JOHANNES' EVANGELIE

DOOR

J. VAN ANDEL.

Library of The Theological Seminary

PRINCETON · NEW JERSEY

PRESENTED BY
Frederick H. Bronkema, Jr.

BS2615
.A54

HULST,
handel,
apids, Mich.

JOHANNES' EVANGELIE

AAN DE GEMEENTE TOEGELICHT.

LIBRARY OF PRINCETON
MAY 20 1966
THEOLOGICAL SEMINARY

JOHANNES' EVANGELIE

AAN DE GEMEENTE TOEGELICHT

DOOR

J. VAN ANDEL,
Predikant te Gorinchem.

LEIDEN. — D. DONNER. — 1900.

VOORWOORD.

Gelijk de titel aanwijst is dit boek voor de Gemeente geschreven. Daardoor werd de taak van den schrijver begrensd. Allereerst zóó, dat het thans niet op zijn weg lag om de uitlegkundige meeningen van anderen op te sommen, en zoo noodig, te wijzigen of te bestrijden. Schrijver dezes heeft er zich dan ook toe bepaald om wat naar zijne bescheiden meening zin van den tekst was weer te geven, en niet dan bij uitzondering met van zijne meening afwijkende gevoelens rekening gehouden. Zou dit in eene voor de wetenschap bestemde uitlegging eene fout moeten heeten, in eene de stichting der Gemeente beoogende verklaring mag het eene deugd worden genoemd. Reeds in het gemeen werd het storend in plaats van stichtend, zoo men in eene uitlegging der Heilige Schriften al te veel plaats aan den strijd der meeningen inruimt; inzonderheid echter geldt dit met opzicht tot het verhevenste en geestelijkste der vier Evangeliën, dat van Johannes. Den lezer kan echter de geruststellende verzekering gegeven worden dat de schrijver van de gevoelens der voornaamste uitleggers kennis genomen heeft, en zich ten doel gesteld om der Gemeente de winste te doen toekomen, welke de arbeid van ons voorgeslacht tot recht verstand van ons Evangelie afgeworpen heeft. Eveneens strookte het niet met het oogmerk van dezen schriftelijken arbeid om eene verdediging te leveren van de echtheid van Johannes' Evangelie; immers onderstelt een werk als het onderhavige den geloovigen lezer. Ook zou de schrijver in dit opzicht niets nieuws hebben kunnen zeggen, en genoodzaakt zijn geweest om anderen na te spreken. Wie zich overtuigen wil hoe krachtig God de verdedigers van den apostolischen oorsprong van ons Evangelie in hun strijd tegen de ongeloovigen heeft gesterkt, kan zich trou-

wens met weinig moeite daartoe in de gelegenheid stellen. Voorts geldt ook hier dat er tot sterking van het geloof aan de goddelijkheid van ons Evangelie geen betere weg is dan het: kom en zie! Eindelijk zij nog opgemerkt dat de schrijver in zijne uitlegging geene opzettelijke plaats aan het stichtelijk element ingeruimd heeft. Er is gerekend op lezers, bij wie men, om ze te stichten, volstaan kan met hun de beteekenis der woorden onder het oog te brengen. Schrijver wil geen voet geven aan den waan, dat de eigenlijke kracht der zaak buiten het woord zelf te zoeken zou zijn in de toepasselijke aanmerkingen. Dat neemt niet weg dat hier en daar een toepasselijk woord tusschen de uitlegging in aan zijne pen is ontsnapt; ook in dezen laat zich de geest niet aan banden leggen. Zijn doel is overigens bereikt, als zijn arbeid er toe bijdragen mag om de liefde tot, en de bewondering van het vierde Evangelie bij den lezer te vermeerderen, en het geloof te sterken in Hem, wiens beeld het ons in zoo wonderschoone kleuren en in zoo sprekende gelijkheid schetst. De schrijver zoekt voor zijn boek geene plaats naast, minder nog tegenover het Evangelie van Johannes; zijn boek wil naar dat Evangelie heen geschreven zijn, en beoogt zichzelf voor den lezer van het Evangelie overbodig te maken. Dat moet trouwens het heilig doel van alle uitlegging zijn.

Met de bede dat ook dit boek der Gemeente iets tot bevestiging van haar geloof toebrenge, neemt de schrijver de vrijheid het haar ter lezing aan te bieden.

HOOFDSTUK I.

HET HEILIG EVANGELIE NAAR JOHANNES.

In den beginne was het Woord, en het Woord was bij God, en het Woord was God, 1. *Dit was in den beginne bij God,* 2. De aanvang van Johannes' Evangelie leidt ons onwillekeurig terug naar den aanvang van Genesis. Daar, in Mozes' eerste boek, zien wij de dingen beginnen; uit God komen zij alle voort. Maar niet zóó komen zij uit Hem voort, dat zij uit Hem vloeien zouden, als stroomen uit de bron; neen, tusschen Hem en hen komt het woord, waardoor Hij de dingen, die niet zijn, roept alsof zij waren, en ze voor zich in de gestalte verschijnen doet, die beantwoordt aan den naam, waarbij Hij ze geroepen had. Zoo trad God aan den aanvang niet zonder, maar met zijn woord op; zijn woord was met Hem. Dit woord was niet het eerste dat begon; het was er vóór het begin, en alle begin was uit dit woord. Zoo stelt het heilig verhaal der schepping het voor: niet dan over het woord henen komt God tot de wereld. Johannes vat den indruk, dien dit verhaal er van geeft, saam in den majestueusen aanvang van zijn Evangelie: in den beginne was het Woord.

Op zichzelf gesteld zou deze opmerking van den evangelist niets meer kunnen zeggen, dan dat vóór de verschijning der wereld de Goddelijke rede werkzaam was, om het plan der dingen te ontwerpen, en de Goddelijke kracht, om zijne wijsheid tot werkelijkheid te maken. In dat geval zou de aanvang van zijn Evangelie eene goede en ware gedachte bevatten, die tot tegengif strekte tegen de gnostische en pantheïstische dwalingen van zijnen en onzen tijd, maar overigens juist niet ongewoon zou zijn. Op meer dan eene plaats toch wordt in de Heilige Schriften des Ouden Verbonds de gedachte uitgesproken, dat God de wereld door zijne wijsheid bereid, en door zijne kracht gemaakt heeft, Jer. 10 : 12, e. a. p.

Maar lezen wij het eerste vers van Johannes' Evangelie ten volle uit, dan blijkt het, dat zijn woord dieperen zin heeft, dan anders schijnen zou. Door te zeggen, dat het Woord, dat was, vóór iets begon, met God was, ja, zelf God was, onderscheidt hij het van God als een zelfstandig, zelf-denkend, zelf-handelend Woord. Alleen in dat opzicht echter is het van God onderscheiden: want het is één in wezen met Hem, niet behoorende tot het geschapene, maar tot de Godheid, God met God. Johannes verklaart ons deze verborgenheid niet; wie zou haar trouwens verklaren? Het is reeds veel dat zij ons wordt geopenbaard. Toch brengt ernstig nadenken over den naam, dien Johannes, aan het Wezen geeft, dat in den beginne met God was, ons tot eenige wetenschap omtrent Hem. Zijn naam: Woord — wijst immers aan, dat Hij niet gelijk God van Zichzelven is; dan toch zou de uitdrukking: het Woord was God, Hem als God naast God voorstellen, maar hiermede ook weerspreken wat Wet en Profetie ons verkondigen van de eenigheid Gods. Het Woord is gesproken; alle woord, ook dit, eischt een spreker. God sprak het Woord; daarom was het er. Hoe zou wat Hij spreekt er niet zijn? Gods spreken is voortbrengen. Niet zoo echter bracht Hij het voort als later de wereld; dat was scheppen, dit is genereeren. Daaruit blijkt het, dat dit Woord, straks vleesch geworden, gezegd wordt de heerlijkheid van een eeniggeborenen des Vaders van Zich af te stralen, 1:14; ook spreekt het Hem, uit Wien het is, steeds als Vader aan, en deze heet het steeds zijn Zoon. Hier begrijpen wij niet; men buige en aanbidde! Als God schept, dan brengt Hij iets door het Woord voort; het woord is alsdan middel. Maar hier, in Gods eerst, in Gods eeuwig spreken, is het om het Woord zelf te doen; God spreekt, opdat het gesprokene er zij; er wordt niets door het Woord voortgebracht, maar het Woord zelf wordt voortgebracht. Van dit spreken Gods tot Zichzelven, dat vóór het begin viel, mag zijn spreken tot het niet, dat in den beginne was, hoe machtig ook, slechts een naklank heeten.

In dit Woord sprak God Zichzelven ten volle uit. Het was Hem niet om hemel en aarde, niet om engel en mensch, maar om Zichzelven te doen. Zijn eigen beeld wilde Hij levend in Zich. Het moest Hem al zijne wijsheid, al zijne kracht vertoonen, den weerschijn zijner heerlijkheid, het afdruksel zijns Wezens, Hebr. 1:3; het moest het middelpunt zijns raads zijn. God sprak, opdat het gesprokene tot Hem spreken zou, als een Woord, dat Hem zijne heerlijkheid verkondigde, en dat zichzelven slechts uit te spreken had, om het Hemzelven te doen. Dit Woord teekent zijne

heiligheid, zijn Goddelijken lust aan Zichzelven, naardien Hij het sprak, opdat Hij, in Zichzelven, een hebben zou, door Wien Hij als door zijns gelijke verheerlijkt zou worden. Want door wien zal God naar Zijne waardigheid verheerlijkt worden dan door God?

Dit was dan in den beginne bij God. Daarom kan gezegd, dat God de wereld niet noodig had; hoe zou Hij ze behoeven, daar Hij van eeuwigheid in volle gemeenschap des levens en der liefde staat met zijn eigen levend Beeld? Zoo Hij straks de wereld schept, zal Hij het doen, opdat de wijsheid en kracht, die in het Woord zijn, dat uit en bij Hem is, in tijd en ruimte worden gezien. In de schepping wil Hij het Woord zien, dat zich in haar uitspreken zal. Dan zal elk, wiens oogen verlicht zijn, erkennen, dat Hij, bij Wien zoo eenig, zoo heerlijk een Woord was, ons niet bij Zich noodig had, als een die iets behoefde. Want uit zijne werken zal het Woord toonen, dat Hij is wat God is — God, één met den Vader, in den Heiligen Geest!

In vs. 3: *alle dingen zijn door hetzelve gemaakt*, doet Johannes den overstap uit de eeuwigheid in tijd en ruimte. Hij herleest met ons de bekende geschiedenis der schepping, met de bedoeling, om het licht te laten vallen op de naaste oorzaak van hare verschijning, het Woord, van 't welk hij in vs. 1 sprak. Door dit Woord toch zijn alle dingen gemaakt. In dit Woord lag de gansche raad der schepping besloten; het had zijne volheid slechts uit te spreken, en de gedachte Gods werd feit en historie. Door te zeggen, dat de schepping door het Woord is, ontkent Johannes niet, dat zij het werk is des Vaders; hij wil er alleen mede te kennen geven, dat de Vader niets gemaakt heeft, dan door het Woord. Zoo nochtans, dat het Woord niet als een werktuig des Vaders werkte, maar naar den wil en in de kracht des Vaders zelfstandig optrad. Paulus drukt het onderscheid uit, als hij in 1 Cor. 8 : 6 zegt, dat alles uit den Vader en door den Zoon is. In dit werk der schepping bewijst het Woord zeer krachtig, dat het, gelijk zoo even gezegd is, in den beginne met God was, beide van Hem onderscheiden en met Hem één. Want als het Woord niet van Hem onderscheiden was, zoo zou niet gezegd kunnen worden, dat alle dingen door hetzelve waren geschapen, en als het niet met God één was, zoo zou het onmogelijk zijn, dat het Gods eigene werken had gedaan. In het tweede verslid: *en zonder hetzelve is geen ding gemaakt, dat gemaakt is*, herhaalt Johannes in ontkennenden vorm, wat hij in het eerste op stellige wijze gezegd had; aan elke uitzondering wil hij er den pas door afsnijden. De woorden „zonder hetzelve" herinneren aan

het „laat ons," van Genesis; de samenwerking, waarop daar gewezen werd, wordt hier in het volle licht gesteld. God heeft niets gedaan zonder het Woord. Op het grootste en kleinste schepsel staat de stempel des Woords gedrukt; want er is niets geschapen dan door Hem.

Deze leer is van het hoogste gewicht. De Heiden zegt, dat in den beginne de blinde kracht was. Israël, door de bijzondere openbaring voorgelicht, wist beter. Het zong in zijne Psalmen van het Woord Jehova's, door hetwelk de hemelen waren gemaakt. Maar het licht, dat Israël omtrent de verborgenheid van de schepping door het Woord bezit, was gelijk aan dat, wat den zonnenopgang voorafgaat; het haalt niet in helderheid bij dat na den opgang der zon. Christus' verschijning zelve is noodig om het donker van den geboortedag der wereld ten volle weg te nemen. Maar nu Hij verschenen is, in zijne heerlijkheid geopenbaard door den Geest, herkennen wij het Woord, dat God in den beginne sprak, in onzen Zaligmaker. Wij zien Christus in het scheppen der wereld den grondslag leggen eener betrekking zijnerzijds tot de wereld, die Hij nimmer verloochent, ook dan niet, als wij menschen dit wèl doen. Wij zien Hem in het scheppen der wereld den weg banen tot zijne openbaring in het vleesch, en den levensvorm formeeren, waarin Hijzelf eens om onzer verlossing wil ingaan zal. In het licht van zijn eerste werk, dat der voortbrenging aller dingen, aanschouwen wij zijne Goddelijke kracht, en versterken wij ons in het geloof, dat wij, met zulk een almachtigen Verlosser bij ons, niets hebben te vreezen. De schepping zelve gaat Hem ons verkondigen, en wordt er ons te dierbaarder om, wijl zij ons dag aan dag, nacht aan nacht van Hem spreekt, als zij tot ons zegt: Hij, die uw Verlosser is, heeft ons gemaakt!

Het Woord roept niet alleen de dingen in het aanzijn, maar is ook de bron, waaruit zij hun leven putten. *In hetzelve was het leven*, 4*a*. Johannes wil niet zeggen, dat het Woord leven in zich had, om er zelf uit te leven, maar dat het leven in zich had voor alles, wat het had gemaakt. Alzoo ging er van zijne kracht geene voorbijgaande, maar eene voortdurende werking uit. Bij het woord leven hebben wij niet uitsluitend aan het natuurlijke, noch uitsluitend aan het hoogere leven te denken, maar aan het leven in het algemeen; het woord leven staat dan ook in het oorspronkelijke zonder het bepalend lidwoord. In het Woord, drager als het was van den Adem, den Levensgeest Gods, des Vaders, was leven voor alles naar zijnen aard: natuurlijk leven voor het natuurlijke,

redelijk leven voor het hoogere schepsel; zelfs was het Woord van het heilige, eeuwige leven de bron. Elk schepsel ontving uit dit Woord het leven, waarvoor het bij zijne schepping ontvankelijk was gemaakt, en dat het noodig had om aan zijne bestemming te beantwoorden.

Inzonderheid trad het Woord, bij de mededeeling van het leven, in nauwe betrekking tot den mensch. *En het leven*, zegt Johannes, *was het licht der menschen, 4b.* Niet alle leven, dat door het Woord medegedeeld wordt, is tegelijk licht. Er is leven in de plant, er is leven in het dier, maar niemand zal het in den zin komen, om van dit leven te zeggen, dat het licht is. Licht is het leven alleen dan, als het evenals het leven, dat het Woord zelf bezit, zichzelf in begrip omzetten kan. Zulk een leven gaf het Woord aan de menschen. Hun deelde het zoowel een innerlijk als een uiterlijk oog mede; daarom was het in hun binnenste niet donker maar licht. De mensch kende zichzelf; hij was zich bewust, dat hij een zelfstandig, vrijwerkend wezen was, van de dingen om zich heen onderscheiden, eene wereld in het klein, staande tegenover de wereld in het groot, als een afgesloten geheel. Heel die wereld lag in het donker; want zij kende zichzelve niet; de plant wist niet, wat zij was, en het dier kon zich zijn naam niet geven. Maar de mensch leefde niet slechts het leven der wereld in zichzelven mede, hij begreep het ook. Het beeld, dat de dingen in zijn binnenste wierpen, zette hij om in eene gedachte over de dingen; met zijn licht drong hij door tot in den aard van alle schepsel, en sprak het Woord na, waardoor het gesproken was, in den naam, dien hij alle ding naar zijnen aard gaf. Maar zijn oog zag evengoed naar wat boven, als naar wat beneden hem was. De mensch leefde zoowel het leven Gods, als het leven der schepping mede; want het Woord had hem naar de gelijkenis Gods gemaakt. Zijn leven was een heilig leven, en ook dit leven was licht. Wat het dier niet zag en nooit zien zal, de heerlijkheid van den Schepper, hij zag het: hij aanschouwde God in de wereld en de wereld in God. Hij kende God in zijne vaderlijke betrekking tot hem, en zichzelven in zijne priesterlijke bestemming tot God. In de wet van zijn zedelijk leven weerspiegelde zich de eeuwige wil Gods; om den laatsten te kennen behoefde hij slechts over de eerste na te denken; want de drang zijns harten vloeide met Gods wil saam. Zoo was de mensch even vol van licht als van leven; het licht, dat in hem was, brak zich drievoudig: in zijn zelfbewustzijn, in zijne kennis van de schepping en in zijne kennis van den Schepper. De mensch

was het oog der wereld. Hij wandelde niet in raadselen, en was niet als een die droomt; den nacht had hij onder zijne voeten en de zon boven zijn hoofd. Zijn oorsprong zich bewust en van zijne bestemming zeker, wandelde hij met den vasten tred van iemand, die ziet, en liet hij zijn licht schijnen in het woord, dat hij sprak. Hij sprak tot den hemel, en zijn woord was lof; hij sprak tot de creaturen, en zijn woord was macht; in het woord, dat hij sprak, verried hij het Woord, dat hem had gemaakt.

Men zal misschien de opmerking maken, dat zoo voortreffelijk een leven, als de menschen hier gezegd worden van het Woord ontvangen te hebben, geenszins aan hen te zien is. Die opmerking is niet onjuist; Johannes zelf zal haar bevestigen, als hij zeggen zal, dat de menschen, in duisternis verzonken, het licht niet hebben gezien. Maar dit neemt niet weg, dat het leven, gelijk wij het omschreven hebben, door het Woord voor de menschen bestemd was, als het deel, dat zij in onderscheiding van alle andere aardsche schepselen zouden ontvangen. Alle duisternis is strijdig met de bestemming van den mensch; ja, wij mogen sterker spreken, en zeggen, dat zij strijdig is met de oorspronkelijke natuur van den mensch. Aan den mensch deelde het Woord werkelijk een leven mede, dat licht was; nog is het aan alle menschen te zien. Niet slechts toch vindt men bij de menschen een redelijk en zedelijk bewustzijn, eene kennis van den aard des natuurlijken en van de orde des zedelijken levens, maar ook nog zooveel kennis van God, als noodig is om hun alle verontschuldiging te benemen. De vaas moge gebroken zijn, maar de scherven teekenen nog de voortreffelijkheid van haar maaksel. Hier en daar treden nog menschen op, die, waar anderen onder veel moeite en velerlei vergissing tot kennis van den aard der geschapene dingen komen, met den genialen blik, die den eersten, den oorspronkelijken mensch, verraadt, de dingen doorzien, en den naam noemen, die hun aard uitdrukt, met eene juistheid, welke dien tot naklank maakt van het Woord, dat hen schiep door hen te noemen. Nu en dan zien wij edele naturen smachtende blikken werpen naar het ideaal eener wereld, waarin geene andere wet dan de wet der naastenliefde heerscht, en hooren wij bittere klachten er over slaken, dat zij altijd slechts komt. Eene enkele maal zien wij den mensch in het benauwend donker om zich heen de handen uitstrekken naar den verloren God, of hij Hem vinden en tasten mocht, en een altaar bouwen voor den grooten Onbekende, uit vrees dat zijn toorn de gunst aller goden ijdel maken mocht. Het Woord zorgt nog, dat de sporen

van zijn werk niet ganschelijk worden uitgewischt, opdat de menschen ze naspeuren, ze volgen zouden, en den weg wedervinden naar Hem, die hen had gemaakt.

En het licht schijnt in de duisternis, 5*a*. Daardoor dat Johannes van de gemeenschap der menschen aan het leven en het licht van het Woord in den verleden tijd sprak, liet het woordje „was" van vs. 4 reeds vermoeden, dat de tegenwoordige staat der menschen niet meer aan den oorspronkelijken staat beantwoordt. Hier bevestigt de evangelist dit vermoeden. Hij rekent niet alleen met het eerste en tweede, maar ook met het derde hoofdstuk van Genesis; hij rekent met den val. Het leven, dat de mensch van het Woord ontvangen had, verloor zijn heilig karakter, en werd door dit verlies aangetast in zijnen wortel. Hoewel de mensch door het Woord in God zijn leven, zijne beweging, zijn bestand bleef houden, Hand. 17:28, was hij zijnerzijds Gode afgestorven; zijn leven nam een vleeschelijk karakter aan, zoodat hij Gode niet meer kon, niet meer wilde leven. Met het leven verstierf ook het licht. Het zien toch is eigenlijk eene werking van het leven; zoo de zenuw, die de indrukken, welke zij ontvangt, in wat wij licht noemen omzet, verstorven is, kan de mensch niet meer zien. Zoo staat het sedert en door den val met de menschen. Het zintuig, dat hij tot het zien noodig heeft, is er nog wel; maar het heeft zijne werking verloren; het leven is er uit. De mensch heeft wel zijne redelijkheid niet verloren, maar toch zit er in zijn vermogen om te kennen geene kracht meer, om het Goddelijke zoo te vatten, dat hij het in zijn eigenen, geestelijken aard kent. Daarom verkeert de natuurlijke mensch, spijt al dat licht, dat om hem henen schijnt, in duisternis. Veel mag hij nog zien, maar hij ziet niets goed, omdat hij beroofd is van de kennis Desgenen, in Wiens licht alleen het licht wordt gezien.

Maar Johannes zegt ons, dat het licht in de duisternis schijnt. Door dit licht verstaat hij het Woord; zeggen wil hij, dat het Woord, ook toen de menschen in duisternis geraakten, het zijne bleef doen, om in hunnen nacht zijn schijnsel te werpen. Het woord licht heeft hier alzoo eene eenigszins andere beteekenis dan zoo even. Daar wees het een licht aan, dat hij ons door tusschenkomst van het leven mededeelde; hier, waar het leven niet meer als middel van tusschenkomst kan dienen, ten minste, daar waar het strekken moet om ons het Goddelijke te doen kennen, treedt het Woord rechtstreeks op, om ons te verlichten. Wij zien er uit, dat het Woord zich nooit geheel en al van de menschheid terug-

getrokken heeft; ofschoon zij zich van Hem verwijderde, ging Hij haar achterna, als een, die zich niet van haar scheiden wilde. Den nacht ging Hij met haar in, om het donker zoover te verlichten, dat zij zelve niet geheel en al verdwaalde, en in den afgrond der verdierlijking nederstortte, maar bewaard bleef tot den morgenstond zijner verschijning in het vleesch. Het oog mocht blind worden, de zon bleef toch schijnen, het licht schijnt altijd onafgebroken door in de duisternis. Hoe zou het Woord zich ook terugtrekken van eene wereld, die door Hem was gemaakt, en voor Hem was bestemd? Hij kon ze satan niet overlaten, dat zij een wingewest der helle werd; integendeel bereidde het Woord door zijn werk in de menschenwereld zijne Vleeschwording voor.

Maar wat licht geeft het Woord in de duisternis? Openbaarde het Woord Zichzelven? Neen; het Woord spreekt steeds God uit; het is er om God te openbaren. Deze openbaring Gods gaf het en geeft het steeds door middel van de schepping, het werk zijner kracht, gelijk Paulus zegt, Rom. 1:19, dat Gods onzienlijke dingen van den beginne aan uit de schepselen verstaan en doorzien worden, beide zijne eeuwige kracht en Goddelijkheid. Het Woord houdt den spiegel van het geschapene steeds aan de menschen voor, opdat zij er den Schepper, in den glans Zijner volmaaktheden in zouden zien. Ook lette men er op, dat het deze schepping ons niet vertoont als een dood beeld, dat ons naar een kunstenaar heenwijst, die zijn werk afgeleverd heeft, maar als de werkplaats, waarin de kunstenaar steeds voortgaat zijne kracht te openbaren. Immers openbaart ons het Woord de Voorzienigheid Gods, zooals zij midden in het geschapene werkzaam is, om alles in orde te houden, en in allen nood te voorzien, en inzonderheid de menschenwereld tot de schouwplaats harer wijsheid, rechtvaardigheid en goedheid te stellen. Het Woord geeft alle dingen een mond om van de heerlijkheid Gods te spreken, een mond aan de schepping, een mond aan de historie, zoodat het op aarde evenmin als in den hemel aan getuigenissen omtrent God ontbreekt, en de serafs zonder overdrijving kunnen roepen: de gansche aarde is van Gods heerlijkheid vol.

Met het oog op wat van de duisternis gezegd is, waarin de menschen verzonken zijn, zou men hier echter kunnen vragen, of het Woord geen vergeefsch werk deed, met het licht der algemeene openbaring voor blinde oogen te laten schijnen. Deze vraag moet ontkennend worden beantwoord. Het is volkomen waar, dat de menschen, wegens de versterving van het heilige leven des harten,

de vatbaarheid verloren hebben voor de kennis van God, gelijk deze met het eeuwige leven samenvalt. Maar omdat hun, tegelijk met het natuurlijke leven, het leven gelaten is, dat hen boven het dier verheft, en tot menschelijk wezen stempelt, anders gezegd, omdat zij redelijke en zedelijke schepselen gebleven zijn, kunnen zij zooveel van het hun toestralend licht in zich opnemen, als noodig is, om hun alle verontschuldiging te ontnemen, voor het geval dat zij God niet eeren en zoeken mochten. Het wordt alzoo de vraag, of zij met het licht, dat zij spijt hunne blindheid nog hadden, hunne winste hebben gedaan. Johannes geeft ons op deze vraag het antwoord: *en de duisternis heeft hetzelve niet begrepen*, 5*b*.

Niet begrepen! De menschen hebben de openbaring van God, hun door het Woord gegeven, niet verstaan. Zij hebben God in zijne werken, den Schepper in zijne schepping niet gevonden, hoewel het Woord alle dingen van Hem getuigen deed. De een zag voorzeker meer dan de ander; maar „wie niet verging op de ondiepten der afgoderij, verdwaalde toch op de hoogten der bespiegeling." Dat teekende de grootte der duisternis, die in de Heidenwereld heerschte. Waarlijk, nimmer zou de wereld God gevonden hebben, als het Woord zich beperkt had om door tusschenkomst der schepselen God te openbaren. Hijzelf moet komen; Zichzelven moet Hij openbaren, zal God worden gezien en gekend op aarde; Hij, Die zijn beeld is en tot zijn Wezen behoort, God bij God, God als God. Het helpt niet, of het Woord ons uit de verte tot God roept; Hij moet dichter tot ons komen, zoo dicht, dat wij Hem zelven kunnen zien. Welnu, Johannes zal ons verkondigen, dat Hij Zijne openbaring Gods heeft voltooid, door Zichzelven aan ons te openbaren.

Er was een mensch van God gezonden, wiens naam was Johannes, 6. *Deze kwam tot eene getuigenis, om van het licht te getuigen, opdat zij allen door hem gelooven zouden*, 7. Na vers 3—5 de betrekking geschetst te hebben, waarin het Woord vóór de vleeschwording tot de wereld in het algemeen had gestaan, gaat de evangelist over tot de verschijning van het Woord in de wereld. De overgang van het een tot het ander is plotseling; zonder te spreken van de velerlei voorbereidingen, die aan de verschijning van het Woord onder Israël voorafgingen, verplaatst hij zich opeens naar het tooneel van de evangelische historie. Hij noemt ons den man, wiens optreden zoo nauw aan de verschijning van het Woord verbonden was, dat het niet mogelijk was van hem te zwijgen. 't Is Johannes, de morgenster, die den opgang der zon aankondigde. Niet uit zichzelven was deze man opgestaan, God had hem gezon-

den, om van zijnentwege van den Christus getuigenis te geven; een profeet toch was hij, niet alleen zelf geprofeteerd, maar ook grooter dan alle profeten vóór hem. De Christus zelf had zijne getuigenis niet noodig; Hij had aan het getuigenis, dat de Vader Hem gaf genoeg, Joh. 5:36, 37. Om onzentwil geschiedde het; God rekende met ons onvermogen om het licht zonder nadere openbaring te onderkennen; immers zou het licht omsluierd verschijnen, zoodat er ruimte overbleef voor de vraag, of het waarlijk het hoogste was. Nu wilde God, dat aan het geloof geen enkel steunsel zou ontbreken, en dat het ongeloof geene enkele verschooning hebben zou. Zoo helderen glans gaf de morgenster, die de zon des lichts voorafging, dan ook dat velen gevaar liepen, om haar voor de zon zelve te houden. Daarom laat Johannes vs. 8 volgen: *Hij was het licht niet, maar was gezonden, opdat hij van het licht getuigen zou.*

Johannes was het licht niet. Toch was hij de grootste van wie uit vrouwen geboren waren; waarlijk, om den Zoon te eeren, en de menschen tot het geloof in Hem te bewegen, had God met opzet den meest bevoorrechten der tot hiertoe verschenen menschen tot zijn heraut en dienaar gesteld. Hier zien wij, dat het licht niet van beneden maar van boven komt; evenmin als de aarde zichzelve verlicht, doet de menschheid het. Des menschen aandeel in de verlichting der wereld beperkt zich tot het getuigen van het licht. Johannes was den wekker gelijk, die in den ochtendstond de slapenden wakker maakt, en hun toeroept: staat op en gaat uit, want de zon is opgegaan!

Niet hij, een ander was het licht: *dit was het waarachtige licht, hetwelk verlicht een iegelijk mensch, komende in de wereld*, 9. Het Woord was Licht; wat anders zou het trouwens zijn? Reeds het woord dat wij menschen spreken, valt saam met het licht, dat wij van ons geven. Door het woord onzes monds openbaren wij, wat in ons is, en maken onzen inwendigen mensch aan anderen zichtbaar; door het woord deelen wij het licht, dat wij hebben aan anderen mede, en zelfs kan gezegd, dat onze eigen gedachten eerst dan ons ten volle helder zijn, als wij ze onder woord hebben gebracht. Hoe zou het Woord dan iets minder zijn dan Licht? Indien ons woord reeds licht is, wat zal het Woord Gods dan niet zijn? Dit Woord is meer dan licht; het is het Licht zelf, en het licht, dat in ons woord is, slechts weerschijn van zijn Licht. Het is het waarachtige Licht, zegt Johannes, hierbij eene uitdrukking bezigende, die blijkens de omstandigheid, dat zij telkens in zijn

Evangelie en zijne brieven wederkeert, onder zijne geliefkoosde uitdrukkingen behoort. Waarachtig staat hier niet tegenover valsch; Johannes wil het Woord hier niet stellen tegenover de valsche profeten en leeraars der wereld, maar tegenover alle ander licht, als het eeuwige en volmaakte licht, dat van alle licht het Licht is. Er zou geen licht zijn, was dat Licht er niet; alle licht is er slechts weerschijn van.

Van dit Licht zegt Johannes, dat het iederen mensch verlicht. Hij herhaalt hier, wat hij vs. 4 gezegd heeft; zeggen wil hij: dit Licht, waarvan ik zeide, dat het iederen mensch verlicht, was het waarachtige Licht. De woorden, die thans volgen: komende in (tot) de wereld, kunnen gevoegd worden bij iederen mensch; alsdan zou Johannes zeggen, dat het Licht iederen mensch verlicht, die in de wereld komt. Maar, daargelaten nog, dat zij alsdan eene overtollige bijvoeging zouden zijn, is de uitdrukking: „komende in de wereld," hier in dit verband wat al te plechtig, om van de gewone geboorte eens menschen te worden gebruikt. Vrij algemeen verbindt men ze dan ook aan de woorden: dit was het waarachtige Licht; òf alzoo, dat men leest als stond er: dit waarachtige Licht was in de wereld komende, òf door ze niet uitsluitend aan het woordje „was," maar aan het geheele eerste lid van het vers aan te knoopen, en er de aankondiging in te lezen van de verschijning van het Woord in de wereld. Bij deze laatste opvatting, die waarschijnlijk de juiste is, kan men aan de woorden „komende in de wereld," weder verschillende beteekenissen toekennen. Men kan denken, dat hier hetzelfde bedoeld wordt als vs. 5, waar sprake was van de openbaring, die het Woord aan alle menschen te samen gaf, alvorens Hij vleesch werd, of ook aan zijne voorbereidende openbaringen onder Israël; ook kan men er eene verwijzing in zien naar zijn optreden onder Israël in de dagen van Johannes. De keuze tusschen al deze opvattingen is moeilijk; zooveel schijnt echter zeker, dat ons vers den overgang aanwijst van het Woord in de wereld; was het bij God voor de wereld was, vs. 1, en bescheen het van uit zijne Goddelijke hoogte de wereld, die het gemaakt had, vs. 3—5, ten laatste voltrok het zijne betrekking tot de wereld door midden in haar te verschijnen. Reeds van den aanvang aan naar de wereld op weg, viel eindelijk met de verschijning van Johannes, de tijd saam, waarop kon gezegd, dat het gekomen was, en Zichzelven aan de wereld voorstelde, om Zich rechtstreeks in gemeenschap met haar te stellen.

't Was onder Israël, dat het Woord optrad; dit volk, voor Hem

geheiligd en afgezonderd uit de wereld, was als de poort, waardoor Hij de wereld intrad. Maar onder Israël is het gegaan, gelijk weleer in de wereld geschied is; het licht heeft men in zijn eigen huis evenmin erkend als weleer in de wereld. Dit zeggen ons de beide volgende verzen: *Hij was in de wereld, en de wereld is door Hem gemaakt, en de wereld heeft Hem niet gekend*, 10; *Hij is gekomen tot het zijne, en de zijnen hebben Hem niet aangenomen*, 11.

De woorden: Hij was in de wereld — zien niet op Jezus' vleeschelijke tegenwoordigheid in het midden der menschen, in de dagen van Johannes' optreden; zij wijzen op eene betrekking, waarin het Woord, vóór het vleesch werd, tot de wereld stond. 't Is de betrekking, van welke sprake was, toen gezegd werd, dat Hij het Licht was, dat in de duisternis scheen, vs. 5. De daar uitgesprokene gedachte wordt hier in versterkten vorm herhaald. Daar werd gezegd, dat de wereld het licht, door het Woord in hare duisternis verspreid, niet begrepen had. Hier wordt hetzelfde gezegd; maar om te laten uitkomen, hoe onnatuurlijk het was, dat de wereld het Licht niet onderscheidde, door het Woord in haar midden ontstoken, wordt er bijgevoegd, dat zulks geschiedde spijt de nauwe betrekking van het Woord en de wereld tot elkander. De wereld toch was er door het Woord; door het Woord ontstond zij, door het Woord bestond zij voort; alle schepselen spraken zijne taal en waren uitstralingen zijner heerlijkheid; de mensch zelf was zijn maaksel, en zoo dicht bij Hem, dat het in Hem leefde en in Hem zich bewoog. Toch heeft de wereld, ondanks hare verwantschap met het Woord, het niet gekend. Het maaksel zag zijn Maker niet; de stroom verwijderde zich steeds verder van zijne bron, schoon hij voortdurend uit haar gevoed werd, en wendde zich niet om, om naar haar weder te keeren. 't Is waar, zoo de wereld op de openbaring, door de schepselen gegeven, acht geslagen had, zou zij hierdoor het Woord nog niet in zijne onderscheiding van den Vader gekend hebben; het eerste vers van ons Evangelie staat niet tusschen de sterren te lezen, en de schepping ontsluiert ons de verborgenheid van Gods eeuwige werken niet. Maar door God in de schepping te erkennen zou de wereld onbewust het Woord erkend hebben, tot den tijd toe dat het Woord Zich als van den Vader onderscheiden zou hebben geopenbaard.

Zoo zien wij, dat het Woord reeds vóór het vleesch werd, met den onwil der wereld kennis heeft gemaakt, om het licht te erkennen. Het was een voorspel, een begin van wat na de vleeschwording volgen zou. De miskenning van den Christus dagteekent

van oude dagen; zij begint niet daar, waar de Evangeliën de geschiedenis van Israëls ongeloof, maar daar, waar de Schriften de geschiedenis der wereld beginnen te beschrijven. Naarmate de menschen toenemen in de kennis van het geschapene, verliezen zij het Woord uit het oog, dat alle dingen geschapen heeft; wel nemen zij het schepsel in hunne bewustheid op, maar bannen er tegelijk den Schepper uit. In plaats van met het Evangelie te belijden: in den beginne was het Woord, fabelen zij van andere dingen, die in den beginne waren, van eeuwige stof en blinde kracht, en van goden, die zelf geworden zijn; of zoo zij nog aan God vasthouden, dan zien zij in Hem slechts den Bedwinger, der Fatsoeneerder eener buiten Hem om bestaande stof, zoo zij al niet tot den waan vervallen, dat een kwade god deze wereld heeft gemaakt. Ofschoon het Woord den klank zijner stem overal hooren laat, hebben de menschen haar evenmin verstaan, als het dier in den klank der menschelijke stem de gedachte onderscheidt.

Maar erger geschiedde. Het Woord kwam tot het zijne, tot zijn eigen volk, tot zijn eigen huis. De evangelist denkt hierbij aan het volk Israël, opgevat als eene geheiligde gemeenschap, die om Zijnentwil in het leven geroepen was. Dit volk was zijne erfenis; Hem allernaast golden de beloften, die dit volk ontvangen had; Hem allernaast beoogde de geschiedenis, die dit volk had doorleefd; Israël was als een huis, voor Hem in gereedheid gebracht. Reeds van Abrahams dagen af, had Hij Zich met Israël in betrekking gesteld. De openbaringen, welke Hij aan de wereld in het gemeen gegeven had, traden in beteekenis verre terug achter de openbaringen, met welke Hij Israël had begenadigd. Hij had in het midden van dit volk vooraf plaats voor Zich gemaakt; Hij was de eisch van Israëls historie geworden; Hij had zijne komst lang en vaak vooraf aangekondigd; Hij had zijne beeltenis in schaduw en profetie te voren gegeven; Hij had een heraut voor Zich uitgezonden; waarlijk, zoo Israël Hem niet ontving, had het niet de minste reden om zich te verontschuldigen. Hij kwam; niet gelijk Hij tot de wereld in het algemeen kwam, onzichtbaar en geestelijk, als het Woord, dat men hoorde, maar niet zag; integendeel droeg zijne komst tot het zijne een persoonlijk, een zichtbaar, een geschiedkundig karakter. Toch namen de zijnen Hem niet aan; zij ontvingen Hem in zijn huis niet, en wierpen er Hem zelfs uit. Als een vreemde werd Hij behandeld, ja, als een vijand, dien men de deur wijst, schoon Hij van den huize was, beide geestelijk en vleeschelijk aanverwant; ja, meer dan huisgenoot, heer en erfge-

naam des huizes. Het ongeloofelijke geschiedde. In plaats van Hem met open armen te ontvangen, en met Hem de wereld in te trekken, om haar voor God te veroveren, als een leger van priesters, geschaard om een koninklijk hoofd, namen zij Hem niet aan. De wereld kende Hem niet, en deed, als was Hij er niet; Israël ging verder, het wees Hem de deur. Hoe dichter het Woord tot de wereld nadert, hoe krachtiger de wereld zich tegen Hem verzet. In zijn eigen huis zijn Hem zijne ergste wonden geslagen. Hoewel door een dubbelen band, als mensch en als Jood, aan het Woord verbonden, zijn de zijnen de Heidenen in verblinding gelijk geweest, en in vijandschap voorgegaan. De Jood heeft in de verwerping van het Woord den stempel van het heilige, die hem toebetrouwd was, gedrukt op de weigering der Heidenen, om het Woord in de algemeene openbaring te erkennen. „Israëls volkszonde is om zoo te spreken op de algemeene zonde der menschheid ingeënt." Zoo is Israël voor heel de wereld een beletsel des geloofs geworden; want wie zou een Christus als Verlosser der wereld aannemen, die door zijn eigen volk uitgeworpen was?

Toch heeft niet al, wat mensch heet, Hem verworpen; er zijn er die Hem hebben aangenomen. Van hen spreekt de evangelist, als hij zegt: *Maar zoovelen Hem aangenomen hebben, dien heeft Hij macht gegeven kinderen Gods te worden, namelijk, die in zijnen naam gelooven*, 12.

De uitdrukking „zoovelen," is met opzet gekozen; de evangelist wil zeggen, dat allen, die den Christus aannamen, wie zij ook waren, er het grootste voorrecht door deelachtig werden; zelfs de Heiden werd er door verheven tot den rang van kind van God. De huisgenooten werden, voor zoover zij Hem niet ontvingen, er tot vreemden door; zoovele vreemden Hem aannamen, voor wat Hij was, werden er huisgenooten door; de betrekking, waarin men voortaan tot God stond, hing ten volle af van de betrekking, waarin men zich tot den Christus plaatste. Als de evangelist zegt, dat zij, die den Christus aannamen „macht" ontvingen om kinderen Gods te worden, dan wil hij niet zeggen, dat hun gelegenheid en vermogen hiertoe gegeven werd, zoodat het nu verder aan hun vrijen wil overgelaten werd, om al dan niet van deze voorrechten gebruik te maken. Het woordje macht toch beteekent zooveel als bevoegdheid of waardigheid, en wijst aan, dat allen, die den Christus aannamen, onmiddellijk en metterdaad tot den rang van kinderen Gods verheven werden. Hiermede wil de evangelist niet zeggen, dat hun het recht gegeven zou worden op de wederge-

boorte, en dat dit recht bestaan zou, in de verzoening met God, in de herstelling der kinderlijke betrekking, die de voorwaarde der wedergeboorte zijn, en deze tot haar noodzakelijk gevolg hebben zou. Wat hij op het oog heeft, is hetzelfde wat Paulus de aanneming tot kinderen, of, met juistere teruggeving zijner gedachte, de stelling tot zonen heet, Rom. 8 : 17; Gal. 4 : 6, en die door hem geenszins met de wedergeboorte vereenzelvigd wordt. Hij toch verstaat er eene genade door, die de opheffing van den knechtelijken staat, waarin het kind des Verbonds van huis uit tegenover God stond, onderstelt, en hierin bestaat, dat het kind tot den rang des mondigen, vrijen zoons wordt verheven, die aan den Geest zijns Vaders gemeenschap heeft, en daardoor bekwaamd wordt, om aan zijn werk deel te nemen en zijne heerlijkheid te erven. Het aannemen van den Christus, waaraan deze belofte verbonden is, wordt nader omschreven als een gelooven in zijnen naam; dat is, als eene op vertrouwen berustende verzekerdheid des harten, dat Christus is, wat Hij heet, zoodat zijn naam geen leugen, maar waarheid is. Allen, in wier hart dit geloof waarlijk van God gewerkt is, stellen zich onder Hem, als onder hun Heer, aan Wien zij hunnen steun hebben, en van Wien zij zich regeeren laten. Zoo zien wij, dat wij Christus niet aannemen als Heer, of God neemt ons aan als kind.

Als de evangelist hierop volgen laat: *welke niet uit den bloede, noch uit den wil des vleesches, noch uit den wil des mans, maar uit God geboren zijn,* 13, verklaart hij het verschijnsel, dat er, ten spijt er van dat haast allen Christus verwerpen, toch nog gevonden werden, die in Hem gelooven, en door dat geloof Hem aannemen. Het verklaart zich uit hunne afkomst; omdat zij uit God geboren zijn, gelooven zij Hem, dien Hij gezonden heeft, en herkennen zij in Hem het beeld huns Vaders. Zij zijn niet uit den bloede geboren; dat is, als geloovigen aangemerkt, zijn zij van andere afkomst dan alle menschen, niet uit bloed geboren, maar uit „water en Geest," Joh. 3 : 5. Dat het woord bloed in het meervoud geplaatst is, wijst waarschijnlijk terug op de vele geslachten, die achter den mensch liggen, als hij geboren wordt, en op welke vooral de Joden niet weinig plachten te roemen. De geloovige heeft een kort geslachtsregister; kind van God — ziedaar den ganschen inhoud er van. Het bijgevoegde: noch uit den wil des vleesches, noch uit den wil des mans, is meer dan eene omschrijving van de uitdrukking bloed. Deze uitdrukkingen herinneren aan Rom. 9 : 8: niet de kinderen des vleesches zijn kinderen Gods,

maar de kinderen der beloftenis worden voor het zaad gerekend. Zij wijzen aan, dat God Zich zijne kinderen niet van menschen geven laat, maar zelf bepaalt, wie Hij Zich tot kind geven zal. Hij bindt Zich niet aan vleeschelijke afstamming, noch aan menschelijken wil. Als Hij Abrahams overleg, om uit Hagar den zoon der beloftenis voort te brengen, te niet doet, toont Hij geen rekening te houden met den wil des vleesches, noch met den wil des mans. De woorden: „wil des vleesches" zien op den blinden geslachtslust, die niets hoogers dan de voldoening van den zinnelijken lust beoogt; de woorden: „wil des mans," op de beooging van den man, om zich een zaad te verwekken. Deze beide werkingen verklaren geenszins de verschijning van de nieuwe menschheid, die het Woord tot den rang van kinderen Gods verhief. Hare verschijning verklaart zich alleen uit eene vrije handeling Gods. God zelf heeft Zich een zaad verwekt, uit de kinderen der menschen, dat, door tusschenkomst van het Woord, tot den zoonsrang is verheven.

Wie in het 13e vers eene verklaring ziet van de uitdrukking „kinderen Gods" in vs. 12, moet er toe komen, om in de geboorte uit God eene vrucht des geloofs te zien, in strijd met ons Evangelie zelf, dat het geloof als gevolg der geboorte uit God stelt, Joh. 6:44; 8:47. Aan alle geloof gaat geboorte uit God vooraf; zoolang de mensch, wat hij is, slechts uit den wil des vleesches en des mans is, kan hij niet in Christus gelooven; hij kent Hem niet, hij begeert Hem niet, maar stoot Hem in zijne blindheid van zich af. Eerst als er in den mensch een leven is, van hetwelk kan gezegd, dat het is uit de kracht des Geestes en uit den wille des Vaders, kan hij in Christus het Woord zien. Allen nu, die zoo uit God geboren zijn, worden tot Christus getrokken, opdat zij, door zijne tusschenkomst naar recht zouden worden, wat zij naar genade reeds zijn: kinderen van God namelijk; en hun kindschap, openlijk erkend en gewettigd zijnde, tot de volle hoogte zou worden verheven, waarop de mededeeling van den Geest des Zoons het brengt. Bij deze opvatting komt de bedoeling van den evangelist ten volle uit; want na ons gewezen te hebben op de onvruchtbaarheid van het werk des Woords onder Heidenen en Joden saam, troost Hij ons met te zeggen, dat het toch de beoogde vrucht heeft afgeworpen, namelijk om Gods onder Heidenen en Joden aanwezig zaad tot den rang van zonen Gods te verheffen.

En het Woord is vleesch geworden, en heeft onder ons gewoond, en wij hebben zijne heerlijkheid aanschouwd, eene heerlijkheid als des

Eeniggeborenen van den Vader, vol van genade en waarheid, 14. Het Woord werd vleesch – dit zegt nog iets meer, dan dat het zich binnen de grenzen van tijd en ruimte besloten heeft, door tot eene menschelijke bestaanswijs over te gaan. Door de keuze van het woord vleesch toch, wil de evangelist in het licht stellen, dat het Woord in ons geslacht overgegaan is, en deelgenoot geworden van onze natuur. Niet dit wil hij hier ter plaatse laten uitkomen, dat het Woord om onzentwil tot geringen staat afgedaald is, als wij vleesch, dat is, zwak en broos geworden; — op iets anders legt hij den nadruk. Daarop namelijk, dat het Woord zich in zoo volle gemeenschap met ons heeft gesteld, dat het ons in alles gelijk is geworden. Ons vleesch en bloed heeft het aangenomen; niet slechts heeft het onze aardsche bestaanswijs tot de zijne gemaakt, maar het is waarlijk door geboorte van onzen geslachte geworden; het is geworden als onzer een. Het woord vleesch wijst alzoo de menschelijke natuur in haren vollen omvang aan: lichaam en ziel te zaam, in hunnen aardschen, onverheerlijkten staat. Er geschiedde dus iets nieuws. Te voren mocht het Woord als Engel des Verbonds in lichamelijke gedaante aan de vaderen verschenen zijn, als een die op ons geleek. Hier is meer; hier neemt Hij niet slechts onze gedaante, maar onze natuur aan. Het wonder moge zijn weg tot ons in Maria's schoot banen, de weg zelf, waarin het Woord tot ons komt, is die der natuurlijk geborenen. Het Woord is niet maar als vleesch verschenen, maar waarlijk vleesch geworden.

Dat het den evangelist niet te doen is, om de geringheid van den staat, waarin het Woord overging, te laten uitkomen, maar om te laten zien, in wat nauwe gemeenschap het zich tot ons stelde, blijkt uit wat hij onmiddellijk hierop volgen laat: en heeft onder ons gewoond. Zijne vroegere verschijningen waren van voorbijgaanden aard; thans echter kwam het Woord onder ons wonen. Eigenlijk luidt het, dat Hij zijne tent onder ons opgeslagen heeft; het is eene beeldsprakige uitdrukking, die aanwijst, dat het Woord, na vleesch geworden te zijn, een tijdlang onder ons verkeerd heeft. Hij heeft met ons gegeten en gedronken, en ging in alle betrekkingen des levens mede in, zoodat niets menschelijks Hem vreemd bleef; Hij was zoon, broeder, vriend, gast, onderdaan, mensch in den vollen zin des woords. De woorden: onder ons – kunnen wel op de menschen in het algemeen zien, echter schijnt de evangelist uitsluitend het oog te hebben op de gemeenzame betrekkingen, die Hij met den engeren kring der zijnen aanknoopte.

Onder den indruk van de zalige herinneringen, welke het verblijf van het vleesch geworden Woord in het midden der zijnen in zijn hart opwekte, valt de evangelist zichzelven in de rede, en geeft hij getuigenis aan wat hij van de heerlijkheid des Woords heeft aanschouwd.

Door heerlijkheid verstaan wij den glans, welke waardigheid en bevoegdheid iemand bijzetten. Zulk een glans omstraalde het vleesch geworden Woord; zijne zon mocht door de vleeschwording omwolkt zijn, nochtans verried het licht, dat de wolken omzoomde, waarin zij zich verborgen had, hare aanwezigheid. Deze heerlijkheid is door de zijnen aanschouwd. Zij openbaarde zich trouwens te duidelijk om niet gezien te worden. Vraagt men, waarin zij zich kond gaf, dan kan meer dan een antwoord gegeven. Zijne heerlijkheid openbaarde zich in het gezag, waarmede Hij sprak, en in de wonderen die Hij werkte; in het feit, dat Hij zonde vergaf en door het wegnemen van hare gevolgen macht toonde te hebben, om over de Goddelijke barmhartigheid te beschikken; in de stemmen des hemels, die tot Hem kwamen, en in den glans die Hem op den berg der verheerlijking omgaf; niet het minst in zijne luisterrijke opstanding uit de dooden, en zijne koninklijke opvaart ten hemel. Doorgaande spreidde voorts de bewustheid van zijn Goddelijk Zoonschap een glans over al zijn doen, die zelfs een man als Pilatus ontzag inboezemde. Het wilde gedierte zelfs beschaamde vele geheiligde menschen; want het boog zich voor zijne majesteit, Mark. 1 : 13. Toen zijne heerlijkheid in de ure der vloekwording als in nachtelijke duisternis onderging, bleef zij nochtans niet geheel verborgen, naardien de schepping van haar begon te getuigen; want bij het ondergaan zijner zon, bedekte de hemel zijn gelaat, en werden de fondamenten der aarde bewogen, steenrotsen zelfs scheurden vaneen. Uit alles bleek, dat het Woord wel vleesch geworden, maar niet in vleesch veranderd was; vleesch werd het, Woord bleef het.

Men lette er op, dat de evangelist iets geheel bijzonders zegt, als hij verklaart, met de andere apostelen de heerlijkheid van het vleesch geworden Woord te hebben gezien. De groote menigte des volks, die van zijne verschijning getuige was, zag in zijne werken slechts de heerlijkheid Gods, soortgelijk als hunne vaderen deze zagen in de werken der profeten. In Christus erkenden zij den profeet, dien God gezonden had, om Zichzelven in het midden zijns volks heerlijk te maken. Ook deze heerlijkheid Gods was voorzeker in Hem te zien; het Woord beoogde zelfs met zijn optreden juist

de openbaring en de verheerlijking des Vaders. Maar men begreep niet, dat deze met zijne eigen openbaring en verheerlijking samenviel, omdat Hij des Vaders eenige Zoon was, het afschijnsel van diens heerlijkheid en het afdruksel van diens wezen. Uit de werken der profeten bleek wel, wat God was, maar niet wat zij zelven waren; men kon niet besluiten van hun doen tot hun zijn, omdat zij werktuigen waren, door welke God werkte, en geenszins de kracht, die zich door hen openbaarde, krachtens hun wezen bezaten. Er geschiedde bij de verschijning van Christus waarlijk iets nieuws. In zijn doen openbaarde Hij eene eigen heerlijkheid; 't was niet een geleende glans, maar een inwonende glans; niet de glans eener maan, maar de glans eener zon. Dit op te merken, was het voorrecht der apostelen; God, zonder Wien niemand den Zoon kent, had hunne oogen verlicht om zijne heerlijkheid te aanschouwen, zoodat zij het aangezicht Gods in Hem zagen. De evangelist drukt het uit door te zeggen, dat zij zijne heerlijkheid aanschouwd hebben als des Eeniggeborenen van den Vader. Zijn glans was zóó eenig in zijn soort, zóó schitterend, zóó Goddelijk, dat elk, wiens oog verlicht was, terstond gevoelen moest, dat het wezen, van 't welk hij afstraalde, geen schepsel kon zijn, maar Gods eeniggeboren Zoon moest wezen, een Zoon, die zijns gelijke niet had en niet hebben kon. Zijne heerlijkheid was als des Eeniggeborenen Zoons — men lette er op: dit woordje „als" wordt niet gebruikt om iets oneigenlijks aan te wijzen; de evangelist wil niet zeggen, dat de heerlijkheid van het Woord op de heerlijkheid van den Zoon geleek. Zijne bedoeling is om getuigenis te geven, dat in de heerlijkheid van Christus onwedersprekelijk openbaar werd, dat Hij de eeuwige Zoon des Vaders was.

Zoo laat de evangelist hier het volle licht op het Woord vallen. Het is geen gesproken Woord slechts, de betrekking tot God is nog inniger, het is een geboren Woord. Gods Woord is Gods Zoon.

Gods Zoon! Men zou er geen bezwaar tegen hebben, dat de evangelist Jezus dezen titel had gegeven, zoo hij slechts de bijvoeging: eeniggeboren, weggelaten had. Jezus, Gods Zoon in gelijken zin als zijne discipelen zonen Gods waren, men laat het toe, maar dat Hij Zoon zou zijn gelijk niemand het is, of zijn kan, ziedaar een steen des aanstoots voor de groote menigte. Wie misschien nog bereid zal zijn, om Hem krachtens zijne geboorte uit eene maagd of zijne opwekking uit de dooden, in bijzonderen zin den titel van Zoon te laten, weigert toch, om Hem met Johannes voor Gods eeuwigen en natuurlijken Zoon te erkennen, „uit de zelf-

standigheid des Vaders vóór alle tijden gegenereerd.” Dat God zulk een Zoon hebben zou, acht men al te menschelijk; tal van zoogenaamde Christenen stemmen den Koran toe, als deze zegt: „Het staat niet zóó met God, dat Hij een Zoon zou kunnen hebben; verre zij dit van Hem!” Wat verwijt men den evangelist dat hij God naar het beeld van den mensch vervormt, door Hem een zoon toe te kennen! Men keere het liever om en zegge, dat God den mensch naar zijn beeld heeft gemaakt, door hem de macht te geven vader te worden. Niemand meene, dat hij, door de verborgenheid der generatie te ontkennen, aan bezwaren ontkomen zou; men zou er juist in bezwaren door geraken. Hoe toch zal men Gods onafhankelijkheid van de wereld, gegrond als zij is in zijne algenoegzaamheid, handhaven, zoo men ontkent, dat Hij van eeuwigheid Vader was, en in zichzelven vond, wat tot het leven der gemeenschap en der liefde noodig is, den Zoon? Dan werd het noodig, dat God den mensch schiep, om Vader te worden, en wezens te hebben, die Hij liefhebben kon. De wereld is voor God dan onmisbaar, om Hem uit de starre enkelheid te doen overgaan in het leven der gemeenschap. Hij heeft ons evengoed noodig als wij Hem, Hij, die zonder ons geen Vader zou zijn! Zoo wil het de mensch; niet licht laat hij zich de eere ontnemen van voor God onmisbaar te zijn, en buigt hij zich voor eene verborgenheid, die hem dwingt om zijne verschijning enkel uit den overvloeienden rijkdom van Gods liefde te verklaren. Dit slechts houde men bij de erkenning dezer verborgenheid in het oog, dat wij alle vleeschelijke voorstelling er verre van verwijderd moeten houden, en indachtig zijn, dat wij de verborgenheden Gods slechts op eerbiedigen afstand mogen bezien.

De woorden: vol van genade en waarheid — moeten niet gevoegd worden bij het woord heerlijkheid, als zouden zij dienen om eenige harer bestanddeelen bijzonder in het licht te stellen, maar tot het Woord zelf, het hoofdonderwerp der geheele zinsnede, worden gebracht. Van dit Woord zegt Johannes, dat het van genade en waarheid overvloeide, en dan laat hij met opzet aan Hem uitkomen, wat ons geloof stof van vreugde geeft, namelijk, dat Hij voor ons, van alle geestelijk goed ontbloote menschen, eene onuitputtelijke fontein van heil geworden is. Wat zou het ons trouwens gebaat hebben, zoo Hij ons wel zijne heerlijkheid vertoond had, maar niet van genade en waarheid vol was geweest? Door genade hebben wij de Goddelijke ontferming te verstaan, wier drager Hij was, en van welke wij weten, dat zij zich in de wegneming van onze zonden

en ellenden aan ons openbaart. Bij de waarheid hebben wij te denken aan de vervulling van alle beloften en de verwezenlijking van alle schaduwbeelden des Ouden Verbonds, die in Hem gevonden wordt. Deze uitdrukkingen wijzen in hare vereeniging met elkander Christus als den volkomen Zaligmaker aan, die ons zoowel kan als wil verlossen, naardien de Goddelijke genade ons in Hem niet slechts het beeld geeft van het heil, dat zij ons bereid heeft, maar de zaak zelve.

Johannes getuigt van Hem, en heeft geroepen, zeggende: deze was het, van welken ik zeide: die na mij komt, is vóór mij geworden; want Hij was eer dan ik, 15. Alvast haalt de evangelist hier het woord van den Dooper aan, dat hij vs. 30 op zijne historische plaats zetten zal. Dit doet hij, om te toonen, dat het apostolisch getuigenis, dat hij hier te boek stelt, niet alleen staat, maar van het profetisch getuigenis vergezeld is. Met den apostel getuigt de profeet, dat Jezus geen kind der historie is, maar uit den schoot der eeuwigheid in de historie is ingegaan. In een raadselachtigen, de opmerkzaamheid opwekkenden vorm, alle gezegden eigen, die bestemd zijn om in het geheugen bewaard te worden en van mond tot mond te gaan, had Johannes van Jezus getuigd: die na mij komt is vóór mij geworden. De voorlooper had, wel bezien, Hem, dien hij voorging, tot voorganger — zoo luidt de wonderspreuk, wier oplossing ons gegeven wordt in het feit, dat de Christus werkelijk door zijne werkzaamheid tijdens het Oude Verbond Johannes voorgegaan is. Had Jehova, Zich met den Messias vereenzelvigende, niet bij Maleachi gezegd, dat Hij den Dooper voor zijn aangezicht uitgezonden had? Was de Zoon door al wat Hij onder Israël tot voorbereiding zijner verschijning in het vleesch had gedaan, niet eer dan Johannes, zijn wegbereider, geweest? Zijne uitgangen waren waarlijk van ouds, Mich. 5:1, ja, van de dagen der eeuwigheid. Op dit laatste wijst de uitdrukking: want Hij was eer dan ik, mijn eerste. Men snijdt zich den pas tot het recht verstand dezer woorden af, zoo men er eene aanwijzing in ziet, dat de Dooper Jezus als zijn meerdere in rang erkende; zij hebben veeleer, evenals de woorden *na* en *voor* van zooeven, op den tijd betrekking. Zij wijzen terug tot naar het begin der dingen henen, en geven, evenals de evangelist dit in vs. 1 deed, den Christus eene plaats vóór het begin der dingen, in den schoot des Vaders. Zoo bevatten zij geene herhaling, maar eene verklaring van het even te voren gezegde: die na mij komt, is vóór mij geworden. De Dooper wil zeggen: verwonder er u niet over, dat ik Hem als

mijn eigen voorganger aankondig; want Hij is de eeuwige, niet slechts ouder dan ik, maar het beginsel aller dingen, ook van mij; ik zelf ben er door Hem. Zoo getuigt de Dooper van Hem; men lette er op, dat de evangelist hier den tegenwoordigen tijd gebruikt, om er door aan te wijzen, dat het getuigenis, ook al werd de mond, die het sprak, door den dood gesloten, voor alle tijden vaststaat; als profeet sterft Johannes nooit. Ook heeft het woord roepen, dat hier gebezigd wordt, beteekenis; het wijst de kracht en bepaaldheid van het getuigenis des Doopers aan.

Thans zet de evangelist zijn getuigenis voort in aansluiting aan wat hij vs. 15 van de genade en de waarheid gezegd had. *En uit zijne volheid hebben wij allen ontvangen, ook genade voor genade,* 16. Hier spreekt de evangelist in naam van alle geloovigen, om getuigenis te geven aan wat hij van de volheid der genade en der waarheid gezegd had. Wij allen, zegt hij, hebben uit deze onuitputtelijke volheid ontvangen. Deze fontein heeft ons niet ledig gelaten; het vat van onzen innerlijken mensch is uit haar gevuld. Het toegevoegde: ook genade voor genade, luidt eigenlijk: genade tegen genade. Deze bijvoeging dient niet zoozeer om den rijkdom der genade in het licht te stellen, dien de geloovigen uit Christus' volheid ontvangen, als wel om den regel aan te wijzen, naar welken men ontving. Er staat niet: genade op, maar: genade voor genade. De evangelist wil zeggen, dat het hier geheel anders toeging dan op het gebied der Wet. Daar kon men geene gave verkrijgen zonder eerst een werk te hebben verricht; het ging er naar den regel: genade voor werk. Maar hier gaat het naar den regel: genade tegen genade, niet in den zin dat nieuwere en meerdere genade gegeven wordt in ruil en tot vervanging van vroegere en mindere genade, maar zóó, dat genade genade brengt. 't Is dezelfde gedachte, die uitgesproken werd in het woord, dat gegeven wordt aan hem, die heeft, alleen omdat hij heeft, Matth. 13 : 12. Om genade te ontvangen is het voldoende genade te hebben; de genade, die ons gegeven is, wordt voor het geloof een pleitgrond om te vragen om de genade, die wij nog ontvangen moeten. God toch geeft, omdat Hij gaf; de genade, die Hij reeds schonk, is Hem een beweeggrond om nieuwe genade te schenken. Niet onze verdienste baant hier den weg tot genade; de genade zelve, ons geschonken, uit de volheid, die in Christus is, brengt de genade over ons, die wij behoeven, tot wij vervuld zullen zijn tot al de volheid Gods, Ef. 3 : 19. Dit woord noodigt ons uit, om van de ontvangene gunstbewijzen eene beweegreden bij den Heere te maken, om van

Hem telkens nieuwe gunstbewijzen te verwerven, zonder vrees om de Goddelijke volheid van genade en waarheid uit te putten, die in Christus onder ons bereik is gebracht.

Achter de woorden: „genade voor genade," lag eene tegenstelling, die de evangelist in vs. 17 onder woorden brengt, als hij zegt: *want de Wet is door Mozes gegeven; de genade en de waarheid zijn door Jezus Christus geworden.* Hier stelt hij in het licht, hoe het komt, dat zij allen uit de volheid van het vleeschgeworden Woord ontvingen, ook genade voor genade. Door dit Woord toch is niet gelijk door Mozes eene wet gegeven, maar „de genade en de waarheid" geworden. Mozes heeft ons niets toegebracht; door zijne tusschenkomst werd van ons wel alles geëischt, maar aan ons niets gegeven, tenminste geene genade en geene waarheid, niet datgene, wat wij tot zaligheid noodig hadden. Met het vleeschgeworden Woord staat het omgekeerd; door Hem zijn ons genade en waarheid geworden. Geworden — deze uitdrukking wijst aan, dat Hij genade en waarheid niet, gelijk Mozes de Wet, slechts overhandigd heeft, als eene gave, rechtstreeks uit den hemel genomen; neen, zoo snel, zoo gemakkelijk gingen de dingen niet toe. De Wet behoefde door Mozes slechts van God ontvangen en tot ons gebracht te worden; met genade en waarheid ging het als met alles wat geboren wordt, en van kiemvormige beginselen uit langs den geleidelijken weg van ontwikkeling tot volgroeiïng komt. Hij-zelf werd ons tot genade en waarheid; Hij bracht beide niet slechts, maar werd beide. Daarom noemt de evangelist Hem met den naam, die Hem als historisch persoon aanwijst, Jezus Christus. Datgene, wat door Hem werd, dat is, in den kring der historisch geworden verschijnselen intrad, om onze zaligheid te grondvesten, heet de evangelist „genade en waarheid." De „genade" omvat hier de lange reeks van weldaden, die met de vergeving van zonde begint, en over de aanneming tot kinderen henen, tot de gemeenschap aan den Geest en de heerlijkheid Gods zich uitbreidt. Als degene, die ons tot gerechtigheid en heiligheid, tot leven en verlossing geworden is, staat Hij lijnrecht tegenover Mozes; deze toch brengt onder de Wet en de Wet onder den Vloek. Door „waarheid" verstaat de evangelist hier de vervulling van alle wettische schaduwen, gelijk deze samenvalt met de openbaring van den raad der Goddelijke ontferming, die van hare wegen in die schaduwen eene duistere schets gegeven had. Ook in dit opzicht staat Christus tegen Mozes over. Mozes toch vertoont ons eene donkere schaduw van den weg der verzoening, die op zich-

zelve ijdel en ongenoegzaam is, en wel van zich afwijst naar het betere en wezenlijke, maar te zwevende omtrekken heeft, dan dat men het lichaam, dat haar werpt, duidelijk zou kunnen zien; in Christus echter is de Goddelijke gedachte omtrent onze verlossing ten volle geopenbaard, omdat zij in Hem hare verwezenlijking heeft gevonden.

Christus toch is de volle openbaring Gods; de diepten Gods zijn in Hem aanschouwelijk geworden. Deze gedachte spreekt de evangelist uit in vs. 18: *Niemand heeft ooit God gezien; de eeniggeboren Zoon, die in den schoot des Vaders is, die heeft (Hem ons) verklaard.* Het behoeft nauwelijks gezegd, dat hier niet gesproken wordt van eene zinnelijke aanschouwing Gods; het spreekt te zeer vanzelf, dat een onstoffelijk wezen niet met lichamelijke oogen gezien kan worden, om het hier opzettelijk te zeggen. Er is echter een geestelijk zien van God, een kennen van Hem, waarvan het natuurlijk zien het zinnebeeld is. Van zulk een zien spreekt de evangelist; hij stelt God voor als den verborgene, die eerst door Christus geopenbaard geworden is. Hiermede ontkent hij niet, dat God vóór Christus' verschijning gekend is geweest. Hoe zou een met de Schrift doorvoede Jood dit kunnen doen? De Schrift zegt zelfs wel, dat God van menschen is gezien, zoo namelijk, dat zij den vuurgloed en lichtglans aanschouwden, waarin Hij zijne bijzondere tegenwoordigheid openbaarde. Zijn Naam en Aangezicht was in het Heiligdom; zelfs sprak Hij hoorbaar tot de menschen en verscheen hun in de gedaante van een mensch. Ook sprak Hij door vele profeten en op velerlei wijs tot hen. Alzoo kon geen Israëliet zeggen, dat God Zich voor Hem verborgen gehouden had; zij kenden zijne heerlijkheid, zijn verbonden en zijne beloftenissen, en wisten wat Hij van hen wilde. Toch was hunne kennis van God gelijk aan die, welke het kind van zijnen vader en de knecht van zijnen heer heeft, en van deze kennis weten wij, dat zij in omvang niet is te vergelijken bij die, welke de volwassen zoon van zijnen vader heeft. Deze toch kent den verborgenen raad zijns vaders, zijne geheime plannen en zijne diepste gedachten, zijn laatste oogmerk en zijn laatsten wil. Zoo werd God alleen gekend van zijnen eenigen Zoon. Die is in zijnen schoot, zegt de evangelist, met eene figuurlijke wijze van spreken, ontleend aan de menschen, „die gezegd worden in hunnen schoot toe te laten hen, aan wie zij hunne geheimen openbaren." Wegens de volkomene gemeenschap, waarin de Zoon tot den Vader staat niet alleen vóór, maar ook tijdens de vleeschwording, kan Hij gelijk geen ander den Vader openbaren. Daartoe

in de wereld gezonden, heeft Hij den Naam Gods den menschen geopenbaard, en de wereld met het licht van Gods heerlijkheid vervuld. Dat Hij vleesch werd, hinderde Hem in dit werk niet; integendeel zou zijne openbaring voor ons ongenaakbaar en onverstaanbaar geweest zijn, als het Woord evenzoo, om zoo te zeggen in gelijke taal, tot ons gesproken had, als waarin Hij tot God sprak. Maar nu Hij als mensch, naar onze wijze van voorstellen, tot ons van den Vader sprak, in beelden aan onze wereld ontleend, werd het eeuwige licht zoo gebroken, dat het in ons oog vallen kon. Zoo is Hij tot ons afgedaald, en heeft Hij het oneindige uit het eindige een kleed geweven, opdat God van ons zou worden gekend. Naardien de Vader al de diepten van zijnen raad in zijnen schoot uitgeschud, en al zijne werken Hem te doen gegeven had, viel zijn spreken en handelen, zijne zelfopenbaring, ten volle met de Godsopenbaring saam. Hij kon zeggen: wie mij gehoord en gezien heeft, heeft den Vader gehoord en gezien. Wegens zijne verschijning werd de bede: toon ons den Vader! ten volle overbodig. Ook zijne geschiedenis, die van zijne vernedering tot in den kruisdood en van zijne verheffing tot hoofd boven alle hoofd, valt samen met de openbaring van de diepten Gods; in haar toch vervult zich de eeuwige raad van God, die aan alle bijzondere besluiten ten grondslag ligt en om welken als om een middelpunt alle dingen zich bewegen, Ef. 1:10; Col. 1:20. Zoo heeft Hij door zijne gewilligheid, dat alles aan Hem geschieden zou, wat de Vader wilde, evengoed als door zijne woorden en werken ons het verborgene Gods geopenbaard. Hij was Gods aangezicht tot ons gekeerd, God ontsluierd, God geopenbaard. Ook waar Hij, als vertegenwoordiger der zijnen, als degene, die zijn aangezicht tot God wendde, onzen dienstplicht vervulde, onze straffen droeg, in eene andere betrekking tot Hem kwam te staan, dan waarin Hij stond, als Hij Hem bij ons vertegenwoordigde, openbaarde Hij Hem. Door eene onafgebrokene gehoorzaamheid, oneindig in beteekenis, omdat Hij het eensdeels geenen roof achtte Gode evengelijk te zijn, en anderdeels zich den dood der vervloeking overgaf, heeft Hij God in al diens volmaaktheden volkomen in het licht gesteld. Aan Hem is gebleken, hoe heilig en rechtvaardig God was, hoe waardig om gediend en gehoorzaamd te worden; want hoewel Hij de Zoon was, heeft Hij er zijn menschelijk leven voor over gehad, dat Gods recht en eere voldoening zouden ontvangen. Eindelijk heeft zijne verschijning een straal van licht op het innerlijke Gods laten vallen, op de wijze van zijn bestaan, op zijn eeuwig werken

in eigen boezem; zijne heerlijkheid, die Hem als Gods eeuwigen Zoon verried, wees terug op de zalige verborgenheid, dat God niet door ons Vader werd, maar van eeuwigheid Vader was. Welke zon zou dan na deze zon nog kunnen opgaan, en welk licht den glans van dit licht vermogen te verdooven? O dwaze wijze dezer wereld die, nadat de zon opgegaan is, en de wieken harer stralen over deze wereld uitgebreid heeft, uw lamplicht ontsteekt, en de menschen uitnoodigt, om in het schijnsel er van te wandelen! God is geopenbaard in het vleesch; dat al wat oogen heeft de oogen opene! Hier is Christus, het Beeld, waaraan gij den Vader kunt zien, in den rijkdom zijner heilige liefde, tot gij overstelpt door wat gij ziet, met den apostel uitroept: Ja waarlijk! God is Liefde!

De evangelist had in vs. 15 een getuigenis vermeld, dat de Dooper aangaande Jezus gegeven had. Thans gaat hij er toe over, om dat getuigenis in het raam der geschiedenis te plaatsen. Daarmede verlaat hijzelf het inleidend terrein der algemeene beschouwing, om over te gaan op dat der historie-beschrijving.

En dit is de getuigenis van Johannes, toen de Joden eenige Priesters en Levieten afzonden van Jeruzalem, opdat zij hem zouden vragen: wie zijt gij? 19. Dat het verhaal met het koppelwoord *en* aanvangt, verklaart zich uit het verband van wat thans volgt met het voorafgaande 15ᵉ vers. De getuigenis, welke ons thans medegedeeld zal worden, heeft een bijzonder gewicht, omdat zij voor een gezantschap van het Sanhedrin werd uitgesproken. Had het Sanhedrin in den beginne voor de beweging, door den Dooper verwekt, allicht de oogen gesloten, deze was intusschen zoo machtig geworden, dat het hooghartig Jeruzalem wel gedwongen werd er zich mede te bemoeien. Vandaar dat de Raad eenige Äronietische Priesters en Levietische Schriftgeleerden uit zijn midden naar den Dooper zond, om hem te vragen, wie hij was. *En hij beleed, en loochende het niet, en beleed: ik ben de Christus niet,* 20. Zich bewust, dat velen onder het volk in hunne harten van hem overleiden, of hij niet mogelijk de Christus ware, Luk. 3:15, kleedt de Dooper zijn antwoord zóó in, dat vóór alles deze dwaling afgesneden wordt. Nog vóór men hem vroeg, of hij de Christus was, verklaart hij, nadrukkelijk en vrijwillig, dat hij de Christus niet is; geen oogenblik wankelt hij voor de verzoeking om den eervollen schijn van het Messiasschap op zich te laten. Het schijnt, als wil hij door zijn antwoord eene vraag voorkomen, die hem pijnlijk aangedaan zou hebben, zoo zij tot hem gericht was geworden. *En zij vraagden hem: wat dan? zijt gij Elias? En hij zeide: ik ben die niet. Zijt gij*

de profeet? En hij antwoordde: neen, 21. Naar het gevoelen der Joden zou de Messias verborgen blijven tot Elia, uit den hemel wedergekeerd, verschenen was, om zijnen dag aan te kondigen. Vandaar de vraag: zoo gij de Christus niet zijt, dan misschien Elia? Hoewel de Dooper met het oog op Maleachi's profetie. 4:5, deze vraag toestemmend had kunnen beantwoorden, beantwoordt hij ze ontkennend, omdat hij geen voet geven wil aan den waan, als zou hij een wedergekeerde Elia zijn. 't Is waar, hij zou zijne loochening hebben kunnen rechtvaardigen, door de volksmeening te bestrijden, en tegenover haar de juiste uitlegging van de profetie omtrent Elia te geven. Maar dit lag te ver buiten den kring van zijne roeping en streed te zeer tegen den ernst van het oogenblik, dan dat hij het doen zou; het oogenblik eischte een profetisch getuigenis, geen uitlegkundig betoog; het Sanhedrin moet merken, dat het geen Schriftgeleerde maar een Profeet tegen zich over heeft. De thans volgende vraag: zijt gij de Profeet? verklaart zich uit de verwachting van den tijd, dat er in de Messiaansche dagen nog een ander Profeet uit den ouden tijd verschijnen zou, lichtelijk wel Jeremia; sommigen verwarden dezen Profeet wel met den Messias zelven, Joh. 6:14. Mogelijk had eene verkeerde toepassing van de belofte, dat God een Profeet als Mozes in het midden des volks verwekken zou, Deut. 18:18, tot die meening aanleiding gegeven. Ook op deze vraag geeft de Dooper niets dan een ontkennend antwoord, om gelijke redenen als zoo even. *Zij zeiden dan tot hem: wie zijt gij? opdat wij antwoord geven mogen dengenen, die ons gezonden hebben; wat zegt gij van uzelven?* 22. De wijsheid der afgevaardigden is aan haar einde; als de Dooper niet een der personen is, die volgens de meening van school of volk in de Messiaansche dagen ten tooneele moeten verschijnen, dan zegge hij-zelf, wie hij is. Want dat hij zich voor iets buitengewoons aanmeldt, blijkt uit heel zijn optreden. Het antwoord van den Dooper geeft het volgende vers.

Hij zeide: ik ben de stem des roependen in de woestijn: maakt den weg des Heeren recht! gelijk Jesaja, de Profeet, gesproken heeft, 23. In mij, wil de Dooper zeggen, wordt eene profetie vervuld. 't Is die van Jesaja 40:3. Daar kondigt Jesaja Jehova's komst tot Jeruzalem aan; maar voor Hem uit hoort men eene stem in de woestijn om er een weg voor Hem te bereiden. De woestijn duidt in het Oosten het onbewerkte land aan, dat tot weide dient voor de kudden. Daar vindt men geene rechte wegen, maar slechts kronkelende voetpaden. 't Is dan noodig, dat het volk een weg in de

wildernis aanlegge, die eenen koning waardig is; want het zou niet betamelijk zijn, dat hij langs onbegaanbare en kronkelende voetpaden tot zijne koninklijke stad komen moest. Deze wildernis is het beeld van den geestelijken toestand des volks; de breede en rechte weg van bekeering en geloof moet er nog gelegd worden. Vandaar het optreden van den Dooper; hij is er om het volk tot bekeering en geloof te roepen, opdat de Messias bij zijne komst allen bereid vinden mag om Hem te erkennen en te volgen. Anders zou de dag des heils voor Jeruzalem verkeeren in een dag des gerichts. Door zijn verblijf in de woestijn te kiezen, wilde de Dooper naar den droeven geestelijken staat des volks heenwijzen, waarvan de ongebaande wildernis het zinnebeeld was, en meteen de wijze van zijn optreden aan de letterlijke vervulling der profetie dienstbaar maken. De opmerking vs. 24: *en de afgezondenen waren uit de Farizeeën*, dient tot recht verstand van vs. 25: *en zij vraagden hem en spraken tot hem: waarom doopt gij dan, zoo gij de Christus niet zijt, noch Elias, noch de Profeet?* Hoewel in het Sanhedrin ook de Sadduceeuwsche partij vertegenwoordigd was, behoorden de naar Johannes gezondene afgevaardigden tot de Farizeeuwsche. Daar deze partij sterk tegen alle nieuwigheden gekant was, moest het haren leden ergernis geven, dat de Dooper eene nieuwigheid als den doop ingevoerd had. Want al was het misschien toen reeds gewoonte om Heidenen te doopen, die tot het Jodendom overgingen, zoo was het tot dusver niemand in den zin gekomen om den Jood aan deze plechtigheid te onderwerpen. Had Johannes nu gezegd, dat hij de Messias was, of Elias, of de Profeet, dan zou men zich bij zijn doopen neergelegd hebben; aan zulke hooggeplaatste dienaren Gods toch kende men het recht toe om wat nieuws tot het bestaande toe te voegen. Nu de Dooper echter zichzelven slechts de stem des roependen in de woestijn heet, meenen zij recht te hebben om aanmerking op zijnen doop te maken, als op eene wederrechtelijk ingevoerde nieuwigheid. *Johannes antwoordde hun zeggende: ik doop met water; maar Hij staat midden onder ulieden, dien gij niet kent*, 26; *dezelve is het, die na mij komt, welke vóór mij geworden is, wien ik niet waardig ben, dat ik zijnen schoenriem zou ontbinden*, 27. Het lust Johannes niet om veel over zichzelven te spreken tot rechtvaardiging van zijnen doop; liever wil hij van den Christus getuigen, van wien zijn hart vol is, van de ure af, dat hij Hem bij zijnen doop als Zoon van God heeft leeren kennen. Daaruit verklaart zich, dat zijn antwoord aan de afgezondenen niet rechtstreeks de gestelde vraag raakt,

hoewel het alles in zich bevat, wat bij eenig nadenken hen in staat stelt om zelven hunne vraag te beantwoorden. „Mijn doop" wil Johannes zeggen, „ontleent zijne beteekenis aan éénen, dien gij niet kent, schoon Hij onder u is; deze komt wel na mij, maar was vóór mij; zoo hoog staat Hij boven mij verheven, dat het bewijzen van den geringsten dienst aan zijn persoon vóór mij eene eere zou zijn, die ik niet waardig ben te ontvangen. Wat vraagt gij naar mij? vraagt naar Hem." Hiermede heeft Johannes van zijnen doop genoegd gezegd; want het is zonneklaar, dat de heiligheid van zijn doop voldoende gewaarborgd is door de omstandigheid, dat hij in onderscheiding van al de oversten des volks den Messias kent; God toch zou hem den Christus niet geopenbaard hebben, indien hij tot de vermetelen behoorde, die nieuwigheden invoeren, om zichzelven een naam te maken. Wil men weten, waarom hij doopt: 't is om den Messias, die na hem komt.

Het gewicht van dit tot de vertegenwoordigers van het Sanhedrin gericht getuigenis, noopt Johannes om de plaats, waar het afgelegd was, aan de vergetelheid te ontrukken: *deze dingen zijn geschied te Bethabara*, (volgens andere lezing: Bethanië) *over den Jordaan, waar Johannes was doopende*, 28. Was er eenige behoefte bij de oversten geweest om met den Messias kennis te maken, dan had het getuigenis, door hunne afgevaardigden hun overgebracht, hen allen naar Bethabara gedreven. Nu zij er echter Johannes alleen laten, kunnen wij zeggen, dat te Bethabara de geschiedenis van hunne Christusverwerping begint, om straks op Golgotha, ja, ware het nog maar daar, te eindigen.

Des anderen daags zag Johannes Jezus tot zich komende, en zeide: zie, het Lam Gods, dat de zonde der wereld wegneemt, 29. Jezus begeeft Zich met opzet naar Johannes; 't is met een bepaald doel, dat Hij tot hem gaat. Door hem toch wil Hij openlijk den volke voorgesteld worden. Verre van Hem om Zichzelf in het midden des volks te werpen, gelijk de valsche messiassen dit pleegden te doen; niet voor niets heeft Hij een voorlooper. Daarom erkent Hij den Dooper in diens ambt, en begeeft Hij Zich tot hem, om van hem, als van God zelven, aan zijn volk als de Christus te worden voorgesteld. De dief moge, om bij de schapen te kunnen komen, over den muur klimmen; de echte herder klopt aan de deur van den schaapstal, en wil alleen door den deurwachter worden binnengeleid, Joh. 10:1—3.

Dat de deurwachter de deur opendoet, zien wij. Zoodra hij Jezus ziet, roept hij allen, die zich in zijne nabijheid bevinden toe, dat

zij op Hem hunne oogen vestigen; deze toch is het Lam Gods. Men lette er op, dat de Dooper den Messias anders voorstelt dan het volk meende en wilde, niet als Leeuw namelijk, maar als Lam. De menigte zag in den Messias niets dan den koning, die heerschen zou, en heerlijk maken; de Dooper kondigt Hem aan als het van God besteld en gegeven Offerlam, dat lijden en rechtvaardig maken zou. Dit mocht eene teleurstelling, straks zelfs eene ergernis zijn voor den vleeschelijken Jood, die wel verlossing, maar geenszins verzoening begeerde; voor den vermoeiden en belasten, die nergens rust vinden kon, werd Jezus er de gepaste en begeerlijke Christus door.

Zou de benaming „Lam Gods” voor de omgeving geen onverstaanbare klank zijn, dan moest zij eene toespeling in zich sluiten op iets, dat aan elken Jood bekend was. Zoo is het trouwens ook. Elk Israëliet wist dat de Messias in Jesaja 53 voorgesteld werd als het Lam, dat om de zonde des volks ter slachting geleid worden zou. De profeet Jesaja zelf had dit beeld niet uit de lucht gegrepen; het was hem gegeven in het lam dat op het Paaschfeest geslacht worden moest. In heel de Oud-Testamentische bedeeling zag het offerlam op den Christus, en wees Hem bepaaldelijk in zijne onschuld en lijdzaamheid aan als den rechtvaardige, die ons door zijne gehoorzaamheid tot in den dood met God verzoenen zal. Gaat de wereld thans gebukt onder den last der zonde, die haar dreigt te verpletteren, dit Lam zal dien last van haar opheffen, en hem op zijne eigen schouderen leggen. Dan zal de zonde ons niet meer in hare macht kunnen houden; aangemerkt als zulken die nooit iets met haar hadden uit te staan, worden wij hergeven aan God, terwijl zij zelve als iets, dat wederrechtelijk in ons is, door den Geest Gods uit ons weggezuiverd wordt.

Uit de woorden „der wereld” ziet men, dat de Dooper de verzoenende en reinigende werking van Christus zeer verre uitstrekt. Men late hem echter niet zeggen dat het Lam Gods van alle menschen, hoofd voor hoofd, de zonde wegnemen zou. De uitdrukking wereld toch wijst in de taal der Schrift, die de taal des Doopers is, iets anders aan dan de som van alle menschen te samen, namelijk, het in zijne eenheid aangemerkt menschelijk geslacht. Zoo is het dan de bedoeling van den Dooper, ons te zeggen, dat de Christus niet slechts Jakobs zaad, maar meer dan dat, te weten Adams zaad, van de zonde verlossen zal; hij gaat van Jakob tot Adam, van den Jood tot op den Mensch terug. Vreemd mag zulk eene stelling zijn, voor wie waant, dat God het men-

schelijk geslacht verworpen heeft, en slechts sommigen er uit in genade aangenomen; wie weet, dat God juist het omgekeerde heeft gedaan, en Zich over het menschelijk geslacht ontfermd, al heeft Hij er ook velen uit verworpen, verwondert zich niet meer. En zoo toch is het. Gelijk God Abrahams zaad volksgewijs aangenomen heeft, om het volksgewijs in zijn rijk te doen ingaan, zoo is het ook daarbuiten; of luidt niet het woord der belofte: in uwen zade zullen alle geslachten des aardrijks gezegend worden? God vergenoegt Zich niet met er in zijnen hemel te vergaderen uit alle geslacht en uit alle volk, vgl. Openb. 5 : 9; 7 : 9; Hij zegent de geslachten zelven naar luid zijner beloftenis. Geslachtsgewijs maakt Hij de menschen deelgenoot van zijne belofte; daarom heiligt Hij onze kinderen, 1 Cor. 7 : 14, en wil Hij, dat wij het Evangelie prediken aan heel het volk en aan alle volk, Matth. 28 : 19, en geeft Hij het koninkrijk aan de volken, Matth. 21 : 43. De schare uit alle geslacht des aardrijks is zooveel als eene eerstelinge, die den vollen oogst der volkeren aankondigt; waar wij dan ook in den aanvang der Openbaring eene schare uit alle volken zien, aanschouwen wij aan haar einde de volken zelve, wandelende in het licht van het nieuwe Jeruzalem, Openb. 21 : 24, 26. Wie van God voor eeuwig gescheiden, en buiten geworpen, met de duivelen lotgemeen gemaakt wordt, wordt er door van het menschelijk geslacht afgescheiden; want de menschheid zelve blijft den boom gelijk, die niet vergaat, al liet hij tal van bladeren vallen. Wie alzoo het woord wereld in onzen tekst in het licht van de revolutionaire beschouwing der dingen als de som aller menschen opvat, moet, wijl de Schrift Christus alleen voor de uitverkorenen laat sterven, er wel toe komen, om het woordje uitverkoren hier in te lasschen, en daarmede het begrip wereld te beperken, om niet te zeggen, op te heffen. Ook doet men aan de rijke gedachte van den tekst tekort, als men er slechts in leest dat Christus niet alleen van Joden, maar ook van Heidenen, van allen mensch zonder onderscheid alzoo, de zonden wegnemen zal. Eerst dan laten wij het woord van den Dooper volle recht wedervaren, als wij er eene verwijzing in vinden naar den raad Gods, om zich door Christus ons geslacht zelf te heiligen, met zijne erve, de aardsche en hemelsche schepping, ingesloten. Satan zal nooit tot God kunnen zeggen: Gij hebt menschen in uwen hemel, maar de menschheid heb ik. Aldus kunnen wij God niet vergelijken bij een koning, die zich vergenoegt met enkelen uit de massa zijner tegen hem in opstand geraakte onderzaten genade te bewijzen, maar zijn volk

zelf verplettert, en zijn land in eene woestenij verandert. Zóó stellen enkelen het zich voor: God geeft ons geslacht, met de wereld, waarin het woont, aan het gericht prijs, na er enkelen, als Lot uit Sodom, uit te hebben verlost. Maar zoo staan de dingen niet. God is een koning, die zijn volk en zijn land in zijn geheel terug wil, om er weer koning van te zijn; daarom geeft Hij in Christus het Offerlam, dat de zonde zijner wereld wegneemt. Er zijn er in zijne wereld voorzeker ten doode opgeschreven; de verzoening raakt het volk niet in al zijne kinderen, de wereld niet in al hare bestanddeelen. Er zal eene geduchte, eene ontzaglijke uitzuivering plaats hebben in den dag der rijksoprichting, maar toch zal men uit het gericht het samenstel der dingen ongeschonden en verheerlijkt te voorschijn zien komen. Niet een tal van los naast elkander staande menschen, tusschen de engelen in verloren, zal men zien als slotsom van de historie der verlossing; maar de menschheid zelve, zooals zij in den raad Gods lag voor de grondlegging der wereld, als een wonderschoon lichaamsgewijs saamgevat geheel, dat in de innigste eenheid de rijkste verscheidenheden omvat. Zulk eene vrucht alleen is evenredig aan een offer, als dat van het Lam, van welks waarde wij weten dat zij oneindig is. Iets minder dan de behoudenis der wereld zou niet evenwichtig zijn geweest aan de waardij van dit offer.

In vs. 30, *deze is het, van welken ik gezegd heb: na mij komt een man, die vóór mij geworden is; want Hij was eer dan ik,* wijst de Dooper, tot voorkoming van alle misverstand, Jezus nadrukkelijk aan, als dengene, wien zijne gelijkluidende verklaring van den vorigen dag gold. Hier herhaalt hij, in Jezus' eigene tegenwoordigheid, het getuigenis te voren tegenover de afgezanten van het Sanhedrin afgelegd. Maar om allen pas af te snijden aan de bedenking, dat hij dit getuigenis uit voorliefde voor den persoon van Jezus, of ook naar eigen goeddunken aflegde, laat hij er terstond op volgen: *en ik kende Hem niet; maar opdat Hij aan Israël zou geopenbaard worden, daarom ben ik gekomen, doopende met het water,* 31. Ook mij, wil de Dooper zeggen, ging het als allen; ik kende Jezus als Messias niet. Maar daarom juist, dat niemand in heel Israël Hem kende, noch uit zichzelven kennen kon, ben ik naar Gods bestel opgetreden, om een werk te verrichten, dat Hem tot mij brengen en aan mij openbaar maken moest, te weten het doopen met het water. Hoe deze weg hem tot de kennis van Jezus' Messiaansche waardigheid brengen moest, wijst hij ons vss 32 en 33 aan. *En Johannes getuigde, zeggende: ik heb den Geest zien nederdalen uit den*

hemel, gelijk eene duive, en Hij bleef op Hem. En ik kende Hem niet; maar die mij gezonden heeft om te doopen met water, die had mij gezegd: op welken gij den Geest zult zien nederdalen, en op Hem blijven, deze is het, die met den Heiligen Geest doopt. God had hem gezonden om alle Israëlieten te doopen met het water, en tegelijk tot hem gezegd, dat er onder alle doopelingen een eenige zou gevonden worden, die met meer dan water, namelijk met den Heiligen Geest gedoopt worden zou. Dit zou de Christus zijn. Dien eenigen onder zijne doopelingen alzoo, dien Hij van God met den Heiligen Geest doopen zag, moest hij het volk als Messias aanwijzen. Zoo zou de Dooper zeer ongezocht onder zijne doopelingen den Dooper vinden, die meer was dan hij, omdat Hij niet met water doopte, maar met den Heiligen Geest zelven. Op dezen zou de Heilige Geest blijven; hierop dus, dat de Geest op Hem bleef, moest hij in het bijzonder, als op een onbedriegelijk teeken van Jezus' Messiasschap letten. Want daardoor, dat de Geest op Hem bleef, werd aangewezen, dat Hij niet, gelijk de zieners van het Oude Verbond, die slechts voor eenen bepaalden tijd den Geest ontvingen, tot gewoon profeet gezalfd werd, die ons slechts de woorden Gods mededeelen kon, maar tot een, die den Heiligen Geest zelven aan al de zijnen kon mededeelen, omdat Hij Hem voor hen ontvangen had.

In vs. 34: *en ik heb gezien, en heb getuigd dat deze de Zoon van God is,* herhaalt de Dooper wat hij vs. 32 gezegd heeft, namelijk dat hij op Jezus werkelijk den Geest heeft zien nederdalen; hij voegt er bij, dat hij openlijk hiervan getuigenis gegeven heeft. Het gewicht der zaak komt door deze herhaling treffend uit. De verklaring, dat hij den den Geest heeft zien nederdalen, eischt de bijvoeging „gelijk eene duive," naardien men hem anders had kunnen tegenwerpen, dat de Geest onzichtbaar is. Zij bevat eene verwijzing naar wat God ten behoeve van den Dooper deed, toen Hij de nederdaling van den Geest zichbaar deed worden. Evenals eene duive de wieken over hare jongen verheft, tot een teeken dat het de hare zijn, van wie geen gevaar haar zal scheiden, breidde God de krachten des Geestes in hare gedaante over den Zoon uit, om Hem aan den Dooper aan te wijzen als zijn Geliefde, van wien zijn Geest nooit wijken zou. Deze gelijkenis van de nederdaling des Geestes met de nederdaling eener duive is daarbij geenszins toevallig. Door den Geest onder de gedaante eener duive te laten nederdalen, sloot God Zich aan eene bestaande, reeds overoude voorstelling aan, die van de duive als zinnebeeld der Godheid.

Met een verwees zijne hand naar het zweven des Geestes over de wateren, om scheidend en vormend, bezielend en bevruchtend in den bajert op te treden, en haar tot een spiegel te maken der heerlijkheid Gods. Ook hier bij den aanvang der tweede schepping, die de herschepping aller dingen zou zijn, treedt de Geest op, gelijk bij het begin der eerste schepping; men ziet Hem zweven boven het hoofd van den mensch, in wien zij haar uitgangspunt, haar fondament en haar doelwit heeft. In de kracht van dezen Geest zal deze Mensch zijn goddelijk werk verrichten; voortaan zijn Hem de hemelen geopend, en liggen hare krachten te zijner beschikking; de mededeeling des Geestes wijst Hem niet slechts als Messias aan, maar rust Hem ook als Messias toe.

Des anderen daags wederom stond Johannes, en twee uit zijne discipelen, 35; *en ziende op Jezus, daar wandelende, zeide hij: ziet het Lam Gods*, 36. In het getuigenis, dat Jezus van den Dooper ontving, ontving Hij niet alles, wat Hij van hem te wachten had. De Dooper moest Hem ook de eerstelingen zijner kudde in de armen leiden. Zich hiervan bewust, begaf Jezus Zich den dag, nadat de Dooper Hem met den vinger als Zoon van God aangewezen had, opnieuw tot dezen. Zijne houding was gewijzigd overeenkomstig de bedoeling van het oogenblik. Gisteren ging Hij rechtstreeks naar den Dooper toe, omdat Hij wist, dat deze Hem door zijn getuigenis voor aller oog stempelen moest; Hij betoonde er zijne gehoorzaamheid aan den Vader mede. Maar thans neemt Hij eene meer teruggetrokken houding aan, in kiesche overeenstemming met het teeder oogmerk zijner komst, om uit de hand van den bruidswerver de eerstelingen zijner bruidsgemeente in ontvangst te nemen. Hij wandelt in des Doopers nabijheid op en neder. Zeer schoon heeft men Hem hier vergeleken bij een magneet, dien men in het zand omvoert, om de stukjes metaal, die er in zijn, tot zich te trekken. Zoo nadert ook Jezus de groep, die den Dooper omringt, om er uit te lokken, wie Hem gegeven zijn van den Vader. Zoo ongezocht en eenvoudig mogelijk treedt Hij op; het legde zeker uitlegger de treffende woorden in de pen: de kerk is door Christus niet met geweld van den boom Israëls afgerukt; zij is eene vrucht gelijk, die Hij in zijnen schoot opving.

Jezus wandelt als een, die op iets wacht; ziet, Hij wacht niet tevergeefs. De Dooper bemerkt zijne bedoeling en herkent er de bedoeling Gods in. Zijn, tot de beide jongeren die zich bij hem bevinden, gericht woord: ziet het Lam Gods! is een opzettelijk hun gegeven wenk om zich van hem af te scheiden, en zich tot

Jezus te voegen. Zoo maakt de Dooper den band tusschen zich en deze twee discipelen los, en legt hij een band tusschen hen en zijnen Heer. 't Is hem niet om de bruid, maar om den bruidegom te doen.

Uit vs. 37: *en die twee discipelen hoorden hem dat spreken, en zij volgden Jezus,* blijkt, dat de leerlingen hunnen meester begrepen; zij lieten hem los en volgden Jezus. *En Jezus Zich omkeerende, en ziende hen volgen, zeide tot hen,* 38: *wat zoekt gij?* 39*a.* Terwijl de beide discipelen zich tot Jezus keerden, wandelde deze van hen af; maar toen Hij voetstappen achter Zich hoorde, keerde Hij Zich om, en vraagt bij het zien der beide mannen achter Zich, wat zij zoeken. Hij wacht niet tot zij Hem aanspreken; de bruidegom is de schuchtere bruid voor. O, laat ons zorgen dat Christus onze voetstappen achter Zich hoort; dan toch wendt Hij Zich om en komt Hij ons tegemoet. Want zoo Hij hen zoekt, die van Hem afdwalen, zou Hij dan niet omzien naar degenen, die in zijne schaduw gevonden worden?

En zij zeiden tot Hem: Rabbi (hetwelk is overgezet zijnde, Meester) waar woont Gij? 39*b.* De beide leerlingen geven door deze wedervraag hunne begeerte naar een afzonderlijk onderhoud met Jezus te kennen. Dit teekent, dat hun verlangen niet uit ijdele nieuwsgierigheid, noch uit eene vluchtige opwelling geboren is, maar vrucht is van de trekking des Vaders. Want in allen, die van den Vader getrokken worden, wordt een verlangen gewekt naar eene persoonlijke en innige gemeenschap met Jezus; dezulken zijn niet tevreden met Hem uit de verte te zien, maar begeeren zoo dicht mogelijk bij Hem te zijn, ja met Hem alleen te zijn, om Hem te kennen en van Hem gekend te worden. De aanspraak Rabbi, hoewel beneden de hoogte van het getuigenis door den Dooper gegeven, is hier toch op hare plaats, omdat zij bedektelijk de begeerte te kennen geeft, die thans allernaast aan de orde is, de begeerte om leerling te worden.

Hij zeide tot hen: komt en ziet! Zij kwamen en zagen waar Hij woonde, en bleven dien dag bij Hem. En het was omtrent de tiende ure, 40. Vroegen de leerlingen Hem naar zijne woning, om Hem te gelegener tijd te kunnen bezoeken, Jezus noodigt hen uit om Hem oogenblikkelijk te volgen; zijn verlangen naar de zijnen lijdt geen uitstel. Heeft het geloof steeds den tijd, de liefde heeft altijd haast. De leerlingen voldoen terstond aan Jezus' uitnoodiging; zij waren niet gelijk aan zoovelen, die wel tot Jezus willen gaan, maar hunne komst tot Hem steeds verdagen, omdat zij Hem niet met een

ongedeeld hart aanhangen, of ook wel, omdat zij zich eerst met heilige kleederen willen versieren vóór zij tot Hem gaan. Wat er op dien voor de beide leerlingen zoo gedenkwaardigen dag gesproken is, weten wij niet; zelfs Johannes, schoon een vriend des bruidegoms, bleef buiten staan, toen de eerstelingen der bruidsgemeente de woning des bruidegoms intraden. Dat de indruk echter, dien het onderhoud op de beide leerlingen maakte, diep en blijvend was, blijkt uit de omstandigheid, dat de evangelist de ure noemt, waarop het een aanvang genomen had. 't Was de tiende ure, vier uren in den namiddag. Hoe zouden zij trouwens deze ure vergeten? zij was de ure der geboorte tot kind van het koninkrijk der hemelen. Naardien de mededeeling van zulke bijzonderheden den ooggetuige onderstelt, hebben wij hier eene vingerwijzing, dat de schrijver van ons Evangelie, Johannes, zelf een der beide discipelen was.

Andreas, de broeder van Simon Petrus, was één van de twee, die het van Johannes gehoord hadden, en Hem gevolgd waren, 41. *Deze vond eerst zijnen broeder Simon, en zeide tot hem: wij hebben gevonden den Messias; (hetwelk is, overgezet zijnde, de Christus,)* 42. *En hij leidde hem tot Jezus. En Jezus, hem aanziende, zeide: gij zijt Simon, de zoon van Jonas, gij zult genaamd worden Cefas, (hetwelk overgezet wordt Petrus,)* 43.

Het geluk tracht zich mede te deelen; daarom bevreemdt het ons niet, dat elk der beide leerlingen anderen zocht, om hun de blijmare mede te deelen, dat zij den Messias gevonden hadden. Wie zouden zij eerder deelgenoot van hun geloof willen maken dan hen, die hun het naaste waren, hunne eigene broederen naar het vleesch? Andreas, de een der beide leerlingen, was de eerste die zijnen broeder vond, Simon, als Petrus allen lezers van het Evangelie bekend. De evangelist laat het verhaal, van wat Andreas tot zijnen broeder zeide, zijn aanschouwelijk karakter behouden; hij geeft letterlijk diens woorden terug, en bezigt daarom niet het woord Christus, dat hij tevoren vs. 20 en 25 gebruikt had, maar den titel Messias, hier ten behoeve zijner Grieksche lezers vertolkt. Zulke kleine bijzonderheden verraden den oorgetuige. Eene boodschap als die van Andreas was er wel op berekend, om den voortvarenden Petrus terstond met zijn broeder naar Jezus te doen gaan. Waarschijnlijk had de ontmoeting tusschen hem en Jezus nog denzelfden dag plaats, waarop Andreas zelf voor het eerst tot Jezus kwam. Zij was uiterst belangrijk. Het bleek, dat Jezus den mensch van straks in den mensch van thans wist te vinden; want door Simon te zeggen dat hij straks Cefas heeten zal, Rotsman,

kondigt Jezus hem aan, dat hij eens op het rotsvaste Evangelie eene gemeente grondvesten zou, die de poorten des doods niet zouden kunnen overweldigen. De nieuwe naam, dien Hij hem hier geeft, teekent, dat Hij hem Zich tot discipel eigent; met dezen naam werd de stempel des eigendoms op den nieuwen discipel gedrukt.

Des anderen daags wilde Jezus heengaan naar Galilea, en vond Filippus, en zeide tot hem: volg Mij! 44. *Filippus nu was van Bethsaïda, uit de stad van Andreas en Petrus*, 45.

Dat Jezus, in plaats van naar Jeruzalem te gaan, naar Galilea terugkeerde, verklaart zich daaruit, dat Hij niet vóór het eerstkomend Paaschfeest zijne openbare werkzaamheid aanvangen wilde. Eerst dan toch kon Hij Zich aan het geheel des volks als Messias aankondigen. Tot dien tijd toe wilde Hij in Galilea blijven, om van de zijnen afscheid te nemen, en zijne nieuwe leerlingen in het geloof te sterken. Op het punt van derwaarts te gaan, voegt Hij Zich in Filippus een vierden discipel toe; deze zelf zal weldra een vijfden voor Hem winnen.

Filippus vond Nathanaël, en zeide tot hem: wij hebben gevonden, van welken Mozes in de Wet geschreven heeft, en de Profeten, Jezus, den zoon van Jozef, van Nazareth, 46. Haast zou men zeggen, dat het Evangelie niet onhandiger gepredikt kon worden dan zoo. Filippus toch draagt niet de minste zorg, om te verzwijgen, wat zijnen vriend tot ergernis zou kunnen zijn. Niet als zoon van David, geboren te Bethlehem, kondigt hij den Messias aan, maar als zoon van Jozef, herkomstig uit Nazareth. Wat moet een Jood van zulk een Messias denken! Waarlijk, zoo Nathaniël straks gelooft, zal het niet te danken zijn aan de gevatheid van den prediker. 't Is dan ook met de grootste verwondering, dat Nathanaël zijnen vriend zoo hoort spreken. *En Nathanaël zeide tot hem: kan uit Nazareth iets goeds zijn? Filippus zeide tot hem: kom en zie!* 47. Kan uit Nazareth iets goeds zijn? Zoo vraagt Nathanaël; 't is als speelt er een ongeloovige glimlach om zijne lippen. Iets goeds — iets zoo treffelijks, als gij bedoelt? Geen enkel profeet heeft immers Nazareth de plaats der eere onder Israëls steden aangewezen! Zal dan de Christus uit Galilea komen? Zegt de Schrift niet, dat de zoon van David uit Bethlehem, de stad van David, komen zal? Zoo luidt het bezwaar. Wat zal Filippus zeggen om zulk eene gewichtige bedenking op te lossen? Hijzelf is nog pas enkele uren met Jezus in kennis geweest; 't ware waarlijk niet vreemd, zoo hij buiten staat was om de vraag van Nathanaël te beantwoorden. Wij weten

niet, hoe ver Filippus' kennis thans al reikt, maar wat wij wèl weten, 't is dat hij den besten weg kiest om Nathanaël te overtuigen. Want hij zegt: kom en zie! Te zeer verkeert hij zelf onder den indruk van Christus' heerlijkheid, om niet te gelooven, dat een man als Nathanaël, Israëls koning slechts behoefde te zien om Hem onmiddellijk te huldigen. Zijn vriend behoort in zijne schatting onder de gelukkigen, die, om te gelooven, niets anders noodig hebben dan licht. Zijne uitlegkundige bezwaren mogen groot zijn, nog vóór hunne wegneming zal hij gelooven, zoo hij Christus slechts met geestelijke oogen ziet.

Jezus oordeelt even gunstig over Nathanaël als Filippus; zoo toch lezen wij: *Jezus zag Nathanaël tot Zich komen, en zeide van hem: zie, waarlijk een Israëliet in welken geen bedrog is*, 48. Men vatte deze lofspraak in hare volle diepte op. Jezus zegt niet, met toespeling op zekeren arglistigen trek, den Joodschen volksaard eigen, dat Hij hier eindelijk eens een oprechten Jood aantreft. Verder reikt zijn woord: ziedaar een, die niet slechts Israëliet heet, maar ook Israëliet is. De woorden: in welken geen bedrog is — dienen om den titel Israëliet toe te lichten. Wil men weten, welke voorstellingen Jezus aan dezen titel verbindt, dan denke men aan den man, die hem het eerst droeg; Jakob, hielenlichter, zoo heette deze weleer; zoo mocht hij ook heeten, naardien hij zich door bedrog meester poogde te maken van den zegen des verbonds. Daarom kwam God hem tegen en eischte het geroofde van hem terug. Want al had God besloten, hem den zegen te geven, zoo liet Hij dezen niet door bedrog van Zich nemen. Eerst toen Jakob bekende, dat hij alle recht miste, en om den zegen vroeg als om eene genade, liet God Zich van hem verwinnen. Toen gaf Hij hem den naam van Israël, tot een teeken van den ommekeer, die er in zijn binnenste plaats gegrepen had, heel zijn nageslacht tot een voorbeeld, dat men den zegen alleen door het geloof deelachtig wordt. Van dezen, van Jakob tot Israël geworden aartsvader, was Nathanaël een geestelijke zoon. Jakob leefde voort in de Farizeën; want als deze poogden zij God te bedriegen, door werken, die zij zelven niet achtten, Hem ten duurste aan te rekenen. Met dezen Farizeeuwschen geest heeft Nathanaël gebroken. Hij is oprecht voor God geworden; want hij komt tot Hem zooals hij is, niet als een rechtvaardige, maar als een rechtelooze, die niet op zijne werken, maar op Gods belofte pleit. Een mensch toch kan niet oprecht voor God verschijnen, dan als een boeteling, die genade zoekt door het geloof. Zulk een mensch kan bezwaren hebben tegen het Mes-

siasschap van een Nazarener, in hemzelven is geen bezwaar. De Zoon van Jozef zal verdwijnen, zoodra de Zoon van God verschijnt. *Nathanaël zeide tot Hem: vanwaar kent Gij mij? Jezus antwoordde, en zeide tot hem: eer u Filippus riep, daar gij onder den vijgeboom waart, zag Ik u*, 49. Op de zeer natuurlijke vraag van Nathanaël: vanwaar kent Gij mij? geeft Jezus een antwoord, dat er op berekend is, om in eens tot het geloof in zijnen Naam te brengen. In de keuze van dit teeken schikt Hij Zich naar den eisch, welken het algemeen gevoelen des tijds aan den Messias stelde, dat Hij alles weten zou. Onderkent Nathanaël Jezus niet, deze hem wèl; Hij had hem, vóór Filippus hem riep, onder den vijgeboom gezien. Te dier plaatse was iets bijzonders tusschen God en Nathanaël omgegaan; iets, dat aan geen vreemde, engel noch mensch, bekend kon zijn. Zoo alleen wordt het verstaanbaar, dat Nathanaël terstond gelooft, niet slechts dat hij den Messias, maar ook, dat hij den Zoon van God voor zich heeft, gelijk blijkt uit vs. 50: *Nathanaël antwoordde en zeide tot Hem: Rabbi! Gij zijt de Zone Gods; Gij zijt de Koning Israëls!* Wellicht gaan wij niet te ver, als wij het onder den vijgeboom gebeurde in verbinding brengen met den zoo even gegeven titel; licht was het daar gebleken, dat Nathanaël evenals weleer Jakob als een arme boeteling enkel door het geloof zich staande hield tegenover God. Hoe het ook zij, voor Nathanaël is de verwijzing naar den vijgeboom een afdoend bewijs voor wat Filippus hem gezegd heeft. Een, die weet, wat God alleen weten kan, moet zijn Zoon zijn, al komt Hij ook uit Nazareth; en wie Gods Zoon is, moet Messias zijn, de Erfgenaam van het rijk zijns Vaders. Het is Nathanaël thans onmogelijk, niet te gelooven en niet te belijden; nog vóór zijn uitlegkundig bezwaar opgelost is, gelooft en belijdt hij. De herhaling van het: Gij zijt — verraadt den gloed zijner overtuiging: zijn woord heeft al de warmte van het onmiddellijke. Hoe volledig is zijn geloof! Het zal wel klaarder begrijpen, wat het thans begrijpt, maar nooit meer omvatten, dan het hier omvat. Hoe zuiver is zijn geloof! Wil de Jood een koning Israëls maar geen die Gods Zoon is, en de Heiden een Zoon van God, maar geen, die koning Israëls is, Nathanaëls geloof omvat beiden, in deze zuivere orde, dat het zoonschap als grond van het koningschap wordt gesteld. Zoo bevestigt deze man, zoo even nog een der laatsten, in de banden des twijfels bevangen, al de jongeren in het geloof aan hun nieuwen meester. Amen — zoo zegt Jezus op zijne belijdenis. *Jezus antwoordde en zeide tot hem: omdat Ik u gezegd hebt: Ik zag u onder den vijgeboom — zoo gelooft gij;*

gij zult grootere dingen zien dan deze, 51. *En Hij zeide tot hem: voorwaar, voorwaar, zeg Ik ulieden: van nu aan zult gij den hemel zien geopend, en de engelen Gods opklimmende en nederdalende op den Zoon des menschen*, 52. Hier kondigt Jezus aan, dat aan het geloof niets zal ontbreken, wat het tot zijne bevestiging van noode heeft. Voor het geloof zal Hij nog grooter wonderen doen dan zoo even. Om aan te duiden, welke deze zijn, behoeft Jezus Zich slechts op het zoo even betreden gebied voort te bewegen. Was Hij met zijne gedachten bij Jakob, Hij heeft slechts bij dezen aartsvader te blijven; de iadder Jakobs leent zich treffelijk tot wat Hij zeggen wil. Wat Jakob in den droom heeft gezien, zal Nathanaël in de werkelijkheid aanschouwen. Den hemel zal hij geopend zien, en Christus, als de ware Jakobsladder, geplaatst op aarde, maar met zijne opperste reikende tot in den hemel zelf. Deze Zoon van God toch is Zoon des menschen geworden; met opzet beantwoordt Jezus den Hem gegeven titel: Zoon van God — met dien van Zoon des menschen; want Hij wil Nathanaël wijzen op zijne vleeschwording als op het geheim van de gemeenschap tusschen den hemel en de aarde. Wijl de Zoon als mensch op aarde kwam, kan de hemel niet gesloten blijven voor de aarde; hij opent zich om de gemeenschap met den Zoon van God te onderhouden. Verlaat Hij den hemel, de hemel volgt Hem na — hij verwijdt zich, tot hij Hem omvat, en daalt af, om de gemeenschap met Hem voort te zetten. Rondom den Christus zal de hemel zijn; de zijnen zullen Gods engelen zien opklimmende en nederdalende op den Zoon des menschen; zij zijn waar hun Heer is, van Hem klimmen zij opwaarts als boden, die Hij uitzendt, en tot Hem dalen zij af, als dienaren, die zijne bevelen komen vragen. Reeds zijn zij er mede bezig; Jezus laat het zijdelings gevoelen door het woord „opklimmen” vóór nederdalen te plaatsen. Van nu aan reeds zullen zijne discipelen den hemel geopend en de engelen om Hem henen zien; hun geloof behoeft niet lang te wachten. Er zullen stemmen des hemels tot Hem spreken, en de krachten des hemels zullen door zijn woord worden gedragen; de engelen zullen bij Hem zijn. Hij is de ladder, die beide hemel en aarde verbindt, ja, meer dan dat, na ze door zijne vleeschwording te hebben verbonden, zal Hij ze verzoenen door zijnen dood. Als Hij straks naar den Vader wederkeert, neemt Hij den hemel niet mede, Hij laat hem bij ons achter, als eene vrucht van zijn bloed.

HOOFDSTUK II.

DE BRUILOFT TE KANA.

En op den derden dag was er eene bruiloft te Kana in Galilea; en de moeder van Jezus was aldaar; 1. *En Jezus was ook genood en zijne discipelen tot de bruiloft,* 2. Op den derden dag na het vertrek van Bethabara zien wij Jezus met zijne discipelen te Kana in Galilea, de stad van Nathanaël, op korten afstand van Nazareth gelegen. Aldaar werd juist eene bruiloft gehouden, waarop Jezus' moeder tegenwoordig was; blijkens den toon van gezag, dien zij er voerde, was zij eene goede bekende, misschien wel eene nauwe verwante van het feestvierend gezin. Hoewel Jezus niet verwacht was, en vijf gasten medebracht, noodigde men Hem, met zijne discipelen, tot de bruiloft. Door deze uitnoodiging aan te nemen toonde Hij, dat Hij Zich in eene geheel andere verhouding tot de menschen stelde dan de Dooper; deze nam plaats in de woestijn, en riep de menschen tot zich, maar Jezus leefde met ons mede en ging tot ons in. Hij nam geene teruggetrokken houding tegenover de verhoudingen des levens in, laat staan dat Hij ze uit hunne voegen rukken zou; als bruilofsgast zat Hij mede in de feestzaal aan. Niet in boetgewaad ziet gij Hem zitten, maar met een bruiloftskleed; niet vastende komt Hij tot ons, maar etende en drinkende. Dat is in volle overeenstemming met het doel zijner komst; want Hij is gekomen om vrede en vreugde te brengen op aarde. Wat bevreemdt het u, Hem aan eene bruiloft te zien zitten? Hijzelf is een bruidegom met bruiloftskinderen om Zich heen. Zijn Evangelie zou Hij verdonkeren, als Hij, gelijk zijn voorlooper, in een harig kleed tot ons kwam. Hij komt om ons te noodigen tot het feestmaal van het koninkrijk Gods; zal men dan in rouwgewaad noodigen tot een bruiloftsfeest? *En als er wijn ontbrak, zeide de moeder van Jezus tot Hem: zij hebben geenen wijn.* 3. Waarschijn-

lijk gaf de komst der onverwachte gasten tot het wijngebrek aanleiding; men houde hierbij in het oog, dat de feestvierende familie niet tot de rijken behoorde. Maria's tot Jezus gerichte opmerking is eene zijdelingsche bede, om door het wonder in den nood van het oogenblik te voorzien. 't Was haar niet slechts, misschien zelfs niet in de eerste plaats, te doen om den bruidegom uit zijne verlegenheid te helpen, maar ook, ja vooral om aan haren Zoon eene openbaring zijner heerlijkheid uit te lokken. De herinneringen aan wat er bij zijne geboorte geschied was, waren door wat in de laatste dagen met Hem was voorgevallen, ongetwijfeld krachtig bij haar opgewekt. Daarom begrijpen wij ten volle, dat het verlangen der dochter van David, door moederlijken trots versterkt, haar haasten deed naar de openbaring van haren Zoon aan de wereld. Tot deze opvatting van hare bedoeling leidt ons Jezus' antwoord aan haar, vs. 4: *Jezus zeide tot haar: Vrouwe! wat heb Ik met u te doen? mijne ure is nog niet gekomen.* Hier toch wijst Jezus haar verzoek niet af, voor zoover het voorziening beoogt in de behoefte van het oogenblik, maar zet Hij haar zelve terug, voor zoover zij zijne toongeefster wil zijn in de zaken van zijn ambt. Gelijk doorgaans, antwoordt Christus hier niet zoozeer op de vraag, als wel op de bedoeling, die achter haar ligt. Zeggen wil Hij, dat Hij als Messias geene moeder heeft; daarom spreekt Hij zijne moeder, als deze zich tot den Messias in Hem wendt, niet als moeder aan, maar als vrouw. Hierbij zij opgemerkt, dat Hij het woord vrouw geenszins in verachtelijken zin gebruikt; zelfs had dit woord geen verachtelijken zin, wat reeds hieruit duidelijk blijkt, dat Jezus nog aan zijn kruis zijne moeder als vrouw aanspreekt. Hierom alleen gebruikt Jezus dezen titel, opdat zijne moeder wete, dat zij, in de dingen van zijn ambt, Hem met elke andere vrouw gelijk staat. De woorden: wat heb Ik met u te doen? willen zoo veel zeggen als: wat bemoeit gij u met Mij; zij dienen steeds om eene betrekking af te wijzen, waarin iemand zich, hetzij met vriendschappelijke, hetzij met vijandige bedoelingen, zich tot ons zou willen plaatsen, vgl. Matth. 8:29. De ure van welke Jezus zegt, dat zij nog niet gekomen is, is niet die om het gevraagde wonder te doen, maar die om Zich te openbaren aan de wereld. Over deze ure heeft Maria niet te beschikken; Hijzelf beschikt er zelfs niet over; dat doet de Vader alleen. Hier vangt voor Maria de smartelijke ontnuchtering aan, die eens op den kruisheuvel hare volle mate zal ontvangen. Uit vs. 5: *en zijne moeder zeide tot de dienaars: zoo wat Hij ulieden zal zeggen, doet*

dat, – blijkt, dat Maria zeer goed begreep, hoe Jezus wel hare aanmatiging, maar niet hare begeerte naar hulp afwees. Uit wat volgt, blijkt trouwens, dat zij zich in hare rekening op Jezus' bereidvaardigheid, om haren moederlijken wensch te vervullen, niet vergiste.

En aldaar waren zes steenen watervaten gesteld, naar de reiniging der Joden, elk inhoudende twee of drie metreten, 6. Deze watervaten dienden godvruchtige Joden tot reiniging van dingen of personen vóór en na den maaltijd. Elk hunner kon eene aanzienlijke hoeveelheid vocht bevatten; een metreet toch staat ongeveer met een half anker gelijk. Opmerkelijk is hier het getal zes; het was juist aan het getal der nieuw aangekomene gasten gelijk, en diende alzoo tot een gemeenschappelijk geschenk. *Jezus zeide tot hen: vult de watervaten met water; en zij vulden ze tot boven toe,* 7. *En Hij zeide tot hen: Schept nu, en draagt het tot den hofmeester; en zij droegen het,* 8. Men lette er op, dat Jezus niet uit niets wijn schept, al had Hij er de macht toe, maar Zich aansluit aan het bestaande, door water in wijn om te scheppen. Hij werkt niet, gelijk de toovenaar, in het ledige; Hij gaat de bestaande schepping niet voorbij, maar rekent met haar, en vergenoegt Zich met herscheppend in haar midden op te treden. Ook handelt Hij hierbij niet tegen de bestemming der dingen in; want het is de bestemming van het geschapene om hooger op te klimmen, tot edeler vorm en beter gehalte, en verheerlijkt te worden. Daarom daalt Jezus niet af, gelijk Hij gedaan zou hebben als Hij wijn in water veranderd had; Hij verandert water in wijn. Wat Hij geeft is daarbij kostelijk; laat de hofmeester slechts oordeelen. *Als nu de hofmeester het water, dat wijn geworden was, geproefd had (en hij wist niet, van waar de wijn was, maar de dienaren, die het water geschept hadden, wisten het) zoo riep de hofmeester den bruidegom;* 9, *en zeide tot hem: alle man zet eerst den goeden wijn op, en wanneer men wel gedronken heeft, alsdan den minderen; maar gij hebt den goeden wijn tot nu toe bewaard;* 10. Waarlijk, de ontevredenheid van den hofmeester, die voor den goeden gang der bruiloft verantwoordelijk was, dient om de treffelijkheid der gave te laten uitkomen. Deze gave was trouwens een eerekrans, rondom de Goddelijke instelling des huwelijks gevlochten. Van dit wonder mogen wij zeggen, dat het op zijne plaats was. Gereed om zich ten bate der wereld van zijne maagschap te scheiden, laat Jezus door dit teeken een blijvend beeld van Zich in hunne herinnering achter. En welk een beeld! 't Is dat van zijne liefde, van zijne mildheid en tevens

van eene macht, die dermate zijne eenigheid en Goddelijkheid in het licht stelde, dat het allen, zijne moeder allereerst, de erkentenis afdwong, dat het niet aanging om Hem binnen hun eigen engen kring te willen vasthouden. Zoo maakte Hij met teedere hand de familiebanden los. Meteen gaf Hij al den zijnen den indruk, dat niemand bevoegd was, om den levensgang van een wezen, zoo groot als Hij, te besturen, niemand, zelfs niet zijne moeder. Wat lastert men dan door van dit wonder te zeggen, dat het uit weelde, uit gril zou zijn gedaan! Het is een wonder der liefde, een wonder der wijsheid, een wonder Gods. Vs. 11 wijst ons den heiligenden invloed van dit wonder op de nieuwe discipelen aan: *Dit beginsel der teekenen heeft Jezus gedaan te Kana in Galilea, en heeft zijne heerlijkheid geopenbaard; en zijne discipelen geloofden in Hem.* Johannes heet hier het wonder een teeken, dat is, iets dat naar iets anders heenwijst, nader gezegd naar den persoon, die het verricht, zelven. Het teekent Jezus' heerlijkheid, want het wijst aan, dat Hem eene macht inwoont, gelijk slechts gevonden kan worden bij een, die Zoon van God is, aan wien de Vader al zijne macht gegeven heeft, omdat Hij zijne eenige is, vgl. hfdst. 1:14. De wonderen der profeten teekenen de heerlijkheid Gods; die van Jezus wijzen tevens zijne eigen grootheid aan. Zijne discipelen zagen dit teeken niet vergeefs; hun geloof, reeds door het profetisch getuigenis gewekt, en door de aanvankelijke kennismaking met Jezus versterkt, komt thans tot zijne volle kracht. Zoo sterk werden zij thans overtuigd, dat het hun was, als hadden zij nog nooit geloofd. Hierom juist was het Jezus te doen. Het pas in zijne schaduw geplant geloof zijner discipelen, wortelen in de diepte te doen schieten, was de heilige bedoeling, die op den achtergrond van het hier verrichte wonder lag. De scheiding tusschen hen en hun ouden meester, wordt er op meesterlijke wijze door voltooid.

Daarna ging Hij af naar Kapernaüm, Hij, en zijne moeder, en zijne broeders, en zijne discipelen, en zij bleven aldaar niet vele dagen, 12. Eerst later vestigde Jezus in Kapernaüm voorgoed zijne woonplaats, Matth. 4:13, vgl. hfdst. 9:1; voor ditmaal ging Hij er tijdelijk heen. Allicht lag de reden hiervan in de omstandigheid, dat zijne nieuwe discipelen aldaar of in de omstreken dezer stad woonden; de tijd was nog niet gekomen, dat Hij hen roepen zou tot het verlaten van hunne aardsche werkzaamheden, en toch wilde Hij Zich in hunne nabijheid houden, om hen alvast voor te bereiden tot het werk, waartoe Hij hen roepen zou. Zijne moeder vergezelde Hem. Ook zijne broeders gingen mede, schoon zij destijds nog niet

in Hem geloofden, Joh. 7:5. Dat verklaart zich voorzeker uit den indruk, dien het wonder te Kana op hen gemaakt had; zij verlangden de verdere openbaringen te zien der kracht, die Hij getoond had te bezitten, teneinde omtrent Hem tot zekerheid te komen. De lastige vraag, of wij hier aan vleeschelijke broeders, dan wel aan neven van Jezus te denken hebben, kan gelukkig zonder schade voor ons verstand van ons Evangelie onopgelost blijven. Kapernaüm zelf was eene aanzienlijke stad, gelegen aan den handelsweg, die uit Syrië naar de Middellandsche Zee liep. Men heet haar niet ten onrechte de Joodsche hoofdstad van Galilea, in onderscheiding van Tiberius, de staatkundige hoofdstad van dit gewest, die alle Joodsch karakter miste. De uitdrukking: Hij ging af — wordt gebezigd, omdat Kana en Nazareth op eene bergvlakte gelegen waren, en Kapernaüm in de laagte, aan den oever der Galilésche Zee.

En het Pascha der Joden was nabij, en Jezus ging op naar Jeruzalem, 13. Naardien het Pascha nabij was, duurde Jezus' verblijf in Kapernaüm slechts kort. Vergezeld van zijne discipelen, wier roeping tot een voortdurend volgen van zijn persoon waarschijnlijk in dezen tijd valt, begaf Jezus Zich naar Jeruzalem. Daar, op het Feest, dat heel het volk voor het aangezicht des Heeren samenbracht, zou Hij Zich in den Tempel voorstellen, als de Zoon, die gekomen was om zijn volk te reinigen, Mal. 3:1—3. *En Hij vond in den Tempel, die ossen, en schapen, en duiven verkochten, en de wisselaars daar zittende,* 14. De Tempel was allengskens ontwijd. Het Voorhof der Heidenen, dat de beide andere, alleen voor Priesters of Joden toegankelijke Voorhoven omsloot, was gaandeweg eene marktplaats geworden. Daar verkocht men allerlei dieren voor de offeranden, en wisselde men de gewone munt tegen de in den Tempel gangbare in. *En een geesel van touwkens gemaakt hebbende, dreef Hij ze allen uit den Tempel, ook de schapen en ossen, en het geld der wisselaren stortte Hij uit, en keerde de tafelen om,* 15; *en Hij zeide tot degenen, die de duiven verkochten: neemt deze dingen van hier weg; maakt niet het huis mijns Vaders tot een huis van koophandel,* 16. Jaren lang wellicht had Jezus deze openlijke ontwijding van den Tempel stilzwijgend aangezien; want de ure, waarop Hij hervormend optreden zou, was destijds nog niet gekomen. Zoon was Hij steeds; maar Hij wist ook met het goede te wachten tot de zalving des Vaders er Hem toe riep. Maar nu wacht Hij ook niet langer; de Zoon laat Zich als heer in het huis zijns Vaders gelden. In stede van een biddend volk, vindt Hij op

den dag, waarop Hij voor het eerst als Heer des Huizes den Tempel binnentreedt, een onheilig volk; geloei van runderen in plaats van hosanna-gejubel, en geschreeuw van kooplieden in plaats van de stilte der aanbidding! Men lijkt wel in Tyrus of Sidon te zijn! Christus zou de Zoon niet zijn geweest, had Hij in dit oogenblik zijn huis niet gereinigd. Door te doen, wat thans op zijnen weg lag, openbaart Hij Zich als de Zoon des Vaders. Immers bewijst zijn gezagvoerend optreden in den Tempel zijn Zoonschap. Wie toch heeft recht om, zonder vergunning te vragen of rekenschap te geven, den Tempel te zuiveren, anders dan de Zoon, de Stedehouder des Vaders, de Erfgenaam der Theocratie? En opdat niemand denke, dat Hij hier handelt krachtens profetische roeping of naar het recht der ijveraars, laat Hij duidelijk uitkomen, dat Hij aan zijn Goddelijk Zoonschap het recht tot handeling ontleent, door te zeggen: maakt niet het huis *mijns* Vaders tot een huis van koophandel. 't Is opdat elk wete, dat de God van den Tempel zijn eigen Vader is, en Hij zijn eenige Zoon, Israëls Eerstgeborene. Daardoor wordt zijne handeling eene oproeping aan het volk om Hem als Zoon en Messias te erkennen. Zij heeft nog een verreikender oogmerk dan de reiniging van het heiligdom: zij is zijne zelfopenbaring aan Israël.

Meteen stelt zij in het licht, in welken geest de Christus werken zal. Deze zijne eerste openlijke handeling kondigt Hem aan als de vervulling van Maleachi's profetie, die Hem voorgesteld had als het vuur van den goudsmid en als de zeep des vollers, als zittende en louterende. Men kan er uit zien, dat Hij Zich kanten zal tegen al het onheilige in Israël, spijt er van dat het zich met het heilige dekt en vermengt. Zijn optreden zal dat van een strijder zijn, die het voor het heilige opneemt.

Maar tegelijk blijkt uit deze zijne eerste openlijke handeling, dat Hij heiliglijk voor het heilige strijden zal. Niets in zijn doen dat den geest van Jehu ademt; ook waar Hij geweld gebruikt, gebruikt Hij geen geweld. Zijn geesel is geen werktuig, maar een zinnebeeld, zoo is er terecht gezegd; het is teeken van gezag, geen middel tot uitdrijving. „Ware de betooning van uiterlijke kracht noodzakelijk geweest, het middel zou trouwens slecht gekozen zijn.” Niet voor den geesel vluchten zij, maar voor de majesteit desgenen, die hem opheft. Men lette er op, hoe bezadigt Hij handelt als Hij, in plaats van de duiven tot schade der eigenaars te laten wegvliegen, zich vergenoegt met te bevelen ze weg te nemen.

Als altijd was de uitwerking zijner handeling tweeledig.

Zijne discipelen werden er in het geloof door gesterkt. Zoo toch lezen wij: *En zijne discipelen werden indachtig, dat er geschreven is: de ijver van uw huis heeft mij verslonden*, 17. Christus wordt hun hoe langer hoe minder vreemd; want zij vinden Hem terug in de Schriften, ditmaal in Ps. 69, alwaar David den Christus voorstelt, als hij de aangehaalde woorden spreekt. Naarmate zij Christus in de Schrift ontdekken, wordt hun geloof in zijnen naam gesterkt. Anderzijds staat het vast, dat zij zonder de kennis van Christus de Schrift niet begrepen zouden hebben. Want gelijk de Schrift hun diende om hun geloof te versterken, zoo diende hun geloof om de Schrift te begrijpen. Deze twee: Christus en het Oude Testament, behooren bijeen, en kunnen niet dan tot onze schade vaneen gescheiden worden; zonder de Oud-Testamentische Schrift kunnen wij niet vastelijk in Christus gelooven, en zonder Christus kunnen wij de Oud-Testamentische Schrift niet ten volle begrijpen.

Op de Joden echter had Christus' optreden eene tegengestelde uitwerking. *De Joden antwoordden dan, en zeiden tot Hem: wat teeken toont Gij ons, dat Gij deze dingen doet?* 18. In plaats van onverwijld Hem te volgen op de baan der reformatie van de theocratie, maken zij bedenkingen. Zij zeggen, dat zoo stout een optreden zich door het wonder behoort te wettigen, en weigeren Christus te erkennen, zoolang zij geen teeken van Hem zien. Hier verbergen zij onwil achter bedachtzaamheid. Zij eischen het wonder, in de hope dat het niet komt, en zoo het al kwam, dan zouden zij telkens weer een ander eischen, grooter dan het vorige, enkel om het gelooven tot in het oneindige te verschuiven. Waarlijk de dag, waarop de Christus Zich aan Israël openbaart, is de dag waarop Israël den Christus begint te verwerpen.

Jezus antwoordde, en zeide tot hen: breekt dezen tempel, en in drie dagen zal Ik denzelven oprichten, 19. Vragen de Joden een teeken, dat op afdoende wijze Christus' recht bewijst, om gezag in het huis Gods uit te oefenen, Christus zal er hun een geven, dat dit op afdoende wijze doet, doordien het Hem als den eigenen Zoon des Vaders openbaren zal. Hierbij heeft Hij het oog op zijne opstanding uit de dooden; hierin toch is Hij met kracht aangewezen als Zoon van God, Rom. 1:4. Niet eer echter ontvangen zij dit teeken, vóór hun ongeloof zich voleindigd heeft in zijne uitwerping uit het midden der gemeente. Laten zij dan, niet tevreden met den steenen Tempel ontwijd te hebben, zijn lichaam dooden, en er den hoogeren Tempel mede afbreken, waarin de volheid der Godheid woont, Hij zal hem in drie dagen weer opbouwen, en hun werk

te niet doen, door zich op te wekken uit den dood. Daarin zullen zij een teeken ontvangen, dat hen overtuigt en — verplettert tevens; want tegelijk dat het hun doet zien, met wat goed recht Christus als heer en hervormer in den Tempel optreedt, stelt het hunne boosheid en blindheid in het licht, die zich in hunne verwerping van den Zone Gods openbaarde. Hetzelfde teeken, dat Hem als Zoon van God doet kennen, zal hen aanwijzen als kinderen van satanas!

De Joden dan zeiden: zesenveertig jaren is over dezen Tempel gebouwd, en Gij, zult Gij dien in drie dagen oprichten? 20. De Joden verstonden Jezus niet; zij meenden, dat Hij van den Tempel in Jeruzalem sprak: *maar Hij zeide dit van den Tempel zijns lichaams,* 21. De zesenveertig jaren, waarover de Joden spreken, vangen aan in het 18e jaar der regeering van Herodes, 19 v. Chr.; het hier vermelde valt alzoo in het jaar 28 onzer jaartelling. De bouw werd eerst veel later, onder Herodes Agrippa II, in het jaar 64 ten einde gebracht.

Daarom, als Hij opgestaan was van de dooden, werden zijne discipelen gedachtig, dat Hij dit tot hen gezegd had; en zij geloofden de Schrift, en het woord, dat Jezus gesproken had, 22.

Ook de jongeren begrepen den Meester niet. 't Is waarlijk geen wonder. Te verre lag het denkbeeld, dat de Christus sterven en opstaan zou, buiten hunnen gezichtskring, dan dat zij Jezus' woord konden verstaan. Het licht ging slechts langzaam in hun binnenste op. Toch heeft Jezus' woord op hen eene geheel andere uitwerking dan op de Joden. Voor dezen werd het eene ergernis of struikelblok; iets, dat voedsel gaf aan hun ongeloof. Al naarmate men is, maakt men zich het woord tot gif of tot voedsel. Hoewel de jongeren 's Meesters wonderspreuk vooralsnog niet begrepen, werd toch aan hen het woord vervuld, dat den oprechte het licht in de duisternis opgaat. Want na Jezus' opstanding maakt de Heilige Geest hun dit woord indachtig; sedert diende dit woord om hen in het geloof aan Christus en in de kennis der profetie te volmaken.

Men heeft gevraagd, of Christus zelf geene aanleiding tot het misverstand der Joden gegeven heeft, door zoo dubbelzinnig te spreken. De uitdrukking: „Tempel" toch, gebezigd in het Gebouw zelf, over welks zuivering en over welks leer thans sprake en geschil was, moest onwillekeurig aan den Tempel van Herodes doen denken. Het moet trouwens ten volle worden erkend, dat Jezus hier in raadselen sprak, zóó zelfs, dat misverstand onvermijdelijk was. Men vergete echter niet, dat Jezus met opzet zoo duister

sprak, omdat Hij niet vóór den tijd begrepen wilde worden. Hij rekende met het gericht der verblinding, dat tijdelijk op zijn volk lag; daarom sprak Hij in duistere woorden, vgl. Luk. 8:10, opdat zij ziende niet zien, en hoorende niet verstaan zouden. Hij gaf eenig licht, opdat niemand te verontschuldigen zou zijn, maar hield het licht terug, voor zoover het òf tot schade voor den raad Gods, eene gedwongene huldiging van zijn koningschap afpersen, òf een duivelsch verzet ontlokken zou, dat 's volks zonde tegen zijn persoon onvergeeflijk zou maken. Den oprechte deed zulk een spreken in duistere woorden geene schade; dezen toch lokte de heiligheid, welke door het duister der rede henen uitschitterde, van zelf tot Hem, om de verklaring zijner wonderspreuken van Hem te vragen, vgl. Luk. 8:16–18.

En als Hij te Jeruzalem was, op het Pascha, in het feest, geloofden velen in zijnen naam, ziende zijne teekenen, die Hij deed, 23. *Maar Jezus zelf betrouwde hun Zichzelven niet, omdat Hij hen allen kende*, 24; *en omdat Hij niet van noode had, dat iemand getuigen zou van den mensch*; *want Hij zelf wist wat in den mensch was*, 25. De teekenen, die Jezus te Jeruzalem in de Paaschweek deed, brachten velen tot het geloof, dat Hij was, wat Hij heette, de Christus. Toch was deze winste slechts schijnbaar. Een geloof, enkel door teekenen gewekt, is niet betrouwbaar. Teekenen kunnen het echt geloof wel tot de geboorte helpen, gelijk wij bij Nathanaël zagen, maar niet voortbrengen. Het ware geloof vindt zijn bestand niet in het teeken, maar in de kracht Gods. Voor hem, die waarlijk door God tot het geloof wordt gebracht, is het teeken meer dan een uiterlijk, aan Christus toegevoegd, bewijsmiddel, te weten een spiegel, waarin de innerlijke heerlijkheid van den Zone Gods wordt gezien. Aan de in onzen tekst bedoelde geloovigen ontbrak alle innerlijke kennis van Christus; zij zagen wel wat Hij kon, maar niet wat Hij was. Zij zagen in zijne teekenen geene verwijzing naar de geestelijke zegeningen, die door Hem werden afgebeeld; zij konden dit ook niet, omdat zij achter de uiterlijke weldaden, door de wonderen gegeven, geene geestelijke zochten. De teekenen wezen wel ver genoeg achter zich naar den geestelijken achtergrond van Christus' verschijning; maar hun oog zag niet ver genoeg terug. Het teeken was hun geen teeken. Dat verried eene afwezigheid van geestelijke behoeften, die naar genade en heiligheid, welke in ons gevonden moeten worden, zal ons geloof de vervulling er van in Christus vinden, en in ons den bodem aantreffen, waarin het zijne wortelen schieten kan. Daarom betrouwde

Jezus Zich aan hen niet toe; Hij schonk hun zijn vertrouwen niet, en openbaarde zulks door eene terugtrekkende houding tegenover hen aan te nemen. Daardoor toonde Hij, dat Hij wist, wat in den mensch was; alle menschen hebben het getuigenis van anderen noodig, om elkander te leeren kennen, Christus is boven deze wet verheven; Hij kent ons beter dan wij ons zelven, zoo zelfs, dat wij, om tot kennis van ons zelven te komen, zijne kennis van ons deelachtig moeten worden. Hij behoeft niet aan ons te vragen: wie zijt gij? maar wij aan Hem: wie ben ik?

HOOFDSTUK III.

NICODEMUS' KOMST TOT JEZUS.

Van wat ons zoo even gezegd werd, dat Jezus namelijk zelf wist, wat in den mensch was, wordt ons thans een treffend bewijs gegeven. *En er was een mensch uit de Farizeën, wiens naam was Nicodemus, een overste der Joden*, 1; *deze kwam des nachts tot Jezus, en zeide tot Hem: Rabbi! wij weten, dat Gij zijt een Leeraar van God gekomen; want niemand kan deze teekenen doen, die Gij doet, zoo God met hem niet is*, 2. Nicodemus, Schriftgeleerde en Raadslid, wordt tegelijk door begeerte aangedreven en door vrees teruggehouden. Hij houdt zich overtuigd, dat Jezus evengoed als hij-zelf een Rabbi is, al heeft Jezus geen onderricht in de scholen der Rabbijnen genoten; ook schaamt hij zich niet om Hem, al is het ook slechts in het verborgene, dezen titel te geven. Dit teekent oprechtheid en nederigheid des harten; niet licht toch geeft iemand, die in de school tot eenigen titel gekomen is, gelijken titel aan een, die dezen niet in gelijken weg als hij heeft verkregen. Zelfs gaat hij nog verder; want merkt hij Jezus als zijns gelijke aan door Hem Rabbi te heeten, hij heet Hem zijdelings zijn meerdere, door Hem voor een van God gezonden Leeraar te erkennen. Men leide hieruit echter niet af, dat Nicodemus zijne kennis van Jezus alreede door de bijzondere genade des Vaders ontvangen had. Want als gij hem vraagt, op welken grond hij Jezus voor een van God gezonden Leeraar erkent, verwijst hij u naar de teekenen. Het zijn de teekenen, die het geloof in Jezus, als in den goddelijken gezant, gewekt hebben; teekenen nu, zonder meer, brengen slechts tot voor den dorpel van het heiligdom. In de teekenen mag Nicodemus den Rabbi zien, den Zoon ziet hij in Hem niet, ja nog niet eens den Messias. Daaruit verklaart zich, dat hij Hem bij lichtenden dage niet durft bezoeken, en er den nacht toe uit-

kiest, als behoorde zijn bezoek tot de werken der duisternis. Allicht toch vreest hij zijnen goeden naam bij zijne partijgenooten te verliezen; waarschijnlijker nog is het, dat zijn Farizeeuwsche trots hem in den weg staat, om openlijk Jezus te bezoeken, of dat vrees hem weerhoudt om iets te doen, dat den invloed van Jezus op het volk al te zeer vermeerderen zou. Dit laagtepunt zijns geloofs is geenszins bij hem te verontschuldigen, naardien hem, als lid van den Hoogen Raad, het getuigenis van den Dooper niet onbekend wezen kon, vgl. hfdst. 1 : 24. Men ziet er uit, hoe onmogelijk het den mensch is, om waarlijk tot Christus te komen; tevens echter ontdekken wij, in het doen van dezen man, de eerste trekkingen van den Vader naar Christus henen.

Door Jezus te bezoeken, en Hem als profetisch Leeraar te begroeten, had Nicodemus zijne begeerte verraden, om iets naders van zijne leer te vernemen. Nu weten wij, dat de aankondiging van het koninkrijk den grondtoon van Jezus' prediking uitmaakte. Naardien zulks aan Nicodemus niet onbekend kon zijn, lag het voor de hand, dat hij bepaaldelijk omtrent het koninkrijk Gods iets naders verlangde te hooren. Dit wordt te meer verklaarbaar, als men in het oog houdt, dat de verwachting omtrent de oprichting des rijks in alle kringen, vooral in de Farizeeuwsche, leefde. Daaruit laat zich zeer ongezocht verklaren, dat Jezus het gesprek opent met iets te zeggen, dat het koninkrijk raakt, welks verschijning Hij aankondigde.

Zoo toch lezen wij vs. 3: *Jezus antwoordde en zeide tot hem: Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: tenzij dat iemand wederom geboren worde, hij kan het koninkrijk Gods niet zien.* Het plechtig, en met opzet herhaald: voorwaar, waarmede Jezus zijn woord inleidt, houdt rekening met de tegenspraak, waarin het stond tot de voorstelling, welke Nicodemus zich als Farizeër van het koninkrijk Gods vormde. Was in de schatting van het Farizeïsme dit rijk een geheiligd aardsch rijk, vrucht van eene door het wonder teweeggebrachte staatkundige omwenteling, die den gulden tijd van David en Salomo verheerlijkt wederkeeren deed, Jezus oordeelt anders. Hij stelt de geestelijke en hemelsche natuur van dit rijk ineens in het licht, enkel door te zeggen, dat het door den aardschen en vleeschelijken mensch niet eens kan worden gezien. Van elken mensch geldt het zonder onderscheid, dat er eene geboorte van boven bij hem plaats grijpen moet, zal het koninkrijk der hemelen door hem waargenomen kunnen worden. Het zintuig, dat men tot deze waarneming noodig heeft, is den mensch niet

aangeboren; het wordt hem slechts bij eene nieuwe geboorte gegeven. Het hier door „wederom” vertaald woord, heeft bij Johannes steeds den plaatselijken zin: van boven af; bij andere heilige schrijvers heeft het ook een tijdelijken zin, dien van opnieuw of van voren aan. Al ligt het denkbeeld van opnieuw geboren te worden er in opgesloten, zoo eischt toch het verband, dat wij het hier vóór alles opvatten in den aangegeven zin; om een rijk, dat van boven komt, te zien, moet men zelf van boven geboren zijn.

Nicodemus zeide tot Hem: hoe kan een mensch geboren worden, nu oud zijnde? Kan hij ook andermaal in zijner moeders buik ingaan en geboren worden? 4. Nicodemus kan zich geene geboorte voorstellen dan uit den schoot eener vrouw. Vandaar zijne bevreemding. Zal iemand, die reeds den mannelijken leeftijd overschreden heeft, weer als een kindeke geboren kunnen worden? Het is al te wonderlijk! Zal zijne moeder hem opnieuw kunnen ontvangen, en opnieuw kunnen baren?

Zijne bedenking geeft Jezus aanleiding om zich nader te verklaren. Dit doet Hij, als Hij vs. 5 zegt: *Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: zoo iemand niet geboren wordt uit water en Geest, hij kan in het koninkrijk Gods niet ingaan.* Deze woorden, evenals de vorige, met een dubbel: voorwaar! aangebonden, herhalen vanwege het gewicht der zaak, wat te voren over de noodzakelijkheid der wedergeboorte gezegd was; te gelijk echter ruimen zij een misverstand uit den weg, door den moederschoot aan te wijzen, waaruit de hier bedoelde geboorte geschiedt. Jezus heeft geenszins, gelijk Nicodemus meent, eene herhaling der natuurlijke geboorte op het oog; niet uit den schoot der moeder, maar uit water en Geest, komt de mensch te voorschijn, dien Hij bedoelde.

Naardien het water hier als moederschoot van den herboren mensch wordt voorgesteld, zoo ligt het voor de hand om het in zijne gewone beteekenis op te vatten, en op den heiligen doop toe te passen. Wel wordt het water, in onzen tekst door velen beeldsprakig opgevat, als aanwijzing van den Geest zelven, gedacht in zijne reinigende werking; maar voor deze opvatting zou slechts dan ruimte zijn, als er in onzen tekst „door,” in plaats van „uit” water stond, en dit alzoo met de reiniging, en niet met de voortbrenging in samenhang werd gebracht. Hoe nu van een „geboren worden uit water” sprake kan zijn, wordt duidelijk als men bedenkt, dat de doopeling, na in het water, òf geheel òf gedeeltelijk, ingedompeld te zijn, uit den schoot van dit element, als een nieuw geborene oprees. Dat Jezus hier tot Nicodemus van den doop spreekt

behoeft ons trouwens niet te bevreemden. Deze inzetting was pas kort te voren van God aan de orde gesteld; door hare nieuwheid trok zij aller aandacht, en was het voorwerp van aller gesprek, vgl. hfdst. 1 : 25; daarbij lokte zij bepaaldelijk bij Nicodemus' partijgenooten allerlei bedenking en bedekte tegenspraak uit. 't Was niet vreemd; deze doop toch onderstelde de ongenoegzaamheid van de gerechtigheid, welke men naar de wet verkregen had, ja, die der wet zelve. Deze doop was geen werk, dat tevreden was zoo het slechts gedaan werd, maar een, dat slechts waarde had voor den doopeling, zoo er zich verandering van zin en doen in belichaamde. Ook verbond hij tot de erkenning van den Messias. Door zich te laten doopen zette men zijne handteekening op een onbeschreven papier, ter hand gesteld aan den Dooper, om het met den naam van den Messias, zoodra deze geopenbaard zou zijn, in te vullen. Jezus wist, dat de Farizeeën weigerachtig waren om zich van Johannes te laten doopen, Luk. 7 : 30; lag het dan niet voor de hand, dat Hij aan Nicodemus op de noodzakelijkheid van dezen doop nadruk legde, en onomwonden verklaarde, dat zijne weigerachtigheid hem van het Messiaansche rijk uitsloot? Hierdoor plaatst Hij Zich in zijn gesprek met dezen Schriftgeleerde niet buiten, maar midden in den stroom der historie; een eisch stelt Hij hem, die eisch is van het oogenblik.

Maar waarom is deze geboorte uit water noodzakelijk? Wanen wij niet, dat de ingang in het koninkrijk der hemelen soortgelijk aan eene uiterlijke handeling verbonden zou zijn, als de toetreding tot de Mozaïsche theocratie verbonden was aan de besnijdenis. De reden ligt in iets anders, daarin namelijk, dat zich in dezen doop geestelijke dingen belichamen, die tot de opneming in het koninkrijk onmisbaar zijn. In dezen doop toch belichaamt zich vóór alles de bekeering; daarnaar droeg hij zelfs zijnen naam. Wie zich tot den doop overgaf, bekende vooraf zijne zonden; hij legde er eene bekentenis mede af van zijn onvermogen, om zich van zijne zonden te reinigen, en van zijn verlangen, om van zijne zonden gereinigd, door tusschenkomst van den Messias, in de volle gemeenschap des zoons, met God te worden opgenomen. Dat de mensch deze bekeering in de overgifte tot den doop belichamen moest, verklaart zich daaruit, dat God dezen innerlijken ommekeer eerst dan als echt stempelde, als hij zich in de overgifte tot den doop openbaarde, behalve in het geval, dat de gelegenheid er toe afgesneden mocht zijn. Willekeurig was dit niet. Niet alleen toch is ons leven in de zonde eene openbare handeling geweest, die reeds

hierom door eene openbare handeling herroepen moet worden, er is meer. Het koninkrijk van God is een publiek, een historisch verschijnsel; daarom moet men er zoowel op uiterlijke als op innerlijke wijze worden ingelijfd. Daarbij wordt de bereidvaardigheid tot den doop geëischt, als proeve van de waarachtigheid der bekeering, naardien men er met heel de wereld door breekt, en er den smaad des koninkrijks door deelachtig wordt; mag zij dit in onze dagen slechts onder bijzondere omstandigheden zijn, in de dagen van Jezus was zij eene proeve van beteekenis.

Werd nu den doopeling op zijne bede de doop toegediend, dan ontving hij er eene Goddelijke verzekering in, dat hij gewasschen was van zijne zonden, Hand. 22 : 16, ja, meer nog, dat hij straks, door de mededeeling des Heiligen Geestes aan zich, in de volle zoonsgemeenschap met God zou worden opgenomen. Verklaarde de doopeling zijnerzijds, dat er tusschen de zonde en zijn persoon eene breuk was gekomen, zoo, dat hij zijn wil uit zijn doen teruggetrokken had, God sprak nog krachtiger. Hij zette er het zegel op door in den doop te verklaren, dat Hij hem vrijmaakte, lossprak van zekeren last, die op hem rustte. 't Was de verbintenis om der zonde dienstbaar te zijn, tot straffe er voor, dat hij zich aan haar overgegeven had. Gebonden toch is de mensch aan de zonde, eerst om haar als een slaaf te dienen, daarna om haar op zijne kosten aan zich te laten oordeelen. Maar nu verzekert hem God, dat hij van alle verbintenis tegenover haar ontslagen, en hergeven is aan zijne oorspronkelijke bestemming, die om God te dienen, en dat hij den Geest zal ontvangen, die hem tot deze bestemming opleidt. Gode mag hij weer leven; met Hem zal hij in gemeenschap staan, niet, gelijk in de dagen der oude bedeeling, op den afstand van een knecht, Gal. 4 : 1, maar in de gemeenzaamheid van den Vader zeggenden zoon, vs. 6; daarom zal Hij ook Gods heerlijkheid erven, Rom. 8 : 17. Dit alles werd aan den geloovigen doopeling door dezen doop van Godswege beteekend, dat is, op rechtskrachtige wijze verklaard, zoodat hij in zijnen doop een akte-stuk, een bewijsstuk ontving, dat hij niet alleen in het koninkrijk, tegenover zijne dienaren en zijne kinderen kon laten gelden, maar ook tegenover God zelven. Als een met zonde belaste in het water afgedaald, rees hij er uit op tot iets nieuws, namelijk tot een schuldvrij, Hand. 2 : 38, geheiligd, Rom. 6 : 4, mensch, dood voor de zonde, hergeven aan God, Rom. 6 : 11. Daarom heet deze oprijzing uit het water eene geboorte uit het water; er is waarlijk een mensch verschenen, die, zooals hij nu is, er vroeger niet was. Daardoor

dat Jezus de geboorte uit water en de geboorte uit Geest samenvat, zien wij den weg gebaand tot de bekende breede opvatting der wedergeboorte, waarbij de bekeering, ja, de geheele wederaanneming en wederoprichting van den gevallen mensch in haar begrepen werd. Toch onderscheidt Jezus de geboorte uit den Geest als iets voor zich; dit blijkt daaruit, dat Hij vs 6 en 7 uitsluitend van haar spreekt. Er is eene geboorte uit den Geest, die de geboorte uit water, en datgene, wat deze tot waarheid maakt, de zinsverandering en den levensommekeer, voorafgaat, en deze laatste mogelijk en zeker maakt. Johannes' doop is een doop der bekeering; maar de bekeering zelve is eene vrucht van de geboorte uit den Geest. Eene verborgenheid roert Christus aan, als Hij van deze geboorte spreekt, wier ondoorgrondelijkheid zich reeds afspiegelt in het ondoordringbaar donker, dat de wording van het menschelijk wezen in den moederschoot omgeeft. Eene geboorte uit Geest is zij in onderscheiding van de geboorte uit water, onzichtbaar, terwijl deze zichtbaar is, als hare belichaming en openbaring naar buiten. Zij is geene geboorte tot Geest, maar uit Geest; Geest is het element, waaruit de herborene te voorschijn komt — men lette er op, dat Christus in het onbepaalde van Geest spreekt, wijl Hij niet op den werker der wedergeboorte, maar op de natuur van het element, waaruit men wedergeboren wordt, de aandacht vestigen wil. Toch heeft Hij kennelijk het oog op den Heiligen Geest Gods; deze is de Adem, die van God uitgegaan, den mensch, dien Hij aanblaast, een leven mededeelt, dat van aard heilig is. Geen oud wezen wordt hier vernietigd, en geen nieuw wezen wordt hier verwekt; de wedergeborene blijft dezelfde persoon en behoudt zijne eigene lichamelijke en zedelijke eigenschappen en eigenaardigheden, maar God formeert in den mensch een nieuw hart, een nieuwen geest, zoodat de mensch in zijn denken en willen omgezet wordt, en wel zoo, dat hij God kent en God beoogt, vernieuwd tot kennis, Col. 3 : 10, en heiligheid, Ef. 4 : 24, naar het evenbeeld Gods. Verried de mensch in zijne redelijkheid en macht, dat de stof, waaruit hij gemaakt was, door Gods Adem was aangeblazen, hier geschiedt iets soortgelijks. Dat Gods Adem hem van binnen herschapen heeft, toont hij, door zich Gode te heiligen. Thans eerst beantwoordt hij aan wat een mensch behoort te zijn. Er ontbreekt iets aan den mensch, zoolang hij geen hooger leven dan het lichamelijke en zedelijke leven bezit; volledig is de mensch alleen dan als hij Gods heilig leven medeleeft.

Als Jezus nu zegt, dat men uit water en Geest geboren moet

zijn, om het koninkrijk Gods in te gaan, spreekt Hij nog sterker dan zoo even in vs. 3, toen Hij zeide, dat men wederom geboren moest worden om het te zien. Door het koninkrijk Gods verstaat Hij de nieuwe orde der dingen, die door zijne tusschenkomst intreden zal, en wier eigenaardigheid hierin bestaat, dat God, op den grondslag eener eeuwige verzoening des volks, zijn volk regeeren en verzadigen zal door zijnen Geest, om het deelgenoot zijner heiligheid, macht en heerlijkheid te maken. Wie in dezen staat van zaken mede ingaan wil, en zoo voor zijn persoon de zegeningen deelachtig worden, door de profetie aan Abrahams zaad toegezegd, moet er door geboorte toe komen, door geboorte uit water en Geest. Een andere weg is er niet, ja, kan er niet zijn.

Immers: *hetgeen uit het vleesch geboren is, dat is vleesch, en hetgeen uit den Geest geboren is, dat is geest*, 6. Christus gaat hier uit van de onderstelling, dat het leven, hetwelk geboren wordt, van gelijke natuur is met het leven, waaruit het geboren is. Daarop maakt Hij de toepassing, deze namelijk, dat alles wat uit het vleesch voortkomt, vleesch is, gelijk alles wat uit den Geest geboren is, geest is. Men lette er hierbij op, dat Hij om de gelijkheid van den aard te sterker te laten uitkomen, niet de woorden vleeschelijk en geestelijk gebruikt, maar volstrektelijk spreekt, door vleesch en geest te zeggen.

Uit vleesch geboren te zijn zegt zooveel, als langs den zinnelijken weg te zijn verwekt; het wijst den mensch aan, zooals hij vrucht des bloeds is, uit den wil des vleesches, uit den wil des mans geboren, hfdst. 1 : 13. Nu is er voorzeker iets aan den mensch, dat hij niet van zijne ouders ontvangen heeft, ja, het voornaamste, dat aan hem is, is niet uit het bloed, maar uit God. Gods Adem toch formeert den geest in 's menschen binnenste; de mensch is van dubbele herkomst. Nochtans moet gezegd, dat hij, spijt er van dat zijn geest uit God is, in zijn geheel vleesch moet geheeten, zoolang zijn geest wèl kan gezegd worden van God verwekt, maar niet uit God geboren te zijn. Wij moeten toch niet vergeten, dat geheel het menschelijk geslacht, wegens de zonde van zijn hoofd, tot de slavernij der zonde verwezen is. Gods rechtvaardigheid onthoudt daarom den mensch, bij de inblazing des geestes, het geestelijk leven; wel deelt Hij hem een redelijk maar geenszins een heilig leven mede. Vandaar draagt het leven van den mensch van huis uit een vleeschelijk karakter. De mensch leeft met de hoogere krachten, die hem eigen zijn, voor het vleesch, en naar het vleesch; hij is aan de wet, die in zijne leden is, ook naar zijn hooger leven onderworpen. 't Is de wet der zinnelijke en geestelijke zelfzucht;

want aan het vleesch is het eigen, niets te willen dan zichzelf. Hierin ligt eene volstrekte onmacht, met opzicht tot het heilige, besloten; het vleesch kan het heilige kennen noch waardeeren, begeeren noch beoogen, wijl het zich uitsluitend naar zichzelven toe beweegt; integendeel wekt elke aanraking met het heilige zijne vijandschap op, wijl het heilige met zijn aard in lijnrechte tegenspraak is. Naar gelijken regel echter is hij, die uit den Geest geboren is, geest; hij is bekwaam, om het rijk Gods te aanschouwen en te erven.

Wetende, dat Nicodemus ongelooflijk achtte, wat hem van de noodzakelijkheid eener tweede geboorte gezegd was, voegt Jezus hem toe! *Verwonder u niet, dat Ik gezegd heb: gijlieden moet wederom geboren worden*, 7. Vanwaar Nicodemus' verwondering? Omdat hij de geboorte, van welke Jezus sprak, voor een verschijnsel hield, dat onder het bereik der zinnelijke waarneming viel. Op dit standpunt van beschouwing was bevreemding begrijpelijk. Om de valsche onderstelling, waarop zijne verwondering rustte, onder zijne voeten weg te nemen, en daarmede een struikelblok voor zijn geloof uit den weg te ruimen, licht Jezus hem de verborgenheid der wedergeboorte door eene aan den wind ontleende vergelijking toe. *De wind blaast, waarheen hij wil, en gij hoort zijn geluid, maar gij weet niet, vanwaar hij komt, en waar hij heengaat; alzoo is een iegelijk, die uit den Geest geboren is*, 8. De natuur zelve geeft ons in den wind een verschijnsel, dat slechts in zijne werking, maar geenszins in zijne vorming kan worden waargenomen. Men hoort het ruischen van den wind — ziedaar alles; wie toch zal den wind bespieden, als hij uit zijne schatkameren te voorschijn komt, Pred. 11:5, of de plek aanwijzen, waar hij zich verstrooit op aarde, Job 38:24? Men kan zijnen gang evenmin nagaan als den gang der vrijmacht, wier beeld hij is; waarneembaar is alleen zijne verschijning. Zoo staat het ook, zonder eenig onderscheid, met elk, die uit den Geest geboren is. Voorwerp was hij eener vrijmachtige, niet tot het gebied der aardsche krachten behoorende werking, die aan het menschelijk oog onttrokken, slechts in hare uitwerkingen zich openbaart. Men ziet hem niet geboren worden, men ziet hem niet in het koninkrijk ingaan; alleenlijk ziet men, dat er eene machtige verandering bij hem plaats gegrepen heeft, die op eene geboorte terugwijst. Meer ziet men niet; de geborene wordt gezien, maar de geboorte niet. De wedergeborene zelf is zichzelf een wonder; hij was geboren, eer hij het wist en eer hij het wilde; onmogelijk kan hij het oogenblik aanwijzen, waarop hij uit de baarmoeder des

Geestes in het rijk Gods geboren werd; één ding alleen weet hij, dat hij blind was, en nu ziet, onwillig was, en nu wil. Laat Nicodemus dan gelooven, dat de wedergeboorte slechts in hare verschijnselen van ons kan gekend; dan zal hij niet langer bevangen blijven in den waan, dat de wedergeboorte als herhaling van een zinnelijk verschijnsel onmogelijk is.

Nicodemus antwoordde en zeide tot Hem: Hoe kunnen deze dingen geschieden? 9. Deze uitroep verraadt Nicodemus' onvermogen om de wedergeboorte eene plaats in zijn denken te geven; zij is hem iets vreemds, dat hij niet ter plaats weet te brengen, omdat het aan geene enkele zijner gedachten zich aansluit. Jezus' antwoord: *Zijt gij een leeraar van Isaräl, en weet gij deze dingen niet?* 10, teekent zijne ontroering over de duisternis, waarmede de lichten zijns volks bevangen zijn. Eigenlijk staat er, *de* leeraar. Jezus ziet in Nicodemus alle Schriftgeleerden zijns volks vertegenwoordigd, en het schokt zijne ziele, dat de mannen, van wie het volk de kennis der waarheid ontvangen moet, niet eens weten, dat de mensch wedergeboren moet worden. De Schrift des Ouden Testaments toch zwijgt van de wedergeboorte niet; bevat zij het woord niet, zij bevat toch de zaak. Of wijst niet het woord „nieuw" in de bekende belofte: Ik zal u een nieuw hart en een nieuwen geest geven, Ez. 36 : 26, op een aanvang, op een nieuwen mensch, een mensch, die er vroeger niet was; een geestelijk mensch, die, gelijk de natuurlijke mensch, er slechts door geboorte komt?

Vs. 11: *Voorwaar, voorwaar, zeg Ik u: wij spreken, wat wij weten, en getuigen, wat wij gezien hebben; en gijlieden neemt onze getuigenis niet aan,* sluit zich aan het zoo even gezegde aan, en vormt een overgang tot wat nog gezegd worden zal. Het ligt voor de hand, dat Jezus Zichzelven en hen, die met Hem arbeiden, met Nicodemus en diens mede-arbeiders vergelijkt. Hij laat het groot onderscheid tusschen zich en de leeraars van Israël uitkomen; van zins zijnde om Nicodemus van leeraar tot leerling te maken, verklaart Hij hem op nadrukkelijke wijze, dat er in Israël betere leeraars zijn dan zij, die er leeraars heeten. Hier vat Jezus Zich samen, niet, gelijk velen zeggen, met de profeten, of met den Vader, of met den Heiligen Geest, maar met zijnen voorlooper, den Dooper, en met zijne getuigen, de leerlingen. Hij, en zij, die zijne woorden uitdragen, verkondigen niet, gelijk de Schriftgeleerden, onzekere en twijfelachtige dingen, gissingen en onderstellingen, die droombeelden zijn, maar dingen, die vast en zeker zijn, en van welke zij, die ze verkondigen, zeggen kunnen, dat zij ze gezien hebben,

vgl. hfdst. 1:32, zoodat zij tegelijk predikers en getuigen zijn. Hier ontvangen alle Schriftgeleerden in het koninkrijk der hemelen den ernstigen wenk, om niets van zichzelven te spreken, maar zich te bepalen tot de verkondiging van wat God in zijn Woord hun heeft geopenbaard. De woorden: gijlieden, gij Schriftgeleerden des volks, neemt ons getuigenis niet aan — behelzen een verwijt. Wij zien gelijk verschijnsel steeds te voorschijn treden; de wijzen en verstandigen willen zich van Christus en de apostelen niet laten leeren. Niet alleen zijn zij te hoogmoedig om zich aan de voeten van menschen neder te zetten, die in hunne scholen niet gevormd zijn, maar ook te zeer bevangen in den waan, dat niets waar is, wat zij niet begrijpen, om op de verborgenheden van het hemelsch koninkrijk acht te geven. Dat Christus zelf, op enkele uitzonderingen na, de geleerden tegen Zich heeft gehad, en slechts de kleinen en ongeletterden aan zijne zijde, zij ons tot troost, als wij zien, dat ook heden ten dage de lichten der wereld de Zon der Gerechtigheid duisternis heeten. Het schokke ons geloof dan niet, als wij het Evangelie door de geleerden weersproken zien; veeleer toch zouden wij reden hebben om aan het Evangelie te twijfelen, zoo de geleerden het algemeen aannamen, naardien Christus gezegd heeft, dat God het voor de wijzen en verstandigen verborgen, en den kinderkens geopenbaard heeft.

Zij namen het getuigenis niet aan, dat Jezus tot dusver gegeven had; wat reden zou er dan zijn om te verwachten, dat zij het getuigenis aannemen zouden, dat Hij nog te geven had?

'tIs deze gedachte, welke Jezus uitspreekt in vs. 12: *indien Ik ulieden de aardsche dingen gezegd heb, en gij niet gelooft, hoe zult gij gelooven, indien Ik u de hemelsche zou zeggen?*

Hier onderstelt Jezus alzoo, dat zijn onderwijs loopt over twee onderscheidene soorten van onderwerpen: aardsche en hemelsche. Hier hebben wij dus vóór alles te vragen, wat Hij met de aardsche en wat Hij met de hemelsche dingen op het oog heeft.

Wat de aardsche dingen betreft, zoo behoeven wij nauwelijks te zeggen, dat hierbij niet aan wereldsche dingen kan worden gedacht; deze toch lagen geheel buiten den kring van Jezus' onderricht. Iets anders heeft Hij op het oog, namelijk alle waarheden, die tot het gebied van de algemeene en bijzondere openbaring behoorden, welke God aan de menschen gegeven had, de eerste aan geheel de wereld, de laatste aan Israël alleen. Deze waarheden worden aardsch genoemd, niet met het oog op hare natuur, maar omdat zij in het geheel der op aarde bekende dingen eene plaats hadden verkregen;

zij werden hier geleerd, konden hier bekend zijn en nagegaan worden, en waren in het weten der menschen ingelijfd. Tot deze waarheden behoorde alles wat Jezus omtrent het koninkrijk der hemelen, den plicht der bekeering, de noodzakelijkheid der wedergeboorte, de geestelijkheid der wet, geleerd had; 't is, om zoo te zeggen, het onderricht der Bergrede. Omtrent al deze waarheden kon elk Israëliet tot volle zekerheid komen; indien hij derhalve niet geloofde, wat Jezus van dezelve predikte, dan lag dit aan hemzelven, aan de blindheid van zijn geestelijk oog en hare wisselwerking met den onwil van zijn vleeschelijken zin.

De hemelsche dingen, wier loochening Jezus in de verwerping zijner prediking van de eerste beginselen der waarheid aangekondigd ziet, behooren tot het gebied van het verborgene. Jezus verstaat er de diepten Gods door, welke de Geest Gods onderzoekt; allernaast heeft Hij het oog op Gods verborgen raad omtrent de vleeschwording des Woords en de verzoening der wereld door het kruis, op de waarheden, die Hij even later aan Nicodemus openbaren zal. Zij maken de geheimen des hemels uit, omtrent wier waarachtigheid men zich niet langs den gewonen weg verzekeren kan, omdat de profetie er slechts met den vinger naar wijst, en het menschelijk bewustzijn er geheel vreemd aan is. Men moet ze dus enkel en alleen op gezag van Christus aannemen; want geen oog heeft ze gezien dan zijn oog, en geen oor heeft ze gehoord dan zijn oor; in het hart des menschen zijn ze niet opgeklommen. „Trekt men zijn woord in twijfel, zoo breekt de ladder, waarop de mensch ten hemel zou kunnen stijgen," om toegang te verkrijgen tot de verborgenheden Gods.

Men heeft de geloofwaardigheid van Johannes' Evangelie betwist, door te wijzen op het onderscheid, dat er tusschen de prediking van Jezus in dit Evangelie en in de andere Evangeliën bestaat. In de drie eerste Evangeliën zien wij het beeld van den volksleeraar, die in de kristalheldere taal der Bergrede dingen verkondigt, die onmiddellijk in het vroom gemoed, ja reeds bij het geweten van den natuurlijken mensch weerklank vinden. Maar de Christus van het vierde Evangelie is den adelaar gelijk, die zich boven de wolken verheft, en dingen verkondigt, van welke de een roept: lastering, lastering! en de ander zegt: deze rede is hard; wie kan dezelve hooren? Toch geeft het onderscheid, dat hier in het licht treedt, niet de minste reden om in den Christus van het vierde Evangelie een anderen dan den historischen te zien. Wij laten daar, dat de Christus in Jeruzalem tegenover de mannen der wetenschap, die

vóór alles zijn persoon bestreden, eene geheel andere taal, naar vorm en inhoud beide, spreken moest dan in Galilea; wij laten daar, dat ook in de drie eerste Evangeliën uitspraken gevonden worden, die tot het Johanneïsch gebied der hemelsche dingen behooren; wij verwijzen alleen naar wat Jezus in ons vers tot Nicodemus zegt van den aardschen en den hemelschen inhoud zijner prediking, en alle bezwaar is opgelost. In het vierde Evangelie juist worden ons de hemelsche dingen geboekstaafd, van welke hier sprake is; de dingen, die zijn persoon raken, de verborgenheid zijner betrekking tot den Vader als Zoon, en tot de wereld als Zaligmaker; de dingen, die men slechts gelooven kan, als men de drie eerste Evangeliën heeft geloofd. Zoo vormt het vierde Evangelie den natuurlijken overgang tusschen de drie eerste en de apostolische brieven, die de hemelsche dingen in zeker opzicht weer tot aardsche dingen maken, door ze tot gemeen goed te maken van de Christelijke kerk, ja, van de kinderkens, en ze in den stroom van het Christelijk denken te werpen.

Al laat zich uit de onvatbaarheid van Nicodemus om de aardsche dingen te gelooven, afleiden, dat hij evenmin de hemelsche dingen gelooven zal, zoo gaat Jezus toch er toe over, om hem deze te verkondigen; want Hij houdt er rekening mede, dat God machtig is om er zijn hart voor te openen. Voor ons is het een werk om tot steenen te prediken, als God het ons beveelt, en geenszins te zeggen: hoe zal deze vleeschelijke mensch de woorden des Geestes gelooven? want wij moeten meer rekening houden met de mogendheid Gods dan met de onmacht der menschen.

Als Jezus nu over de hemelsche dingen begint te spreken, begint Hij met het over Zichzelven te doen, en van Zichzelven te getuigen, dat voor allen mensch de toegang tot hunne kennis gesloten is, behalve voor Hem. Wil Nicodemus tot de kennis der hemelsche dingen opklimmen, dan moet hij niet op zijn eigen doorzicht vertrouwen, maar zich aan het geleide van den Zoon des menschen overgeven. Zoo toch getuigt Jezus: *en niemand is opgevaren in den hemel, dan die uit den hemel nedergekomen is, namelijk de Zoon des menschen, die in den hemel is*, 13.

Over de „hemelsche dingen" te spreken zonder het over zichzelven te doen, is met één woord onmogelijk; want Christus is het kort begrip van den Raad, de groote inhoud van de verborgenheden Gods; als de Geest de diepten Gods onderzoekt, vindt Hij Hem. Daaruit verklaart zich, dat Christus hier ter plaatse getuigenis geeft aan Zichzelven. Een leeraar is Hij, die vóór alles Zichzelven tot

inhoud zijner leer heeft. Ook in dit opzicht heeft geen mensch gesproken als Hij. Wie is Hij, zoo mogen wij uitroepen, Hij, die de verborgenheden des hemels openbaart en het raadsel der wereld oplost, enkel door van Zichzelven den sluier op te heffen!

Door te zeggen, dat niemand ten hemel opgevaren is dan Hij, die uit den hemel nedergekomen is, zegt Christus niet van Zichzelven, dat Hij wel ten hemel opgevaren is; het woordje „dan" eischt hier evenmin als Matth. 12 : 4, Lukas 4 : 26, 27, e. a. p. zulk eene opvatting zijner woorden, en moet niet met „opvaren" maar met het zijn in en met het openbaren van den hemel in verband gebracht. De hier gegevene ontkenning dient alleen om de aandacht te vestigen op den éénen, die van Zichzelven getuigt, dat Hij uit den hemel nedergedaald en tegelijk in den hemel gebleven is. Hier deelt Jezus alzoo aan Nicodemus den eigenlijken oorsprong van den Messias mede. Noemde Nicodemus Hem een van God gezonden Leeraar, Jezus laat hem gevoelen, dat deze erkenning meer in zich sloot dan Nicodemus zelf zich bewust was; de Zoon des menschen is waarlijk uit den hemel nedergedaald. Dat woord „nedergedaald" toch heeft op iets anders betrekking dan op zijne zending, te weten op zijne vleeschwording; het sluit het voorbestaan in zich, en wijst een overgang uit den hemelschen in den aardschen staat aan. Maar hoewel Hij uit den hemel afgedaald is, leeft Hij toch in den hemel voort. Zijne vleeschwording heeft zijne rechtstreeksche gemeenschap met den hemel niet te niet gedaan; ook thans nog kan Hij van den Vader spreken, als een, die alles ziet en hoort, wat Deze zegt en doet. Naar het vleesch op aarde is Hij naar den geest in den hemel; een, die zoowel boven als beneden woont. Daarom kan Hij den menschen de hemelsche dingen volledig openbaren, en van zijn werk en woord zeggen, dat het ons zien en hooren laat, wat Hij-zelf van den Vader gezien en gehoord heeft.

Thans gaat Jezus er toe over om tegenover de Farizeeuwsche meeningen omtrent den Messias de rechte leer te stellen; Hij wil in het hart van den Schriftgeleerde baan breken voor de waarheid. Heeft Nicodemus bevreemdende dingen gehoord, hij zal nog meer hooren, dat hem met verwondering vervullen zal.

Over twee zaken spreekt Jezus tot hem: eerst over de wijze, waarop de Messias verhoogd wordt, daarna over de strekking van de zending van den Messias. Men zal zien, dat Hij op beide punten zich lijnrecht tegenover de denkwijs van Nicodemus plaatst.

En gelijk Mozes de slang in de woestijn verhoogd heeft, alzoo moet

de Zoon des menschen verhoogd worden, 14. Nicodemus dacht, dat het met den Messias van kracht tot kracht voorwaarts gaan zou; hij wist niet, dat Hij alleen door lijden zijne heerlijkheid ingaan kon. Daarom zegt Jezus hem, hoe de Zoon des menschen verhoogd worden zal, zóó namelijk als de slang van Mozes. Hiermede ontkent Hij zijne verheerlijking niet, maar zegt Hij, dat eene verhooging aan het hout, die met de diepste vernedering samenvalt, tot zijne verhooging op den troon leiden zal. Hier kondigt de Zoon des menschen zijn kruis aan; niet zonder reden heet Hij Zich dan ook in dit verband Zoon des menschen, wijl deze titel met zijne vernedering in samenhang staat. Wat Hij hier zegt, was wel geschikt om Nicodemus aan zijne eigene ooren te doen twijfelen. Wie toch kan zonder verbazing hooren, dat de Heilige Israëls behandeld zal worden als vertegenwoordiger van het kwaad? Dat Hij daar aan het kruis hangen zal als een, in wien de zonde geoordeeld, als een, in wien de zonde ontkracht is! Aan niets minder trouwens dan dit doet de vergelijking met de slang ons denken. De slang toch, die Mozes verhoogde, was van metaal, wijl zij dienen moest om de geheele soort voor te stellen; zoo zou de Zoon des menschen tot zonde worden gemaakt. Dat zij aan eene stang werd gehecht, stelde voor, dat de slang hare doodende macht had verloren; zoo zou ook de Zoon des menschen het gericht der vervloeking ondergaan, en in zijn hangen aan het hout tot een teeken zijn, dat der zonde hare verdoemende kracht was ontnomen. Vreemd moge dit schijnen, toch wordt het door de strekking zijner komst geëischt; zoo toch luidt het verder: *Opdat een iegelijk, die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe*, 15. Zal de Zoon des menschen ons van het verderf verlossen en tot het eeuwige leven brengen, dan moet het alzoo zijn, als gezegd is; geene andere verhooging reikt tot onze verlossing dan die, waarbij Hij verhoogd wordt in de gelijkenis der slang. Ging het met den Messias, gelijk Nicodemus meende, dat het gaan zou, zóó namelijk, dat zijn leven een trappengang naar den troon gelijk was, dan zou Hij geen hoogeren zegen over Israël brengen kunnen dan Salomo. Hij zou zijn volk niet van het eeuwig verderf kunnen vrijmaken en niet tot het eeuwige leven kunnen brengen; een halve Zaligmaker zou Hij zijn, die voor den wensch naar een volkomenen ruimte overliet. Maar nu Hij aan het kruis verhoogd wordt, blijkt er rekening gehouden te zijn met het feit, dat de zijnen evenzeer onder de macht der zonde liggen als de Israëliet onder de macht der slang; want nu wordt hij soortgelijk het red-

middel als de koperen slang dit was, zoo namelijk, dat de verlossing en het leven aan het geloof in Hem verbonden zijn. Het is, om behouden te worden, voldoende, om het getuigenis Gods te gelooven, dat in den gekruisten Christus de zonde geoordeeld en ontkracht is, en alzoo voor elk, die met Hem in gemeenschap staat, geene oorzaak der verdoemenis meer is, en geene heerschappij meer hebben kan. Al wie dit gelooft, en zijn geloof belichaamt door op Christus het oog des verlangens en der hope te vestigen, zal in zijne eigene verlossing de waarachtigheid van wat hij omtrent Hem gelooft, ervaren. Naardien de zaligheid alzoo enkel aan het geloof vastgemaakt is, zoo valt alle onderscheid van Jood en Heiden, ja van mensch en mensch weg, en wordt elk, die gelooft, het heil deelachtig.

Want alzoo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij zijnen eeniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe, 16. Deze woorden sluiten zich aan de naast voorafgaande aan; zij dienen om in het licht te stellen, dat niet te veel is gezegd, toen gezegd werd, dat elk, die in den als de slang verhoogden Zoon des menschen geloofde, behouden worden zou. Daartoe gaat Jezus op den diepsten grond van deze beschikking terug. God heeft de wereld liefgehad. Hij heeft ze alzoo liefgehad, dat Hij zijnen Zoon gaf, zijnen eenigen, opdat het heil voor allen toegankelijk worden zou.

God heeft de wereld liefgehad; dit zegt vóór alles, dat Hij Zich over haar heeft ontfermd. Erbarming, ziedaar het karakter, waarin de liefde allernaast optreedt, als zij naar den schuldige uitgaat, en in dezen den ellendige aanmerkt. Maar daarmede is slechts het eerste gezegd. Er is eene ontferming, die zich geen hooger doel stelt, dan om iemand uit den nood te helpen. Wij menschen ontfermen ons soms over een hongerige, en geven hem brood; over een drenkeling, en helpen hem uit het water; over een schuldige, en geven hem vergiffenis. Maar daarbij blijft het ook. Ons laatste oogmerk bij dit betoon van goedheid is geenszins om tusschen ons en hem, wien wij hulpe of genade bewijzen, gemeenschap aan te knoopen; wij bewijzen iemand eene weldaad en laten hem van ons gaan. Slechts bij uitzondering treft men menschen aan, die met het dienen van hunne naasten de aanknooping van gemeenschap met hen beoogen, zoo, dat zij den vreemde, door betoon van ontferming, in een vriend zoeken te veranderen; nog zeldzamer is het streven om door de naastenliefde gemeenschap aan te knoopen in God. Maar met God staat het anders. Hij beoogt

met zijn betoon van genade onze opneming in zijne gemeenschap; als Hij ons geslacht liefheeft, is het om het tot zijn geslacht te maken. Dit kan trouwens niet anders. Wij zien in den mensch den vreemde, God echter ziet in ons geslacht zijn eigen geslacht; of zijn wij zijn geslacht niet? Hand. 17:28. Als Hij Zich over de wereld ontfermt, erbarmt Hij Zich over het zijne, dat ja, door eigene schuld en met eigen wil van Hem vervreemd is geworden, erger nog, voor Hem verloren is, als vervallen aan dood en aan vloek, maar toch uit Hem zijn oorsprong heeft, en voor Hem is geformeerd. Zijne liefde is alzoo wille tot vereeniging; Zichzelven wil Hij aan de menschen hergeven en de menschen aan Zich.

Van deze liefde kunnen en moeten wij zeggen, dat zij geenszins te kort doet aan zijne waardigheid als God, gedacht als de Algenoegzame. Er ligt achter deze liefde geene behoefte; geen verborgen drang om zichzelf aan te vullen, of om zichzelf kwijt te worden, gelijk het geval is bij ons, als de behoefte naar vervulling van zeker ledig of de behoefte aan toewijding van ons zelven ons naar een ander dringt. De Goddelijke liefde heeft wel met de menschelijke den wil tot vereeniging gemeen, maar is toch iets eenigs in hare soort, want God bemint wel uit behoefte om te beminnen, maar niet uit behoefte om te bezitten; ook heeft Hij wel een drang in Zich om Zich te geven, maar geen drang om Zich kwijt te worden. Zoo doet zijne liefde aan zijne waardigheid niets te kort; zij teekent geene armoede, maar overvloed; ook als Hij liefheeft, blijft Hij de aan zichzelf genoeg hebbende en door Zichzelf volzalige God. Alzoo is zijne liefde zoo rein en onbaatzuchtig mogelijk; zij is zijn allerzuiverste wil om zichzelven te doen genieten, en er zich in te verlustigen, dat Hij enkel door Zichzelven zijne schepselen volzalig maakt. Wel heeft God alzoo met zijne liefde Zichzelven op het oog, maar Zichzelven, aangemerkt als God; zijne zelfzucht is heilig — zij is de heilige, aan zijn eigen wezen verschuldigde wil, om zich in zijne zaligende volheid aan zijne schepselen mede te deelen, opdat deze van hen ervaren en geprezen worde. Zijne liefde is aldus wel noodzakelijk, maar deze noodzakelijkheid verklaart zich uit zijne heiligheid zelve, die, tot zijne verheerlijking, zijne zelfopenbaring en zelfmededeeling aan het schepsel eischte.

Als voorwerp der liefde Gods wordt de wereld aangewezen. Dit woord wereld wordt hier ter plaatse meestal omschreven als: Joden en Heidenen te zaam. Deze onderscheiding ligt in het woord wereld hier echter niet. Christus gebruikt het met opzet om Nicodemus te laten gevoelen, dat de liefde Gods de menschen niet

aanmerkte, in wat hen van elkander onderscheidde, maar in wat zij met elkander gemeen hadden; zij kende geen Jood of Heiden, het geslacht zelf had zij tot voorwerp. De onderscheiding der menschen in Joden en Heidenen had slechts beteekenis voor zijnen raad omtrent de toeleiding tot het heil, en komt eerst aan de orde, nadat de liefde ons geslacht tot het heil voorbestemd had. Dit woord wereld geeft aan het Judaïsme, dat den Jood in tegenstelling tot den Heiden van God bemind achtte, den doodsteek; daarentegen verruimt het onzen blik en doet hem over heel den voortijd henenzien, om voor den aanvang aller historie de liefde te ontdekken, die alle onderscheidingen aan zich dienstbaar maakt. Het snijdt allen waan af, als zou de Goddelijke liefde het geslacht voorbijgegaan zijn, om zich slechts tot een enkel volk, of ook slechts tot enkele personen te bepalen; het verheft ons daarentegen tot de wetenschap, dat God zijn geslacht terugwil.

Hier komt de liefde Gods in haren vollen rijkdom uit. Nooit zou hare grootte in het licht getreden zijn, had zij den ongevallen mensch tot haar voorwerp gehad; dan toch zou zij als liefde tot een goede verklaarbaar zijn geweest. Maar nu is zij een wonder. De wereld, welke God liefgehad heeft, zocht haar geluk en hare bestemming buiten God; zij haatte Hem en nam zijne heerlijkheid weg. Hoewel schuldig, vroeg ons geslacht niet om genade; hoewel ongelukkig, verlangde het niet naar wederaanneming; geen offer bood het aan tot verzoening zijner zonde, en zoo het er al een aanbood, was het niets meer dan eene beleediging, omdat het op verre na niet evenwichtig was aan de grootte der schuld. Zulk eene wereld heeft God liefgehad; wie kon ze liefhebben dan Hij? Voor haar gaf Hij zijnen Zoon, hier met opzet, om de grootte der gave, en de liefde van den Gever te laten uitkomen, zijn ééngeborene geheeten. In Hem gaf God zelf het offer tot verzoening harer zonde. Dat offer nam Hij niet uit het hare, maar gaf het van het zijne; op zijne kosten ontzondigde Hij zijne vijanden, als Hij den eeniggeborenen Zoon overgaf aan het zwaard zijner gerechtigheid, opdat zijn offerdood voor zijne barmhartigheid den weg naar ons banen zou. Wat zullen wij dan zeggen? Dat de behoudenis van ons geslacht Hem het hoogste waard is geweest. Want wat is Hem hooger dan zijn eenige Zoon, door wien en tot wien Hij alle dingen geschapen had? Zoo doen wij dan den Zoon onrecht, als ware Hij slechts een gewoon schepsel, als wij, na in zijne overgifte het getuigenis van Gods liefde tot de menschen ontvangen te hebben, nog gering over deze denken.

Had God zijnen Zoon niet aan de wereld gegeven, maar slechts aan een bijzonder volk, de kinderen van Jakobs huis, dan zou niet gelijk thans gezegd kunnen worden, dat Hij Hem gegeven heeft, opdat elk, die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe. 't Werd dan vóór alles de vraag: zijt gij een Jood; nu echter is het alleen de vraag: zijt gij een mensch? En daaruit, dat er niets bijzonders aan den mensch behoeft te zijn: geene heiligheid, gelijk de besnijdenis bijzet, geene gerechtigheid, die uit de wet is, zal het geloof in Christus hem baten, komt het klaarlijk uit, dat onze behoudenis door genade is. Het is voldoende, dat de mensch gelooft in Jezus Christus, als in Dengene, Wiens offerdood over ons, met de vergeving der zonden, al de zegeningen des hemelschen koninkrijks brengt. Dan laat God ons naar ons geloof geschieden; in onze zaliging toont Hij, dat, wat wij van Christus geloofd hebben, waarachtig is, en waar Hij ons alzoo zaligt, geeft Hij Zichzelven de eere van waarachtig te zijn, door zijn getuigenis omtrent Christus in onze behoudenis te bevestigen.

In vs. 17: *Want God heeft zijnen Zoon niet gezonden in de wereld, opdat Hij de wereld veroordeelen zou, maar opdat de wereld door Hem zou behouden worden*, weerspreekt Jezus den Joodschen waan, dat de Messias in de wereld komen zou om de wereld te oordeelen. Zeggen wil Hij: zóó toch, o Nicodemus! als gij en de uwen meenen dat het is, is het niet. Gij meent, dat de Messias wel over Israël zegen brengen zal, maar ook over dit volk alleen, naardien Hij de Heidenen, op een klein overblijfsel na, van de aarde verdoen zal. Tot deze opvatting werd men in Israël geleid door eenzijdige opvatting van de profetieën. Men had wel een oog voor de profetieën, die den ondergang der Heidenen aankondigden in den dag, waarop zij zich tegen Israël vergaderd zouden hebben, en Jehova nederdalen zou, om zijn volk van hen te verlossen en over hen te doen heerschen, Joël 3, maar vergat, dat andere profetieën den Messias aankondigden als Dengene, in Wien al de volkeren der aarde gezegend zouden worden. Verklaarbaar was deze dwaling voorzeker; om de beide, schijnbaar tegen elkander inloopende lijnen der profetie te vereenigen, was het noodig om eene dubbele komst van den Messias te onderscheiden: eene om de wereld te behouden, en eene om de wereld te oordeelen, beide door geene geringe tijdruimte van elkander gescheiden. Toch was deze dwaling niet onschuldig; want het was de vleeschelijke lust aan eigen volk, die de oogen van den Jood verduisterde voor alle profetieën, die aankondigden, dat de Heidenen gelijke gemeenschap aan het Messi-

aansche heil zouden verkrijgen met de Joden. Zij wilden de Heidenen niet met Israël samenvatten tot eenzelfde volk Gods; daarom weerspreekt Christus hen in hun aangezicht, en vat hen onder den gemeenschappelijken naam „wereld" met de Heidenen samen.

Als Hij nu van Zichzelven verklaart, dat Hij niet gekomen is om de wereld te veroordeelen, wil Hij eigenlijk het ambt aanwijzen, waarin Hij optreedt bij zijne verschijning in de wereld. Het ambt, dat God Hem thans gegeven heeft, is niet dat van een Rechter; niet om het werk van een Rechter, maar om dat van een Zaligmaker te doen, heeft God zijnen Zoon in de wereld gezonden. Het woord, hier door veroordeelen vertaald, wijst in het oorspronkelijke slechts het oordeelen aan, zonder het denkbeeld van *ver*oordeelen noodzakelijk aan zich te verbinden. De gedachte, die het onder onze aandacht brengt, is dus allernaast geene andere dan deze: dat de Christus niet als Rechter gezonden is; naardien de wereld echter verwerpelijk is, spreekt het van zelf, dat zij gewis veroordeeld zou worden, stond het zoo, dat de Christus gezonden was om de wereld te oordeelen. Hierom juist zendt God Hem niet als Rechter; want God heeft de wereld liefgehad en wil de wereld behouden; hoe zou Hij zijnen Zoon dan in eene betrekking tot de wereld plaatsen, die onvermijdelijk op hare veroordeeling uitloopen moest? Daarom zendt Hij Hem tot een Zaligmaker, opdat de wereld behouden worde, en zij, als de Christus later als Rechter verschijnt, niet van Hem worde veroordeeld, vgl. Hand. 17 : 31.

Die in Hem gelooft, wordt niet veroordeeld; maar die niet gelooft, is alreede veroordeeld, dewijl Hij niet heeft geloofd in den naam des eeniggeborenen Zoons van God, 18.

Hier voorkomt Christus de bedenking, dat, als de dingen alzoo staan gelijk te voren gezegd is, de rechtvaardigheid hij de barmhartigheid schade hebben zou. Wat toch komt er van het gericht, als de Messias, wel verre van als Rechter op te treden, Zich uitsluitend aan de redding der menschen wijdt? Men zal deze bedenking terstond terugnemen, als men verneemt, dat zijne verschijning vanzelf een gericht medebrengt; waarvan het gericht, dat ten jongsten dage komen zal, slechts de bevestiging behoeft te zijn. Zoo groot toch is de beteekenis van den Zoon, dat elks lot reeds hier beslist wordt, enkel en alleen door de verhouding, waarin men zich tegenover Hem plaatst. Gelooft iemand in Hem, dan wordt Hij niet geoordeeld; er wordt in het gericht wel naar zijne werken gevraagd, maar slechts als naar bewijzen er van, dat hij geloofd heeft, en staat dit laatste eens vast, dan is alle verder

onderzoek overbodig; zijn geloof wijst hem zonder meer als een gerechtvaardigde aan. Voor zoo een is er geene verdoemenis. Wat echter als men niet in den Zoon gelooft? Zoo een is alreede veroordeeld; zijn ongeloof zonder meer is een bewijs tegen hem, dat zijne verwerpelijkheid te klaar in het licht stelt, dan dat verder onderzoek naar zijnen zedelijken staat noodig zou zijn. Geloof en ongeloof maken het oordeel kort; in het geloof bezit de mensch bij voorbaat zijne vrijspraak, gelijk in het ongeloof zijne veroordeeling. Jezus ontkent hier alzoo niet, dat de menschen voor den rechterstoel van God zullen worden gesteld; dit alleen wil Hij zeggen, dat over hen, aan wie het Evangelie is verkondigd, reeds hier een oordeel gehouden wordt, waarvan het oordeel van straks, zonder tusschenkomst van andere bewijsstukken, de onmiddellijke bevestiging zal zijn. De geloovige verschijnt in het gericht als een reeds gerechtvaardigde, om er openlijk gerechtvaardigd te worden; de ongeloovige als een reeds geoordeelde en veroordeelde, wiens vonnis al gereed lag en slechts openlijk afgelezen behoeft te worden. Het eigenlijk gericht over geloovigen en ongeloovigen wordt alzoo reeds hier gehouden; Nicodemus wane niet dat de beperking der Messiaansche taak tot de redding der wereld aan de handhaving van het recht schade zal doen; het oordeel wordt door zijne verschijning niet opgeheven, ja zelfs niet verschoven, maar veeleer vervroegd.

Dat iemands eeuwig lot enkel en alleen door zijne houding tegenover Christus beslist wordt, staat in samenhang met diens nauwe betrekking tot den Vader. Niet zonder opzet wordt de Christus hier Gods eeniggeboren Zoon geheeten. Wijst de titel Zoon Hem aan als een, die uit den Vader geboren is, de bijvoeging „eenige," dient om het besef in ons te wekken, dat Hij iets eenigs is. Vele kinderen heeft deze Vader, maar van Hem alleen kan gezegd, dat wie Hem gezien heeft, den Vader heeft gezien; want Hij is het volle beeld zijns Vaders. De Vader is in Hem, en Hij in den Vader; Hij is God geopenbaard in het vleesch. Daarom zal elk, die den Vader kent en gelooft, liefheeft en eert, dit ook Hem doen; omgekeerd staat het vast, dat alle vijandschap tegen den Vader zich als vijandschap tegen Hem openbaren zal. Zoo wordt Christus de groote proefsteen der wereld; in de houding van geloof of ongeloof, die de mensch tegenover Hem aanneemt, brengt hij het verborgene zijns harten te voorschijn, en dient hij onbewust alle bewijsstukken in, die er noodig zijn, om een oordeel over hem te vellen. Dat was het, wat Simeon bedoelde, toen hij zeide, dat de

Christus tot een val en opstanding van velen worden zou, en de gedachten uit vele harten openbaar zou doen worden. Hij is het licht, dat alles rijp maakt voor het gericht, doordien het alles openbaar maakt; daarin toont Hij een licht te zijn; want al wat openbaar maakt, is licht. Ef. 5 : 13*b*.

De bovenstaande gedachte wordt nader uiteengezet in vss. 19—21. Zij luiden aldus:

En dit is het oordeel, dat het licht in de wereld gekomen is, en de menschen hebben de duisternis liever gehad dan het licht; want hunne werken waren boos. Want een iegelijk, die kwaad doet, haat het licht, en komt tot het licht niet, opdat zijne werken niet bestraft worden. Maar die de waarheid doet, komt tot het licht, opdat zijne werken openbaar worden, dat zij in God gedaan zijn.

Nicodemus stelde zich het oordeel even uiterlijk en waarneembaar voor als het koninkrijk. Daarom zag hij niet, dat het er al was; voor hem lag het nog in de toekomst. Hoe zou hij dan een Messias erkennen, die zich niet op den troon des gerichts zette, daar een Messias toch komen moest om te richten?

Daarom onderwijst Jezus hem over het oordeel, gelijk Hij hem te voren over het koninkrijk in het gemeen onderwezen had.

Het oordeel bestaat in een gericht van eene even geestelijke natuur en een even geestelijken gang, als het koninkrijk zelf. Het begint met de verschijning van het Licht, anders gezegd van den Christus. Deze heeft niets te doen dan in woord en werk den Vader te openbaren, en het oordeel begint terstond. In het donker is alles gelijk; niets kan worden bezien, niets treedt uit het verborgene te voorschijn. Maar thans wordt het anders. Het blijkt, dat de menschen de duisternis boven het licht verkiezen, de leugen boven de waarheid en de zonde boven de heiligheid, en den opgang der zon trachten tegen te houden. Hunne werken toch waren boos. Boos — dit verklaart hunne weigering, om tot het licht te komen. Dit toch zou hen openbaar maken als menschen, die niet waren, wat zij tot dusver geschenen hadden te zijn; het zou hen noodzaken, om zich te ontmaskeren, hun verleden openlijk te herroepen, en een weg in te slaan, met hunne natuur in lijnrechten strijd. Door zijne weigering, om tot het licht te komen, heeft de mensch alzoo van zichzelven bewezen, dat hij het kwade doet; daarmede heeft hij zichzelven geoordeeld. Zijn ongeloof berust kennelijk niet op misverstand; 't is geene verstandelijke dwaling, maar eene openbaring van bedorvenheid des harten.

Omgekeerd staat het met den mensch, die de waarheid doet,

dat is, met hem, die in oprechtheid den geopenbaarden wil van God betracht. Zoo een begeeft zich tot het Licht; hij gelooft in Christus en wordt zijn discipel. Als Jezus zegt, dat hij tot het Licht komt, opdat zijne werken als in God gedaan openbaar worden, wijst Hij niet de bedoeling aan, met welke hij, die de waarheid doet, zich tot het Licht begeeft. Hij wil niet zeggen, dat deze tot het Licht gaat, opdat de „verborgene kracht waardoor hij handelt en die het beginsel zijns levens is, aan het licht kome." Op iets anders heeft Jezus het oog; om zijn woord te verstaan moeten wij het in samenhang opvatten met het oogmerk van Jezus, om in het licht te stellen, dat het Gods bedoeling is, om het oordeel door de verschijning van den Messias tot stand te brengen. Welnu, 't is juist door het komen tot Christus, dat het oogmerk Gods, voor zoover het zijne kinderen geldt, wordt bereikt. God wil hen als zijne kinderen openbaar doen worden en zijn eigen werk in hen aan het licht doen treden; dit doel is bereikt, zoodra de Christus komt, naardien zij terstond in Hem gelooven, ten teeken dat zij uit God geboren zijn. Ook de heilige was met den huichelaar in den nacht verborgen; maar pas laat God het Licht komen, of hij wordt evengoed als deze openbaar. Zoo brengt het Licht elk op zijne plaats; elk zet zich of ter linker- of ter rechterzijde van den Rechter, nog vóór deze zelf zijnen stoel beklommen heeft; het jongste gericht breekt zich reeds hier baan — dat is de hoogsternstige staat, waarin de prediking van het Evangelie hen brengt, tot wie zij zich richt. 't Is, gelijk zeker uitlegger zegt, als met de vogelen, die gedurende den nacht onder elkander vermengd in het bosch slapen. Maar zoodra des morgens de zon opgaat, sluiten sommige het oog en trekken zich zoover mogelijk in het duister terug, terwijl andere klapwiekend opstijgen en de zon met hunne zangen begroeten. Zoo maakt ook Christus' verschijning eene scheiding tusschen de kinderen der duisternis en de kinderen des lichts. De Rechter behoeft ze straks niet meer te onderzoeken en te scheiden; Hij heeft slechts het zegel te drukken op het oordeel, dat zij over zichzelven hebben geveld, en elk voor eeuwig te binden aan het gebied, waaraan hij zichzelf toegevoegd heeft, den een aan de duisternis en den ander aan het licht.

Welk een wonderschoon geheel levert ons Jezus in zijn gesprek met Nicodemus. Den schriftgeleerde werd Hij een schriftgeleerde. In weinige woorden geeft Hij hem eene volledige beschrijving van het Messiaansche koninkrijk. Eerst zet Hij den aard van het rijk in het algemeen uiteen; daarna spreekt Hij over den Messiaanschen

koning, en stelt eerst in het licht, op wat wijze deze verhoogd wordt, en daarna op wat wijze Hij zijn rechterambt volbrengt. Deze korte schets is er op berekend, om als in éénen slag de vleeschelijke denkwijs van Nicodemus in eene geestelijke om te zetten, zijne zinnen en zijn streven om te keeren, en hem van man kind te doen worden, geboren in het hemelrijk. Zoo kon geen verdichter verdichten; zoo spreekt alleen de Zoon!

Na dezen kwam Jezus, en zijne discipelen, in het land van Judea, en onthield zich aldaar met hen, en doopte, 22. Na afloop van zijn werk in de hoofdstad, trok Hij Zich terug naar het land rondom haar; 't was haar een teeken, dat zijn werk in Jeruzalem geen wortel had willen schieten. Wel wijst het de verkeerdheid der menschen aan, dat Jezus hen moet gaan zoeken; naar zulk een treffelijk persoon als Hij, had heel het land als een eenig man moeten komen. Opmerkelijk is het, dat de scharen uit Judea wel naar Johannes stroomden, Matth. 3:5, maar niet naar Jezus; het bleek ook weer hier, dat de vreeze voor het gericht de menschen lichter in beweging brengt, dan het zacht getokkel des Evangelies. De traagheid des volks noopte Hem dan ook om het werk van den Dooper over te nemen. Hij werd zijn eigen Voorlooper; want Hij liet door zijne discipelen den doop der bekeering toedienen. Het getuigde wel tegen het volk, dat de Vorst zijn heraut helpen moest, om zich een weg naar zijn volk te banen. Elk had gereed moeten staan om Hem te begroeten, en ziet, Hij zelf moet het volk tot bekeering en geloof roepen, om het Zichzelven te gemoet te voeren. *En Johannes doopte ook in Enon bij Salim; dewijl aldaar vele wateren waren; en zij kwamen daar en werden gedoopt*, 23; *want Johannes was nog niet in de gevangenis geworpen*, 24. De ligging van Enon en Salim is onzeker; het waarschijnlijkste is, dat deze plaatsen dezelfde zijn, die Joz. 15:32 Ain, Rimmon en Silhim genoemd worden, zoodat wij ze in het zuiden van Judea, dicht bij Edom, hebben te zoeken. *Er rees dan eene vraag van eenigen uit de discipelen van Johannes over de reiniging*, 25. *En zij kwamen tot Johannes, en zeiden tot hem: Rabbi! die met u was over de Jordaan, welken gij getuigenis gaaft, zie, die doopt, en zij komen allen tot Hem*, 26. Het geschil tusschen de jongeren van Johannes en de Farizeeuwsche Joden liep over de vraag, of Johannes' doop de ware reiniging medebracht. De jongeren van Johannes beweerden dit; de Joden wierpen hun echter tegen, dat de doop van hun meester de ware reiniging niet was, naardien Jezus in dat geval niet doopen zou. Jezus toch stond, naar het getuigenis van hun

meester zelven, boven hem; dan moest zijn doop ook de echte zijn, de eenig reinigende, en die van Johannes slechts eene voorloopige en ondergeschikte beteekenis hebben. Zoo poogden de Joden tweedracht tusschen Johannes' en Christus' discipelen te zaaien. Bij de eersten gelukte het hun maar al te wel; want deze begaven zich naar Johannes, om hem op het gevaar, dat zijn invloed bedreigde, opmerkzaam te maken. Hunne vleeschelijke voorliefde voor den Dooper maakte hen voor de onvergelijkelijke grootheid van Christus blind; hier stond, gelijk zoo vaak, het schepsel in het licht. Ook Hij, die met u was over de Jordaan, doopt; Hij doet, wat gij alleen doen moogt; Hij zet u ter zijde en dringt zich in uwe plaats. En — ziet hoe de ijverzucht hen doet overdrijven — zij komen allen tot Hem; voor u blijft straks niemand over. Zoo spreken zij; het teekent hunne ontstemming, dat zij Jezus' naam niet eens noemen. Volgens hen kwam het doopen aan Johannes alleen toe; het maakte hem tot „den" man in Israël. Maar nu Jezus ook doopt, is Johannes niet meer de man zonder gelijke. Met de eer van den meester daalt de roem van de partij; men lette er op, dat zij, die hunne partijhoofden vergoden, in den grond hunne eigene eere als partijgenooten beoogen. En gij-zelf, zoo zeggen zij tot hun meester, zijt er niet onschuldig aan, dat de dingen u ter ongunste zulk een keer nemen; want gij gaaft Hem getuigenis.

Johannes' antwoord heeft ten deele op zichzelven, ten deele op den Christus betrekking.

Eerst spreekt hij over zichzelven. *Johannes antwoordde en zeide: een mensch kan geen ding aannemen, zoo het hem uit den hemel niet gegeven zij*, 27. De algemeene waarheid, dat niemand bevoegd is te nemen, wat hem niet gegeven is, past Johannes op zichzelven toe. God heeft hem niet tot Messias gesteld; hoe zou hij zich dan tot Messias kunnen opwerken? *Gij zelven zijt mijne getuigen*, zoo vervolgt hij, *dat ik gezegd heb: ik ben de Christus niet; maar dat ik voor Hem heen uitgezonden ben*, 28. Hij heeft alzoo geene aanleiding gegeven tot de ijverzucht zijner discipelen; zij zelven kunnen getuigen, dat hij hen van zichzelven afwees naar zijnen Heer. *Die de bruid heeft is de bruidegom; maar de vriend des bruidegoms, die staat en hem hoort, verblijdt zich met blijdschap over de stem des bruidegoms. Zoo is dan deze mijne blijdschap vervuld geworden*, 29. Hier trekt Johannes eene scherpe grens tusschen wat aan Christus en wat aan hem gegeven is. Hebben zijne discipelen er hem op gewezen, dat Jezus allen tot Zich trok, Johannes zegt,

dat zij Hem ook wettig toekomen. De bezitter der bruid is ook haar wettige heer; die de bruid heeft, Jezus, is ook werkelijk de bruidegom. Den Dooper is die eere niet weggelegd; zijne taak is die van den vriend des bruidegoms, die, als weleer Eliëzer, Rebekka, de bruid voor den bruidegom vraagt en naar hem geleidt. Op het oogenblik, dat bruidegom en bruid elkander ontmoeten, plaatst hij zich op een eerbiedigen afstand, en scherpt hij zijn oor, om den kreet der vreugde op te vangen, dien de bruidegom slaakt, als de bruid in zijne tegenwoordigheid haren sluier laat vallen. Dien kreet heeft hij gehoord; hij heeft het profetische woord in vervulling gezien: gelijk een bruidegom vroolijk is over de bruid, alzoo zal uw God over u vroolijk zijn, Jes. 61:5. Zijne vreugde over het welslagen zijner taak is waarlijk ten toppunt gestegen; wat de ijverzucht zijner discipelen doet ontwaken, is juist datgene, wat zijne blijdschap volkomen maakt. *Hij moet wassen, maar ik minder worden*, 30. Zoolang de bruid nog niet tot den bruidegom gebracht was, moest de bruidsleider uiteraard op den voorgrond treden; maar zoodra de verloving feit is geworden, geraakt hij in de schaduw. De hem opgedragene taak brengt met zich, dat hij in gelijke mate, als zij hare vervulling nadert, in beteekenis en invloed afneemt; ten laatste staat hij alleen, zonder een discipel bij zich, daar hij ze allen tot Jezus heeft gebracht. In dit woord teekent Johannes zich als een echt dienaar van Christus; zichzelven overbodig te maken, door den band tusschen Christus en de gemeente te volmaken, zij met Johannes de leuze van elken dienaar des Evangelies.

Die van boven komt, is boven allen; die uit de aarde is, die is uit de aarde, en spreekt uit de aarde; die uit den hemel is, is boven allen, 31. Hier gaat de Dooper er toe over, om den Christus met alle andere gezanten Gods te vergelijken, zichzelven mede ingesloten; dat doet hij met de bedoeling, om de eenige grootheid van Christus in het licht te stellen. Op een wezenlijk onderscheid tusschen Christus ter eener, en alle profeten en leeraren ter anderer zijde, vestigt hij de aandacht; hierop namelijk, dat Christus van boven is. Hiermede wijst hij niet op de zending, maar op den oorsprong van den Christus; anders zou hij trouwens niets bijzonders van Hem zeggen, naardien de zending der profeten ook uit den hemel is. Zeggen wil hij, dat Christus niet gelijk alle menschen, hoe heerlijk een ambt hun ook gegeven mocht zijn, uit deze aarde afkomstig is; een zoon des hemels is Christus; een, voor wien de hemel het vaderland, de aarde het land der vreemdelingschap is. Men ziet hieruit, dat Johannes ingewijd is in de verborgenheid van

Christus' nederdaling uit den hemel, vgl. vs 13. Geen wonder voorwaar, dat hij Christus boven allen stelt, bepaaldelijk boven allen, die als gezanten of dienaren des hemels eenige gelijkenis met Hem hebben, boven alle profeten en leeraren. Hiermede zegt hij niet, dat Christus hun meerdere in waardigheid en wetenschap is; voorzeker kan dit van Christus gezegd worden; maar wie zich hiermede vergenoegen zou, zou Hem niets minder dan schandelijk onrecht aandoen. 't Is toch niet zoo, dat Christus met de profeten en leeraren op eene zelfde ladder zou staan, en van hen slechts hierin onderscheiden zijn, dat Hij op de hoogste trede stond; het onderscheid tusschen Christus en de andere gezanten Gods raakt vóór alles het wezen. Omdat Christus van boven is, staat Hij boven allen als Degene, die van Zichzelven de Goddelijke verborgenheden openbaren kan, en machtig is, om op hemelsche wijze over dezelve te spreken. Alle anderen, zegt Johannes, terwijl hij zichzelven mede insluit, zijn van de aarde. Zij zijn als in een kerker besloten, en zien de hemelsche dingen slechts nu dan, als de deur, die den hemel voor hen afsluit, op eene kier wordt gezet. Terwijl Christus van boven afdalen moet, om de Goddelijke dingen tot ons te brengen, moeten zij alzoo met alle inspanning er voor opwaarts klimmen. Ook dan nog blijven zij hier op aarde en toonen zij van de aarde te zijn. Want wat zij in de oogenblikken, als de hemel hun geopend wordt, aanschouwen, is hun te machtig; dat teekent reeds de verrukking, waarin het gezicht des hemels hen brengt. Zij kunnen de verborgenheden, die zij aanschouwen, slechts op aardsche wijze weergeven, en verklaren zich onmachtig, om haar in haren vollen omvang te begrijpen. Johannes de Dooper is zelfs hiervan het bewijs; bleek hij later niet onmachtig, om zijn eigen woord over Christus te rechtvaardigen tegenover zijne met twijfel bevangene discipelen? Matth. 11:2—6. Hieruit leide niemand echter af, dat het woord der profeten niet betrouwbaar zou zijn; de Dooper maakt geene vergelijking tusschen de woorden, maar tusschen de personen van Christus en de profeten, en wil geenszins zeggen, dat Christus' woord waarachtig, en dat der profeten onbetrouwbaar zou zijn. Ook de profeet spreekt de woorden Gods; hoe zou de Dooper het hebben kunnen ontkennen, zonder aan zijn eigen getuigenis omtrent Christus alle gezag te ontnemen? Zeggen wil hij alleen, dat de personen der profeten zoo verre beneden Christus staan als een, die van de aarde is, beneden dengene staat, die van den hemel is. De hemelsche dingen staan boven hen, zij kunnen ze openbaren, maar niet bemachtigen of verklaren, kinderen ge-

lijk, die eene boodschap overbrengen, zonder in staat te zijn, de vragen te beantwoorden, die men over de boodschap hun mocht doen, zoodat zij naar den boodschapper moeten verwijzen, als naar dengenen, die het antwoord geven zal. Maar Christus staat boven zijne woorden; Hij is niet gelijk de profeet de spiegel, die het licht opvangt, maar het licht, dat op den spiegel valt; Christus is de waarheid zelve. Door zijnen Geest alleen hebben de profeten gesproken, en aan zijne voeten zetten zij zich neder, om hun woord van Hem te laten verklaren. Dat Christus zóó boven allen staat, mag ook in onze eeuw wel met nadruk worden aangewezen; des Doopers woord worde met des Doopers kracht van ons herhaald, opdat de gelijkenis, welke Christus met zijne dienaren heeft, ons niet, gelijk onze eeuw, misleide, en denken doe, dat Hij slechts eene ster is tusschen de vele sterren van profeten en hervormers der wereld, in plaats van de Zon zelve. Naardien Christus' hemelsche oorsprong, door zijnen ingang in het menschelijk leven eenigszins verdonkerd wordt, wat niet het geval zou zijn geweest, als Hij gelijk een engel even snel verdwenen als verschenen was, zoo heeft God het dan ook noodig geacht, om Hem door zijnen profeet van alle dienaren Gods te laten onderscheiden, gelijk men het licht van den luchter onderscheidt.

En hetgeen Hij gehoord en gezien heeft, dat getuigt Hij; en zijne getuigenis neemt niemand aan, 32. Wat Christus als oog- en oorgetuige van Gods verborgen raad getuigen kan, verkondigt Hij ook metterdaad; daarom is het zijne schuld niet, als de menschen in de duisternis blijven. Zijn woord vindt echter geen weerklank; niemand neemt zijn getuigenis aan. Johannes' discipelen meenden, dat allen tot Christus kwamen; hun Meester zelf acht het getal dergenen, die het doen, te gering om genoemd te worden. Geve het ons dan geene ergernis, dat heden ten dage gelijk verschijnsel zich voordoet; steeds toch, zelfs in de dagen, dat het licht des hemels met ongeëvenaarde klaarheid scheen, is het aantal zienden bij dat der blinden vergeleken, gering geweest. Vergeten wij niet, dat alle menschen blind geboren zijn, zoodat het niet genoeg is, dat het licht over hen opgaat, en er eene opening der oogen noodig is, zullen zij het licht zien. Twee wonderen worden er vereischt, om den mensch tot het licht te brengen: Christus moet de duisternis om ons heen, en de Heilige Geest de duisternis in ons wegnemen.

Die zijne getuigenis aangenomen heeft, die heeft verzegeld, dat God waarachtig is, 33. De weinigen, die zijn getuigenis aangenomen

hebben, behoeven zich echter niet te schamen, wijl hun aantal zoo gering is; want in het getuigenis van Christus, namen zij niets minder dan Gods eigen getuigenis aan. Zij verklaarden er meer door, dan dat een mensch, Jezus genaamd, waarachtig was; dit namelijk, dat God zelf waarachtig is; *want dien God gezonden heeft, die spreekt de woorden Gods*, 34*a*. Christus is niets minder dan de mond Gods, en zijn woord is het woord Gods. Door te zeggen, dat Hij, die zijn getuigenis aanneemt, Gods waarachtigheid verzegeld heeft, maakt de Dooper eene toespeling op de bekrachtiging, die de menschen aan eene oorkonde plegen te geven, door er hun zegel of hunne handteekening onder te plaatsen. Zoo verbindt de geloovige zijnen naam aan het getuigenis Gods door Christus. Hiermede wordt niet beweerd, dat het Woord Gods eenige bevestiging van ons behoeven zou; de Dooper zegt alleen, dat hij, die Christus' woord aanneemt, niet gelijk is aan iemand, die onbedachtelijk zijne handteekening onder een valsch stuk heeft gezet, maar dat hij gerust kan zijn, wijl Christus' woord dat van God zelven is. De nadruk valt niet op het woord *verzegeld*, maar op het woord *God*. Daarmede vervallen opvattingen als deze: dat de geloovige door zijn geloof verklaren zou, dat God in Christus zijne beloften vervuld heeft; of, dat Hij waarheid gesproken had, toen Hij Christus bij diens doop voor zijn Zoon verklaarde. De Dooper klimt veeleer van Christus tot God zelven op, en troost het klein getal der geloovigen door hun te zeggen, dat zij in Christus niemand minder dan God zelven voor waarachtig verklaard hebben. De juistheid dezer opvatting blijkt uit wat onmiddellijk volgt: *want God geeft* (Hem) *den Geest niet met mate*, 34*b*. Het woordje *want* wijst aan, dat wat volgt, dient om de juistheid der zoo even gegevene verzekering in het licht te stellen, deze namelijk, dat Christus de woorden Gods spreekt, zoodat elk, die in Hem gelooft, Gods eigen getuigenis verzegelt. God toch heeft Hem den Geest gegeven zonder mate; de Dooper kan het als ooggetuige verklaren. De profetische mannen der oude bedeeling verkregen ook wel van den Geest, maar in eene bepaalde mate, wier grootte evenredig was met het gewicht van het werk, waartoe zij Hem ontvingen, en met den tijd, gedurende welken zij zijne kracht van noode hadden, Van de profeten moet gezegd, dat de Geest hun als geleend, maar van Christus, dat de Geest Hem gegeven werd. Daarom ontvingen zij slechts iets van Hem; Christus daarentegen ontving den Geest in zijne ongedeelde volheid en als zijn blijvend bezit; want als God den Geest leent, geeft Hij met mate, maar als Hij den

Geest geeft, geeft Hij zonder mate. Dat Christus Hem zoo ontving, bleek den Dooper daaruit, dat de Geest op Hem nederdaalde in de gestalte eener duive en op Hem bleef; want terwijl de uitstorting van water, waaronder de mededeeling des Geestes aan de menschen pleegt voorgesteld te worden, de deeling des Geestes over velen onderstelt en afbeeldt, zoo dient het beeld van de duive, dat een afgerond levend geheel voorstelt, om de mededeeling des Geestes in zijne levende volheid aan te wijzen. Zoo ontving niemand den Geest dan Christus. Christus is de eenige bezitter van den Geest; deze is even onafscheidelijk aan Hem verbonden als aan God zelven, en Hem evenzoo inwonende als Gode zelven. Daarom kan Christus alle woorden Gods spreken, en diens raad in zijne ongedeelde volheid, in zijnen vollen omvang, aan ons openbaren; omdat de Geest Hem zonder mate gegeven is, kan Hij, in onderscheiding van de profeten, eene Godsopenbaring zonder mate geven. De Dooper wijst hierop door het bepalend lidwoord *de* te gebruiken; profeten brengen woorden Gods, maar *de* woorden Gods brengt Christus; hier geene voorloopige en stuksgewijze, onsamenhangende openbaringen, die aanvulling noodig hebben, maar de volle openbaring der waarheid, van welke de apostolische prediking niet de voortzetting, maar slechts de uiteenzetting en toepassing zal zijn.

In vs 35: *de Vader heeft den Zoon lief, en heeft alle dingen in zijne hand gegeven*, daalt de Dooper in de diepte af. Men zal begrijpen, dat God aan Christus den Geest gegeven heeft, als men bedenkt, dat deze zijn Zoon is, en krachtens deze eenige verhouding het voorwerp zijner liefde. Hier getuigt de Dooper, wat Hij bij den doop den Vader hoorde spreken: deze is mijn Zoon, de Geliefde, in Wien Ik een welbehagen heb. Voorts stelt ons de Dooper de gave des Geestes voor in haren samenhang met Christus' koninklijk ambt. De hand is het zinnebeeld der heerschappij; want de hand is een natuurlijke schepter. Zal de Menschenzoon, in wiens hand alle dingen gegeven zijn, zijn recht echter tot erkenning brengen, dan moet Hem bij de macht over alle dingen, ook de Geest Gods geschonken worden. Dan alleen kan Hij de heerschappij Gods in onze harten oprichten, en ons uit de volheid des Geestes geven, wat wij noodig hebben, om Hem tot een lichaam te zijn, en tot de mate van ons deelgenootschap aan zijne heerlijkheid op te klimmen; dan alleen vermag Hij al de beletselen uit den weg te ruimen, die aan de oprichting zijns rijks in den weg staan, en midden door de machten der helle henen Zich een weg te banen tot den troon.

In vs. 36 maakt de Dooper de toepassing: *Die in den Zoon gelooft, die heeft het eeuwige leven; maar die den Zoon ongehoorzaam is, zal het leven niet zien, maar de toorn Gods blijft op hem.* Blijkens den samenhang heeft de Dooper met het uitspreken dezer verzekering allernaast tot oogmerk, om de onvergelijkelijke hoogheid van Christus zoo sterk mogelijk te laten uitkomen. Dit laatste woord zegt niets minder dan alles. Reeds door Christus hier als den Zoon aan te kondigen, als Dengene, die in de geheel eenige verhouding van kind tot den Vader staat, zet hij Hem hoog boven alle schepsel, en geeft hij Hem eene plaats tegen het schepsel over, aan den kant der Godheid. Zoon — dit woord alleen verklaart voldoende, waarom de Geest Hem zonder mate werd gegeven, en waarom alle dingen in zijne hand werden gesteld. En wie zal voor zijne grootheid niet bukken, als Hij den Dooper zaligheid en verdoemenis afhankelijk hoort stellen van ons al dan niet gelooven in Zijnen naam! Wat ligt verder buiten ons bereik dan het eeuwige leven? Het laat zich uit het tegenwoordige leven niet ontwikkelen; het laat zich door de beste werken niet verdienen. Geen wonder voorwaar! Het eeuwige leven is van alle goederen het hoogste, een goed, zonder welks bezit het tijdelijke leven al zijne waarde verliest. Hoe zouden wij het in onze macht kunnen brengen? Wij kunnen niet eens het leven, dat wij thans hebben, vasthouden; na een tijdlang bergopwaarts geklommen te hebben, gaat het met angstwekkende snelheid bergafwaarts. Een vonnis des doods rust er op ons; hoe zouden wij dan het eeuwige leven kunnen bemachtigen, wij, die reeds het tijdelijke leven hebben verbeurd? Maar hoe groot moet Hij niet zijn, die ons het eeuwige leven deelachtig maakt, enkel uit het geloof in zijnen Naam? Zoodra toch, als wij van harte „amen" zeggen op het getuigenis Gods, dat Christus de fontein is, voor ons gevuld, voor ons geopend, tot reiniging van zonde en tot mededeeling des levens, geschiedt ons naar ons geloof; want God heeft gezegd, dat elk die gelooft, de waarachtigheid van wat hij gelooft in zijne eigene behoudenis ervaren zal. Wie door het geloof met Hem in aanraking komt, herleeft; het gaat hem als den doode, die weder levend werd, toen hij, in Eliza's graf gelegd, de beenderen van dezen profeet aanroerde. Maar hoeveel treffelijker leven gaat er van Christus dan van Eliza uit! 't Is een eeuwig leven; een leven dat eeuwig mag zijn, omdat het een heilig leven is, dat onafgebroken vrucht afwerpt voor God, en dat eeuwig kan zijn, omdat het eene fontein gelijk is, onmiddellijk met de ader des Goddelijken levens verbonden; een leven, dat eeuwig

in omvang is, omdat het in onafgebrokene wisselwerking staat met God en diens werken, en alzoo een medelevend, van alles genietend en op alles inwerkend leven; een zalig leven eindelijk, dat geen ruimte overlaat voor eenigen onvervulden wensch, omdat het bestaat in de aanschouwing en genieting van den Drieëenigen God. Van het oogenblik af, dat iemand in Christus gelooft, is dit leven het zijne, niet slechts rechtens, maar ook feitelijk, al is het waar, dat het hier nog in windselen ligt, die eerst na den dood, ja ten volle eerst na de opstanding worden weggenomen.

Maar niet minder komt de grootheid van den Zoon uit in de schrikkelijke gevolgen, die de ongehoorzaamheid aan zijn persoon na zich sleept; op wie den Zoon ongehoorzaam is, blijft de toorn Gods!

Men lette er op, dat de Dooper in de verwachte tegenstelling met het eerste verslid, niet het woord „ongeloovig," maar het woord „ongehoorzaam zijn" gebruikt. Dit staat in verband met den titel, dien hij aan Christus geeft, den titel van Zoon. Als Zoon is Christus op het gebied der theocratie de Heer en de Erfgenaam; daarom sluit het gelooven in Hem het gehoorzaam zijn aan Hem in zich, gelijk het ongeloovig zijn het ongehoorzaam zijn dit doet. Wie niet in Hem als in den Zoon gelooft, komt niet slechts tegen zijn woord, maar ook tegen zijn persoon in verzet; hij wil niet, dat de Zoon aan zijn recht komt; hij wil niet, dat de Zoon koning zij. Zulk een verzet tegen wat wij het hart, het middelpunt van Gods eeuwigen raad kunnen noemen, tegen wat doelwit is van al Gods doen, en eindpaal van Israëls historie, is zoo ingrijpend, zoo vreeselijk, dat geene straf gelijk is aan die, welke den ongehoorzame treft. Te sterker komt de billijkheid dezer straf uit, als men bedenkt, dat het ongeloof, dat ons tegen Christus in verzet brengt, geene vrucht is van een verschoonbaar misverstand en van eene bloot verstandelijke dwaling. Het ongeloof verklaart zich niet uit ongeoefende hersenen, maar uit een bedorven hart; wat er zich in belichaamt, is gebrek aan liefde tot wat waar en goed is, 2 Thess. 2 : 12, Joh. 8 : 45, en lust aan zichzelven, aan de eere der menschen, Joh. 5 : 44, aan de genietingen des vleesches; onwil in één woord, om heilig te zijn. Want zoo iemand Gods wil doen wil, dan zal hij van Christus' leer bekennen, dat zij uit God is, Joh. 7 : 17. Geen wonder alzoo dat de toorn Gods op den ongehoorzame blijft; niet alleen zal hij het leven niet zien, laat staan ingaan, maar de toorn, die wegens zijne ongehoorzaamheid tegen hem ontbrandt, wordt nooit door ontferming verslonden; eeuwig rust zij loodzwaar op zijn hoofd. De toorn, die tegen ons ontbrand is, vanwege onze

zonden tegen de Goddelijke geboden, wijkt van ons, als wij in Christus gelooven; maar de ongehoorzaamheid aan den Zoon zelven, aangemerkt als vrucht van een ongeloof, waarin de verdorvenheid des harten zich belichaamt, trekt eene eeuwige straf na zich. God eert zijnen Zoon door zijnen toorn op diens vijanden te laten blijven tot in eeuwigheid; wee dan den mensch, wiens verdoemenis door de verheerlijking des Zoons geëischt wordt! Uit het gezegde laat zich tevens afleiden, dat geen geloof als echt wordt erkend, dat zich niet in gehoorzaamheid openbaart.

HOOFDSTUK IV.

JEZUS KEERT NAAR GALILEA TERUG.

Als nu de Heere verstond, dat de Farizeën gehoord hadden, dat Jezus meer discipelen maakte en doopte dan Johannes (hoewel Jezus zelf niet doopte, maar zijne discipelen) zoo verliet Hij Judea, en ging wederom heen naar Galilea, 1—3. Jezus doopte niet zelf, waarschijnlijk omdat Hij het onderscheid tusschen Zich en zijn voorlooper niet wilde uitwisschen; Hij liet zijne discipelen doopen, en behield voor Zichzelven het doopen met den Geest. Allengskens begon het getal dergenen, die zich van Hem, door tusschenkomst van zijne jongeren lieten doopen, en hiermede zijne discipelen werden, in het oogloopend te vermeerderen. 't Was trouwens te voorzien, dat het getuigenis en de bedreiging van den Dooper, hfdst. 3:25—36, zulk een gevolg hebben zouden. Zoovelen schaarden zich om Jezus, dat het de aandacht der Farizeeuwsche partij begon te trekken; men werd er in Jeruzalem ongerust over, en begon elkander af te vragen, waar het heen zou. Het noopte Jezus om zijn werk in Judea te staken en Galilea tot zijn arbeidsveld te nemen. Door in Judea, het landschap, waar de Farizeën oppermachtig waren, te blijven arbeiden, zou Hij een strijd hebben uitgelokt, die, menschelijk gesproken, zijn dood verhaast hebben zou. Dit juist wilde Jezus niet; en omdat Hij den tegenstander niet tarten en God niet verzoeken wilde, ging Hij weg. Voor de tweede maal keerde Hij naar Galilea terug, ditmaal met de bedoeling om er te blijven, en niet dan van daar uit, op de feesten, Jeruzalem te bezoeken, om er zijn arbeid te voleinden. *En Hij moest door Samaria gaan,* 4. De Joden pleegden langs een omweg, namelijk door Perea, van Judea naar Galilea te reizen, om niet met de gehate Samaritanen in aanraking te komen. Jezus echter deelde hun bekrompen geest niet. Hij nam den korteren weg, al noodzaakte Hem dit om door het gebied der Samaritanen

te reizen. *Hij kwam dan in eene stad van Samaria, genaamd Sichar, nabij het stuk lands, hetwelk Jakob zijnen zoon Jozef gaf*, 5. Sichar is hetzelfde als Sichem; het lag tusschen het tegenwoordige Naplousa en de Jakobsbron. Dit Sichem was het deel, dat Jakob aan Jozef boven diens broederen vooruit gaf, vgl. Gen. 38 : 22. *En aldaar was de fontein Jakobs. Jezus dan, vermoeid zijnde van de reize, zat alzoo neder nevens de fontein. Het was omtrent de zesde ure*, 6. De hier genoemde put bestaat nog; hij ligt ruim een half uur afstand van Naplousa, een weinig van den weg af, onmiddellijk bij den ingang van het dal, dat den Ebal en den Gerizim vaneen scheidt. De omstandigheid dat de omstreken zeer rijk aan bronnen zijn, doet vragen, wat aanleiding gegeven mag hebben tot het graven van een put, te meer daar dit werk geene geringe moeite kostte, daar hij uit eene rots uitgehouwen worden moest. Het antwoord ligt echter voor de hand: „'t is het werk van een man, die van elders in het land gekomen, van de bewoners, die de eigenaars der bronnen waren, onafhankelijk wilde zijn, en tevens, in dezen put een bewijs van eigendom op dezen grond wilde achterlaten."

Er kwam eene vrouw uit Samarië om water te putten. Jezus zeide tot haar: geef Mij te drinken, 7. Niet dat de vrouw uit de stad Samaria kwam, wil de evangelist aanduiden, maar dat zij eene Samaritaansche was. Daardoor laat hij de liefde van Jezus tot al wat mensch heet uitkomen. Schoon deze vrouw eene Samaritaansche was, knoopte Hij met haar eene betrekking aan, door van haar een betoon van dienst te vragen. De vraag om water was welgemeend; Jezus had werkelijk dorst, wat zich trouwens uit zijne vermoeidheid zeer natuurlijk verklaart. Hij was mensch gelijk wij; onze behoeften en zwakheden waren de zijne. Hierdoor dat Hij vermoeid was en dorst had, komt zijn ijver om zielen te winnen te sterker uit; want hoewel Hij behoefte had om te rusten en Zich te verkwikken, aarzelt Hij geen oogenblik om met deze Samaritaansche een inspannend en omvangrijk gesprek aan te knoopen. 't Was Hem toch om meer dan water te doen, namelijk om de behoudenis dezer vrouw; aardsch water vroeg Hij om Zich den weg te banen tot het geven van hemelsch water. Van deze vraag: geef Mij te drinken, heeft iemand zeer schoon gezegd: dit geringe woord had groote gevolgen; het maakte een aanvang met het slechten van den ouden muur, die Joden en Samaritanen vaneen scheidde. *(Want zijne discipelen waren heengegaan in de stad, opdat zij zouden spijze koopen*, 8.) Jezus was op dit oogenblik alleen;

Hij had dus werkelijk de hulp der vrouw tot het verkrijgen van water noodig.

Zoo zeide dan de Samaritaansche vrouw tot Hem: hoe begeert Gij, die een Jood zijt, van mij te drinken, die eene Samaritaansche vrouw ben? (Want de Joden houden geene gemeenschap met de Samaritanen, 9.) De vraag van Jezus bevreemdt de vrouw; immers weet zij, dat de Joden een Samaritaan nog dieper dan een Heiden verachten, zoo zelfs dat zij weígeren om hem als bekeerling aan te nemen. Hoe kan een Jood haar, de Samaritaansche, om een dienst vragen? Sluit niet het vragen om een dienst eene erkenning van eigene minderheid en de aanknooping van eene vriendschappelijke betrekking in zich? Zulk een Jood heeft deze vrouw nog nooit ontmoet!

Jezus antwoordde en zeide tot haar: indien gij de gave Gods kendet, en wie Hij is, die tot u zegt: geef Mij te drinken, zoo zoudt gij van Hem hebben begeerd, en Hij zoude u levend water gegeven hebben, 10. Jezus was zoo geheel anders dan alle Joden, dat de vrouw zich onwillekeurig afvroeg, wat man Hij toch wezen mocht. Het antwoord, dat Jezus op hare, bevreemding uitdrukkende, vraag geeft, neemt deze bevreemding niet weg, maar heeft kennelijk ten doel om ze te doen stijgen, en langs dezen weg hare begeerte naar zijne kennis vuriger te maken. Daarom zegt Hij haar, dat zij, schoon als Samaritaansche niet licht geneigd om van een Jood iets te vragen, nochtans, wegens het begeerlijke van de dingen, die Hij te geven heeft, van Hem gevraagd zou hebben, wat Hij zooeven aan haar vroeg. Ook Hij toch heeft levend water te geven. En zoo zij er Hem om gevraagd had, zou Hij niet tot haar hebben gezegd: hoe begeert gij, die eene Samaritaansche zijt, van Mij, die een Jood ben, te drinken?

De vrouw zeide tot Hem: Heere! Gij hebt niet om mede te putten, en de put is diep; van waar hebt Gij dan het levend water? 11. *Zijt Gij meerder dan onze vader Jakob, die ons den put gegeven heeft? en hij zelf heeft daaruit gedronken, en zijne kinderen, en zijn vee*, 12.

De titel: heer — met welken de vrouw Jezus aanspreekt, toont ons, dat zijn voorkomen geenszins verachtelijk was, maar achting afdwong. Uit wat zij verder tot Hem zegt, blijkt, dat hare bevreemding er niet minder op geworden is. Het levend water, waarvan de vreemdeling sprak, is in hare schatting van gelijke natuur als het water uit de Jakobsbron; wèlwater namelijk in onderscheiding van stilstaand water. Nu vraagt zij, hoe de vreemdeling haar wèlwater geven zou. Zal Hij het voor haar uit den put van Jakob halen? Maar Hij heeft geen gereedschap om te putten bij zich, en de put is diep. Wat het laatste betreft, zij opgemerkt, dat

de diepte van dezen put destijds 105 voet bedroeg, terwijl de put zelf, bij zijne tegenwoordige diepte van 75 voet, 15 voet water inhoudt. Kan de vreemdeling alzoo uit den put zelven geen water naar boven brengen, wat dan? Of zijt gij, o vreemdeling! misschien meer dan vader Jakob zelf, de man, die ons dezen put gegeven heeft? Meer — dat wil zeggen, een man, die nog beter water uit den grond kan voortbrengen, dan Jakob gaf, en voor zich, zijne kinderen en zijn vee voldoende achtte. Zonder het te weten heeft de Samaritaansche de vraag gedaan, die de verschijning van Jezus overal uitlokken zal, en op welke vergeefs een ander antwoord gezocht worden zal dan een bevestigend. Dat de vrouw Jakob *onze vader* noemt, verklaart zich uit den waan van haar volk, dat het van Efraïm en Manasse afstamde.

Jezus antwoordde en zeide tot haar: een ieder, die van dit water drinkt, zal wederom dorsten, 13. Het water, dat van onder onze voeten opwaarts welt, stilt den dorst slechts voor eene korte wijle, ook al haalt men het uit eene bron, waaraan oude en eerbiedwaardige herinneringen verbonden zijn. Dat ondervindt onze Samaritaansche; elken dag dwingt haar de dorst tot den tocht naar Jakobs bron. Het water, dat van beneden komt, verlaat ons lichaam weer; dan alleen zou het voor goed den dorst lesschen, als het eene bron in ons werd, die telkens nieuwen voorraad ons toevoerde. Een water, dat de eigenschap heeft, om eene bron in ons te worden, geeft alleen Jezus. Zoo toch spreekt Hij: *Maar zoo wie gedronken zal hebben van het water, dat Ik hem geven zal, dien zal in eeuwigheid niet dorsten; maar het water, dat Ik hem zal geven, zal in hem worden eene fontein van water, springende tot in het eeuwige leven,* 14. Wat water is dit? De eenvoud van het gesprek laat niet wel toe, om aan het beeld van water eene al te scherpe belijning te geven; men handelt niet wèl, door de beteekenis van dit beeld te beperken tot eene der vele weldaden, die Christus aan de zijnen mededeelt, zooals tot de kennis der waarheid of tot de vernieuwing des harten, of tot de gave des Geestes en de gemeenschap aan zijn persoon. De dorst van het menschenhart, welks volkomene bevrediging hier aangekondigd wordt, wordt slechts gesteld, als ons een leven wordt medegedeeld, dat alle weldaden des heils kiemvormig in zich bevat. Dit leven heeft Jezus hier op het oog, bron als het is van alles, wat verzadiging aan het harte geeft, van vrede en troost, kracht en licht, heiligheid en liefde. Medegedeeld wordt ons dit leven door den Heiligen Geest; deze is de Adem Gods, die ons geestelijk levend maakt en het geestelijk

leven in ons onderhoudt. Christus zelf is Degene, Die dezen Adem van Zich in ons uitgaan doet, en alzoo, in het leven, dat deze ons toebrengt, zijn eigen leven ons mededeelt. Dan springt er in dit leven eene fontein in ons, die nooit uitdroogen kan, omdat zij uit de ader des Goddelijken levens, dat in Christus is, onophoudelijk wordt gevoed. Zij springt tot in het eeuwige leven; dat is, zij houdt niet op ons te voeden, tot wij het leven in zijne hoogste gestalte, in onsterfelijkheid en heerlijkheid deelachtig zijn geworden, gelijk Christus zelf. Heil dan den mensch. die van dit water drinkt! De dorst, door dit water gewekt, pijnigt niet, omdat hij niet gelijk de dorst, die ons vleesch kwelt, uit gebrek voortkomt; 't is de zalige dorst der liefde naar nieuwere gemeenschap met haar voorwerp, die nooit in smart overgaat, omdat hij telkens gelescht wordt, en eene verzadiging ontvangt, die niet, gelijk de zatheid van aardsche genietingen, naar nieuwe begeerte verlangen doet.

De vrouw zeide tot Hem: Heere! geef mij dat water, opdat mij niet dorste, en ik hier niet moet komen om te putten, 15. Het verzoek der vrouw is ernstig gemeend; dat blijkt eensdeels uit de eerbiedige wijze, waarop zij Jezus aanspreekt, als zij Hem Heer noemt, andersdeels uit de omstandigheid, dat Jezus de vrouw volstrekt geene berisping geeft, en zijn gesprek zonder meer met haar voortzet. De vrouw meent waarlijk, dat Jezus haar aardsch water aanbiedt; zij acht het mogelijk, dat Hij het haar kan verschaffen, en dit vertrouwen verklaart zich uit den indruk, dien heel zijne verschijning op haar heeft gemaakt. Met kinderlijke ongekunsteldheid geeft zij haar verlangen te kennen, om zich het leven gemakkelijker te maken, door tusschenkomst van het water, dat haar aangeboden is.

Jezus zeide tot haar: ga heen, roep uwen man, en kom hier, 16. Jezus wil den indruk, dien Hij reeds op haar maakte, versterken, door haar een bewijs te geven van zijne kennis van het verborgene. Zijn verzoek: roep uwen man — was overigens zeer natuurlijk; het liet zich om zoo te spreken verwachten. De erkenning van de orde der schepping bracht mede, dat Jezus Zich vóór alles tot het hoofd van het gezin wendde, om door zijne tusschenkomst het gezin zelf te winnen, en in de kerstening van het gezin den grondslag te leggen tot die van het volk. Er is alzoo niets gekunstelds in zijn verzoek; het wordt Hem door den plicht zelven in den mond gegeven. Meteen beantwoordt het aan zijne bedoeling, om Zichzelven aan deze vrouw te openbaren als dengene, die alle dingen weet. Dit samentreffen van gehoorzaamheid aan den plicht van het oogenblik en van wijze berekening van den weg naar zijn

doel, zet aan de geschiedenis van zijn gesprek met de Samaritaansche eene eigenaardige bekoorlijkheid bij. *De vrouw antwoordde en zeide: ik heb geenen man. Jezus zeide tot haar: gij hebt wel gezegd: ik heb geenen man.* 17; *want gij hebt vijf mannen gehad, en dien gij nu hebt, is uw man niet; dat hebt gij met waarheid gezegd,* 18. De vrouw is openhartiger dan zij bedoelt te zijn; had zij vermoed, dat Jezus alles van haar wist, zij zou niet zoo onomwonden gesproken hebben. Thans echter spreekt zij zoo, dat Jezus volstaan kan met haar woord te beamen, en de gronden aan te wijzen, waarop Hij dit doet. Bij haar woord: ik heb geenen man, — houdt Hij met meesterlijke gevatheid haar vast; dat woord is waar; om er nadruk op te leggen, zegt Hij het tot tweemalen toe. Zij heeft geen man; want de vijf, met wie zij wettig verbonden was, heeft zij niet meer, en den eenen, dien zij heeft, heeft zij niet wettig.

Jezus heeft zijn naaste doel bereikt; de Samaritaansche beseft dat zij met geen gewoon mensch te doen heeft. *De vrouw zeide tot Hem: Heere, ik zie dat Gij een profeet zijt,* 19. *Onze vaders hebben op dezen berg aangebeden, en gijlieden zegt, dat te Jeruzalem de plaats is, waar men moet aanbidden,* 20. Wij hebben de verklaring der vrouw, dat Jezus profeet is, aan te merken als gegeven met eerbied des harten; de vrouw is waarlijk getroffen door de ontmoeting van een mensch, die niets minder dan een profeet blijkt te zijn. De indruk, dien deze ontdekking op haar maakt, dringt allen anderen indruk op den achtergrond, zelfs dien, welken de blootlegging van hare zondige verhouding op haar maakte. De vraag, welke zij doet, spruit alzoo geenszins voort uit berekening, om het gesprek van een haar pijnlijk onderwerp af te leiden, en is evenmin eene uiting van verlangen, om, tot reiniging van een ontwaakt geweten, het heiligdom te leeren kennen, waar verzoening voor hare zonden te vinden is. Deze vrouw heeft gevonden wat men eeuwen lang vergeefs gezocht heeft: een profeet, een man, die de groote strijdvraag des tijds, welke Jood en Samaritaan vaneen gescheiden houdt, oplossen kan. Is het dan niet zeer natuurlijk, dat zij vóór alles zekerheid zoekt, omtrent de vraag waar God te vinden is: op Gerizim of in Jeruzalem? Is God alleen, gelijk de Joden zeggen, te Jeruzalem te vinden, dan baat haar geen gebed en geen offer, geen vraag om genade, geene vraag om reiniging, vóór zij tot het Jodendom overgaat, en daarmede heel de historie van haar volk herroept. Geene andere vraag is daarom op dit oogenblik aan de orde, dan die, welke wij de Samaritaansche hooren doen; ons verhaal zou den schijn hebben van verdicht te

zijn, als het reeds nu deze vrouw vragen in den mond legde waarvoor slechts plaats kwam, nadat zij in den profeet den Messias gevonden had. Als zij van *onze vaders* spreekt, heeft zij hare eigene voorvaderen op het oog, die in Nehemia's dagen op den berg Gerizim een tempel hadden gebouwd; ofschoon deze tempel 129 jaren voor Christus door Johannes Hyrcanus verwoest was, bleven de Samaritanen toch hunne offers brengen op den berg, waar hij gestaan had. Dat deze berg in de onmiddellijke nabijheid lag van de plaats, waarop het gesprek gevoerd werd, zette er onwillekeurig eene bijzondere levendigheid aan bij.

Jezus zeide tot haar: Vrouw, geloof Mij, de ure komt, wanneer gijlieden noch op dezen berg, noch te Jeruzalem, den Vader zult aanbidden, 21. Jezus werd door de Samaritaansche profeet geheeten; welnu, Hij toont dat Hij profeet is, door aan te kondigen wat geschieden zal. Van de dagen spreekt Hij, waarop alle onderscheid tusschen Gerizim en Jeruzalem wegvalt, wijl beiden, Samaritaan en Jood, elkander ontmoeten in een nieuw heiligdom, hoog boven deze beide plaatsen van aanbidding verheven. Wat toch zal geschieden? God zal Samaritaan en Jood tot den rang van kind verheffen, en de kinderlijke betrekking, waarin Hij ze tot Zich plaatst, ontheft den eeredienst van alle beperking tot eene bepaalde plaats, naardien het kind overal tot den Vader naderen mag. Gerizim behoeft niet naar Jeruzalem en Jeruzalem niet naar Gerizim te gaan; alle heilige plaats is straks overbodig geworden. Het bewonderenswaardig woord, dat Jezus hier spreekt, is er op berekend, om aan de Samaritaansche alle ergernis te sparen, zonder iets aan de waarheid te kort te doen. Hier ontdekt Jezus een geheim, dat den engelen verborgen was. En aan wie ontdekt Hij het? Aan eene vrouw, dubbel veracht, omdat zij eene Samaritaansche was. Terwijl zijne tijdgenooten de Goddelijke verborgenheden te heilig achten, om er met eene vrouw over te spreken, ontdekt Jezus haar de geheimenissen van Gods raad. Voor Hem valt reeds nu het onderscheid van man en vrouw op het gebied van den godsdienst des harten weg, en door eene vrouw, eene Samaritaansche, het Evangelie te prediken, opent Hij zelf de toekomst, die Hij aankondigt. *Gijlieden aanbidt, wat gij niet weet; wij aanbidden, wat wij weten; want de zaligheid is uit de Joden*, 22. Na zich door zijne onpartijdigheid een weg tot het hart der Samaritaansche gebaand te hebben, geeft Hij haar het gevraagde antwoord, als Hij tot haar zegt: gijlieden aanbidt wat gij niet weet; wij aanbidden wat wij weten, want de zaligheid is uit de Joden. Hij bemantelt de waarheid niet, al is

zij voor deze Samaritaansche hard te hooren; nooit ten koste der waarheid, slechts door haar, wil Hij den mensch voor zich winnen. Rondweg zegt Hij, dat aan de Samaritanen de wetenschap ontbreekt, dat God van hen gediend wil zijn op de wijze, waaronder, en op de plaats, waar zij Hem dienen. Zij kunnen wel gelooven, maar niet weten, dat hun godsdienst Gode behaagt; want zij hebben geene historie achter zich, die hun deze wetenschap geeft. God toch heeft Zich nimmer bondsgewijs met hen in betrekking gesteld en hun de wet van zijnen dienst geopenbaard. Hun godsdienst is een eigenwillige godsdienst. Met de Joden staat het juist omgekeerd. Zij hebben voor hunnen eeredienst een historischen grond; God toch heeft dezen ingezet; hun godsdienst is geene eigenmachtige handeling, maar eene daad van gehoorzaamheid. De zaligheid toch is uit de Joden; men lette er op, niet voor, maar uit hen; — het eerste zou den Samaritaan uitsluiten, het laatste sluit hem in. Er is echter zekere orde, die niet verbroken wordt; de zaligheid, dat is het heil, hier zaligheid genoemd, omdat het eene volle verlossing en bevrediging aanbrengt, gaat van de Joden uit, en komt door hunne tusschenkomst tot de volken. Bepaaldelijk heeft Jezus hier het oog op de Openbaring, die God aan den Jood gegeven had in Wet en Belofte; hierdoor had Hij het licht ontstoken, waarvoor Hij straks de oogen der gansche wereld openen zou, ten tijde als Hij er haar mede zou beschijnen. Voor deze vrijmachtige beschikking Gods, dat de Wet uit Sion en het Woord uit Jeruzalem uitgaat, Jes. 2:3, zal de heidensche trots zich moeten buigen. Met opzet heeft God de zaligheid uit een gering en veracht volk voortgebracht, namelijk, opdat niemand haar zou kunnen aannemen, die niet vooraf zijnen hoovaardigen geest en zijnen vleeschelijken zin afgelegd had, en bereid was, om den hemelschen schat uit een aarden vat te ontvangen. Indien wij er trouwens ergernis aan nemen, dat het heil uit de Joden is, hoe zullen wij dan bereidvaardig zijn om het uit de handen van Eenen te ontvangen, die zelfs door de Joden uitgeworpen is?

In vs. 23: *maar de ure komt en is nu, wanneer de ware aanbidders den Vader aanbidden zullen in geest en in waarheid; want de Vader zoekt ook dezulken, die Hem alzoo aanbidden,* keert Jezus tot de in vs. 21 uitgesprokene gedachte terug, met de bedoeling om deze toe te lichten, en op de omstandigheid van het oogenblik toe te passen. In vs. 21 had Hij gezegd, dat er weldra een tijd komen zou, waarop de menschen niet langer aan eene bepaalde plaats der aanbidding gebonden zouden zijn. Thans kondigt Hij

aan, dat deze toekomst reeds gekomen is, wel niet voor allen mensch, maar toch voor een zeker aantal menschen, die Hij als de ware aanbidders van de groote menigte aanbidders onderscheidt. De ure, die straks voor allen komt, is voor enkelen alreede gekomen. Met die enkelen heeft Jezus de schare zijner discipelen op het oog, de nieuwe gemeente, die Hij bezig is uit de windselen des Jodendoms los te maken. Ware aanbidders heet Hij hen, in tegenstelling tot de werktuigelijke aanbidders, die wel in den met handen gemaakten tempel aanbidden, maar daarbuiten nooit, omdat de drang er toe hun ontbreekt. Die ware aanbidders zullen den Vader aanbidden in geest en waarheid. Reeds nu doen zij het, voor zoover zij zich in de uitoefening van den plicht der aanbidding niet in hunne conscientie gebonden gevoelen aan bepaalde plaatsen en vormen; straks zullen tempel en ceremonie geheel voor hen wegvallen, daar God beide wegnemen en te niet doen zal. De woorden „geest en waarheid" zijn eenigszins onderscheiden. „Geest" wijst den staat van het hart des menschen aan, zooals deze gevormd wordt door de verlichting des Heiligen Geestes, die ons God kennen doet als Dengene, die op alle plaatsen met de zijnen in innerlijke gemeenschap staat. „Waarheid" staat hier niet tegenover huichelarij of dwaling, maar tegenover den toevalligen en voorbijgaanden vorm der Godsvereering onder het Oude Verbond, als de vervulling en het wezen van dezen. Door te zeggen, dat de Vader zulke aanbidders „in geest en waarheid" zoekt, kondigt Jezus Zich zijdelings bij de Samaritaansche aan, als Dengene, door Wiens tusschenkomst de Vader bezig is de ware aanbidders te vergaderen. Als Christus voorts zegt: *God is een geest, en die Hem aanbidden moeten Hem aanbidden in geest en waarheid*, 24, wijst Hij aan, wat de reden is, waarom God in geest en waarheid aangebeden wil zijn. De aanbidding moet met den aard van zijn wezen overeenkomen. God nu is geest; daarom kan Hij op den duur geene aanbidding willen, die, aan eene beperkte plaats en aan uiterlijke vormen gebonden, zijne geestelijkheid, dat is de oneindigheid van zijn wezen en de innigheid zijner gemeenschap met de zijnen, verdonkert. Zijne geestelijkheid eischt een volk van mondige zonen, dat Hem overal aanbidt, om er door te bekennen, dat geen tempel, hoe groot ook, 1 Kon. 8:27, Hem omvatten kan, en dat het Hem te doen is om eene aanbidding, die zich hare eigene vormen schept, omdat zij opwelt uit het hart.

De vrouw zeide tot Hem: ik weet, dat de Messias komt (Die genaamd wordt Christus); wanneer Die zal gekomen zijn, zoo zal Hij

ons alle dingen verkondigen, 25. Wat zal de vrouw op al deze dingen zeggen? Zij weet het niet; één ding echter weet zij wel, namelijk, dat de Messias komen zal, en als Die gekomen zal zijn, dan zal elk weten, wat er geschieden zal, naardien Hij den menschen alle dingen zal verkondigen. Tot zoolang zal zij haar antwoord terughouden; op den Messias zal zij wachten met te gelooven. Men lette er op, dat zij Jezus niet tegenspreekt; dat kan zij niet doen, omdat zijn persoon en zijn woord te diepen indruk op haar heeft gemaakt. Zijn optreden heeft zelfs zooveel overeenkomst met dat van den Messias, dat zijne verschijning het beeld van den Messias in haar binnenste heeft doen oprijzen. De indruk, dien haar woord op ons maakt, laat zich aldus vertolken: Gij zelf, Die tot mij spreekt, zoudt haast de Messias kunnen zijn. Er is tusschen deze vrouw en het geloof nog maar éene schrede. Haar hart is reeds gewonnen; nog één woord en zij gelooft.

Jezus houdt dat woord niet terug: *Jezus zeide tot haar: Ik ben het, Die met u spreek,* 26. Met nadruk kondigt Jezus Zich aan de Samaritaansche als den Messias aan. Terwijl Hij onder zijn eigen volk over zijn Messiasschap zwijgt, ja den zijnen verbiedt, het te prediken, komt Hij er hier onomwonden voor uit. Men zegge niet, dat Hij met Zichzelven in tegenspraak is; „voor verschillende gronden moest Jezus ook verschillend zaad bezigen.” Onder de Joden verbond zich aan den Messiaanschen titel vóór alles het denkbeeld van Koningschap. Dit was juist; nochtans was het verkeerd, dat men dit Koningschap aardsch en vleeschelijk opvatte. Vandaar verborg Jezus onder Israël zijn Messiasschap steeds achter zijn Zoonschap; Hij wilde een vleeschelijk geloof, met de hersenschimmige verwachtingen en de staatkundige beroeringen, die het in zijn nasleep zou hebben, voorkomen. In Samaria was zulk eene voorzichtige terughouding niet noodig. Daar verbond men aan den titel van Messias slechts de voorstelling van een profeet, die niet boven Mozes zou staan; als Koning erkende men Hem niet. De Messias, Bekeerder geheeten, zou de menschen tot het volle licht der kennis brengen, naardien Hij alle dingen weten en verkondigen zou, en alle volken tot den dienst der wet bekeeren. Of de Samaritanen van Jezus' tijd toen reeds geloofden, dat de Messias op den leeftijd van 110 jaren sterven, en op den berg Gerizim begraven worden zou, weten wij niet; in elk geval staat het vast, dat hunne voorstelling van den Messias zeer onvolkomen was. Maar omdat het denkbeeld, dat de Messias als profeet optreden zou, hoe eenzijdig ook, niet onjuist was, kon Jezus Zich Messias

heeten, zonder gevaar te loopen om er aan valsche voorstellingen voet door te geven. Hij deed het in het vertrouwen, dat het geloof slechts met Hem in gemeenschap behoefde te treden om tot zijne volle hoogte te komen.

En daarop kwamen zijne discipelen, en verwonderden zich, dat Hij met eene vrouw sprak. Nochtans zeide niemand: wat vraagt Gij? of: wat spreekt Gij met haar? 27. De vrouw werd door de leeraars in Israël als voor grondig onderricht in den godsdienst onvatbaar beschouwd. Zij was het onmondige kind. Men moet de woorden der wet liever verbranden dan aan eene vrouw onderwijzen, leerden de Rabbijnen. Op de openbare straat met eene vrouw een gesprek aan te knoopen, al was deze de eigene echtgenoote, werd den man onwaardig geacht. Met soortgelijke voorstellingen daarover, verwonderen zich de intusschen wedergekeerde discipelen over de gemeenzaamheid van hunnen Meester met eene vrouw, te meer daar deze eene Samaritaansche is. Toch houdt eerbied hen terug om Hem opheldering te vragen.

Zoo verliet de vrouw dan haar watervat, en ging heen in de stad en zeide tot de lieden, 28: *komt, ziet een mensch, Die mij gezegd heeft alles, wat ik gedaan heb; is Deze niet de Christus?* 29. De komst der discipelen had het gesprek met de vrouw afgebroken, maar niet te vroeg; Jezus' naaste doel was bereikt. Het groote woord, waarheen de loop van het gesprek leidde, was gesproken en geloofd; 't was het woord: Ik ben het, Ik, die met u spreek. De Samaritaansche kan op dit oogenblik niets zeggen; zij is, door wat zij gehoord en gezien heeft, als verplet. Zij gelooft, maar zij durft zich haast niet te bekennen, dat zij gelooft; de waarheid overviel haar zoo plotseling, en zij was er gansch niet op voorbereid. De Messias gekomen, de Messias gevonden — het is haast al te groot. En ziet, daar keert zij zich zonder een woord te spreken om, en loopt, zoo snel zij kan, naar hare stad terug, om haren stadgenooten te vertellen, wat haar ontmoet is. Maar haar watervat laat zij staan; 't is een teeken, dat zij van voornemens is, terstond terug te keeren, en slechts heengaat om hare stadgenooten op te halen. Onbewust wordt zij zoo eene zendelinge van den Messias. De eersten de besten, die zij in hare stad tegenkomt, houdt zij staande; weldra is zij van hare stadgenooten omringd, en hooren allen haar zeggen, dat zij een mensch heeft ontmoet, die haar alles gezegd heeft, wat zij gedaan had. Men merkt het, zij schroomt niet te zeggen, wat het was, dat haar zoo diep trof, dat zij gelooven moest, al wekt zij er herinneringen door op, die

niet eervol voor haar zijn. Zou deze niet de Messias zijn? zoo vraagt zij, op den toon van eene, die een bevestigend antwoord hoopt te ontvangen. Men kome, men zie, men oordeele. *Zij gingen dan uit de stad en kwamen tot Hem*, 30.

En ondertusschen baden Hem de discipelen, zeggende: Rabbi, eet! 31. De discipelen verwonderen zich, dat Jezus geene aandacht schenkt aan de spijzen, die zij Hem brengen, daar zij toch weten, dat Hij aan versterking van kracht behoefte had, wijl Hij vermoeid was van de reize. Zoo even sprak Hij met eene vrouw; thans eet Hij niet; het wordt den discipelen alles even raadselachtig. *Maar Hij zeide tot hen: Ik heb eene spijze om te eten, die gij niet weet*, 32. De discipelen begrijpen Hem niet; wie kon trouwens vermoeden, wat er gebeurd was en bezig was te geschieden? *Zoo zeiden dan de discipelen tegen elkander: heeft Hem iemand te eten gebracht?* 33. De vraag luidt eigenlijk ontkennend: iemand heeft Hem toch niet te eten gebracht? Niets toch liet zich voor een Jood in eene Samaritaansche streek minder verwachten dan zulk een bewijs van toeschietelijkheid. *Jezus zeide tot hen: mijne spijze is, dat Ik doe den wil Desgenen, die Mij gezonden heeft, en zijn werk volbrenge*, 34. Hier verklaart Jezus den diepen zin van zijn antwoord. Het doen van den wil zijns Zenders sterkt Hem lichamelijk; werken staat voor Hem gelijk met eten. Hij is thans bezig een werk te voltooien, dat Hem de Vader te doen gegeven heeft; zoo lang dit werk niet voleindigd is, behoeft Jezus geene spijze, naardien het doen van Gods wil Hem tot spijze is.

In vss. 35—38 laat Jezus zijne discipelen het werk zelf zien, dat Hij bezig is te volbrengen. *Zegt gijlieden niet: het zijn nog vier maanden, en dan komt de oogst? Ziet, Ik zeg u: heft uwe oogen op en aanschouwt de landen, want zij zijn alreede wit om te oogsten*, 35. In het Godsrijk gaat het sneller dan in de natuur. Hier duurt het nog vier maanden, eer men oogsten kan, gerekend van den dag, waarop Jezus thans met zijne discipelen spreekt. Maar — ziet gij, o discipelen! gindsche scharen uit Sichar wel toesnellen, met de vrouw, die zoo even hier was in hun midden? Dat is een oogst, die gereed staat ingezameld te worden; hier duurt het geen vier maanden meer; het veld is wit tot den oogst. *En die maait, ontvangt loon, en vergadert vrucht ten eeuwigen leven; opdat zich te zamen verblijde, beide die zaait en die maait*, 36. Eerst bij de letterlijke vertaling: reeds nu ontvangt de maaier loon en vergadert hij vrucht ten eeuwigen leven, komt de zin dezer woorden uit. Jezus wil zeggen, dat het hier in Samaria geheel anders toegaat

dan in Judea; daar is de akker wel bezaaid, maar de oogst laat zich wachten; hier is het zaad zoo snel gerijpt, dat de maaiers reeds nu met hun werk beginnen, hun loon ontvangen, en den oogst ten eeuwigen leven inzamelen kunnen. Hier doet zich dus een eigenaardig verschijnsel voor. Dit namelijk, dat zaaier en maaier te gelijk feest houden en zich te zamen verblijden kunnen. Nog vóór de zaaier van het veld, dat hij bezaaid heeft, huiswaarts is gekeerd, komt de maaier om de vrucht van zijn arbeid in te zamelen. Jezus strooide het zaad, en zie, zoo snel wies het op, dat zijne discipelen zich gereed kunnen maken om gindsche Samaritanen, de vrucht van zijn werk, door den doop in het koninkrijk der hemelen in te lijven. Deze laatste gedachte wordt in de beide volgende verzen toegelicht. *Want hierin is de spreuk waarachtig: een ander is het, die zaait, en een ander, die maait,* 37. *Ik heb u uitgezonden om te maaien hetgeen gij niet bearbeid hebt; anderen hebben het bearbeid, en gij zijt tot hunnen arbeid ingegaan,* 38. De discipelen zien hier alzoo op eene eigenaardige wijze het spreekwoord bevestigd, dat een ander zaait en een ander maait. Zij zijn maaiers, uitgezonden om te maaien wat zij niet bearbeid hebben; zij hebben in Sichar spijze gekocht, meer niet, maar intusschen heeft Jezus, bijgestaan door den ijver eener vrouw, het veld bezaaid, en gaan zij tot zijnen en haren arbeid in! Ziedaar het raadsel, dat hen zoo in verwondering bracht, opgelost; nu weten zij, waarom Hij met deze vrouw sprak; 't was om het zaad te zaaien, dat zij thans in te oogsten hebben.

En velen der Samaritanen uit die stad geloofden in Hem, om het woord der vrouw, die getuigde: Hij heeft mij gezegd alles, wat ik gedaan heb, 39. Deze historische opmerking bevestigt wat zooeven van het wit zijn der velden gezegd was. Hun geloof berustte nog wel op het getuigenis der vrouw; dat het echter geen dood, maar een levend geloof was, blijkt uit de omstandigheid, dat zij zich in allerijl tot Jezus begeven. Het ware geloof is niet tevreden met een getuigenis omtrent Christus aan te nemen, maar drijft den mensch naar Christus zelven uit, over wien het getuigenis loopt; het heeft naar aanleiding van het getuigenis een persoon tot voorwerp. Zoo wij daarentegen ons tevreden stellen met de waarheid omtrent Christus aan te nemen, en er niet door geprikkeld worden om tot Christus zelven te gaan, en eene algeheele vereeniging met Hem te zoeken, is ons geloof dood. *Als dan de Samaritanen tot Hem gekomen waren, baden zij Hem, dat Hij bij hen bleve; en Hij bleef aldaar twee dagen,* 40. Zulk een verzoek om te

blijven was van den kant der Joden tot Jezus niet gekomen; het volk had Hem, toen Hij uit Judea trok, eer gedrongen om te gaan. Zoo werd Jeruzalem door Sichar beschaamd en veroordeeld. Het was een voorteeken der toekomst, die de Heidenen naar een door Israël verworpen Messias zou zien vragen. Een enkel wonder van profetische kennis beweegt haast eene gansche stad in Samaria tot het geloof; de vele teekenen en woorden, acht maanden lang in Judea gedaan en gesproken, hadden bijna geene vrucht nagelaten. *En er geloofden er veel meer om zijns woords wil*, 41, *en zeiden tot de vrouw: wij gelooven niet meer om uws zeggens wil; want wij zelven hebben gehoord, en weten, dat Deze waarlijk is de Christus, de Zaligmaker der wereld*, 42. Jezus' eigen woord bleek nog veel gezegender dan dat der vrouw; het won er meer vóor het koninkrijk der hemelen dan het hare. Wie nog twijfelde kwam tot zekerheid. Daarbij verkreeg aller geloof een zelfstandig karakter; de geloovigen werden van kinderen, die op het gezag van tusschenpersonen gelooven, tot mannen, wier overtuiging op eigene waarneming berust. Wij gelooven niet langer om uws woords wil, zeggen zij tot de vrouw; wij zelven, zoo toch luidt het eigenlijk, zijn hoorders geworden. Na eerst uit de beek gedronken te hebben, dronken zij uit de bron.

En na de twee dagen ging Hij van daar, en ging heen naar Galilea, 43. Jezus was alleen tot Israël gezonden; de arbeid onder de Heidenen lag buiten de lijn, die God om zijn arbeidsveld getrokken had. De Samaritanen echter konden niet ten volle tot de Heidenen worden gerekend; zij vormden een overgang van den Jood naar den Heiden. Veel toch hadden zij met den Jood gemeen; hun bloed was met het Joodsche vermengd, en de taal was nagenoeg gelijk; daarbij vormde Samaria met Judea één staatkundig gebied. Beide volken erkenden de vijf boeken van Mozes en leefden in de verwachting van den Messias. Vandaar streed het niet met de beperking, welke God den Christus, met opzicht tot zijn werk, gesteld had, dat het Evangelie door Hem aan de Samaritanen verkondigd werd. Dit alleen bracht de omstandigheid, dat zij buiten zijn arbeidsveld lagen, mede, dat Hij ze niet opzocht, Matth. 10:5, gelijk Hij dit de Joden deed, maar eene afwachtende houding innam tegenover zijnen Zender, om te zien, of deze Hem de gelegenheid opende, en daarin de aanwijzing gaf, om ook hun het Evangelie des koninkrijks te brengen. Van blijvenden arbeid onder hen mocht echter geene sprake zijn; daarom ging Jezus reeds na twee dagen van hen weg.

Jezus ging vandaar naar Galilea: *want Jezus heeft zelf getuigd, dat een profeet in zijn eigen vaderland geene eere heeft*, 44. Johannes vult hier de drie eerste Evangelisten aan; deze toch slaan de geschiedenis van Jezus' verblijf in Judea over, zoodat men den indruk verkrijgt, als ware Jezus spoedig na zijn doop voor goed naar Galilea teruggekeerd, vgl. Luk. 4:14. Johannes echter deelt mede, niet slechts dat Jezus minstens acht maanden (van Paschen tot December) in Jeruzalem en Judea arbeidde, vóór Hij in Galilea zijne woonplaats koos, maar ook waarom Hij dit deed. Het woordje *want* toch wijst de reden er van aan, dat Hij eerst nu naar zijn vaderland terugkeerde; 't was namelijk, omdat zijne wijsheid rekening hield met het verschijnsel, dat men in den landgenoot niet licht den hoogeren eert. Hij wist, dat deze eerst in den vreemde de aandacht op zich vestigen moet, wil Hij zich den weg tot de harten zijner landgenooten banen. Daarom keerde Hij niet naar Galilea terug alvorens zijne werken in Judea zijnen naam gevestigd hadden. Wij zien er uit, dat Hij geen menschelijk middel onbeproefd heeft gelaten om zijn volk voor Zich te winnen, en steeds strenge rekening gehouden heeft met het menschelijk vooroordeel; alsmede dat Hij in zijn doen eene wijsheid ten toon spreidde, die Hem aanwees als den Koning, die met den Geest was gezalfd. Hier hebben wij een voorbeeld van geheiligde staatkunde. *Als Hij dan in Galilea kwam, ontvingen Hem de Galileërs, gezien hebbende al de dingen, die Hij te Jeruzalem op het feest gedaan had; want ook zij waren tot het feest gegaan*, 45. Uit deze opmerking van den Evangelist zien wij, dat de berekening des Heeren niet faalde.

Zoo kwam dan Jezus wederom te Kana in Galilea, waar Hij het water wijn gemaakt had. En er was een zeker koninklijk hoveling, wiens zoon krank was te Kapernaüm, 46. *Deze gehoord hebbende, dat Jezus uit Judea in Galilea kwam, ging tot Hem, en bad Hem, dat Hij afkwame en zijnen zoon gezond maakte; want hij lag op zijn sterven*, 47. Dat Jezus Zich naar Kana begaf, vond wellicht zijne reden in de omstandigheid, dat Hij alleen daar een teeken gedaan had; recht had Hij derhalve om te eischen, dat men aldaar aan geheel Galilea het voorbeeld zou geven door in Hem te gelooven. Het gerucht zijner verschijning drong in korten tijd tot in Kapernaüm door; geheel Galilea werd door zijne komst in beweging gebracht. Het kwam ook ter oore van zekeren hofbeambte, die bij Herodes Antipas, den Viervorst, of, gelijk het volk zeide, den koning van Galilea, in dienst was. Diens zoon lag op sterven. In allerijl begaf de vader zich naar Kana, om Jezus te verzoeken, dat Hij

met hem naar het ziekbed van het kind zou gaan om het te genezen. *Jezus dan zeide tot hem: tenzij dat gijlieden teekenen en wonderen ziet, zoo zult gij niet gelooven,* 48. Dit gezegde van Jezus is geen antwoord op het verzoek van den vader, maar eene opmerking, in den persoon des vaders, tot alle Galileërs gericht, naar aanleiding van het gevraagde. Jezus kent de Galileërs. Hij weet, dat zijn woord, hoe heilig ook, niet toereikt om hen tot het geloof te brengen, omdat het hun aan het geestelijk zintuig ontbreekt, waardoor men de waarheid aan hare heiligheid herkent. Zinnelijk van aard, gelooven zij slechts, als zij teekenen en wonderen zien, verschijnselen, die de almacht Gods aanwijzen, gelijk zij optreedt, om het woord van zijne getuigen te bekrachtigen. Hoe anders was het in Samarië; daar vroeg men geen teekenen, hier eischt men teekenen, die wonderen zijn, en zoo zij gegeven worden, vraagt men nieuwe, nog wonderlijker, tot de eisch de grens van het betamelijke overschrijdt, en met het verzoeken van God samenvalt. *De koninklijke hoveling zeide tot Hem: Heere! kom af, eer mijn kind sterft,* 49. De vader begrijpt zeer goed, dat Jezus' woord eigenlijk geen antwoord op zijn verzoek is, daarom herhaalt hij het, en dringt het aan door er op te wijzen, dat het gevaar van sterven, waarin zijn kindeke verkeert, geen uitstel toelaat, maar, ook met het oog op den afstand (acht uren), de onmiddellijke komst van Jezus eischt. Men ziet, dat het geloof van dezen man nog niet reikt tot den Overwinnaar des doods. Ook is hij in den algemeenen waan bevangen, dat de lichamelijke tegenwoordigheid van Jezus bij den kranke tot genezing van noode is. Nochtans wijst Jezus hem vanwege de onvolkomenheid zijns geloofs evenmin als ons terug; aan de geringste mate des geloofs geeft Hij getuigenis door het met zijne helpende hand te bevestigen. Echter wil Hij het geloof van dezen man hooger opvoeren; want Christus is nooit met een zwak geloof tevreden; niet alleen omdat de zwakheid onzes geloofs ons schadelijk is, wijl een klein vat slechts weinig uit de fontein zijner genade kan ontvangen, maar ook omdat zijne eere eischt, dat Hij naar den vollen omvang zijner macht tot verlossing van ons worde erkend. Daarom willigt Hij de bede van den vader niet verder in dan noodig is. *Jezus zeide tot hem: ga heen, uw zoon leeft,* 50*a*. Jezus wil hem leeren om aan zijn woord alleen genoeg te hebben; zonder Jezus moet hij naar zijn huis terug keeren, in het vertrouwen, dat diens woord, spijt den verren afstand tusschen Kana en Kapernaüm, zijne uitwerking niet missen zal. *En de mensch geloofde het woord, dat Jezus tot hem zeide, en*

ging heen, 50*b*. Gelukkig doorstaat zijn geloof de proef; zijn heengaan van Jezus is bewijs van grooter geloof dan zijn komen tot Jezus. In het vertrouwen, dat Jezus alles kàn en zal doen, wat Hij zegt, neemt hij diens woord als waarachtig aan, en verlaat er zich op, om nu de vervulling er van in te wachten. Ziedaar het geloof. *En als hij nu afging, kwamen hem zijne dienstknechten te gemoet, en boodschapten, zeggende: uw kind leeft!* 51. God zorgde, dat de vader niet tot zijne thuiskomst behoefde te wachten; nog was hij op weg naar zijn huis, toen hem in de blijde tijding, dat zijne jongske hersteld was, de bevestiging van zijn geloof werd gegeven. God zorgde dat zijne verwachting niet op te lange proef werd gesteld; Hij rekent met elks kracht. *Zoo vraagde hij dan van hen de ure, in welke het beter met hem geworden was. En zij zeiden tot hem: gisteren te zeven ure verliet hem de koorts*, 52. God zelf dreef hem tot deze vraag; want alle gelegenheid, om de genezing van het kind aan toeval toe te schrijven, en alzoo haren samenhang met het woord van Jezus te verbreken, moest aan het ongeloof worden benomen. Het antwoord der knechten stelt in het licht, dat de genezing enkel door het woord van Jezus tot stand gekomen was; op 't oogenblik zelf, dat Jezus de genezing toezegde, werd zij een feit. *De vader bekende dan, dat het in dezelve ure was, in dewelke Jezus tot hem gezegd had: uw zoon leeft. En hij geloofde zelf en zijn geheele huis*, 53. De bevestiging van het geloof had bij den vader deze gezegende uitwerking, dat hij — geloofde. Dit wil niet zeggen, dat hij tevoren niet geloofd had, noch ook, dat hij in het geloof toenam, maar wijst aan, dat hij overtuigd werd aangaande het Zoonschap en Messiasschap van den Christus, en zich onder zijne discipelen schaarde. Zijn geloof had tot nog toe niet verder gereikt dan tot den profeet in Christus; thans echter drong het door tot in het verborgene heiligdom van Christus' heerlijkheid, en omvatte het Hem in zijne gansche volheid als Israëls Zaligmaker. De gave leidde hem tot den Gever; hij nam niet slechts de gave, maar haren Gever zelven aan. Zoo maakte deze man, dank de verborgene werking der genade Gods, eene uitzondering op het algemeen; de meeste Galileërs toch zagen in de wonderen van Jezus geene teekenen zijner Goddelijke waardigheid. Zelfs gaf God hem de genade, dat heel zijn huis, dat is allen, die tot zijn gezin behoorden, knecht en maagd ingesloten, Christus als Heer erkende; waarlijk, deze man ontving eene wel geschudde en aan alle kanten overloopende mate van genade.

Dit tweede teeken heeft Jezus wederom gedaan, als Hij uit Judea

in Galilea gekomen was, 54. Johannes maakt deze opmerking om de beide terugreizen van Jezus naar Galilea, door een verblijf van acht maanden in Judea van elkander gescheiden, uit elkander te houden, met behulp der beide wonderen, welke de Heer bij elken terugkeer verrichtte, dat van de bruiloft, Joh. 2, en het hier vermelde.

HOOFDSTUK V.

JEZUS WEDER IN JERUZALEM.

Na dezen was een feest der Joden, en Jezus ging op naar Jeruzalem, 1. Welk feest dat geweest is, laat zich niet met zekerheid zeggen; de onbepaalde uitdrukking: een feest, schijnt de drie groote feesten uit te sluiten, en op een feest van minderen rang te wijzen, misschien wel op het in Maart gehouden Purimfeest. Jezus vierde dit feest te Jeruzalem mede. De feesten gaven Hem eene ongezochte gelegenheid om naar Jeruzalem te gaan, en er van Zichzelven te getuigen, zonder er zijn vasten werkkring henen te verplaatsen. *En er is te Jeruzalem, aan de Schaapspoort, een badwater, hetwelk in het Hebreeuwsch toegenaamd wordt Bethesda, hebbende vijf zalen,* 2. Ook de ligging van dit badwater kan niet met zekerheid aangewezen; ongetwijfeld lag het echter in het oosten der stad, dicht bij de Stefanus-poort van thans. Niet onwaarschijnlijk is het, dat men het zoeken moet vlak bij de tegenwoordige St. Annakerk, onder het puin, dat volgens de overlevering, eene vroegere waterkom bedekt, oudtijds Zwemvijver en later Schaapsvijver geheeten. Het was een vijfhoekig gebouw, bestaande uit evenveel galerijen, die kringvormig een badwater omgaven, en in het Arameesch Bethesda, of Huis van Barmhartigheid geheeten werd, om dit badwater als eene gave der Goddelijke ontferming aan te wijzen. *In dezelve lag eene groote menigte van kranken, blinden, kreupelen, verdorden, wachtende op de roering des waters,* 3. In de galerijen zag men eene menigte van ongelukkigen liggen. Dat zij allen op de beweging des waters wachtende waren, wijst aan, dat de waterkom gevuld werd uit eene bij tusschenpoozen opwellende bron. De opborrelende beweging, die alsdan in het water ontstond, werd blijkens de bijvoeging van vs. 4: *Want een engel daalde neder op zekeren tijd in dat badwater, en beroerde het water; die dan eerst*

daarin kwam, na de beroering van het water, die werd gezond van wat ziekte hij ook bevangen was, rechtstreeks aan bovennatuurlijke werkingen toegeschreven. *En aldaar was een zeker mensch, die acht en dertig jaren krank gelegen had*, 5. De lange duur van zijn lijden wordt hier vermeld, niet alleen om de grootte van het wonder te laten uitkomen, dat aan dezen man geschieden zal, maar ook om Jezus' medelijden met zijne ellende te verklaren. *Jezus, ziende dezen liggen, en wetende, dat hij nu langen tijd gelegen had, zeide tot hem: wilt gij gezond worden?* 6. Hoe geheel anders treedt Jezus thans in Jeruzalem op, dan vroeger op het Paaschfeest; als een onbekende wandelt Hij door de straten van Jeruzalem. Reeds nu is Hij, ten einde de bloedige ontknooping van den strijd niet te verhaasten, gehouden, om Zich zoover uit het openbare leven terug te trekken, als de plicht van zijn ambt toelaat. Wie Hem vinden wil, zoeke Hem in — Bethesda, bij de blinden, de kreupelen, de lammen; bij de ellende, daar is Hij. 't Is juist de ellendigste, die het eerst zijne aandacht trekt; de wetenschap, dat een uit de vele in Bethesda aanwezige ongelukkigen niet minder dan acht en dertig jaren in de macht zijner kwaal was geweest, grijpt Hem aan, maakt zijne ontferming gaande, en doet Hem dezen man uit allen uitkiezen, om zijne verlossende genade in diens genezing te verheerlijken. Hij, die, zoodra Hij wilde, elks historie kende, overziet met éénen blik de lange jaren zijns lijdens, en al vindt Hij aan den aanvang van deze, zonde en schuld als de bron van zoo lange smart, het hindert zijne ontferming niet, om hem de helpende hand toe te reiken. In de vraag, of hij gezond wil worden, ligt eene belofte besloten; dat Jezus ze doet, verklaart zich uit zijn wil, om de hoop van den lijder van de bron af te leiden en op Hemzelven te vestigen. *De kranke antwoordde Hem: Heere! ik heb geen mensch om mij te werpen in het badwater, wanneer het water beroerd wordt, en terwijl ik kom, zoo daalt een ander voor mij neder*, 7. De lijder is bevangen in de meening, dat alleen de eerste, die in het oogenblik der opborreling in het bad afdaalt, genezen wordt. Wat is nu zijn ongeluk? Dat hij niemand heeft, om hem in het badwater te werpen; zichzelven toch kan hij niet helpen. Steeds was hem een ander voor. Deze mededeeling behelst zijdelings een verzoek, of Jezus hem behulpzaam wil zijn, om eer dan iemand anders in het badwater te komen. Alreeds vestigt hij het oog vol hope op Hem; zou dit de helper zijn, naar wien ik zoo vaak vergeefs uitzag? vraagt hij zich. *Jezus zeide tot hem: sta op, neem uw beddeken op, en wandel*, 8.

Ik heb geen mensch om mij te helpen — men kan zien, dat de hulpeloosheid van dezen ongelukkige Jezus ontroert; zonder verwijl toch beveelt Hij hem op te staan, zijn beddeken op te nemen, en te wandelen. 't Is trouwens aangrijpend om iemand te zien, die dagelijks zich in de onmiddellijke nabijheid bevindt van wat hij als middel tot genezing aanmerkt, en telkens er zich den pas toe ziet afgesneden. Het zegt zooveel als hongerig en dorstig voor eene welgevulde tafel te zitten, en geen handen te hebben, om tot de spijze en den drank te reiken. In wat een kerker van ellende heeft het kwaad den mensch gebracht! Wie kan God genoeg danken voor den Verlosser, dien Hij ons in Christus gegeven heeft? *En terstond werd de mensch gezond, en nam zijn beddeken op en wandelde. En het was sabbat op dienzelven dag*, 9. Zulk een sabbat had deze arme man nog nooit doorleefd. Hij gelooft, wat Jezus tot hem zegt, en ziet zijn geloof onmiddellijk in zijne genezing bevestigt. Hij neemt zijn bed op en wandelt weg. De man is kennelijk door zijne genezing verrast; hij spoedt zich als iemand, die een buit wegdraagt, uit het midden des volks weg, naar zijn huis. De opmerking, dat het dien dag juist sabbat was, dient, om wat volgt in te leiden. Het geheele verhaal trouwens heeft dezelfde strekking; het wil ons de aanleiding laten zien tot den strijd, die op dit feest tusschen Jezus en de Farizeën van Judea ontbrandde, zich bij elke nieuwe ontmoeting op de hooge feesten voortzette, en ten laatste medewerkte tot de bloedige ontknooping op Golgotha.

De Joden dan zeiden tot dengene, die genezen was: het is sabbat; het is u niet geoorloofd het beddeken te dragen, 10. Op zichzelf aangemerkt, kan men de Joden van hunne vermaning geen verwijt maken; God toch had met name het dragen van lasten op den sabbatdag verboden, Jer. 17:22, e. a. p. De genezene scheen zich dus werkelijk aan heiligschennis schuldig te maken. *Hij antwoordde hun: die mij gezond gemaakt heeft, die heeft mij gezegd: neem uw beddeken op en wandel*, 11. De man handelt verstandig, door zich te beroepen op den persoon, die hem in staat gesteld heeft, om zijn beddeken te dragen. *Zij vraagden hem dan: wie is de mensch, die u gezegd heeft: neem uw beddeken op en wandel?* 12. Men bemerkt, dat de Joden de overtreding van de letter der Wet voor gewichtiger houden, dan het verrichte wonder; want het wonder zelf boezemt hun zeer weinig belangstelling in; maar wel begeeren zij te weten, wie hij is, die dezen man bevolen heeft, om den sabbat te schenden. Zoo zouden zij niet gehandeld hebben, als zij over het wonder behoorlijk hadden nagedacht; alsdan toch zouden zij bekend

hebben, dat nooit een last zoo ter eere Gods gedragen was als deze last. Dit beddeke toch, rustende op de schouderen van een man, die niet minder dan achtendertig jaren op een beddeken had moeten liggen, getuigde van de kracht en de ontferming Gods, en van Christus, als van zijne naar zijn volk Israël uitgestrekte hand. Het was een predikend beddeke; het sprak van den Christus, het riep tot den Christus; de schoonste woorden der Schriftgeleerden konden in welsprekendheid met de woordelooze sprake van dit beddeke niet mededingen. Dat wist Christus; daarom aarzelde Hij niet, om de letter van de Wet aan den geest van de Wet op te offeren, en de sabbatsrust te verstoren, om de sabbatsvreugde er den weg door te bereiden. Hij mocht het doen; Hem, den Heer van den sabbat, kwam het toe, niet de Farizeën, om te zeggen, hoe God de Wet van den sabbat volbracht wilde. Wat is Hij groot, en wat zijn zijne bedillers klein! *En die gezond gemaakt was, wist niet, wie Hij was; want Jezus was ontweken, alzoo er eene groote schare in die plaats was*, 13. Door zijn haastig vertrek wilde Jezus ongetwijfeld een oploop des volks voorkomen; het was Hem met zijne wonderen niet te doen om gerucht te maken, maar om hulp te bewijzen. De aanwezigheid van eene groote menigte menschen maakte het Hem gemakkelijk, om Zich onopgemerkt in het gedrang te verwijderen. *Daarna vond hem Jezus in den Tempel, en zeide tot hem: zie, gij zijt gezond geworden, zondig niet meer, opdat u niet wat ergers geschiede*, 14. De waarschuwing, die Jezus hem geeft, onderstelt, dat zijne krankheid straf voor eene bepaalde zonde was; Jezus geeft ze, om wat ergers te voorkomen, en denkt hierbij ongetwijfeld aan een lijden, waaraan nooit een einde komt. Zoo zet Jezus zijn werk voort; na den man genezen te hebben, doet Hij het zijne, om hem bij zijnen welstand te bestendigen, door hem te waarschuwen toch niet, door wederkeering tot zijn vroeger zondig leven, zijne genezing te niet te doen, ja zich voorgoed buiten bereik zijner helpende hand te stellen. *De mensch ging heen, en boodschapte den Joden, dat het Jezus was, die hem gezond gemaakt had*, 15. Hij deed dit niet uit zucht om Jezus tot eere te brengen, noch uit gehoorzaamheid aan de oversten zijns volks, en nog minder met eene booze bedoeling, maar om zich te ontslaan van zijne verantwoordelijkheid over het dragen van het beddeke op den sabbatdag, naardien dit feit onaangename gevolgen voor hem zou kunnen hebben. *En daarom vervolgden de Joden Jezus en zochten Hem te dooden, omdat Hij deze dingen op den sabbat deed*, 16. Door deze „dingen” wordt niet alleen bedoeld het bevel om het beddeke te dra-

gen, maar ook het genezen op een sabbat. Men houde hierbij in het oog, dat de Farizeën alle vervoer van zieken en alle geneeskundige hulp op den sabbat voor ongeoorloofd verklaarden, behalve in geval van onmiddellijk doodsgevaar. Daaruit verklaart zich, dat men de kranken op sabbat eerst na den ondergang der zon, en alzoo na afloop van den sabbat tot Jezus bracht, Mark. 1 : 32; men durfde dit niet vroeger doen, omdat het sabbat was. Jezus' weigering om zich aan de Farizeeuwsche bepalingen omtrent den sabbat te onderwerpen, haalde Hem den doodelijken haat der Farizeeuwsche partij op den hals. Zij legden Hem doorgaande en opzettelijke schennis van den sabbat ten laste; uit wat Hij eens gedaan had, leidden zij af, dat Hij steeds zoo deed. Bevangen in den waan, dat de geboden der vaderen gelijk gezag hadden met de Goddelijke inzettingen, konden zij niet verdragen, dat er een man in het midden des volks opgestaan was, die zich tolk der Wet heette, en eene praktijk van gehoorzaamheid in het leven riep, die vóór alles met den geest der Wet rekening hield, en alle gebod nietig verklaarde, dat van beneden, niet van boven gegeven was.

En Jezus antwoordde hun: mijn Vader werkt tot nu toe, en Ik werk ook, 17. De woorden: mijn Vader — geven den sleutel tot dit vers. Jezus rechtvaardigt het zoo even verrichte werk met een beroep op zijn Zoonschap. Door God niet als „onze," maar als „mijn" Vader aan te spreken, kent Hij Zich een Zoonschap toe, dat geheel eenig is; deze woorden verwijzen naar een zoonschap, dat in eene natuurlijke betrekking gegrond is, en daarom tegen alle zoonschap over staat, dat op aanneming berust. Als Zoon staat Hij in te nauwe betrekking tot den Vader, dan dat Hij geen deel aan diens werk nemen zou. De Joden willen, dat Hij op sabbat ruste van zijne werken; maar zijne werken zijn de werken Gods. Hoe zal de Zoon zijnen arbeid staken, zoolang zijn Vader dit niet doet? Tot op het oogenblik dat de Vader werkt, werkt ook Hij; niet eer rust Hij, voor de Vader rust.

Daarom zochten dan de Joden te meer Hem te dooden, omdat Hij niet alleen den sabbat brak, maar ook zeide, dat God zijn eigen Vader was, Zichzelven Gode evengelijk makende, 18. De Joden namen Christus' verantwoording niet aan, maar bleven de beschuldiging vasthouden, dat Hij door zijn voorbeeld den sabbat ophief. Niets was onbillijker dan dit oordeel; Jezus onderwierp Zich ten volle aan de Wet, dat men op sabbat van zijne eigene werken rusten zou, maar niet aan de wet der menschen, die van Hem eischten, dat Hij op sabbat ook rusten zou van de werken Gods. Zijn beroep op

het voorbeeld des Vaders hield dan ook geenszins de bewering in, dat Christus wel het Goddelijk voorbeeld als gezaghebbend voor Zich erkende, maar niet de sabbatswet. Dat Goddelijk voorbeeld toch was geenszins met het sabbatsgebod in strijd; de werken Gods, welke Christus op sabbat uitvoerde, waren slechts zulke, als God na den zesden scheppingsdag volbracht, werken der onderhouding en der genade. Had Christus voorts met opzet de betrekking, waarin Hij als Zoon tot den Vader stond, in hare eenigheid laten uitkomen door „mijn Vader" te zeggen, om hierdoor ten volle in het licht te stellen, hoe onmogelijk het Hem was om Gods werken niet te doen, de Joden brengen uit deze woorden eene nieuwe beschuldiging voort. Hoe klaarder licht Hij laat schijnen, des te donkerder wordt hun oog; Christus wordt trouwens gehaat of bemind, naarmate Hij Zichzelven ontsluiert. De Joden beseffen zeer goed, dat Jezus door God zijn eigen, dat is, zijn natuurlijke Vader te heeten, Zichzelven als Zijns gelijke voorstelt; maar omdat zij niet gelooven kunnen, dat een, die den menschen gelijk was, ook Gode gelijk kon zijn, leggen zij Hem Godslastering ten laste. In hunne schatting hebben God en Israël geen grooter vijand dan Jezus. Daarom scholen de oversten des volks samen, en leggen zij elkander de vraag voor, op welke wijze zij zonder schokken zich van Hem zouden kunnen ontdoen. Dat Hij sterven moet, staat reeds bij hen vast.

Jezus dan antwoordde, en zeide tot hen: Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: de Zoon kan niets van Zichzelven doen, tenzij Hij den Vader dat ziet doen; want zoo wat die doet, hetzelve doet ook de Zoon desgelijks, 19. Wie deze woorden verstaan wil, vatte ze op in samenhang met den eisch van het oogenblik. Men stempelt het werk van Jezus tot misdaad; ligt het dan niet voor de hand, dat Hij het voor zijn werk opneemt? Daartoe zegt Hij, dat Hij dit werk onmogelijk van Zichzelven had kunnen doen. Toch zou Hij, zoo het een zondig werk was, om iemand op sabbat te genezen, het uit Zichzelven hebben moeten doen; in dat geval toch zou God er Hem noch het voorbeeld, noch de kracht toe hebben gegeven. 't Is Hem echter onmogelijk om uit eigen aandrift, in eigene kracht, ten eigenen nutte iets te verrichten; dat doet de duivel, en wat deze niet kan laten, kan Hij niet doen. Hij toch is — de Zoon, de uit den Vader geborene! En ja, als uit den Vader geborene acht Hij het voorzeker geen roof, Gode evengelijk te zijn; wat is er, dat Hij niet zou vermogen, Hij, die des Goddelijken wezens mede deelachtig is? Om diezelfde reden echter kan Hij niets van Zich-

zelven doen. Want Hij is geen geschapen God — men vergunne ons om het onmogelijke neder te schrijven; — geen tweede God, naast God, tegenover God, die een eigen wil, een eigen werk, een eigen doel hebben zou, waarmede God rekening zou hebben te houden. Dat zou veelgodisterij zijn! Integendeel, Hij wordt om zoo te spreken voortdurend uit God geboren; steeds bezit Hij alles, omdat Hij alles ontvangt; de Vader deelt Hem niet alleen het persoonlijk aanzijn in het Goddelijk wezen mede, maar alles, den vollen inhoud des Goddelijken levens, zijn willen en zijn denken, zoodat de gansche volheid Gods in den Zoon woont. De wil en de gedachte des Zoons zijn geen zelfgevormde wil en gedachte, die in Hemzelven zijne eerste wortelen hebben zou; zij zijn, gelijk Hij, de willende, de denkende zelf, uit den Vader. Daarom kan Hij de Wijsheid en de Raad des Vaders heeten, het afschijnsel van diens heerlijkheid, en het afdruksel van diens wezen; Hij is het Woord, dat wel zelf spreekt, omdat het persoonlijk is, maar geheel zoo en slechts zoo als het gesproken wordt van den Vader. Wel wil Hij zelf, en werkt Hij zelf; maar zijn wil is des Vaders wil, en zijn werk des Vaders werk; de Vader en de Zoon hebben slechts éénen wil. Ziedaar de diepste grond, waarom het onmogelijk is, dat de Zoon iets van Zichzelven zou kunnen doen; daartoe zou Hij eerst van Zichzelven moeten zijn. Hij is niet van Zichzelven; hoe zou Hij dan iets doen, wat Hij niet eerst den Vader zag doen, maar ook iets laten, wat Hij den Vader ziet doen? Wat verwijt men Hem dan het zoo even verrichte werk? Het was niets anders dan het werk des Vaders, dat Hij niet ongedaan kon laten, omdat Hij zijn Zoon was, zoodat Hij zijn Zoonschap zelf te niet gedaan zou hebben, als Hij dit werk niet had verricht.

Want de Vader heeft den Zoon lief, en toont Hem alles, wat Hij doet, en Hij zal Hem grooter werken toonen dan deze, opdat gij u verwondert, 20. Deze woorden sluiten zich aan de naast voorafgaande aan. Zooeven had Jezus gezegd, dat Hij alles deed, wat de Vader deed; thans licht Hij dit nader toe, door aan te wijzen, waarom Hij dit kan doen. Toonde de Vader Hem niet alles, wat de Vader deed, Hij de Zoon zou niet kunnen zeggen: wat de Vader doet, ook de Zoon doet het. Maar nu kan Hij wel alzoo spreken; want de Vader openbaart zich ten volle aan den Zoon. Hij toont Hem alles wat Hij doet, dat is, Hij deelt Hem zijn wil en raad, omtrent de vervulling van elk oogenblik, onafgebroken mede. Hij geeft Hem, om zoo te spreken, zijn wil in beeld te aanschouwen. De vleeschwording heeft in deze mededeeling van de volheid zijns

levens aan den Eeniggeborene geene stoornis gebracht; voortdurend blijft de Zoon van den Vader ontvangen. De Vader toch heeft den Zoon lief; de heilige en oneindige liefde des Vaders tot Zichzelven valt met die tot den Zoon ten volle saam; zij is ééne en dezelfde liefde. Hoe zou de Vader dan iets voor den Zoon verbergen en iets aan den Zoon onthouden? Liefde is mededeeling, liefde is vertrouwelijkheid; men lette er op, dat Jezus ter uitdrukking van het denkbeeld liefde een woord gebruikt, dat deze van haren vertrouwelijken kant voorstelt. In alle werk, dat de Zoon van den Vader ontvangt, proeft Hij diens liefde. Deze liefde is zijne spijze; daarom geeft het werken Hem kracht tot werken. Groote werken heeft de Vader Hem reeds getoond; nog grootere zullen volgen; want de Vader wil de gansche wereld over den Zoon in verwondering zien.

Over die grootere werken spreekt Jezus vss. 24 en 25 in het algemeen; later, vss. 24—29 onderscheidt Hij ze nader van elkander met inachtneming van het dubbel gebied, waarop zij geschieden: het geestelijke en het lichamelijke.

Want gelijk de Vader de dooden opwekt en levend maakt, alzoo maakt ook de Zoon levend, die Hij wil, 21. Ziehier het eerste der grootere werken, welke de Vader den Zoon te doen geeft. 't Is een werk, dat de Zoon te saam met den Vader verricht; de Vader doet Hem aan dit werk alzoo deelnemen, dat Hij het naast Hem verricht, in gelijke kracht als de Vader zelf. Sprake is hier van een werk der genade; niet het opwekken van allen mensch zonder onderscheid, maar het opwekken ten leven, wat uitsluitend den geloovigen tebeurt valt, wordt hier bedoeld. Om die reden heet Christus het werk des Vaders, waaraan Hij gemeenschap en aandeel heeft ontvangen, niet bloot een opwekken, maar ook een levendmaken. Alzoo is een der treffelijkste werken Gods het zijne mede geworden; wat werk toch is met dat van de vernietiging des doods te vergelijken? Men vraagt hier, of Jezus de geestelijke of de lichamelijke opwekking op het oog heeft, dan wel beide. Uit wat Hij vss. 24 en 25 zeggen zal, zullen wij zien, dat Hij beide bedoelt, zóó nochtans, dat Hij allernaast op de lichamelijke het oog heeft, opgevat als openbaring van de geestelijke. De woorden: gelijk Hij wil — zijn geenszins in strijd met wat Hij zoo even, vs. 19, zeide: de Zoon kan van Zichzelven niets doen; want Jezus stelt Zich hier niet als de Vrijmachtige tegenover den Vader, alsof Hij in het opwekken ten leven met geen raadsbesluit der verkiezing rekening te houden had, maar met den Vader tegenover de

menschen. Zeggen wil Hij, dat Hij, evenmin als de Vader, aan iemands willen of loopen gebonden is, maar het werk der levendmaking volbrengt aan hen, aan wie het Hem behaagt het te volbrengen. Daarvan heeft Hij zoo even een voorbeeld gegeven; want van de vele kranken, die er in Bethesda waren, genas Hij er slechts een enkele; en dat Hij dezen genas, omdat Hij het wilde, en niet omdat de kranke het wilde, liet Hij uitkomen, door zelf ongevraagd het werk zijner genezing ter hand te nemen. 't Was dus geenszins toevallig, maar veeleer opzettelijk, dat Christus in Bethesda uit eigene beweging optrad en eene keuze uit de velen deed; want Hij wilde door zijne wijze van handelen de vrijmacht tegenover het schepsel openbaren, welke Hij, ten teeken zijner hoogheid met den Vader gemeen had, en hierdoor het woord inleiden, waarin Hij in het onderhavige vers de gedachte zijner handeling belichaamt. Overigens weten wij, dat Hij niet naar willekeur, maar alleen de gegevenen des Vaders levend maakt. Trouwens volbrengt Hij dit werk niet alleen, maar in vereeniging met den Vader; dit sluit alle gedachte uit, als zou de Zoon met den wille des Vaders hier geene rekening houden.

Want ook de Vader oordeelt niemand, maar heeft al het oordeel den Zoon gegeven; 22, *opdat zij allen den Zoon eeren, gelijk zij den Vader eeren. Die den Zoon niet eert, eert den Vader niet, die Hem gezonden heeft,* 23. Het woordje „want" dient hier niet om de reden aan te wijzen, waarom de Vader den Zoon het werk der levendmaking geeft te doen, maar staat evenals het „want" van vs. 21, in samenhang met wat in vs. 20 is gezegd, en strekt om aan te toonen, hoe Christus terecht zeide, dat de Vader Hem grootere werken toonen zou. Er is in dit vers eene opklimming; Christus gaat van het grootere tot het grootste werk over. 't Is het werk des oordeelens, dat Hij hier vermeldt. Door het „oordeel" verstaan wij het Hem opgedragen koninklijk, richterlijk werk en ambt. De Vader heeft Hem alle macht gegeven over alle vleesch, macht om het koninkrijk ten erve te geven en om te bannen naar de buitenste duisternis, en elk schepsel zijne eeuwige plaats aan te wijzen. Hem is het opgedragen om door een gericht, waarvan geen hooger beroep is, de geschiedenis van elk mensch in het bijzonder en van alle menschen te zaam tot hare slotsom te brengen. Men lette er op, dat de Vader zelf niemand oordeelt; in het werk der levendmaking treden Vader en Zoon nog gezamenlijk op; bij het oordeel handelt alleen de Zoon. De reden van dit merkwaardig, ja raadselachtig verschijnsel zal Christus ons in vs. 27 aangeven. Was liefde

volgens vs. 21 de drijfveer des Vaders in het geven van dit werk aan Christus, het oogmerk lag in zijne bedoeling om den Zoon van allen gelijke eer te doen ontvangen als Hij-zelf. Het middel is wèl gekozen; als straks alle menschen Christus op de wolken des hemels zullen zien komen, om levenden en dooden te oordeelen, zal elk gedwongen zijn, om te bekennen, dat Hij Gode evengelijk is; geen Jood zal Hem dan meer een roover van Gods eere heeten, en geen Heiden een godsdienstige dweper. Zoo zien wij, dat God voor Christus hoogere eer eischt dan voor zijne andere gezanten. Voor al zijne gezanten eischt Hij eere; in zijne gezanten toch wil Hij zelf geëerd worden; daarom past Christus dezen regel ook op Zichzelven toe. Maar tegelijk doet Hij, door te zeggen dat de Vader gelijke eere voor Hem eischt als voor Zichzelven, het onderscheid tusschen Zich en de andere dienaren Gods uitkomen. 't Is zoo, er is in den tekst slechts van eeren en niet van aanbidden sprake; dit laatste ligt echter in het woordje „gelijk" opgesloten. Zoo dient dan de eere, die wij Gode schuldig zijn, tot maatsstaf voor de eere, die wij Christus hebben toe te brengen. Wij moeten Christus' woord gelooven, enkel omdat Hij het spreekt, en zijn bevel gehoorzamen, enkel omdat Hij het geeft; aan Hem moeten wij ons toewijden en op Hem ons betrouwen stellen; Hem hebben wij te aanbidden. Wij behoeven niet te vreezen, dat de Vader naijverig zal zijn op de eere zijns Zoons; want in den Zoon wordt de Vader zelf geëerd, omdat Hij met den Zoon eenswezens is. Wel is het de wil des Zoons, dat wij den Vader eeren, zoodat zij te verwerpen zijn, die naar de wijze der oude Hernhutters den Zoon eeren in de plaats des Vaders; maar naardien de Vader evenzeer wil, dat wij den Zoon eeren, gelijk Hem, zoo zijn zij niet minder te verwerpen, die in Christus slechts den mensch verheerlijken. Voorzeker is Hij mensch; maar reeds in den Zoon des menschen hebben wij den Zoon van God te eeren; — en zoo niet, dan wijst de Vader alle hulde, die wij Hem brengen mochten, af. In den echten godsdienst is de Goddelijke vereering van Christus een wezenlijk element; neem het er uit, en de godsdienst is niet meer wat hij heet. Men behoeft zich ook door het feit, dat Christus mensch is, niet te laten verwarren; want wel moeten wij bij Hem tusschen den Zoon van God en den Zoon des menschen, tusschen Godheid en menschheid, onderscheiden, maar in de aanbidding van Hem behoeven wij deze niet te scheiden, daar wij niet de naturen aanbidden, maar den persoon, die God en mensch is, en dat omdat Hij God is. Zijn er voorts voor de engelen redenen om den Zoon te aanbidden,

hoeveel te meer voor ons. Is zijne Goddelijke heerlijkheid niet om onzer zonden wil verdonkerd geworden? Daarom behooren wij des te ijveriger te zijn om Hem zijne eere weder te geven. Daartoe prikkele ons de gedachte, dat wij onze eigene eere niet beter kunnen zoeken, dan door het zijne eere te doen, naardien Hij onze eenige eere is. Rekenen wij er echter op, dat men ons onze eere naar het vleesch ontnemen zal, zoo wij Christus gelijk den Vader eeren; Godsvereering laat men toe, maar Christusvereering duldt men niet, tenminste geene, die met de Godsvereering samenvalt.

Tot dusverre heeft Christus slechts in het algemeen over zijne gemeenschap aan de Goddelijke werken gesproken, thans gaat Hij er toe over om zijn aandeel in het werk der levendmaking en des gerichts aan te wijzen.

Eerst, vss. 24, 25, spreekt Hij over het werk der levendmaking. *Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: die mijn woord hoort, en gelooft Hem, die Mij gezonden heeft, die heeft het eeuwige leven, en komt niet in de verdoemenis,* (eig. oordeel) *maar is uit den dood overgegaan in het leven,* 24. *Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: de ure komt, en is nu, wanneer de dooden hooren zullen de stem des Zoons Gods, en die ze gehoord hebben, zullen leven,* 25.

In deze verzen is geen sprake van de lichamelijke opstanding der geloovigen, in het 25e vers evenmin als in het 24e. De meening, als zou Christus wel in het 24e vers de geestelijke opstanding op het oog hebben, maar in het volgende spreken, òf over de opwekking aller menschen ten jongsten dage, òf over de opwekking der rechtvaardigen bij de rijksoprichting, is onaannemelijk. Zij maakt Christus hier ter plaatse van een getuige, die uit de Hem verleende werken zijne gelijkheid aan God aanwijst, om zijne tegenstanders tot zwijgen te brengen, tot een leeraar, die over de opstanding onderwijs geven gaat. Uit den samenhang van het hier gesprokene met wat onmiddellijk volgt, blijkt duidelijk, dat Christus in deze verzen alleen over de geestelijke opwekking handelt. Hij is gereed om, vs. 27, over het Hem opgedragen gericht te spreken, en over wat er aan verbonden is, te weten de lichamelijke opwekking, onderscheiden in eene, waarin zich vrijspraak, en in eene waarin zich veroordeeling belichaamt. Ten einde nu in het licht te stellen, dat het Goddelijk werk der opwekking en des gerichts Hem niet slechts in de toekomst weggelegd is, maar voorzoover het tot behoudenis dient, naar zijne geestelijke zijde reeds nu Hem te doen is gegeven, en van Hem tot stand gebracht wordt, spreekt Jezus, alvorens Hij vs. 27 tot de lichamelijke opwekking

overgaat, over wat Hij op het gebied der opstanding reeds nu doet. Er is voor zijne vijanden geene reden om tot Hem te zeggen: wij zullen wachten om te gelooven, wat Gij van uwe gemeenschap aan de eigene werken Gods getuigt, tot wij U op de wolken des hemels zullen zien zitten, en de graven op uwe stem zullen zien opengaan. Reeds nu toch staan de dooden op, wel geestelijk, maar toch ten eeuwigen leven, ten teeken dat zij in het gericht bij voorbaat vrijgesproken zijn. Dit laat Christus met opzet uitkomen, om de heerlijkheid, die Hem als des Vaders eeniggeboren Zoon gegeven is, door den sluier zijner vernedering henen voor de oogen zijner tegenstanders te laten uitschitteren, of zij erkennen mochten, dat Hij Gode evengelijk is. Men verwart zich alzoo den blik op Jezus' woord, als men meent, dat Christus in de onderhavige verzen over iets anders dan over de geestelijke opwekking handelen zou.

Het plechtig en dubbel „voorwaar,” waarmede Jezus wat Hij zeggen zal inleidt, dient tot tegenwicht tegen den indruk van wantrouwen, welken zijne woorden door het verbazingwekkende van hun inhoud allicht zullen opwekken. Niets minder toch verzekert Hij, dan dat elk, die zijn Woord als Gods Woord aanneemt, uit den dood overgegaan is tot het leven. Het wonder der geestelijke opstanding komt tot stand door het geloof in zijn getuigenis. Ziedaar Jezus' plechtige verklaring. Dat bij het hooren van zijn Woord het geloof in zijn Zender gevoegd wordt, heeft zijne reden; 't is toch niet genoeg om zijn Woord aan te hooren, neen, het moet aangehoord worden in het geloof, dat Hij niet uit Zichzelven, maar uit den Vader spreekt, als een gezant, die getrouwelijk het Woord zijns Zenders wedergeeft. In Hem moet men alzoo God zelven gelooven; het getuigenis, dat Christus geeft, hetzij over den Vader, hetzij over Zichzelven, is een getuigenis, dat God zelf geeft. De uitdrukking „eeuwig leven” omvat meer, dan de uitdrukking „geestelijk leven” doen zou; zij dient niet gelijk deze om het karakter van het leven aan te wijzen, dat de geloovige deelachtig wordt, maar om de grootte der gave te doen uitkomen; enkel door het geloof in Christus' Woord gaat men over tot een leven, dat ons voor altijd buiten bereik van den dood brengt, omdat het bestaat in de volle en eeuwige gemeenschap met God. Het eeuwige leven is het volmaakte leven; het is het deelgenootschap aan Gods gerechtigheid, heiligheid, zaligheid en heerlijkheid, en omvat alzoo alles, wat tot bevrediging onzer behoeften noodig is. Wat de geloovige van dit eeuwig leven nog niet feitelijk heeft, heeft hij

rechtens, en wat hij er rechtens van heeft, zal hij eens feitelijk hebben. Waarlijk, als Paulus de zaligheid enkel uit het geloof predikte, deed hij niets dan herhalen, wat zijn Meester te voren verkondigd had. Daaruit, dat de geloovige het eeuwige leven heeft, vloeit voort, dat hij niet in het oordeel komt. Daarmede wordt niet gezegd, dat er geen oordeel over hem wordt gehouden; want wij allen moeten geopenbaard worden voor den rechterstoel van Christus, 2 Cor. 5 : 10, Rom. 14 : 10. De woorden: „in het oordeel komen" beteekenen, gelijk uit vergelijking met Luk. 23 : 40 blijkt, zooveel als in den staat van een gestrafte komen. Als van den geloovige dan verklaard wordt, dat hij niet in het oordeel komt, wordt van hem gezegd, dat er geene verdoemenis voor hem is, Rom. 8 : 1. Integendeel is hij uit den dood doorgegaan tot het leven; zijne rechtvaardiging en zijne opstanding liggen, wat het wezenlijke en beslissende betreft, achter hem, en zijne rechtvaardiging en opwekking in den dag van Christus zijn van deze slechts de bevestiging en de openbaring. Van het oogenblik af, dat hij geloofde, hij voor eeuwig buiten bereik gekomen van den dood, aangemerkt als straf voor de zonde.

Jezus herhaalt vanwege het gewicht der zaak in vs. 25 het zoo even uitgesprokene, maar in een vorm, die haar nog sterker uitkomen doet, en onder een beeld, aan het indrukwekkendste aller feiten ontleend: Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: de ure komt, en is nu, wanneer de dooden zullen hooren de stem des Zoons Gods, en die ze gehoord hebben zullen leven. Ook hier gaat weer het plechtig „voorwaar" tweemaal vooraf. Het beeld, waaronder Jezus het geestelijk werk voorstelt, dat Hij aan de wereld volbrengt, ontleent Hij aan de opstanding der dooden. Onder de dooden verstaat Hij de natuurlijke menschen; deze zijn levende dooden, omdat zij wel het zinnelijke en redelijke leven bezitten, maar het heilige leven missen, vanwege een op hen toegepast vonnis des doods. Eigenlijk leeft er slechts één mensch, — Hij; daarom heeft God Hem het werk opgedragen om zijne doode medemenschen levend te maken. Reeds nadert de ure hunner geestelijke opstanding; van het Pinksterfeest af tot aan de Wederkomst toe, zullen de dooden de stem des Zoons van God hooren, en leven. Eene reeks van wonderen, alleen zichtbaar voor den geestelijken mensch, breidt zich over de volgende tijden uit; dooden zonder tal staan uit den dood der zonde en der doling op tot een leven van heiligheid en licht. Door van deze ure te zeggen, dat zij reeds daar is, zegt Jezus, dat het werk der geestelijke opstanding thans reeds is aangevan-

gen; de eerstelingen van den oogst der opstanding komen al binnen. De stem, die de dooden tot het leven roept, is het Woord van Christus; het hooren van deze stem is hetzelfde, als het geloovig aannemen van zijn Woord; dat zij die haar hooren, leven zullen, zegt zooveel als dat zij de zaligheid deelachtig zullen worden. Ziedaar het werk dat de Zoon met den Vader gemeen heeft. Over de vraag, waarin het werk des Zoons van dat des Vaders zich onderscheidt, laat Jezus Zich niet uit. Een onderscheid is er voorzeker; 't is de Vader, die de dooden hooren doet, zoodat de eerste beginselen des geestelijken levens, die alle gelooven voorafgaan, van den Vader afkomstig zijn; niemand kan tot den Zoon komen dan door den Vader. Maar 't is door den Zoon zelven, dat de Vader deze beginselen des levens mededeelt; want in het Woord is het leven, en door het Woord komt het leven; gelijk de mensch door zijne tusschenkomst het natuurlijk leven ontving, alzoo ook door zijne tusschenkomst het geestelijk leven; Hij is de springbron, die het water des levens uit de levensader des Vaders in onze harten overstort. Daarbij verklaart zich uit zijne tusschenkomst de vereeuwiging en volmaking des geestelijken levens; Hij zelf, de gerechtigheid der zijnen geworden, is de hechte grondslag, waarop het gebouw des nieuwen levens rust; Hij zelf, tot hoofd der zijnen geworden, is de stam, waarop het geestelijke leven geënt wordt, om er de noodige kracht tot volmaking uit te trekken; ook is Hij de Overste Leidsman, die zijne broederen tot de eeuwige heerlijkheid leidt, om er den raad zijns Vaders door aan hen te volbrengen. Zoo volbrengt de Zoon het werk des Vaders als Zoon; er is hier, bij alle gelijkheid van werk, een onderscheid in het werk, dat berust op eene onderscheiding, die in het Goddelijke wezen zelf gevonden wordt, die van Vader en Zoon.

Want gelijk de Vader het leven heeft in Zichzelven, alzoo heeft Hij ook den Zoon gegeven, het leven te hebben in Zichzelven, 26. Hier verklaart Christus, hoe er zoo groote kracht van Hem uitgaan kan. Dat Hij deelgenoot is van het werk des Vaders in de levendmaking der menschen, wijst op eene heilige verborgenheid terug, op deze namelijk, dat Hij het leven heeft in Zichzelven, gelijk de Vader het leven heeft in Zichzelven. Hiermede wil Hij zeggen, dat Hij, gelijk de Vader, eene eigene bron van scheppend en levendmakend leven is; Hij heeft de gansche volheid des Goddelijken levens in Zich. Alzoo handhaaft de Zoon hier zijne volle gelijkheid aan den Vader, door van Zichzelven te zeggen, dat Hij het leven zelf is. Tegelijk echter laat Hij het onderscheid tusschen Zich en

den Vader uitkomen, door te zeggen, dat het Hem van den Vader „gegeven” is om het leven te zijn; hier handhaaft Hij zijn Zoonschap en Gods Vaderschap. Alleen de Vader heeft het leven van Zichzelven; de Zoon heeft het wel, gelijk de Vader in Zichzelven, maar van den Vader. De Vader staat tegenover Hem als de eeuwig gevende, Hij tegenover den Vader als de eeuwig ontvangende; daarom zegt Hij ook, dat Hij leeft door den Vader, hfdst. 6 : 57. De fontein geeft zonder ophouden water, omdat zij uit de verborgene ader zonder ophouden water ontvangt. 't Is hier anders dan onder menschen, waar de zoon wel het leven des vaders in zich ontvangt, maar voorts den vader zelven missen kan, en uit andere bronnen, dan waaruit hij zijn leven ontving, het onderhoudt, namelijk uit de schepselen om zich heen. De Zoon echter is wel zelfstandig leven, maar dat Hij het is en blijft, verklaart zich uit zijne onafgebrokene gemeenschap aan den Vader, en diens onafgebrokene levensmededeeling aan Hem; hier is alles eeuwig, het geven is een eeuwig geven, waar nooit een niet meer geven op volgt, en het ontvangen een eeuwig ontvangen, waar geen einde aan komen kan. Men zou kunnen vragen, of Christus hier van zijne eeuwige geboorte uit den Vader spreekt, dan wel van wat Hij met het oog op zijne roeping om ons het leven te geven van den Vader in het vleesch ontvangen heeft. Ongetwijfeld is het hier ter plaatse zijne bedoeling niet, om de verborgenheden zijner eeuwige geboorte uit God den tegenstanders te openbaren. Hij vergenoegt zich met het feit, dat Hij de dooden levend maakt, te verklaren uit het feit, dat Hij, zooals Hij hier voor ons staat, met het oog op deze zaak, de kracht des Goddelijken levens in Zich ontvangen heeft; de Vader roept Hem niet tot medewerking van het werk der levendmaking zonder Hem zijne eigene levendmakende kracht mede te deelen. Maar vergeten wij niet, dat deze in den tijd en in het vleesch plaats grijpende mededeeling van Goddelijk leven en zelfwerkende kracht, gelijk alle heilige verschijnselen, haar achtergrond heeft in het eeuwige, in wat voor de grondlegging der wereld, buiten tijd en ruimte om, in den boezem der Godheid zelve geschied is en nog geschiedt. Als gij den vleeschgewordene door de levendmakende kracht des Vaders ziet leven, en van Hem verneemt, dat Hij deze van den Vader ontvangt, ziet gij hier niet iets beginnen, maar iets voortzetten, en wijst het verschijnsel, dat aan uwe oogen voorgesteld wordt, terug op wat vóór de vleeschwording geschiedde, te weten op de verborgenheid, dat God van eeuwigheid aan den Zoon gegeven heeft, om het Goddelijk leven mede te leven. Zoo

wijst het hier gesproken woord wel niet terstond en allernaast, maar toch in zijne verdere strekking de verborgenheid der eeuwige generatie aan. Misschien spreekt Christus dan ook met opzet in den verledenen en niet in den tegenwoordigen tijd, zeggende: heeft gegeven — niet echter om de mededeeling des levens als een beëindigd feit voor te stellen, maar om haar als een eeuwig feit aan te wijzen.

En heeft Hem macht gegeven, ook gericht te houden, omdat Hij des menschen Zoon is, 27. Jezus had gezegd, dat al het oordeel Hem gegeven was, vs. 22; door dat oordeel verstond Hij zijn koninklijk ambt en werk in het algemeen. Thans keert Hij tot het daar gezegde terug, maar om uit de Hem opgedragene koninklijke werken, een enkel op den voorgrond te stellen, en wel een, waarin zijne gelijkheid aan God ten volle uitkomt. 't Is zijn rechterlijk werk ten jongsten dage, als Hij over het eeuwig lot van elk mensch, hoofd voor hoofd, beschikken zal. Ook dit werk is Hem opgedragen; de nadruk ligt op het woordje „ook"; zelfs dit werk heeft de Vader Hem niet onthouden! Dat geen geringer werk dan dit Hem opgedragen is, wijst kennelijk aan, dat de gansche volheid Gods in Hem woont; want wie de menschen zonder hooger beroep oordeelen zal, moet noodzakelijk de goddelijke eigenschappen van alwetendheid en almacht bezitten, en hiermede het goddelijk wezen zelf deelachtig zijn, naardien deze eigenschappen het goddelijk wezen niet als toevoegsels, maar wezenlijk eigen zijn. Tegelijk dat Jezus over de Hem gegevene macht tot richten spreekt, geeft Hij aan het gezegde eene nieuwe wending, door te zeggen, dat de reden, waarom Hem deze macht opgedragen is, daarin ligt, dat Hij de Zoon des menschen is. Zeggen wil Hij hier, dat Hij Zoon des menschen moest zijn, om tot deze eervolle ambtstaak verheven te worden. Het feit, dat Hij mensch is, staat alzoo zijne verheffing tot Wereldrechter geenszins in den weg; integendeel baant het den weg tot deze. Om dit te begrijpen moet men voor oogen houden, dat het menschelijk geslacht niet eer in volle gemeenschap met God komen kan, voor het door gericht van alle schuld en zonde gereinigd is. Deze zuivering heeft God den Zoon opgedragen; het behoort even goed tot zijne ambtelijke taak om de wereld door gericht te reinigen, als om verzoening te doen voor de zonde. Zijn werk heeft Hij eerst dan volbracht, als alle zonde, die door zijn bloed niet verzoend is, gestraft is aan haren bedrijver, en deze voor goed gebannen is van de erve des menschelijken geslachts. Om dat werk te volbrengen moest Hij voorzeker Zoon van God

zijn; aan geen minderen dan dezen, kan de eer van het richten der wereld worden afgestaan, en evenmin is een bloot schepsel tot het verrichten van een zoo goddelijk werk bekwaam. Maar slechts als Zoon des menschen mag Hij het volbrengen; is de wereld door een mensch verontreinigd, en Gode ontroofd, de waardigheid Gods eischt, dat een mensch de wereld, van alle schuld en zonde gezuiverd, aan zijne voeten terugbrenge. De mensch, die haar verdierf, kon haar niet meer herstellen; de uit hem geborene menschen kunnen het evenmin, zelfs al vereenigden zij al hunne krachten; alleen van den Zoon des menschen is hulpe te verwachten. Maar God gaf het menschelijk geslacht een Zoon; 't was zijn eigen Zoon, dien Hij er toe afstond en overgaf, om Zoon onzes geslachts te worden. Als zoodanig stelde God Hem tot erfgenaam der gansche wereld, en naardien Hij geroepen was om zijne erve Gode te herwinnen, zoo gaf God Hem de macht, om de wereld door gericht te zuiveren, opdat zij als een heilig offer Hem toegebracht worden zou, en God tot haar zou wederkeeren. 't Is dus in hoedanigheid van Zoon des menschen, op wien de roeping van den mensch rust, om zijn geslacht gereinigd Gode te hergeven, dat de Zoon van God richtend optreedt. Het gericht moet evenals de verzoening van een mensch uitgaan, en wel van eenen, die als Zoon, niet van dezen of genen mensch, maar van het geslacht zelf, als eerstgeborene, aan de spits van alle dingen staat, en ze als zijn wettig eigendom in zich samenvat; de mensch moet herstellen wat de mensch bedierf. Maar omdat deze Menschenzoon tevens Gods Zoon is, kan de wederbrenging der wereld evenzeer een werk van God zelven heeten, dat Hij door zijnen eeuwigen Zoon volbrengt. Het gericht is evenals de verzoening middel hiertoe, en van de verzoening het noodzakelijk gevolg. Dat de verzoening voorgaat, is echter in de orde; want het was billijk dat de Zoon des menschen niet eer gerechtigd werd tot de hoogste handhaving der goddelijke gerechtigheid, vóór Hij getoond had het recht ten koste van zijn leven lief te hebben. Maar wie zal thans zijne oordeelen wraken? Aan eenen, die Zichzelven in het gerichte Gods gesteld heeft, opdat de genade niet dan door rechtvaardigheid heerschen zou, is het eindgericht ten volle toebetrouwd; het is zeker dat zijn ijver voor de rechtvaardigheid geen goddeloozen sparen zal, en dat zijne oordeelen zoo recht zullen zijn, dat geen der verlorenen Gode ooit onrecht zal kunnen verwijten.

Verwondert u daar niet over; want de ure komt, in welke allen, die in de graven zijn, zijne stem zullen hooren, 28, *en zullen uitgaan,*

die het goede gedaan hebben, tot de opstanding des levens, en die het kwade gedaan hebben, tot de opstanding der verdoemenis, 29. Het wekt misschien bevreemding, dat een mensch zich de bevoegdheid toekent om het jongst gericht te houden; die bevreemding zal echter wijken, als men bemerkt, dat zijne kracht even groot als zijne bevoegdheid is. Zie gindsche zondaren; op zijne stem stonden zij uit den dood der zonde tot het heilig leven Gods op. Zie gindschen lamme; op zijn: Sta op en wandel, droeg hij zijn beddeke weg. Dat is voorspel van de ure waarop deze stem, dezelfde, die men thans hoort, de dooden opwekken zal. Wie zijn doover dan de dooden? Toch zullen zij allen Christus' stem hooren; want het is de stem van het scheppend Woord, die hun gebieden zal om uit hunne graven op te staan. Op dien dag zal meer uitblinken dan de grootte zijner kracht. Gelijk zijne kracht tijdens zijne komst in het vleesch dienstbaar was aan de barmhartigheid, zal zij in de ure zijner verschijning ten gerichte, dienstbaar zijn aan de gerechtigheid. Reeds vroeger toch wekte Hij dooden op, maar 't was geen richterlijk werk; daarom wekte Hij ze niet op tot het eeuwige, maar tot het tijdelijke leven, en hergaf Hij ze een leven, dat zijn einde niet vindt in den eeuwigen, maar in den tijdelijken dood. Maar in de opwekking ten jongsten dage openbaart, belichaamt zich een richterlijk oordeel, een rechtvaardigend of een veroordeelend. 't Is eene opwekking des levens, eene, waarbij het leven door den dood henen breekt, hem verslindt, en in onvergankelijke glorie te voorschijn treedt, of eene opstanding ten gerichte, om in een tweeden dood, waaruit geene opstanding meer mogelijk is, de straf der zonde te ontvangen. Bij alle vroegere opwekkingen van dooden, 't zij door Profeten, 't zij door Apostelen, ja, zelfs bij die, welke Christus zelf tot stand bracht, beriep zich de dood van hun werk op den eeuwigen Rechter, en eischte den opgewekte van Hem terug. Maar na de opwekking ten jongsten dage laat de gerechtigheid hare stem niet meer hooren; want deze opwekking is een werk der gerechtigheid, waarbij het goede gekroond, het kwade gericht wordt. Zoo kon geen Profeet of Apostel dooden opwekken; zoo kan en mag het alleen de eenige, die, Zoon van God en Zoon des menschen in éénen, dit werk van den Vader ontving, opdat allen zouden zien wie Hij is, en gelijke eere aan Hem toebrengen als aan den Vader.

Ik kan van Mijzelven niets doen, 30*a*. Hier keert Christus tot het uitgangspunt, vs. 19, zijner rede terug. Door thans het woord *Ik* te gebruiken, past Hij alles, wat Hij van Zich als van den Zoon

gezegd had, onomwonden op Zichzelven toe; die Zoon van zoo even is Hij-zelf. Zijne eenheid met den Vader is zoo volkomen, dat Hij niets van Zichzelven kan doen; den laatsten wortel en grond van zijne werken heeft Hij niet in Zichzelven, maar in den Vader, omdat Hij zijn Zoon is, uit Hem in het goddelijk wezen geboren, en daarom drager van zijn wil en werk. Hij zou, om iets van Zichzelven te kunnen doen, ophouden moeten van den Vader, dat is, Zoon te zijn! Door er op te laten volgen: *gelijk Ik hoor*, *oordeel Ik*, 30*b* getuigt Jezus van zijn woord wat Hij te voren getuigd had van zijn werk. Begon Hij met te zeggen dat Hij niets deed, dan wat Hij den Vader zag doen, omdat de aanval zijner vijanden een zijner werken gold, hier, waar Hij van oordeelen spreekt, sluit Hij Zich aan bij wat Hij onmiddellijk te voren van zijn rechterlijk vonnissen getuigd had. Daarom gebruikt Hij hier, gelijk zoo even het beeld van het zien, het beeld van het hooren; een werk ziet, een oordeel hoort men. Bij het woord: oordeel, hebben wij allernaast te denken aan het oordeel, waarvan Christus even te voren sprak; de betuiging toch, *en mijn oordeel is rechtvaardig*, 30*c* verwijst naar een richterlijk oordeel over personen. Van zijn oordeel getuigt Hij dat het een ander oordeel achter zich heeft, waarvan het de getrouwe weerklank is, dat des Vaders. Daarom kan niemand zijn oordeel schelden; 't is dat van God zelven. De Zoon hoort vóór Hij spreekt, en Hij spreekt wat Hij hoort. Dit geldt echter niet alleen van zijn oordeel ten jongsten dage; het hier gesprokene woord heeft, ook in Jezus' bedoeling, de algemeene strekking, om ons te leeren, dat alle woord, door Hem gesproken, dient om over goed en kwaad, waarheid en leugen, of ook over personen en omstandigheden licht te ontsteken. Door voorts te zeggen: *want Ik zoek niet mijnen wil, maar den wil mijns Vaders, die Mij gezonden heeft*, 30*d*, getuigt Hij niets kwaads van zijnen wil, als zou deze tegen Gods wil over staan. Men houde in het oog, dat Jezus Zich hier voorstelt als een afgezant des Vaders, dat is, als iemand die een werk van een ander te volbrengen heeft. Gelijk nu een bode maar één streven heeft, namelijk om zijnen last te volbrengen, en niets buiten zijnen last beoogt, zoo ook Jezus. Hij is niet gekomen om een eigen werk naar een eigen wil te doen, maar om het werk des Vaders te verrichten en het Woord des Vaders over te brengen. Daarin bestaat zijne heiligheid, dat Hij Zich geheel en uitsluitend aan zijne zending wijdt; in al wat Hij doet of spreekt gedraagt Hij Zich als een gezondene; want Hij doet niets dan wat Hem getoond, en zegt niets dan wat Hem gezegd is van den Vader. Daarom kan

het hoogste aller werken, dat van het gericht, zooals het zich in de opwekking der dooden ten leven of ten verderve belichaamt en onderscheidt, Hem worden toebetrouwd; zijne heiligheid waarborgt de goddelijkheid en rechtvaardigheid van zijn werk.

Hiermede loopt het verheven getuigenis, dat Christus Zichzelven gaf, ten einde. Men heeft er zich aan geërgerd. Hoe, zoo zeide men, zou de Christus van het vierde Evangelie, die zich in allerlei bovennatuurlijke bespiegelingen verliest, eenzelfde zijn met den Christus der eerste Evangeliën, wiens woord de eenvoud zelf is! Daarom moest de Christus van Johannes' Evangelie het verdichtsel van een zijner bewonderaars zijn. Maar zoo zal niet spreken, wie bedenkt, dat de Christus van Galilea, wiens beeld ons de drie eerste evangelisten schetsen, in genoemd arbeidsveld de aanvallen op zijn heilig Zoonschap niet te verduren had, die in Jeruzalem er tegen werden gericht. Het waren juist deze aanvallen, die de teederste snaren van zijnen inwendigen mensch deden trillen, en Hem prikkelden om zijn diepst liggend bewustzijn uit te spreken, dat van Gods eeniggeboren Zoon te zijn. Zoo sprak Hij van zijn Zoonschap niet om schoolsch onderricht te geven, maar om op te komen tegen de ontkenning van zijne teedere betrekking tot den Vader. Lag het dan niet op den weg van Johannes, den evangelist, die Christus' werk in Jeruzalem tot stoffe van zijn Evangelie had gekozen, om de woorden aan de vergetelheid te ontrukken, waarin Hij daar uiting gaf aan het bewustzijn van Gods Zoon te zijn?

Indien Ik van Mijzelven getuig, mijne getuigenis is niet waarachtig, 31. Hier houdt Jezus rekening met de bedenking: al wat gij zegt, rust uitsluitend op uw eigen beweren. Hij begint met te erkennen, dat zijn getuigenis niet waarachtig zou zijn, zoo het alleen stond, van geen ander getuigenis vergezeld. Hiermede stemt Hij niet slechts toe, dat het alsdan niet voor waarachtig zou kunnen gelden, maar erkent Hij ten volle, dat het alsdan niet waarachtig zou zijn. Gemeenlijk beperkt men de beteekenis van Jezus' woord tot het eerst gezegde; Hij zou slechts hulde doen aan zeker beginsel des rechts, dat op den zondigen toestand der menschen gegrond is, en te kennen geeft, dat niemand op zijn woord mag worden geloofd. Jezus zegt echter niet, dat zijn getuigenis, zoo het alleen stond, niet waarachtig zou schijnen, maar verklaart beslist, dat het alsdan niet waarachtig zou zijn. Hoe zou Hij trouwens minder sterk spreken? Als iemand van zichzelven zegt, dat hij zoon eens konings is, en de koning, wiens zoon hij zich heet, zich als een vreemde tegenover hem aanstelt, dan is het uitgemaakt,

dat er een valsch getuigenis is gegeven. Het getuigenis van een kind omtrent zijn zoonschap, staat nooit alleen zoo het waarachtig is; de natuur van het vaderschap brengt mede, dat ook van den kant des vaders gelijk getuigenis gegeven wordt. Zoo is het ook hier. Christus toch heeft, als Hij zegt, dat zijn getuigenis niet waarachtig zou zijn, als het alleen stond, niet alle mogelijk, maar een bepaald getuigenis op het oog, te weten het hier bestreden getuigenis omtrent zijn Zoonschap. Ten volle billijkt Hij daarom den eisch, dat zijn getuigenis, alvorens het aangenomen wordt, bevestigd zij door een getuigenis van den Vader zelven.

Maar aan dien eisch is voldaan. *Er is een ander, die van Mij getuigt, en Ik weet, dat de getuigenis, welke hij van Mij getuigt, waarachtig is*, 32. Er is — hier ligt de nadruk op. Christus staat met zijn getuigenis niet alleen, een ander getuigt van Hem. Wie die andere is, laat Hij voor het oogenblik gissen; de plechtige verklaring echter, dat Hij van de waarachtigheid van diens getuigenis zeker is, bevat eene vingerwijzing naar den Vader zelven. Diens getuigenis is voor Christus voldoende, en behoort het voor allen mensch te zijn, naardien het onmogelijk is, dat God liegen zou.

Maar alvorens op dit getuigenis nader in te gaan, wil Jezus het misverstand voorkomen, als had Hij op Johannes den Dooper het oog. Daartoe begint Hij van dezen te spreken. *Gijlieden hebt tot Johannes gezonden, en hij heeft der waarheid getuigenis gegeven*, 33. Hij zegt hiermede, hoe het den Joden niet onbekend is, dat de Dooper Hem gelijk getuigenis gaf, als Hij Zichzelven geeft; zij zelven toch hebben een gezantschap naar den Dooper gezonden, en bij die gelegenheid zijn getuigenis omtrent den Christus gehoord, hfdst. 1 : 19—27. Dat getuigenis erkent Jezus als ten volle waarachtig; tegelijk echter verklaart Hij, dat Hij het niet aanneemt, als het eigenlijk, Hemzelven geldend en bevredigend getuigenis. Het was voldoende voor anderen, maar niet voldoende voor Hem; 't was trouwens ook tot anderen, niet tot Hem gericht. Zoo toch spreekt Hij: *Doch Ik neem geene getuigenis van eenig mensch; maar dit zeg Ik, opdat gijlieden zoudt behouden worden*, 34. Verre van Jezus om het getuigenis van Johannes als een menschelijk getuigenis te beschouwen. Wel noemt Hij hem mensch, en grondt hij hierop zijne weigering om zijn getuigenis, als het Hem bevredigende, aan te nemen, maar dit doet Hij alleen om te laten uitkomen, dat Hij als Zoon niet tevreden kan zijn met een getuigenis, dat de knecht aangaande Hem geeft, maar de stem des Vaders zelven begeert te hooren. Zoo Johannes Hem getuigenis aanbood, zou Hij weigeren

het aan te nemen; de Zoon wil het getuigenis aangaande zijn Zoonschap niet van een schepsel, allerminst van een mensch, maar van God zelven ontvangen. Dit getuigenis Gods is *het* getuigenis, zooals het in het oorspronkelijke luidt, het eenige, dat met de eere des Zoons overeenkomt en zijn hart bevredigt. God had dan ook Johannes niet tot den Zoon, maar tot Israël gezonden; tot den Zoon zou Hij zelf spreken. En dat Jezus van Johannes' getuigenis melding maakt, en er zich tegenover zijne tegenstanders op beroept, is een afdalen tot het standpunt, waarop zijn woord hen bereiken kan, dat zijn grond vindt in lust om hen te behouden. Geenszins echter is dat getuigenis de grond van zijn eigen getuigenis. Dat Hij Gods Zoon is, wist Hij reeds, voor Johannes het wist; en dat deze twijfelde, heeft niet een oogenblik zijne vastigheid geschokt. De zon ziet zich bij haar eigen licht; zij heeft het licht, door tusschenkomst van menschen ontstoken, niet noodig om zichzelve te zien. *Hij was eene brandende en lichtende kaars; en gij hebt ulieden voor een korten tijd in zijn licht willen verheugen,* 35. Ja, de Dooper was een fakkel, die brandde en licht gaf, ter wille van zijn volk ontstoken; zoo helder brandde deze fakkel, dat elk den weg vinden kon naar den Zoon. De fakkel is thans gebluscht, de Dooper is in den kerker verdwenen. Maar zijn schijnsel is ook niet meer noodig; want zijn getuigenis is door hooger getuigenis vervangen; de fakkel scheen slechts een korten tijd, omdat de zon zich haastte om op te gaan. Helaas! in plaats van hunne winste te doen met de korte oogenblikken, gedurende welke het licht de duisternis van den nacht doorbrak, hebben de Joden zich gedragen als dwaze kinderen, die zich met het licht vroolijk maken, en niet bedenken, dat het over hen opgaat om hun den weg aan te wijzen, waarop men den komenden toorn ontvliedt. De volkstrots had zich vermaakt in het bezit van dezen buitengewonen man; maar wie had met zijn woord zijne winste gedaan?

Maar Ik heb eene getuigenis meerder dan die van Johannes; want de werken, die Mij de Vader gegeven heeft, om die te volbrengen, dezelve werken, die Ik doe, getuigen van Mij, dat de Vader Mij gezonden heeft, 36. Hier ontwikkelt Jezus, wat Hij vs. 32 van het „ander" getuigenis in het algemeen gezegd had. Hij brengt het onder twee hoofdsoorten: onder het getuigenis dat in werken, en onder het getuigenis dat in woorden bestaat, terwijl Hij in beide bovendien nog eene tweevoudige onderscheiding maakt. Hier, in vs. 36, spreekt Hij over de werken, en zegt van deze eerst, dat zij Hem van den Vader gegeven zijn; daarna, dat Hij ze doet. Het

oog heeft Hij, zooal niet uitsluitend dan toch voornamelijk, op zijne wonderen. In deze werken getuigt God van Hem, door ze Hem te doen te geven; waren zij geene gegevene werken, zoodat de Zoon ze buiten den Vader om deed, dan zouden zij geene getuigenis des Vaders omtrent Hem zijn, en evenmin zou zulks het geval wezen, als de Vader ze deed zonder de tusschenkomst van den Zoon. Zoo echter, als gegevene en verrichte werken, zijn zij getuigenissen des Vaders aan den Eengeborene, die zijne zending aanwijzen. Tegelijk met zijne zending is zijn Zoonschap bewezen; want de gezondene kondigt zich aan als de Zoon. Doch er is nog een ander getuigenis; Jezus spreekt er van in vs. 37*a*: *En de Vader, die Mij gezonden heeft, die heeft zelf van Mij getuigd.* Dit getuigenis onderscheidt zich van het andere, doordien het meer persoonlijk en rechtstreeks is; tot iemand het woord te richten is nog klemmender dan iemand werk op te dragen. De vraag, wat Jezus met dit getuigenis bedoelt, wordt uiteenloopend beantwoord; sommigen denken aan het getuigenis, dat God Zijnen Zoon bij den doop gaf, anderen aan het getuigenis omtrent Hem, dat de Schriften des Ouden Verbonds bevatten. Waarschijnlijk bedoelt Jezus beide tegelijk. Met dezen verstande, dat Hij eerst denkt aan het getuigenis, dat God Hem bij zijnen doop gaf, toen Hij de stem des Vaders tot Zich hoorde spreken, en den Geest gelijk eene duive op Zich zag nederdalen; daarna aan het getuigenis in de Schriften, die, men vergete het niet, voor zoover zij Hem raken, allernaast voor Hem geschreven zijn als een rechtstreeks tot Hem gericht getuigenis Gods. Bij deze opvatting zijn de volgende woorden: *Gij hebt noch zijne stem ooit gehoord, noch zijne gedaante gezien*, 37*b*, *en zijn woord hebt gij niet in u blijvende; want gij gelooft niet, dien Hij gezonden heeft*, 38, zeer natuurlijk te verklaren. Het eerste, hoorbare en zichtbare getuigenis viel buiten bereik hunner waarneming, zoodat alleen het tweede, dat der stemme Gods in de Schrift, hun overbleef, om hun het gemis van het andere te vergoeden. Uit hun ongeloof in Christus blijkt echter, dat het hun geen nut deed. Zij hooren het woord, maar nemen het niet ter harte, omdat zij het niet verstaan.

Met dit laatste woord gaat Jezus van het verweer tot den aanval over. *Onderzoekt de Schriften; want gij meent in dezelve het eeuwige leven te hebben, en die zijn het, die van Mij getuigen*, 39. De voorkeur dient gegeven aan de vertaling: gij onderzoekt de Schriften. Eene opwekking tot onderzoek der Schriften kan geene plaats vinden in den samenhang, die wegens het bestraffend karakter

der geheele slotrede, hier een verwijt, geene opwekking eischt. Daarbij zou het vreemd zijn, dat de vermaning tot onderzoek der Schriften gegrond werd op de meening der Joden, dat zij in de Schriften het eeuwige leven hadden. Er had, werd hier eene opwekking gegeven, moeten staan: want gij hebt in dezelve het eeuwige leven; ook had het ter rechtvaardiging dezer opwekking niet moeten luiden: *en*, maar: *want* die zijn het, die van mij getuigen. Volgens de juiste vertaling is de zin deze: gij onderzoekt de Schriften, omdat gij in den waan verkeert, dat de kennis derzelve het eeuwige leven aanbrengt; die Schriften getuigen van Mij, maar hoewel zij van zich af en naar Mij henen wijzen, houdt gij u van Mij verre: *en gij wilt tot Mij niet komen, opdat gij het leven moogt hebben*, 40. Tot de Schrift willen zij komen, maar verder niet; verstonden zij echter de Schrift, dan zouden zij merken, dat deze slechts de brug is tot Christus, en het eeuwig leven alleen geeft, zoo zij gelezen worden in het geloof, dat den Christus, dien zij aankondigen, tot voorwerp heeft. Christus is de sleutel tot en de hoofdsom van het Oude Testament; wie er Hem niet in vindt, heeft het nooit recht gelezen.

Ik neem geene eer van menschen, 41. Thans gaat Jezus er toe over, om den innerlijken aard van hun onwil om tot Hem te komen in het licht te stellen. Daartoe begint Hij met iets van Zichzelven te zeggen: Hij neemt geene eer van menschen. Dit houdt nog meer in, dan dat Hij geene eer van menschen zoekt; Hij zoekt ze niet alleen niet, maar neemt ze ook niet aan, als zij Hem aangeboden wordt. Eere zoekt Hij voorzeker, maar alleen de eere, die van God komt. Niet uit de handen van menschen neemt Hij zijne kroon aan, maar alleen uit de handen van God.

Stond het nu evenzoo met de Joden, dan zouden zij zich niet tegen Jezus kanten. Zij zouden zich alsdan niet ergeren aan een Messias, die de eer dezer wereld verachtte, en den smaad dezer wereld droeg; integendeel zouden zij in zijn verloochend zijn aan alle wereldsche eer, en in zijn gezet zijn op de eere van boven, een teeken van zijn Messiasschap zien; ook zouden zij volgaarne de eere aannemen, die Hij hun van Godes wege toebrengt, die van kinderen en erfgenamen zijns Vaders te worden, uit het geloof in zijnen naam.

Maar alzoo staat het met de Joden niet. Jezus zegt het hun rondweg: *maar Ik ken ulieden, dat gij de liefde Gods in uzelven niet hebt*, 42. Zij zijn dood en koud voor God. Jezus mag dat zeggen, omdat Hij hen allen kent. Hij weet, dat zij God niet lief-

hebben; want zij zoeken wel de eer, die van menschen, maar niet de eer, die van God komt.

Dat toonen zij door den Zoon te verwerpen. *Ik ben gekomen in den naam mijns Vaders, en gij neemt Mij niet aan*, 43*a*. Hadden zij God lief, zij zouden ook Christus liefhebben. Maar dezen nemen zij niet aan, hoewel Hij tot hen komt in den geest en de kracht zijns Vaders, als een die het werk zijns Vaders doet. *Zoo een ander komt in zijn eigen naam, dien zult gij aannemen*, 43*b*. Werpt een ander zich tot Messias op, zij zullen hem aannemen, ofschoon hij de werken des Vaders niet doet, en in plaats van de eere, die van God komt, kennelijk eigen macht en voordeel bij menschen zoekt. De geschiedenis heeft dit woord bevestigd, als zij van niet minder dan vierentachtig valsche Christussen melding maakt, die binnen den korten tijd eener enkele eeuw in het midden des Joodschen volks aanhang zochten en — vonden. Geen wonder voorwaar dat men hen volgde. Deze valsche messiassen deden wel de werken des Vaders niet gelijk Jezus, maar hunne woorden vergoedden bij de Joden dit gemis; want hunne woorden drukten uit, wat de vleeschelijke zin des volks wilde. Met Christus daarentegen handelt men anders; ofschoon zijne werken zijne woorden bevestigen, verwerpt men deze, omdat zij heilig zijn.

Hoe kunt gij gelooven, gij, die eer van elkander neemt, en de eer, die van God alleen is, niet zoekt? 44. Hier zegt Jezus hun, dat zij evenmin kunnen als willen gelooven. Van een Messias, die alle eere van menschen ijdel heet, kan geene kracht tot aantrekking uitgaan op lieden, die niets hoogers kennen dan de eere, die van menschen komt, maar geene waardij toekennen aan het van God geëerd worden, en niet begrijpen kunnen, hoe iemand daaraan genoeg hebben zou. Zulk een Christus kan slechts door hen verworpen worden. Alvorens zij Hem hun vertrouwen schenken en hun hart geven konden, zouden zij eerst bekeerd moeten worden van hun vleeschelijken zin en hun wereldsch streven, en de eere Gods gaan zoeken als het hoogste goed. Zoolang er geene heilige en hemelsche behoeften in ons ontwaakt zijn, kunnen wij Christus kennen noch waardeeren; dan blijft Hij een verschijnsel, waar in het element onzes levens geene plaats voor is te vinden. Zoo stond het met de Joden; zij konden in Christus den vervuller onzer behoeften niet zien, omdat zij geene behoefte hadden aan de schatten, die Hij aanbood, en Hij geene vervulling toezegde aan de behoeften, die zij wel hadden. Het ongeloof van Nathanaël of Thomas had zijn diepsten grond in geestelijk onverstand, maar dat der Farizeën

en Schriftgeleerden schiet zijne wortelen dieper; woord noch teeken kan het wegnemen. Het wortelt in vijandschap tegen God, en in liefde tot de wereld. Zoo is hunne onmacht om te gelooven geen vrijbrief, maar het bewijsstuk hunner schuld.

Nog nauwer kring sluit Jezus om hen heen in vss. 45—47. *Meent niet, dat Ik u verklagen zal bij den Vader; die u verklaagt, is Mozes, op welken gij gehoopt hebt*, 45. Men verdenke Jezus niet van haat tegen zijn volk, en wane niet, dat Hij, door dien haat gedreven, hen bij den Vader in staat van beschuldiging stellen zal. Hoe, Hij zou hen aanklagen! Niets zoo overbodig als dat; er is er reeds een, die hen aangeklaagd heeft, 't is de man, op wien zij hopen, 't is Mozes. De Joden meenen, dat Mozes Jezus beschuldigen zal als een overtreder van de wet des sabbats; 't is juist omgekeerd. Hij, op wien zij hopen als op hun voorspraak bij God, is als hun aanklager bij God opgetreden. *Want indien gij Mozes geloofdet, zoo zoudt gij Mij gelooven; want hij heeft van Mij geschreven*, 46. Terwijl de Joden zich op hun ijver voor Mozes beroemen, verwerpen zij hem, door niet te gelooven, wat hij van Jezus geschreven heeft. Hier zinspeelt Jezus op de aankondiging van het zaad der vrouw in het paradijs; op de belofte aan de aartsvaderen; op de plechtigheden van den eeredienst onder Israël, die als zoovele schaduwen waren, door den komenden Christus geworpen; inzonderheid op de wel allen profeet omvattende, maar eerst in den Christus geheel vervulde belofte: een profeet zal Ik hun verwekken uit het midden hunner broederen, gelijk u, Deut. 18:18, vgl. Hand. 3:22. Geloofden de Joden alzoo aan Mozes, zoo zouden zij ook in Christus gelooven. *Maar zoo gij zijne Schriften niet glooft, hoe zult gij mijne woorden gelooven?* 47. Om met het geloof in Christus te eindigen, moet men met het geloof aan Mozes beginnen; wie de Wet verwerpt, kan niet tot het Evangelie komen. Dat is een wenk voor den Jood, maar — ook voor den Christen. Het is niet toevallig, dat aan de ontzenuwing en verwerping van het Nieuwe Testament eene onderschatting van het Oude voorafging. Verwerping van Mozes' boeken leidt tot verwerping van den Christus der Evangeliën. De boom des Nieuwen Verbonds valt omver, als men hem loswoelt uit den grond, waaruit hij is opgewassen en waarin hij zijne wortelen schiet: de Wet en de Profeten. Met het Mozaïsme zou het Christendom vallen.

HOOFDSTUK VI.

JEZUS WEDER IN GALILEA.

Dit hoofdstuk verplaatst ons naar Galilea. Het bevat alles, wat Johannes ons van Jezus' werkzaamheid aldaar verhaalt; zijn inhoud is zelfs niet geheel en al nieuw; gedeeltelijk vinden wij, wat Johannes verhaalt, ook bij andere evangelisten. Toch staat het niet zoo, dat Johannes een lossen greep in de historie van Jezus' arbeid in Galilea zou doen. Er is plan in zijn Evangelie. Hij wil ons Christus in zijne heerlijke zelfopenbaring vertoonen, en ons doen zien, hoe geloof en ongeloof, in gelijke mate als deze zelfopenbaring in omvang en klaarheid wast, tot het hoogtepunt hunner ontwikkeling komen. Daaruit verklaart zich, dat hij Jezus' optreden in Jeruzalem tot voornaamste onderwerp van zijn verhaal stelt. Nergens toch sprak Christus meer van Zichzelven dan daar, omdat nergens verreikender aanval op zijn persoon werd gericht dan daar; ook kwamen te Jeruzalem, beide geloof en ongeloof, tot hunne volle openbaring. Toch gaat de evangelist Galilea niet geheel voorbij, maar wat hij van Jezus' werk en wedervaren in dit gewest verhaalt, is strikt aan het oogmerk van zijn Evangelie gebonden. Hij wil ons doen zien, dat Galilea geen tegenwicht vormde tegen Jeruzalem, maar, zij het ook om andere redenen en in zwakkere vormen, evenals Jeruzalem den Christus losliet, en zichzelf zoo voorbereidde tot de droeve rol, die het in de beslissende ure speelde, als het voor Pilatus' rechterstoel aan Jeruzalem den doorslag gaf. Vandaar verhaalt hij in ons hoofdstuk juist de geschiedenis, die het wankelend Galilea naar den kant des ongeloofs deed overslaan, om dan in de volgende hoofdstukken zich tot het hoofdtooneel van den strijd te wenden, Jeruzalem, en aan te wijzen, hoe de door Jezus' vertrek afgebroken kamp, op de volgende feesten zich weer voortzet en tot zijn einde komt. Er is alzoo geen

zweem van wanorde in zijn Evangelie, maar een wel geordend plan.
Na dezen vertrok Jezus over de zee van Galilea, welke is de zee van Tiberias, 1. De vijandschap der Joden deed Jezus na afloop van het feest naar Galilea terugkeeren. Eenigen tijd na zijne aankomst aldaar begaf Hij Zich naar de omstreken van Bethsaïda-Julias, gelegen aan den noordoostelijken oever van het Galileesche meer, in het gebied van Filippus, vgl. Luk. 9 : 10. *En Hem volgde eene groote schare, omdat zij zijne teekenen zagen, die Hij deed aan de kranken*, 2. Men lette er op, dat Johannes zich niet vergenoegt om te melden, dat eene groote schare Hem achterna ging, maar ook vermeldt, wat haar daartoe dreef, namelijk, niet de begeerte om zijne woorden te hooren, maar de lust om zijne wonderen te zien. Het vleeschelijk karakter van den ijver der schare om Jezus te volgen verklaart den droeven afloop van een schijnbaar zooveel belovend begin. 't Is nog hetzelfde volk als in Joh. 4 : 48; wat Jezus in het daar vermelde begin zijner Galileesche werkzaamheid zeide: „tenzij dat gijlieden teekenen en wonderen ziet, gij zult niet gelooven," blijkt aan het slot van zijn arbeid aan het geheel des Galileeschen volks nog van gelijke kracht te zijn. *En Jezus ging op den berg en zat aldaar neder met zijne discipelen*, 3. 't Was, gelijk uit Luk. 9 : 10 blijkt, Jezus' bedoeling niet om de schare tot Zich te lokken; integendeel had Hij voor Zich en de twaalven de eenzaamheid opgezocht, om Zich en hen op zijn aanstaand lijden en sterven voor te bereiden. Er begon toch een gewichtig keerpunt in zijn leven te naderen, dat tot stille voorbereiding maande op wat komen zou. *En het Pascha, het feest der Joden, was nabij*, 4. Het valt niet met zekerheid aan te wijzen wat den evangelist beweegt om deze tijdsbepaling te geven; misschien doet hij het om ons te zeggen, dat Jezus Zich en de zijnen in het feest, dat Hij hier aanrichtte, eene verrassende vergoeding geven wilde voor het gemis van het voorrecht om het Pascha in Jeruzalem te vieren. Opmerkelijk is het in elk geval, dat Hij Zich in al zijn doen zoo nauw mogelijk aan het Paaschfeest aansluit; Hij geeft brood te eten, en wat Hij, na afloop van het feestmaal, in de Synagoge van Kapernaüm spreekt, dient om Zichzelf als het ware Paaschlam voor te stellen, welks vleesch men eten en welks bloed men drinken moet, wil men waarlijk leven. *Jezus dan de oogen opheffende, en ziende dat eene groote schare tot Hem kwam, zeide tot Filippus: van waar zullen wij brooden koopen, opdat deze eten mogen?* 5. *Doch dit zeide Hij, hem beproevende; want Hij wist zelf, wat Hij doen zou*, 6. Dat Jezus bij het zien der niet verwachte schare terstond aan hunne licha-

melijke behoeften denkt, teekent Hem van eene zeer lieflijke zijde; Hij achtte Zich niet te verheven, om Zich met onze aardsche behoeften te bemoeien, maar had een hart ook voor den hongerigen mensch. Dat Hij Filippus de vermelde vraag voorlegde, geschiedde niet met de bedoeling om raad van hem te ontvangen; zijn plan toch stond reeds vast. Hij wilde hem slechts beproeven; niet zijne schranderheid wilde Hij echter beproeven, maar zijn geloof, zoo namelijk, dat Hij van hem weten wilde, of zijn geloof reikte tot de gedachte zijns Meesters. Hij zelf had geen raad noodig; zijn naam toch is Raad; nooit is Hij verlegen, zelfs dan niet, als zijne dienaren radeloos zijn. Uit alle verlegenheden, aardsche zoowel als geestelijke, weet Hij de menschen uit te brengen. *Filippus antwoordde Hem: voor tweehonderd penningen brood is voor dezen niet genoeg, opdat een iegelijk van hen een weinig neme*, 7. De penning (denarie) was eene Romeinsche munt, die in de onze eene waarde van ruim acht stuivers vertegenwoordigt, zoodat de 200 penningen, welke Filippus noodig acht, ruim tachtig gulden bedragen. Zulk eene som was in Jezus' bezit niet. Met opzet wilde God dat Jezus niet over goud en zilver zou beschikken, opdat in zijne hulp niet alleen zijne milddadigheid, maar ook zijne heerlijkheid uitkomen zou. Want omdat Hij niet met goud en zilver te hulp komen kon, was Hij gerechtigd en werd Hij gedrongen, om het door zijne Goddelijke kracht te doen; zijne armoede baande den weg tot het wonder. In zijne armoede als Zoon des menschen vond Hij het ledig, waarin de wieken zijner kracht als Zoon van God Zich ten volle konden ontplooien. *Een van zijne discipelen, namelijk Andreas, de broeder van Simon Petrus, zeide tot Hem:* 8, *hier is een jongsken, dat vijf gerstebrooden heeft, en twee vischjes; maar wat zijn deze onder zoo velen?* 9. Wat er is, is zoo goed als niets; voor een, die de kracht des Vaders in Zich heeft, is het meer dan genoeg. Tot Hem mag als tegen God gezegd: Heere, het is niets bij U, te helpen, hetzij den machtige, hetzij den krachtelooze, 2 Kron. 14:11. *En Jezus zeide: doet de menschen nederzitten. En er was veel gras in die plaats. Zoo zaten dan de mannen neder, omtrent vijfduizend in getal*, 10. Vijfduizend mannen en voor elke duizend één brood! Welk een geloof in hunnen Meester hadden de discipelen niet noodig, om de menigte tot den maaltijd te schikken! Zonder geloof kan niemand trouwens dienaar van Christus zijn; want Hij roept zijne knechten voortdurend tot werken, die zonder de tusschenkomst zijner kracht, ijdele vertooningen zouden zijn. De discipelen betoonen hier gehoorzaamheid des geloofs. Het bleek, dat

zij bij eenen verstandigen meester ter schole waren, naardien deze hen oefende in wat eerste eigenschap van een dienstknecht Gods moet zijn. *En Jezus nam de brooden, en gedankt hebbende, deelde Hij ze den discipelen, en de discipelen dengenen, die nedergezeten waren; desgelijks ook van de vischjes, zooveel zij wilden*, 11. Ook hier werd, gelijk steeds bij de Joden, de maaltijd geopend met dankzegging voor de geschonkene gaven. De dankzegging van thans had echter eene bijzondere beteekenis. Schijnbaar had God niet genoeg gegeven; er scheen dus eer stoffe tot gebed dan tot dankzegging te zijn. Nochtans dankt Jezus; want Hij weet, dat zijn Vader Hem opgedragen heeft om het te-weinig tot een te-veel te maken. Daarom is zijn danken een danken voor het Hem gegeven werk. Het werk zelf volbrengt Hij onmiddellijk door zijne Goddelijke kracht. 't Is geene bespoediging van den natuurlijken gang van ontwikkeling der dingen; 't is geene vermeerdering der voedende kracht in plaats van vermeerdering der voedende stof; men trachte toch het wonder niet te verklaren. Hier treedt het vleesch geworden Woord als scheppend Woord op; door den sluier van het vleesch, dat Hij werd, laat Hij de heerlijkheid schijnen van het Woord, dat Hij is. *En als zij verzadigd waren, zeide Hij tot zijne discipelen: vergadert de overgeschotene brokken, opdat er niets verloren ga*, 12. *Zij vergaderden ze dan, en vulden twaalf korven met brokken van de vijf gerstebrooden, welke overgeschoten waren dengenen, die gegeten hadden*, 13. Een zóó verkregen goed mag niet gering worden geschat; daarom laat Jezus het overschot er van verzamelen. De twaalf volle korven wijzen aan, dat de gastheer zijne vijfduizend gasten met koninklijke mildheid onthaald heeft. Elk der twaalven houdt een korf voor eigen leeftocht over; het is zijn loon voor den dienst aan het gastmaal.

De menschen dan, gezien hebbende het teeken, dat Jezus gedaan had, zeiden: deze is waarlijk de Profeet, die in de wereld komen zou, 14. De verwachting, dat er een Profeet komen zou, die in den loop zijner profetische werkzaamheden tot Messias verheven zou worden, grondde zich op de profetie van Mozes, Deut. 18 : 18. Dezen Profeet acht het volk, na het teeken des broods gezien te hebben, in Jezus verschenen. Daarom rekenen zij den tijd gekomen om Hem van Profeet tot Koning te verheffen. *Jezus dan, wetende, dat zij zouden komen, en Hem met geweld nemen, opdat zij Hem Koning maakten, ontweek wederom op den berg, Hij zelf alleen*, 15. Wat het volk wilde, wilde Jezus niet. Niet dan door lijden wilde Hij zijne heerlijkheid ingaan, omdat de Vader het alzoo van Hem begeerde;

ook zocht Hij geene aardsche kroon, Hem door het volk, maar eene hemelsche, Hem door den Vader opgezet. Daarom ontnam Hij aan de menigte de gelegenheid om zijne heilige zaak te bezoedelen, door den schijn op zijn koninkrijk te brengen, alsof het van deze wereld was. Want Hij scheidde Zich van de schare af, en keerde geheel alleen naar den berg terug, van welken Hij de schare naar de vlakte afgevoerd had, om haar daar den maaltijd te bereiden.

En als het avond geworden was, gingen zijne discipelen af naar de zee, 16. Uit de andere evangelisten blijkt, dat Jezus ook zijne twaalven van de schare scheidde; Hij wilde hen buiten de verzoeking houden om door haren vleeschelijken ijver te worden medegesleept. Dit was te noodiger, omdat zij zelven geenszins vrij waren van de begeerte om hunnen Meester reeds nu gekroond te zien; ja, een was er zelfs in hun midden, wiens hart geheel en al opging in het streven naar een messiaansch koninkrijk van deze wereld, zoodat zich van hem verwachten liet, dat hij de discipelen bewegen zou om de schare in haar voornemen te steunen. Daarom dwong Jezus zijne twaalven om naar den westelijken oever terug te varen, Mark. 6:45. *En in het schip gegaan zijnde, kwamen zij over de zee naar Kapernaüm. En het was alreede duister geworden, en Jezus was tot hen niet gekomen,* 17. Het schip had slechts den noordelijken oever van het Meer te houden om ter bestemder plaatse te komen. Jezus had hun ongetwijfeld gezegd, dat Hij Zich tijdens den loop der reis bij hen zou voegen. Waarschijnlijk hadden zij daarom op zekeren afstand van de plaats hunner afvaart het anker uitgeworpen om op Hem te wachten. Vergeefs echter zagen zij naar den oever uit, of zij Hem daar ook zagen staan, en daar het reeds duister werd, besloten zij, zonder Hem verder te varen. *En de zee verhief zich, overmits er een groote wind waaide,* 18. Het was kennelijk hun plan, om zich zoo dicht mogelijk bij den oever te houden, ten einde Jezus te kunnen innemen, zoodra Hij van den oever tot hen riep; maar de hevigheid van den wind belette hen koers te houden, en dreef hun scheepke van den oever weg midden in het Meer. *En als zij omtrent vijfentwintig of dertig stadiën gevaren waren, zagen zij Jezus, wandelende op de zee, en komende bij het schip; en zij werden bevreesd,* 19. De stadie wijst een afstand van drie minuten aan; naardien de breedte van het Meer ongeveer veertig stadiën bedroeg, hadden de discipelen, spijt den tegenwind, het grootste gedeelte van den weg reeds afgelegd, toen Jezus tot hen kwam. Zij herkenden Hem echter in den beginne niet, maar dachten in de gestalte, die op de baren wandelde,

een spooksel te zien. Volgens Markus gaven zij een luiden schreeuw van vrees. *Maar Hij zeide tot hen: Ik ben het; zijt niet bevreesd,* 20. *Zij hebben Hem dan gewilliglijk in het schip genomen, en terstond kwam het schip aan het land, daar zij naar toe voeren,* 21. De vertaling „gewilliglijk” geeft wèl niet de letter, maar toch den zin getrouw terug. ’t Is niet zoo, dat zij gereed stonden om Hem in hun schip op te nemen, maar hun voornemen niet konden uitvoeren, omdat het schip door eene onverwachte beweging terstond aan wal kwam. De evangelist wil ons iets anders zeggen, namelijk, dat zij niet zoodra Jezus herkenden, of zij beijverden zich ook om Hem in het schip op te nemen. En pas was Hij aan boord, of het schip was aan land; het eene wonder volgde het ander.

Dat dit wonder diepen indruk maakte, laat zich begrijpen. Wie zou den Zoon van God niet herkennen in den man, die de zee tot zijn voetpad maakt, hoe hoog hare golven ook klimmen, en geen steun onder zijne voeten behoeft, wijl Hij steun heeft in Zichzelven? Toch beperkt Jezus’ bedoeling met dit wonder zich geenszins tot het geven van een teeken zijner Goddelijke heerlijkheid. Hij wilde de zijnen bij manier van aanschouwelijk onderwijs voorteekenen, wat hen wachtte. De scheiding van zooeven, waarbij Hij zijne discipelen zonder Zich de wijde zee ingaan liet, beeldde de ernstiger scheiding af, welke zijn dood straks tot stand brengen zou. Dan zou het donker en stormachtig in hun binnenste worden; maar onverwacht zou Hij verheerlijkt tot hen wederkeeren, om hen, en het schip der kerk met hen, in de veilige haven te brengen van het hemelsch vaderland. Zoo zou zijne weigering om het vleeschelijk Israël ter wille te zijn en zijn rijk tot een koninkrijk dezer wereld te maken, de zijnen wel in groote ongelegenheid brengen; maar de tijdelijke scheiding, die zij tengevolge had, zou hun van nut wezen, niet alleen omdat zij hen van alle aardsch getinte verwachtingen genezen zou, maar ook omdat zij hen Christus in zijne hemelsche majesteit zou leeren kennen. Men houde hierbij in het oog, dat de tijd voor zulk een aanschouwelijk onderwijs thans gekomen was. De ure zijns lijdens en stervens naderde; met zijn vertrek naar Bethsaïda-Julias had Hij ten doel Zich ter voorbereiding tot de komende dagen der smarte af te zonderen; zijn werkdag neeg ten avond. Was het dan niet in de orde, dat Hij de zijnen sterkte tegen de schokken, die hun geloof zou hebben te doorstaan, en zijn optreden zoo richtte, als tot dit oogmerk vereischt werd? ’t Is waar, dat zijne discipelen het zinnebeeldig en profetisch karakter van zijn doen op dit oogenblik nog niet begrepen, maar dit was ook niet

noodig. Het was voldoende, dat zij deze geschiedenis doorleefden; straks toch als werkelijkheid geworden was, wat thans in beeld werd voorgesteld, zouden zij zich harer herinneren, en haar begrijpen, en zoo de beoogde sterking huns geloofs uit haar ontvangen.

Des anderen daags de schare, die aan de andere zijde der zee stond, ziende, dat aldaar geen ander scheepje was dan dat eene, daar zijne discipelen ingegaan waren, en dat Jezus met zijne discipelen in dat scheepje niet was gegaan, maar dat zijne discipelen alleen weggevaren waren, 22; – *(doch er kwamen andere scheepjes van Tiberias, nabij de plaats, waar zij het brood gegeten hadden, als de Heere gedankt had;)* 23 – *toen dan de schare zag, dat Jezus aldaar niet was, noch zijne discipelen, zoo gingen zij ook in de schepen, en kwamen te Kapernaüm, zoekende Jezus,* 24. *En als zij Hem gevonden hadden, over de zee, zeiden zij tot Hem: Rabbi! wanneer zijt Gij hier gekomen?* 25.

De schare had gezien, dat de discipelen zonder Jezus met hun scheepje vertrokken waren, alsmede, dat er op dat oogenblik geen ander scheepje was, waarmede Hij had kunnen wegvaren. Daarom bleven zij den geheelen nacht aan het strand op Jezus wachten. Hun wachten was echter tevergeefs; Jezus was nergens te vinden. Toen daarom den volgenden morgen scheepjes van Tiberias waren aangekomen, misschien wel om de menschen, van wier samenkomst het gerucht zich verspreid had, gelegenheid te geven over zee huiswaarts te keeren, besloot de menigte van deze gelegenheid gebruik te maken. 't Was echter niet hare bedoeling om huiswaarts te gaan, maar om Jezus te zoeken; men gaf zijn plan, om Hem met geweld Koning te maken, nog niet op. Vandaar zetten allen koers naar Kapernaüm, omdat men dacht, Hem daar wel te zullen vinden, zoo al niet nu, dan toch later, wijl het zijne woonplaats was. Bij hunne aankomst aldaar treffen zij tot hunne verbazing er Jezus reeds aan; deze verbazing geeft zich lucht in eene vraag, wier strekking hierop nederkomt: hoe is het mogelijk, dat Gij nu reeds hier zijt! Op wat tijd en wijze kwaamt Gij hier?

Er ontwikkelt zich thans in de Synagoge van Kapernaüm een gesprek van Jezus en de schare, dat op eene duurzame breuk tusschen beiden uitloopt.

Jezus antwoordde hun, en zeide: Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: gij zoekt Mij, niet omdat gij teekenen gezien hebt, maar omdat gij van de brooden gegeten hebt, en verzadigd zijt, 26. Jezus acht het beneden den ernst van het oogenblik om eene bloot uit nieuwsgierigheid tot Hem gerichte vraag te beantwoorden; een antwoord geeft Hij, ja, maar een, dat tot uitgangspunt dient van een hoogst

ernstige rede. Het dubbel „voorwaar," waarmede zijn antwoord aanvangt, strekt om op de waarachtigheid van het oordeel te wijzen, dat Hij gereed staat over de schare, die Hij voor Zich heeft, uit te spreken. Door te zeggen: Ik — zeg u, dekt Hij zijn woord met zijnen naam. Dat mag Hij alleen doen, omdat Hij het Woord Gods zelf is; welk schepsel toch mag zeggen: wat ik zeg, is waar, omdat ik het zeg. Men lette er voorts op, dat Jezus niet van wonderen, maar van teekenen spreekt; zijne bedoeling toch is om de Joden te verwijten, dat zij in de wonderen van den vorigen dag geene teekenen hebben gezien van zijne Goddelijke zending. Anders toch zouden zij Hem thans zoeken, omdat Hij de woorden des eeuwigen levens heeft. Nu echter zoeken zij Hem enkel om des broods wil. Wat u aan Mij bindt, zoo laat zich Jezus' woord vertolken, is uwe maag. *Werkt niet om de spijs, die vergaat, maar om de spijs, die blijft tot in het eeuwige leven, welke de Zoon des menschen ulieden geven zal; want dezen heeft God de Vader verzegeld,* 27. Uit den samenhang blijkt, dat Jezus de schare opwekt, om Hem wegens een beter brood te zoeken dan Hij haar gisteren gegeven had. Tot dusver zochten zij Hem alleen om het aardsche brood. Maar wat zou het hun baten, zoo Jezus hun al ter wille was, en telken dage tusschen zijne vingeren brood voor hen vermenigvuldigde? Hij zou er hun slechts vergankelijke gaven door geven. Het brood, dat Hij hun gisteren gegeven had, had op heden alle beteekenis voor hen verloren; het was vergaan. In den morgen van dezen zelfden dag hadden zij opnieuw moeten eten. Iets beters heeft Hij hun echter te geven; het brood, dat Hij gaf, wees hun naar een brood, dat Hij aanbiedt, en dat boven het andere voor heeft, dat het nooit vergaat. Dat zij dan dit brood, niet het andere bij Hem zoeken; niet om het vergankelijke, maar om het eeuwige zij het hun te doen. Dat Jezus Zich hier Zoon des menschen noemt, dient tot voorbereiding van wat Hij straks zeggen zal, als Hij Zichzelven als het brood des levens zal voorstellen. Hier bepaalt Hij er Zich toe om Zich als den gever van dit brood aan te kondigen. Om het geloof in Hem, als in den Gever van dit brood, uit te lokken, voegt Hij er bij, dat God de Vader Hem bezegeld heeft. Daarmede toch wijst Hij op het feit, dat de Vader Hem afgezonderd en gemerkteekend heeft tot Zaligmaker der wereld.

Zij zeiden dan tot Hem: wat zullen wij doen, opdat wij de werken Gods mogen werken? 28. Jezus had gezegd: werkt; aan dit woord nu sluiten de Joden zich aan. Het is geheel uit hun standpunt gesproken; in hunne schatting toch komt het voor wie zalig worden

wil vóór alles op de werken aan. De „werken Gods", naar welke zij vragen, zijn die, welke God naar hunne meening van hen eischt, als voorwaarde, waarop Hij hun de spijs des eeuwigen levens wil schenken, die Jezus hun voor oogen houdt. Spijs toch is belooning voor arbeid. Jezus wijze hun dan de bijzondere werken aan, die zij doen moeten, om het eeuwige leven deelachtig te worden. *Jezus antwoordde en zeide tot hen: dit is het werk Gods, dat gij gelooft in Hem, dien Hij gezonden heeft*, 29. Er lag aan de vraag der Galileërs een donker besef ten grond, dat de werken, die zij deden, niet reikten tot het eeuwige leven. Aan dit besef sluit Jezus' antwoord zich aan. Hij beaamt het; de werken, die zij doen, brengen hun het eeuwige leven niet toe. Ook erkent Hij, dat het werk Gods, waarnaar zij vragen, niet in hunne verbeelding bestaat; er is waarlijk een werk, waarin het eeuwige leven verbonden is. Dit werk bestaat in het gelooven; wie gelooft in Hem, dien de Vader gezonden heeft, heeft het eeuwige leven. Jezus noemt het gelooven hier oneigenlijk een werk. Hij kan het een werk heeten, omdat de mensch, als hij gelooft, dadelijk werkzaam is; het geloof, in zijne werking gedacht, is eene daad des harten. Dat Hij het hier alzoo heet, verklaart zich daaruit, dat Hij in zijn antwoord een terugslag geven wil, op de tot Hem gerichte vraag om aanwijzing van een werk. Nochtans zouden wij Hem verkeerd verstaan, als wij meenden, dat Hij het gelooven eene plaats gaf naast de werken, welke de Wet van den Israëliet eischte. Deze werken toch hebben de eigenschap aan zich, dat hun vergelding kan geschieden; wat zou God echter aan het gelooven te vergelden hebben? Men lette er dan ook op, dat Jezus zeer bepaald spreekt. Hij zegt toch niet: „een" werk, maar „het" werk Gods, als wil Hij zeggen: alles wat God van u wil, komt hierop neer, dat gij in Mij gelooft, als in Dengene, dien Hij tot u gezonden heeft om u tot spijze des eeuwigen levens te zijn. Hiermede schaft Christus de Wet niet af. Men houde toch in het oog, dat hier sprake is van een werk, waaraan het eeuwige leven verbonden is, en geenszins van werken, die hoe nuttig en noodig ook, voor onze rechtvaardiging geene beteekenis hebben. De werken, die de Wet eischt, hebben hunne waarde, als uitingen van eerbied, gehoorzaamheid, dankbaarheid, in één woord, als vruchten des geestelijken levens; maar, waar het de vraag geldt: hoe verkrijgen wij het eeuwige leven? zwijgen onze beste werken, en komt alleen het geloof aan het woord. Dan luidt het niet: die werkt, maar: die gelooft, zal leven. Hier verdwijnen alle werken; alleen het geloof mag werk heeten, hoewel

het eigenlijk geen werk is, omdat het ons deelachtig maakt, wat, spijt alle werk, verre van ons blijft. Dit is het werk Gods, niet in den zin, dat God het werken zou, maar zoo, dat er het van God geboden werk door aangewezen wordt, vgl. 1 Joh. 3 : 23.

Zij zeiden dan tot Hem, wat teeken doet Gij dan, opdat wij het mogen zien, en U gelooven? Wat werkt Gij, 30. *Onze vaders hebben het manna gegeten in de woestijn, gelijk geschreven is: Hij gaf hun het brood uit den hemel te eten*, 31. Welk eene vraag! Hadden deze menschen dan het teeken van den vorigen dag niet gezien? Sommigen hebben dan ook gezegd, dat ons verhaal onecht was, omdat het menschen dingen zeggen laat, die zij onmogelijk gezegd kunnen hebben. Ten onrechte echter; de lieden van onzen tekst konden op hun standpunt niet anders spreken. Jezus gaf er hun zelf aanleiding toe; want Hij zegde hun eene spijs toe, die boven de gisteren gegevene dit voor had, dat zij leven deed tot in eeuwigheid. Door te eischen, dat zij zulks van Hem zouden gelooven, eischte Hij meer geloof, dan Hij naar hunne meening door het gisteren gegeven teeken toonde te verdienen. Eene spijs, die eeuwig leven doet, 't is waarlijk geene kleinigheid! Wil Hij, dat zij Hem erkennen voor den gever van het onsterfelijke, hemelsche leven, dan doe Hij een grooter teeken dan Hij gisteren deed. Het gegeven teeken, waaruit Jezus bewijst, dat Hij het tijdelijke leven kan onderhouden, levert hun voldoenden grond om Hem als Koning te erkennen, maar meer ook niet. Wie het hemelsche leven toezegt, moet hemelsche teekenen doen; hoe zal men Hem anders gelooven? Hij mag niet minder zijn dan Mozes, die, volgens Ps. 78 : 25, hemelsch brood gaf. De eerste Verlosser deed manna voor zijn volk afdalen, zoo zal ook de tweede Verlosser manna doen afdalen, leerden de rabbijnen; de Jood van Kapernaüm is het ten volle met zijne leermeesters eens. De Christus doe de werken van Mozes; dan zullen zij in Hem als in den Gever van het eeuwige leven gelooven.

Jezus dan zeide tot hen: voorwaar, voorwaar zeg Ik u, Mozes heeft u niet gegeven het brood uit den hemel, maar mijn Vader geeft u dat ware brood uit den hemel, 32; *want het brood Gods is Hij, die uit den hemel nederdaalt, en die der wereld het leven geeft*, 33. Jezus loochent hier de historie niet; voorzeker heeft Mozes manna gegeven. Hij wil alleen zeggen, dat Mozes het ware brood niet gaf: het brood, dat, instede van beeld van hooger brood te zijn, het brood is, dat aan den hoogsten eisch voldoet, welke het leven aan het levensmiddel kan stellen, zelfs aan dien, dat het onsterfelijk maakt. Mozes toch gaf wel brood uit den hemel, maar niet den

hemel in het brood; men at er zich niet onsterfelijk aan. Het ware brood geeft Jezus' Vader alleen; diens brood daalt niet alleen van den hemel af, maar voert ook ten hemel op. Wie dit brood is, zegt Jezus thans nog niet; Hij zal dit even later doen, vs. 35; slechts zijdelings verwijst Hij hier naar Zichzelven als naar het brood der wereld; iets dat nog sterker uitkomt, zoo men met velen aldus vertaalt: het brood Gods is dat, hetwelk uit den hemel nederdaalt. *Zij zeiden dan tot Hem: Heere! geef ons altijd dit brood,* 34. Nog steeds bevangen in den waan, dat Jezus van een stoffelijk brood spreekt, vragen zij, dat Hij hun steeds dit brood geve; dan willen zij Hem volgen tot den einde toe. *En Jezus zeide tot hen: Ik ben het brood des levens; die tot Mij komt, zal geenszins hongeren, en die in Mij gelooft, zal nimmermeer dorsten,* 35. Men heeft gemeend, dat de vraag der Joden half in spot gedaan was; in den toon van Jezus' antwoord is echter niets, dat hieraan doet denken. Er ligt aan het tot Hem gericht verzoek veeleer een misverstand ten grond, dat Jezus Zich hier haast om in eens en voor goed op te lossen. Onomwonden toch kondigt Hij Zichzelven als het bedoelde brood des levens aan. Zij verwachten eene gave van Hem; welnu Hij is de gave zelve; degene, die Zich der wereld geeft, omdat Hij der wereld gegeven is. Deze Jezus, die hier als huns gelijke voor hen staat, is het eeuwige leven, dat in den beginne bij den Vader was, en nu geopenbaard is, en ons bereikbaar geworden is als een hemelsch manna, dat voor onze tente is neergedaald, opdat wij het tot ons zouden nemen. Door niet alleen verzadiging van den honger, maar ook stilling van den dorst toe te zeggen, aan wie tot Hem komen en in Hem gelooven, wil Jezus in het licht stellen, dat Hij alle behoeften bevredigt. Er is geene reden om in het stillen van den dorst iets anders te zien, dan in het stillen van den honger, bij voorbeeld den innerlijken vrede in onderscheiding van de innerlijke kracht. De beeldspraak wordt slechts uitgebreid, opdat wij weten zouden, dat het ons, als wij tot Jezus komen en in Hem gelooven, niet gaan zal als menschen, wier honger wèl, maar wier dorst niet weggenomen wordt; als Hij Zichzelven ons mededeelt, laat Hij geen wensch in ons over, dan dien naar de vereeuwiging van het oogenblik. En — vele wenschen mogen ijdel zijn, deze is het niet; in Christus' gemeenschap vindt de mensch eene eeuwige verzadiging van alle behoefte; daar knaagt geen honger, daar kwelt geen dorst. Maar men moet tot Hem komen en in Hem gelooven! Het gelooven drijft tot het komen aan, en in het komen belichaamt zich het gelooven.

Maar Ik heb u gezegd, dat gij Mij ook gezien hebt, en gij gelooft niet, 36. „Hier haalt Jezus Zichzelven meer naar den geest dan naar de letter aan.” Hij had tot de scharen gezegd: gij hebt teekenen gezien; maar ook: gij zoekt Mij om de brooden; hierop zinspeelt Hij, als Hij zegt: „gij hebt Mij gezien en toch gelooft gij niet.” Zeggen wil Hij hiermede: gij hebt niet alleen van Mij gehoord, maar Mij-zelven in mijne werken aanschouwd, en hoewel mijne werken getuigen, dat het woord, waarmede Ik Mij-zelven als het brood des levens aankondig, waarachtig is, gelooft gij in Mij niet. Dit ongeloof wijst eene algeheele afwezigheid van geestelijke behoeften aan; het bevestigt de uitspraak, dat de natuurlijke mensch de dingen des Geestes Gods niet begrijpt. O, welk een oordeel te zien en niet te zien! Te veel van Jezus te gelooven om Hem voetstoots te verwerpen, en te weinig om Hem aan te nemen, zooals Hij is!

Al wat Mij de Vader geeft, zal tot Mij komen, en die tot Mij komt, zal Ik geenszins uitwerpen, 37. Met dit woord vertroost Christus Zichzelven en de zijnen. Schijnbaar is zijne zending mislukt; zijn volk gelooft in Hem niet. Hemelsch manna biedt Hij aan, aardsch brood vragen zij. Toch wanhoopt Hij niet aan den goeden uitslag van zijn werk. Deze toch is gewaarborgd door de vastigheid van den raad zijns Vaders. Men hoore slechts, wat Hij zegt.

De Vader geeft Hem menschen. Het woord „geeft” wijst hier niet het besluit der verkiezing aan, maar iets, dat krachtens het besluit der verkiezing geschiedt; anders toch moest er staan: gegeven heeft. Door dit „geven” verstaat Jezus de trekking des Vaders; dit geven is als een overgaan van hand in hand, een toebrengen tot Jezus door de verlichtende en bekwaammakende genade Gods. Deze gegevenen vormen een beperkt geheel. God heeft ze geteld, en brengt ze een voor een tot Christus, zonder dat er een enkele gemist wordt. Deze allen zullen niet slechts op weg tot Hem worden gebracht, neen, zij zullen metterdaad bij Hem aankomen, een schip gelijk, dat spijt klippen en stormen, branding en tegenwind, veilig de haven binnenkomt, en er het anker laat vallen. Komen niet allen tot Jezus, die Hij-zelf door het woord des Evangelies tot Zich roept, allen, die de Vader Hem geeft, zullen zeker tot Hem komen.

Dat de Vader Hem de menschen toebrengt, is de grond, waarom Hij niemand, die Hem gegeven wordt, uitwerpt, dat is, buiten den kring zijner gemeenschap bant. Hoe zou Hij dit trouwens doen? Men lette er op, dat Christus hen als aan Hem gegevenen voor-

stelt; gegevenen — dat is eene zeer liefelijke benaming, die hen, schoon zij in zichzelven geene waardigheid hebben, als wezens aanwijst, die voor Hem waarde bezitten. Dat zij eene gift des Vaders aan Hem zijn, zet hun in zijne oogen de waarde van een schat bij, dien Hij tot geenen prijs wil missen. Hen af te wijzen zou gelijk staan met den Vader oneere aan te doen; want wie eene gave afwijst, breekt de gemeenschap met den gever. Zoo is het dan onmogelijk, dat Christus wegwerpen zou, wat de Vader Hem geeft. Komt iemand tot Hem, dan vraagt Hij niet: deedt gij veel of weinig zonde? zegendet of kruisigdet gij Mij? zijt gij een Jood of een Heiden, een arme of een rijke? Het is Hem genoeg te weten, dat de hand des Vaders zoo een tot Hem brengt; om des Vaders wil neemt Hij hem aan als een, wiens behoudenis Hij zijn leven waard rekent, enkel wijl hij een verkorene des Vaders is, om hem straks gereinigd en verheerlijkt den Vader weder te geven.

In vs. 38: *want Ik ben uit den hemel nedergedaald, niet opdat Ik mijnen wil zou doen, maar den wil Desgenen, die Mij gezonden heeft*, verklaart Jezus de afwachtende houding, die Hij, in het al of niet aannemen der menschen, tegenover den Vader aanneemt. Als Hij zegt, dat Hij niet gekomen is om zijn eigen wil te doen, onderstelt Hij geenszins, dat zijn wil verkeerd is, maar wil Hij alleen laten uitkomen, dat Hij Zich tegenover den Vader houdt als een Zoon of Dienstknecht, wiens wil juist daarin bestaat, dat Hij geen wil heeft, dan om den wil des Vaders te doen. Slechts zijdelings wil Hij hierdoor te kennen geven, dat Hij iemand, dien de Vader Hem niet geeft, ook niet aanneemt, al biedt zoo een zichzelven aan, gelijk de schare van gisteren, die Hem met geweld Koning maken wilde. 't Is Hem toch vooral te doen om in 't licht te stellen, dat Hij allen, uit wier oprechte bedoelingen blijkt, dat zij van den Vader tot Hem getrokken zijn, ook zeker in zijne gemeenschap opnemen zal. Het is Hem niet mogelijk iets anders te willen dan de Vader; met dezen heeft Hij slechts éénen wil. Zoo volkomen als de Vader de zaliging der uitverkorenen wil, wil ze de Zoon. Dat bewijst het feit zijner nederdaling uit den hemel afdoende; nu Hij tot den rang van aardbewoner is afgedaald, om Zich in gelegenheid te stellen den wil des Vaders omtrent onze behoudenis te volbrengen, blijft er geen reden tot twijfel aan zijne volvaardigheid daartoe over. De Vader wil, dat Hij ons neme; dat is Hem genoeg, al moet Hij met ons ook onze schuld en vervloeking mede overnemen. Zoo stelt Christus zijn werk aan hen, die tot Hem komen, als een werk van gehoorzaamheid voor. Hij doet het niet zonder

opzet; want omdat Hij weet, wat zware strijd ons geloof in de ure der aanvechting wacht, zoo dient Hij het een krachtig voedsel toe, door te zeggen, dat het in zijne gehoorzaamheid een afdoenden waarborg heeft. Van dezen troost berooft men de menschen, als men hun slechts een Christus predikt, die bloot uit barmhartigheid Zich onzer aanneemt, in plaats van er op te wijzen, dat Hij het vóór alles doet uit vereeniging met den wil des Vaders.

En dit is de wil mijns Vaders, die Mij gezonden heeft, dat al wat Hij Mij gegeven heeft, Ik daaruit niet verlieze, maar hetzelve opwekke ten uitersten dage, 39. Hier zet Jezus nader uiteen, wat de wille zijns Vaders is. 't Is deze namelijk, dat Hij allen, die de Vader Hem geeft, als een kostbaren schat aanmerke, waaruit niets verloren mag gaan. Christus moet voor den enkele gelijke zorg dragen als voor het geheel. Niet eer is zijne taak volbracht, voor Hij ten uitersten dage hen uit den dood ten eeuwigen leven opgewekt heeft. In wat Hij onmiddellijk hierop volgen laat: *en dit is de wil Desgenen, die Mij gezonden heeft, dat een iegelijk, die den Zoon aanschouwt, en in Hem gelooft, het eeuwige leve hebbe; en Ik zal hem opwekken ten uitersten dage*, 40, vult Hij het tevoren gezegde aan. Men zou toch kunnen vragen, waaraan men weten kon, of men door den Vader aan Hem gegeven was, ten einde zich van zijne aanneming door Hem te kunnen verzekeren. Daarom verwisselt Jezus hier de uitdrukking „gegeven," met „aanschouwen" en „gelooven." Hieruit blijkt ons gegeven zijn van den Vader, dat het aanschouwen van den Zoon geloof in ons verwekt; wie alzoo in Hem gelooft, mag zich verzekerd houden, dat Jezus hem als een gegevene des Vaders aanneemt. Door te zeggen, dat Hij zoo een ten uitersten dage opwekken zal, vult Hij tevens aan, wat Hij tevoren getuigd had. Had Hij in vs. 39 gezegd, wat de Vader wilde, hier verklaart Hij, dat Hij diens wil voorzeker uitvoeren zal; Hij zal den wil des Vaders omtrent de zijnen in hunne opwekking ten leven zekerlijk volbrengen.

De Joden dan murmureerden over Hem, omdat Hij gezegd had: Ik ben het brood, dat uit den hemel nedergedaald is, 41. *En zij zeiden: is deze niet Jezus, de zoon van Jozef, wiens vader en moeder wij kennen? hoe zegt Deze dan: Ik ben uit den hemel nedergedaald?* 42. Hier komt de kritiek aan het woord. Waarlijk zij heeft niet pas in onze eeuw haar eerste woord gesproken; men denke niet, dat zij vrucht is van het mondig worden onzes geslachts, maar wete, dat zij voortkomt uit het onvermogen des vleesches, om het Goddelijke te begrijpen. Volgens de Joden weerspreekt het feit het woord. Hij, die daar tot hen zegt, dat Hij als het manna uit den

hemel is nedergedaald, is immers Jezus, dezelfde, wien elk kent als uit Jozef en Maria geboren! Men ziet hieruit, dat Jezus en zijne ouders den sluier van het geheim der ontvangenis niet opgelicht hadden. Zij zouden er trouwens de heiligste verborgenheid aan bespotting door blootgegeven hebben. Het behoefde ook niet; want niet de verkondiging van zijne geboorte uit eene maagd, is middel om het geloof te verwekken, maar de verkondiging van zijne geboorte uit het graf. De waarheid zijner ontvangenis uit den Geest kan alleen erkend worden door wie reeds gelooft.

Jezus antwoordde dan, en zeide tot hen: murmureert niet onder elkander, 43. *Niemand kan tot Mij komen, tenzij dat de Vader, die Mij gezonden heeft, hem trekke; en Ik zal hem opwekken ten uitersten dage*, 44. Uit dit antwoord blijkt, dat het niet rechtstreeks terugslaat op wat de Joden onder elkander mompelden. Dit kan ook niet; Jezus wil geen gebied met zijne tegenstanders betreden, waarop zij Hem toch niet volgen kunnen, gelijk Hij gedaan zou hebben, als Hij met hen op de verborgenheid zijner nederdaling ingegaan was. Ook behoeft Jezus hun geen rechtstreeksch antwoord te geven; want de vraag van vs. 42 was niet tot Hem, maar tot elkander gericht. Hij vergenoegt zich dan met hun te zeggen, dat zij gerust hun gemompel kunnen staken, en bedenken, dat Hij te hoog boven hen staat, om door hen begrepen te kunnen worden. Niemand toch, wie hij ook zij, hoe geleerd, hoe onberispelijk ook, kan tot Hem komen, dan krachtens trekking des Vaders. Dit „trekken" is in den grond hetzelfde, wat straks „geven" geheeten was; het onderscheid ligt alleen hierin, dat het woord geven het werk des Vaders aanwijst, zooals het den Zoon tot doel heeft, en het woord trekken hetzelfde werk, gelijk het op den getrokkene zelven is gericht. Dit trekken geschiedt niet tegen wil en dank van den mensch in; het bestaat veeleer daarin, dat de Vader den van nature blinden en onwilligen mensch, innerlijk zoo verlicht en vernieuwt, dat Hij onweerstaanbaar tot Christus aangetrokken wordt. Zoo een kan zich onmogelijk van Christus verre houden; hij snelt Hem tegemoet, en klemt zich om Hem vast. Waar God echter niet trekt, daar komt de mensch niet; daar blijft hij staan voor de struikelblokken, die de kritiek des vleesches tusschen hem en Christus opwierp; en in plaats van hunne wegneming te begeeren, verblijdt men er zich in, dat zij er zijn, wijl men nu met schijn van goed recht zich van Christus verre kan houden. Niet zonder opzet heet Jezus Zich hier de gezondene des Vaders. Hij wil er op wijzen, dat de daad van het trekken die van

het zenden voltooit. In de zending des Zoons is de trekking der uitverkorenen gewaarborgd; want anders zou God zijnen Zoon vergeefs gezonden hebben. Zoo vult de trekking de zending aan; God brengt zoowel den mensch tot Christus als Christus tot den mensch. De loochening van de noodzakelijkheid eener onwederstandelijke trekking, ontneemt God de helft zijner eere in het werk onzer verlossing, anders gezegd, alle eere; want wie God niet alles geeft, geeft Hem niets. Aan Hem blijve de eere er van dat deze twee: Christus en de mensch, hoever oorspronkelijk ook vaneengescheiden, elkander in het oogenblik des geloovens ontmoeten.

Er is geschreven in de profeten: en zij zullen allen van God geleerd zijn. Een iegelijk dan, die het van den Vader gehoord en geleerd heeft, die komt tot Mij, 45. Hier wijst Jezus uit Jes. 54 : 13 aan, dat allen, die aan het Messiaansche heil deel hebben, „van God geleerd" zijn. Al zijne leerlingen zijn alzoo eerst leerlingen zijns Vaders geweest; anders zouden zij trouwens nooit zijne leerlingen geworden zijn. Maar wie leerling des Vaders geweest is, komt zeker tot Christus; geen enkele hunner blijft achter. De Vader toch verlicht den mensch zoo krachtig en buigt zijnen wil zoo volkomen om, dat hij onweerstaanbaar tot Christus aangetrokken wordt. Deze opening der oogen en ombuiging van den wil is een onmiddellijk werk des Vaders, waardoor Hij den mensch tot zijn leerling maakt; maar het licht dat Hij in het heropend oog doet stralen, en het voorwerp, naar 't welk Hij den vernieuwden wil uitgaan doet, worden hem niet onmiddellijk gegeven. Want het is alreede gegeven in het profetische woord, zoodat de Vader niets heeft te doen, dan den geestelijken zin zijner leerlingen te bekwamen en te oefenen, om Christus in het licht van dit Woord te herkennen. Daarbij wekt de Vader eene onweerstaanbare, alle begeerte beheerschende, behoefte naar den geopenbaarden Christus op, door den mensch, uit den spiegel der Wet, van zijn onvermogen tot zelfrechtvaardiging en zelfvolmaking te overtuigen, zoodat Hij alle dingen schade en drek acht, om hem te gewinnen. In dezen weg trekt de Vader den mensch tot den Zoon. Als de mensch alzoo geloovig tot Christus komt, herkent Deze terstond in hem den leerling des Vaders, en vindt in de kennis, welke deze Hem van zijnen Zoon toegebracht heeft, eene aanwijzing, om hem tot Zich te nemen, en het werk des Vaders aan hem voort te zetten, tot Hij Zich ten volle aan hem geopenbaard heeft. In vs. 46 laat Christus volgen: *niet dat iemand den Vader gezien heeft, dan die van God is; deze heeft den Vader gezien*. Zoo spreekt Hij, om zeker

misverstand te voorkomen. Het kon toch den schijn hebben, als kende Hij, door de zijnen „van God geleerden” te heeten, hun een voorrecht toe, dat niemand bezat dan Hij-zelf, dat namelijk van God in zijne verborgene diepten te kennen. Ware dit het geval, dan zou het woord niet meer gelden: „niemand kent den Vader dan de Zoon, en dien het den Zoon wil openbaren,” Matth. 11 : 27. Maar zoo staat het niet; het onderricht, dat de Vader geeft, maakt zijne openbaring door tusschenkomst des Zoons geenszins overbodig. Dit onderricht toch heeft niet den Vader, maar den Zoon tot voorwerp; het heeft geen ander doel, dan den mensch tot den Christus te leiden. De Vader openbaart niet Zichzelven, maar den Zoon; Hij leidt den mensch tot Christus, en is deze tot Christus gekomen, dan is het diens werk, om hem den Vader te openbaren. Gelijk het noodig is, dat de Vader den Zoon openbaart, omdat niemand den Zoon kent dan de Vader, alzoo is het noodig, dat de Zoon den Vader openbaart, omdat niemand den Vader kent dan de Zoon. Om den Vader te kennen, moet men van den Vader zijn, en van den Vader is alleen de Zoon; men lette er op, dat woordje *van* wijst geenszins zijne zending door den Vader aan, maar zijn oorsprong en zijn wezen. De Zoon is van God geboren en behoort tot God zelven; daarom kent Hij alleen den Vader, en komt niemand tot den Vader dan door Hem. Zoo handhaaft de Zoon in deze verhevene uitspraak de heilige orde der eeuwige wezenlijkheden. Hoe groot moet Hij dan niet zijn, Hij, die de stoffe is van het onderricht des Vaders, en tot wien deze allen brengt, die Hij met de kennis Gods begiftigen wil, als tot het licht, dat ons de diepten Gods doet aanschouwen!

In vs. 47: *voorwaar, voorwaar, zeg Ik u: die in Mij gelooft, heeft het eeuwige leven*, hervat Jezus zijne, door het gemompel der Joden, vs. 41, afgebrokene rede. Het dubbel: voorwaar, dat Hij aan de verzekering: elk die in Mij gelooft, heeft het eeuwige leven — vooraf laat gaan, verraadt den Zoon, die met gezag spreken mag, omdat Hij den Vader heeft gezien. Hoe meer de Joden ontkennen, des te sterker bevestigt Hij. *Ik ben het brood des levens*, 48. Hier herhaalt Christus het te voren, vs. 35, gezegde. De nadruk valt op het woordje *ik*. Jezus wil zeggen, dat de waarheid voor hunne tegenspraak niet wijkt; of zij het al ontkennen, het brood des levens is Hij toch. De bijvoeging „des levens” wijst hier, blijkens den samenhang, niet gelijk in vs. 35, den aard van het brood aan, maar zijne uitwerking; het is een brood dat elk, die het eet, tot in eeuwigheid leven doet. Daardoor onderscheidt en verheft het zich

boven het hoog geroemde manna. *Uwe vaders hebben het manna gegeten in de woestijn, en zij zijn gestorven*, 49. 't Is als daagt Jezus de Joden uit, om Hem hunne vaders te vertoonen. Waar zijn zij nu? Zij aten het brood des wonders en zijn allen gestorven; het manna was geen medicijn tegen den dood. *Dit is het brood, dat uit den hemel nederdaalt, opdat de mensch daarvan ete en niet sterve*, 50. Het brood, dat inderdaad leven doet, is zulk een, dat van den hemel nederdaalt met de bedoeling om den mensch het leven te geven, dat niet sterft. Daartoe daalde het manna niet neder; het werd slechts gegeven, om, evenals het aardsche brood, het natuurlijk leven een korte wijle te verlengen. Den boom des levens verving het niet; het mocht den dood tegenhouden, vernietigen deed het hem niet. Het brood, dat eeuwig leven doet, moet nederdalen uit den hemel, dien wij niet zien; uit den schoot van God zelven moet het komen. *Ik ben dat levende brood, dat uit den hemel nedergedaald is*, 51*a*. Aan den gestelden eisch voldoet Jezus; Hij is het levende, dat is, het leven in zich hebbende brood. De uitdrukking „levend” toch wijst hier niet de werking van het brood aan, maar datgene, waaruit deze werking zich verklaart. De verzekering: *zoo iemand van dit brood eet, die zal in der eeuwigheid leven*, 51*b*, moet in volstrekten zin opgevat. Voor den geloovige is de dood uit den dood weggenomen; hij sterft niet, als hij sterft. Zijn sterven is te vergelijken bij het afleggen van een omwindsel, dat de vrije beweging des levens belemmerde, zoodat de wieken zich thans ontplooien kunnen. Zulk een dood is geheel iets anders dan een sterven, waarbij een vonnis voltrokken wordt, en dat dient om den band met God, die innerlijk reeds verbroken was, ten volle af te breken. Zelfs voor den uitwendigen mensch is het sterven iets anders geworden, namelijk weg tot ontkieming van het lichaam der heerlijkheid. *En het brood, dat Ik geven zal, is mijn vleesch, hetwelk Ik geven zal voor het leven der wereld*, 51*c*. Tot nog toe had Jezus Zich in het algemeen als het brood des levens voorgesteld; hier trekt Hij nauwere grens om zijne gedachte, door zijn vleesch als het bedoelde brood aan te wijzen. Daarmede verwijst Hij naar zijn offerdood. Hij kan de wereld slechts ten koste van Zichzelven het ware leven geven; zal de wereld leven, dan moet Hij sterven. Eerst als geofferd vleesch dient zijn vleesch tot het leven der wereld. Hij moet zijn lichaam afleggen, om er onze zonde door te verzoenen en het recht om te leven er door te verwerven; want alle heil komt uit het offer. Dan moet Hij zijn geofferd vleesch terugnemen, om het tot eene fontein te verheffen, waaruit Hij ons

het leven toebrengt. Deze opmerking is van het hoogste gewicht; want zij leert ons, dat wij niet genoeg hebben aan den in het vleesch levenden Christus, hoeveel deze ons aan licht en hulp ook toebrengen mag, maar zonder den geofferden en opgewekten Christus aan den dood verblijven. Zoo wordt, wat aan Christus het geringste schijnt, te weten het vleesch, in werkelijkheid voor ons het noodzakelijkste; want eerst door zijn vleesch te offeren, wordt Hij ons leven.

Deze wonderspreuk begrepen de Joden niet. Zoo toch lezen wij: *de Joden dan streden onder elkander, zeggende: hoe kan ons deze zijn vleesch te eten geven?* 52. Jezus' woord lokt een hevigen onderlingen twist uit; hierin echter zijn allen het eens, dat Jezus het onmogelijke toezegt.

Dit geeft Jezus aanleiding om Zich nog bepaalder, en daardoor nog sterker uit te drukken. *Jezus dan zeide tot hen: voorwaar, voorwaar zeg Ik ulieden: tenzij dat gij het vleesch des Zoons des menschen eet, en zijn bloed drinkt, zoo hebt gij geen leven in uzelven*, 53. *Die mijn vleesch eet en mijn bloed drinkt, die heeft het eeuwige leven, en Ik zal hem opwekken ten uitersten dage*, 54. *Want mijn vleesch is waarlijk spijs en mijn bloed is waarlijk drank*, 55. Men ziet het, door van het drinken van zijn bloed te spreken, beantwoordt Hij zijdelings de vraag der Joden, vs. 52; Hij zal zijn vleesch te eten geven daardoor, dat Hij het offeren zal.

Men lette er op, dat Jezus niet begint met te zeggen, dat men zijn vleesch eten en zijn bloed drinken moet, maar met in 't algemeen te spreken, en te zeggen, dat men het vleesch en bloed van den Zoon des menschen tot zich moet nemen. Eerst daarna, vs. 54, spreekt Hij onomwonden van Zichzelven als van dezen Zoon des menschen. Waarom doet Hij zulks? Waarschijnlijk om wat Hij van zijn persoon zeggen wil, namelijk dat zijn vleesch gegeten en zijn bloed gedronken moet, wil men leven in zich hebben, te plaatsen op het voetstuk der wet, onder welke God het menschelijk geslacht heeft gesteld. 't Is de wet, dat alle menschen leven zullen uit het vleesch en bloed van eenen enkelen. Die wet heeft God gehandhaafd door allen uit het vleesch en bloed van éénen te voorschijn te brengen; God heeft uit éénen bloede het gansche geslacht der menschen gemaakt. Het leven echter, dat wij van dezen mensch hebben, is met een vonnis des doods bezwaard, zoodat het er droevig met ons uitzag, had God den mensch geen Zoon gegeven, met wien een nieuw geslacht aanvangt, waartoe men in gemeenschap met Hem overgaat. Deze Zoon des menschen

is Jezus; ook Hij wordt een Adam, een, uit wiens vleesch en bloed men tot het leven komt, dat bevrijdt van den dood. Want ook hier gaat het naar de wet, dat niemand zichzelven tot het leven brengt, zoodat elk, die het in zich hebben wil, het ontvangen moet van Hem, ja, uit zijn vleesch en bloed.

Maar zou de Zoon des menschen het leven zijner broederen worden, dan was het noodig, dat Hij Zichzelven ten offer bracht. Zal Hij ons toch waarlijk ten bate zijn, dan moet Hij ons een leven mededeelen, dat wij nog niet hebben, en dat buiten ons bereik ligt. Een natuurlijk, tijdelijk leven hebben wij; maar het eeuwige leven hebben wij niet; dat bracht de eerste mensch niet over ons, integendeel, hij bracht tusschen ons en dat leven eene onoverkomelijke kloof. Dit eeuwige leven nu is alleen vrucht van gehoorzaamheid; van den beginne aan heeft God het recht op eeuwig leven aan gehoorzaamheid verbonden. Door zijne gehoorzaamheid moet de Zoon des menschen dit recht voor de zijnen verwerven. Maar omdat zij, voor wie Hij het recht op het eeuwige leven verwerven moet, overtreders zijn, is het noodig, dat zijne gehoorzaamheid opweegt tegen hunne zonde, daardoor dat Hij gehoorzaam wordt tot den dood. En omdat de zijnen wegens hunne overtredingen onder den dood des vloeks waren gekomen, zoo moest Hij gehoorzaam zijn tot in den dood des kruises, een vloek geworden voor hen. Daartoe moest Hij zijn lichaam overgeven; eerst door zijn offer baant Hij het leven den weg tot ons.

Zal Hij ons echter in het eeuwig leven de vrucht zijner offerande mededeelen, dan is het noodig, dat Hij zijn geofferd lichaam terugneemt. De dood toch scheidde Hem van ons; alleen de opstanding hergeeft Hem ons en stelt Hem weer in samenhang met ons. De opstanding van Christus heeft grooter gewicht dan als bewijsstuk onzes geloofs; zij is de brug, die de klove dempt, welke de dood tusschen Hem en ons had gemaakt. Gelijk Hij zonder lichaam onze zonden niet had kunnen verzoenen, wijl Hij die in zijn lichaam dragen moest, zoo zou Hij ook zonder lichaam ons het leven niet kunnen geven, wijl het de fontein is, waaruit het leven tot ons komt. Dat zet aan zijne opstanding zulk een onberekenbaar gewicht bij. Want hoewel Christus ook in zijn dood enkel leven was, zoo werd dit leven eerst door zijne opstanding mededeelbaar aan ons. Men hechte toch meer gewicht aan zijne heilige lichamelijkheid!

Nu is het echter opmerkelijk, dat Christus Zich hier ter plaatse, evenmin als in het heilig avondmaal als den hemelschen, verheerlijkten Christus, aan ons voorstelt, die één met zijn lichaam is, maar

als den geofferden, wiens vleesch en bloed vaneen gescheiden zijn, en ons tot spijs en drank aangeboden worden. Want Hij zegt ons, dat wij, om door Hem te leven, zijn vleesch eten en zijn bloed drinken moeten. Dit verklaart zich echter daaruit, dat het geloof niet rechtstreeks tot den verheerlijkten Christus geroepen wordt, buiten den historischen om, maar allernaast voor den geofferden Christus wordt geplaatst. Wij gaan op weg naar den hemelschen Christus Golgotha niet voorbij, maar over Golgotha henen naar den Olijfberg, van welks top de Christus in zijne heerlijkheid nagestaard wordt. Om deel te hebben aan den verheerlijkten, moet men deel hebben aan den geofferden, door, gelijk het in onzen tekst staat, zijn vleesch te eten en zijn bloed te drinken.

Bij de woorden „vleesch en bloed" kunnen wij natuurlijk niet denken aan het vleesch en bloed van Jezus, vóór het geofferd, en in den dood vaneen gescheiden was. Het is dus eerst na zijnen dood te eten en te drinken. Maar nu weten wij evenzeer, dat Jezus ons na zijn sterven, zijn vleesch en bloed niet ter nuttiging nagelaten en toegeschikt heeft. Zijn vleesch is in het graf tot de opstanding bewaard en zijn bloed is uitgevloeid op de aarde. 't Is dus niet mogelijk om het eten en drinken hier in natuurlijken, gewonen zin op te vatten, als iets, dat met den mond des lichaams geschieden zou. Trouwens heeft Hij bij zijne hemelvaart zijn opgewekt lichaam niet alleen aan onze handen, maar ook aan onze oogen onttrokken, door het te verplaatsen naar den derden hemel. Dit alles wijst ons aan, dat wij de uitdrukking eten en drinken beeldsprakig moeten opvatten. Het is iets in het geestelijke, wat eten en drinken in het natuurlijke is, namelijk, een zich toeëigenen van den geofferden Christus, om uit zijnen offerdood kracht en troost te putten, daardoor, dat wij dezen stellen tot fondament onzer hoop. Het recht tot deze toeëigening berust op de verzekering Gods, gedaan aan allen, die in Christus' bloed gelooven, zich verzekerd houdende, dat het de zonde bedekt; 't is de verzekering dat Christus hun gegeven is, als een manna, dat God, tot brood toebereid, als voor hunne tente liet vallen. Dit eten en drinken gaat aan alles vooraf; het is niet genoeg eene spijs te bezien en te begeeren: men moet ze eten. Daarmede moeten wij steeds opnieuw beginnen, wat daaruit blijkt, dat het avondmaal ons telkens weer tegenover den geofferden, en ons toebereidden en gegevenen Christus plaatst.

Maar in het natuurlijke is het met eten en drinken niet gedaan; dat wij van spijs en drank meer verkrijgen dan een gevoel van

verzadiging en verkwikking, namelijk kracht, vleesch en bloed, verklaart zich uit eene verborgene, aan ons bewustzijn onttrokkene, werking des levens in de binnenste deelen onzes lichaams. In het geestelijke is het niet anders. De geloovige ontvangt uit de toeëigening van den geofferden Christus meer dan hij zich bewust is oogenblikkelijk te ontvangen, meer dan versterking van zijn geloof, zijne hoop, zijne liefde. Trouwens heeft hij meer noodig; van huis uit onder de macht des doods, ja, den dood in zich omdragende, heeft hij niets minder noodig dan eene persoonlijke vereeniging met Hem, die het leven en de opstanding is. Niet zonder reden zegt Christus, dat zijn vleesch en bloed de spijs en drank zijn, die wij tot ons moeten nemen, willen wij leven; de spijs, die waarlijk spijs, de drank, die waarlijk drank is, omdat zij ons geen tijdelijk, maar een eeuwig leven mededeelen. Het eten en drinken is wel iets geestelijks, eene werkzaamheid des geestes, die enkel door het geloof geschiedt, maar het is gelijk onze belijdenis getuigt, als zij zegt: (Bel. des Gel. art. 35) „Ondertusschen zoo feilen wij niet, als wij zeggen, dat hetgeen van ons gegeten en gedronken wordt, het eigen en natuurlijk lichaam en het eigen bloed van Christus is; maar de wijze, op welke wij dezelve nuttigen, is niet de mond, maar de geest, door het geloof." Op gelijke wijze lezen wij ook in onzen Catechismus, vr. 76, dat het eten en drinken van Christus' gekruist lichaam en vergoten bloed niet alleen hierin bestaat, dat wij met een geloovig hart het gansche lijden en sterven van Christus geloovig aannemen, maar ook daarin, dat „wij door den Heiligen Geest, die te zamen in Christus en in ons woont, alzoo met zijn heilig lichaam hoe langer hoe meer vereenigd worden, dat wij, al is het dat Christus in den hemel is, en wij op de aarde zijn, nochtans vleesch van zijn vleesch en been van zijne beenen zijn, en dat wij door éénen Geest, (als leden eens lichaams van éene ziel) eeuwiglijk leven en geregeerd worden." Men hoede zich toch om de dingen vluchtig te maken; verborgenheden moeten wij verborgenheden laten. Door het geloof worden wij even werkelijk het lichaam van Christus deelachtig, als het eten en drinken van spijs en drank ons deze deelachtig maakt. Wij kunnen hier het lichaamlijke niet maar zoo wegcijferen, als ware slechts onze geest met Christus' geest verbonden, onze halve mensch met zijnen halven mensch, zoodat zijn lichaam en daarmede ook het onze buiten deze vereeniging viel. Dat ware de oude Heidensche dwaling weer invoeren, die het lichamelijke als het ongoddelijke buiten het heilige en eeuwige sluit. De vereeniging met Christus is niet minder wer-

kelijk dan die met Adam; Christus is de tweede Adam, die de zijnen even waarlijk naar hun vollen mensch uit zichzelven leven doet, als de eerste Adam dit zijn huis deed.

Daarom behoeven wij echter deze gemeenschap aan Christus' vleesch en bloed niet als eene zinnelijke, natuurlijke op te vatten, gelijk aan die van ons geslacht aan Adams vleesch en bloed; ja, wij mogen en kunnen dit zelfs niet. Had Christus zijn vleesch en bloed ons met den mond des lichaams laten eten en drinken, dan zou er ruimte voor zulk eene aardsche voorstelling zijn. Maar nu Christus zijn vleesch en bloed alleen aan ons geloof achtergelaten heeft, en zijn lichaam teruggenomen, niet als een van vleesch en bloed, maar als een geestelijk lichaam, dat niet langer vleeschelijk van hoedanigheid en uit het bloed gevormd is, wordt het anders. Er is aan het lichaam, waarin hij thans leeft, geen vleesch meer dat gegeten, geen bloed dat gedronken zou kunnen worden; dat lichaam, hoewel waarlijk stoffelijk, en eenswezens met zijn aardsch en geofferd lichaam, is geestelijk, dat is, een uit geest levend, met geest gedrenkt, geest uitademend lichaam, dat der vrijheid en der vastigheid des geestes deelachtig is. Daardoor moet de vereeniging met Christus van zelf een geestelijk karakter dragen, en daarin bestaan, dat Christus niet alleen zijn eigen lichaam door de kracht zijns geestes met zich verbindt en draagt, maar de levendmakende werking zijns geestes ook tot over ons uitbreidt, en ons hiermede Zichzelven toevoegt, zóó waarachtig en onmiddellijk, dat wij Hem tot een lichaam worden. Nu brengt Hij deze zijne kracht wel allernaast onzen geest toe, maar toch zóó, dat Hij, van onzen geest uit, ook onze lichamen zich toevoegt, opdat Hij wortel des levens van onzen ganschen persoon worde. Dit is de groote verborgenheid, die het geheim onzer onsterfelijkheid is. Wel blijft Adams leven nog een tijd lang naast het zijne in ons, maar straks, bij ons sterven, wordt, met de verstijving van ons bloed, alle band met Adam verbroken. De band met Christus blijft echter; Christus blijft zelfs niet alleen met onzen afgescheidenen geest, maar ook met de kiem der opstanding onzes lichaams vereenigd. En dit zal Hij toonen, als Hij ons opwekken zal ten uitersten dage; want alsdan zal Hij als het beginsel, als de wortel onzes levens openbaar worden; wij zullen dan even werkelijk uit zijnen geest leven, als wij nu uit Adams bloed leven. En gelijk Hij door tusschenkomst van onzen geest met ons lichaam verbonden is, zoo zullen wij door tusschenkomst van zijnen geest met zijn lichaam verbonden zijn.

Voor het geloof is Christus alzoo niet alleen verzoeningsmiddel,

maar ook levensmiddel, in den eigenlijken zin des woords. Zijn lichaam doet niet alleen dienst als drager onzer zonde, en als offer tot onze gerechtigheid; het is ook de heilige tempel, waaruit de wateren des levens ontspringen en ons toevloeien. Daarom blijft het geloof niet op Golgotha staan, maar verheft het onze harten tot den hoogsten hemel, alwaar Christus ons leven is. Het geloof sluit eene verzekerdheid in zich, dat de geofferde Christus ons toebehoort; dit doode lichaam is het onze, en al wat er mede geschiedt, moet ten onzen bate geschieden; het is onze treffelijkste schat. Daarom sterkt het geloof zich aan de historie; het laat niet onopgemerkt, dat het lichaam van Christus, zoodra het bloed er door des krijgsmans speer is uitgestort, aan de handen der vijanden onttrokken wordt; de Joden moeten er afblijven, Pilatus staat het den vrienden af, ja, de verderving mag er geene macht over hebben. Het is het onze; het kan ons niet worden ontnomen, omdat het voor ons bestemd en ons gegeven is, opdat wij met en uit hetzelve levend gemaakt zouden worden. Zoo hoog verheft zich de verwachting des geloofs. Het geloof omhelst den geofferden Christus als zijn levensmiddel; Christus zelf beantwoordt het, door Zich als den opgewekte, in de kracht zijns verheerlijkten levens, aan ons mede te deelen. Zoo beperkt zich de taak van het geloof tot het eten en drinken; anders gezegd, tot het zich toeëigenen van den geofferde, in het vertrouwen, dat Hij ons leven wordt. Dat gaat vooraf; want Christus woont alleen door het geloof in onze harten. Evenzoo moeten wij ook eten en drinken, zullen spijs en drank ons voeden. Maar dat wij waarlijk uit Hem kracht ontvangen, en zoo één met Hem worden, dat ons leven de voortzetting van het zijne wordt, geschiedt niet door, maar op ons geloof, krachtens eene ons verborgene, door den Heiligen Geest tot stand komende, werking van Christus zelven. Zoo kunnen wij zeggen, dat, als de mensch Christus door het geloof tot zich neemt, het voornaamste nog eerst begint. Dit is de groote verborgenheid, gelijk Paulus ze noemt, die hare werkelijkheid eerst in onze gemeenschap aan den geest van Christus bewijst, maar straks ook in onze verrijzenis tot drager van het beeld zijner lichamelijkheid, 1 Cor. 15:49; reden, waarom Jezus dan ook hier ter plaatse in éénen adem van ons eten en drinken, en zijn opwekken ten uitersten dage spreekt.

Die mijn vleesch eet, en mijn bloed drinkt, die blijft in Mij, en Ik in hem, 56. *Gelijkerwijs Mij de levende Vader gezonden heeft, en Ik leve door den Vader; alzoo die Mij eet, dezelve zal leven door Mij*, 57. Hier verklaart Jezus, waaraan het toe te schrijven is, dat zij, die

zijn vleesch eten en zijn bloed drinken, het eeuwige leven hebben. Daaraan toch allernaast, dat hierdoor eene wederzijdsche gemeenschap tusschen Hem en de zijnen tot stand komt. De geloovige is in Hem; hij legt zijn oud leven af, en omhelst den voor hem geofferden Christus als dengene, in Wien hij zijne wijsheid, gerechtigheid, heiligheid en verlossing heeft. Christus, zijnerzijds het geloof beantwoordende, deelt Zich aan het ledige in ons mede, als de alles met Zichzelven vervullende.

Dat deze vereeniging met Christus ons eene oorzaak en bron des eeuwigen levens is, treedt echter eerst dan ten volle in het licht, als wij het oog vestigen op de betrekking, waarin Hij tot den Vader staat. Daarom wijst Jezus, des willens om ons geloof tot den hoogsten trap van zekerheid op te voeren, ons op deze.

Hij begint met ons te herinneren, dat de Vader, die Hem gezonden heeft, de Levende is. Dat doet Hij trouwens om er baan door te breken, voor wat Hij gereed staat te zeggen omtrent de omstandigheid, dat Hij door den Vader leeft. Want als de Vader niet de Levende was, dan zou Christus niet door Hem kunnen leven; nu de Vader echter het leven zelf is, staat het vast, dat Christus door Hem leeft, nu en altijd, zelfs in den dood. Het behoeft nauwelijks gezegd, dat Christus hier door de uitdrukking leven, iets, ja veel meer dan het bestaan verstaat; dit toch heeft Hij met alle menschen gemeen, dat Hij door God bestaat. Onder het leven begrijpt Hij alles, wat zich bij dit woord denken laat; zeggen wil Hij, dat Hij uit den Vader alle licht en kracht put, die Hij noodig heeft, niet alleen tot het werk zijner zending, maar ook om er al de zijnen het heilig en onvergankelijk leven Gods door te doen leven. De bijvoeging „gezonden heeft,” is niet overbodig; zij wijst aan, dat Christus hier Zichzelven niet als het eeuwige Woord Gods op het oog heeft, maar als het vleeschgeworden Woord; Hij zegt ons hier, hoe Hij als Zoon des menschen leeft. Dit doet Hij om ons duidelijk te maken, hoe een menschelijk wezen voor de overige menschen beginsel des eeuwigen levens worden kan; zelf levende door den Vader, vermag Hij allen te doen leven door Zich. Daardoor, dat Hij onafgebroken in volle gemeenschap met zijnen Zender blijft, ontvangt Hij van Hem eene volheid van leven, die Hem tot de fontein maakt, met welke wij slechts verbonden behoeven te zijn, om eeuwig te leven. Zeer schoon is in samenhang hiermede gezegd: „de ware God, de levende Vader zelf, geeft Zich slechts aan éénen, doch in Hem aan allen, die dezen eenigen eten.”

In vs. 58: *Dit is het brood, dat uit den hemel nedergedaald is;*

niet gelijk uwe vaders het manna gegeten hebben, en zijn gestorven. Die dit brood eet, zal in der eeuwigheid leven, is eene herhaling en samenvatting van al het te voren gezegde, gegeven met de bedoeling, om eene laatste oproeping en uitnoodiging te doen aan de schare, om toch door het geloof in Hem den eeuwigen dood te ontvlieden, en het eeuwige leven te zoeken.

Deze dingen zeide Hij in de synagoge, leerende te Kapernaüm, 59. *Velen dan van zijne discipelen, dit hoorende, zeiden: deze rede is hard; wie kan dezelve hooren?* 60. De belangrijkheid der rede, hier medegedeeld, noopt Johannes om de plaats zelve, waar zij uitgesproken werd, aan te wijzen. Er kwam nog iets bij. Hier, in deze synagoge, kwam het tot eene blijvende breuk tusschen Jezus en de Galileërs. Beider wegen zouden zich voortaan scheiden. Velen zelfs van hen, die gewoon waren Hem te volgen, begonnen al mompelende tot elkander te zeggen: deze rede is moeilijk aan te nemen; wie is bij machte om ze aan te hooren? Zij meenen, dat zij Jezus begrijpen; daarom kunnen zij zich onmogelijk met Hem vereenigen.

Jezus nu, wetende bij Zichzelven, dat zijne discipelen hierover murmureerden, zeide tot hen: ergert ulieden dit? 61. *Wat zou het dan zijn, zoo gij den Zoon des menschen zaagt opvaren, daar Hij te voren was?* 62. *De Geest is het, die levend maakt; het vleesch is niet nut. De woorden, die Ik tot u spreek, zijn geest en zijn leven*, 63. Tot dusver hadden de Joden hunne klacht nog niet openlijk uitgesproken. Jezus voorkomt dit, door zelf het woord tot hen te richten, en Zich nader te verklaren, om te zien, of er onder de geërgerden nog waren, die tot betere gedachten gebracht konden worden, en in elk geval, om allen den mond te stoppen, door aan te wijzen, dat er in zijn woord geene reden tot ergernis is. Meteen toont Hij, dat Hij weet, wat in den mensch omgaat; want zonder iemand naar de beteekenis van het gemompel om Hem heen te ondervragen, weerlegt Hij hunne onuitgesprokene tegenrede. Ergert u dit? zoo vraagt Hij, zinspelende op wat Hij van het eten zijns vleesches en het drinken zijns bloeds had gezegd. Letterlijk laat Hij hierop volgen: indien gij dan den Zoon des menschen zaagt opvaren, waar Hij te voren was? en zegt hiermede iets, dat aanvulling behoeft. Deze woorden worden verschillend aangevuld; men kan er in zijne gedachten op laten volgen: hoe zult gij u dan ergeren? Trouwens, indien men zich ergerde aan de bewering, dat zijn vleesch gegeten moest worden, terwijl Hij nog bij ons is, hoe ongerijmd zal deze dan niet voorkomen, als Hij bij zijne hemelvaart Zich aan onze tegenwoordigheid onttrekt! Het ligt echter meer voor de hand, om

te denken, dat Jezus hier zijne hemelvaart tot verklaring van zijne woorden inroept, en zeggen wil: na mijn terugkeer tot den hemel, van welken Ik tot u afgedaald ben, zal alle misverstand tusschen u en Mij vervallen; dan toch, als mijn vleesch van u weggenomen zal zijn, en Ik zelf tot den hemelschen, geestelijken stand des levens verheven, zult gij van zelf begrijpen, dat Ik alleen door het geloof, in de werking des Geestes, gegeten worden kan. Hij laat er op volgen, dat de Geest alleen levend maakt, terwijl het vleesch tot niets nut. Hier herroept Christus niet, wat Hij van zijn vleesch getuigde, toen Hij het spijs des levens heette; want als Hij van zijn vleesch zegt, dat het niet nut, verplaatst Hij Zich op het standpunt van zijne tegenstanders, en merkt Hij zijn vleesch aan, gelijk zij dit doen. Zij spreken over zijn vleesch zonder meer; over zijn natuurlijk vleesch, dat de vrucht zijns bloeds is. Daarvan mag voorzeker gezegd, dat het ons geene nuttigheid geven zou, zoo wij het al met onzen lichamelijken mond aten. Want van dit vleesch zou moeten gezegd, wat zoo even omtrent het manna verklaard was, namelijk, dat het ons niet ten eeuwigen leven voeden kan. Daarom wil Christus zijn vleesch met het oog des geloofs bezien hebben. Dan toch ziet men dit vleesch met de kracht zijns geestes overgoten, als een vleesch, dat van den geest de kracht ontvangt, waarmede het ons voedt. Want het geloof merkt Christus' geofferd vleesch aan als een vleesch, dat aan den geest, van welke het gescheiden is, hergeven wordt, naar de wet, dat het geofferde aan dengene, die het geofferd heeft, wordt teruggegeven. En dat niet alleen. Het geloof toch weet, dat het vleesch, doordat het hereenigd wordt met den geest van Hem, die het geofferd heeft, verheerlijkt zal worden, opgenomen in het leven des geestes zelf. Het zal zijne aardsche natuur met eene geestelijke hoedanigheid verwisselen. En omdat het hereenigd wordt met eenen, in wien de Geest des Vaders ten volle woont, zoo ziet het geloof het vleesch van Christus aan als een Tempel Gods, waaruit de stroomen des eeuwigen levens tot ons afvloeien. Zoo verstaan wij, hoe het vleesch van Christus tegelijk spijze des levens en ten leven onnut is. Niet nut is het naar zijnen aardschen oorsprong en zijne aardsche natuur aangemerkt; maar als drager van den levendmakenden geest van Christus aangemerkt, blijkt het voor elk, die het door het geloof eet, eene spijze des eeuwigen levens te zijn.

Als Christus hierna van zijne woorden getuigt, dat zij „geest en leven" zijn, dan wijst Hij op de geestelijke beteekenis, alsmede op de levenwekkende werking van zijne woorden. Geest — zoo noemt

Hij ze, om ons te vermanen, dat wij de dingen, die Hij van zijn vleesch zegt, niet toepassen moeten op het vleesch, gelijk het was, toen Jezus er van zeide, dat het tegen den geest over stond, als te zwak om dezen te volgen en te gehoorzamen, maar op het vleesch zooals het door den Geest geworden is; een vleesch, dat door den eeuwigen Geest Gode is geofferd, Hebr. 9:14, en dat door den Geest levend is gemaakt, 1 Petrus 3:18. Dan, als Jezus' woord over zijn vleesch geestelijk en geloovig opgevat en aangenomen wordt, zal men ondervinden, dat het meer dan klank en gedachte is, namelijk een woord, dat over allen die het gelooven, leven brengt. Hier wordt aan het woord toegeschreven, wat zoo even aan het vleesch toegekend was; dit verklaart zich daaruit, dat Christus als drager des levendmakenden Geestes aangemerkt, alleen door het woord binnen het gezichtsveld onzes geloofs gebracht, en door het geloof alleen in den spiegel des woords gezien wordt, zoodat Hij voor ons alleen in zijn woord als bestaande is. Dat zijn woord Hem echter waarlijk en genoegzaam vertegenwoordigt, blijkt daaruit, dat wie het gelooft, terstond gemeenschap aan de heiligheden verkrijgt, die in hetzelve, als in een licht, aan ons verschijnen. Zoo worden wij vermaand om Christus' vleesch en bloed in zijn Woord te zoeken, en nergens daar buiten, zelfs niet in de teekenen van brood en wijn, die ons in het heilig Avondmaal voorgesteld worden, en als zoovele handwijzers zijn, die onze oogen en harten van zich af naar den hemelschen, alleen in het woord ons geopenbaarden Christus wijzen. Gelooven zegt trouwens zooveel, als aan het woord genoeg te hebben. Daarom is het ons geene schade, dat Christus door de hemelvaart voor onze zinnen is weggenomen, daar Hij in het Woord als opnieuw tot ons gezonden, Hand. 3:26, en tot ons gekomen is. Wie het Woord gelooft, dat Hem aankondigt als Dengene, die in zijne opstanding, wegens zijn offerdood, het leven der menschen is geworden, heeft niets meer noodig, maar zal in zijne herleving het bewijs ontvangen, dat het door hem geloofde woord waarachtig is.

Maar er zijn sommigen van u, die niet gelooven, 64*a*, zoo vaart Jezus voort. Niet over al zijne discipelen spreekt Jezus dat oordeel uit; het beperkt zich tot sommigen onder hen. Johannes voegt hierbij, dat Jezus van den beginne, dat is van den aanvang zijns optredens af, al zijne leerlingen kende. Zelfs van Judas wist Hij, dat deze Hem verraden zou. Zoo toch lezen wij: *want Jezus wist van den beginne, wie zij waren, die niet geloofden, en wie hij was, die Hem verraden zou,* 64*b*.

Na een oogenblik van zwijgen herneemt Jezus het woord. *En Hij zeide: daarom heb Ik u gezegd, dat niemand tot Mij komen kan, tenzij dat het hem gegeven zij van mijnen Vader*, 65. Jezus geeft hier de reden aan, die Hem bewogen had om in zijne rede van 's menschen onvermogen tot het geloof te spreken. Die reden lag daarin, dat velen zijner hoorders zelven zich aan zijn Evangelie zouden ergeren; dit verschijnsel wilde Hij bij voorbaat verklaren uit het onvermogen van den natuurlijken mensch om de geestelijke dingen te verstaan. Dat Hij zijne in vs. 44 gesprokene woorden eenigszins wijzigt, terwijl Hij ze aanhaalt, door van „geven" en niet van „trekken" te spreken, dient om aan te duiden, dat Gods goedgunstigheid de eenige oorzaak van zijn trekken der menschen is.

Van toen af gingen velen zijner discipelen terug, en wandelden niet meer met Hem, 66. Velen, die gewoon waren om Hem op zijne tochten te volgen, keerden Hem den rug toe, en begaven zich weer tot hunne gewone bezigheden. Zoo werd het getal der discipelen aanmerkelijk kleiner. De kring der discipelen werd er echter zuiverder door. Hierom juist was het Jezus te doen. Hij had met opzet het geestelijk karakter van zijn Evangelie op den voorgrond gesteld, en zoo scherp mogelijk belijnd; want Hij wilde zijne gemeente zuiveren van allen, die bij Hem in den grond niets hoogers zochten dan de vervulling hunner vleeschelijke verwachtingen omtrent het Messiaansche rijk. 't Was Hem niet om eene groote, maar om eene reine gemeente te doen; niet om de velen, die zichzelven Hem aanbieden gingen, maar om degenen, die Hem gegeven waren van den Vader. Zoo gebruikte Hij het woord om zijne discipelen te schiften. Hij deed het te rechter tijd; in het streven der menigte om Hem met geweld Koning te maken, ontving Christus als eene aanwijzing om uit den kring zijner discipelen allen te verwijderen, die met vleeschelijke, in plaats van met heilige oogmerken tot Hem kwamen. De taak was hard, maar Hij volbracht ze. En de wijze, waarop Hij ze volbracht, was onberispelijk; want Hij overtrad den regel niet, om onze leer alzoo te matigen, dat niemand door onze schuld geërgerd worde. Wat toch gaf aanleiding, dat de schare Hem verliet? Dat Hij haar meer aanbood dan zij begeerde te ontvangen, namelijk zijn eigen vleesch en bloed. Het blijve dan in de rollen der heilige historie, tot beschaming van het menschelijk geslacht aangeteekend, dat Christus in gelijke mate door de menschen verlaten is, als Hij de geheimen zijner liefde aan hen openbaarde, en hun de onmetelijke breedten zijner genade liet zien. Een Christus, die Zich vergenoegt om een brood te geven,

dat een tijd lang het sterfelijke leven onderhoudt, wil men volgen, ja kronen; maar pas zegt Hij, dat Hij, Zich bewust, dat Hij alleen het brood is, waardoor wij het eeuwige leven deelachtig worden, bereid is om Zich in den dood over te geven, om er ons tot spijs door te worden, of men gaat teleurgesteld van Hem weg.

Jezus dan zeide tot de twaalven: wilt gijlieden ook niet weggaan? 67. De vorm der vraag, die eigenlijk deze is: ook gij wilt toch niet heengaan? doet zien, dat Jezus een ontkennend antwoord verwacht. Er ligt echter tevens een wenk voor zijne discipelen in, om niet bij Hem te blijven, omdat zij eenmaal bij Hem zijn, maar uit oprechte behoefte des harten. 't Is vooral met het oog op Judas, dat deze wenk wordt gegeven. De discipelen hebben thans gemerkt, wat Meester zij hebben; welnu, dat zij dan bij Hem blijven, maar niet, dan na zich vooraf onderzocht te hebben, of een Messias, die zoo geheel anders is, dan de menigte wil, hen waarlijk bevredigt. *Simon Petrus dan antwoordde Hem: Heere! tot wien zullen wij heengaan? Gij hebt de woorden des eeuwigen levens,* 68. Petrus zou waarlijk niet weten, tot wien hij heengaan zou, als hij Jezus verliet. Leermeesters zijn er genoeg en woorden zijn er vele; maar er is slechts één licht, dat het donkere pad des doods bestraalt, en ons op het pad des eeuwigen levens leidt. Daarom wil Petrus bij Christus blijven; deze toch spreekt woorden, welke voor elk, die ze gelooven, eene kracht Gods tot zaligheid blijken te zijn. *En wij hebben geloofd en bekend, dat Gij zijt de Christus, de Zoon des levenden Gods,* 69. Men kan ook vertalen: wij gelooven en bekennen; de zin komt echter op hetzelfde neder. Petrus stelt het woordje „gelooven" voorop; want het gelooven gaat het begrijpen vooraf. Maar terstond voegt hij er bij: wij hebben bekend, dat is, erkend. Hij wil er mede zeggen, dat hun geloof nog iets meer is dan een blind vertrouwen, naardien het verbonden is met het inzicht in zijne eigene welgegrondheid; want hoe meer zij Christus leeren kennen, des te vaster wordt hunne overtuiging, dat Hij de Christus is. Al zijne openbaringen van Zichzelven versterken hun geloof. De bijvoeging: Zoon des levenden Gods — wordt in vele handschriften gelezen: Heilige Gods; beide uitdrukkingen passen trouwens op Christus.

Jezus antwoordde hun: heb Ik niet u twaalf uitverkoren? en een uit u is een duivel, 70. *En Hij zeide dit van Judas, Simons zoon, Iskariot; want deze zou Hem verraden, zijnde een van de twaalven,* 71. Petrus had namens al zijne medediscipelen gesproken. Nu neemt Jezus hunne belijdenis wel aan, maar met deze beperking, dat er een onder hen is, wiens belijdenis Hij niet als welgemeend erkent.

Een uit hen is een duivel; als geroepen tot het ambt van leeraar mocht hij een engel heeten, in werkelijkheid was hij een duivel; want zoo moet het heeten: wie den Heilige haat, toont kind des satans te zijn. Dat Jezus hier alzoo spreekt, dient om de ergernis te voorkomen, welke Judas' afval anders gegeven zou hebben; thans toch is den discipelen alle reden ontnomen om te denken, dat Jezus Zich in Judas vergist had, toen Hij hem riep tot het apostolisch ambt. Meteen was het voor Judas een wenk, om ook heen te gaan. Toch blijft hij. „Zoo verstokt zijn de huichelaren, dat zij hunne wonden niet gevoelen, maar tegenover de menschen hebben zij zulke stalen voorhoofden, dat zij zich niet ontzien boven de allerbesten zich te verheffen."

Schijnt de Christenheid heden ten dage niet op eene hoogte te zijn aangekomen, waarop het geheele tooneel van dit hoofdstuk nogmaals vertoond zal worden? Overstemt het streven naar het stoffelijke inderdaad elke poging tot bevrediging van de godsdienstige behoefte, dan kan het Evangelie ook niet langer aan de begeerte der groote menigte voldoen. Het woord: gij hebt Mij gezien en nochtans gelooft gij niet, zal op grootere schaal tot vervulling komen, en de groote afval der Christenen zal voor een tijd nogmaals doen plaats hebben, wat in Galilea geschied is.

Dit woord van een onzer uitleggers vinde aan het slot van dit hoofdstuk zijne plaats, en wapene ons tegen de ergernis, die de afval der Christenheid ons lichtelijk kon geven.

HOOFDSTUK VII.

JEZUS OP HET FEEST DER LOOFHUTTEN.

En na dezen wandelde Jezus in Galilea; want Hij wilde in Judea niet wandelen, omdat de Joden Hem zochten te dooden, 1. Nu de Galileërs zich van Jezus begonnen af te wenden, scheen het vreemd dat Jezus zijn arbeid onder hen nog bleef voortzetten, en dit niet enkele dagen slechts, maar zeven maanden lang, van Paschen, hfdst. 6 : 4, tot Loofhutten, hfdst. 7 : 2, van April tot October alzoo. Waarom ging Hij niet liever in Judea arbeiden? Op deze zeer ongezocht aan den lezer van het Evangelie zich voordoende vraag, geeft de evangelist hier het antwoord. Naar Jeruzalem te gaan stond voor Hem gelijk met in een leeuwenhol te treden; daar toch zocht men Hem te dooden. Jezus, Zich bewust, dat de tijd zijns stervens nog niet gekomen was, wilde Hij God niet verzoeken, door Zich vóór den tijd in gevaar te begeven; daarom bleef Hij in Galilea, en ging dan hierheen, dan daarheen, predikende het Evangelie, en genezende alle kwale. *En het feest der Joden, namelijk de Loofhuttenzetting, was nabij*, 2. Dit feest was het derde der jaarlijks wederkeerende groote feesten. Het was eigenlijk het feest van den wijnoogst, maar verbond aan zich de herinnering aan den tocht door de woestijn. Gedurende de acht dagen, welke dit feest duurde, woonde het volk dan ook in tenten van loof, die op de straten en pleinen van Jeruzalem, op de daken, ja, ter zijde van de wegen rondom de heilige stad werden opgeslagen. Van deze tenten van loof had het zijn naam. De plechtigheden van het feest hielden de gedachtenis levendig aan de wonderen, die God tijdens de woestijnreis tot heil van zijn volk gewrocht had. Het plengoffer, dat elken morgen in den tempel uitgestort werd, herinnerde aan de wateren, die Mozes uit de rots had doen vloeien; de beide luchters, die 's avonds in den Voorhof ontstoken werden, verwezen

naar de wolkkolom, die het leger des volks des nachts verlicht had. De Joden van Jezus' dagen heetten dit feest het heiligste en grootste hunner feesten. *Zoo zeiden dan zijne broeders tot Hem: vertrek van hier, en ga heen in Judea, opdat ook uwe discipelen uwe werken mogen aanschouwen, die Gij doet,* 3. *Want niemand doet iets in het verborgene, en zoekt zelf, dat men opentlijk van hem spreke. Indien Gij deze dingen doet, zoo openbaar Uzelven aan de wereld,* 4. *Want ook zijne broeders geloofden niet in Hem,* 5. De nadering van het feest der Loofhutten prikkelde de broeders van Jezus om Hem aan te zetten tot de reis naar Jeruzalem. Zijne broeders geloofden destijds nog niet in Hem; dat Hij er niet toe overging, om Zich in de heilige stad als Messias te openbaren, was hun een onoverkomelijk struikelblok. De gemeenzame verhouding, waarin zij tot Hem stonden, bemoeielijkte hun geloof, inplaats van het te bevorderen. Men ziet er uit, dat ook bij de nauwste betrekking tot Jezus, niemand tot Hem komt, tenzij door den Vader getrokken. Vleeschelijk van zin zijn zijne broeders voor zijne verborgene heerlijkheid blind, en buiten staat om in een, die hun maatschappelijk gelijk is, den Zoon van God te ontdekken. Daarom wachten zij met in Hem te gelooven, tot Hij in Jeruzalem de oversten des volks aan zijne voeten brengt. Met de leerlingen, aan welke zij Hem verzoeken Zich te openbaren, bedoelen zij waarschijnlijk zijne leerlingen in Judea, vgl. hfdst. 4:1. Hunne aansporing, om zijne wonderen niet langer voor de oogen van lieden te doen, die tot de geringen des volks behooren en in een achterland wonen, maar daar ter plaatse, waar zij heel het volk achter Hem kunnen brengen, dringen zij aan met te zeggen, dat het dwaas is, zoo te doen, als Hij nu doet. Wie toch, die openlijk erkend wil worden, werkt als in het verborgene? Wilt Gij u op de hoogte, waarop Gij thans staat, handhaven, kies dan een beter schouwtooneel dan Galilea tot de plaats uwer wonderwerken — ziedaar wat de broeders eigenlijk zeggen willen. Als Hij in Galilea blijft, kunnen zij Hem onmogelijk voor Messias houden. *Jezus dan zeide tot hen: mijn tijd is nog niet hier; maar uw tijd is altijd bereid,* 6. *De wereld kan ulieden niet haten; maar Mij haat zij, omdat Ik van dezelve getuig, dat hare werken boos zijn,* 7. *Gaat gijlieden op tot dit feest: Ik ga nog niet op tot dit feest; want mijn tijd is nog niet vervuld,* 8.

Jezus' broederen zien in zijn opgaan tot het feest den weg tot de openbaring zijner Messiaansche macht, Hij-zelf zijn dood. En omdat Hij weet, dat de ure zijns stervens nog niet gekomen is, weigert Hij, haar te vervroegen door naar het feest op te gaan.

Het staat toch vast, dat de oversten van Jeruzalem zijn dood zoeken, omdat Hij tegen hen getuigd heeft, dat hunne werken boos zijn. Met zijne broederen staat het anders. Voor hen is er nimmer reden om van de feesten thuis te blijven, wijl zij hun leven in gevaar zouden brengen met er heen te gaan; omdat zij niet gelijk Hij tegen de wereld getuigen, zijn zij niet gelijk Hij voorwerp van den haat der wereld. Laten zij dus ten feeste opgaan; voor Hem echter is er reden om niet met de feestschare op te trekken. Als zijn tijd er is, de tijd zijns doods, dan zal Hij ten feeste opgaan, niet eer. De geschiedenis heeft zijne beschouwing van de dingen bevestigd; want toen Hij als Messias ten feeste opging, heeft er Hij geen troon gevonden, maar een kruis. *En als Hij deze dingen tot hen gezegd had, bleef Hij in Galilea*, 9. *Maar als zijne broeders opgegaan waren, toen ging Hij ook zelf op tot het feest, niet opentlijk, maar als in het verborgen*, 10. Door toch tot het feest op te gaan, handelde Jezus geenszins in strijd met wat Hij tot zijne broederen gezegd had. Zij toch hadden gewild, dat Jezus, in plaats van als gewoon pelgrim ten feeste op te trekken, dit als Messias zou doen, door Zich opentlijk, aan het hoofd zijner discipelen, aan het te Jeruzalem vergaderde volk als Koning Israëls voor te stellen. Jezus' antwoord kon alzoo alleen beteekenen, dat Hij niet naar het feest wilde opgaan, in de hoedanigheid, waarin zijne broeders begeerden, dat Hij dit doen zou. Over de vraag, of Hij als gewoon pelgrim ten feeste zou opgaan, had Hij Zich niet uitgelaten, en Hij behoefte dit ook niet te doen, wijl hierover geen sprake was. Met opzet zweeg Hij hierover; want Hij wilde in het verborgene tot het feest opgaan, en hield er rekening mede, dat zijne broeders, gedreven door het verlangen om aan de pijnlijke onzekerheid, waarin zij verkeerden, een einde te maken, het hunne zouden doen om eenen beslissenden stap uit te lokken. Er is alzoo zelfs geen schijn van onwaarachtigheid in Jezus' doen; Hij vereenigde meesterlijk de voorzichtigheid der slang met de oprechtheid der duif, door oprecht te zijn zonder openhartig te wezen.

De Joden dan zochten Hem in het feest, en zeiden: waar is Hij? 11. De Joden zijn hier de vijandige hoofden. Dat zij Jezus zochten, sproot voort uit booze bedoelingen; zij wilden den strijd met Hem hervatten, en, zoo mogelijk, Hem voor goed den mond sluiten. *En er was veel gemurmels van Hem onder de scharen. Sommigen zeiden: Hij is goed; en anderen zeiden: neen, maar Hij verleidt de schare*, 12. Jezus was het onderwerp van aller gesprek; men was het onderling oneens over Hem. Zijn woord: Ik ben niet gekomen

om vrede, maar om verdeeldheid op aarde te brengen, begon hier vervuld te worden. *Nochtans sprak niemand vrijmoediglijk van Hem, om de vrees der Joden*, 13. De welbekende vijandschap der Joodsche volkshoofden onderdrukte de vrije uiting van de Jezus welgezinden onder de schare. Niemand durfde het opentlijk en onomwonden voor Hem opnemen; verder durfden zelfs de moedigsten niet gaan, dan van Hem zeggen, dat Hij geen bedrieger, maar oprecht en goed was.

Doch als het nu in het midden van het feest was, zoo ging Jezus op in den tempel, en leerde, 14. Kennelijk verraste Jezus zijne vijanden. Door eerst tegen het midden van het feest van zijne aanwezigheid blijk te geven, ontnam Hij hun de gelegenheid om belemmerende maatregelen tegen Hem te nemen. Hij kon alzoo ongehinderd zijn opentlijk onderricht aan de scharen voortzetten. *En de Joden verwonderden zich, zeggende: hoe weet deze de Schriften, daar Hij ze niet geleerd heeft?* 15. De vijanden verbazen zich over Jezus' kennis van de Schriften, naardien zij weten, dat Hij geen leermeester gehad heeft. *Jezus antwoordde hun en zeide: mijne leer is mijne niet, maar Desgenen, die Mij gezonden heeft*, 16. De Joden willen het raadsel opgelost zien, hoe Jezus zonder leermeester zoo machtig in de Schriften kan worden; welnu, Jezus zal aan hun verlangen voldoen. Heeft Hij geen leermeester, toch heeft Hij een Zender; is Hij geen leerling, toch is Hij een gezant. God zelf heeft Hem zijne leer gegeven, die Hij thans aan het volk overbrengt; als Hij predikt geeft Hij slechts over wat Hemzelven gegeven is, het Woord Gods. Hij put niet uit Zichzelven, maar uit zijn Zender. *Zoo iemand wil deszelfs wil doen, die zal van deze leer bekennen, of zij uit God is, dan of Ik van Mijzelven spreek*, 17. De verlegenheid, waarin Jezus' tegenstanders verkeeren, teekent voor hen niet veel gunstigs. Niemand toch, die den wil van God wil doen, behoeft verlegen te wezen omtrent de vraag, hoe Jezus aan zijne leer komt, nu Hij ze niet in eenige school, en van eenigen leermeester geleerd en ontvangen heeft. Een ieder toch, die Gods wil doen wil, zal bekennen, dat is, weten, wat er van de zaak is, of Hij uit God, dan wel uit Zichzelven spreekt, en daarmede, of zijne leer waarachtig dan wel verwerpelijk is. Als menschen er over twisten, of het dag of nacht is, kunt gij er zeker van zijn, dat zij tot de blinden behooren; want wie niet blind is, behoeft hieromtrent niet in het onzekere te verkeeren. Door het willen doen van Gods wil verstaat Jezus hier ter plaatse niet het gehoorzaam willen zijn aan een bepaald gebod, zooals aan dat, van in Hem te gelooven, maar de

gezindheid des harten in het gemeen, die zich door heiligheid kenmerkt, door lust om God te verheerlijken, in het volbrengen van zijnen wil. Hoe de mensch, wiens streven dat is, uit kracht er van, omtrent Jezus tot zekerheid komt, zegt ons vs. 18: *die van zichzelven spreekt, zoekt zijne eigene eer; maar die de eer zoekt Desgenen, die Hem gezonden heeft, die is waarachtig, en geene ongerechtigheid is in Hem.* Deze woorden spreken een algemeenen grondregel uit, dezen namelijk, dat elk, die uit zichzelven spreekt, daarin dit verraadt, dat hij zijne eigene eer zoekt. Zoekt Jezus nu zijne eigene eer? Als Hij dit deed, zou Hij geheel anders spreken dan nu. Dan zou Hij nauwkeurig rekening houden met wat de hoofden des volks willen, en hun in het gevlei komen, door den volke het Messiaansche koninkrijk naar de farizeeuwsche opvatting te prediken. Dit doet Hij echter niet; want Hij zoekt de eer Desgenen, die Hem gezonden heeft: de eer van God. Al wat Hij leert en doet, beoogt de eer van God; het ademt heiligheid, liefde tot Gods wil, dat deze geschiede, op aarde gelijk in den hemel, opdat Gods naam verheerlijkt worde en zijn koninkrijk kome. Daarom is zijn woord waarachtig en vertrouwbaar; en is Hij geen verleider der schare, gelijk men lastert, maar een gezant Gods. Wie nu zelf heilig is, herkent Jezus aan zijne heiligheid terstond als gezant Gods, en zijn woord aan zijne heiligheid als het Woord Gods; wie licht in zijn oog heeft, ziet het licht zoodra het schijnt. Den onheilige echter ontbreekt het geestelijk zintuig, dat de mensch noodig heeft, om het Goddelijke aan zijne heiligheid te onderkennen.

Heeft Mozes u niet de wet gegeven? en niemand van u doet de wet. Wat zoekt gij Mij te dooden? 19. Deze woorden sluiten zich aan de naast voorafgaande aan: en geene ongerechtigheid is in Hem. Zij bevatten eene toespeling op de vroegere beschuldiging, door de Joden tegen Jezus ingebracht, als zou Hij den sabbat geschonden hebben, vgl. hfdst. 5:16. Naar aanleiding van deze verdachtmaking treedt Hij thans aanvallend op, en verwijt zijnen beschuldigers, dat zij zelven de wet overtreden. Door hen overtreders der wet te heeten, wil Jezus geenszins de algemeene waarheid uitspreken, dat de Joden, gelijk alle menschen, zondaars tegen de wet zijn; ook heeft Hij niet het oog op het voornemen huns harten om Hem te dooden. Zijn oog is op het hangend geschil tusschen Hem en hen gericht, dat over den sabbat; en de strekking van zijn woord komt hierop neder: gij hebt geen recht om Mij van schennis der wet omtrent den sabbat te beschuldigen, naardien gijzelven er geen bezwaar in maakt, soortgelijk als Ik te handelen.

In de volgenden verzen, 21—24, zal Hij zijne gedachte nader toelichten. De vraag: wat zoekt gij Mij te dooden? vgl. hfdst. 5 : 18, komt dus eigenlijk hierop neder: waarom wilt gij Mij dooden, wegens iets, dat gij zelven niet schroomt te doen? *De schare antwoordde, en zeide: Gij hebt den duivel; wie zoekt U te dooden?* 20. Men lette er op, dat dit antwoord van den kant der volksmenigte, niet van dien der volkshoofden komt. De schare was met de geheime moordplannen der oversten nog niet bekend; vandaar hare verwondering. De uitdrukking: Gij hebt den duivel, moet niet als eene boosaardige lastering opgevat; tot hare verklaring dient, dat men neerslachtige stemmingen en achterdochtige gedachten aan de werking van booze geesten toeschreef. Letterlijk zeide men: Gij hebt een boozen geest in U. *Jezus antwoordde en zeide: één werk heb Ik gedaan, en gij verwondert u allen*, 21. Jezus verdedigt Zich niet tegenover de aantijging, dat Hij onder invloed van een boozen geest spreken zou; God zelf zal zorgen, dat Hij gerechtvaardigd wordt, in wat Hij over de moorddadige plannen der oversten gezegd heeft, vgl. vs. 25; Hij zelf behoeft dit niet te doen. Kalm zet Hij zijn betoog voort. Het werk, waarvan Hij zegt, dat het hunne verwondering opwekt, is dat van de genezing van den kranke op een sabbat, ons in hoofdstuk 5 beschreven. Dit éene werk, zegt Hij, brengt u allen, als over eene daad van sabbatschennis, in verbazing, zoodat gij als één man vraagt: hoe durfde Hij dat werk doen? *Daarom heeft Mozes ulieden de besnijdenis gegeven (niet dat zij uit Mozes is, maar uit de vaderen) en gij besnijdt een mensch op den sabbat*, 22. Het woord: „daarom" wordt door vele vertalers niet ten onrechte bij het naast voorafgaande gevoegd, zoodat zij dat aldus lezen: en daarover verwondert gij u allen. In ons vers begint Jezus met zijne tegenstanders er op te wijzen, dat Mozes hun de wet der besnijdenis gegeven heeft. De bijvoeging, dat deze inzetting reeds vóór Mozes bestond, dient om de hooge waarde van de inzetting der besnijdenis te laten uitkomen. De Joden toonen dan ook het gewicht dezer inzetting te beseffen; want als de achtste dag, de dag, waarop de wet het kind beveelt te besnijden, op een sabbat invalt, aarzelen zij niet om de rust des sabbats ter wille van de wet der besnijdenis te verstoren. Door hierop te wijzen, baant Jezus Zich den weg tot wat Hij vs. 23 zegt: *indien een mensch de besnijdenis ontvangt op den sabbat, opdat de wet van Mozes niet gebroken worde; zijt gij toornig op Mij, dat Ik eenen geheelen mensch gezond gemaakt hebt op den sabbat?* Ging de wet alzoo uit van het beginsel, dat de reiniging van den mensch door de besnijdenis niet op den sab-

bat mocht uitgesteld, welnu, dan heeft men geene reden om Jezus te verwijten, dat Hij de gezondmaking van den mensch niet op den sabbat liet wachten. Te minder recht heeft men er toe, wijl de algeheele reiniging van een mensch door gezondmaking nog boven de gedeeltelijke reiniging door besnijdenis staat. Men leere dan uit de wet zelve, dat de mensch niet om den sabbat, maar de sabbat om den mensch is gemaakt; anders toch zou de wet niet gebieden, om de rust van den sabbat wegens het belang van den mensch te verstoren. Thans volgt de toepassing: *oordeelt niet naar het aanzien, maar oordeelt een rechtvaardig oordeel*, 24. De Joden oordeelden naar den schijn; dat zij voortaan rechtvaardig oordeelen, door te letten op den geest waarin, en de bedoeling waarmede eene handeling wordt verricht.

Sommigen dan uit die van Jeruzalem zeiden: is deze niet, dien zij zoeken te dooden? 25. *En ziet, Hij spreekt vrijmoediglijk, en zij zeggen Hem niets. Zouden nu wel de oversten waarlijk weten, dat deze waarlijk is de Christus?* 26. *Doch van dezen weten wij, van waar Hij is; maar de Christus, wanneer Hij komen zal, zoo zal niemand weten, van waar Hij is*, 27. Zij, die hier spreken, zijn Jeruzalemmers; daaruit verklaart zich, dat zij beter dan de schare, die uit den vreemde kwam, met de plannen der oversten bekend zijn. Omdat zij weten, dat deze oversten van voornemens zijn, om Jezus te dooden, verbaast het hun, dat zij Hem zoo ongehinderd laten optreden, en vragen zij zich af, of hunne denkwijs over Jezus ook ten gunste van zijn Messiasschap gekeerd zou zijn. De toegevendheid hunner oversten doet hun ongeloof wankelen; zij beginnen zich af te vragen, of Jezus soms ook de Messias is? Eene gewichtige bedenking houdt hen echter terug. Ook zij toch koesteren eene meening, in hunne dagen algemeen gedeeld, dat niemand zou weten, van waar de Messias was, dat is, wie zijne ouders en verwanten waren; want dat Hij uit Davids huis en stad voortkomen zou, was te algemeen bekend, dan dat dit hier bedoeld worden zou. Reeds vroeger, hfdst. 6 : 42, had men gelijke bedenking gemaakt, toen men zeide: is deze niet Jezus, de zoon van Jozef, wiens vader en moeder wij kennen? Voor het bezwaar, dat zij zijne afkomst kennen, blijven zij staan; de geestelijke indruk, door Jezus' optreden en spreken op hen gemaakt, is niet sterk genoeg, om hen over een bezwaar van zuiver oordeelkundigen aard heen te zetten. Zoo zijn zij voorloopers van hen, die in onze dagen de Schrift verwerpen, spijt den indruk, dien deze op hun hart maakt, omdat hun verstand de bedenkingen niet oplossen kan, die tegen hare

Goddelijkheid worden ingebracht. Heil den mensch, die ondanks de bedenkingen gelooft!

Jezus dan riep in den tempel, leerende en zeggende: en gij kent Mij, en gij weet van waar Ik ben; en Ik ben van Mijzelven niet gekomen, maar Hij is waarachtig, (anders: er is er werkelijk een) *die Mij gezonden heeft, welken gijlieden niet kent,* 28; *maar Ik ken Hem; want Ik ben van Hem, en Hij heeft Mij gezonden,* 29. Hier begint Jezus met hun ten volle toe te geven, wat zij aangaande hunne kennis van Hem beweren; Hij meet deze zelfs zoo breed mogelijk uit. Ja, zij kennen Hem; zij weten hoe Hij heet, en van wat plaats Hij komt; zijn vader en zijne moeder kennen zij, zijne verwanten, heel zijne afkomst. En nochtans beantwoordt Hij, maar om andere redenen en in anderen zin dan zij wanen, aan den eisch, dien zij aan den Messias stellen. 't Is zoo, gelijk zij zeggen: als de Christus komen zal, zal niemand weten, van waar Hij is; want er is er werkelijk een, die Hem gezonden heeft, dien zij niet kennen. Hij alleen kent Hem; want Hij gaat van Hem uit en is van Hem gezonden. Zoo plaatst Jezus zich op hun standpunt, door hun toe te geven, dat het een merkteeken van den Messias zal zijn, met opzicht tot zijne afkomst onbekend aan de menschen te wezen. Maar Hij past deze gedachte anders toe dan de Joden; want terwijl deze haar van gelding maken op zijne aardsche afkomst, brengt Hij ze in betrekking tot zijne hemelsche herkomst. In het onbekend zijn van zijn volk met zijn gezonden zijn van den Vader, en met zijn geboren zijn uit den Vader, stelt Hij juist het merkteeken van zijn Messiasschap. Zoo slaat Hij hen op meesterlijke wijze dood met het wapen zelf, dat zij tegen Hem hadden gekeerd. Door hen te laten gevoelen, dat zij God niet kennen, grieft Hij hen op het diepst, daar Hij hun hoogsten roem er door van hen neemt; op niets toch verhief de Jood zich meer dan op zijne kennis van God.

Zij zochten Hem dan te grijpen; maar niemand sloeg de hand aan Hem; want zijne ure was nog niet gekomen, 30. De vrijmoedige verklaring, welke Jezus hier aflegde, versterkte de oversten in hun voornemen om zich van Hem meester te maken. Zij konden echter niet, wat zij wilden; want de ure der ontknooping en des doods was nog niet gekomen. God hield den vijand vooralsnog terug. *En velen uit de schare geloofden in Hem, en zeiden: wanneer de Christus zal gekomen zijn, zal Hij ook meer teekenen doen, dan die, welke deze gedaan heeft?* 31. Achter deze vraag ligt de gedachte: Hij moet dus wel de Christus zijn. Duidelijker durven zij zich echter uit vreeze voor de oversten niet uitspreken. *De Farizeën hoorden,*

dat de schare dit van Hem murmelde; en de Farizeën en de Overpriesters zonden dienaren, opdat zij Hem grijpen zouden, 32. De gunstige wending, die de meening der schare over Jezus nam, deed de Farizeën besluiten om hun invloed in het Sanhedrin te laten gelden, en dit te bewegen om dienaren uit te zenden, die, zoodra er zich een geschikt oogenblik voor opdoet, Hem gevangen moeten nemen. Dezen stap kan men beschouwen als den aanvang van de gerechtelijke maatregelen, die op Jezus' veroordeeling uitgeloopen zijn.

Jezus dan zeide tot hen: nog eenen kleinen tijd ben Ik bij u, en Ik ga heen tot Dengenen, die Mij gezonden heeft, 33. Kennelijk zijn deze woorden gesproken onder den indruk van de door het Sanhedrin genomen maatregelen; Jezus toch wist, wat men tegen Hem voornam, omdat Hij alles wist. Wel spreekt Hij in dezelve de zekerheid uit, dat de uitgezondene dienaren zonder Hem tot hunne meesters zullen wederkeeren; Hij weet toch, dat zijne ure nog niet gekomen is. Maar tevens weet Hij, dat deze ure niet lang meer toeft. Weldra keert de gezant tot zijnen Zender terug. *Gij zult Mij zoeken, en zult Mij niet vinden; en waar Ik ben, kunt gij niet komen,* 34. Jezus spreekt alzoo om hen op te wekken, Hem te zoeken, terwijl Hij nabij hen en van hen te vinden is; want er komt een tijd waarop men tevergeefs om redding tot Hem roepen zal. Hij toch gaat naar eene plaats, waar de Joden Hem niet kunnen volgen; Hij gaat naar den hemel. Zelfs hun geroep dringt tot in den hemel niet door. Vruchteloos zullen zij in den naderenden dag van het gericht, dat, ingeval zij voortgaan Hem te verwerpen, over hun land en volk komen zal, Hem ter hulpe roepen. Het zal hun niet gelukken, Hem uit den hemel terug te halen, om hen op aarde bij te staan. Dat zij zich dan tot Hem begeven, terwijl Hij bij hen is; als zij wachten, tot Hij van hen gegaan is, is het te laat. Want door Hem thans te verwerpen maken zij het gericht van straks onherroepelijk. Jezus wil hier alzoo niet leeren, dat er na zijne hemelvaart geen weg meer zou zijn om door het geloof tot Hem te komen, en de zaligheid deelachtig te worden; de historie toch leert het tegendeel. Maar zijne bedoeling is, dat het ongeloof over heel de Joodsche natie een gericht der verderving brengen zal, dat, eens ingetreden, door geen gebed kan worden afgewend, zelfs al ware dit tot Hem als den Messias des volks gericht. *De Joden dan zeiden onder elkander: waar zal Deze heengaan, dat wij Hem niet zullen vinden? Zal Hij tot de verstrooide Grieken gaan, en de Grieken leeren?* 35. *Wat is dat voor eene rede, die Hij gezegd heeft: gij zult Mij zoeken*

en zult Mij niet vinden; en waar Ik ben, kunt gij niet komen? 36. De Joden beginnen te spotten. Hun vleeschelijke zin maakte het hun onmogelijk, om wat Jezus van zijn terugkeer tot zijnen Zender zeide, op zijn dood en zijne hemelvaart toe te passen. Zij vroegen zich daarom af, waar Hij dan wel heengaan zou. Misschien naar de verstrooide Hellenistische Joden, om door hunne tusschenkomst een Messiaansch rijk onder de heidensche volken te stichten? Dat zou prachtig zijn; de Messias der Joden, van zijn volk verworpen en Messias der Heidenen geworden! Weldra laten zij echter deze in scherts gemaakte onderstelling los, om het woord van Jezus rondweg onzinnig te heeten.

En op den laatsten dag, zijnde de groote dag van het feest, stond Jezus, en riep, zeggende: zoo iemand dorst, die kome tot Mij, en drinke, 37. *Die in Mij gelooft, gelijkerwijs de Schrift zegt, stroomen des levenden waters zullen uit zijnen buik vloeien,* 38. Het feest, waarvan hier sprake is, was, gelijk wij uit vs. 2 zagen, dat der Loofhutten. Strikt genomen duurde het zeven dagen. De wet had er echter een achtsten dag bijgevoegd. Lev. 23 : 36, die als sabbat moest geheiligd worden, en tot besluit van de jaarlijksche feestreeks diende; om deze reden werd hij „groot" geheeten, de „laatste en goede dag". Op dezen dag verhief Jezus zijne stem met meer dan gewone verheffing tot het in den tempel saâmgekomen volk. Dat Hij Zich aankondigde als de fontein van het water des levens stond ongetwijfeld met de plechtigheden van het feest in nauwen samenhang. Op elk der zeven feestdagen daalde een priester, na de toebrenging van de morgenoffers, van heel het volk vergezeld, van den Tempelberg naar de bron Siloah af. Uit deze bron vulde hij een gouden kruik; dan klom hij met deze kruik weer opwaarts, en bracht ze in het voorhof, waar de priesters hem met vroolijk trompetgeschal ontvingen, onder het gejuich van het intusschen mede opwaarts geklommen volk. Dan nam een ander priester de met water gevulde kruik van hem over, onder het uitspreken van Jesaja's woord: en gijlieden zult water scheppen met vreugde uit de fonteinen des heils, hfdst. 12 : 3; ook het volk sprak deze woorden mede. Daarop vermengde de priester het water der kruik met den wijn des drankoffers, en goot het in eene aan de westzijde van het altaar zich bevindende schaal uit, van welke het afwaarts naar de beek Kidron vloeide. Intusschen bliezen de Priesters op de bazuinen, en zongen de Levieten hunne Psalmen, onder begeleiding van muziek. De geestdrift was alsdan groot; de rabbijnen pleegden dan ook te zeggen, dat niemand wist wat vreugde

was, die deze vreugde niet gezien had. Heel deze plechtigheid had eene zinnebeeldige strekking. Moge zij al, naar Joodsche overlevering, eene bede om regen in zich bevat hebben, met het oog op den zaaitijd, die kort na afloop van het feest aanbrak, dit neemt niet weg, dat zij ook in samenhang stond met de profetische aankondigingen van de wateren, die eens uit het huis Gods zouden vloeien om land en volk te bevruchten.

Alzoo bood deze plechtigheid Jezus de gelegenheid aan om zich als de aangekondigde fontein van het water des levens aan het volk voor te stellen. Hij wilde het van de schaduw leiden naar het wezen; daarom riep Hij allen, die dorst hadden, tot Zich, en zegde hun, als zij tot Hem kwamen, eene volle verzadiging toe. De woorden: zoo iemand — gaan van de smartelijke onderstelling uit, dat slechts bij uitzondering aan het water des levens behoefte wordt gevoeld. Want wij allen zijn wel van alle geestelijk goed ontbloot, maar niet allen worden door het besef hunner armoede geprikkeld om hulpe te zoeken. God zelf moet ons dorstig maken; anders begeeren wij het water des levens nooit. Maar zoo wij dorst hebben, moeten wij ons niet laten weerhouden door eenige vrees, of wij wel tot de fontein zouden mogen gaan; want de woorden: zoo iemand — zetten, meteen dat zij op het gering getal der dorstenden wijzen, de deur zoo wijd mogelijk open. De dorst zelf, dien Christus op het oog heeft, is een verlangen naar geestelijk leven, of om deze uitdrukking te ontleden, naar heiligheid en gerechtigheid, wijsheid en kracht, onsterfelijkheid en heerlijkheid, naar het medeleven van het leven van God zelven. Dit verlangen wordt bij dorst vergeleken, omdat het evenmin als deze den mensch met rust laat, voor het bevredigd wordt.

Door den dorstige tot Zich te roepen stelt Jezus Zichzelven voor als de fontein der lafenis. Uit Hem toch ontvangen wij den Adem Gods, die levenwekkend in onze harten ingaat; buiten Hem om daarentegen is geene geestelijke genade door ons te verkrijgen. Om echter tot Hem te komen moet men in Hem gelooven; zullen wij ons tot Christus begeven, en onze oogen op Hem vestigen, ten teeken van onze begeerte naar Hem en van onze verwachting van Hem, dan moeten wij vooraf in onze harten verzekerd zijn, dat alle schatten van genade in Hem als in onze schatkamer besloten, en niet alleen voor anderen, maar ook voor ons toegankelijk en verkrijgbaar zijn. Aan dezulken, wier „gelooven" zijne waarheid in „komen" openbaart, wordt zelfs nog meer dan vervulling hunner behoeften toegezegd. Zoo ten volle zullen zij met gees-

telijk leven begiftigd worden, dat het van hen uitvloeien zal, en zij zelve alzoo tot eene fontein worden, waaruit anderen worden gedrenkt. Om de vervulling dezer belofte te zien, bedenke men slechts wat op het eerste Christelijke Pinksterfeest geschiedde. De uitdrukking: gelijkerwijs de Schrift zegt — wil zooveel zeggen als: om in de doorgaande taal der Schrift te spreken. Christus wijst hier geene bepaalde plaats in de Schrift aan, maar neemt een getuigenis uit de algemeene leer der Profeten; zeggen wil Hij, dat alle profetieën van de levende wateren hare vervulling hebben in Hem.

En dit zeide Hij van den Geest, denwelken ontvangen zouden, die in Hem gelooven; want de Heilige Geest was nog niet, overmits Jezus nog niet verheerlijkt was, 39. Het woordje *dit* slaat terug op wat in vs. 38 gezegd is van het uitstroomen des levenden waters uit het binnenste der geloovigen. Uit deze toelichting blijkt, dat Jezus hier de uitstorting van den Geest aankondigt. Op het oogenblik toch, dat Hij tot de schare sprak, was de Geest er nog niet, gelijk Johannes zegt. Deze opmerking eischt toelichting. Sprake is hier natuurlijk niet van het bestaan des Geestes; de Geest is van eeuwigheid uitgeademd, en geenszins eerst op den Pinksterdag geworden. Evenmin ontkent Johannes, dat de Geest vóór den Pinksterdag in de gemeente werkte. Eene reeks van werkingen toch ging aan zijne uitstorting vooraf. De discipelen zelven, aan wien de Geest hier wordt toegezegd, stonden reeds in gemeenschap met Hem. Waren zij niet uit den Geest Gods geboren? Hunne wedergeboorte kwam niet eerst, gelijk velen onzes tijds ten onrechte leeren, op den Pinksterdag tot stand, zij lag verre daar achter. Nooit toch zouden zij in Christus geloofd hebben, waren zij niet eerst uit God geboren. Op den Pinksterdag werden zij van kind tot man; men verwarre toch hun mondig worden en hun geboren worden met elkander niet. 't Was de Geest des Vaders, die den akker huns harten toebereid had voor den komenden Zaaier. Die Zaaier was Christus; Hij had het zaad des Woords in de harten gestrooid, en gelijk het water het zaad in den akker, had de Geest het zaad des Woords doen ontkiemen. Aan den Geest hadden de discipelen het te danken, dat zij Christus kenden, zijn Woord geloovig aannamen en gehoorzaam werden, spijt de tegenspraak, waarin het vaak met hun denken en wenschen stond. Zoo dronk de geloovige van zijne eerste komst tot Christus af uit de bron van levend water; de vervulling der belofte, in vs. 37 omtrent het drinken gedaan, behoefde niet tot op den Pinksterdag te wachten. Maar wat, met kennelijke opklimming van het mindere naar het

meerdere, in vs. 38 werd toegezegd, werd eerst op het Pinksterfeest gegeven. Wat toen geschiedde, was meer dan eene rijke toevoeging van reeds vroeger medegedeelde genade; 't was iets nieuws, maar iets, waarvan wij iets gelijksoortigs aantreffen in het menschenleven zelf. Men is eerst kind, en daarna man; nu neemt men geen deel aan het ambt des vaders, zoolang men nog kind is. Zoo ook hier. Zoolang de jongeren nog kinderkens waren, werden zij wel tot het ambt, dat zij straks krachtens hunne gemeenschap met Christus zouden ontvangen, opgeleid; maar eerst toen zij mondig gemaakt werden, werden zij in het ambt zelf ingezet. Dat mondig maken geschiedde door mededeeling van den Geest, te dezen opzichte, Geest des Zoons geheeten, om aan te wijzen, dat Hij komt om het kindeke tot den rang van zoon te verheffen. Gal. 4:6. Het rust op een feit, daarop namelijk, dat Christus het recht om van kind Zoon te worden, en deel te nemen aan zijn heilig Zoonswerk, voor hen verworven heeft door zijne heilige zelfofferande. Nu wordt dit recht aan hen toegepast. Zij worden der zalving van Christus mede deelachtig; op het Pinksterfeest voltooit zich de doop van het hoofd in den doop van het lichaam. Thans worden de discipelen bekwaamd om elk in hunne mate aan het werk van Christus deel te nemen, voor zoover zulk eene deelneming aan de zijnen is weggelegd. Zij krijgen wijsheid en moed om Gods Naam en zijnen Naam te bekennen, zelfs tegenover koningen en machten; zij offeren zichzelven met Hem Gode tot een levend offer; zij ontvangen een koninklijken geest, en beginnen te strijden tegen de macht der duisternis, om straks met onsterfelijkheid en heerschappij te worden gekroond. Zoo worden zij door deze gemeenschap aan de zalving van hun Hoofd tot springende fonteinen, geschikt om licht en kracht van zich te verspreiden, tot opbouwing van elkander en tot bevestiging van het koninkrijk Gods. Dat de verheffing tot dezen staat wachten moest op de verheerlijking van Christus, bevreemde ons niet. Het ontga toch onze aandacht niet, dat Johannes niet zegt: overmits Jezus nog niet „gestorven", maar: overmits Jezus nog niet „verheerlijkt" was. Dat verklaart zich daaruit, dat de Geest uitgaat om Christus te verheerlijken, door uit zijne volheid te nemen, en het zijne gemeente te geven, opdat Hij in haar leven zou, en zij de openbaring worden van zijne heerlijkheid. Vandaar moest de komst des Geestes op de verheerlijking van Christus wachten; want alles wat de Geest hier op aarde werkt, dient, om getuigenis en openbaring te geven aan zijne verheerlijking.

Velen dan uit de scharen, deze rede hoorende, zeiden: deze is waarlijk de profeet, 40. Zij houden Jezus voor den door Mozes aangekondigden profeet, dien zij, ten onrechte echter, van den Christus onderscheiden. *Anderen zeiden: deze is de Christus,* 41*a*. Deze lieden gaan verder; zij erkennen Jezus voor den Messias. Maar deze belijdenis lokt terstond tegenspraak uit; zij brengt de kritiek aan het woord: *En anderen zeiden: zal dan de Christus uit Galilea komen?* 41*b*. *Zegt de Schrift niet, dat de Christus komen zal uit den zade Davids en van het vlek Bethlehem, waar David was?* 42. Hier ziet men bevestigd, dat eene halve wetenschap van Christus afvoert; want hadden deze lieden alles van Hem geweten, wat Mattheüs en Lukas ons aangaande zijne afkomst en geboorteplaats verhalen, dan zouden zij niet gesproken hebben gelijk nu. *Er werd dan tweedracht onder de schare om zijnentwil,* 43. Hier hebben wij het voorspel van een strijd tusschen geloof en kritiek, waardoor onze eeuw zich kenmerkt. Het geloof kan de kritiek niet tot zwijgen brengen, en de kritiek vermag het geloof niet te overwinnen. Gelijk steeds worden er ook hier gevonden, die den strijd der geesten door de vuist willen laten beslissen. Zoo toch lezen wij: *En sommigen van hen wilden Hem grijpen; maar niemand sloeg de handen aan Hem,* 44. Zij wilden meer dan zij konden; de keten, waaraan God ze vasthield, werd niet ver genoeg gevierd.

De dienaars dan kwamen tot de overpriesters en farizeën; en die zeiden tot hen: waarom hebt gij Hem niet gebracht? 45. De overpriesters zaten vol spanning op de dienaren te wachten, vergezelschapt door de invloedrijkste leden der farizeeuwsche partij. Daar komen de dienaars eindelijk aan, maar — zonder Jezus! Wat mag dat zijn? De dienaars zullen het zeggen: *De dienaars antwoordden: nooit heeft een mensch alzoo gesproken gelijk deze mensch,* 46. Meer kunnen zij niet zeggen. Zij hooren Jezus nog spreken, zoo machtig greep zijn woord hen aan. Het was hun onmogelijk iets anders te doen dan te luisteren. Zoo keerden zij onverrichterzake terug. *De farizeën dan antwoordden hun: zijt ook gijlieden verleid?* 47. *Heeft iemand uit de oversten in Hem geloofd, of uit de farizeën?* 48. De farizeën trachten op het gevoel van eigenwaarde bij de dienaren te werken; deze verlagen zich door zoo gunstig over Jezus te spreken; geen enkel man van stand of geleerdheid toch heeft ooit in Hem geloofd. Men ziet het, de bewering, dat het geloof gebrek aan ontwikkeling verraadt, is niet nieuw. *Maar deze schare, die de wet niet weet, is vervloekt!* 49. Ingewikkeld geven de farizeën hier te kennen, dat zij op Schriftuurlijke gronden Jezus als den Christus verwer-

pen. Deze gronden zijn echter zuiver wetenschappelijk van aard; daarom liggen zij buiten het bereik der ongeletterde menigte. Voor deze schiet niets over dan blind geloof in wat hare oversten haar leeren; weigert zij om blind te gelooven, welnu, er valt met haar niet te redeneeren; op haar ligt de vloek.

Nicodemus zeide tot hen, welke des nachts tot Hem gekomen was, zijnde een uit hen, 50: *Oordeelt ook onze wet den mensch, tenzij dat zij eerst van hem gehoord heeft, en verstaat wat hij doet?* 51. De oversten hadden heden een kwaden dag; eerst dreigen hunne dienaren van hen af te vallen, en ziet, daar komt een uit hun midden hen onverwacht ontnuchteren. 't Is Nicodemus, de discipel uit den nacht, hier die van de schemering, straks discipel van den vollen dag. Deze Nicodemus tast hen op eene gevoelige plek aan. Zij hebben van zichzelven verklaard, dat zij, in onderscheiding van den vervloekten hoop des onwetenden volks, de wet kennen; welnu, Nicodemus betwist hun dezen roem niet, maar verwijt hun, dat zij, wat zij weten, niet in praktijk brengen. De wet toch verbiedt hun, iemand onverhoord te veroordeelen, gelijk zij het thans Jezus doen. Zoo worden zij hier door Nicodemus met hun eigen wapen geslagen. *Zij antwoordden en zeiden tot hem: zijt gij ook uit Galilea? Onderzoek en zie, dat uit Galilea geen profeet opgestaan is,* 52. De bedoeling der vraag is deze: behoort gij ook tot den aanhang van den Galileër? Zoo ja, dan onderzoeke Nicodemus de Schrift, en hij zal zien, dat er uit Galilea geen profeet ooit is opgestaan. Hoe zou een Galileër gelijk Jezus, dan profeet kunnen zijn! Men ziet, dat deze leeraars der wet eene bewijsvoering bezigen, die men wel van het vervloekte en onwetende volk zou verwachten, maar niet van de mannen der wetenschap. Deze toch moesten weten, dat de profeet hierdoor juist zich van alle theocratische ambtsdragers onderscheidt, dat zijne roeping aan niets uiterlijks gebonden is, noch aan afstamming, noch aan woonplaats, ja zelfs aan sekse niet. Indien eene vrouw profeet kan zijn, waarom dan geen Galileër? Overigens laat zich op hun beweren nog wel iets afdingen; de Galileesche afkomst van Elia kan niet volstrekt ontkend worden, en die van Jona staat vast. Wat den eerste betreft, zouden de Joden ze echter geloochend hebben, en aangaande den andere allicht hebben gezegd, dat dit verschijnsel geheel op zichzelf stond.

En een iegelijk ging heen naar zijn huis, 53; *maar Jezus ging naar den Olijfberg,* hfdst. 8 : 1.

HOOFDSTUK VIII.

VOORTZETTING VAN DEN STRIJD.

En des morgens vroeg kwam Hij wederom in den tempel, en al het volk kwam tot Hem; en nedergezeten zijnde, leerde Hij hen, 2. *En de Schriftgeleerden en de farizeën brachten tot Hem eene vrouw, in overspel gegrepen,* 3. *En haar gesteld hebbende in het midden, zeiden zij tot Hem: Meester! deze vrouw is op de daad zelve gegrepen, overspel begaande,* 4. *En Mozes heeft ons in de wet geboden, dat dezulken gesteenigd zouden worden; Gij dan, wat zegt Gij?* 5. *En dit zeiden zij, Hem verzoekende, opdat zij iets hadden om Hem te beschuldigen,* 6*a*.

Er is geen twijfel aan, of elk farizeër, zou het laag hebben gevonden, zoo men hem eene strikvraag gedaan had. Zelf echter ziet hij er geen bezwaar in om er Jezus eene te doen. Alles dunkt hem goed, zoo het slechts dient, om Jezus te schaden; het doel heiligt hier het middel. In den tempel zelf mag een strik worden gezet, als het slechts dient om Jezus te vangen.

Op zekeren morgen waren de vijanden blijder dan ooit. 't Was niet gemakkelijk om Jezus in moeielijkheden te wikkelen; een arend toch was Hij, die zijne vleugelen slechts had op te heffen, om zich buiten bereik van den pijl der schutters te stellen. Ditmaal echter ziet men kans, om Hem in eene engte te drijven, waaruit geen ontkomen mogelijk is. Eene overspeelster is op de daad zelve gegrepen. Naar den tempel met haar, om Jezus ten aanhoore van al het volk, dat Hij daar bezig is te leeren, de vraag te doen, of zij al dan niet gesteenigd moet worden. Zegt Jezus: doodt haar niet, dan kan men Hem aanklagen bij het Sanhedrin, als een leeraar, die zich tegen Mozes stelt; want Mozes heeft geboden, dat de overspelers gedood zullen worden. Zegt Hij: doodt haar wèl — dan kan men Hem in staat van beschuldiging stellen bij de Romeinsche

Overheid, als iemand, die het volk tot ongehoorzaamheid aan de wet van den Keizer aanzette. De Romein toch had verboden, dat het vonnis des doods, door Mozes tegen de overspelers gesproken, uitgevoerd worden zou. Mozes en Cesar waren alzoo in strijd met elkander; welnu, aan Jezus zij het om partij te kiezen tusschen deze twee. Ontwijken is hier niet mogelijk; één van tweeën moet Hij toevallen, maar welke partij Hij ook kiest, zijn val schijnt verzekerd. Als in triumf begeven zijne vijanden zich dan ook tot Hem, met de zondares in hun midden, en leggen Hem de vraag voor, die eigenlijk hierop neerkomt: Mozes of Cesar.

Maar Jezus nederbukkende, schreef met den vinger in de aarde, 6*b*. *En als zij Hem bleven vragen, richtte Hij Zich op, en zeide tot hen: die van ulieden zonder zonde is, werpe eerst den steen op haar,* 7. *En wederom nederbukkende, schreef Hij in de aarde,* 8.

Dat Jezus geen antwoord geeft, maar met zijn vinger op den grond schrijft, is geene uiting van onverschilligheid of verlegenheid, maar zeer in de orde. Men wil, dat Hij als rechter over die vrouw optrede; welnu, een vonnis schrijft men, voor men het uitspreekt. Laten de farizeeën slechts geduld hebben; het vonnis staat reeds ter helfte in het stof des Tempels te lezen. Zij hebben echter geen geduld, en dwingen Hem om te spreken, brandende van verlangen naar het woord, dat zij Hem ten doode aanrekenen kunnen. Welnu, wat Hij schrijft, wil Hij ook wel zeggen: wie van ulieden zonder zonde is, werpe eerst den steen op haar. En weder bukt Hij neder en schrijft met zijn vinger in de aarde, wat nog te schrijven overschiet. Men versta zijn woord wel; zeggen wil Hij, dat alleen hij recht heeft om eerst den steen op deze vrouw te werpen, die zonder zonde is, niet slechts vrij van de zonde van overspel, maar van alle zonde, tegen welk der geboden ook. Volmaakt moet de man zijn, die, nu de Overheid het Mozaïsch gebod niet meer handhaaft, recht zou hebben, om het in spijt hiervan toch te doen.

Hier verraadt Jezus eene verwonderlijke wijsheid. Hij kent den staat van zaken ten volle. Vreemden heerschen over Israël; zij hebben den oversten des volks het recht ontnomen, om de wet van Mozes aan deze vrouw toe te passen. De eenigen, die gerechtigd zijn om deze zondares te dooden, willen het alzoo niet. Dat geeft echter nog geen recht aan den Jood om nu zelf te doen, wat de Overheden nalaten. Er is slechts iets, dat daartoe recht geven zou, namelijk, dit, dat men zelf volmaakt in het goede was. Volmaakt moet de ijveraar zijn; is hij dit niet, dan ga hij niet naar den tempel om te klagen en neme geene steenen op om te steenigen.

Waar zijn nu de uitvoerders van Mozes' wet in Israël? De wet blijft in volle kracht; maar nu God de dingen zoo heeft geschikt, dat slechts de zondelooze haar uitvoeren kan, blijkt er geen enkele onder het volk te zijn, die haar zou kunnen uitvoeren. Dat Mozes' wet ongehandhaafd blijft, verwijte men niet den Romein, maar zichzelven. Voortaan zullen de overspeelsters in het midden haars volks blijven leven, om onbewust hare diensten te doen tegen het farizeïsme, als bewijsteeken er van, dat er niet een onder heel het volk is, die aan eigene zondeloosheid bevoegdheid ontleenen zou om haar te dooden. Waarlijk, zelve wellicht strafbaarder dan deze vrouw, mogen de Joden het een geluk voor zich achten, dat Cesar, niet Mozes, Opperrechter in Israël is.

Maar zij, dit hoorende, en van hun geweten overtuigd zijnde, gingen uit, de een na den ander, beginnende van de oudsten tot de laatsten; en Jezus werd alleen gelaten, en de vrouw, in het midden staande, 9. *En Jezus, Zich oprichtende, en niemand ziende dan de vrouw, zeide tot haar: Vrouw! waar zijn deze uwe beschuldigers? Heeft u niemand veroordeeld?* 10. *En zij zeide: niemand, Heere! En Jezus zeide tot haar: zoo veroordeel Ik u ook niet; ga heen en zondig niet meer*, 11.

De pijl heeft zijn wit getroffen. De getuige, dien Jezus opgeroepen heeft, om te verklaren, of de aanklagers dezer vrouw gerechtigd waren haar te steenigen, is verschenen. 't Was hun eigen geweten. Deze getuige heeft zooveel ongunstigs van hen gezegd, dat zij zelven oordeelden, geenszins bevoegd te zijn, om Mozes' wet straks aan deze vrouw te voltrekken. Van dit vonnis, dat zij over zichzelven vellen, geven zij tegen wil en dank kennis aan het algemeen, door den tempel al zwijgende te verlaten. Één slechts blijft er bij de vrouw over, Jezus zelf; Hij, de eenige, die uit kracht zijner zondeloosheid recht had om de vrouw te steenigen. Daar staan zij tegenover elkander: de reine en de onreine, de rechtvaardige en de zondares. Op hoe gevaarlijke plaats schijnt deze vrouw te staan! de minst dreigende wolken zijn verdwenen, maar de donkerste bleef. Eenige oogenblikken laat Hij haar verlegen staan, maar ook slechts eenige oogenblikken. En nu blijkt het, dat Hij niet gekomen is om te verderven, maar om te behouden. Hij richt Zich op, en ziet, nu spreekt Hij een woord, waaruit de vrouw bemerkt, dat Hij recht had om haar te veroordeelen, en toch van zijn recht geen gebruik maakt, omdat Hij haar behouden wil. Hier is geene onverschilligheid omtrent de zonde, geene geringschatting van de wet in het spel; geene weekelijke menschenliefde, geene

vergoêlijking van het kwaad. Liefde alleen deed Hem zoo handelen. Hij gebruikt zijne heiligheid niet om onze zonden te straffen, maar om ze te bedekken.

Jezus dan sprak wederom tot henlieden, zeggende: Ik ben het licht der wereld, 12*a*. Deze tekst sluit zich rechtstreeks aan bij het voorgaande hoofdstuk. Heeft Jezus Zich daar voorgesteld als de ware rots, die het levend water geeft, thans ontleent Hij het beeld, waaronder Hij Zich voorstelt, opnieuw aan de op het feest van den dag herdachte woestijnreis, en wel aan de wolkkolom. Hier doet Jezus geenszins een lossen, willekeurigen greep; integendeel handelt Hij zoo, omdat Hij Zichzelven kent als de waarheid, de vervulling van alle schaduwen der oude bedeeling. Zoo heet Hij Zich dan het licht der wereld; let wel, niet maar de luchter, door welken het licht schijnt, maar het licht zelf; luchters waren de profeten, maar Hij was het licht, dat door hun woord van hen scheen. Het woordje *het* heeft hier daarom groote beteekenis; want het wijst aan, dat Christus geenszins, gelijk men hedendaags wil, slechts een licht is, eene ster, naast andere van mindere grootte en glans, maar het licht zelf, dat evenmin als de zon een licht naast zich heeft, en niets tegen zich over heeft dan duisternis. Het woord *licht* houdt meer in zich, dan wij begrijpen en uitdrukken kunnen. Zoo veel vermogen wij er echter van te zeggen, dat het Jezus aanwijst als de volle en persoonlijke openbaring Gods aan de wereld. Als levende weerschijn van Gods gedachte is Hij de waarheid Gods; als levend amen op Gods wil is Hij de Heilige Gods; daarom heeft elk, die Hem hoort en ziet, God gehoord en gezien. Als degene, die in het vleesch geopenbaard is, is Hij een licht, dat van ons kan worden gezien, omdat het naar de draagkracht onzer oogen ons beschijnt. Hij is het antwoord op alle vraag naar God: wat deze voor ons is en van ons wil; naar de bestemming der wereld, naar onze eigene bestemming, naar gerechtigheid en leven, naar kracht en verlossing. Daarom kan Hij niets minder dan het licht der wereld zijn; want het is niet mogelijk, dat eene zon een gebied van minderen omvang dan de gansche wereld hebben zou. Zegt Jezus verder: *die Mij volgt, zal in de duisternis niet wandelen, maar zal het licht des levens hebben,* 12*b;* dan laat Hij zijdelings gevoelen, dat niemand tot het licht komt dan door Hem. Hem te volgen, zegt zooveel als zijn woord met vertrouwen en gehoorzaamheid aan te nemen. Wie dit doet, doolt niet langer in het donker rond; met den vasten tred van iemand, die in den dag wandelt, gaat hij zijn doel tegen. Hij heeft het licht des levens in zich; zijne zon

zal niet ondergaan, en zijn dag geen einde hebben. De uitdrukking: licht „des levens" wijst de krachtige en zegenrijke werking van het licht aan; het geeft niets minder dan een leven, dat ten volle aan zijn naam beantwoordt. Leven moet er natuurlijk in ons zijn, voor er licht in ons is; hoe zou men anders het licht in zich opnemen? daarom gaat de levendmaking alle genadewerk vooraf. Maar wat zou het leven zonder licht zijn? Gelijk het natuurlijke licht noodig is om het levende levend te houden, het vorm en kleur bij te zetten, en tot volgroeiing en vruchtbaarheid te brengen, zoo is ook het Goddelijke licht voor ons geestelijk leven onmisbaar. Daarom laat Jezus het eeuwige leven ook saamvallen met het kennen van God en van Hem, hfdst. 17:3. Het geestelijke leven wordt alleen door het licht tot een eeuwig leven.

De farizeën dan zeiden tot Hem: Gij getuigt van Uzelven; uwe getuigenis is niet waarachtig, 13. Ook hier vervult zich Simeons profetie, dat de Christus weersproken worden zou. Men schijnt hier zijn eigen woord tegen Hem te keeren; heeft Jezus zelf niet gezegd, dat zijne getuigenis niet waarachtig zou zijn, als Hij van Zichzelven getuigde? hfdst. 5:31. Zoo schijnt Hij in zijne eigene woorden gevangen te zijn. *Jezus antwoordde, en zeide tot hen: hoewel Ik van Mijzelven getuig, zoo is nochtans mijne getuigenis waarachtig; want Ik weet, van waar Ik gekomen ben, en waar Ik heenga; maar gijlieden weet niet, van waar Ik kom, en waar Ik heenga*, 14. Toen Jezus onlangs, hfdst. 5:31, zeide, dat zijn getuigenis niet waarachtig zou zijn, als het niet door dat des Vaders gesteund werd, sprak Hij overeenkomstig den staat zijner vernedering, door Zich voor een oogenblik gelijk te stellen met ons. Van ons menschen toch geldt het, dat niemand eischen kan, bloot op zijn woord geloofd te worden. Wat Hij toen gezegd heeft, neemt Hij hier geenszins terug; het zal ons bij vss. 17 en 18 duidelijk blijken, dat Hij met het oog op ons, het getuigenis van zijnen Vader geenszins als overbodig aanmerkt. Maar toch gaat Hij hier verder dan daar; Hij vult het daar gezegde hier aan, en geeft het zijn tegenwicht. Wist men toch van Hem, wat Hij van Zichzelven weet, namelijk, dat Hij van God uitgegaan is en tot God wederkeert, zoo zou men geen nader bewijs vragen voor het getuigenis, dat Hij Zichzelven geeft. Dat de Joden Hem niet kennen in zijne ambtelijke hoedanigheid als gezant des Vaders, ligt aan henzelven. *Gij oordeelt naar het vleesch; Ik oordeel niemand*, 15. 't Ligt alleen aan hun vleeschelijken zin, dat zij Hem niet kennen; zij beoordeelen Hem naar den indruk, dien zijne uiterlijke verschijning op hunnen zinnelijken mensch

maakt. Dat doet Hij niet; Hij oordeelt over niemand naar het vleesch. Namen zij zijnen geestelijken zin over, zij zouden Hem op zijn woord als gezant Gods erkennen, zonder nader bewijs te vragen. *En indien Ik ook oordeel, mijn oordeel is waarachtig; want Ik ben niet alleen, maar Ik en de Vader, die Mij gezonden heeft*, 16. Als Christus over Zichzelven oordeelt, dan kan men zich op zijn getuigenis verlaten; want Hij staat met zijn oordeel niet alleen. Al past men alzoo den regel, dat niemand op zijn woord alleen kan geloofd, ten volle toe, dan ontkomt men nog aan zijn getuigenis niet; er is een getuigenis naast. 't Is dat des Vaders. *En er is ook in uwe wet geschreven, dat de getuigenis van twee menschen waarachtig is*, 17. *Ik ben het, die van Mijzelven getuig, en de Vader, die Mij gezonden heeft, getuigt van Mij*, 18. Men geve er acht op, dat Jezus van „uwe" wet spreekt, en niet „onze" wet zegt. Het zou trouwens met zijne waardigheid niet strooken, om Zich in gelijke verhouding met de Joden tot de wet te stellen. Er was toch in deze verhouding een belangrijk onderscheid. De wet was door Mozes wel aan de Joden, maar niet aan Hem gegeven; de Zoon ontving de wet niet, maar gaf ze. Dat Hij met de Joden onder de wet staat, is in zijn eigen wil gegrond; Hij zou niet onder de wet staan, had Hij Zich niet vrijwillig onder haar gesteld. Op die wet beroept Hij Zich thans door te zeggen, dat zij een door twee personen gegeven getuigenis geldig verklaart. Welnu, hier is een tweevoudig getuigenis: dat van Hem, en van zijnen Vader, zijn Zender, wiens gezant Hij is. Bij dit laatste getuigenis heeft Hij niet op een innerlijk getuigenis het oog, dat Hij in zijn binnenste van zijnen Vader ontvangen zou, maar op een getuigenis dat de Vader Hem voor aller oog geeft, in de overdracht zijner werken op Hem. Krachtens hunne wet zouden zij Hem alzoo moeten erkennen. *Zij dan zeiden tot Hem: waar is uw Vader?* 19*a*. De Joden verlangen, dat Hij dezen getuige oproepe, of hun aanwijze, waar zij Hem vinden kunnen. Zij weten toch niet, waar zijn Vader is. *Jezus antwoordde: gij kent noch Mij noch mijnen Vader; indien gij Mij kendet, zoo zoudt gij ook mijnen Vader kennen*, 19*b*. Dat de Joden Christus naar zijnen Vader vragen, is een teeken, dat zij den Vader niet kennen; anders zouden zij Hem in Christus herkennen, naardien deze zijn evenbeeld is. Nu is het echter onmogelijk, om den Vader anders dan uit zijn beeld te leeren kennen. Naardien nu de Joden weigeren om Christus als weg tot den Vader te erkennen, is het Hem onmogelijk aan hun verzoek te voldoen, en hun den Vader te toonen. Slechts van Zichzelven uit kan Hij hen tot den Vader brengen.

Deze woorden sprak Jezus bij de schatkist, leerende in den tempel; en niemand greep Hem, want zijne ure was nog niet gekomen, 20. De opmerking, dat Jezus deze woorden in den tempel sprak, en wel in de nabijheid van de schatkamer, dient om op de hand te wijzen, die Hem tegen zijne vijanden bewaarde. De schatkamer toch lag in de nabijheid van de vergaderzaal des Joodschen raads; Jezus leerde alzoo onder het oog en het gehoor zijner doodelijke vijanden. Zoolang zijne ure echter niet gekomen was, vermocht niemand de hand naar Hem uit te steken.

Jezus dan zeide wederom tot hen: Ik ga heen, en gij zult Mij zoeken, en in uwe zonden zult gij sterven; waar Ik heenga, kunt gijlieden niet komen, 21. Naardien Christus ziet, dat Hij met de Joden niets vordert, zoo dreigt Hij hen met het verderf. Christus zal hen verlaten, als een, die niet zegt, waar hij henengaat, omdat hij Zich verborgen houden wil. Hij zal ganschelijk niet voor hen te vinden zijn; 't zou vergeefsche moeite zijn Hem te zoeken. Hunne zonden blijven onverzoend; want zij hebben Hem verworpen, die gekomen was, om hen van hunne zonden te verlossen. Daarom zullen hunne zonden hen doen ondergaan; zij zijn de last, die het volk in zijn geheel, en elk zijner kinderen in het bijzonder, ten verderve sleepen zal. *De Joden dan zeiden: zal Hij ook Zichzelven dooden, omdat Hij zegt: waar Ik heenga, kunt gijlieden niet komen?* 22. De Joden beginnen hier te spotten. Waar zou Hij heengaan, daar wij niet tot Hem zouden kunnen komen? zeggen zij. Of zou Hij misschien Zichzelven dooden? Nu ja, dan heeft Hij gelijk; de plaats, voor zelfmoordenaars bestemd, is voor ons ontoegankelijk. Daar kunnen wij niet komen. *En Hij zeide tot hen: gijlieden zijt van beneden, Ik ben van boven; gij zijt uit deze wereld, Ik ben niet uit deze wereld*, 23. Hier wil Christus hen doen gevoelen, hoe groot de afstand is tusschen Hem en hen. Zij meenen, dat Hij huns gelijke is; daarom zegt Hij hun, dat Hij, om zoo te spreken, van eene andere wereld is dan zij. Zij zijn van beneden, Hij is van boven; zij zijn van deze wereld, Hij is van deze wereld niet. Nader drukt Hij Zich niet uit; het is Hem genoeg, Zich aan te kondigen als een, die tot het bovenaardsche behoort. Zijn doel is hiermede, om hen het voorrecht te doen verstaan, dat Hij tot hen gekomen is om hen van beneden naar boven te brengen, maar ook om hen te doen beseffen, hoe schrikkelijk het is, als Hij hen verlaat, door zonder hen deze wereld uit te gaan en weer naar boven op te stijgen. Hoe toch zullen zij Hem dan volgen? Was Hij van de aarde, en ging Hij van hen weg, naar een ander land, dan zou er nog kans

zijn, dat zij Hem vonden in den dag, waarop de nood hen dringen mocht Hem te zoeken. Maar wat nu, nu Hij van boven is? Of zullen zij tot boven de sterren kunnen opstijgen, en Hem van uit den hemel halen, om hen te komen verlossen? Zoo deed Christus hun het woord verstaan: waar Ik heenga, kunt gij niet komen. *Ik heb u dan gezegd, dat gij in uwe zonden zult sterven; want indien gij niet gelooft, dat Ik die ben, gij zult in uwe zonden sterven*, 24. Vanwege den ernst der zaak, herhaalt Christus wat Hij zooeven, vs. 21, gezegd had; ja tot tweemalen toe herhaalt Hij de ontzaglijke woorden: gij zult in uwe zonden sterven. Er is geen middenweg. Of men moet in Christus gelooven, als in Dengene, die is wat Hij getuigt te zijn; òf sterven, sterven als een, die om zijner zonden wil sterft, en eeuwig in den dood gehouden wordt, omdat hij het leven voor goed heeft verbeurd. *Zij zeiden dan tot Hem: wie zijt Gij?* 25*a*. Hier spotten zij niet langer; dat woord: gij zult in uwe zonden sterven, heeft hen verschrikt gemaakt. Wie zijt Gij toch, Gij, die zoo spreekt? zoo vragen zij, niet uit verlangen des harten, om Hem te kennen, maar gelijk men het een geest vragen zou, die ons onverwacht verscheen. *En Jezus zeide tot hen: wat Ik van den beginne ulieden ook zegge*, 25*b*. De zin van dit antwoord is deze: gij vraagt, wie Ik ben? Ik ben alles, wat Ik u steeds gezegd heb te zijn, niets meer en niets minder. Voorzeker had Christus hun vele dingen van Zichzelven kunnen zeggen, die Hij hun nog niet onomwonden gezegd had. Hij had hun kunnen spreken van zijne geboorte uit eene maagd, en van deze kunnen teruggaan tot zijne geboorte uit den Vader. Hij had Zich zijne titels kunnen geven; Hij had kunnen zeggen, wat de Heilige Geest straks door de Apostelen ter zijner verheerlijking van Hem openbaren zou. Maar Hij doet dit niet; Hij handhaaft de wet, dat gegeven wordt alleen aan wie heeft. Tot dusver heeft Hij Zich aan de Joden, om zoo te spreken, van den praktikalen kant voorgesteld, als Dengene, die aan de behoeften van het arme menschenhart beantwoordt, als het Leven en het Licht. Nu wil Hij, dat men tot Hem komt uit behoefte naar de vervulling, die in Hem gegeven is. Dan alleen als zij dit doen, zal Hij hunne kennis van Hem volmaken; wie heeft, dien wordt gegeven. Vooralsnog weten zij genoeg van Hem, en hebben zij van noode te weten, wie zij zelven zijn, niet wat Hij nog meer is dan Hij gezegd heeft te zijn. Vandaar keert Christus, na het korte antwoord van vs. 25, in het volgende vers weer terug tot wat Hij vss. 23 en 24 van hen zelven gezegd had. *Ik heb vele dingen van u te zeggen en te oordeelen; maar die Mij ge-*

zonden heeft, is waarachtig; en de dingen, die Ik van Hem gehoord heb, dezelve spreek Ik tot de wereld, 26. Wie zijt gij? vroegen de Joden; zie, deze vraag behoeft Christus hun niet te doen. Kennen zij Hem niet, Hij kent hen te beter. Soortgelijke dingen als Hij hun gezegd heeft, toen Hij hun toevoegde dat zij in hunne zonden sterven zouden, heeft Hij nog meer te zeggen; vele dingen zelfs, hard om te hooren. Doch Hij zegt ze niet van Zichzelven; Hij spreekt slechts, wat Hij van zijnen Zender gehoord heeft, en wat zijn Zender Hem gelast heeft te verkondigen. Uit Zichzelven zegt Hij niets. En wat zijn Zender betreft, wat deze zegt is waarachtig; men kan er zeker van zijn, dat diens woord bevestigd worden zal. *Zij verstonden niet, dat Hij hun van den Vader sprak,* 27. Om zich het onverstand der Joden eenigszins verklaarbaar te maken, houde men in het oog, dat Jezus zooeven alleen van zijn Zender gesproken had, zonder God te noemen. Nochtans zijn de Joden niet te verontschuldigen; ware hun hart rein geweest, zoo zou zulk onverstand niet bij hen gevonden zijn. *Jezus dan zeide tot hen: wanneer gij den Zoon des menschen zult verhoogd hebben, dan zult gij verstaan, dat Ik die ben, en dat Ik van Mijzelven niets doe; maar deze dingen spreek Ik, gelijk mijn Vader Mij geleerd heeft,* 28. *En die Mij gezonden heeft, is met Mij. De Vader heeft Mij niet alleen gelaten; want Ik doe altijd, wat Hem behagelijk is,* 29. Hier kondigt Jezus aan, dat het onverstand der Joden, dat hen op dit oogenblik belet om zijn woord omtrent den Vader en zijne verhouding tot Dezen te begrijpen, eens weggenomen worden zal. Maar wanneer? Eerst moet dit onverstand hen tot misdaad gebracht hebben; tegelijk dat hunne oogen opengaan voor Christus, gaan zij open voor hunne eigene doemwaardigheid. Als Jezus toch tot hen zegt, dat zij niet verstaan zullen, dat Hij is, wie Hij zegt te zijn, vóór zij Hem verhoogd hebben, maakt Hij eene toespeling op wat zijn volk op Golgotha aan Hem zal doen. Daar zullen zij Hem verhoogen, ja, maar soortgelijk als Mozes de slang verhoogd heeft, aan een hout. De uitdrukking: Zoon des menschen, is gekozen om te wijzen op het onaanzienlijk voorkomen van den Christus, waaraan de Joden aanleiding namen om Hem te verwerpen. Men zou hier kunnen vragen, of het kruis dan de oogen der Joden openen kon; het schijnt toch veelmeer geschikt om hunne oogen in de duisternis gevangen te houden. Christus zegt dan ook niet, dat het kruis hen ontnuchteren zal, maar dat het de weg er toe is; juist omdat de Joden Hem ten diepste zullen vernederen, zal God Hem ten hoogste verheerlijken. Dat zal God niet slechts in den hemel doen, als Hij

Hem naast Zich in zijnen troon zal zetten, maar ook op aarde, alwaar Hij door den Heiligen Geest van zijne Goddelijke waardigheid getuigenis geven zal. Daarom heeft de uitdrukking: verhoogen, een verreikenden, tweevoudigen zin; zij wijst aan, dat de verhooging aan het kruis, tegen de bedoeling der Joden in, tot de verhooging in den troon leidt. De sluier wordt alzoo opgeheven; Israël zal verstaan, dat Christus is wie Hij getuigd heeft te zijn; dat Hij niets uit Zichzelven doet; dat Hij spreekt, gelijk Hij van zijnen Vader geleerd heeft. Dat het licht, hetwelk de Heilige Geest alsdan ontsteken zal, de Joden als een eenig man aan Jezus' voeten zal brengen, zegt Jezus niet. Dit alleen kondigt Hij aan, dat de blindheid zal worden weggenomen; elk zal goedschiks of kwaadschiks moeten zien; bij den eenen zal het onverstand in moedwillige verharding, bij den anderen in geloovige erkenning overgaan. Als Jezus eindelijk verklaart, dat zijn Zender steeds bij Hem is, geeft Hij Zichzelven getuigenis, dat Hij steeds gedaan heeft, wat Deze van Hem wilde; anders toch zou zijn Zender Hem niet gelijk thans op al zijne wegen vergezellen.

Als Hij deze dingen sprak, geloofden velen in Hem, 30. De hier bedoelde menschen gevoelden, dat wat Jezus van Zichzelven getuigde, geene grootspraak was; zij bogen voor de majesteit van zijn woord. Toch ontbrak iets aan hun geloof; om niet te zeggen alles. Hun geloof wortelde niet in een hart, dat naar geestelijke dingen dorstte. De akker, waaruit het zaad des Woords opschoot, deugde niet. Het is niet genoeg, dat men met het hart gelooft, want het komt er op aan, met welk hart men gelooft. *Jezus dan zeide tot de Joden, die in Hem geloofden: indien gijlieden in mijn woord blijft, zoo zijt gij waarlijk mijne discipelen*, 31, *en zult de waarheid verstaan en de waarheid zal u vrij maken*, 32. Jezus vertrouwt de nieuwe geloovigen niet; zij zijn Joden — men lette er op, dat de evangelist hen niet zonder opzet alzoo noemt, in onderscheiding van de Galileërs — Judeërs, die niet gemakkelijk zich losmaken van het vleeschelijk Messiasbegrip. Toch stoot Jezus hen niet ruw en hard van Zich af; nooit deed Hij dit trouwens. Hij bepaalt er Zich toe, om hen op de proef te stellen. Hij laat hen gevoelen, dat Hij hen minder hoog aanslaat dan zij dit zichzelven doen. Want door hun uitzicht te geven op het verstaan van de waarheid en op de vrijmaking door de waarheid, laat Hij hen gevoelen, dat Hij hen nog aanmerkt als in duisternis en boeien gezeten. Hij erkent dat zij gelooven, maar ontkent dat zij verstaan; daarom is het nog eene opene vraag, of zij in hun geloof zullen

volharden, als zij straks beginnen te bemerken, dat de nieuwe Messias niet aan hunne vleeschelijke verwachtingen beantwoordt. Alleen dan kunnen zij in Hem blijven, als zij in zijne leerschool gehoorzame discipelen zijn, die hunne denkwijs inruilen tegen zijn woord, hunne voorliefde in tegenzin, hun tegenzin in voorliefde veranderen, en zich schikken naar de waarheid, in plaats van deze te schikken naar henzelven. Dan zullen zij door de waarheid komen tot de vrijheid, namelijk tot het vrij zijn van de dwaling en het vrij zijn van de zondemacht; hun oog van de windselen, die het thans bedekken, vrij gemaakt, zal de waarheid kunnen zien, en hun wil, uit de macht van den vleeschelijken zin verlost, zal de waarheid kunnen doen. Hierdoor zullen zij vrij gemaakt worden van de machten des kwaads, onder welke zij door hunne onwetendheid en vleeschelijkheid in slavernij geraakt zijn; vrij van allen mensch, die thans hun geweten bindt, vrij van den satan, die hen thans aan de keten hunner eigene dwaasheid rondleidt naar zijnen wil. God alleen zal hun Heer zijn; staande in Hem, zullen zij verheven zijn boven alle schepsel, en zijner vrijheid van alle schepsel mede deelachtig worden. Met opzet stelt Jezus hun de vrijmaking als de gave voor, welke zij door het blijven in zijne gemeenschap deelachtig zullen worden, omdat Hij weet, dat het verlangen naar vrijheid den boventoon in hun binnenste heeft. Echt zielkundig sluit Hij Zich aan hunne bijzondere gesteldheid aan. *Zij antwoordden Hem: wij zijn Abrahams zaad, en hebben nooit iemand gediend; hoe zegt Gij dan: gij zult vrij worden?* 33. Hier reeds komt het aan den dag, dat zij geene rechte discipelen zijn; want zij vatten de belofte op als eene beleediging. Hoe komt Jezus er toe, om hun vrijheid te beloven? Zou een zoon van Abraham, den erfgenaam der wereld, slaaf kunnen zijn? Uit hun antwoord blijkt, dat zij niet aan staatkundige onvrijheid denken; in dat geval toch zouden zij niet zoo stout gesproken hebben, naardien zij niet konden ontkennen, dat de hoogste macht bij den vreemde berustte. De persoonlijke vrijheid hebben zij op het oog; zij ontkennen, dat zij slaven zijn. Hoe bevestigen zij door hun antwoord, wat Jezus omtrent hun geestelijk onverstand ondersteld had! *Jezus antwoordde hun: voorwaar, voorwaar zeg Ik u: een iegelijk, die de zonde doet, is een dienstknecht der zonde,* 34. Om hen tot de overtuiging te brengen, dat zij slaven zijn, begint Jezus met te zeggen, dat elk, die de zonde doet, een slaaf der zonde is. Daarmede spreekt Hij de gedachte uit, dat het onmogelijk is, om in de zonde te leven zonder in hare macht te geraken. De zondaar is geen daglooner in den

dienst der zonde, machtig om haar op elk gegeven oogenblik den dienst op te zeggen, maar éen slaaf, van wien wij weten, dat hij tot altoosdurende dienstbaarheid gehouden is. Deze zelfde gedachte spreekt Paulus uit, als hij Rom. 6 : 16 aan zijne lezers vraagt: weet gij niet, dat wien gij uzelven stelt tot dienstknechten ter gehoorzaamheid, gij dienstknechten zijt desgenen, dien gij gehoorzaamt? Dienstknechten, dat is slaven. Men offert aan de zonde nooit iets minder op dan zijne vrijheid. Wie zich eens van de helling des kwaads laat afglijden, kan zichzelven niet meer tegenhouden, en daalt met steeds toenemende snelheid nederwaarts, den afgrond tegen. Thans maakt Jezus de toepassing: *en de dienstknecht blijft niet eeuwiglijk in het huis, de zoon blijft er eeuwiglijk*, 35. Zulk een slaaf der zonde moge eene plaats in het huisgezin Gods hebben, besneden zijn, en in alles het voorkomen hebben van een kind van den huize, toch is hij er als slaaf. Jezus herhaalt hier niet, wat Hij zooeven zeide; 't is zijne bedoeling niet om te zeggen, dat de slaaf der zonde ook in het huis Gods slaaf der zonde is, maar om er op te wijzen, dat wie een slaaf der zonde is, ook in het huis Gods geen hoogeren rang inneemt, dan dien van slaaf des huizes. Want omdat hij door een meester beheerscht wordt, wiens wil met dien van den heer des huizes strijdig is, bewijst hij dezen laatsten slechts eene gedwongene gehoorzaamheid; wie echter gedwongen dient, is een slaaf. Doch een slaaf is slechts tijdelijk lid des huizes; om er eene blijvende woonstede in te hebben moet men zoon zijn. Alleen zij, die van de zonde vrij gemaakt zijn, zullen voor echte kinderen des huizes erkend worden, in den dag waarop de erfenis uitgekeerd wordt; de slaaf daarentegen wordt uitgeworpen. *Indien dan de Zoon u zal vrijgemaakt hebben, zoo zult gij waarlijk vrij zijn,* 36. De uitdrukking *zoon* heeft in dezen tekst niet de algemeene beteekenis, die zij in het vorige heeft, maar wijst een bepaalden persoon aan, te weten Jezus zelven. Hij is in het huis Israëls de eenige, die geboren Zoon is; alle andere kinderen des huizes zijn om zijnentwil en in gemeenschap met Hem tot kinderen aangenomen en kinderen geworden. Buiten Hem kan men wel vrij schijnen, maar niet vrij zijn. Waarlijk vrij is men alleen, als de Zoon ons vrij maakt door ons van slaaf tot kind te verheffen. 't Is door het geloof in zijnen naam, dat men de genade dezer vrijmaking deelachtig wordt. De weldaad zelve bestaat in eene vrijmaking van de zonde, die met zich brengt, dat de zonde ons niet langer onder vloek brengen en in hare macht houden kan. De vrijgemaakte is bekleed met de rechten van een recht-

vaardige, die de Zoon op hem overgedragen heeft, en den Geest des Zoons deelachtig, door welken Hij vrijen toegang heeft tot den Vader. De vrijheid, welke Christus hier toezegt, sluit eigenlijk alles in zich; de vrijmaking van schuld en zonde heeft die van de wet en van den Cesar ten gevolge, ja sluit die van de natuur en van den dood in zich. Zoo kan gezegd, dat wie door den Zoon vrijgemaakt is, „waarlijk” vrij is, vrij in den vollen zin van het woord.

Ik weet, dat gij Abrahams zaad zijt, maar gij zoekt Mij te dooden; want mijn woord vindt in u geene plaats, 37. Tot dusver heeft Jezus alleen op de bewering: wij hebben nooit iemand gediend, geantwoord; thans gaat Hij er toe over om over hun zeggen: wij zijn Abrahams zaad, te spreken. Hij verklaart, zeer wel te weten dat zij, tot wie Hij spreekt, naar het vleesch van Abraham afstammen. Maar daar staat iets tegenover, dat de waardij van deze afkomst te niet doet, en hen in den staat van lieden brengt, die met Abraham niets gemeen hebben. Zij zoeken Jezus te dooden, den Zoon, den Erfgenaam, den Eenigen door wien zij zonen en erfgenamen kunnen worden; zij leggen het toe op het leven van het aan Abraham toegezegd en gegeven zaad. Die dat doet, toont slaaf in plaats van kind te zijn; slaaf, die den zoon doodt, opdat de erfenis de zijne worde. En waaruit spruit deze moordzucht voort? Daaruit, dat zij zijn woord niet verdragen. Alle woord, dat Jezus tot hen spreekt, stuit op onwil af, en prikkelt hen tot moorddadige gedachten. Het werkt alzoo het tegendeel uit van wat het beoogt; zoo gaat het trouwens ten allen tijde, waar het woord geen liefde wekt, wekt het haat. Zij zijn alzoo geene gewone doodslagers, maar zulke, die tegelijk met de menschen Gode ongelijk aandoen. Men verwondert er zich misschien over, dat Jezus zulke woorden spreekt tegen menschen, van wie even te voren gezegd is, dat zij in Hem geloofden. Men houde echter in het oog, dat Jezus niet tot hen in het bijzonder, maar tot de Joden in het gemeen spreekt. Dat Hij de nieuwe geloovigen niet van hen onderscheidt, maar met hen samenvat, verklaart zich lichtelijk daaruit, dat Hij in den grond geen verschil tusschen beiden erkent. De omstandigheid, dat heel het volk, ook zij die vroeger op het punt stonden in Hem te gelooven, den kreet: kruis Hem! aanhief, bevestigde zijn goed recht om zulke Joden als vijanden aan te spreken, die het op zijn leven toelegden. *Ik spreek, wat Ik bij mijnen Vader gezien heb; gij doet dan ook, wat gij bij uwen vader gezien hebt*, 38. Hier wijst Jezus er op, dat de strijd, die er tusschen Hem en de Joden is ontbrand, op eene onderscheidene afkomst van hen beiden wijst. Beiden,

Jezus en de Joden, stammen naar het vleesch van Abraham af; dat is waar. Maar er is ook eene geestelijke afstamming, en in deze zijn beiden niet van denzelfden Vader. Elk verraadt zijne afkomst door zijn spreken; want een kind spreekt zijnen vader na. Door te spreken, wat Hij bij zijnen Vader gezien heeft, toont Jezus een kind van zijnen Vader te zijn, gelijk de Joden, door te spreken, wat zij van hunnen vader verstaan hebben, zich als diens kinderen verraden. Wie zijn Vader en wie hun vader is, zal Jezus straks onomwonden zeggen.

Zij antwoordden en zeiden tot Hem: Abraham is onze vader, 39*a*. De Joden gevoelen, dat Jezus hun een anderen vader dan Abraham toekent; daarom haasten zij zich om opnieuw hunne afstamming van Abraham te handhaven. *Jezus zeide tot hen: indien gij Abrahams kinderen waart, zoo zoudt gij de werken van Abraham doen*, 39*b*. Hij ontkent hier, dat men zich iemands kind kan noemen, als men de werken niet doet van hem, dien men vader heet. *Maar nu zoekt gij Mij te dooden, eenen mensch, die u de waarheid gesproken heb, welke Ik van God gehoord heb. Dat deed Abraham niet*, 40. Hoe zouden de Joden dan recht hebben om Abraham hun vader te heeten? Zij willen een mensch dooden, en wel een mensch, die hun de waarheid bekend maakt, ja, een mensch, die hun mededeelt, wat Hij van God zelven gehoord heeft. Er ligt in het woord: dat deed Abraham niet, iets verpletterends. Abraham geloofde het woord, dat God tot hem sprak; de Joden verwerpen het. Abraham eerde de dienaren Gods, nog voor hij ze kende, zoodat hij onwetend engelen herbergde; de Joden dooden ze. Hoe zouden zij dan Abrahams kinderen zijn? Abraham wendt het aangezicht van hen af. *Gij doet de werken uws vaders*, 41*a*. Zoo vaart Jezus voort. Hij wil zeggen, dat zij niet de werken van den vader doen, dien zij hun vader heeten, maar de werken van den vader, die werkelijk hun vader is.

Zij zeiden dan tot Hem: wij zijn niet geboren uit hoererij; wij hebben eenen Vader, namelijk God, 41*b*. De Joden spreken hier eenigszins duister. Om hen te begrijpen moeten wij er acht op geven, dat Jezus' spreken op hen den indruk had gemaakt, als kende Hij hun meer dan één vader toe. Jezus had erkend, dat zij Abrahams zaad waren, vs. 37, en tevens hun een anderen vader dan Abraham toegeschreven, vs. 38. Het scheen alzoo wel, dat Hij hen aanmerkte als geboren uit hoererij, dat is, als lieden, die deels van Abraham, deels van de Heidenen afstamden, en alzoo evenals de Samaritanen een gemengd ras vormden, van onzuiveren bloede.

Men houde hierbij in het oog, dat de verbintenis met eene Heidensche vrouw sinds Nehemia's en Maleachi's dagen als onwettig aangemerkt werd. Dat de Joden waanden, als stelde Jezus hen met de Samaritanen gelijk, schijnt te blijken uit wat zij straks, vs. 48 zeggen: zeggen wij niet wel, dat gij een Samaritaan zijt? gij, niet wij. Hiertegen dat zij door vermenging met Heidenen, kinderen eens vreemden Gods, en daarmede kinderen der hoererij zouden geworden zijn, verheffen zij zich met kracht. Zij zijn Hebreeën uit de Hebreeën. God alleen is hun Vader; men bedenke, als men hen dit zeggen hoort, dat de volken der oudheid zich kinderen hunner goden rekenden. Op dit standpunt spreken de Joden hier; wij hebben, zeggen zij, niet vele vaders, gelijk het geval zou zijn, als Israël, onze moeder, zich met de Heidenen verontreinigd had; neen, ons aller afkomst is van eenzelfden Vader, God — er vloeit geen droppel Heidensch bloed door onze aderen.

Jezus dan zeide tot hen: indien God uw Vader ware, zoo zoudt gij Mij liefhebben; want Ik ben van God uitgegaan en kome van Hem. Want Ik ben ook van Mijzelven niet gekomen, maar Hij heeft Mij gezonden, 42. Jezus betwist hun niet, dat zij kinderen van God zijn in den zin, waarin zij dit beweerd hebben, evenmin als Hij hun zooeven hunne afstamming van Abraham betwistte. Maar gelijk daar verheft Hij Zich ook hier tot het begrip der geestelijke afstamming, en gebruikt gelijke bewijsvoering als zoo even om deze als niet bestaande aan te wijzen. Krachtens zijn oorsprong draagt zijne zending een Goddelijk karakter; Hij is Zich dit ten volle bewust. Daarom zal elk, die waarlijk God tot Vader heeft, Hem liefhebben; de geestelijke verwantschap zou, als zij waarlijk aanwezig was, de harten tot den eerstgeboren Zoon des Vaders trekken. Daarin, dat de Joden dengenen, die rechtstreeks van den Vader komt, niet liefhebben, maar haten, toonen zij, dat zij niet uit God geboren zijn. *Waarom kent gij mijne spraak niet? Het is, omdat gij mijn woord niet kunt hooren*, 43. Omdat zij niet uit God geboren zijn, ontbreekt hun het geestelijk zintuig, dat de mensch noodig heeft, om in de redenen van Jezus de stemme Gods te onderkennen. De natuurlijke mensch onderscheidt de geestelijke dingen niet; zij zijn hem dwaasheid of ergernis. *Gij zijt uit den vader den duivel, en wilt de begeerten uws vaders doen; die was een menschenmoorder van den beginne, en is in de waarheid niet staande gebleven; want geene waarheid is in hem. Wanneer hij de leugen spreekt, zoo spreekt hij uit zijn eigen; want hij is een leugenaar en de vader derzelve leugen*, 44. Hier noemt Christus hun wezenlijken

vader. Het is — de duivel! Zij, die zich beroemen, God tot Vader te hebben, zijn in werkelijkheid kinderen van den duivel. Deze ontzaggelijke woorden zal Christus niet onbewezen laten. Daartoe wijst Hij hen eerst op hunne bereidvaardigheid om te doen, wat de duivel verlangt. Waarlijk, satan heeft in hen gehoorzame kinderen. En om hen nu te doen beseffen, wat het zegt, om satans kind te zijn, geeft Christus hier eene waarlijk huivering-wekkende beschrijving van hun geestelijken vader. Hun vader is een moordenaar. Sla het boek der historie open; gij zult zien, dat hij, door éénen tot zonde te brengen, niet minder dan het gansche menschelijk geslacht in den dood gebracht heeft. Hoor, wat hun vader nog meer is. Hij is een leugenaar; een, die zijn standpunt niet in de waarheid, maar de leugen tot zijn element heeft, omdat alle liefde tot de waarheid hem ontbreekt. Jezus zegt echter nog meer. 't Is Hem niet voldoende om satan als moordenaar en leugenaar voor te stellen; want het is Hem niet te doen om de Joden als gelijken, maar om hen als kinderen van satan aan te wijzen. Daarom stelt Hij in het licht, dat satan de vader is van allen moordlust en leugen; er zou geen moord en geene onwaarheid in de wereld zijn, was satan er niet, het wezen, dat beide in de wereld gebracht heeft. Daaruit dat het kwaad een vader heeft, en niet vele vaders, volgt onverbiddelijk, dat elk die de zonde doet, door den mensch te haten en de leugen lief te hebben, kind van satan is. Er is eene zeer klemmende bewijsvoering in dit woord van Jezus; iets wat trouwens niet overbodig, maar strikt noodig was, om reden het geene geringe zaak was om besnedenen kinderen des duivels te heeten. Daarop, dat satan vader der zonde is, wijzen de woorden: „Zoo spreekt hij uit zijn eigen". Jezus toch wil zeggen, dat satan, als hij de leugen spreekt, niet uit een ander spreekt, maar uit zichzelven, dat is, dat hij geen ander naspreekt, die ze vóór hem sprak, maar zelf de uitvinder is van alle leugen. Nergens heeft Jezus zoo duidelijk over satan gesproken als hier, en laten uitkomen, dat deze persoonlijk bestaat. *Maar Mij, omdat Ik u de waarheid zeg, gelooft gij niet*, 45. Na over den vader gesproken te hebben, vaart Jezus voort om over de kinderen te spreken. Van hen zegt Hij, dat zij Hem niet gelooven, omdat Hij de waarheid spreekt. Sprak Hij hun vader na, satan, dan zouden zij Hem gelooven; nu doen zij dit niet. *Wie van u overtuigt Mij van zonde? En indien Ik de waarheid zeg, waarom gelooft gij Mij niet?* 46. Om hun ongeloof te rechtvaardigen moesten zij ten minste kunnen bewijzen, dat Hij zonde deed; „want de heiligheid en de waarheid zijn gezusters."

Niet onwaarschijnlijk is het, dat Jezus na deze vraag een oogenblik zweeg, en zijne hoorders rondzag, of er iemand was die Hem van zonde kon overtuigen, om daarop zijne winste te doen met de bekentenis, in aller zwijgen opgesloten. Indien gij zelven erkennen moet, dat Ik zonder zonde ben, waarom gelooft gij dan niet, naardien mijne heiligheid u voldoende waarborg is voor de betrouwbaarheid van mijn woord? Zoo vraagt Jezus. Op deze vraag geeft Hij zelf het antwoord: *Die uit God is, hoort de woorden Gods; daarom hoort gijlieden niet, omdat gij uit God niet zijt*, 47. Ziedaar de verklaring van hun ongeloof; zij hooren niet naar God, omdat zij niet uit Hem zijn.

De Joden dan antwoordden en zeiden tot Hem: zeggen wij niet wel, dat Gij een Samaritaan zijt, en den duivel hebt? 48. Hier geven de Joden Jezus de beschuldiging terug, welke zij meenden dat Hij tegen hen inbracht, als Hij zeide, dat God hun Vader niet was. Gij zelf zijt een Samaritaan, zoo zeggen zij, een kind der hoererijen, dat God niet tot Vader heeft, maar van den duivel bezeten is. *Jezus antwoordde: Ik heb den duivel niet; maar Ik eer mijnen Vader, en gij onteert Mij*, 49. Men lette er op, dat Jezus wel zegt: Ik heb den duivel niet, maar niet: Ik ben geen Samaritaan. Hij, die gekomen was voor de gansche wereld, kan het niet van Zich verkrijgen, om door te ontkennen dat Hij een Samaritaan is, tegenover menschen, die het eene schande rekenen, om Samaritaan te zijn, iets te doen, dat dezen volke beleedigend wezen zou. Alleen op de beschuldiging van door den duivel bezeten te zijn, verdedigt Hij Zich; maar met welk eene zachtmoedigheid en verdraagzaamheid! Hij vergenoegt Zich om te zeggen: Ik heb den duivel niet. Hier is Hij, die gescholden niet wederschold, maar het overgaf aan Hem, die rechtvaardig oordeelt, 1 Petr. 2:23. Hoe zou Hij trouwens van den duivel bezeten zijn, Hij, die in alles de eere zijns Vaders zoekt! Zijne heiligheid weerlegt deze onzinnige aantijging ten volle. Hoe zouden de Joden echter kinderen van God kunnen zijn, naardien zij eenen onteeren, die niets anders zoekt dan de eere Gods? *Doch Ik zoek mijne eer niet; er is er een die ze zoekt en oordeelt*, 50. Hier verklaart Jezus, waarom Hij zijne eer tegen hen niet behoeft te verdedigen. God zoekt zijne eere; daarom zoekt Hij ze niet. Er is er een, die tusschen Hem en de Joden recht spreken zal — God. Aan Hem laat Hij zijne zaak over.

Voorwaar, voorwaar zeg Ik u, zoo iemand mijn woord zal bewaard hebben, die zal den dood niet zien in der eeuwigheid, 51. Hier schijnt Jezus Zich te richten tot de enkelen uit de geloovigen,

van welke in vs. 30 sprake was, die de proef doorstonden, waarop Hij hen gesteld had. Met het oog op hen geeft Hij eene belofte, dat elk, die aan zijn woord tot den einde toe vasthoudt, in eeuwigheid den dood niet zal zien. Hij ontkent hiermede niet, dat zij sterven zullen, maar zegt, dat zij den dood niet zullen ondergaan, die den ongeloovige wacht. Want terwijl deze in den dood den dood proeft, namelijk het verlaten worden van God, zullen zij in hun dood slechts de zonde en de gebrekkelijkheid afsterven, en gevoelen dat wel de zonde en de ellende hen gaan verlaten, maar dat God hun dichter bij komt, en het sterven hun een doorgang is naar het eeuwige leven, hun bij Hem weggelegd. Zoo sterft de geloovige anders dan de ongeloovige; is voor dezen de dood een weg afwaarts van God, voor genen is hij een pad naar boven, dat wel smal en steil is, maar opwaarts voert. Het woord, dat wij bewaren, bewaart ons op zijne beurt. *De Joden dan zeiden tot Hem: nu bekennen wij, dat Gij den duivel hebt. Abraham is gestorven, en de profeten, en zegt Gij: zoo iemand mijn woord bzwaard zal hebben, die zal den dood niet smaken in der eeuwigheid?* 52. De Joden, vleeschelijk als zij zijn, vatten Jezus' woord op, als beloofde het aan zijne discipelen de onsterfelijkheid des vleeschelijken lichaams. Daarom gevoelen zij zich in hunne meening, dat Jezus als een bezetene spreekt, niet weinig gesterkt. Want door den zijnen een voorrecht te beloven, dat noch Abraham, noch de profeten te beurt gevallen was, stelde Hij Zichzelven verre boven deze allen. 't Is toch duidelijk, dat Hij-zelf vrij van den dood moet zijn, die anderen het voorrecht toekent, van niet te sterven. Daarom roepen de Joden vol verbazing over zoo groote vermetelheid uit: *Zijt Gij meerder dan onze vader Abraham, welke gestorven is? en de profeten zijn gestorven; wien maakt Gij Uzelven?* 53, dat is, wie meent Gij wel, dat Gij zijt? *Jezus antwoordde: indien Ik Mijzelven eer, zoo is mijne eer niets: mijn Vader is het, die Mij eert, welken gij zegt, dat uw God is,* 54. Christus zegt hier, dat Hij Zichzelven geene eer toekent, dan die Hem van den Vader gegeven is. Hij zet Zichzelven geene kroon op het hoofd, maar laat slechts de heerlijkheid zien, welke de Vader Hem gegeven heeft. Zoo de Joden uit God waren, gelijk zij zeggen, zouden zij zonder moeite inzien, dat de Vader Hem de heerlijkheid gegeven heeft, van welke Hij getuigenis aflegt. *En gij kent Hem niet, maar Ik ken Hem; en indien Ik zeg, dat Ik Hem niet ken, zoo zal Ik ulieden gelijk zijn, dat is een leugenaar; maar Ik ken Hem, en bewaar zijn woord,* 55. Dat de Joden God niet kennen, brengt Hem de innige betrekking, waarin Hij tot God

staat, met kracht voor den geest; op zegepralenden toon roept Hij uit, dat Hij zijnen Vader kent. Hij kent Hem gelijk niemand; want zijne kennis is eene rechtstreeksche en onmiddellijke aanschouwing. Zal Hij loochenen, dat Hij den Vader kent? Maar dan zou Hij Zich tot gelijke maken van zijne ongeloovige tegenstanders, leugenaar als zij. Als Hij er bijvoegt, dat Hij des Vaders woord bewaart, verzekert Hij, dat Hij door het woord des Vaders te bewaren, zeker is van zijne overwinning op den dood; op den weg, dien Hij, vs. 51, zijnen discipelen aanwees, wandelt Hij zelf de onsterfelijkheid tegemoet. *Abraham, uw vader, heeft met verheuging verlangd, opdat hij mijnen dag zien zou; en hij heeft hem gezien en is verblijd geweest*, 56. Hier heet Christus met opzet Abraham: vader der Joden, omdat Hij hen wil doen gevoelen, hoe onnatuurlijk het is, dat zij, schoon naar het vleesch zijne kinderen, hem zoo gansch ongelijk zijn. Abraham toch verheugde zich, dat hij den dag van Christus zien zou, toen hij de belofte er van ontving, Gen. 12 : 4; toen trilde zijn hart van blijdschap. De uitdrukking: dag, wijst zijne verschijning in het vleesch, zijne openbaring aan de wereld aan; 't was naar deze, dat Abrahams verwachting en verlangen zich uitstrekten. En ziet, zijn verlangen is vervuld. Van het paradijs uit zag hij den dag van Christus. Hoe Abraham zag, wat er op aarde geschiedde, zegt Jezus ons niet. Maar dat Jezus het oog niet heeft op een profetisch gezicht, dat Abraham van de verschijning van den Christus gehad hebben zou, is buiten kijf. Kennelijk toch plaatst Jezus de blijdschap van Abraham, voor zoover zij de vrucht was van verwachting, door openbaring en verlichting gewekt, tegenover de vreugde Abrahams, voor zoover zij vrucht was van de aanschouwing der vervulling van de beloftenis. Alzoo deelt Jezus eene slechts aan Hem bekende verborgenheid uit het leven der ontslapenen mede. Daarover voorts, dat Abraham van de verschijning van Christus wetenschap heeft gedragen, behoeven wij ons niet te verwonderen. Viel soortgelijk voorrecht niet aan Mozes en Elias te beurt? Waarom zou de dag van Christus dan voor den vader aller geloovigen verborgen gebleven zijn? Engelen wisten, dat Christus op aarde was; zou Abraham het dan niet hebben geweten? De hemel weet meer van de aarde dan de aarde van den hemel. Wij weten, van wat er in den hemel omgaat, niets; want zij gaan niet van daar naar hier. Maar van hier gaan zij als in onafgebrokene reeks naar daar; hoe zou dan de hemel onbekend blijven met de groote wendingen der geschiedenis van het koninkrijk Gods op aarde? Voorts, indien Abraham zich verheugde, nog vóór hij Chris-

tus zag, zoo kunnen zij, die Hem verachten, terwijl Hij tegenwoordig is, zijne kinderen niet heeten.

De Joden dan zeiden tot Hem: Gij hebt nog geene vijftig jaren, en hebt Gij Abraham gezien? 57. De volle mannelijke leeftijd werd gerekend te duren van het dertigste tot het vijftigste jaar. De Joden willen alzoo zeggen: Gij zijt den mannelijken leeftijd nog niet eens te boven; hoe zoudt Gij Abraham dan gezien hebben? Het springt in het oog, dat de Joden door opzettelijk misverstand het woord van Jezus belachelijk willen maken. *Jezus zeide tot hen: voorwaar, voorwaar zeg Ik u: eer Abraham was, ben Ik*, 58. De woorden: voorwaar, voorwaar, wijzen op de waarachtigheid en het gewicht van wat getuigd worden zal; zij leiden de openbaring van eene groote verborgenheid in. Men lette op wat Jezus niet zegt; Hij zegt niet, dat Hij was eer Abraham was. Had Hij in plaats van „is" „was" gezegd, zoo zou Hij niets anders gezegd hebben, dan dat Hij reeds vóór Abraham bestond. Thans echter zegt Hij meer. Hij kent Zich niets minder toe dan God; Hem is het evenals Dezen wezenlijk eigen er te zijn. Dit onderscheidt Hem van Abraham; Abraham is geworden, die was er niet altijd; Hij is niet geworden, maar is van eeuwigheid. Door te zeggen dat Hij „eer" dan Abraham is, kent Hij Zichzelven geenszins een begin toe, maar spreekt Hij op menschelijke, dat is op de ons eenig mogelijke wijze over de verhouding van de eeuwigheid tot den tijd; eigenlijk toch gaat de eeuwigheid niet aan den tijd vooraf. Zoo klimt Christus hier zoo hoog mogelijk op. Hoe meer de vleeschelijke Joden Hem nederwaarts willen trekken, des te hooger verheffen zich zijne vleugelen, tot Hij in den glans der Godheid als verdwijnt. Men doet zijn woord onrecht aan, als men er niets in ziet, dan de verzekering dat Hij in den Goddelijken raad bestond als de bestemde Messias; alsof niet de vergelijking met Abraham noodzaakte aan een persoonlijk bestaan te denken, even wezenlijk als dat van Abraham zelven! Door te verwijzen naar zijn eeuwig zijn in den schoot des Vaders, spreekt Christus het woord uít, dat men kennen en gelooven moet, zal men de verzekeringen, die Hij in dit twistgesprek gegeven heeft, plaatsen en aannemen kunnen. Dit laatste woord: „Ik ben", is de sleutel tot alle voorafgaand woord. Door er de kracht van te verzwakken maakt men zichzelven het geloof in wat Hij van Zichzelven getuigde, toen Hij Zich de Vrijmaker der wereld heette, en zelfs boven den vader aller geloovigen verhief, beslist onmogelijk. Is Hij de Eeuwige niet, Degene, die met den Vader tegen de schepselen als de niet gewordene overstaat, wat is

Hij dan? Dan moet men de Joden gelijk geven, die van het menschelijk standpunt der beschouwing uit, Hem voor een bezetene hielden, in wien de geest van den waanzin des hoogmoeds sprak. Christus is God of — wat de Joden zeiden, dat Hij was; er is hier geen midden tusschen te vinden, en wij zullen ten laatste moeten kiezen tusschen de kerk en de synagoge, dat is in den grond tusschen Johannes en Judas.

Zij namen dan steenen op, dat zij ze op Hem wierpen. Maar Jezus verbergde Zich, en ging uit den tempel, gaande door het midden van hen; en ging alzoo voorbij, 59. Toen Christus den sluier afwierp, die zijne Goddelijke heerlijkheid bedekte, bleef den Joden slechts de keus over tusschen aanbidden of steenigen. Zij grijpen naar de steenen; waar hun het woord der wederlegging ontbreekt, moet de steen dienst van bewijsmiddel doen. Maar God houdt de steenen in hunne handen vast; nog ontbreekt hun de moed des kwaads. De steenen, die zij in hunne handen hebben, getuigen tegen hen; zij zijn bewijsstukken voor wat Jezus tegen hen gezegd had, toen Hij hen kinderen van den grooten menschenmoordenaar heette. Wat zou Hij langer tot hen spreken? Hij wilde God niet verzoeken, door Zich noodeloos aan de woede zijner vijanden bloot te geven. Daarom gaat Hij heen en verbergt Zich voor hen. Zijn terugtocht was als van een overwinnaar. Hij ging niet heen, vóór Hij zijn laatste woord gesproken had.

HOOFDSTUK IX.

DE GENEZING VAN DEN BLINDGEBORENE.

En voorbijgaande, zag Hij eenen mensch, blind van de geboorte af, 1. Het hier verhaalde geschiedde niet onmiddellijk na het verlaten van den tempel. De vraag der discipelen onderstelt eene kalmte des gemoeds, die zij zeker niet bezaten bij het stormachtig verlaten van den tempel. De beide gebeurtenissen, in hfdst. 8 en 9 medegedeeld, volgen niet onmiddellijk op elkander; echter ligt er hoogst waarschijnlijk geen langer tijd dan van eenige uren tusschen die beide in. *En zijne discipelen vraagden Hem, zeggende: Rabbi! wie heeft er gezondigd, deze of zijne ouders, dat hij blind zoude geboren worden?* 2. De discipelen staan hier voor een vraagstuk, dat zij buiten machte zijn op te lossen. Zij gaan uit van de onderstelling, dat ellende straf is voor zonde; op zichzelve is deze opvatting juist, maar men vergist zich, als men in haar alleen den sleutel meent gevonden te hebben om alle lijden te verklaren. Hier ten minste kunnen de discipelen met dezen sleutel niet terecht; zij merken, dat hij niet past. Was deze man blind geworden, dan stond het anders; men zou dan kunnen denken, dat hij door een of ander misdrijf zich de straf der blindheid op den hals had gehaald. Maar deze man is blind geboren. Als zijne blindheid nu eene straf is, waar dan de zonde te zoeken, die deze straf op hem bracht? Man kan ze slechts zoeken bij hem of bij zijne ouders. Of hij moet reeds in den moederschoot gezondigd hebben, òf eenige zonde zijner ouders moet hem toegerekend zijn. Want, dat hij bij voorbaat gestraft zou zijn voor latere zonden, of dat hij in een vroeger bestaan thans gestrafte zonde gedaan zou hebben, laat zich niet denken. Men moet dus denken aan zonde vóór zijne geboorte, door hem of door zijne ouders bedreven. Maar ook dit stuit op ernstige bezwaren. Dat men reeds in den moederschoot zou zondigen, is wel wat vreemd, en dat

men de zonde zijner ouders dragen moet, is wel wat hard. De discipelen gevoelen zich door het geval van dezen man in verlegenheid; daarom zoeken zij het licht bij het Licht der wereld. *Jezus antwoordde: noch deze heeft gezondigd, noch zijne ouders; maar dit is geschied, opdat de werken Gods in hem zouden geopenbaard worden,* 3. Hier verheft Christus Zich hoog en verre boven de gewone, gangbare voorstellingen van zijnen tijd. Hij ontkent niet, dat er tusschen ellende en zonde samenhang is. Maar Hij wil niet, dat men zich dezen samenhang zóó denke, als zou elke bepaalde ellende straf zijn voor eene bepaalde zonde, 't zij eigene, 't zij toegerekende. Elk mensch is, afgedacht van zijne eigene zonde en van de zonde zijner vaderen, schuldig aan de zonde van het geslacht, en gehouden om de ellende te dragen, die dan deze schuld op het menschelijk geslacht brengt. En nu hangt het van Gods vrijmacht af, welke mate van ellende elk in het bijzonder toegedeeld wordt. Hier houdt God rekening met zijn eigen heilig belang; in zijne onnaspeurlijke wijsheid maakt Hij het lijdensplan der menschheid, zooals meest bevordelijk is aan de verheerlijking van zijnen Naam en het belang van zijn Koninkrijk. Dat is het, wat Jezus zijne discipelen wil doen erkennen. Met toepassing van het hier uitgesproken beginsel op den blindgeborene, zegt Hij, dat God dezen man blind geboren liet worden, opdat in zijne genezing de werken Gods openbaar zouden worden. Deze man is in de duisternis gebracht, opdat de werken Gods in het licht zouden komen; om hem moest het donker worden, opdat het rondom ons licht worden zou. *Ik moet werken de werken Desgenen, die Mij gezonden heeft, zoolang het dag is; de nacht komt, waarin niemand werken kan,* 4. Hier vult Christus het zoo even gezegde aan; de werken Gods, die ook in de genezing van dezen blindgeborene openbaar moeten worden, zijn Hem gegeven, om ze te doen. Daartoe heeft de Vader Hem op aarde gezonden. Hij heeft Hem zijne dagtaak gegeven; daarom staat het Hem niet vrij eenig werk ongedaan te laten. 't Is heden wel sabbat, maar ook op sabbat staakt de Zoon, als een getrouwe dienstknecht, het werk des Vaders niet. 't Is niet zijn, maar Gods werk. Laat de Jood er van zeggen wat hij wil, ook op sabbat zal de Christus doen, wat de Vader Hem opdraagt, en dezen blindgeborene genezen. Niet eer staakt Hij zijn werk, dan zijn sterven er een einde aan maakt. Wat arbeider houdt met werken op, zoolang de zon nog schijnt? Eerst als de dag voorbij en de nacht gekomen is, staakt hij zijn werk, en begeeft hij zich ter ruste. Zal de Zoon anders handelen? 't Is nu

dag voor Hem; straks wordt het nacht. Zoolang het dag voor Hem is, blijft Hij werken; weldra nijgt de dag zijns levens naar zijn avond, en dan komt de nacht, waarin Hij rusten zal van de werken, die Hij thans op aarde verricht. *Zoolang Ik in de wereld ben, zoo ben Ik het licht der wereld,* 5. Zal de zon ook ophouden te schijnen, zoolang de tijdruimte, gedurende welke zij besteld is om de aarde te verlichten, niet verstreken is? Welnu, zoo staat het ook met Christus. Zoolang Hij in de wereld is, zal Hij in de werken, die Hij doet, zijn licht laten schijnen; zijne zon zal geen oogenblik voor den gezetten tijd ondergaan.

Dit gezegd hebbende, spoog Hij op de aarde, en maakte slijk uit dat speeksel en streek dat slijk op de oogen des blinden, 6. Onwillekeurig vraagt gij, waarom de Heere zulks doet. Het antwoord ligt voor de hand. Door den natuurlijk blinden man kunstmatig blind te maken, wilde Jezus aanschouwelijk voorstellen, dat God dezen mensch opzettelijk blind geboren liet worden, omdat Hij aan hem door Christus zijne Goddelijke kracht wilde openbaren. De opzettelijke verblinding, welke Jezus den blindgeborene doet ondergaan, brengt alzoo het woord van zoo even in beeld over, te weten het woord: dat is geschied, opdat de werken Gods openbaar zouden worden. *En zeide tot hem: ga heen, wasch u in het badwater Siloam (hetwelk overgezet wordt: uitgezonden,)* 7*a*. Ook dit bevel heeft zijne reden. Reeds Jesaja had in de zachtvloeiende wateren van Siloam tot beeld van het huis Davids gezien, hfdst. 8:6. 't Was dus niet zonder reden, dat men in Jezus' tijd deze wateren aanmerkte als zinnebeeld van het heil, dat de Messias over het volk brengen zou, iets, waartoe hun naam zich treffelijk leende. Vooral op het thans gehouden feest der Loofhutten traden deze wateren in het bewustzijn des volks op den voorgrond; dag aan dag toch werden zij in een plechtig plengoffer den volke voorgeschilderd als zinnebeeld van de weldaden, die Davids Zoon over Israël brengen zou. Lag het dan niet voor de hand, dat Jezus Zich eveneens aan deze wateren aansloot, en er den blindgeborene heenzond? Hij wilde er Zichzelven mede aanwijzen, dat Hijzelf de ware bron Siloam was, de Gezondene, waaruit de weldaden der Goddelijke genade, het volk door de wateren van Siloam afgebeeld, den volke toestroomden. *Hij dan ging heen en wiesch zich, en kwam ziende,* 7*b*.

De geburen dan, en die hem te voren gezien hadden, dat hij blind was, zeiden: is deze niet, die zat en bedelde? 8. Als de buren en bekenden dezen blinde genezen zien, vragen zij elkander, of deze niet dezelfde is, dien men gisteren nog zag zitten, vragende om

een aalmoes, wijl hij niet werken kon, omdat hij blind was. Zij vertrouwen hunne eigene oogen niet. Zoo groot zijn trouwens de werken der Goddelijke genade, dat hunne aanschouwing ons vragen doet, of wij soms ook droomen. *Anderen zeiden: hij is het; en anderen: hij is hem gelijk. Hij zeide: ik ben het*, 9. Sommigen beweren beslist, dat het dezelfde persoon is; anderen achten het onmogelijk dat iemand, die blind geboren is, zien zou, en zeggen, dat men zich door de gelijkenis niet moet laten misleiden. De man zelf verloochent zich niet: ik ben het, zegt hij, die blind was en bedelde. *Zij zeiden dan tot hem: hoe zijn u de oogen geopend?* 10. Niets is natuurlijker dan deze vraag. *Hij antwoordde en zeide: de mensch, genaamd Jezus, maakte slijk, en bestreek mijne oogen, en zeide tot mij: ga heen naar het badwater Siloam, en wasch u. En ik ging heen, en werd ziende*, 11. De man verhaalt zeer nuchter en nauwkeurig, wat er geschied was; hij doet er niets toe en niets af. *Zij dan zeiden tot hem: waar is Die? Hij zeide: ik weet het niet*, 12. De vraag, waar Jezus is, wordt kennelijk gedaan met de bedoeling om een gerechtelijk onderzoek uit te lokken. Zoo vormt zij den overgang tot wat thans volgt.

Zij brachten hem tot de farizeën, hem namelijk, die te voren blind geweest was, 13. Dat de farizeën, tot welke zij dezen man brachten, een rechterlijk lichaam vormden, laat zich niet bewijzen; waarschijnlijk waren het in eene of andere Synagoge bijeengekomene bekende ijveraars voor het Farizeïsme, tot wie zij dezen man brachten. *En het was sabbat als Jezus het slijk maakte, en zijne oogen opende*, 14. Deze opmerking verklaart de handelwijze dergenen, die den genezene tot de farizeën brachten. Jezus had in hunne oogen den sabbat geschonden, door den blinde op een sabbat te genezen. Zij wilden Hem daarom de dezen man bewezene weldaad, met eene aanklacht wegens sabbatschennis vergelden. *De farizeën dan vraagden hem ook wederom, hoe hij ziende geworden was. En hij zeide tot hen: Hij leide slijk op mijne oogen, en ik wiesch mij, en ik zie*, 15. De genezene antwoordt zoo kort mogelijk; hij zegt niets meer dan het hoogst noodige, en is nog beknopter in zijn verhaal dan zoo even. Dit verklaart zich daaruit, dat hij zeer goed begint te begrijpen, waarom het met het ondervragen te doen is. Hij kan kwalijk zijne minachting verbergen voor wie de hem bewezene weldaad tegen zijn weldoener willen keeren. *Sommigen dan uit de farizeën zeiden: deze mensch is van God niet; want Hij houdt den sabbat niet. Anderen zeiden: hoe kan een mensch, die een zondaar is, zulke teekenen doen? En er was tweedracht onder hen*, 16.

De aanwezige farizeeën gaan van verschillend uitgangspunt uit. Sommigen redeneeren aldus: wie op een sabbat slijk maakt, kan niet uit God zijn, en wie niet uit God is, kan geen blindgeborenen de oogen openen; daarom kan dit wonder niet geschied zijn. Als het uitgangspunt wèl gekozen is, is de redeneering bondig, en staat de slotsom vast. 't Is echter altijd gevaarlijk om van een begrip te besluiten tot het al dan niet geschied zijn van een feit; men kan dit zien aan de geleerden onzer eeuw, die naar de wijze der farizeeën handelen, en niet tot het wonder kunnen komen, omdat zij uitgaan van een begrip. Beter doen zij, die zich bij het feit nederleggen, en van het feit uitgaande, besluiten dat Jezus geen zondaar kan zijn, omdat Hij alsdan het teeken niet had kunnen doen. De tweedracht die er naar aanleiding van het verschil van meening in den kring dezer farizeeën ontstaat, is een hoopvol verschijnsel; reeds beginnen licht en duisternis zich te scheiden. *Zij zeiden wederom tot den blinde: gij, wat zegt gij van Hem, dewijl Hij uwe oogen geopend heeft? En hij zeide: Hij is een profeet*, 17. De vraag, den genezene gedaan, heeft tot strekking om hem een of ander woord te ontlokken, dat tot voorwendsel kan dienen, om zijne geloofwaardigheid in twijfel te trekken. De blinde is echter gelukkig te spaarzaam in woorden, om gemakkelijk in den strik van zijn eigen woord gevangen te worden. Hij vergenoegt zich met te zeggen, dat Jezus een profeet is, een mensch van God gezonden. Anders had Jezus toch zijn wonder niet aan hem kunnen doen.

De Joden dan geloofden van hem niet, dat hij blind geweest was en ziende was geworden, totdat zij geroepen hadden de ouders desgenen, die ziende geworden was, 18. De Joden, dat is, de partij, die Jezus het meest vijandig is, hebben kennelijk het overwicht, en belasten zich met het onderzoek. Zij vermoeden, dat er tusschen Jezus en den blinde eene geheime afspraak bestond; de man zou zich slechts blind gehouden hebben om, tegen eene behoorlijke belooning voor zijnen dienst, Jezus gelegenheid te geven Zich als wonderdoener voor te doen. Daarom laten zij 's mans ouders ontbieden. *En zij vraagden hun zeggende: is deze uw zoon, welken gij zegt, dat blind geboren is? Hoe ziet hij dan nu?* 19. Hunne vragen, of hij hun zoon is en of hij blind geboren is, worden echter toestemmend beantwoord. De vijanden moeten nu wel tegen wil en dank in gelooven. Maar op de vraag: hoe ziet hij dan nu? durven de ouders niet te zeggen, wat zij weten. *Zijne ouders antwoordden hun, en zeiden: wij weten, dat deze onze zoon is, en dat hij blind geboren is*, 20; *maar hoe hij nu ziet, weten wij niet, of*

wie zijne oogen geopend heeft, weten wij niet; hij heeft zijnen ouderdom, vraagt hemzelven; hij zal van zichzelven spreken, 21. Het laf-hartig gedrag der ouders, terecht een voorspel geheeten van de houding, die het geheele volk straks aannemen zal, verklaart zich uit de vrees om uit de synagoge geworpen te worden. *Dit zeiden zijne ouders, omdat zij de Joden vreesden; want de Joden hadden alreede te zamen een besluit gemaakt, zoo iemand Hem beleed de Christus te zijn, dat die uit de synagoge zou geworpen worden*, 22. *Daarom zeiden zijne ouders: hij heeft zijnen ouderdom, vraagt hemzelven*, 23. De Joden hadden reeds onderling besloten om den belijder van Christus uit de synagoge te werpen; 't was niet bloot eene onderlinge afspraak, maar alreeds een algemeen bekend besluit. Die uit de synagoge geworpen werd, mocht haar in de eerste dertig dagen niet weder bezoeken; ook moest hij het verkeer met zijne huisgenooten en bloedverwanten staken. Deze straftijd kon ook verlengd worden.

Zij dan riepen voor de tweede maal den mensch, die blind geweest was, en zeiden tot hem: geef Gode de eer, wij weten, dat deze mensch een zondaar is, 24. De farizeeën nemen den genezene opnieuw in verhoor. Als zij hem bevelen om Gode de eer te geven, gebruiken zij de uitdrukking, die de rechters plachten te bezigen, als zij de beschuldigden opwekken, om de waarheid te spreken, vgl. hfdst. 8 : 19. Het lijkt zeer vroom, dat zij hem als in de tegenwoordigheid van een alwetenden God plaatsen, en hem verzoeken, om Dezen de eer te bewijzen van voor zijn heilig aangezicht waarachtig te zijn. Door zoo te spreken, gaan zij van de onderstelling uit, dat hij tot dusver gelogen heeft. Zij toch weten, dat de mensch, die te verachtelijk is dan dat zij zijnen naam uitspreken zouden, een zondaar is. Daarom staat het van te voren bij hen vast, dat Hij geen wonder aan den blindgeborene heeft verricht. *Hij dan antwoordde en zeide: of Hij een zondaar is, weet ik niet; één ding weet ik, dat ik blind was en nu zie*, 25. De man is met zijn antwoord niet verlegen; hij zal eenvoudig zeggen, wat er gebeurd is. Over de vraag, of Jezus al of niet een zondaar is, zal hij zich niet uitlaten; tot het oordeel hierover is hij onbevoegd. Dat moeten zij, die hem ondervragen, weten; niet hij. Hij zegt alleen wat hij weet, namelijk dat hij wezenlijk blind was en thans wezenlijk ziet. *En zij zeiden wederom tot hem: wat heeft Hij u gedaan? hoe heeft Hij uwe oogen geopend?* 26. Kunnen de farizeeën den man niet bewegen om te liegen, zoo trachten zij toch hem eene beschrijving van het feit te ontlokken, die hun stoffe geeft om het zoo te verklaren, dat er

niets wonderlijks aan overblijft. De kritiek verlangt het woord. *Hij antwoordde hun: ik heb het u alreede gezegd, en gij hebt het niet gehoord; wat wilt gij het wederom hooren? wilt gijlieden ook zijne discipelen worden?* 27.

De toon, waarop de genezene spreekt, zou te scherp moeten heeten, stond hij voor wettige rechters. Men houde echter in het oog, dat heel de samenspreking een onderhandsch karakter droeg. Het antwoord van den genezene verraadt verontwaardiging over den onwil zijner ondervragers om een onbetwistbaar feit te erkennen. Daar hij echter niet zeggen wil, wat hem op 't harte ligt, zoo vraagt hij, met kwalijk verborgen spot, of hunne begeerte om nog eens te hooren, wat hij hun getuigd heeft, zich misschien ook verklaart uit een verlangen, om zijne discipelen te worden. *Zij gaven hem dan scheldwoorden, en zeiden: gij zijt zijn discipel; maar wij zijn discipelen van Mozes*, 28. *Wij weten, dat God tot Mozes gesproken heeft; maar Dezen weten wij niet, vanwaar Hij is*, 29. De farizeën kiezen den gemakkelijksten weg om den tegenstander het zwijgen op te leggen; zij beginnen te schelden. Kennelijk zijn zij geprikkeld door de vraag, of zij ook discipelen van den Nazarener willen worden. Men kan er de felheid van hun haat tegen Christus uit proeven. Met diepe verachting werpen zij allen schijn van zich weg, als hadden zij uit belangstelling hunne vraag herhaald. Den genezene meenen zij niet dieper te kunnen grieven, dan door hem te zeggen, dat hij-zelf een discipel van Jezus is. Met trots roepen zij uit, terwijl zij Mozes tegenover Christus stellen, dat zij niet diens, maar Mozes' discipelen zijn. Mozes kennen zij als profeet; maar van dezen Jezus weten zij niet, vanwaar Hij is. Hoe zouden zij dan zijne discipelen willen worden? *De mensch antwoordde en zeide tot hen: hierin is immers wat wonders, dat gij niet weet vanwaar Hij is, en nochtans heeft Hij mijne oogen geopend*, 30. De genezene geeft het nog niet op. Mocht hij al eenig ontzag voor zijne geestelijke leidslieden gehad hebben, hun schelden heeft het weggenomen, en tot eene niet geringe mate van vrijmoedigheid zijnerzijds den weg gebaand. Hij zegt hun, dat hij zich over hen verwondert; dit had hij niet verwacht, dat er een mensch is gekomen, die blinden de oogen opent, en zulke geleerde mannen, die alles weten, niet weten, wat mensch dit is. Dat is waarlijk niet te begrijpen; zijne leermeesters vallen hem niet weinig tegen. Zoo moeilijk is het toch waarlijk niet om achter de waarheid te komen; hij is slechts een ongeleerd man, en weet toch, dat Jezus een profeet is. Men wille slechts even naar hem luisteren: *en wij weten, dat*

God de zondaars niet hoort; maar zoo iemand godvruchtig is, en zijnen wil doet, dien hoort Hij, 31. Geleerd is deze mensch niet; maar hij heeft toch iets geleerd; de schriftgeleerden hebben hem niet ten eenenmale vergeefs onderwezen. Al is hij met de dogmatiek onbekend, toch heeft hij den catechismus geleerd — heeft iemand zeer ter snede gezegd. Wij weten, zegt hij, dat God de zondaars niet hoort; met opzet bezigt hij het woordje „wij" om te laten gevoelen, dat hij niet eene bijzondere meening, hem eigen, maar het algemeen geloof tot uitgangspunt van zijn betoog neemt. Wat hij hier zegt, gelooven zijne ondervragers met hem; zij zelven hebben het hem geleerd. Wie trouwens weet niet in Israël, dat het wonder eene verhooring des gebeds is? Welnu, de toepassing ligt voor de hand. Het gebed van den zondaar wordt niet gehoord; nooit alzoo zou God het gebed van Jezus om een wonder te verrichten verhooren, was deze in plaats van een godvruchtige een goddelooze. Aan zondaren leent God zijne kracht niet tot het doen van wonderen. Tegen deze redeneering van het gezond verstand en het eerlijk hart kan de meest spitsvondige geleerde niets inbrengen. *Van alle eeuw is het niet gehoord, dat iemand eens blindgeborenen oogen geopend heeft*, 32. *Indien Deze van God niet ware, Hij zou niets kunnen doen*, 33. Ten slotte dringt de genezene zijne bewijsvoering aan, met te wijzen op de grootte en het ongehoorde van het door Jezus aan hem verrichte wonder. Laten de farizeën zelven oordeelen of iemand, die geen profeet, maar een zondaar was, een wonder zou kunnen doen als dit, van welks gelijke men nooit te voren gehoord heeft. Blinden mogen genezen zijn; maar waar was onder de genezene blinden ooit een blindgeborene?

Zij antwoordden en zeiden tot hem: gij zijt geheel in zonden geboren, en leert gij ons? En zij wierpen hem uit, 34. Tegen de onverbiddelijke redeneering van het gezond verstand kunnen de farizeën niets inbrengen; in hun antwoord is dan ook niets dat op wederlegging gelijkt. In plaats van hun wapen te richten tegen het woord van hun tegenstander, keeren zij het tegen zijn persoon. Hem schelden zij; hoe, zulk een als hij, geheel in zonden geboren, durft hen te leeren? Wat eene grenzenlooze onbeschaamdheid. Weg met hem, ter deure uit! Deze menschen zien niet, dat zij zich met hun eigen zwaard wonden. Want door van dezen man te zeggen, dat hij in zonden geboren is, erkennen zij, dat hij blind geboren is. Dat hij thans ziet, kunnen zij niet loochenen; tegen hunne bedoeling in erkennen zij dus ingewikkeld de werkelijkheid van het wonder. Zoo vangen de boozen zich in hun eigen net, en komen zij door

hunne eigene boosheid met zichzelven in tegenspraak. Dat zij overigens geraakt zijn, laat zich begrijpen. Een man uit het volk durft een zelfstandig oordeel vellen, en dan nog wel een, dat met het hunne strijdig is. Zoo iets is ongehoord in Israël!

Jezus hoorde, dat zij hem uitgeworpen hadden, en hem vindende, zeide Hij tot hem: gelooft gij in den Zoon van God? 35. Het is niet onwaarschijnlijk, dat de blindgeborene, na eerst uit de vergadering geworpen te zijn, later in alle vormen uit de Synagoge gebannen was. Hoe dit ook zij, zeker is het, dat hij door zijne uitwerping op eenzelfde gebied met Jezus zelven gekomen was; ook Jezus toch was in Jeruzalem een uitgeworpene. En ziet, nu blijkt het, welk een zegen er aan verbonden is, dat de goddeloozen ons buiten de legerplaats werpen; zij werpen ons, om zoo te spreken, Christus toe. Christus vangt de uitgeworpenen op; hij reikt ze de hand en neemt Zich hunner aan. Dat zien wij aan dezen blindgeborene; Christus toch rust niet, vóór Hij hem ten volle aan Zich verbonden en zijne belijdenis volmaakt heeft. Zijne vraag: of hij in den Zoon van God gelooft? gaat uit van de onderstelling, dat alleen het geloof in Christus als in den Zoon van God voldoende is, en tot de zaligheid reikt. Dit is trouwens het geloof, dat de Vader, door zijnen Geest, in de harten der uitverkorenen werkt. De kennis van de verborgenheid des Zoonschaps van Christus is alleen vrucht van innerlijke openbaring en Goddelijke onderwijzing. De werken van Christus mogen het geloof verwekken, dat Hij een profeet is; de Vader alleen leert ons Christus als den Zoon kennen. Vandaar vraagt Christus den blindgeborene, of hij in den Zoon van God gelooft; Hij zet hem als op de proef en toetst hem; maar Hij doet het met de bedoeling om hem tot het geloof te brengen, waaromtrent Hij hem ondervraagt. *Hij antwoordde en zeide: Wie is Hij, Heere, opdat ik in Hem moge gelooven?* 36. Deze man kent Christus nog niet als Zoon van God, dat is waar. Maar de reden hiervan ligt niet in zedelijk onvermogen om te gelooven; zij verklaart zich alleen uit de onmogelijkheid om te gelooven, wat men niet gehoord heeft, naardien het geloof uit het gehoor is. Hij is in den grond enkel geloof in Christus; want het staat te voren bij hem vast, dat al wat Christus van Zichzelven getuigt, waarachtig is. Zoo doorstaat hij de proef naar den geest; hij gelooft, voordat hij gelooft. Om tot het gelooven zelf te komen heeft hij niets noodig dan het woord; geloof, dat is, vertrouwen, heeft hij reeds, en door het woord zal hij komen tot het gelooven, dat is, tot het voor waarachtig houden, dat Christus de Zoon van God is, uit vertrouwen

in Christus zelven, die Zich als den Zoon van God aan hem kond geeft. *En Jezus zeide hem: en gij hebt Hem gezien, en die met u spreekt, dezelve is het*, 37. De woorden: gij hebt Hem gezien — herinneren den blinde aan het wonder, dat hem in staat gesteld heeft, Hem te zien met wien hij thans spreekt. Jezus brengt het wonder hier in het midden, om door dit Goddelijk getuigenis te staven, wat Hij van zijn Zoonschap verklaart. *En hij zeide: ik geloof, Heere! en hij aanbad Hem*, 38. De blinde gelooft onmiddellijk, en belijdt zijn geloof niet alleen met den mond, maar ook met de daad; want hij knielt voor Jezus neder, niet ten teeken, dat hij Hem een verzoek wil doen of vergiffenis wil vragen, maar om Hem te aanbidden. Deze man, innerlijk verlicht, erkent, dat wie Gods Zoon is, gelijke eere waardig is als God zelven; want gelijk Hij mensch is, die Zoon des menschen is, zoo is, wie Zoon van God is, God.

En Jezus zeide: Ik ben tot een oordeel in de wereld gekomen, opdat degenen, die niet zien, zien mogen, en die zien, blind worden, 39. Jezus ontsluiert hier iets van het oogmerk zijner zending; nu blijkt het, dat Hij zoowel gezonden is om te verblinden als om te verlichten. Dit werk heet Hij een oordeel; dit woord komt hier voor in de beteekenis van scheiding of schifting, zoodat Jezus eigenlijk zeggen wil, dat zijne komst in de wereld, de menschen in tweeën zal deelen, zienden en blinden; op den achtergrond ligt hierbij de gedachte, dat deze scheiding tengevolge van een Goddelijk raadsbesluit tot stand komt. De niet-zienden, die door hem ziende worden gemaakt, zijn de onkundigen in Israël, de schare die de wet niet weet; de wel-zienden, die blind gemaakt worden, zijn dezelfden, die in de onderhavige geschiedenis van zichzelven verklaard hebben: wij weten — de wijzen en verstandigen in Israël. Terwijl de eersten, gelijk aan den blindgeborenen blijkt, uit het donker hunner onkunde tot het licht der kennis van Gods verborgenheden worden gebracht, breidt zich over de anderen eene donkere wolk uit, die hen verhindert om te zien, wat zij tot dusver nog zagen. *En dit hoorden eenigen uit de farizeën, die bij Hem waren, en zeiden tot Hem: zijn wij dan ook blind?* 40. Deze vraag ademt spot. Wij, de leeraars van Israël, zijn wij in uwe schatting dan ook blind? Kennelijk begrepen zij niet, dat Jezus hen tot de zienden rekende. *Jezus zeide tot hen: indien gij blind waart, zoo zoudt gij geene zonde hebben; maar nu zegt gij: wij zien; zoo blijft dan uwe zonde*, 41. De farizeën verwachtten misschien dat Hij hen als blinden aanmerken zou. Het tegendeel geschiedt echter. Jezus zegt, dat Hij hen onder de zienden rekent, van welke Hij zoo even zeide, dat

zij blind zouden worden. Ach! dat zij behoorden tot de onkundige schare, bij wie de kennis niet, gelijk bij hen, een hinderpaal is voor het geloof in de openbaring, welke Christus als het licht der wereld geeft. Dan zou hun gemis aan geloof in Jezus als in den Zoon van God hun niet als zonde worden aangerekend; het licht zou zich daarom niet van hen verwijderen, maar veeleer tot hen komen. In hunne blindheid zou geene schuld zijn, die het licht verre van hen hield; integendeel zou de ellende hunner blindheid de Goddelijke ontferming, en, met deze, de genade der verlichting over hen brengen. Nu staat het echter anders. De farizeeën zien; zij zelven rekenen zich onder de zienden in Israël. Verlicht door de kennis van Gods Woord, weten zij wel degelijk, dat Jezus een Godsgezant is; moge hun oog voor zijn Goddelijk Zoonschap nog gesloten zijn, dat Hij een profeet is, weten zij des te beter. En wat zij nog niet van Hem zien, zien zij niet, omdat zij het niet zien willen. Zoo verwerpen zij den Christus met oordeel des onderscheids, en niet gelijk de onkundige schare, tengevolge van verleiding en misverstand. Daarom blijft hunne zonde; zij is onvergeeflijk, omdat zij zonde is, gedaan in het licht van beter weten, en niet in den nacht van doling en onwetendheid. Met dit ernstig woord liep deze geschiedenis af. Wij lezen niet, dat iemand den farizeeën nog iets te antwoorden had; het laatste woord verbleef aan den Zoon.

HOOFDSTUK X.

JEZUS DE ECHTE EN GOEDE HERDER.

De inhoud van Jezus' rede, ons bewaard in de 29 eerste verzen van dit hoofdstuk, sluit zich nauw aan het vorige hoofdstuk aan. Daaruit, dat de farizeën zoo even hun boozen zin geopenbaard hadden in de uitwerping van den blindgeborene, neemt Jezus aanleiding, om Zich van hen als de echte en goede Herder te onderscheiden. Dit doet Hij grootendeels in den vorm eener gelijkenis.

Voorwaar, *voorwaar zeg Ik ulieden: die niet ingaat door de deur in den stal der schapen, maar van elders inklimt, die is een dief en moordenaar*, 1. *Maar die door de deur ingaat, is een herder der schapen*, 2. *Dezen doet de deurwachter open*, 3*a*.

Hier heeft Jezus eene oostersche schaapskooi op het oog; deze moet men kennen, om goed te begrijpen wat Hij zegt. De oostersche schaapskooi was niet, gelijk onze westersche schaapsstallen, een overdekt gebouw; zij bestond uit een opene ruimte, die door een muur van steenen of palen omgeven en afgesloten was. Naar deze schaapskooi drijven de herders 's avonds hunne kudden heen, en belasten de zorg voor de schapen aan den deurwachter. Nu spreekt het van zelf dat de man, die des nachts over den muur tracht te klimmen om tot de schapen te komen, een ander is dan de herder zelf. Deze toch behoeft niet over den muur te klimmen; hij heeft zich slechts bij den deurwachter aan te melden, en deze, hem als de rechte herder der schapen kennende, doet hem terstond open. Den echten herder herkent men alzoo daaraan, dat hij den schaapsstal ingaat door de deur, die hem door den deurwachter geopend wordt; de dief en moordenaar daarentegen verraadt zich door de deur en den wachter voorbij te gaan, en over den muur te klimmen. Jezus' bedoeling met deze vergelijking is niet moeielijk te onderkennen. De schaapskooi stelt de gemeente

Israëls voor; de dieven en slachters, die van elders inklimmen, de slechte leidslieden des volks, die zich tot herders en leeraars opwerpen, zonder wettig daartoe geroepen te zijn; zij zoeken niet het welzijn, maar de wol en het vleesch der schapen. De echte herder is Jezus, wiens goede en heilige bedoelingen daardoor gewaarborgd zijn, dat de deurwachter Hem open gedaan en tot de schapen ingeleid heeft. De deurwachter is Johannes de Dooper, de profeet, die Hem den volke als de ware Herder aanwees, en zijne taak volbracht rekende, toen deze de deur van den schaapsstal met zijne schapen uitgegaan was. De deurwachter wordt alzoo in deze gelijkenis niet vermeld om aan het beeld eene geregelde uitwerking te geven; hij duidt wel degelijk een bepaalden persoon aan; men vergelijke hierbij wat Jezus elders van Johannes den Dooper zegt, b. v. Luk. 20 : 3—5, en Joh. 5 : 33, 34, alsmede wat onze Evangelist, hfdst. 1 : 6, 7, van den Dooper leert, dat hij kwam tot eene getuigenis, om van het licht te getuigen, opdat zij allen in Hem gelooven zouden. *En de schapen hooren zijne stem; en hij roept zijne schapen bij name, en leidt ze uit*, 3b. *En wanneer hij zijne schapen uitgedreven heeft, zoo gaat hij voor hen heen; en de schapen volgen hem, overmits zij zijne stem kennen*, 4. *Maar eenen vreemde zullen zij geenszins volgen, maar zullen van hem vlieden, overmits zij de stem der vreemden niet kennen*, 5. Niet alleen onderscheidt de wijze, waarop de echte herder de schaapskooi intreedt, dezen van den indringer, ook dan wordt het onderscheid openbaar, als hij de kudde tot zich roept. Men houde hierbij in het oog, dat men in de oostersche schaapskooien kudden van verschillende herders placht saam te brengen. Des ochtends riep elk der herders zijne eigene schapen tot zich; deze herkenden hem aan zijne stem, en volgden hem naar de weide. Een vreemde volgen zij echter niet. Bekend is het verhaal van een reiziger, die in de nabijheid van Jeruzalem een herder met zijne kudde ontmoette, met hem van kleederen verwisselde, en zoo vermomd de schapen tot zich riep. Vergeefs, de schapen gaven geen acht op hem. Daarop liet de eigenlijke herder zijne stem hooren en ziet, hoewel hij met des vreemdelings gewaad bekleed was, liepen de schapen eenparig naar hem toe. Zoo staat het ook met Jezus en zijne schapen. Deze luisteren niet naar de vleiende of dreigende woorden der valsche leidslieden; men kan er een voorbeeld van zien in den blindgeborenen. Maar zoodra hooren zij Jezus niet spreken, of zij komen tot Hem, als tot Dengene, die de woorden des eeuwigen levens heeft. Als echte kinderen des Vaders herkennen zij terstond den eerstgeborenen

onder de broederen; zij herkennen Hem aan de heiligheid van zijn woord. Daarom nemen zij zijn woord als waarachtig aan, in wat snijdende tegenspraak het ook staan mag met de algemeene denkwijs, ja, met hunne eigene wenschen en vooroordeelen. Zij gaan voor zijn woord uit den weg, verloochenen hunne eigene wijsheid, geven hunne eigene inzichten prijs, en buigen ook dan voor zijn woord, als het hen tot het geloof in het ongelooflijke roept. De valsche herders mogen hen als den blindgeborenen uit de synagoge werpen, hun hindert het niet om Jezus te volgen in de woestijn, omdat zij weten dat Hij de herder is, van wien de profeet aankondigde, dat Hij zijne schapen op alle hooge plaatsen weiden zal, en ze zachtkens leiden aan de springaders der wateren, Jer. 49 : 10.

Deze gelijkenis zeide Jezus tot hen, maar zij verstonden niet, wat het was, dat Hij tot hen sprak, 6. Jezus sprak deze woorden tot eene gemengde schare. Men begreep Hem niet. Dit gaf Hem aanleiding om in eene volgende gelijkenis, die voortzetting en verklaring van deze is, zijne bedoeling zoo uiteen te zetten, dat men Hem begrijpen moest.

Jezus dan zeide wederom tot hen: voorwaar, voorwaar zeg Ik u: Ik ben de deur der schapen, 7. Jezus plaatst Zich opnieuw op het zooeven geschetste tooneel; Hij zet het voort. De deurwachter heeft den herder de deur geopend, en verlaat zijn post, om de leiding der kudde aan den herder zelven over te dragen. Deze neemt thans in de geopende deur plaats, en laat de schapen, rechts en links van zich, de schaapskooi uit- en ingaan. Hij-zelf is alzoo de deur van de schaapskooi, Degene, die uitgaan en ingaan doet. Het beeld van deur is dus geheel eenzelvig met dat van herder; Jezus zegt hetzelfde als Hij Zich de deur en als Hij Zich de herder heet. Door rondweg te zeggen, dat Hij-zelf de deur van de schaapskooi is, neemt Hij alle misverstand weg, dat na de zooeven uitgesprokene gelijkenis nog overgebleven mocht zijn. Het woordje *Ik* heeft hier alzoo bijzondere beteekenis; de nadruk valt niet op het woord *deur*, gelijk het geval zou zijn, als Jezus met dit beeld iets nieuws had willen zeggen, in plaats van er Zich mede aan te wijzen als de herder, die het werk des deurwachters overgenomen heeft, maar op het woord *Ik*.

Thans weet elk wie de herder der vorige gelijkenis is; wij hebben hier hare verklaring. Met deze opvatting van Jezus' bedoeling rijmt ten volle wat verder volgt. *Allen, zoovelen als er vóór Mij zijn gekomen, zijn dieven en moordenaars; maar de schapen hebben hen niet gehoord*, 8. Wie nu weten wil, wie de dieven en moorde-

naars zijn, in de vorige gelijkenis bedoeld, heeft slechts te vragen, wie er vóór Jezus in Israëls schaapstal bezig waren, om de schapen tot zich te roepen. Het waren natuurlijk de farizeën en schriftgeleerden des volks. Jezus zegt dit niet rondweg, maar toch duidelijk genoeg, om zijne hoorders in staat te stellen, zelven het te zeggen. Zijne opmerking, dat de schapen hen niet gehoord, en daarmede getoond hebben, dat deze herders geen herders, maar indringers waren, slaat verklarend terug op wat in vs. 5 gezegd was van de weigerachtigheid der schapen, om naar de stem der vreemden te hooren. *Ik ben de deur; indien iemand door Mij ingaat, die zal behouden worden; en hij zal ingaan en uitgaan, en weide vinden*, 9. Hier herhaalt Jezus wat Hij zooeven, vs. 7, gezegd had, namelijk dat Hij de echte herder is, Degene, wien God over Israëls schaapstal macht heeft gegeven. Zij, die door Hem ingaan, zijn degenen, die Hem voor den herder erkennen; het beeld is dat van het schaap, dat onder de hand van den in den ingang der kooi staanden herder, door dezen ingaat. Er is alzoo geen sprake van andere herders, die onder Jezus den schaapstal zouden ingaan, om met Hem de kudde te weiden, maar van de schapen zelve. Tevens blijkt hieruit, dat Jezus alleen zulke Joden als echte schapen van den schaapstal Israëls erkent, die zich door Hem als door hun herder laten leiden. De anderen worden eene prooi van de dieven en moordenaars, en raken buiten de schaapskooi. Vandaar dat Jezus alleen van ingaan spreekt. De Joden behooren dan alleen waarlijk tot de gemeente Gods, als zij Christus erkennen als het Hoofd Israëls. Maar dan hebben zij ook geen dings gebrek. De verzekering, dat zij ingaan en uitgaan zullen, houdt de belofte van rust en overvloed in zich; de schapen zullen onder Jezus' hoede een veilig tehuis en eene overvloedige weide vinden; Hij zorgt voldoende voor hunne veiligheid en hun onderhoud. *De dief komt niet, dan opdat hij stele, en slachte, en verderve: Ik ben gekomen, opdat zij het leven hebben, en overvloed hebben*, 10. Hier laat Jezus zoo sterk mogelijk het onderscheid tusschen Zich en de valsche leidslieden des volks uitkomen; zij zijn te vergelijken bij den dief, die in den schaapstal inbreekt, om de schapen alles, tot het leven toe af te nemen, Hij is gekomen om ze het leven te geven, en overvloed van alle goed bovendien. Arm volk, dat zich aan de hoede der farizeën toevertrouwt, om het voedsel van hunne eerzucht en heerschzucht te zijn, en ten laatste onder hunne leiding alles, het tijdelijke en eeuwige leven beiden te verliezen! Dieven heet Jezus hen, omdat zij Gode zijne geheiligden ontstelen, ten einde deze te

gebruiken tot voldoening van hunne onheilige begeerlijkheid. Het liet zich voorzien, dat zulke lieden nog verder zouden gaan; wie den schapen het leven ontneemt, zal ook den herder niet sparen, maar hem dooden, opdat er volle ruimte zij om de schapen te slachten en te verderven.

Ik ben de goede herder, 11*a*. Reeds heeft Jezus den overgang van het denkbeeld des echten herders tot dat van den goeden herder gemaakt; hier spreekt Hij het laatste rondweg uit. De echte herder is ook de goede herder. Maar terwijl Hij dit doet, toont Hij, dat Hij weet wat Hij zegt, door de kenmerkende eigenschap van den goeden herder te omschrijven: *de goede herder stelt zijn leven voor de schapen*, 11*b*. De zin dezer woorden is niet duister; Jezus wil zeggen dat een herder, die waarlijk aan zijn schoonen naam beantwoordt, zijn leven voor zijne schapen veil heeft. Eigenlijk luidt het door „stellen" vertaald woord, afleggen; men zou dus ook zoo kunnen lezen: de goede herder laat zijn leven voor de schapen. Wie zijn eigen leven liever dan de schapen heeft, kan geen goed herder heeten. Welk eene hoogst ernstige opmerking! Dat de herders der kudde van Christus er tot grondig onderzoek van zichzelven toe geprikkeld mogen worden, en elk, voor hij den herderlijken staf in de handen neemt, zich afvrage of hij de schapen liever dan zijn leven heeft. God geve zijne kerk vele herders, die hun leven haten, als het zich tot den prijs hunner kudde zou willen handhaven. Om te duidelijker te laten uitkomen wat de goede herder is, stelt Jezus hem tegenover den huurling: *Maar de huurling, en die geen herder is, wien de schapen niet eigen zijn, ziet den wolf komen, en verlaat de schapen, en vliedt; en de wolf grijpt ze, en verstrooit de schapen*, 12. *En de huurling vliedt, overmits hij een huurling is, en heeft geene zorg voor de schapen*, 13. De vraag, wie Jezus met den huurling op het oog heeft, is vrij overbodig. Jezus toch spreekt niet van den huurling, om onder diens beeld, gelijk zooeven onder dat van den dief en moordenaar, eene bepaalde klasse van menschen te schetsen, maar enkel en alleen, om op het beeld van den goeden herder het volle licht te laten vallen. De huurling, hier besproken, is een denkbeeldig wezen; het beeld vindt zijne waarheid in elk die de gemeente slechts om loon dient, en bij de schapen geen belang heeft, omdat hij slechts huurling is. Men gaat dus verder dan de bedoeling der woorden, als men in den huurling van onzen tekst de farizeën of wel, in onderscheiding van deze de priesters van Israël op verbloemde wijze ziet voorgesteld. *Ik ben de goede herder; en Ik ken de mijnen, en*

worde van de mijnen gekend, 14. *Gelijkerwijs de Vader Mij kent, alzoo ken Ik ook den Vader; en Ik stel mijn leven voor de schapen*, 15. De beteekenis dezer woorden wordt duidelijker als men aldus leest: Ik word van de mijnen gekend, gelijkerwijs de Vader Mij kent en Ik den Vader ken. Ten onrechte toch scheidt men het 15e vers van het vorige af, en stelt men de daar uitgesprokene gedachte op zichzelve. Jezus wil zeggen, dat Hij de goede herder is, die zijne schapen liefheeft, en elk hunner bij name kent. Maar tegelijk laat Hij uitkomen, dat de betrekking wederzijdsch is; ook zijne schapen hebben hun hart op Hem gezet, en weten bij ondervinding wat Hij voor hen is. Zoo innig is de wederzijdsche band, dat Hij, met opzicht tot zijne innigheid, vergeleken mag worden met dien, welke er tusschen den Vader en Hem bestaat. Het slotwoord, waarbij Jezus betuigt, dat Hij zijn leven voor de schapen stelt, verklaart zich uit de volheid der liefde, welke zijn hart voor de zijnen gevoelt; het keert dan ook telkens terug, vgl. vss. 11, 17 en 18, als het refrein in een lied, gelijk iemand zeer eigenaardig gezegd heeft.

Ik heb nog andere schapen, die van dezen stal niet zijn; deze moet Ik ook toebrengen; en zij zullen mijne stem hooren; en het zal worden ééne kudde, en één herder, 16. Het schijnt wel of Jezus bezorgd is dat men zich zijne liefde denken zal als beperkt tot de schapen van de schaapskooi zijns eigenen volks. Daarom laat Hij ons zijne liefde in hare volle breedte zien, zooals zij de uitverkorenen der gansche wereld omvat. Men denke niet gering over de liefde van dezen herder. Hij heeft nog andere schapen, dan die, welke Hij in Israëls schaapskooi bijeen brengt; ook deze omvat Hij met gelijke liefde als de schapen zijns eigenen volks. Ongetwijfeld heeft Jezus hier het oog op hen, die de Vader Hem uit de volken der wereld gegeven heeft. Door te zeggen, dat zij van Israëls stal niet zijn, zegt Hij nog niet, dat Hij de heidensche volken ook als schaapskooien beschouwt, dat is, als „voorloopige vereenigingen, door God in het leven geroepen om het Evangelie voor te bereiden.” Er is slechts ééne schaapskooi, Israël, gedacht niet als nationale, maar als messiaansche gemeente; maar er zijn vele schapen buiten deze schaapskooi, die op zijnen tijd in Israël ingelijfd zullen worden, omdat zij er krachtens Gods raadsbesluit toe behooren. Aan Christus is de schoone taak opgedragen om ze toe te brengen. In de bedeeling van de volheid der tijden zal Hij alles weder tot één vergaderen in Zichzelven, Ef. 1:10. Zoo zullen alle schapen, die, welke in, en die, welke buiten den stal zijn, saâmvergaderd wor-

den tot ééne kudde; de middelmuur des afscheidsels zal vallen, vgl. Ef. 2:11–22. Over die kudde zal Christus de eenige Herder zijn; Hij, die zijn leven gegeven heeft, niet alleen om zijne schapen los te koopen, maar ook om hen tot één te vergaderen, als een, die in zijn vleesch de vijandschap tusschen de beide deelen zijner kudde, het Joodsche en het Heidensche, teniet deed, namelijk de wet der geboden in inzettingen, Ef. 2:14, 15. O, welk een Herder! Waar is zijne wederga? Indien Hij er zijn leven voor over had, dat zijne schapen ééne kudde zouden zijn, en niet twee, zullen wij er onze dwaasheden en vooroordeelen dan niet voor prijsgeven? O, laat ons medewerken aan het groote werk van de vereeniging aller uitverkorenen tot ééne kudde onder Christus, en het niet hinderen of tegenwerken; want deze vereeniging is de groote gedachte van Gods raad, en mede vervat in het heilig oogmerk van Christus' dood.

Daarom heeft Mij de Vader lief, overmits Ik mijn leven afleg, opdat Ik hetzelve wederom neme, 17. Hier geeft Jezus getuigenis omtrent het welbehagen zijns Vaders in zijn wille om het leven voor zijne schapen af te leggen. Als Hij zegt, dat de Vader Hem hierom liefheeft, moeten wij ons wachten voor het misverstand, als zou de Vader Hem slechts wegens zijne bereidvaardigheid om voor de gemeente te sterven, beminnen. 's Vaders liefde tot den Zoon is eene eeuwige liefde; de Vader bemint den Zoon, omdat Hij Zichzelven bemint; is de Zoon niet het afschijnsel zijner heerlijkheid en het afdruksel van zijne zelfstandigheid? Men houde echter in het oog, dat de Zoon van God Zoon des menschen is geworden, en in de knechtelijke gestalte, waarin Hij hierdoor is ingegaan, Zich door gehoorzaamheid den Vader welbehaaglijk heeft te maken. Dit brengt trouwens de vleeschwording mede, dat de Zoon worden moet wat Hij is en verkrijgen wat Hij heeft; het eeuwige wordt hier geschiedenis. Wat de Vader van Hem wil, weten wij; 't is dat Hij zijn leven aflegge voor zijne schapen. Omdat Hij hiertoe volkomen bereidvaardig is, is Hij het voorwerp van 's Vaders liefde; in zijn offer heeft Deze een oneindig welbehagen, als in een offer van welriekenden reuk, Ef. 5:2. Nochtans staat het vast, dat de Vader geen welgevallen in des Zoons zelfovergifte tot den dood hebben zou, was Deze niet bereid om het afgelegde leven te hernemen. De liefde brengt mede, dat zij den geliefde nooit dan te zijnen bate voor zich gebruikt; hoe zou de Vader dan willen dat de Zoon tot den prijs zijns levens de uitverkorenen verlossen zou, stond het niet vast dat Deze zijn leven verheerlijkt weer terug-

nemen zou? Trouwens, liefde zou geen liefde zijn, zocht zij in het offer, dat haar van den geliefde scheidt, niet het middel om zich volkomener met hem te vereenigen. Zij kan in geene eeuwige scheiding berusten, en scheidt zich slechts, om zich met haar voorwerp te nauwer saam te sluiten.

Niemand neemt hetzelve van Mij, maar Ik leg het van Mijzelven af; Ik heb macht hetzelve af te leggen, en heb macht hetzelve wederom te nemen; dit gebod heb Ik van Mijnen Vader ontvangen, 18. Deze woorden ademen een hoog en heilig zelfgevoel; hier verheft Christus Zich tegenover alle schepsel in zijne volle kracht. Overbodig waren de hier gesprokene woorden waarlijk niet. Christus had Zich vergeleken bij den herder, die in den kamp met den wolf het leven laat. Dat beeld dekte zich echter met Hem niet ten volle. Het deed wel zijne liefde tot de schapen, maar niet zijne macht tegenover den wolf uitkomen. Als een herder toch zijn leven voor zijne schapen laat, treedt zoowel zijne zwakheid als zijne liefde in het licht. Zoo nu staat het met Jezus niet. Als Hij zijn leven laat, is het niet omdat Hij het niet uit de handen zijner vijanden weet te redden, maar omdat Hij het laten wil. Macht toch heeft Hij om te leven tot in eeuwigheid. Geen vijand kan Hem naderen alvorens Hij er hem ruimte toe geeft; geen kruis kan Hem dooden, hoe doodelijk lijden het ook over den mensch brengt, en geen dood kan Hem in zijn kerker brengen, zoo Hij er Zich niet gewillig toe overgeeft. Sterven kan Hij niet, tenzij Hij, krachtens zijn wil om te sterven, zijne macht om alles onschadelijk voor Zich te maken, ongebruikt en werkeloos laat. Zijn dood had voorzeker eene natuurlijke oorzaak; dat deze echter den dood ten gevolge gehad, verklaart zich niet uit de wet van oorzaak en gevolg, maar uit Christus' wil, dat deze oorzaak tot haar gevolg doorwerken zou. Alzoo kunnen wij zeggen, dat Christus niet stierf, omdat Hij niet meer leven kon, maar dat Hij stierf, omdat Hij niet meer leven wilde. Dat onderscheidt zijn sterven van ons sterven; ook in zijn sterven is Hij, gelijk in zijn leven, anders dan wij. Zijn sterven was waarlijk een afleggen van het kleed des aardschen levens, dat Hij aangedaan had; het was als de tegenpool der vleeschwording. Daarvan, dat Hij stierf omdat Hij wilde, getuigt de kracht der stem, die Hij in het oogenblik van zijn sterven doet hooren; daarop wijst de uitdrukking van het geven van den geest in de handen des Vaders, die op zijne lippen besterft. Zijn sterven blijkt alzoo geen gedwongen, maar een vrijwillig offer te zijn, vrijwillig in dien hoogen zin van het woord, die het aan vrijmachtig grenzen doet. Zijn dood was eene daad;

’t was de hoogste daad zijns levens. Wie kon zóó sterven? Geen vijand beroeme zich bij zijn graf van sterker te zijn dan Hij; de dood zelf moet over zijn triumf beschaamd zijn. En omdat Christus sterft wijl Hij wil, kan Hij Zich, zoodra Hij wil, uit den dood verlossen. Zijn leven mag Hij afleggen; wat Hij niet aflegt, ’t is zijne macht om het leven weer aan te nemen. In den kerker des doods is Hij niet als een gevangene, maar als een Meester; Meester des doods is Hij in zijn graf. Zoodra Hij spreekt, moet de dood de poorten van den hades openen; hier is de dood op eigen gebied slaaf.

Nadat Christus deze verhevene woorden gesproken heeft, laat Hij zijnen toon dalen, en spreekt als een gehoorzame dienstknecht: dit gebod, zegt Hij, heb Ik van mijnen Vader ontvangen. Als een adelaar verhief Hij Zich boven alle schepselen; maar als Hij Zich voor den Vader stelt, dan handhaaft Hij de knechtelijke gestalte, waarin Hij bij de vleeschwording ingegaan is, door zijne vrije handelingen voor te stellen als betoon van gehoorzaamheid aan het gebod zijns Vaders. ’t Is de Vader, die van Hem wil dat Hij zijn leven aflegt en terugneemt; ziedaar de reden waarom de Zoon beiden doet. Hij sterft en staat op omdat Hij wil, maar Hij wil het omdat de Vader het wil. Vrijmachtig is Hij zonder eigenmachtig te zijn; van alle schepsel vrij, is Hij aan den Vader gebonden.

Er werd dan wederom tweedracht onder de Joden, om dezer woorden wil, 19. *En velen van hen zeiden: Hij heeft den duivel, en is uitzinnig; wat hoort gij Hem?* 20. *Anderen zeiden: dit zijn geene woorden eens bezetenen; kan ook de duivel der blinden oogen openen?* 21. Steeds heeft Jezus’ woord dezelfde uitwerking, te weten, verdeeldheid; men ziet er het voorspel in van de algeheele scheiding tusschen geloovigen en ongeloovigen, die straks in den boezem des volks, ja, der geheele menschheid tot stand komen, en eens eeuwige afmetingen aannemen zal. De vijanden verklaren Jezus voor een bezetene en waanzinnige; de anderen brengen er tegen in, dat een waanzinnige zoo niet spreken, en een duivel geen blinden genezen kan.

En het was het feest der vernieuwing des tempels te Jeruzalem; en het was winter, 22. Na afloop van het feest der Loofhutten, keerde Jezus ongetwijfeld naar Galilea terug. Twee maanden later op het feest der tempelwijding, dat in December gehouden werd, zien wij Jezus weder te Jeruzalem. Dit feest, gevierd ter herinnering aan de reiniging van den door Antiochus ontwijden tempel in de dagen der Maccabeën, was geene goddelijke inzetting; dat Jezus het nochtans medevierde, is voor ons een wenk, om niet mede te gaan met hen, die slechts zulke godsdienstige feesten willen vieren, als

krachtens een goddelijk gebod gehouden worden. *En Jezus wandelde in den tempel, in het voorhof van Salomo,* 23. Naardien het winter was, kon men niet in de open lucht samenkomen; daarom wandelde Jezus op en neder in de galerij van Salomo. Deze oude zuilengang, aan de oostzijde van den buitensten voorhof gelegen, was het eenige overblijfsel van den Salomonischen tempel. *De Joden dan omringden Hem, en zeiden tot Hem: hoelang houdt Gij onze ziel op? indien Gij de Christus zijt, zeg het ons vrij uit,* 24. De Joden sluiten een kring om Hem, als willen zij zeggen: nu laten wij U niet los, vóór Gij ons rondweg zegt, of Gij de Christus zijt. Men houde hierbij in het oog, dat Jezus doorgaande vermeed, om Zich den titel van Messias te geven, wijl deze tot misverstand aanleiding gaf, naardien de Joden het Messiasschap vleeschelijk opvatten. Vandaar de eisch: spreek Uzelven toch uit. Zij konden het niet uitstaan, dat Jezus steeds verwachtingen bij hen opwekte, en ze nooit bevredigde. *Jezus antwoordde hun: Ik heb het u gezegd, en gij gelooft het niet. De werken, die Ik doe in den naam mijns Vaders, die getuigen van Mij,* 25. Jezus vergenoegt Zich met te verwijzen naar wat Hij hun van Zichzelven gezegd heeft; als zij hierover nadenken, zullen zij vanzelf tot de slotsom komen, dat Hij de Christus is, niet die hunner vleeschelijke fantazie, maar die, welke de Schrift hun aankondigt. Zij gelooven Hem echter niet. Daarom verwijst Hij hen naar de werken, die Hij in den naam des Vaders doet, als naar getuigenissen tot staving van zijn getuigenis omtrent Zichzelven. Het liet zich toch niet denken, dat God zijn naam aan een bedrieger geleend zou hebben, door Hem kracht te geven om wonderen te doen. *Maar gijlieden gelooft niet; want gij zijt niet van mijne schapen, gelijk Ik u gezegd heb,* 26. *Mijne schapen hooren mijne stem, en Ik ken dezelve, en zij volgen Mij,* 27. Wat Jezus hun reeds vroeger gezegd had, zegt Hij hun thans opnieuw. Hun ongeloof is even verklaarbaar als strafwaardig. Zij zijn geene schapen der Messiaansche kudde; hoe zouden zij dan de stem van den Herder onderkennen? Om zijn leerling te zijn moet men in Hem gelooven, maar om in Hem te gelooven, moet men een leerling zijn van zijn Vader. *En Ik geef hun het eeuwige leven; en zij zullen niet verloren gaan in der eeuwigheid, en niemand zal dezelve uit mijne hand rukken,* 28. Als om zijne tegenstanders uit te lokken, Hem als hun Herder te begeeren, zegt Jezus hun, wat voorrecht er aan verbonden is, tot zijne kudde te behooren. Geen wonder, dat zijne schapen Hem volgen; hun Herder toch geeft hun niets minder dan het eeuwige leven. Van zijne liefde kan

niets en niemand hen scheiden. Uit zijn bezit neemt niemand ze weg; daar zorgen zijne trouw en almacht voor. Zijne kudde is zijn rijkdom; hoe zou Hij toelaten, dat men Hem zijne schatten ontnam? Zonder hunne zaligheid zou er voor Hem geene zaligheid zijn; zoo één schaap werd gemist, zou er iets van de vrucht zijns levens te loor gaan. Wat voor het schaap verlies was, zou ook verlies zijn voor Hem. Vele wolven zullen Hem zijne schapen willen ontrukken, maar, al mag het schaap, in de worsteling om zijn bezit, zichzelf soms verloren rekenen, zijn herder is in dezen strijd meer dan overwinnaar. *Mijn Vader, die ze Mij gegeven heeft, is meerder dan allen; en niemand kan ze rukken uit de hand mijns Vaders*, 29. Hier voegt Christus bij den eersten waarborg een tweeden. De Vader heeft Hem zijne schapen gegeven, en zal zorgen, dat niemand zijne beschikking ijdel maakt. Ofschoon de Vader ze Hem gegeven heeft, zijn zij 's Vaders bezit gebleven; want alles wat van den Zoon is, is ook van den Vader; ware dit niet alzoo, dan zou niet alles wat van den Vader is van den Zoon kunnen zijn. De schapen zijn zoowel in 's Vaders hand, dat is, in diens bezit, als in Christus' hand. Om ze uit zijne hand te rukken moest men ze eerst uit des Vaders hand rukken. Maar wie zal den Vader zijn eigendom ontrooven? Niemand. De Vader is meerder dan allen, die het op het verderf der kudde toeleggen, meerder in overleg, meerder in sterkte, meerder in alles. Niet tevergeefs heeft Christus zijne schapen voor den Vader vrijgekocht en tot den Vader geleid. Den stempel des eigendoms, welke zijn Geest er op gezet heeft, zal niemand uitwisschen. Maar de kerk, door haren Apostel voorgegaan, zal alle eeuwen door, ook in de bangste dagen harer bloedige historie, het woord der hope spreken: noch dood, noch leven, noch engelen, noch overheden, noch machten, noch tegenwoordige, noch toekomende dingen, noch hoogte, noch diepte, noch eenig ander schepsel, zal ons kunnen scheiden van de liefde Gods, welke is in Christus Jezus, onzen Héer, Rom. 9: 38, 39. *Ik en de Vader zijn één*, 30. Hier bereikt Jezus' rede haar hoogtepunt; als een onverwachte lichtstraal komt dit woord uit de diepte van zijne bewustheid te voorschijn. Hij spreekt alzoo om zijne tegenstanders te doen beseffen, hoe onmogelijk het is, om zijne schapen van Hem weg te rukken. Er is toch blijkens den samenhang alhier sprake van eene gelijkheid van bezit en van macht. Jezus wil zeggen: wat de Vader heeft, heb Ik, en wat de Vader kan, kan Ik; die mijn bezit aantast, tast dat des Vaders aan, en die met Mij te doen krijgt, krijgt met den Vader te doen; gij kunt den Vader en

Mij niet scheiden. Maar al moet dit erkend, zoo mag toch gezegd, dat dit woord verder reikt dan tot den zin, waarin het in dezen samenhang voorkomt. De Joden, die het hoorden spreken, begrepen dan ook zeer goed, dat aan de zedelijke eenheid, die er in uitgesproken werd, eene bovennatuurlijke eenheid ten grondslag moest liggen, zou zij iets meer dan verbeelding zijn; wie toch heeft wat God heeft, en kan wat God kan, is geen schepsel, maar zelf God. Op den achtergrond van Jezus' woord ligt alzoo de verborgenheid zijner eenswezendheid met den Vader.

De Joden dan namen wederom steenen op, om Hem te steenigen, 31. Het is het oude verweermiddel; een steenworp inplaats van eene tegenrede.

Jezus antwoordde hun: Ik heb u vele treffelijke werken getoond van mijnen Vader; om welk werk van die steenigt gij Mij? 32. Ditmaal gaat Jezus niet uit hun midden weg; 't is trouwens niet onwaarschijnlijk, dat zij de steenen opnamen meer om te dreigen als om te werpen. Een woord spreekt Hij, dat hun, gelijk iemand zegt, den steen uit de hand doet vallen. Hij herinnert hun dat Hij vele werken voor hunne oogen gedaan heeft. Door deze treffelijk te heeten, laat Hij uitkomen dat zij zoowel schoon als goed zijn, even vol van heiligheid en majesteit, als van genade. Door te zeggen, dat Hij hun deze getoond heeft, wijst Hij er op, dat deze werken eigenlijk werken des Vaders zijn, Hem te doen gegeven, opdat de Vader er in geopenbaard worden zou. Door te zeggen: van *mijnen* Vader, wil Jezus den indruk geven, dat deze werken tevens zijn goddelijk Zoonschap klaarlijk aanwezen; zij bevestigden immers zijn getuigenis omtrent zijn Zoonschap? De vraag, om welk van die werken zij Hem thans steenigen willen, ademt diepe verontwaardiging; er is zelfs een heilige spot in. Schijnbaar ziet Jezus met deze vraag over de eigenlijke oorzaak van hun dreigen om Hem te steenigen heen. Wij hooren de Joden dan ook deze aanmerking maken: *de Joden antwoordden Hem, zeggende: wij steenigen U niet over eenig goed werk, maar over Godslastering, en omdat Gij, een mensch zijnde, Uzelven God maakt,* 33. Toch raakt Jezus met zijne vraag de eigenlijke oorzaak van hunne vijandschap tegen Hem aan. 't Is wel zoo dat de naaste reden, waarom zij Hem steenigen wilden, in zijn zooeven gesproken woord lag; maar er was eene dieper gelegene oorzaak, en deze bestond in de werken, die Jezus gedaan had. Lezen wij niet in ons Evangelie dat hun haat juist wegens de genezing van den kranke bij het badwater Bethesda werd opgewekt, hfdst. 5, en deed niet juist de genezing van den

blindgeborene hun haat tot woede stijgen? hfdst. 9. De toekomst zou de juistheid van zijn oordeel bevestigen: een treffelijk werk, de opwekking van Lazarus, zou den doorslag geven aan het plan om Hem te dooden. Dat Hij een schijn van Godslastering op Zich bracht, deed hun haat tegen Hem niet geboren worden, maar bracht voor een oogenblik hun geweten tot zwijgen, en was hun eene welkome gelegenheid, om een reeds lang bestaanden haat bot te vieren. Dit is het wat Jezus hun tot besef brengen wil; zijne vraag heeft de strekking om hen te doen gevoelen, dat zij Hem eigenlijk om zijne werken haten, en in zijne woorden een hun aangenamen vrijbrief zoeken, om Hem vanwege zijne werken te dooden.

Jezus antwoordde hun: is er niet geschreven in uwe wet: Ik heb gezegd: gij zijt goden? 34. *Indien de wet die goden genaamd heeft, tot welken het woord Gods geschied is, en de Schrift niet kan gebroken worden;* 35, *zegt gijlieden tot Mij, dien de Vader geheiligd en in de wereld gezonden heeft: Gij lastert God; omdat Ik gezegd heb: Ik ben Gods Zoon?* 36. Deze redeneering van Jezus bevat geene ingewikkelde herroeping van het zooeven gezegde. Zij heeft echter evenmin tot doel, om de verborgenheid zijner eenheid met den Vader aan het menschelijk verstand duidelijk te maken. Christus vergenoegt Zich om overeenkomstig den eisch van het oogenblik te handelen, door de tegen Hem gerichte aantijging van Godslastering als ongerijmd af te wijzen. Daartoe stelt Hij voorop, dat al wat de Schrift zegt vast en bondig is; aan de wet, of, gelijk wij zouden zeggen, aan de Schrift des Ouden Verbonds laat zich niet tornen; daarom heet zij ook wet. Nu weet elk dat de Schrift in den 82sten Psalm de rechters goden heet. Door hun dezen titel te geven neemt zij hen als uit het midden der menschen weg, ten einde hen tegen dezen over te plaatsen, aan den kant Gods, om als vertegenwoordigers van Zijne Majesteit naast Hem te staan. Maakt de Schrift zich hier aan lastering Gods schuldig? Niemand zou het durven beweeren. Maar dan heeft men ook geene reden om Jezus een lasteraar Gods te heeten, als Hij Zich één met den Vader verklaart, en daarmede Zich Gods Zoon heet. Hij toch is meer dan de rechters der wereld. Deze brengen Gods woord niet, maar ontvangen het slechts; God spreekt tot, niet door hen. Christus daarentegen is de openbaring Gods zelve. Hij is geheiligd, afgezonderd van allen, en gezalfd boven allen, en zoo gezonden in de wereld, om er God te vertegenwoordigen. Lastert zoo een God, als Hij Zich zijn Zoon heet? Hij zou toch de werken niet kunnen doen, die Hij verricht, als de volheid des Vaders niet in Hem woonde,

en Hij uit deze volheid niet leefde. Op dit laatste bewijs van zijn goed recht om Zich Gods Zoon te heeten, Degene, die uit den Vader leeft, omdat de Vader in Hem is, en Hij uit den Vader, zoodat deze in Hem leeft, wijst het woord, dat thans volgt. *Indien Ik niet doe de werken mijns Vaders, zoo gelooft Mij niet*, 37. *Maar indien Ik ze doe, en zoo gij Mij niet gelooft, zoo gelooft de werken; opdat gij moogt bekennen en gelooven, dat de Vader in Mij is, en Ik in Hem*, 38. Op zijn woord alleen behoeft niemand te gelooven wat Hij van zijne betrekking tot den Vader zegt. Ook een bedrieger zou zich wel Gods Zoon kunnen heeten. Als zijn woord niet door goddelijke werken bevestigd was, zou het zelfs plicht zijn Hem niet te gelooven. Maar als Hij goddelijke werken doet, dan erkenne men deze ook voor goddelijke werken. Men zegge dan niet, als Hij een lammen en een blindgeborenen geneest, dat Hij een sabbatschenner en een bezetene is, niet waardig te leven. Zoo besluite men dan van de goddelijkheid zijner werken tot de waarachtigheid van zijne woorden. Men bekenne dat Hij niet lastert, als Hij Zich zoo één met den Vader heet, als degene slechts dit wezen kan, die zijn Zoon is.

Zij zochten dan wederom Hem te grijpen, en Hij ontging uit hunne hand, 39. Zij willen Jezus grijpen, maar kunnen niet wat zij willen; eene onzichtbare hand houdt hunne hand terug. Jezus verbreekt den kring, dien zij om Hem vormen, en gaat den tempel uit. *En Hij ging wederom over de Jordaan, tot de plaats, waar Johannes eerst doopte, en Hij bleef aldaar*, 40. Met den tempel verlaat Hij de stad, en begeeft Zich naar eene landstreek, die Hem een welbereiden akker voor zijne prediking aanbood. 't Was de landstreek, waar de Dooper, zijn wegbereider, zoolang gearbeid had. Daar was door zijnen voorlooper het zaad gestrooid, dat Hij thans wilde inoogsten. Meteen was Hij er tegen de aanslagen der Jeruzalemsche Oversten beveiligd. *En velen kwamen tot Hem, en zeiden: Johannes deed wel geen teeken; maar alles, wat Johannes van Dezen zeide, was waar*, 41. *En velen geloofden aldaar in Hem*, 42. Dat de oogst tot rijpheid gekomen was, bleek uit wat de lieden dier streek verklaarden, namelijk, dat alles wat Johannes van Jezus gezegd had waar was, al had hij geen enkel teeken gedaan om het te bevestigen. Zoo wierp Jezus' grootheid hare stralen op den man, die te voren van Hem gesproken had; Christus rechtvaardigt en verheerlijkt zijne knechten, als Hij, door Zich te openbaren, bevestigt, wat zij in zijn afwezen van Hem getuigd hebben.

HOOFDSTUK XI.

DE OPWEKKING VAN LAZARUS.

De dingen spoeden zich naar het einde; de ontknooping is nabij. Een laatste prikkel slechts is noodig om het Sanhedrin tot het besluit te brengen dat Jezus sterven zal. Deze prikkel wordt gegeven in het door Jezus aan den gestorven Lazarus gewrocht wonder.

En er was een zeker man krank, genaamd Lazarus, van Bethanië, uit het vlek van Maria en hare zuster Martha, 1. *Maria nu was degene, die den Heere gezalfd heeft met zalf, en zijne voeten afgedroogd heeft met hare haren; welker broeder Lazarus krank was*, 2. Hier verplaatst de evangelist ons naar Bethanië, voor het ziekbed van Lazarus. Omdat deze man niet algemeen bij name bekend was, waarschijnlijk wijl de oudste overlevering hem niet noemde, om der moordplannen wil, die de Joden later tegen hem smeedden, hfdst. 12 : 9, wijst de evangelist, die hiermede geene rekening behoefde te houden, hem met name aan. Om hem nog nader in den kring zijner lezers in te leiden, teekent hij hem als de broeder van twee bekende personen, te weten van de beide zusters Maria en Martha. Al heeft hij in zijn Evangelie over deze zusters nog niet gesproken, zoo wijst hij ze toch niet nader aan, naardien hij ze algemeen bekend acht; had Lukas trouwens hare namen niet uit de overlevering geboekstaafd? Luk. 10 : 39, 40. Met opzet echter zegt hij dat Maria dezelfde vrouw was, die later Jezus zalfde; de overlevering toch had haar naam in het verhaal der zalving niet genoemd. God stierde er zijne pen toe, omdat Hij eeren wilde, wie zijnen Zoon geëerd had.

Zijne zusters dan zonden tot Hem, zeggende: Heere! zie, dien Gij liefhebt, is krank, 3. De boodschap der zusters is zoo bescheiden mogelijk. Niet eens behelst zij het verzoek om te komen; zij achten het onnoodig, zoo al niet ongepast en kwetsend, om de liefde

den weg aan te wijzen. 't Is genoeg dat Jezus haren nood weet. Allicht deinzen zij ook voor het verzoek om zijne overkomst terug, wegens het gevaar, waaraan zij weten, dat Hij Zich blootstelt. Bethanië toch lag als in de schaduw van Jeruzalem, en Jeruzalem was de stad, waar men Jezus naar het leven stond.

En Jezus, dat hoorende, zeide: deze krankheid is niet tot den dood, maar ter heerlijkheid Gods; opdat de Zone Gods door dezelve verheerlijkt worde, 4. De verzekering, welke Jezus hier geeft, wordt wel niet rechtstreeks tot den bode der zusters gericht, maar toch gesproken met de bedoeling, dat zij haar ten antwoord op hare boodschap medegedeeld worde, vgl. vs 40. Door te zeggen dat deze krankheid niet tot den dood is, ontkent Jezus niet dat Lazarus sterven zal. Dit alleen wil Hij te kennen geven, dat het oogmerk, waarmede God deze krankheid over Lazarus brengt, niet hierin gelegen is dat Hij diens dood wil; zijn sterven zal het laatste bedrijf in de geschiedenis zijner ziekte niet zijn. Hij wijst hier niet den loop, maar het doel der krankheid aan, en doet dit in den wonderspreukigen vorm, waarin Hij veeltijds zijne gedachten inkleedde. Er blijft alzoo geene ruimte over voor den waan, dat Christus de krankheid aanvankelijk niet voor doodelijk gehouden, en eerst later zijne doling zou hebben ingezien. Meer zelfs weet Hij dan de bode, namelijk dat Lazarus, op het oogenblik dat Hij de tijding zijner ziekte ontvangt, alreede gestorven is. Maar ook weet Hij dat God in zijne opwekking den luister zijner macht openbaren zal, om de wereld tot de erkentenis te brengen, dat Hij sterker is dan de dood. Ook lette men er op dat Christus zijne eigene verheerlijking mede in het oogmerk Gods insluit. In de woorden: opdat de Zone Gods door dezelve verheerlijkt worde, kan het woordje: dezelve, zoowel op „krankheid," als op „heerlijkheid" terugslaan; het waarschijnlijkste is dat er de krankheid door aangewezen wordt. Alsdan bevatten de woorden: opdat de Zone Gods verheerlijkt worde, eene nadere omschrijving van het reeds aangegeven oogmerk der krankheid; God wil haar als middel om in den glans zijner eigene heerlijkheid die des Zoons te openbaren. Daarom zal Hij Lazarus niet dan door de hand zijns Zoons uit den slaap des doods oprichten. De Vader ijvert niet minder voor de eere des Zoons, dan Deze voor de eere des Vaders.

De opmerking van vs 5: *Jezus nu had Martha, en hare zuster, en Lazarus lief,* behoeft geene toelichting; wel echter is het bevreemdend om onmiddellijk hierna te lezen: *Als Hij dan gehoord had, dat hij krank was, toen bleef Hij nog twee dagen in de plaats,*

waar Hij was, 6. Want als Hij Lazarus en diens zusters liefhad, waarom snelt Hij hun dan niet terstond te hulp? Men moet hierop antwoorden, dat Christus hier eene aanwijzing des Vaders volgt; nooit toch deed Hij iets buiten den Vader om. Vraagt men, waarom God zijne reis naar Bethanië twee volle dagen vertraagde? Dan dient geantwoord, dat God dit deed in het belang der verheerlijking van Christus. Vier dagen zou het thans zijn dat Lazarus bij Jezus' aankomst in het graf gelegen had; het bederf zou al ingetreden zijn, het graf zou de doodslucht al uitademen. De Vader gaf zijnen Zoon het werk der opwekking niet eer te doen vóór het ten volle onmogelijk scheen geworden. Daardoor zou van het wonder der opwekking de heerlijkheid van Christus in haren vollen omvang uitstralen. Wie gevoelt echter niet dat het uitsluitend tot de bevoegdheid des Vaders behoorde om deze vertraging tusschenbeide te brengen? Het zou tegen de heilige orde der dingen indruischen, dat de Zoon zelf zijne verheerlijking zoeken zou, door opzettelijk iets te doen om den roem van zijn werk te verhoogen. Door den Vader over den tijd van zijn werk te laten beschikken, bewandelde Hij trouwens den weg der wijsheid; want op dien weg vond Hij zijne eere.

Daarna zeide Hij verder tot de discipelen: laat ons wederom naar Judéa gaan, 7. Met opzet noemt Hij Judéa, en niet, Bethanië; want Hij wil de discipelen het gevaar onder de aandacht brengen, waarin Hij Zich begaf, door naar een gewest te gaan, waar men niets vuriger dan zijnen dood verlangde. Trouwens wil Hij dat zij de vrees, die hun hart beklemt, uitspreken, om gelegenheid te hebben er hen van te ontlasten. *De discipelen zeiden tot Hem: Rabbi! de Joden hebben U nu onlangs gezocht te steenigen, en gaat Gij wederom derwaarts?* 8. Misschien verbergt zich onder de zorg voor den Meester zekere bezorgdheid voor zich zelven, voor welke zij zich schamen uit te komen. *Jezus antwoordde: zijn er niet twaalf uren in den dag? Indien iemand in den dag wandelt, zoo stoot hij zich niet, overmits hij het licht dezer wereld ziet*, 9; *maar indien iemand in den nacht wandelt, zoo stoot hij zich, overmits het licht in hem niet is*, 10. Zeggen wil Hij dat, evenals aan den dag een bepaald aantal uren toegemeten is, alzoo de duur van het arbeidsleven der dienstknechten Gods met nauwkeurigheid afgebakend is. Elk krijgt zijn eigen dag van God. Zoolang deze dag duurt, bestaat er voor ons leven niet het minste gevaar; gelijk de zon er zorg voor draagt, dat de dag geen oogenblik korter duurt, dan behoort, alzoo Gods voorzienigheid, dat geene seconde van den ons toegemeten

levensduur door de boosheid der vijanden ons wordt ontnomen. Onbevreesd kunnen wij dan den weg onzer roeping ingaan; zoolang de dag duurt kan geen dood ons deeren. Alleen dan zouden wij in gevaar komen als wij, door uit vrees onzen plicht na te laten, ons leven ten koste van onzen plicht zochten te verlengen; ons leven zou in dat geval een gestolen leven worden, waarin wij niet langer op de goddelijke bescherming konden rekenen.

Dit sprak Hij; en daarna zeide Hij tot hen: Lazarus, onze vriend slaapt; maar Ik ga heen, om hem uit den slaap op te wekken, 11. Na door de voorgaande woorden hun moed gesterkt te hebben, maakt Jezus zijnen discipelen met het eigenlijk doel der aangekondigde reize bekend. 't Is om den slapenden Lazarus uit den slaap te gaan opwekken. De bijvoeging: onze vriend — is een beroep op hunne gemeenschappelijke toegenegenheid voor den gestorvenen vriend, gedaan met het oogmerk om hen vaardig te maken tot het trotseeren van het aan het verblijf in Judéa verbonden gevaar. Jezus spreekt hier zeer liefelijk van den dood der zijnen, daar Hij hem een slaap heet. Vergeten wij echter niet dat het hier gebezigd beeld meer is dan een op het graf geworpen bloemenkrans; door den dood slaap te heeten kondigt Jezus Zichzelven als Dengene, die even machtig is om de dooden op te wekken, als wij om een slapenden wakker te maken. Jezus' woorden waren dubbelzinnig; de discipelen vatten ze dan ook op van den natuurlijken slaap, misschien wel onder den invloed van hun verlangen om eene reden te vinden, waarmede zij hunnen heer de gevaarlijke reis konden ontraden. *Zijne discipelen dan zeiden: Heere! indien hij slaapt, zoo zal hij gezond worden,* 12. Men ziet, dat zij met wat Jezus zegt hunne winste doen; naardien de slaap een teeken is, dat de ziekte eene gunstige wending neemt, zoo is het onnoodig dat Jezus naar Lazarus gaat om hem te genezen. *Doch Jezus had gesproken van zijnen dood; maar zij meenden dat Hij sprak van de rust des slaaps,* 13. Dit noodzaakt Jezus om hen onbewimpeld Lazarus' dood aan te kondigen: *toen zeide Jezus tot hen vrij uit: Lazarus is gestorven,* 14. Als Hij er op volgen laat: *en Ik ben blijde om uwentwil, dat Ik daar niet geweest ben, opdat gij gelooven moogt; doch laat ons tot hem gaan,* 15, dan levert Hij ons een zijdelingsch, maar toch klemmend bewijs, dat de dood van Lazarus geen gevolg was van eene opzettelijke vertraging zijnerzijds; anders had Hij niet gelijk thans kunnen spreken. 't Is om der jongeren wil dat Christus Zich verblijdt in de beschikking des Vaders, die Hem van Lazarus' ziekbed verwijderd hield; want nu is Hem de deur ge-

opend tot een wonder, dat krachtiger voedsel aan het geloof der discipelen toereikt, dan de genezing van den kranken Lazarus met zich gebracht hebben zou. 't Is bepaaldelijk met het oog op de ure der verzoeking, die voor zijne discipelen staat aan te breken, dat Jezus Zich verheugt over de beschikking des Vaders, om hun geloof vóór dien tijd door een wonder zonder wedergade te sterken. Dat Hij tot zijne discipelen zegt: opdat gij gelooft — in plaats van den term: versterking des geloofs, te gebruiken, verklaart zich daaruit, dat Christus overeenkomstig de wijze der ondervinding tot hen spreekt. Bij elken nieuwen graad toch, waartoe het geloof opklimt, schijnt den geloovende zijn vorig geloof toe als was het dien naam niet waardig: zoo ook doet de ontsteking van een helderder licht van het minder heldere zeggen, dat het geen licht was. Op zijn bevel om te vertrekken laat Thomas zich hooren: *Thomas dan, genaamd Didymus, zeide tot zijne mededicipelen: laat ons ook gaan, opdat wij met Hem sterven*, 16. Dat woord verraadt meer liefde dan geloof; hij gelooft genoeg in Jezus' waardigheid, om zijn leven voor Hem te laten, maar niet genoeg in zijne wijsheid, om Hem rustig te volgen. *Jezus dan, gekomen zijnde, vond dat hij nu vier dagen in het graf geweest was*, 17. *(Bethanië nu was nabij Jeruzalem, omtrent vijftien stadiën van daar)*, 18. *En velen uit de Joden waren gekomen tot Martha en Maria, opdat zij haar vertroosten zouden over haren broeder*, 19. Intusschen zorgde God dat het door Christus te verrichten wonder onder vele getuigen geschiedde. Alles moest daartoe samenloopen. De goede naam, die het zwaar beproefde gezin had, lokte velen uit Jeruzalem naar het sterfhuis toe; de korte afstand tusschen deze plaats en Bethanië maakte den gang gemakkelijk. Zoo vond Jezus, bij zijne aankomst in het vlek er tal van Judeërs aanwezig. Maar het voornaamste was de omstandigheid dat Lazarus zelf reeds vier dagen in zijn graf had gelegen. Uit alles ziet men dat God van dit wonder de meest mogelijke ruchtbaarheid wilde; dit wonder zou trouwens eene laatst getuigenis aan Jeruzalem zijn, dat aan alle aarzeling ten goede of ten kwade een einde maken moest. Men lette er op dat Christus zelf deze openbaarheid niet zocht; Hij voor Zich wierp eer een sluier over zijne werken, dan dat Hij ze als op eene hoogte verrichtte. Maar de Vader wilde het zoo, opdat de Zoon verheerlijkt zou worden.

Martha dan, als zij hoorde, dat Jezus kwam, ging Hem te gemoet; doch Maria bleef in huis zitten, 20. Dat Martha Jezus te gemoet snelt, en Maria in huis blijft zitten, en eene afwachtende houding aanneemt, doet ons beider aard kennen; wij zien hier kennelijk de-

zelfde Martha en Maria als in Luk. 10:38—42. *Zoo zeide Martha dan tot Jezus: Heere! waart Gij hier geweest, zoo ware mijn broeder niet gestorven*, 21. Dit woord is geen zijdelingsch verwijt; ongetwijfeld toch wist Martha dat Lazarus reeds gestorven was toen Jezus het bericht zijner krankheid ontving. Het is enkel eene betuiging van spijt of leedwezen. Er ademt in dit woord tevens geloof in de macht en liefde van Jezus. Echter waant zij niet dat Jezus thans niets meer zou kunnen. *Maar ook nu weet ik, dat alles, wat Gij van God begeeren zult, God het U geven zal*, 22. Zoo gaat Martha voort. Wat zij op het oog heeft, durft zij niet onder woorden brengen; het is te groot om het te zeggen. 't Is toch aan de opwekking van haren broeder, dat zij denkt. Voor de hope dat Jezus Lazarus weder levend maken zal, vindt zij grond in de innige verhouding, waarin Jezus tot God staat, gebleken als deze is uit de omstandigheid, dat God Hem op zijn gebed nooit iets weigerde, zelfs dan niet als Hij voor een doode het leven vroeg. Jezus bevestigt hare hope. Zoo toch lezen wij vs. 23: *Jezus zeide tot haar: uw broeder zal wederopstaan.* Echter voldoet deze verzekering Martha niet ten volle. Uit vrees van door misverstand van Jezus' woord er meer uit te halen dan er in ligt, geeft zij Jezus gelegenheid om Zich nader te verklaren. *Martha zeide tot Hem: ik weet, dat hij opstaan zal in de opstanding ten laatsten dage*, 24. 't Is als zegt zij: Heere! als Gij het oog hebt op de opstanding ten laatsten dage, dan zegt Gij mij niets nieuws; want dat weet ik reeds. Och, of gij mij van mijns broeders opstanding iets zeidet dat ik niet weet, namelijk dat hij terstond weder opstaan zal. *Jezus zeide tot haar: Ik ben de opstanding en het leven; die in Mij gelooft, zal leven, al ware hij ook gestorven*, 25; *en een iegelijk, die leeft, en in Mij gelooft, zal niet sterven in der eeuwigheid*, 26*a*. In plaats van haar te zeggen wat Hij doen zal, geeft Jezus haar een getuigenis van wat Hij is. Want het is Christus voor alles te doen om in het wonder Zichzelven aan de zijnen te openbaren; Hij wil dat Martha Hem uit het wonder, dat Hij gereed staat aan haren broeder te verrichten, als de opstanding en het leven der zijnen leere kennen. Daarom zegt Hij haar vooraf dat Hij de opstanding en het leven is; niet slechts Degene, die ons deze weldaden van den Vader toebrengt, maar de opstanding en het leven zelf, Degene, die Zich slechts met ons in gemeenschap behoeft te stellen, om ons uit den dood in het leven te doen ingaan, daar Hij louter leven is. Door haar dit van Zichzelven te getuigen, alvorens Hij het wonder der opwekking verricht, maakt Hij dat zij, in den spiegel van dit wonder, Hem-

zelven als de opstanding en het leven der zijnen aanschouwen kan. Zoo werkt Hij met de bedoeling des Vaders mede, deze namelijk, dat in dit wonder zijne heerlijkheid aan de zijnen geopenbaard worden zal. Hij wil den zijnen doen weten, dat allen die in Hem gelooven, leven zullen; zijn zij gestorven, dan zullen zij uit den dood herleven, en leven zij, dan zullen zij niet sterven in der eeuwigheid. Een dood toch, die tegen zijne eigene natuur in, van een overgang naar het onreine, van God verlatene gebied, een overgang naar het reine, van God vervulde leven geworden is, mag geen dood meer heeten; voor den geloovige heeft hij zijn karakter ten eenenmale verloren. *Gelooft gij dat?* 26*b*. Dat Christus, na deze verzekering aan Martha gegeven te hebben, haar vraagt of zij dat gelooft, heeft ook zijne reden. Deze reden ligt niet daarin dat Hij Martha's geloof noodig hebben zou om het wonder te kunnen verrichten; zij ligt in iets anders. Zal het wonder voor Martha eene bevestiging des geloofs, en geene veroordeeling van ongeloof zijn, dan is het noodig, dat zij vooraf in Christus als in de opstanding en het leven geloove. *Zij zeide tot Hem: Ja, Heere! ik heb geloofd, dat Gij zijt de Christus, de Zone Gods, die in de wereld komen zou*, 27. Door ja te zeggen, erkent zij dat Christus de opstanding en het leven is; in hare belijdenis van zijn Messiasschap en Zoonschap wijst zij den grond van haar ja aan.

En dit gezegd hebbende, ging zij heen, en riep Maria, hare zuster, heimelijk, zeggende: de Meester is daar, en Hij roept u, 28; *deze, als zij dat hoorde, stond haastelijk op, en ging tot Hem*, 29. *(Jezus nu was nog in het vlek niet gekomen, maar was in de plaats, waar Hem Martha te gemoet gekomen was,)* 30. Het blijkt dat Jezus Martha gelast had om Maria te roepen. Voorzeker had Hij zelf tot Maria kunnen gaan; dat Hij dit niet deed, maar op een afstand van het vlek bleef, verklaart zich waarschijnlijk uit zijn heiligen weerzin om de opmerkzaamheid op zijn persoon en zijn wonder te trekken. Hoe geheel anders zou een toovenaar hebben gehandeld! Bij den waren Messias zoekt gij tevergeefs naar eenig pogen, om door het maken van gerucht de algemeene aandacht te trekken; Hij liet niet, gelijk de farizeën, voor Zich uit trompetten. Er kwamen in het onderhavige geval nog bijzondere redenen tot het aannemen eener terugtrekkende houding bij: vooreerst dat het bezoek van Jezus den besloten kring eener familie gold, en zijne hulpe het eigenaardig karakter van een vriendendienst had; daarna dat de wetenschap aangaande de aanleiding, welke de Joden uit het wonder der opwekking zouden nemen om tot zijnen dood te besluiten,

Hem den plicht oplegde, om alles te vermijden, wat ruchtbaarheid aan zijn werk bijzetten kon. Martha handelde dan ook ten volle in zijnen geest, door Maria heimelijk te roepen; bij haar werkte allicht de bezorgdheid mede, dat Jezus in gevaar komen zou, als Hij Zich onder de Jeruzalemsche Joden mengde. Toch was Gods Raad anders; de gang zijner Voorzienigheid bewoog zich in tegengestelde richting. *De Joden dan, die met haar in het huis waren, en haar vertroostten, ziende Maria, dat zij haastelijk opstond en uitging, volgden haar, zeggende: zij gaat naar het graf, opdat zij aldaar weene*, 31. Een misverstand moest er aanleiding toe geven, dat Gods wil om het wonder der opwekking voor aller oog te doen geschieden, volbracht werd. *Maria dan, als zij kwam, waar Jezus was, viel aan zijne voeten, zeggende tot Hem: Heere! indien Gij hier geweest waart, zoo ware mijn broeder niet gestorven*, 32. Maria is te zeer in de macht van hare smart om als Martha een gesprek met Jezus te kunnen voeren; zij kan alleen Martha's eerste woord tot Jezus herhalen, dat in deze dagen in den mond der beide zusters als bestorven was. *Jezus dan, als Hij haar zag weenen, en de Joden die met haar kwamen, ook weenen, werd zeer bewogen in den geest, en ontroerde Zichzelven*, 33. Het woord „bewogen" wijst eigenlijk eene opwelling van verontwaardiging aan; de bijvoeging „in den geest" verwijst naar gewaarwordingen, die in samenhang staan met het hoogste in den mensch, namelijk het gebied van zijne heilige beginselen en godsdienstige overtuigingen. 't Is alzoo onjuist om hier aan natuurlijke aandoeningen te denken, die door het zien der tranen van de omstanders waren opgewekt; in dat geval zou de ziel, en niet de geest, als zetel der aandoening aangewezen zijn. Om Jezus' ontroering te begrijpen, moeten wij ons in de omstandigheden van het oogenblik verplaatsen. De tranen der zusters en der omstanders stellen Hem de grootte van het geleden verlies voor oogen, en doen Hem beseffen, hoe groot de hulpe en de vertroosting zijn, die Hij gereed staat aan te brengen. Tegelijk echter bedenkt Hij dat het hoogste betoon zijner macht en ontferming zijn volk aanleiding en prikkel geven zal tot de grootste misdaad; vss. 47—50. Is het vreemd, dat het gezicht van de duivelsche boosheid, welke zijn werk zal doen ontwaken, als het tot zijn doodvonnis den weg banen zal, zijne ingewanden als omkeert? Toch duurt deze ontroering slechts kort. Geen oogenblik doet zij Hem aarzelen om het Hem opgedragen werk te doen. Al is het ten koste van zijn leven, Hij zal Lazarus het leven hergeven. Hij ontroerde Zichzelven, *en zeide: waar hebt gij hem gelegd?* 34*a*.

Zij zeiden tot Hem: Heere! kom en zie het, 34*b*. Hierop gaan allen te zamen naar het graf. Allen weenen; ook *Jezus weende*, 35. 't Is waar, Hij weet dat Hij Lazarus na enkele oogenblikken levend voor Zich zal stellen, maar deze wetenschap neemt de plaats voor het medegevoel en de tranen niet weg. Wij hebben geen Christus, die bloot handelend optreedt; maar een, die voor Hij ons verlost, ons leven medeleeft en ons lijden medegevoelt. Dat moest ook zoo zijn. Hij mocht ons lijden niet wegnemen door eene enkele daad van almacht; want het is eene straffe der zonde. Daarom was het noodig dat het, eerst innerlijk, straks ook uiterlijk, zijn lijden werd, of, om in de taal der Schrift te spreken, dat Hij onze krankheden op Zich nam en onze smarten droeg. Elke zegen, dien Hij ons toebracht, is vrucht van een offer, waarbij Hij zijne vreugde prijsgaf, om ze met onze smart in te wisselen. *De Joden dan zeiden: ziet, hoe lief Hij hem had! 36. En sommigen uit hen zeiden: kon Hij, die de oogen des blinden geopend heeft, niet maken, dat ook deze niet gestorven ware?* 37. Al zijn de omstanders door de tranen van Jezus getroffen, zoo openbaart zich toch bij sommigen hunner eene boosaardigheid, die ons ontroert, niet het minst omdat hare zaden ook in ons hart liggen. Sommigen toch achten zijne vriendschap voor Lazarus niet zoo groot als zijne tranen schijnen te zeggen. Met een beroep op de genezing van den blindgeborene zeggen zij, dat de Christus Lazarus' dood wel had kunnen voorkomen!

Thans is de gang naar het graf ten einde. Opnieuw wordt Jezus ontroerd, gelijk wij lezen: *Jezus dan wederom in Zichzelven zeer bewogen zijnde, kwam tot het graf; en het was eene spelonk, en een steen was daarop gelegd*, 38. Mogelijk gaf de boosaardige opmerking der Joden, van welke het vorige vers melding maakte, er aanleiding toe, dat Hij opnieuw aangegrepen werd door de gedachte, dat de boosheid der menschen uit het werk zijner goddelijke kracht en genade het grootste gruwelstuk smeden zou. Deze hernieuwde ontroering duurde echter slechts kort. *Jezus zeide: Neemt den steen weg. Martha, de zuster des gestorvenen, zeide tot Hem: Heere! hij riekt nu al, want hij heeft vier dagen aldaar gelegen*, 39. Jezus gaat spoedig over tot zijn werk door de wegneming van den grafsteen te bevelen. Zijn bevel ontlokt aan Martha de opmerking, dat het lichaam reeds reuk der ontbinding aan zich had, wijl het al vier dagen in het graf had gelegen. Wat haar deze opmerking maken deed, valt niet met zekerheid te zeggen; mogelijk was het zekere voorzorg, die den Heere voorbereiden wilde op een onaangenaam schouwspel, dat Hem, naar zij vreesde, anders al te pijnlijk verras-

sen zou. God echter bestierde het zoo, dat de verwijzing naar de zwarigheden, die er aan de opwekking verbonden waren, wegens de intrede van de ontbinding, vooraf ging, om de heerlijkheid Gods straks voor allen te klaarder te laten uitkomen. *Jezus zeide tot haar: Heb Ik u niet gezegd, dat, zoo gij gelooft, gij de heerlijkheid Gods zien zult?* 40. Het geeft Jezus aanleiding om er Martha op te wijzen dat het geloof niets onmogelijk behoeft te achten. Zoo zij gelooft, zal zij Gods overmacht over dood en verderf aanschouwen. De woorden: heb Ik u niet gezegd, zinspelen op de boodschap van vs 4. *Zij namen dan den steen weg, waar de gestorvene lag. En Jezus hief de oogen opwaarts, en zeide: Vader! Ik dank U, dat Gij Mij gehoord hebt*, 41. Thans wendt Jezus de oogen naar den hemel en begint Hij tot den Vader te spreken. Hij dankt Hem voor de verhooring van zijne bede om Lazarus' herleving. Zoo bleek het dat Martha juist oordeelde toen zij van zijne wonderen als van verhoorde gebeden sprak. *Doch Ik wist, dat Gij Mij altijd hoort; maar om der schare wil, die rondom staat, heb Ik dit gezegd, opdat zij zouden gelooven, dat Gij Mij gezonden hebt*, 42. Want hoewel Christus wist, dat de Vader Hem niets weigeren zou, zoo wil Hij toch, door alles van Hem te vragen, de knechtelijke gestalte handhaven, waarin Hij om onzentwille ingegaan was. Opdat niemand echter denke, dat hier in de verhooring van zijn gebed iets ongewoons geschiedde, zegt Hij openlijk, dat Hij er alleen ter wille der schare melding van maakt. Hij wil er de schare tot het geloof, dat de Vader Hem het wonder geeft te doen, door voorbereiden, opdat zij er eene vingerwijzing in zie naar zijne goddelijke zending. Immers laat zich niet denken, dat God zijn gebed hooren zou, als Hij was wat zijne vijanden van Hem lasteren; wij weten toch dat God de zondaars niet hoort. *En als Hij dit gezegd had, riep Hij met groote stemme: Lazarus, kom uit!* 43. Letterlijk luidde Jezus' woord: herwaarts, naar buiten! De kracht der stem, waarmede Hij riep, wees op de vastheid van zijnen wil. *En de gestorvene kwam uit, gebonden aan handen en voeten met grafdoeken, en zijn aangezicht was omwonden met eenen zweetdoek. Jezus zeide tot hen: ontbindt hem, en laat hem heengaan*, 44. Hier past het ons niet te spreken; wie het leest, zwijge en aanbidde.

Van dit wonder laat zich zeggen dat het in de geschiedenis van van Jezus soortgelijke beteekenis had als het wonder op Karmel in die van Elia. Het wees op afdoende wijze Christus als Zoon van God aan. De ongeloovigen hebben het gevoeld, en deswegens alle moeite gedaan, om dit wonder te loochenen. Het brengt een

glimlach op de lippen, als men de ongeloovigen zich ziet vermoeien om het feit der opwekking van Lazarus op het gebied der verdichting over te brengen, en elkander hoort verwijten, dat de gronden, waarop men het doet, geen steek houden. De een zegt: Lazarus was schijndood; maar pas heeft hij het gezegd of een ander merkt op, dat wie door zoo te spreken het toeval te hulp roept, zichzelven eene akte van onvermogen tot verklaring van dit feit uitreikt. Wat dan? Men heeft geantwoord, dat alles op een misverstand berustte; het geheele verhaal zou eene gelijkenis zijn, uitgedacht om de gedachte te omkleeden dat Jezus de verworpelingen des volks uit hunnen geestelijken dood opwekte. De fout bestond hierin, dat de overlevering de gelijkenis opvatte als eene gebeurtenis. Alsof, zeiden anderen, deze geschiedenis niet door het geheel van de geschiedenis, welke Johannes van zijnen held geven wil, geëischt werd, als overgang tot de ontknooping van het drama zijns levens! Neen, zoo laten zij volgen, geheel het verhaal van Lazarus' opwekking is opzettelijk door den schrijver van het vierde Evangelie verdicht. Wat, roept een laatste uit: opzettelijk verdicht! Zulk eene andere stelling is onzinnig; neen, Johannes beschrijft wel degelijk historie, als hij Lazarus' opwekking verhaalt, maar — de opwekking van Lazarus is een vroom bedrog van Jezus zelven, eene laatste poging om door een kunststuk zonder wederga eene verlorene zaak te herstellen. Zoo eindigt het ongeloof in lastering. Waarlijk, zoolang de ongeloovige wetenschap zichzelve zoo telkens herziet en zoo fel bestrijdt, is zij meer geschikt om spot dan ongeloof bij ons te verwekken.

Velen dan uit de Joden, die tot Maria gekomen waren, en aanschouwd hadden, hetgeen Jezus gedaan had, geloofden in Hem, 45. Dat vele Joden, die van het wonder getuige waren geweest, in Jezus geloofden, prikkelde de vijanden om tot doortastende maatregelen over te gaan. Wellicht werkte het tevens mede, om de Jezus kwalijk gezinde getuigen van Lazarus' opstanding, te brengen tot wat in het volgende vers vermeld wordt. *Maar sommigen van hen gingen tot de farizeën, en zeiden tot hen, hetgeen Jezus gedaan had*, 46. Het behoeft geen betoog dat zij dit niet deden met de bedoeling om de farizeën gunstig voor Jezus te stemmen; zij wilden deze veeleer waarschuwen tegen wat het gevolg zou zijn, als zij Hem ongehinderd lieten voortwerken. *De overpriesters dan en de farizeën vergaderden den raad, en zeiden: wat zullen wij doen? Want deze mensch doet vele teekenen*, 47. *Indien wij Hem alzoo laten geworden, zij zullen allen in Hem gelooven, en de Romeinen zullen*

komen, en wegnemen beide onze plaats en volk, 48. De maat was reeds vol; de opwekking van Lazarus deed haar overloopen. Bij den haat voegde zich thans de vrees; men zag den tijd naderen, waarop heel het volk wegens de wonderen Jezus als Messias uitroepen zou. Dat zou in een oorlog met de Romeinen wikkelen, die op den ondergang van stad en volk uitloopen zou. Het ergste van alles was dat het alsdan met den Raad zelven gedaan zou zijn. Wat te doen om den verderen voortgang van Jezus' invloed te voorkomen? Dat was de vraag, die den Raad in verlegenheid bracht; men wilde den steen, dien God ten hoofd des hoeks bestemd had, verre van zich werpen, maar hij was zwaar en niet gemakkelijk te verwijderen. Uit alles blijkt dat de Raad als met blindheid geslagen was. Zij begrepen er niets van dat Jezus geen Messias van deze wereld was; anders zouden zij van zijne erkenning door het volk geene staatkundige verwikkelingen gevreesd hebben. Zelfs op hun standpunt gedroegen zij zich als dwazen; gesteld toch dat de Christus een strijd met Rome uitlokte, wat reden dan nog om te vreezen? Die sterker was dan den dood, zou het zeker met den Romein wel weten te vinden.

En een uit hen, namelijk Kajafas, die deszelven jaars hoogepriester was, zeide tot hen: gij verstaat niets, 49. *En gij overlegt niet dat het ons nut is, dat één mensch sterve voor het volk, en het geheele volk niet verloren ga*, 50. Op grove manier verwijt Kajafas zijnen medeleden hun gebrek aan doorzicht en doortastendheid. Men herinnere zich hierbij dat Kajafas behoorde tot de sadduceeuwsche partij, van wier leden Jozefus zegt, dat zij, in onderscheiding van de farizeën, zich ook tegenover elkander ruw en onbeschaafd gedroegen, als waren zij elkander vreemd. Kajafas doet niet de taal van het recht, maar van de staatkunde hooren; het is ons nut, zegt hij. Schuldig of onschuldig, Jezus moet sterven. Het belang eischt dat één voor velen sterve, opdat Israëls staat niet onderga. *En dit zeide hij niet uit zichzelven; maar, zijnde hoogepriester deszelven jaars, profeteerde hij, dat Jezus sterven zou voor het volk*, 51. Hier wijst Johannes aan dat het woord van Kajafas eene hoogere beteekenis heeft dan deze zelf wist, en bijaldien hij het wist, genegen zou zijn er aan toe te kennen. Johannes toch brengt dat woord in samenhang met de hoogepriesterlijke waardigheid, die Kajafas in dit gedenkwaardig jaar bekleedde. Op den weg van den hoogepriester lag het om telken jare het groote zoenoffer voor de zonde des volks aan te bieden; deze taak vervulde Kajafas op dit tijdstip zonder het te weten. God bediende Zich van den hoogepriester, omdat zijn ambt

hem aanwees als dengenen, door wien God zijn raad aan het volk bekend maakte, om den Christus aan te wijzen als het offer des volks. God eert het ambt ook in den goddeloozen ambtsdrager. 't Is waar dat Kajafas een kind des duivels was; het hinderde God echter niet om zijnen mond te openen tot het verkondigen eener heilige waarheid. De goede is Gods knecht, maar ook de booze ontkomt aan zijnen dienst niet, en wordt zijn slaaf. God spot, om zoo te spreken, met dezen goddeloozen priester, door hem iets te doen zeggen, dat buiten zijn weten om een profetisch woord is. *En niet alleen voor dat volk, maar opdat Hij ook de kinderen Gods, die verstrooid waren, tot één zou vergaderen*, 52. Johannes verliest niet uit het oog, dat hij voor Grieksche lezers schrijft. Daarom wil hij het misverstand voorkomen als ware Jezus alleen voor het volk Israël gestorven. De profetie van Kajafas toch had eene wijd omvattende strekking; onder het volk, waarvoor de Christus sterven zou, waren ook de kinderen Gods uit de volken begrepen. Johannes denkt hierbij alzoo niet aan in de verstrooiing wonende Joden, maar aan zulken, die uit de Heidenen zijn. Bepaaldelijk heeft hij het oog op de velen uit de Heidenen, die, gelijk een Cornelius, alreede uit God geboren zijn, maar nog geene huisgenooten en erfgenamen zijn geworden. Christus' dood zal dienen om hen op hunne plaats te brengen, namelijk in het huis Gods, alwaar zij met het Israël uit Israël tot één volk, ja tot één lichaam vereenigd, volle gemeenschap zullen hebben aan den zegen Abrahams.

Van dien dag dan af raadslaagden zij te zamen, dat zij Hem dooden zouden, 53. 's Volks oversten zijn thans overeengekomen om Jezus te dooden; hunne beraadslagingen loopen voortaan alleen over de vraag naar den tijd en de wijze, waarop het besluit zal worden uitgevoerd. Het eigenbelang heeft over de besluiteloosheid gezegevierd. *Jezus dan wandelde niet meer vrijelijk onder de Joden; maar ging van daar naar het land bij de woestijn, naar de stad, genaamd Efraïm, en verkeerde aldaar met zijne discipelen*, 54. De stad Efraïm lag eenige uren noordelijk van Jeruzalem. Door hare afgezonderde ligging bood zij Jezus een geschikt toevluchtsoord aan; de nabijheid der woestijn gaf Hem gelegenheid om, voor het geval dat men Hem vervolgen mocht, Zich met zijne discipelen terug te trekken. *En het Pascha der Joden was nabij, en velen uit het land gingen op naar Jeruzalem, vóór het Pascha, opdat zij zichzelven reinigden*, 55. De nadering van het Pascha deed velen uit het geheele Joodsche land alvast naar de hoofdstad optrekken, teneinde er zich door reiniging voor het heilig feest voor te bereiden.

Daardoor werd Jeruzalem gaandeweg met menschen vervuld, voor wie Jezus voorwerp van hooge belangstelling was. *Zij zochten dan Jezus, en zeiden onder elkander, staande in den tempel: wat dunkt u? dunkt u dat Hij niet komen zal tot het feest?* 56. Een voorgevoel vervulde de menigte dat Jezus' komst te Jeruzalem tot eene bloedige ontknooping aanleiding geven zou. Vandaar achtte men het niet onwaarschijnlijk dat Hij, ten einde deze te vermijden, Zich ditmaal niet op het feest zou vertoonen. Men was er echter niet zeker van dat Hij wegblijven zou; met spanning zag men uit naar de dingen die gebeuren zouden. *De overpriesters nu en de farizeeën hadden een gebod gegeven, dat, zoo iemand wist waar Hij was, hij het zou te kennen geven, opdat zij Hem mochten vangen,* 57. De overpriesters waren degenen van wie het gebod ambtshalve uitging; de farizeeën echter hadden tot de uitvaardiging er van den stoot gegeven. Daar het voor de oversten niet moeielijk kon zijn om Jezus' verblijfplaats te ontdekken, werd dit gebod ongetwijfeld meer gegeven om indruk te maken dan om uitgevoerd te worden. „Het diende om zijne aanhangers schrik aan te jagen, en het volk gaandeweg tegen Hem als tegen een gevaarlijk mensch in te nemen."

HOOFDSTUK XII.

DE LAATSTE WEEK.

Jezus dan kwam zes dagen vóór het Pascha te Bethanië, daar Lazarus was, die gestorven was geweest, welken Hij opgewekt had uit de dooden, 1. Van Efraïm begaf Jezus Zich over Jericho, alwaar Hij Zich bij de feestgangers aansloot, naar Jeruzalem. In plaats echter van met de schare tot Jeruzalem toe te trekken, scheidde Hij Zich te Bethanië van haar af, liet haar door gaan, en bleef zelf aldaar achter. Dit geschiedde op den dag voor den sabbat, die aan het Paaschfeest voorafging. Dezen sabbat bracht Hij alzoo in Bethanië door, zijne laatste rustplaats hier op aarde. *Zij bereidden Hem dan aldaar een avondmaal, en Martha diende; en Lazarus was een van degenen, die met Hem aanzaten,* 2. Deze maaltijd werd waarschijnlijk aangericht op Zaterdagavond, na afloop van den sabbat. Het waren ingezetenen van Bethanië, die dezen maaltijd ter eere van Jezus bereidden. Uit Mattheus en Markus blijkt dat hij gehouden werd ten huize van zekeren Simon, de melaatsche bijgenaamd, vermoedelijk een door Jezus genezen kranke, die Hem zijne dankbaarheid wilde bewijzen, door Hem namens zijne medeingezetenen te ontvangen. Lazarus en zijne zusters waren er alzoo als gasten; Martha had bovendien de eervolle taak van dienares op zich genomen. Waarschijnlijk had zij om deze eer verzocht; niets liever toch deed zij dan dienen. Wat Lazarus betreft, het is voldoende dat hij er is; zijne tegenwoordigheid is eene zwijgende hulde aan Christus gebracht. Van den kant der Bethaniërs was deze maaltijd een heldenfeit. Het Sanhedrin had geboden, dat elk, die wist waar Jezus was, het te kennen zou geven, opdat men Hem gevangen nemen mocht; de Bethaniërs boden Hem als onder de schaduw van Jeruzalem een openbaar eeremaal aan. Beter antwoord kan Bethanië het Sanhedrin niet geven. Men ziet hier de

vrees uitgedreven door de liefde. *Maria dan, genomen hebbende een pond zalf van onvervalschten, zeer kostelijken nardus, heeft de voeten van Jezus gezalfd, en met hare haren zijne voeten afgedroogd; en het huis werd vervuld van den reuk der zalf*, 3. De oude volken van het Oosten waren gewoon bij feestelijke maaltijden de gasten te zalven; zoo lezen wij dan ook in Ps. 23:5: Gij richt de tafel aan voor mijn aangezicht, Gij zalft mijn hoofd met olie. Dat werk der zalving heeft Maria, Lazarus' zuster, op zich genomen. Daartoe had zij eene flesch van echten nardus gekocht; men houde hierbij in het oog dat dit kostbaar vocht in die dagen veelvuldig werd nagemaakt. Deze nardus werd geleverd in luchtdicht gemaakte flesschen, waarvan men den dunnen hals afbreken moest, om bij den inhoud te kunnen komen. Maria opent de flesch boven het hoofd van Jezus, en na dat op de gebruikelijke wijze gezalfd te hebben, giet zij de nagenoeg nog volle flesch over zijne voeten uit. Heel het huis wordt er met den geur der zalf door vervuld. Zoo overvloedig heeft zij den nardus, als ware het slechts gewoon water, over Jezus' voeten uitgestort, dat zij verplicht is deze af te drogen. Daartoe gebruikt zij hare haren; zij maakt deze los en gebruikt ze als een doek. Daardoor voert zij hare hulde ten top; bij de Joden toch werd het de vrouw als eene groote vernedering aangerekend om met loshangende haren aan anderen te verschijnen. Zoo blijkt het dat Maria geen offer te groot, en geen dienst te gering acht, waar het Jezus, ja, waar het zijne voeten geldt. *Zoo zeide dan een van zijne discipelen, namelijk Judas, Simons zoon, Iskariot, die Hem verraden zou*, 4: *waarom is deze zalf niet verkocht voor driehonderd penningen, en den armen gegeven?* 5. *En dit zeide hij, niet omdat hij bezorgd was voor de armen, maar omdat hij een dief was, en de beurs had, en droeg hetgeen gegeven werd*, 6. Judas verraadt den handelaar; hij weet de waarde van den nardus te schatten. Deze waarde bedroeg in onze munt de som van ongeveer 120 gulden; neemt men in aanmerking dat deze som destijds grootere waarde vertegenwoordigde dan hedendaags, dan staat men over Maria's offervaardigheid verbaasd. Men wete dan dat een penning, in onze munt 42 centen, volgens Mattheus 20:2, het gewone dagloon voor een arbeider was; daaruit kan men afleiden dat 300 zulke penningen destijds tweemaal zooveel waarde hadden als nu. Hier helpt ons Judas, tegen zijne bedoeling in, om ons een maatstaf van Maria's liefde te geven. Schijnbaar nam hij het voor de armen op, in werkelijkheid had hij zijne eigene beurs op het oog. Om ons dat duidelijk te maken, deelt Johannes ons mede, dat Judas belast was

met de geldelijke belangen van Jezus en zijne discipelen. Hij droeg de beurs. Wat de geloovigen aan Jezus en den zijnen uit hunne goederen gaven, nam hij in ontvangst, en viel er wat uit te geven, dan werd hem dit opgedragen. Waarschijnlijk hadden de discipelen, na gemerkt te hebben dat hij beter dan een hunner met geld kon omgaan, hem onderling dezen post opgedragen. Zijn post werd hem een valstrik. Hij pleegde een gedeelte der gaven, die hij den armen uitreiken moest, voor zichzelven te behouden. Een man, die dit deed, onder de omstandigheden, waarin hij verkeerde, was tot alles in staat. Hoe was het mogelijk om onafgebroken in de tegenwoordigheid van een meester te verkeeren, die niet nam, maar gaf, en niet de aardsche dingen zocht, maar de eeuwige; en toch, nog wel in den weg des onrechts, de dingen te zoeken die van deze wereld zijn, en niets te beoogen dan eigen vleeschelijk belang! Om te stelen onder het oog van Eenen, die telkens toonde te weten wat in den mensch was! Om anderen tot gerechtigheid op te wekken en zelf de ongerechtigheid te dienen! Men kan dief wezen zonder huichelaar te zijn; Judas echter moest beide tegelijk wezen. En tusschen huichelaar en verrader is de afstand niet groot! *Jezus dan zeide: laat af van haar; zij heeft dat bewaard tegen den dag mijner begrafenis*, 7. *Want de armen hebt gij altijd met u, maar Mij hebt gij niet altijd*, 8. Volgens Judas was de handelwijs van Maria eene nuttelooze verkwisting. Dezen waan neemt Jezus hier weg. Niemand acht eene flesch van dezen balsem te kostelijk om er aan een geliefden doode de plechtigheid der balseming mede te voltrekken. Welnu, zulk eene zalving is hier bij voorbaat geschied. Maria heeft waarlijk den balsem niet doelloos uitgestort; bij voorbaat heeft zij Mij gebalsemd, en alzoo den dag van heden tot den dag mijner begrafenis gemaakt. Niet ten onrechte heeft zij hare flesch tot dit werk bewaard; want de dag mijns doods is nabij; nog een korten tijd en Ik ben niet meer bij u. Gij bekommert u om de armen? Maak u niet bezorgd; hen hebt gij altijd bij u, zoodat er steeds voor u gelegenheid overblijft hen wel te doen. Mij echter hebt gij niet altijd. Wie mij nog eenig goeds toebrengen wil, heeft er zich mede te haasten. Laat dan Maria met rust; zij heeft een goed werk aan Mij gewrocht.

Eene groote schare dan der Joden verstond dat Hij aldaar was; en zij kwamen, niet alleen om Jezus' wil, maar opdat zij ook Lazarus zouden zien, dien Hij uit de dooden opgewekt had, 9. *En de overpriesters beraadslaagden dat zij ook Lazarus dooden zouden*, 10; *want velen van de Joden gingen heen, om zijnentwil, en geloofden in Jezus*, 11.

Het is Johannes kennelijk te doen ons te laten zien dat de krachtigste betooning van Jezus' macht en liefde, gegeven in de opwekking van Lazarus, de hoogste kondgeving van haat en boosheid uitlokte. De vijand besefte dat hij doortasten moest, wilde hij niet overwonnen worden; het gold hier: nu of nooit. Opmerkelijk is het aandeel dat de priesters hadden in de plannen tegen Jezus; de sadduceeuwsche partij, tot welke zij grootendeels behoorden, bleek uit haren slaap wakker geschud; van de hooghartige hoogte, waarop zij zich vergenoegd had om de rol van toeschouwer te spelen, daalde zij in het strijdgewoel af, om met hare natuurlijke vijandin, de farizeeuwsche partij, saam te werken tot den dood van Jezus. Dat ook tot den dood van Lazarus besloten werd, toen bleek, dat velen der Joden, die naar Bethanië gingen om hem te zien, om zijnentwil in Jezus geloofden, teekent iets voor de toekomst; het wijst aan dat de wereld in dezelfde mate de getuigen van Jezus haten zal, als er kracht zal uitgaan van hun getuigenis.

Des anderen daags, eene groote schare, die tot het feest gekomen was, hoorende dat Jezus naar Jeruzalem kwam, 12, *namen de takken van palmboomen, en gingen uit Hem te gemoet, en riepen: Hosanna! gezegend is Hij, die komt in den naam des Heeren, Hij die is de Koning Israëls*! 13. Wat hier verhaald wordt geschiedde daags na den sabbat. Groot was de schare, die Jezus te gemoet trok, nadat zij van zijn verblijf te Bethanië kennis genomen had. Niet minder groot was de geestdrift, met welke zij Jezus als Koning Israëls, Jeruzalem, de stad des konings, binnenhaalden. De palmtakken, waarmede de menigte Jezus te gemoet trekt, zijn zinnebeelden der koninklijke inhuldiging, vgl. 2 Makk. 14 : 4; hunne beteekenis wordt vertolkt door den kreet der vreugde, die de schare bij den aanblik van Jezus aanheft. Op zich zelf is het roepen van Hosanna nog geen bewijs dat men Jezus als Messias erkent; dit woord, dat „geef toch heil" beteekent, wordt in Psalm 118 de schare toegeroepen, die optrekt tot de inwijding van den tweeden tempel. Maar dat het in den mond der schare eene bede is, ten behoeve van den Messias tot God gericht, blijkt uit wat met dezen uitroep saamgevoegd is. Hem toch, wegens Wien zij hun Hosanna hemelwaarts doen klimmen, erkennen zij als een, die van Jehova's wege tot hen komt, ja, als de Koning Israëls. Onomwonden huldigt de schare Jezus alzoo als Messias; waarlijk, de ure scheen geslagen, waarop het Messiaansche koninkrijk opgericht worden zou. Israël scheen tot de slotsom zijner geschiedenis gekomen. *En Jezus vond een jongen ezel, en zat daarop; gelijk geschreven is,* 14: *Vrees niet, gij*

dochter Sion! zie, uw Koning komt, zittende op het veulen eener ezelin, 15. Jezus onttrekt Zich ditmaal aan het betoon der hulde niet; er moet immers eene profetie vervuld worden? God had aan Sions dochter, dat is, aan Jeruzalem, aangekondigd dat de Messias tot haar komen zou, maar zóó, dat men scherpe oogen moest hebben, om den Koning in Hem te onderkennen; want Hij zou tot haar komen als een arme Koning, op eene ezelin gezeten. Jezus, wetende dat de ure der vervulling dezer profetie gekomen was, doet het zijne, om haar letterlijk tot vervulling te brengen. Op eene jonge ezelin gezeten, trekt Hij met de schare naar Jeruzalem op. De wijze waarop Hij optreedt, is alzoo in volle overeenstemming met den geestelijken aard van zijn koninkrijk. Nu Hij Zich als Koning uitroepen laat, terwijl Hij op eene ezelin rijdt, is er geen gevaar, dat zijne verschijning eene vleeschelijke geestdrift uitlokken zal, die tot oproerige bewegingen aanleiding zou kunnen geven; nu Hij op eene ezelin zit, behoeft Hij niet gelijk weleer te verzwijgen dat Hij de Christus is. De Romein zelf zal zich over zulk een Messias niet ongerust maken. Men houde toch in het oog dat de ezel bij de Oosterlingen even veracht is als bij ons; alleen het muildier beschouwen zij, evenals het paard, als een edel dier. Daarom duidt de ezel de armoede van den Messias aan. Naardien de ezel echter een vreedzaam dier was, dient hij evenzeer om den vreedzamen aard van zijn koninkrijk in het licht te stellen, in aansluiting aan het profetisch woord: Ik zal de wagens uit Efraïm uitroeien en de paarden uit Jeruzalem; en Hij zal den Heidenen vrede spreken, Zach. 9 : 10. „Deze beide begrippen van armoede en vrede kunnen zonder bezwaar met elkander in verband gebracht worden, gelijk ook die van rijkdom en oorlogsgeweld samenhangen." *Doch dit verstonden zijne discipelen in het eerst niet; maar als Jezus verheerlijkt was, toen werden zij indachtig, dat dit van Hem geschreven was, en dat zij Hem dit gedaan hadden,* 16. Deze opmerking is van gewicht, omdat zij ons doen zien dat de discipelen onopzettelijk handelden, en geenszins de bedoeling hadden, om een profetisch woord aan hunnen Heer te vervullen, teneinde Hem voor 's volks oog eene Messiaansche kleur bij te zetten. Zij wisten niet dat zij, door mede behulpzaam te zijn aan Jezus' plechtigen opgang naar Jeruzalem, aan de vervulling eener profetie dienstbaar waren. Zoo zien wij, dat wie het goede doet, meer doet dan hij weet; tevens blijkt hoe noodig het is dat onze oogen verlicht worden door den Geest, zullen wij de Schriften recht verstaan. Het was later voor de apostelen van gewicht te weten, dat de profetie van Zacharia aan

hunnen Heer vervuld was; dat toch leerde hen, dat zij geen anderen intocht van den Messias meer behoefden te verwachten.

De schare dan, die met Hem was, getuigde, dat Hij Lazarus uit het graf geroepen, en hem uit de dooden opgewekt had, 17. De schare, hier bedoeld is niet dezelfde als in vs 18 vermeld wordt; zij bestaat uit de Joden, die te Bethanië getuige waren van Lazarus' opwekking. *Daarom ging ook de schare Hem te gemoet, overmits zij gehoord had, dat Hij dit teeken gedaan had,* 18. Het getuigenis dat de in vs 17 genoemde personen heinde en verre aan het wonder van Lazarus' opwekking gegeven had, lokte menigten van feestgangers uit om Jezus te gemoet te gaan. Zij verlieten Jeruzalem, sloegen den weg naar Bethanië in, en ontmoetten daar de naar Jeruzalem optrekkende discipelen, met Jezus in hun midden; zij keerden zich om, sloten zich aan den stoet aan, en vermeerderden zoo het aantal dergenen, die den Messias opvoerden naar de koninklijke stad. *De farizeën dan zeiden onder elkander: ziet gij wel, dat gij gansch niet vordert? ziet, de geheele wereld gaat Hem na,* 19. De farizeën, getuige van de geestdrift der menigte, beginnen elkander te verwijten, dat zij niet doorgetast hebben, en wekken elkander op om, tot eigen behoud, tot het uiterste middel over te gaan.

En er waren sommige Grieken uit degenen, die opgekomen waren, opdat zij op het feest zouden aanbidden, 20. Wij moeten hier aan heidensche Grieken denken. Zij behoorden tot de vele Heidenen, die den God Israëls erkenden, en Hem op de feesten te Jeruzalem hunne hulde kwamen brengen. Hun was het eerste Voorhof des Tempels geopend, overeenkomstig het woord van Salomo, 1 Kon. 8:41—43, waarbij het huis des gebeds ook voor den vreemde werd open gezet. Alles kondigde aan dat de tijd naderde, waarop de volken tot het licht van Sion zouden opgaan. *Dezen dan gingen tot Filippus, die van Bethsaïda in Galilea was, en baden hem, zeggende: Heer, wij wilden Jezus wel zien,* 21. Hun wensch ging verder dan de begeerte om Jezus uiterlijk waar te nemen; daartoe toch hadden zij alle gelegenheid. Zij wilden een afzonderlijk godsdienstig onderhoud met Hem. *Filippus kwam en zeide het Andreas; en Andreas en Filippus wederom zeiden het Jezus,* 22. Filippus twijfelde er aan of het wel voegzaam was om Heidenen aan Jezus voor te stellen; daarom raadpleegt hij Andreas. Samen besluiten zij om het verzoek hunnen Heer over te brengen. *Maar Jezus antwoordde hun, zeggende: de ure is gekomen, dat de Zoon des menschen zal verheerlijkt worden,* 23. Jezus beantwoordt het tot Hem gericht verzoek niet, noch afwijzend, noch inwilligend; of Hij Zich met de

vragers in nadere betrekking stelde, is iets dat Johannes niet vermeldt, omdat het voor het oogmerk van zijn schrijven geen belang had. Liever zegt ons de evangelist welke gedachten het verzoek der Grieken bij Jezus opwekte. Dat Heidenen Hem begeeren te spreken, is Hem een teeken dat de groote wending, welke zijn sterven in de godsdienstige geschiedenis der wereld teweeg brengen zal, voor de deur staat. Jezus beseft dat de ure aangebroken is, waarop Hij verheerlijkt worden zal, daardoor bepaaldelijk, dat de Heidenen tot Hem zullen toevloeien. In deze Grieken, die Hem begeeren te zien, ziet Hij de schare die niemand tellen kan, uit alle volken der wereld, vertegenwoordigd. Dat doet zijn hart van blijdschap trillen. *Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: indien het tarwegraan in de aarde niet valt, en sterft, zoo blijft hetzelve alleen; maar indien het sterft, zoo brengt het veel vrucht voort,* 24. De voorstelling van zijne verheerlijking doet Hem stilstaan bij den weg er toe. Het moet met Hem gaan als met de tarwekorrel; gelijk deze in de aarde tot ontbinding overgaan moet, zal zij vrucht voortbrengen, zoo moest ook Hij sterven, zou zijne verschijning op aarde vrucht dragen voor de wereld. *Die zijn leven liefheeft zal hetzelve verliezen; en die zijn leven haat in deze wereld, zal hetzelve bewaren tot het eeuwige leven,* 25. Hier past Jezus den grondregel, dien Hij zoo vaak zijnen leerlingen voorhield, op Zichzelven toe. Zoo Hij uit gehechtheid aan het aardsche en natuurlijke leven weigerde het ten offer te brengen voor de behoudenis der wereld, zou niet alleen de wereld onherstelbare schade hebben, maar Hij-zelf ook. Aflegging des levens is ook voor Hem de eenige weg om het te behouden; alleen het geofferd leven wordt de heerlijkheid en de onsterfelijkheid deelachtig. Door het tot elken prijs te willen behouden zou Jezus het aan den dood en het verderf overgeleverd hebben. Hier is het haten van het leven juist het liefhebben van het leven; omgekeerd mag gezegd, dat hij zijn leven haat, die het liefheeft. Zeker uitlegger merkt hierbij op, dat dit woord de veroordeeling van de Grieksche opvatting des levens in zich sluit, waarbij men het aardsche leven buiten den weg van zelfverloochening en heiliging om zoekt te verheerlijken. *Zoo iemand Mij dient, die volge Mij, en waar Ik ben, aldaar zal ook mijn dienaar zijn. En zoo iemand Mij dient, de Vader zal hem eeren,* 26. Hier maakt Jezus de toepassing op zijne discipelen; de onbepaalde uitdrukking: zoo iemand, wijst aan, dat Hij niet slechts zijne apostelen, maar al zijne dienstknechten zonder onderscheid op het oog heeft; al worden hier de ambtdragers bijzonder bedoeld, zoo zijn toch de ambteloozen niet uitgesloten. Voor al de

zijnen geldt de wet, dat wie met Jezus verheerlijkt wil worden, Hem volgen moet op den weg der verloochening van het aardsche leven, zelfs al liep deze uit op den dood. Men deinze hiervoor niet terug; de weg achter Jezus leidt naar dezelfde heerlijke plaats, waar Hij straks wezen zal. Ja, er is nog meer te zeggen; de Vader zelf zal den dienstknecht zijns Zoons eeren. De Vader zal den knecht, die zijnen meester trouw gevolgd heeft, ook op wegen, die in gevaar des doods brachten, als een zoon eeren; want Hij zal hem Christus' heerlijkheid mede erven doen. Heil dan den knecht, die zijnen Heer liever heeft dan zijn leven; nu, een Heer, die zijn eigen leven voor zijne knechten gaf, is waard, dat zijne knechten zich in den dood geven om bij Hem te kunnen blijven

Nu is mijne ziel ontroerd; en wat zal Ik zeggen? Vader! verlos Mij uit deze ure! Maar hierom ben Ik in deze ure gekomen, 27. *Vader! verheerlijk uwen naam!* 28*a*. Uit deze woorden blijkt dat Jezus gevoelt wat het inhoudt om het leven te offeren. Bij de voorstelling van wat Hem wacht, als Hij straks ter slachting wordt geleid, wordt zijne ziel ontroerd. Men houde hierbij in het oog dat de ziel des menschen zetel is van alle ontroering, die met onze persoonlijke belangen in samenhang staat. Jezus bezigt met opzet de benaming ziel, omdat de ontroering, die Hem overvalt, veroorzaakt wordt door het vooruitzicht van zijn vreeselijk lijden. Zoo sterk mogelijk komt hier uit dat Hij waarlijk mensch was; ja, Hij was fijngevoeliger mensch dan wij, omdat Hij volkomener mensch was dan wij. Hij stelt Zichzelven een oogenblik de vraag wat — zoo toch, niet als een kreet der smarte, maar als eene vraag hebben wij de woorden: Verlos Mij uit deze ure, op te vatten — Hij den Vader bidden zal. Zal Hij bidden dat de drinkbeker van Hem weggenomen worde? Neen; dat nooit. Dat zou strijden tegen het belang zijns Vaders, die Hem op aarde gezonden heeft, opdat Hij door zijnen offerdood Hem verheerlijken zou. Op de ure zijns lijdens loopt alles wat Hij tot dusver gedaan en geleden heeft uit, als op het doel, dat bereikt moet worden, zal niet alles, wat Hij gedaan en geleden heeft, ijdel zijn. Daarom onderdrukt Hij de stem der natuur, en brengt alvast het offer, dat van Hem begeerd wordt, door te bidden: Vader! verheerlijk uwen Naam. Dit gebed komt in het kort hierop neder: Vader, doe met Mij wat Gij wilt, zoo uw Naam er slechts tot eere door komt; uwe eer is Mij liever dan mijn leven. *Er kwam dan eene stem uit den hemel, zeggende: En Ik heb Hem verheerlijkt, en Ik zal Hem wederom verheerlijken*, 28*b*. De stem is die des Vaders. De Vader beantwoordt de bede des Zoons

met eene dubbele verklaring: alreede heeft de Vader zijnen Naam door Jezus verheerlijkt onder Israël, ook voortaan zal de Vader zijnen Naam door Jezus verheerlijken in de geheele wereld. Ziehier den troost, welken Jezus ontvangt van den Vader; zijn offerdood zal de door Hem gewenschte vrucht zekerlijk dragen; indien zijn leven de beoogde vrucht afwierp, in des Vaders verheerlijking, zijn dood zal evenmin onvruchtbaar zijn, en de verheerlijking des Vaders ten gevolge hebben. Uit het donker van Christus' vernedering zal de glorie van den Naam des Vaders met onverdoofbaren glans te voorschijn treden.

De schare dan, die daar stond, en dit hoorde, zeide dat er een donderslag geschied was. Anderen zeiden: een engel heeft tot Hem gesproken, 29. Men houde hierbij in het oog dat er hier iets geschiedde dat boven het natuurlijke verheven was; om zulke verschijnselen waar te nemen is meer noodig dan het bezit van natuurlijke zintuigen; God zelf moest hier ooren geven om te hooren en te verstaan wat Hij tot den Christus sprak. De een werd hier meerder vatbaar gemaakt dan de ander om de goddelijke stem te hooren; de meesten vernamen slechts een geluid, terwijl anderen in dit geluid eene stem onderscheidden, en slechts enkelen onderscheidden wat er gezegd werd. *Jezus antwoordde en zeide: niet om Mijnentwil is deze stem geschied, maar om uwentwil,* 30. Jezus zelf had dergelijke uiterlijke openbaringen niet noodig; want Hij stond in rechtstreeksch en onmiddellijk verkeer met God. Dat de Vader Hem hier eene uiterlijke openbaring gaf, geschiedde om der schare wil. God toch wilde haar een teeken geven van zijn welbehagen in de gewilligheid van Christus om zijn leven te offeren tot verheerlijking van zijns Vaders Naam. De Joden kunnen waarlijk niet zeggen dat God den door hen verworpen Messias niet duidelijk genoeg als zijn Zoon aangewezen had. *Nu is het oordeel dezer wereld; nu zal de overste dezer wereld buiten geworpen worden,* 31. Nooit is grooter omwenteling geschied, dan thans voor de deur staat; de menschheid doorleeft het gewichtigste tijdperk harer geschiedenis. De ure des oordeels is gekomen, allereerst voor Israël, naar de wet, dat het gericht begint bij het huis Gods. Behoort Israël dan ook tot de wereld, die in den booze ligt? Ja; Israël zelf zal er het bewijs van leveren. Door zijn Messias aan het kruis te hechten, en den Heiligen Geest, die van zijne verhooging in den hemel getuigenis geven zal, te wederstaan, dient het een afdoend bewijs tegen zich in voor den goddelijken rechterstoel; zijn haat tegen Christus, belichaamd in de verwerping van zijn persoon en zijne dienaren,

getuigt dat hij verdorvener is dan de Heiden en gerijpt voor het gericht. De geschiedenis der Joden bevestigt de waarachtigheid van Jezus' woord; van de dagen af, dat de Christus verhoogd werd in den hemel, is de Jood vernederd, aan den geest der verdwazing overgeleverd, van de geheiligde erve gebannen, en geworden tot spot aller volken. Met het gericht over Jeruzalem vangt het groot gericht over de wereld aan, dat zijne afsluiting hebben zal in het gericht over de machten en de volken der wereld, en in dat over de dooden, van welk gericht wij weten dat het bij de verschijning van Christus gehouden worden zal. Eigenlijk leven wij dus tusschen den aanvang en het einde van het gericht in; het tijdperk, waarin wij leven is dat der goddelijke barmhartigheid over de Heidenen, dat God tusschenin gezet heeft, opdat wij, die Heidenen zijn, in Israëls plaats de vruchten van Christus' offerande plukken en het koninkrijk Gods ontvangen zouden. Deze gedachte, dat om onzentwil het gericht opgeschort is, moet ons tot verwondering over de barmhartigheid Gods stemmen; niet minder echter bewege ons de wetenschap, dat het gericht reeds aangevangen, en slechts opgeschort is, tot heiligen ernst. Voorzeker zal het einde van het historisch gericht niet minder zwaar zijn dan zijn aanvang; hoe zwaar toch zal de straf zijn van de Heidenen, die zich door het gericht over Jeruzalem, dat waarschuwend achter hen lag, niet hebben laten bewegen om bij Christus eene schuilplaats te zoeken, tegen het gericht, dat komen zal! Voorts blijkt kennelijk dat Christus het gericht in samenhang stelt met zijne eigene verheffing. Hij-zelf is Degene dien God allen als Rechter aangewezen heeft, door Hem op te wekken uit de dooden. Zijne verheffing aan de rechterhand Gods valt samen met de aanvaarding zijner koninklijke heerschappij; de meening trouwens, als moest Christus nog Koning der wereld worden, wordt kennelijk weersproken door de historie zelve, die ons leert dat Hij zijn koninklijk ambt alreede uitgeoefend heeft in het door Hem gehouden gericht over Jeruzalem. Want dat Hij Jeruzalems Rechter was, blijkt uit Daniël 9:26, alwaar het volk, dat komen zal, om stad en heiligdom te verderven, voorgesteld wordt als staande onder zijn bevel; heet het niet een volk des Vorsten, en wordt deze titel niet in het voorafgaande 25e vers juist aan den Messias gegeven? Laat ons in Christus den koninklijken Rechter vereeren en vreezen, en het groot achten, dat Hij om onzentwille zijne heerlijkheid verbergt en zijn gericht inhoudt, ja, van zijnen stoel opstaat om ons door het Evangelie genade en vrede toe te roepen, opdat wij behouden zouden worden van den

toekomenden toorn. Dat deze toorn komen zal, staat vast; het bij Jeruzalem begonnen oordeel zal te Babel eindigen. Indien God Jeruzalem niet gespaard heeft, zal Hij zeker Babel niet sparen. Wat thans volgt: nu zal de overste dezer wereld buitengeworpen worden — verplaatst ons naar den achtergrond der dingen, die voor het natuurlijk oog verborgen is. Sprake toch is hier van satan zelven, overste dezer wereld geheeten; niet, al zou hij rechtmatig gezag over haar hebben, maar omdat hij feitelijk haar in zijne macht heeft. De wereld, van welke hij overste wordt geheeten, is de menschheid, die na van Gods openbaring zich afgewend te hebben, aan zijne verduisterende en verdervende macht rechtvaardiglijk prijsgegeven is. De macht, welke satan over deze wereld verleend is, heeft alzoo haren wortel in den toorn Gods tegen de wereld, krachtens welken God den verleide overgeeft aan zijn verleider, opdat deze hem rijp make voor het gericht. Toch was satans macht nimmer onbeperkt. Dat zou het geval geweest zijn had God gewild wat satan wilde, namelijk, dat de menschheid het verderf toevallen zou, en hare erve, de aardsche schepping, hemel en aarde, wingewest der helle zou zijn. Maar omdat God, tegen alle verwachting, ja, schijnbaar tegen zijne eigene rechterlijke rechtvaardigheid in, aan den mensch genade wilde bewijzen, en aan het menschelijk geslacht op eigene erve zijn koninkrijk oprichten, stelt Hij satans verdervende werkingen grenzen. De historie der wereld levert ons het aangrijpend schouwspel op van eene worsteling tusschen den geest des kwaads en den Geest Gods, waarbij de laatste den eerste belet om het geheel des menschelijken geslachts den duivelen in boosheid gelijk te maken. Maar God weerhoudt satan niet slechts, Hij overwint hem, Hij werpt hem uit. Dat doet God door den mensch Jezus Christus, zijn eenige en eeuwige Zoon. Christus neemt de zonde der wereld weg door zijn bloed. Zie, daarmede is de reden vervallen, waarom de wereld aan satan overgegeven is; de rechtvaardigheid Gods toch, die zoo schrikkelijke straf eischte, is bevredigd geworden door den offerdood van Jezus Christus. Nu is de weg gebaand voor de heiligende werkingen van den Heiligen Geest; niet maar weerhoudend, neen herscheppend en reinigend treedt de Geest Gods op, om de harten der menschen met zichzelven te vervullen, en door zijne beschermende inwoning voor satan ontoegankelijk te maken. Zoo is satan door het kruis overwonnen; ons daarentegen werd het hout der vervloeking tot een boom des levens. 't Is dan ook met het oog op zijn kruis, dat Jezus hier ter plaatse de toekomstige uitwerping des satans aan-

kondigt. Daarmede wil Christus echter niet zeggen dat satan op staanden voet van de wereld zal worden gebannen. Veel geschiedt alvast; satans gebied wordt beperkt tot de ongeloovigen en Heidenen. Over de breede schare van Christus' discipelen heeft hij geene macht meer; hij leidt ze niet langer om naar zijnen wil, maar de Geest leidt ze in rechte lijn voorwaarts naar de heerlijkheid. Satan kan niet langer, vermomd als dienaar der rechtvaardigheid, in naam der wet hunne veroordeeling eischen; want de vloek der wet is verslonden in Christus. Hij mag hunne oprechtheid nog bij God verdacht maken als weleer de oprechtheid van Job; maar de Geest bekwaamt hen om in hun lijden, ja, in hun sterven om Christus' en Godes wil hunne oprechtheid zoo schitterend te bewijzen, dat alle aanklacht verstomt, en de aanklager van den hemelschen rechterstoel wordt verbannen. Dat hem nog macht wordt gelaten, veel macht zelfs, zoo, dat hem ruimte wordt gegeven om de zijnen rijksvormig tegenover het koninkrijk der hemelen te laten optreden, ontroere en schokke ons niet; het is niet in tegenspraak met Jezus' verzekering dat hij uitgeworpen worden zal. Satan toch wordt gebruikt tot de diensten des kwaads. Zal het rijk Gods hier in heerlijkheid worden opgericht, dan moet de wereld eerst door gericht worden gezuiverd van alle onverzoende zonde en van alle in het kwaad gerijpte zondaren. Maar het gericht komt niet voor de mate der zonde vol is; het onkruid kan niet uitgetrokken worden voor het opgewassen is. Wie is het die de wereld rijpen doet tot het kwade? Het is de vader des kwaads. Daarom kan hij niet gebannen worden vóór hij de geschiedenis der zonde hier op aarde tot haren afloop heeft gebracht, en de Christus wederkomen kan om gericht te houden. Wat den Christus in den hemel houdt, houdt hem op aarde; hij kan niet van hier, voor hij het schuim des kwaads naar boven heeft doen oprijzen, opdat het weggenomen worde uit het midden der menschheid, en ons geslacht gelijk worde aan wel gezuiverd goud. Aan den dienst van God ontkomt geen schepsel, zelfs satan niet; wil men God niet vrijwillig dienen, het zij zoo, God zal Zich nochtans van ons bedienen. Daaruit verklaart zich dat satan, na in den afgrond gebannen te zijn, weer losgelaten wordt, opdat hij de volkeren zou verleiden, Openb. 20:7, en niet voor goed wordt gericht, vóór de geschiedenis der zonde haar beslag gekregen heeft op aarde. Langzaam daalt hij, maar zeker; hij zal buiten geworpen worden, dat staat vast; de Zoon zal hier gezien worden in heerlijkheid, maar de satan zal eens verre van hier zijn; men zal hem niet zien en hij zal ons

niet zien; de sporen van zijn aanzijn op aarde zullen zelfs verdwijnen. *En Ik, zoo wanneer Ik van de aarde zal verhoogd zijn, zal hen allen tot Mij trekken,* 32. *(En dit zeide Hij, beteekenende, hoedanigen dood Hij sterven zou),* 33. Hier geeft Jezus zijdelings een antwoord op het verzoek der Grieken. Allen zal Hij tot Zich trekken; allen, Heidenen zoowel als Joden, straks, als Hij van de aarde verhoogd zal zijn. Dit trekken van Jezus is iets anders dan het trekken des Vaders, waarvan hfdst. 7 : 44 sprake was; het heeft zulken tot voorwerp, die alreede door den Vader in den weg van geloof en bekeering tot Hem getrokken zijn, en bestaat in hunne samenbrenging tot zich als tot hun gemeenschappelijk hoofd. Hierover spreekt Paulus als hij zegt, dat aan Christus opgedragen is om alles wederom tot één te vergaderen, Ef. 1 : 10, en bepaaldelijk Joden en Heidenen in zichzelven tot éénen nieuwen mensch te scheppen, Ef. 2 : 15. Alsdan zal het naar Jezus eigen woord, Joh. 10 : 16, ééne kudde worden en één herder. Door de verhooging, welke hiervoor noodig is en hiertoe den weg baant, verstaat Jezus, naar Johannes' eigene verklaring, zijn kruisdood. Toch wil Jezus niet zeggen dat Hij, terwijl Hij aan het kruis hangt, allen tot Zich trekken zal; integendeel leert ons de geschiedenis dat de zijnen, terwijl Hij aan het hout verhoogd werd, naar alle kanten verstrooid werden. Het hier bedoelde trekken is een werk des verheerlijkten; maar om verheerlijkt te worden, en hiermede gerechtigd en bekwaamd tot het werk der saamvergadering van alle uitverkorenen des Vaders, moet Hij eerst aan het kruis van de aarde verhoogd worden. Alleen door het kruis toch verzoent Hij hen met God, en verwerft Hij hun het recht om als broeders met Hem, den eerstgeborene, vereenigd, en zoo tot huisgenooten Gods verheven te worden. Door het kruis verzoent Hij Joden en Grieken met elkander, wijl het den scheidenden middelmuur tusschen hen beiden afbreekt. Door het kruis verheft Hij Zichzelven van Koning Israëls tot de hoogte van Zaligmaker en Heere der wereld, als tot het welverdiend loon zijner zelfsofferande, zoodat Hij niet langer wat buiten Israël is, op afstand van Zich behoeft te houden. In zijn kruis ligt het geheim zijner kracht.

De schare antwoordde Hem: wij hebben uit de wet gehoord, dat de Christus blijft in der eeuwigheid; en hoe zegt Gij, dat de Zoon des menschen moet verhoogd worden? Wie is deze Zoon des menschen? 34. Wat Jezus getuigt is den Joden een raadsel. Hij zegt, dat de Zoon des menschen van de aarde verhoogd moet worden, vgl. vss. 23 en 32; verstaat Hij nu door dezen Zoon des menschen den

Messias, dan spreekt Hij waarlijk al te vreemd. Uit de wet toch merkt men dat de Messias niet van de aarde weggenomen wordt, maar dat Hij op de aarde blijft. Zegt zij niet dat de koninkrijken der wereld den Messias zullen toevallen, en dat deze zijn rijk tot in eeuwigheid bezitten zal? Dan. 7. Daarmede toch is een vertrek van hier naar den hemel niet te rijmen. Of is de Zoon des menschen, van welken Jezus spreekt, misschien een ander, van den eigenlijken Messias onderscheiden? Zoo vragen de Joden, onbekend als zij zijn met den raad Gods, dat de Christus in den hemel verheerlijkt zal worden alvorens Hij op aarde verheerlijkt wordt, en Zich op aarde eene alleen door het geloof waarneembare gemeente van erfgenamen des koninkrijks vormen, alsvorens Hij zijne heerschappij zichtbaar op aarde vestigen zal. *Jezus dan zeide tot hen: nog eenen kleinen tijd is het licht bij ulieden; wandelt, terwijl gij het licht hebt, opdat de duisternis u niet bevange. En die in de duisternis wandelt, weet niet, waar hij heengaat,* 35. *Terwijl gij het licht hebt, glooft in het licht, opdat gij kinderen des lichts moogt zijn. Deze dingen sprak Jezus, en weggaande verbergde Hij Zich van hen,* 36. Jezus laat Zich met de bedenking der schare niet in; de tijd van redetwisten is voorbij. Hij vergenoegt Zich met haar te vermanen, om Zich, in eigen belang, den korten tijd, dat zijn licht hen nog beschijnt, ten nutte te maken. Door het licht verstaat Hij niet slechts dat zijner eigene tegenwoordigheid en werkzaamheid in hun midden, maar evenzeer alles, wat na zijn vertrek van deze wereld, door de prediking der apostelen en de werkingen des Geestes geopenbaard worden zal. Door van den tijd, waarop het licht hen nog beschijnen zal, als van een korten te spreken, kondigt Jezus aan, dat het woord en de Geest der Openbaring Israël weldra zullen verlaten; voor dit volk is de dag haast voorbij. Zeer schoon is de opmerking van een uitlegger, dat in ons vers de geschiedenis van Israël opgesloten ligt, van Jezus' dagen af tot op onzen tijd toe, gelijk die der Kerk in de verzen 31 en 32 begrepen is. Na den ondergang zijner zon dwaalt het als eene karavaan zonder gids in de woestijn der verstrooiing doelloos rond.

En hoewel Hij zoo vele teekenen voor hen gedaan had, nochtans geloofden zij in Hem niet, 37; *opdat het woord van Jesaja, den profeet, vervuld werd, dat hij gesproken heeft: Heere! wie heeft onze prediking geloofd, en wien is de arm des Heeren geopenbaard?* 38.

De Christus had zijn laatste woord tot Israël gesproken. Hij trok Zich van zijn volk terug. Het volk toch weigerde in Hem te gelooven; alle verder woord zou vergeefs gesproken zijn.

Bij dat verschijnsel staat Johannes, de evangelist, een oogenblik stil, ten einde het ons te verklaren. Vreemd was voorzeker dat de Joden niet geloofden. Jezus toch had vele en groote wonderen gedaan, die er op berekend waren om den ongeloovigsten en weerspannigsten Jood erkentenis af te dwingen. Wel staat het vast dat een geloof, dat ons met Christus ééne plant maakt, vrucht is van een hooger wonder, dan Johannes hier op het oog heeft, te weten van het wonder der wederbarende en verlichtende genade Gods. Maar dit neemt niet weg, dat het onnatuurlijk geheeten mag worden, zoo de wonderen er den mensch niet toe leiden, om te erkennen dat Jezus de Messias is, en alles bewegen, behalve het menschenhart. Zoo toch stond het in Israël. Men geloofde zelfs ondanks de grootste wonderen niet.

Alle bevreemding wijkt echter, nu Johannes ons herinnert dat het ongeloof der Joden voorzegd is. Jesaja heeft reeds voor eeuwen, in naam van alle profeten en apostelen verklaard, dat hunne prediking van den Messias onder Israël geene vrucht van beteekenis dragen zou. Het volk zou, in zijn geheel aangemerkt, niet in Hem gelooven; de krachtige werkingen der genade Gods zouden zich slechts aan een betrekkelijk klein getal in zijn midden openbaren.

Dat dit voorzegd is, heeft voor ons geloof geene geringe waardij. Men stelle zich voor dat het niet voorzegd was; wat dan? Zou men dan niet alzoo bij zichzelven gedacht hebben: is het ongeloof der Joden niet een bewijs tegen Jezus, dat Hij de Messias niet is. Want naardien de Joden Gods uitverkoren volk zijn, bestemd om het heil, dat de Messias aanbrengt, deelachtig te worden, en er de volken der wereld in hunne mate te doen deelen, kan een Messias, die van hen verworpen wordt, de echte niet zijn. Of het woord Gods aan Israël moet uitgevallen zijn? Maar hoe zou dat met Gods trouw zijn te rijmen? Thans echter zijn deze bedenkingen afgesneden; God toch heeft als merkteeken van den Messias aangewezen dat Hij door Israël verworpen worden zou. De vraag: hoe kan Gods belofte aan Israël vervuld worden, en hoe is dat te rijmen met Gods trouw? blijft dan wel over, maar wat voor ons allereerst noodig is te weten is toch boven allen twijfel vastgezet, namelijk dat Jezus de Christus is. De vraag zelve, die nog ter beantwoording overschiet, zal op zijn tijd in de Schrift aan de orde komen, opdat ons in de Schrift geene halve, maar eene afgeslotene openbaring van den raad Gods geschonken zou zijn. 't Was aan Paulus weggelegd dit vraagstuk, terecht het grootste der historie genoemd, tot oplossing te brengen, gelijk hij dit gedaan heeft van

het 9de tot het 11de hoofdstuk in zijnen brief aan de Romeinen.

Daarom konden zij niet gelooven, dewijl Jesaja wederom gezegd heeft, 39: *Hij heeft hunne oogen verblind, en hun hart verhard; opdat zij met de oogen niet zien, en met het hart niet verstaan, en zij bekeerd worden, en Ik hen geneze*, 40. Zoo even had de evangelist gezegd dat de Joden niet in Christus geloofden, opdat de profetie, die hun ongeloof aangekondigd had vervuld worden zou; het woord toch beheerscht de historie. Hier gaat hij nog eene schrede verder, en zegt, dat het profetisch woord hun het gelooven beslist onmogelijk maakte; want het bracht eene verblinding over hunne oogen, die hen verhinderde te zien, wat zij anders ongetwijfeld gezien zouden hebben, en eene verharding over hun hart, die hen gevoelloos maakte voor indrukken, die hen anders als overstelpt zouden hebben. Bracht de raad Gods, die in het profetisch woord geopenbaard en vastgelegd was, mede dat de Joden niet gelooven zouden, hier zien wij dat God ook de middelen bepaald en aangekondigd had, door welke deze raad volbracht worden zou. Hij zoude gebruik maken van zijn heilig recht om te verblinden en te verharden wien Hij wil; Hij toch is aan niemand eenige genade schuldig, en veeleer gerechtigd om allen kwaad toe te brengen, naardien de geheele wereld verwerpelijk en verdoemelijk is. Men vraagt hier misschien, of de Joden dan in Christus geloofd zouden hebben als God het door Jesaja gesproken gericht niet over hen gebracht had? Voorzeker zouden zij geloofd hebben; de verschijning van den Christus ging met zulke overweldigende teekenen zijner goddelijkheid gepaard, dat er eene opzettelijke verblinding en verharding der Joden noodig was, om hen aan de kracht dezer hemelsche bewijsvoering te onttrekken. Maar zou hun geloof van geestelijk gehalte zijn geweest en hun het eeuwige leven deelachtig hebben gemaakt? Geenszins; het zou een vleeschelijk geloof geweest zijn, dat geen ander heil over hen had gebracht, dan de wederoprichting van hun vervallen volksleven. Dit juist wilde God voorkomen; zijn raad toch bracht mede, dat Israël tijdelijk van het Messiaansche heil vervreemd worden zou, opdat de Heidenen het in zijne plaats deelachtig zouden worden, Rom. 11:11. Daarom maakte God eene uiterlijke bekeering onmogelijk, wijl zij eene wederoprichting des volks in haar gevolg gehad zou hebben, die zijne kinderen niet gebaat zou hebben, en de aanneming der Heidenen tot medeërfgenamen en huisgenooten verhinderd hebben zou. *Dit zeide Jesaja toen hij zijne heerlijkheid zag en van Hem sprak*, 41. Het in Jesaja's zesde hoofdstuk beschreven gezicht der heerlijkheid

Gods, tijdens welks ontvangst de hierboven aangehaalde woorden gesproken werden, wordt hier door den evangelist als eene openbaring van Christus aangemerkt. Daarmede loochent hij niet dat de Vader in deze openbaring tegenwoordig was; dit alleen wil hij zeggen, dat de openbaring Gods ook in de dagen des Ouden Verbonds daardoor geschiedde, dat de Vader het Beeld zijner heerlijkheid ons in onze eigene gestalte voor oogen stelde. Daarom kan elke openbaring des Vaders eene verschijning van Christus heeten, eene verschijning van zijnen Zoon, in de gestalte der heerlijkheid, waarin Hij eens en eeuwig optreden zal, als Hij zijn werk aan ons volbracht zal hebben, die van den verheerlijkten Christus. Zoo is alle zichtbare openbaring Gods onder het Oude Verbond eene profetische voorstelling van de gestalte, waarin God Zich in de toekomende eeuw openbaren zal, als Hij, van zijnen, in onze gestalte ingeganen Zoon, den vollen glans zijner tegenwoordigheid zal laten afschijnen. De vraag, of wij Christus van den Jehova des Ouden Verbonds te onderscheiden of met Hem te vereenzelvigen hebben, moet alzoo aldus beantwoord: dat Christus persoonlijk van Hem onderscheiden, en nochtans één in wezen met Hem is, zoodat elk, die Hem ziet, Jehova ziet.

Nochtans geloofden ook zelfs velen uit de Oversten in Hem; maar om der farizeën wil beleden zij het niet, opdat zij uit de synagoge niet zouden geworpen worden, 42. *Want zij hadden de eer der menschen lief, meer dan de eer van God*, 43. Ondanks het op Israël rustend oordeel der verstokking waren er toch nog velen onder dit volk, die in Jezus als in den Messias geloofden. De evangelist deelt deze bijzonderheid mede, niet om er ons den indruk door te geven, dat het deksel op 's volks aangezicht niet zoo vast was aangebonden, of het stond in elks believen om het op te lichten, maar om eene andere reden. Hij wil ons laten zien van hoe slecht gehalte het geloof was, dat enkel door de wonderen was gewerkt, opdat wij de wijsheid Gods zouden erkennen, die door het gericht der verstokking verhinderd had, dat dergelijk geloof heel het volk achter Jezus brengen zou. Aan de enkelen, die Hij niet blind en gevoelloos maakte, kan men zien hoe noodig het was dat Hij dit aan het geheel des volks deed. Wat kracht toch ging er van hun geloof uit? Geene de minste; het bracht hen niet tot belijdenis van den Christus; daarom was het niet verbonden met de zaligheid, naardien men met den mond moet belijden, zal men zalig worden, gelijk geschreven staat: met den mond belijdt men ter zaligheid, Rom. 10:9. Hun geloof toch wortelde niet in een hart, dat, gelijk

een akker van onkruid, gezuiverd was van de liefde tot de eere der menschen; de eer, die van God komt, werd van hen minder begeerlijk geacht dan de eer, die men van menschen ontvangt. Het bleek alzoo dat zij niet door den Vader tot kennis van Christus gebracht en tot Hem getrokken waren; daarom kon er ook geene kracht van hun geloof uitgaan, en was het gelijk aan dood kapitaal, dat geene rente voor zijn bezitter afwerpt.

En Jezus riep, en zeide: die in Mij gelooft, gelooft in Mij niet, maar in Dengene, Die Mij gezonden heeft, 44. *En die Mij ziet, die ziet Dengene, Die Mij gezonden heeft*, 45. Johannes verhaalt niet bij welke gelegenheid Jezus deze woorden gesproken heeft; zulks laat zich zelfs niet gissen. Dat wij hier Jezus' eigene woorden hebben, en geenszins een door Johannes opgemaakt kort begrip van Jezus' geheele prediking, blijkt kennelijk uit den aanhef: „en Jezus riep en zeide". In deze woorden wijst Jezus allereerst op het hoog gewicht zijner verschijning. Wie in Hem gelooft en Hem aanschouwt, wete, dat hij daardoor, dat hij in Hem gelooft, in den Vader zelven gelooft, en daardoor, dat hij Hem ziet, den Vader zelven ziet. Sterker kan Jezus zijne eenheid met den Vader niet laten uitkomen. Wat toch willen deze woorden zeggen? Dat God Zich zoo ten volle door Hem, in zijn woord en in zijn werk, aan ons openbaart, alsof Hijzelf van den hemel tot ons sprak en Zich aan ons zichtbaar maakte. Zoo kan God Zich slechts in zijnen eigenen, eenigen Zoon openbaren. Welk profeet zou kunnen zeggen: wilt gij in God gelooven, gelooft dan in mij, en wilt gij God zien, zie mij dan aan; want ik ben Gods Woord en ik ben Gods Beeld. Hier heft Christus zijn sluier op; alvorens Hij Zich van Jeruzalem terugtrekt, zegt Hij nog eens, zoo beslist en duidelijk als ooit, wie Hij is; eenvoudiger kan Hij het niet zeggen, dan hier, waar Hij over de verborgenheid zijner betrekking tot den Vader niet in de duistere woorden der wetenschap, maar in de klare taal des levens spreekt. *Ik ben een licht, in de wereld gekomen, opdat een iegelijk, die in Mij gelooft, in de duisternis niet blijve*, 46. Hier onderstelt Jezus dat wij allen van nature in duisternis zitten; de menschen zijn geboren in den nacht, en bovendien blind geboren, zoodat zij in eene dubbele donkerheid verkeeren. Maar Christus is het Licht der wereld. Dat is Hij daardoor, dat Hij de volle openbaring van God is, niet van God in het gemeen slechts, maar bepaaldelijk van den God des Verbonds, zoodat Hij openbaring is van wat God is als Zaligmaker der menschen. Hij verandert den nacht in een dag; daarbij zal de Geest zijns Vaders de oogen openen om het licht

zijner verschijning te zien. Welk eene groote schuld laadt men dan niet op zich door van zulk een licht het aangezicht af te wenden!

En indien iemand mijne woorden gehoord, en niet geloofd zal hebben, Ik oordeel hem niet; want Ik ben niet gekomen, opdat Ik de wereld oordeele, maar opdat Ik de wereld zalig make, 47. *Die Mij verwerpt, en mijne woorden niet ontvangt, heeft, die hem oordeelt; het woord, dat Ik gesproken heb, dat zal hem oordeelen ten laatsten dage*, 48. Jezus spreekt alzoo om in het licht te stellen dat het door Hem gesproken woord gewis tot veroordeeling dienen zal, waar het niet tot behoudenis gediend heeft. Weigert iemand om zijne woorden te gelooven, het zij zoo, Christus zal niet tegen hem opstaan en hem ten verderve verwijzen. Eens voorzeker zal Hij als Rechter over alle menschen zitten; maar thans, zoolang de bedeeling der genade duurt, zal men tevergeefs vonnissen van Hem verwachten. Hij is niet gekomen om te vervloeken, maar om te zegenen; niet om in de hel te werpen, maar om ten hemel op te voeren. Toch make dat den verwerper van zijn woord niet gerust; want zoo een heeft een rechter in het verworpen woord. Die niet gelooft is alreede veroordeeld door het woord, dat hij in zijn ongeloof verwerpt; want het Evangelie kondigt zoowel dengenen, die het verwerpt, de verdoemenis aan, als de behoudenis, dengenen die het aanneemt. Wie trouwens het Evangelie verwerpt, heeft geen grond om er zachter vonnis van te verwachten, naardien zijn ongeloof zijne verdoemelijkheid bezegelt. Of durft men zeggen dat niet verwerpelijk zou zijn, wie zich weigerachtig betoont, om uit genade gerechtvaardigd te worden van zijne zonden, en den Geest te ontvangen, die Hem tot den rang van zoon en erfgenaam Gods verheft? Christus zal dan ook in den komenden dag des gerichts zelf niets oordeelen; Hij zal het oordeel overdragen aan zijn woord. Dat woord moge hier worden geloochend, nochtans zal het tot in eeuwigheid worden bevestigd, niet slechts in de behoudenis dergenen, die het geloofd, maar ook in de verdoemenis dergenen, die het verworpen hebben. *Want Ik heb uit Mijzelven niet gesproken; maar de Vader, Die Mij gezonden heeft, Die heeft Mij een gebod gegeven, wat Ik zeggen zal, en wat Ik spreken zal*, 49. *En Ik weet, dat zijn gebod het eeuwige leven is. Hetgeen Ik dan spreek, dat spreek Ik alzoo, gelijk Mij de Vader gezegd heeft*, 50. Deze woorden stellen in het licht, waarom het woord van Jezus zoo groote beteekenis heeft, dat het in het gerichte dienen kan, om het werk eens rechters te doen. Het is geen woord van eigen

vinding, dat Jezus, buiten den Vader om, uit Zichzelven opgemaakt hebben zou. Uit zichzelven spreekt de wijsgeer, als hij ons zijn stelsel voordraagt, of de godsdienststichter, als hij ons zijne openbaringen komt verhalen. Maar de Zoon spreekt steeds en alleen uit den Vader; meer dan Woord wil Hij niet zijn, maar — ook niet minder. De Vader zelf gelastte Hem, bij zijne uitzending herwaarts, wat Hij ons zeggen moest, en hoe Hij het zeggen moest; welnu, aan dien last is de Zoon getrouw geweest. Zoo komt zijn onderricht geheel en al, zoowel wat den vorm als wat den inhoud betreft, den Vader toe; zijn woord is des Vaders woord. Niet voor niets wist de Zoon, dat het Hem toebetrouwde Woord in elk, die het gelooft, leven wordt, bron van geluk en vrede, licht en kracht, heiligheid en heerlijkheid. Zijne gehoorzaamheid aan den last om niet dan Gods Woord te prediken, is gesteund door de zekerheid, dat dit woord het eeuwig leven is. Daarom, dat zijn woord dat des Vaders zelven is, kan het dienen als grondslag van oordeel in het jongste gericht; omdat het met het eeuwig leven samenvalt, is vanzelf de eeuwige dood toegewezen allen mensch, die het verwierp. Met Jezus' woord wijst men het eeuwig leven van zich af, en maakt men zich des eeuwigen doods waardig.

HOOFDSTUK XIII.

JEZUS LAAT ZIJNE LIEFDE TEN VOLLE UIT.

En vóór het feest van het Pascha, Jezus, wetende, dat zijne ure gekomen was, dat Hij uit deze wereld zou overgaan tot den Vader, alzoo Hij de zijnen, die in de wereld waren, liefgehad heeft, zoo heeft Hij hen liefgehad tot het einde, 1. Hier verplaatst ons de evangelist naar den avond, die aan Jezus' sterfdag voorafging. Met dien avond begon de dag, waarop de Joden zich voorbereidden tot het Paaschfeest, dat aan den avond van den eerstvolgenden dag een aanvang nam met het eten van het Pascha. Van dit feest zou Christus zelf het lam zijn, dat geslacht worden zou; daarom bestond er voor Hem geene reden om het Pascha te eten. Ja, naardien Hij als het lam des feestes geofferd worden zou, vóór het feest zelf aanbrak, was de mogelijkheid afgesloten om het Pascha tegelijk met het volk te eten. De maaltijd toch begon des Vrijdagsavonds; alsdan echter zou Christus' vleesch reeds gebroken en zijn bloed reeds vergoten zijn; op denzelfden tijd, dat men de lammeren in den tempel slachtte, zou Hij zijn lichaam aan het kruis laten. Nochtans wilde Jezus het Pascha met zijne jongeren eten; daarom hield Hij het een dag vroeger dan het inviel. Dat Hij „grootelijks begeerd had dat Pascha te eten", gelijk het bij Lukas luidt, hfdst. 22 : 15, schijnt heen te wijzen op eene bede zijnerzijds hierom tot den Vader gericht. Is deze opvatting juist, dan ligt het voor de hand, om te denken, dat de Vader zelf Hem den avond voor het Pascha als de avond van zijn Pascha aangewezen had. Men heeft gezegd, dat Johannes van dat eten van het Pascha niets vermeldt, en onder het avondmaal in vs. 2 van ons hoofdstuk niets dan een gewonen maaltijd verstaat; stelt hij niet in vs. 29 het feest voor, als iets dat Jezus nog vieren moet? Dit laat zich echter misschien daaruit verklaren, dat het door Jezus hier gehouden Pascha, met het oog

op de eenige omstandigheden, waaronder het gevierd werd, niet volledig was wegens de afwezigheid van het feestlam. Hiervoor toch bestaat groote waarschijnlijkheid, naardien de slachting der lammeren in den Tempel eerst op den Vrijdagmiddag plaats vond; meer nog, er scheen eene bepaalde reden voor te bestaan in de omstandigheid dat Jezus zelf het lam van dit feest was. Ligt het niet voor de hand dat Hij door de afwezigheid van het lam Zichzelf aan zijne discipelen als het lam van het feest wilde aanwijzen? Bij deze opvatting wordt de omstandigheid dat Jezus aan de viering van dat Pascha de inzetting van het avondmaal verbond, zeer natuurlijk verklaard; de overbrenging van het lam op zijn persoon toch blijkt thans door de afwezigheid van het lam noodzakelijk te worden. Door het gebroken brood te nemen, en te zeggen: dit is mijn lichaam, dat voor u gebroken wordt — beantwoordt Jezus ongezocht de vraag: waar is het lam? Het lam, zegt Hij, ben Ik, neem het brood voor het lam, dat op het Pascha niet mag gemist.

Het onderhavige vers vormt de inleiding tot de volgende hoofdstukken van ons Evangelie. Johannes zegt ons dat Jezus bij alles wat Hij aan zijn laatste avondmaal deed en sprak, gedragen werd door de bewustheid, dat de ure zijner vernedering en verheerlijking gekomen was, en met deze zijne scheiding van deze wereld. Dat noopte Hem om aan zijne discipelen zijne liefde ten volle uit te laten; dit toch, en niet bloot dat Hij hen liefhad zoolang Hij leefde, is de beteekenis van de woorden: tot het einde.

Met deze volle uitlating zijner liefde maakte Hij een aanvang door de voetwassching. *En als het avondmaal gedaan was (toen nu de duivel in het hart van Judas, Simons zoon, Iskariot, gegeven had, dat hij Hem verraden zou),* 2. *Jezus, wetende, dat de Vader Hem alle dingen in de handen gegeven had, en dat Hij van God uitgegaan was, en tot God heenging,* 3, *stond op van het avondmaal, en leide zijne kleederen af, en nemende eenen linnen doek, omgordde Zichzelven,* 4. *Daarna goot Hij water in het bekken, en begon de voeten der discipelen te wasschen, en af te drogen met den linnen doek, waarmede Hij omgord was,* 5. Het nauwkeurige der beschrijving verraadt den ooggetuige. Men kan zien hoe Johannes, aangegrepen door het ongewoon schouwspel van eenen Meester, die slavendienst aan zijne discipelen bewijst, diens bewegingen met stomme verbazing volgde. Wie had ooit zoo iets aanschouwd? De Heer legt zijn opperkleed af, zoodat Hij alleen het onderkleed aanhoudt; daarop windt Hij den doek, waarmede Hij straks de voeten der discipelen wasschen zal, om de lendenen, wijl Hij beide

handen gebruiken moet, om het bekken naar hen heen te dragen. Zoo, als slaaf gekleed, buigt Hij zijne knieën, achter de voeten zijner jongeren, wascht hen de voeten, en droogt ze met den doek af. Zoo deed Hij het werk van den geringste onder de geringen. Wie echter weet dat in het Koninkrijk der hemelen de regel geldt: de meeste is de minste, verwondert zich over Jezus' handeling niet, hoezeer hij ze ook bewondert. *Hij dan kwam tot Simon Petrus; en die zeide tot Hem: Heere! zult Gij mij de voeten wasschen?* 6. Petrus heeft te veel eerbied voor zijnen Meester, om te kunnen gedoogen, dat Deze Zich tegenover hem vernedert; nochtans komt hij in eerbied voor Hem te kort, zooals uit zijne met eene weigering gelijkstaande vraag blijkt. De volle eerbied toch brengt mede, dat wij Christus ook dan zijn vrijen gang laten gaan, als Hij, naar het oordeel des vleesches, tegen zijne eigene belangen in schijnt te handelen. *Jezus antwoordde en zeide tot hem: wat Ik doe, weet gij nu niet, maar gij zult het na dezen verstaan*, 7. Hoewel Christus Zich als een knecht der zijnen aanstelt, laat Hij toch in zijn antwoord aan Petrus uitkomen, dat Hij hun heer blijft. Niets minder toch eischt Hij van dezen discipel dan blinde gehoorzaamheid. Op zachte wijze doet Hij hem gevoelen, dat zijne verwondering over Jezus' doen zich uit gebrek aan kennis van diens bedoeling verklaart; Petrus geloove daarom dat zijn Meester wijzer is dan hij, en late zich de voeten wasschen. Ook hier zien wij, dat Christus minder last van onze tegenspraak hebben zou, als wij levendiger overtuigd waren, dat al onze wijsheid tegenover Hem louter dwaasheid is. Meteen wil Christus Petrus het gehoorzamen vergemakkelijken, door hem te zeggen, dat hetzelfde verschijnsel, waaraan hij zich thans ergert, weldra door hem verstaan worden, en alsdan stoffe van bewondering aan hem geven zal. *Petrus zeide tot Hem: Gij zult mijne voeten niet wasschen in der eeuwigheid!* 8*a*. Tot dusver is Petrus' weigerachtigheid eenigszins te verontschuldigen geweest; thans echter kan niets tot hare verschooning in gebracht worden. Hij is vermaand en terechtgewezen; nochtans blijft hij zich wijzer achten dan Christus. Het schijnt wel als ware hij de meester en Christus zijn leerling. Hier slaat de eerbied in zijn tegendeel om, omdat hij niet behoorlijk door het geloof gesteund is, ons tot een wenk, dat geene deugd anders dan door het geloof bestand heeft. Anders komt de hoovaardij, die onder den ootmoed verborgen is, onverwacht te voorschijn, om onzen ootmoed te niet te doen; daarom sta elk onzer naar het geloof, dat de wijsheid nergens gevonden wordt dan bij Christus. *Jezus antwoordde hem! indien Ik*

u niet wassche, gij hebt geen deel met Mij, 8*b*. Zich door Jezus de voeten te laten wasschen, is volstrekt noodig om deel te verkrijgen aan zijne heerlijkheid. Waarom? Omdat het dient om den discipel te reinigen van den aardschen zin, en niemand met Christus verheerlijkt wordt, vóór hij van den aardschen zin gereinigd is. Vraagt men, hoe de wassching der voeten tot deze reiniging dient? dan dient geantwoord dat zij haar niet slechts afbeeldt, maar een welgekozen middel is om haar metterdaad tot stand te brengen. Waarom toch verzette zich Petrus tegen de vernedering van zijnen Meester? Omdat hij deze, zonder het zelf te weten, als zijne eigene vernedering aanmerkte, en er zich op zijne beurt den weg der vernedering door ingedreven zag. Door zich van Jezus de voeten te laten wasschen, toonde hij dus ten volle te breken met het droombeeld van een in aardsche heerlijkheid optredenden, en discipel te willen zijn van een naar het vleesch vernederden Messias. Meteen nam hij er de gevolgtrekking door aan, dat hij, die discipel is van een Meester, die zijne leerlingen de voeten wascht, ook zelf zijne grootheid zoeken moet op den weg der geringmaking van zich zelven, volgens het woord: die de meeste onder u wil zijn, zij aller dienaar. *Simon Petrus zeide tot Hem: Heere! niet alleen mijne voeten, maar ook de handen en het hoofd*, 9. Wel mag Petrus hier tevens Simon genaamd worden; want zijn natuurlijke aard komt hier in volle kracht te voorschijn. Wat snelle overgang van het eene in het andere uiterste! Men ziet dat het hart van den discipel diep getroffen is door de voorstelling van het geen deel met Jezus hebben; niets is hem onverdragelijker dan dat. Indien het gewasschen worden de weg is om één deel met Jezus te verkrijgen, dan wassche de Heere niet alleen zijne voeten, maar ook hand en hoofd. Uit dezen overijlden uitroep blijkt echter duidelijk dat Petrus de strekking der voetwassching nog niet begrepen heeft. *Jezus zeide tot hem: die gewasschen is, heeft niet van noode, dan de voeten te wasschen, maar is geheel rein. En gijlieden zijt rein, doch niet allen*, 10. *Want Hij wist, wie Hem verraden zou; daarom zeide Hij: gij zijt niet allen rein*, 11. Deze woorden van Christus hebben eene geestelijke strekking. Hij wil niet zeggen, dat zijne discipelen, op de voeten na, lichamelijk, maar wel dat zij geestelijk rein zijn. Daarmede verklaart Hij hen niet zondeloos, maar heet hen rein, omdat in hun binnenste aan de zonde de heerschappij ontnomen is, zoodat de gerechtigheid de overhand heeft. Nochtans hebben zij de overblijfselen des vleesches hun leven lang nog in zich; zoodat zij, hoewel gereinigd, zich toch telkens verontreinigen, als zij met

de aardsche verzoekingen in aanraking komen. Dat nu wordt hier figuurlijkerwijs als eene verontreiniging der voeten voorgesteld. Want gelijk iemand, die gewasschen is, zijne voeten verontreinigt, zoodra hij ze op den grond zet, alzoo wordt de geloovige naar de tot de aarde gekeerde zijde zijns wezens gedurig besmet. Wel wordt het werk der wedergeboorte hierdoor niet te niet gedaan, zoodat hare herhaling, en daarmede die van den doop, noodig zou worden, maar toch komen er smetten door op ons, die eene reiniging noodzakelijk maken. Deze smetten bestaan bepaaldelijk in de zondige bewegingen, welke Jezus hier in zijne discipelen bestrijdt, namelijk in den aardschen zin, en in de aardsche begeerlijkheden. Wij toch zijn van nature zoo aardsch, dat wij de heilige dingen eer wij het weten op aardsche wijze doen en beoordeelen, en wanen dat op het gebied van het heilige dezelfde wetten en regelen heerschen als op aardsch gebied; wij begrijpen niet gemakkelijk dat het door dienen tot heerschen, door lijden tot genieten, door gelooven tot aanschouwen, door geven tot bezitten, door sterven tot leven gaat; en zoo wij het al begrijpen, dan doet onze aardsche zin ons telkens afwijken van wat wij weten recht te zijn. Uit het aardsche leven, waarin wij met onze beide voeten staan, nemen wij, onbewust en onwillekeurig, als uit kracht van gewoonte, allerlei denkwijzen en stemmingen over, die met de wet en den aard van het Koninkrijk der hemelen strijdig zijn, en ons ongeschikt maken om ons op dit heilig gebied recht te bewegen. Daarom moet Christus ons dagelijks door zijn Woord en Geest de voeten wasschen, en niemand zal het rijk der heerlijkheid ingaan, die zich niet door Hem reinigen laat van de overblijvende besmetting der zonde. Het is echter allen oprechten discipelen eigen dat zij zich de voeten wasschen laten; zij hebben de gemeenschap aan den hemelschen Christus te lief, dan dat zij door in gemeenschap met hun vleesch te blijven, zich van deze zouden berooven. Als Christus voorts zegt, dat niet al de twaalven rein zijn, heeft Hij zijne discipelen willen wapenen tegen de ergernis, die Judas door zijn misdrijf geven zou, en hun tot tegenwicht daartegen een bewijs zijner goddelijke alwetendheid willen geven. Allicht wilde Hij ook den waan voorkomen als ware Judas van de ware genade vervallen, door te zeggen, dat hij onder de innerlijk reinen niet mocht medegeteld. Tevens bevat zijn woord eene laatste vermaning aan Judas, of hij zich misschien bekeeren mocht, waarom hij diens naam ook verzwijgt, opdat hij hem de deur tot bekeering niet toesluiten zou.

Als Hij dan hunne voeten gewasschen, en zijne kleederen genomen had, zat Hij wederom aan, en zeide tot hen: verstaat gij, wat Ik ulieden gedaan heb? 12. *Gij heet Mij Meester en Heere; en gij zegt wel, want Ik ben het,* 13. *Indien dan Ik, de Heere en de Meester, uwe voeten gewasschen heb, zoo zijt gij ook schuldig elkanders voeten te wasschen,* 14. *Want Ik heb u een voorbeeld gegeven, opdat, gelijkerwijs Ik u gedaan heb, gijlieden ook doet,* 15. *Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: een dienstknecht is niet meerder dan zijn heer, noch een gezant meerder, dan die hem gezonden heeft,* 16. Reeds nu vervult Jezus zijne belofte dat zijne discipelen de beteekenis zijner voetwassching zouden verstaan. Het blijkt dat Jezus hunne voeten gewasschen heeft, om de zucht naar vleeschelijke grootheid bij hen uit te dooven, en bij hen den nederigen zin aan te kweeken, die er den mensch toe brengt om zijne grootheid te zoeken in het dienen van allen. Hij wist dat zij niet vrij waren van den waan, als zou de Messias naar den trant der aardsche vorsten optreden. Zich bewust, dat deze verwachting voedsel gaf aan hunne zucht, om de eerste te zijn, en zoo groot een deel mogelijk te verkrijgen aan de glorie van hunnen Heer, handelt Hij opzettelijk in lijnrechte tegenspraak met deze hunne verwachting. Door als slaaf tegenover hen op te treden, en hunne voeten te wasschen, doet Hij hen allen met Zich dalen. Had Hij Zichzelven van den plicht der voetwassching uitgezonderd, en Zich vergenoegd met hun te bevelen elkanders voeten te wasschen, zoo zou elk met Hem in zijne eigene grootheid reden gevonden hebben, om zich verheven te achten boven den plicht van het wasschen der voeten zijner medediscipelen. Maar nu Hij zelf voorgaat, moeten allen Hem volgen, de hoogst geplaatsten het eerst; doen zij dit niet, dan verwijderen zij er zich door van Hem, en blijven achter op den weg, waarlangs Hij tot zijne verheerlijking komt. Door te weigeren om Hem in het werk der voetwassching te volgen, verliezen zij niet slechts de eere, die den getrouwen volger van den Messias aan het einde van den weg der zelfvernedering wacht, maar ook alle eer; tot zelfs in het oog van den hoovaardige toch maakt zich de knecht verachtelijk, die zich te hoog acht voor een dienst, dien zijn meester op zich nam. Doeltreffender kon Jezus niet handelen, om den hoogmoed bij zijne discipelen uit te drijven. Had Hij gezegd: wasch Mij de voeten — geen zijner discipelen zou het eene overwinning op zichzelven gekost hebben om het te doen. Eerst als wij den ambtgenoot de voeten wasschen moeten, bespeuren wij aan onszelven, hoeveel hoogmoed er nog in ons over is. Aan Jezus' voeten

blijft er nog plaats over voor de vraag: wie is de grootste? Maar aan de voeten der discipelen wordt die vraag beantwoord; want wie hunne voeten wascht, zegt er mede: hij is grooter dan ik. Waar blijft thans de naijver, nu men geroepen, genoodzaakt wordt om den ambtgenoot ten koste van zich zelf te eeren, door hem den dienst te bewijzen van den knecht aan den heer?

Indien gij deze dingen weet, zalig zijt gij, zoo gij dezelve doet, 17. Alzoo spreekt Jezus omdat Hij weet dat men zich zoo licht vergenoegt om de nederigheid goed te keuren, ja, te bewonderen; daarom herinnert Hij dat men ze moet betrachten, wil men deel hebben aan de verheffing, die de genade Gods aan de oprechte vernedering van zich zelven onder den broeder verbonden heeft. *Ik zeg niet van u allen; Ik weet welke Ik uitverkoren heb; maar dit geschiedt, opdat de Schrift vervuld worde: die met Mij het brood eet, heeft tegen Mij zijne verzenen opgeheven*, 18. Een was er onder de twaalven wien de vernedering van Jezus ergernis en voedsel aan den haat tegen Hem gaf. 't Was Judas. Deze hoogmoedige mensch kon geen Messias dulden, die zijne discipelen vernederde door het Zich zelven te doen. Tegen de wet der dienende liefde kwam al wat in hem was in verzet. Jezus laat hem hier opnieuw bemerken dat Hij hem kent, als een, die innerlijk niet tot den gewijden kring zijner discipelen behoort, door te zeggen, dat Hij niet van hen allen sprak toen Hij hen bij voorbaat zalig heette, Zich bewust dat zij het voorbeeld zijner dienende liefde zouden volgen. Het bleek echter, dat Judas oogen noch ooren meer had; zijn hart was van steen geworden. Daarom spreekt Jezus hier hoofdzakelijk ter wille van zijne getrouwe discipelen. Hij wil niet dat zij straks zouden vragen, hoe het mogelijk was dat hun Meester iemand als Judas uit de duizenden des volks tot apostel verkiezen kon. Daarom zegt Hij hun dat Hij in het oogenblik, toen Hij zijne twaalven verkoor, hem even goed kende als hen allen. Dat Hij hem nochtans verkoor, vond zijne reden in den wil zijns Vaders, die er den weg voor banen wilde tot vervulling van wat omtrent Hem geschreven was. Het woord, dat Jezus hier aanhaalt, staat in Psalm 41. Deze Psalm ziet niet rechtstreeks op den Messias, vgl. vs 5, maar op David; het daar geteekend beeld echter van den rechtvaardigen, die ten onrechte verdrukt wordt, ja, tegen wien zelfs de dischgenoot in woesten haat de hielen opheft, ziet des te meer op den Messias; het is een door den Geest der profetie van zijn wedervaren geteekend beeld. *Van nu zeg Ik het ulieden, eer het geschied is, opdat, wanneer het geschied zal zijn, gij gelooven moogt, dat Ik het ben*, 19.

Dat Jezus zijne discipelen voorzegt wat Judas Hem doen zal, is niet zonder reden; hierdoor toch geeft Hij een steunsel aan hun geloof. Het verraad van Judas, dat hun eene oorzaak van ergernis geworden zou zijn, als het hun niet te voren aangekondigd was, zal thans hun geloof geene schade toebrengen; integendeel zal de wetenschap, dat Jezus het verraad voorzegd had, hen sterken in het geloof, dat Hij de Christus is.

Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: zoo Ik iemand zende, wie dien ontvangt, die ontvangt Mij, en wie Mij ontvangt, die ontvangt Hem, die Mij gezonden heeft, 20. Het verband, waarin deze woorden tot de vorige staan, is niet duidelijk; volgens sommigen staan zij zelfs geheel op zichzelve. Toch is er verband. Men kan het zoeken in Jezus' bedoeling, om het ambt, dat door Judas' boosheid in minachting gekomen was, weder tot eere te brengen, door het in al zijne heerlijkheid voor te stellen. Natuurlijker is het echter om dit woord in samenhang te brengen met heel het oogmerk, van Jezus' optreden tegenover zijne discipelen. Hij wilde hen er toe brengen om niet langer de vleeschelijke eer te zoeken; tegelijk met den persoon, wilde Hij den geest van Judas voor goed uit den kring der zijnen bannen. Daartoe begon Hij met hen voor te gaan in het werk der zich vernederende liefde; zij moesten er uit leeren dat wie in zijn rijk groot wilde worden, beginnen moest met zich aan te stellen als de geringste. Om er hen nu echter ten volle toe te brengen, geene werelsche eere meer na te jagen, wijst Hij hen op de hooge plaats, waarop zij reeds staan. Deze plaats is zoo hoog, dat het dwaasheid zou zijn om nog eere te begeeren; want wie hen ontvangt, ontvangt Hem, en wie Hem ontvangt, ontvangt zijnen Zender. Hier wijst Hij hen op hun ambt. Heeft Hij in vs 16 gezegd dat de gezant niet meer is dan zijn zender, hier laat Hij de keerzijde er van zien; een gezant deelt in de eere van zijn zender. Wie den gezant ontvangt, dat is, hem plaats geeft, om zijn ambt aan hem uit te richten, ontvangt Christus zelf, met al zijne genade en heerlijkheid; ja, Hij komt in volle gemeenschap met den Vader zelven. Dit woord vindt zijne verklaring in wat Johannes schrijft, 1 Joh. 1 : 3: Hetgeen wij dan gezien en gehoord hebben, dat verkondigen wij u, opdat gij ook met ons gemeenschap zoudt hebben, en deze onze gemeenschap ook zij met den Vader en met zijnen Zoon Jezus Christus. Christus eert zijne gezanten, door bij elk, die hun woord aanneemt, woning te maken; en de Vader eert Christus, zijnen gezant, door Hem te volgen, en ook woning bij ons te maken, Joh. 14 : 23. Ziedaar het hooge standpunt

waartoe zij verheven zijn, maar waarop zij zich slechts kunnen handhaven, door evenals Christus, het dienen boven het gediend worden te stellen. Aan Judas kan gezien wat er wordt van den apostel, die de eere van Christus' gezant te zijn, als niets acht, maar daarentegen de eere zoekt, die van het schepsel komt. Laten zij op dezen rampzalige zien als op een waarschuwend baken, en geene andere eere zoeken, dan in hun ambt zelf gelegen is, de eere van wegbereider te zijn in de harten der menschen voor Christus en voor den Vader.

Jezus, deze dingen gezegd hebbende, werd ontroerd in den geest, en betuigde, en zeide: voorwaar, voorwaar Ik zeg u, dat één van ulieden Mij zal verraden, 21. De woorden „in den geest", wijzen het karakter van Jezus' ontroering aan; 't is eene ontroering, veroorzaakt door de voorstelling van de vreeselijke openbaring der zonde, die in het misdrijf van zijnen afvalligen leerling tot stand komen zal. De plechtige wijze, waarop Johannnes spreekt, als hij zegt dat Jezus „betuigde en zeide", geeft te kennen, dat de onbepaalde aanduiding van Judas' verraad thans door eene meer stellige en omstandige gevolgd staat te worden; het dubbel voorwaar doet uitkomen, dat Jezus volkomen zeker is van wat Hij zegt. *De discipelen dan zagen op elkander, twijfelende, van wien Hij dat zeide*, 22. Wel blijkt dat Judas zijne kwade gezindheid tegen Jezus voor de oogen zijner medediscipelen had weten te verbergen; niemand hunner toch kon begrijpen wien Jezus hier bedoelde; elk twijfelde eer aan zichzelven dan aan Judas. Tegenover deze onwetenheid der discipelen komt de alwetendheid van Jezus in haar vollen glans uit. *En één van zijne discipelen was aanzittende in den schoot van Jezus, welken Jezus liefhad*, 23. In het Oosten was het de gewoonte om zich eenigszins in liggende houding aan tafel te plaatsen; men rustte met den linkerarm op een kussen, om het hoofd te ondersteunen, terwijl men den rechterarm vrij hield; de voeten waren achterwaarts gestrekt. Die rechts aan tafel lag, kon derhalve zeer gemakkelijk zijn hoofd tegen de borst van den links naast hem aanliggenden gast leggen. Deze plaats nam Johannes in; wel wordt dat niet uitdrukkelijk gezegd, maar de oudste overlevering is op dit punt eenstemmig. *Simon Petrus dan wenkte dezen, dat hij vragen zou, wie hij toch ware, van welken Hij dit zeide*, 24. *En deze, vallende op de borst van Jezus, zeide tot Hem: Heere, wie is het?* 25. *Jezus antwoordde: deze is het, dien Ik de bete, als Ik ze ingedoopt heb, geven zal. En als Hij de bete ingedoopt had, gaf Hij ze Judas, Simons zoon, Iskariot*, 26. Het antwoord van Jezus aan Johannes

is ongetwijfeld op fluisterenden toon gegeven, zoodat Petrus het niet hooren kon. Ware Judas toch openlijk en onomwonden als de bedoelde aangewezen, dan zou de vurige Petrus allicht in verzoeking gekomen zijn om het zwaard tegen hem te trekken. Alleen aan Johannes was het geheim toevertrouwd. Daarom wijst Jezus aan dezen den verrader ook aan op eene wijze, die uitsluitend door hem verstaan worden kon. Hij doet wat de huisvader aan den maaltijd placht te doen, door een stuk brood te nemen, en dit aan Judas aan te bieden, na het in de vruchtensaus gedoopt te hebben. In dezen, alleen voor Johannes verstaanbaren vorm, wijst Hij den verrader aan. *En na de bete, toen voer de satan in hem. Jezus dan zeide tot hem: wat gij doet, doe het haastelijk*, 27. Door de toereiking der bete, aan den oosterschen disch een teeken van welwillendheid, gaf Jezus aan Judas den indruk, dat Hij geen persoonlijken haat tegen hem had. Er lag eene laatste uitnoodiging in om op zijn boozen raad terug te komen, en, met gebroken hart, van het pad des verderfs terug te keeren. Dit laatste beroep op Judas' hart en geweten bleek echter vruchteloos, ja zijns ondanks dienstbaar te zijn, om de ontwikkeling van 's mans boosheid te voltooien. Door de bete aan te nemen, maakte Judas de mate zijner huichelarij vol; van dat oogenblik nu af kwam hij ten volle in de macht van satan. De geweldige poging, die hij in het werk moest stellen om zijn hart voor de machten des hemels te sluiten, opende de deur voor de machten der hel, heeft iemand gezegd. Nu de laatste dam weggenomen is, sleept de stroom des kwaads hem mede; er is geen weerstand, geen aarzeling meer; „gelijk David in God, versterkte Judas zich in satan." Uit deze tusschenkomst des satans verklaart zich de, alle grens van het gewone overschrijdende, grootte van zijn misdrijf. Ten gevolge van de wending, die door de invaring des duivels in zijn binnenste plaats grijpt, wordt ook Jezus' houding tegenover hem gewijzigd. Jezus waarschuwt en weerhoudt hem niet meer. Sinds Judas werktuig des satans is geworden, treedt Jezus tegen hem op, als tegenover den satan, te weten, bevelend. Wat gij doet, doe het haastelijk — dat tot Judas gesproken wordt, waarmede Jezus hem beveelt om zijn boos opzet zonder langer verwijl uit te voeren, doet hem gevoelen, dat Jezus, schoon schijnbaar in zijne macht, nog steeds zijn Meester is; wil hij zijn discipel niet meer zijn, welnu, dan zal hij zijn slaaf wezen. Judas moet weten, en satan met hem, dat het booze onder de macht van het heilige staat. *En dit verstond niemand dergenen, die aanzaten, waartoe Hij hem dat zeide*, 28. *Want*

sommigen meenden, dewijl Judas de beurs had, dat hem Jezus zeide: koop hetgeen wij van noode hebben tot het feest; of, dat hij den armen wat geven zou, 29. *Hij dan, de bete genomen hebbende, ging terstond uit. En het was nacht,* 30.

Als hij dan uitgegaan was, zeide Jezus: nu is de Zoon des menschen verheerlijkt, en God is in Hem verheerlijkt, 31. Het woordje „nu" brengt het hier gezegde rechtstreeks in verband met het vertrek van Judas. Judas, de vertegenwoordiger van het vleeschelijk messiaansch ideaal, verlaat voor goed den kring der discipelen. Zijn heengaan is het bewijs dat Jezus vastgehouden heeft, vol heilige trouw, aan den wil des Vaders, dat het messiaansche koninkrijk niet van deze wereld zou zijn. Waarom toch gaat hij heen, anders dan omdat zijne vleeschelijke verwachtingen bij Christus felle tegenspraak in plaats van voedsel hebben gevonden? Dit heengaan doet bij Jezus met verhoogde kracht het bewustzijn ontwaken, dat Hij, door de eer aan het wereldsch messiasschap verbonden af te wijzen, de ware eere deelachtig geworden is. Dat bewustzijn spreekt Hij uit in een woord, dat op een zegekreet gelijkt. Ja, de Zoon des menschen, de man zonder gedaante, de man zonder heerlijkheid, is door zijne gehoorzaamheid aan den wil des Vaders, dat Hij Zich, niet door zwaard of wonder, maar door eigen offerbloed, een Koninkrijk werven zou, tot eene hoogte van heerlijkheid gestegen, waarop zelfs het vloekhout, waaraan Hij straks sterft, geene schaduw werpen kan. Inwendig is Hij reeds verheerlijkt; een glans van heiligheid straalt van Hem af, en straks zal ook een glans van heerlijkheid van Hem afstralen. Maar dit is het eenige niet; in den Christus is God zelf verheerlijkt. Door zijne gewilligheid om eene taak te aanvaarden, die Hem niets minder kostte dan het leven, enkel omdat God ze Hem opgelegd had, heeft Hij de waardigheid Gods ten volle doen uitkomen op aarde. God is door God verheerlijkt. Hij is op het volkomenst verheerlijkt; want de eenige, die het geen roof achtte Hem even gelijk te zijn, heeft Hem Zichzelven ten offer gewijd. Als een engel God liefheeft en gehoorzaam is, wordt God verheerlijkt; maar Gods voortreffelijkheid komt er slechts een weinig door uit. Zelfs als alle menschen Hem al het hunne ten offer gaven, en ten laatste, nadat het altaar al wat zij hadden verteerd had, er zichzelven op nederlegden, zou zijne waardigheid nog maar een weinig worden gezien. Maar Christus heeft ten volle doen uitkomen dat God waardig is alles te ontvangen, waardig, dat al wat is, voor Hem leeft, en dat al wat is, voor Hem sterft; want Hij heeft Zichzelven, beide in zijn leven

en in zijn sterven, Gode geofferd. Ons geslacht had Gods heerlijkheid verdonkerd; maar Christus heeft haren glans doen uitschitteren in den donkeren nacht, welks schaduwen onze goddeloosheid en ongerechtigheid op den Naam van den Heerlijken hadden doen vallen. Tevoren verkondigden alleen de zonnen der hemelen hier op aarde Gods eer, maar nu is Christus meer dan zij allen geworden, en verkondigt Hij van den boezem dezer wereld uit aan den derden hemel Gods heerlijkheid. Zóó als in Hem is God nooit verheerlijkt; meer kan Hij niet verheerlijkt worden. In Christus is God in zijne volle goddelijkheid geopenbaard. Het kruis is een spiegel, waarin zijne grootheid zooals nergens elders wordt gezien; daarom kunnen de hemelen voorbijgaan, en de prediking van Gods heerlijkheid overlaten aan het kruis. Christus is de Schechinah; in Hem is Gods heerlijkheid tot ons neergedaald. De vogelen heffen hun gezang aan, als een onbewust amen op wat de rijzende zon van Gods grootheid verkondigt; zullen wij dan zwijgen nu Christus het licht van Gods heerlijkheid over onze hoofden laat opgaan? *Indien God in Hem verheerlijkt is, zoo zal God Hem ook verheerlijken in Zichzelven, en Hij zal Hem terstond verheerlijken*, 32. Hier maakt Christus de toepassing op Zich zelven. God zal Hem op zijne beurt verheerlijken; want het is eene vaste wet, dat Hij eert wie Hem eeren. Als Christus hier van zijne verheerlijking spreekt, heeft Hij iets anders op het oog, dan wat Hij in het vorige vers met de gelijke uitdrukking wilde aanwijzen. Sprak Hij daar over de heerlijkheid van zijn persoon, hier over de heerlijkheid van zijn staat; zeggen wil Hij, dat God Hem uit zijnen nederigen staat opheffen zal, door Hem de heerlijkheid te geven, die Hij bij Hem had voor de grondlegging der wereld. Dat Jezus er het woordje „terstond" bijvoegt, geschiedt wellicht naar aanleiding van het verraad van Judas, dat thans tot uitvoering komt, en in het goddelijk raadsbesluit bepaald is als een middel, om den Christus aan het einde van zijne lijdensbaan te brengen, waar de kroon Hem wacht.

Kinderkens! nog eenen kleinen tijd ben Ik bij u. Gij zult Mij zoeken, en gelijk Ik den Joden gezegd heb: waar Ik heenga, kunt gijlieden niet komen; alzoo zeg Ik ulieden nu ook, 33. Wat Jezus hier zegt, sluit zich aan bij wat Hij zoo even van het voor de deur staande zijner verheerlijking had gezegd. Wordt Hij „terstond verheerlijkt", dan ook „terstond" van zijne discipelen gescheiden. Zich dat bewust, daalt Hij uit het verheven gebied, waarop zijne laatste woorden Zich bewogen, tot de werkelijkheid van het oogenblik aan, en gaat er toe over om van de naderende scheiding te spreken.

In de aanspraak: kinderkens, ademt het hart van een vader, die voor zijn sterven van zijne aanstaande weezen afscheid neemt. Hij verplaatst Zich in hun doen, tijdens de oogenblikken, die op de scheiding volgen; Hij ziet ze naar Hem zoeken, gelijk weezen naar hunnen vader. Vergeefs, Hij moet hun alle hoop ontnemen om Hem te vinden; want om Hem te vinden zouden zij Hem moeten volgen, en Hem te volgen is onmogelijk. Hij wil hun niet verzwijgen dat zij te dezen opzichte in gelijke ongunstige omstandigheden verkeeren als de Hem vijandige Joden; naar de plaats waar Hij heen gaat, kan de vriend Hem evenmin volgen als de vijand; beiden laat Hij achter Zich.

Een nieuw gebod geef Ik u, dat gij elkander liefhebt; *gelijk Ik u liefgehad heb, dat gij ook elkander liefhebt*, 34. *Hieraan zullen zij allen bekennen, dat gij mijne discipelen zijt, zoo gij liefde hebt onder elkander*, 35. Deze vermaning staat met de onmiddellijk te voren gegevene aankondiging in samenhang; zij doet ons begrijpen wat Jezus bewoog om de teedere snaar der naderende scheiding aan te roeren, en te zeggen, dat de zijnen Hem evenmin konden volgen als de Joden. Waarlijk niet om hun hart noodeloos week te maken, sprak Hij zóó, maar om het te winnen voor zijne vermaning tot onderlinge liefde. Laten zij, als de Meester straks van hen weggegaan is, zich niet verliezen in een vruchteloos pogen om weer naar het vleesch met Hem vereenigd te worden; iets anders en beters hebben zij te doen. Zij hebben zich aan elkander te houden, en te toonen dat zij elkander liefhebben. Er bestaat gevaar dat de verdwijning van den herder tot verstrooiing der schapen leidt; met Hem dreigt de band tusschen hen onderling te breken. Is Hij dan naar het vleesch niet langer in hun midden, welnu, laten zij dan te meer op elkander zien en zich aan elkander hechten. Hij vraagt het hun niet, neen, Hij gebiedt het hun; het is zijn vaste wil dat zij elkander liefhebben, en als bij laatsten wil vermaakt Hij hen aan elkander. Om zijn gebod te vaster aan te snoeren, heet Hij het nieuw. Niet als zou de onderlinge liefde iets nieuws zijn, dat door de wet nog niet geboden was; het tegendeel toch is waar. Maar de liefde, die Jezus onder de zijnen wil, is iets nieuws; want Hij wil dat zij elkander om zijnentwil zullen liefhebben. De Wet eischt van den Jood dat hij in den naaste zich zelven zal liefhebben, omdat hij één met hem is in Adam of Abraham. Christus gaat verder. Hij zet om zoo te spreken, voorzoover het den kring geldt, welken de Vader om Hem gevormd heeft, Zichzelven in hunne plaats; 't is in Hem dat de zijnen elkander

voortaan hebben te beminnen. Liefhebben moeten zij elkander omdat zij samen lichaamsgewijs met Hem verbonden zijn, van Hem bemind, uit Hem levende, en bestemd om zijne liefde tot de hunne te maken. Zij moeten elkander liefhebben, zegt Hij, gelijk Hij hen liefgehad heeft; dat is met eene liefde, waarin elk de zijne herkent. De discipelen van Jezus weten van elkander dat zij gezamenlijk voorwerpen zijn van eene liefde, die hun meester bewoog om voor hen te sterven; van daar hebben zij elkander lief te hebben met eene liefde, die evenmin grenzen kent als de zijne. Door deze liefde verraden zij zich aan de wereld als zijne discipelen; deze lieden, zoo zal de wereld zeggen, zijn discipelen van Jezus, want zij hebben elkander om zijnentwil lief.

Simon Petrus zeide tot Hem: Heere! waar gaat Gij heen? Jezus antwoordde hem: waar Ik heenga kunt gij Mij nu niet volgen; maar gij zult Mij namaals volgen, 36. Petrus' vraag komt eigenlijk hierop neder: Heere! waar zoudt Gij heengaan, daar ik U niet volgen kan; zoo moeielijk kan uw weg niet zijn, of ik kan wel met U gaan. Ik heb U gevolgd toen Gij wandeldet op de baren; waarom zou ik thans niet met U kunnen gaan? Jezus herhaalt hierop de zoo even gegevene verzekering, maar voegt er toch iets bij, dat hare bitterheid aanmerkelijk verzacht. Kan Petrus Hem thans niet volgen, eens komt de tijd, waarop hij zijnen Meester volgen zal. Vooralsnog moet hij hier achterblijven, eensdeels omdat hij als apostel nog een belangrijk werk heeft te verrichten, andersdeels omdat hij nog niet sterk genoeg in de genade is om met zijn Meester langs den lijdensweg de heerlijkheid te gewinnen. Het staat met de discipelen anders dan met den moordenaar aan het kruis; deze kan Jezus volgen, maar hem wacht niet, gelijk hen, eene taak, die hier op aarde volbracht, en eene kroon, die door martelaarslijden verwonnen moet worden. *Petrus zeide tot Hem: Heere! waarom kan ik U nu niet volgen? Ik zal mijn leven voor U zetten*, 37. *Jezus antwoordde hem: zult gij uw leven voor Mij zetten? Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: de haan zal niet kraaien, totdat gij Mij driemaal verloochend zult hebben*, 38. Petrus schijnt te onderstellen dat zijn Meester te gering over hem denkt; waarom zou hij Hem niet kunnen volgen? hij, die zijn leven voor Hem prijs geven wil! Hoe nuchter klinkt Jezus' antwoord! Inplaats van Jezus te volgen, zal hij binnen eenige uren, nog voor de haan dezen nacht zijn gekraai voleind heeft, tot driemalen toe verklaren, dat hij met Jezus niets heeft uit te staan. Eigenaardig is de opmerking dat Petrus eerst aan het slot der aan dezen maaltijd gevoerde

redenen het woord weder opneemt. Er schijnt uit af te leiden dat deze voorspelling meer indruk op hem maakte dan hem lief was. Ons zij het tot troost, dat wij aan Petrus als aan een voorbeeld kunnen zien, hoe Jezus iemand kennen kan, als een, die Hem door zwakheid zal verloochenen, zoo de verzoeking slechts komt, en tegelijk Hem liefhebben, met eene liefde, die het hoogste offer voor Hem brengt.

HOOFDSTUK XIV.

LAATSTE VERTROOSTINGEN.

Uw hart worde niet ontroerd; gijlieden gelooft in God, gelooft ook in Mij, 1. Hier worden Jezus' woorden, gelijk zeer schoon door iemand gezegd is, tot eene zachte muziek, waarmede Hij de smart des scheidens poogt te verzachten. De voorstelling der aangekondigde en voor de deur staande scheiding brenge zijne jongeren niet in beroering; deze scheiding toch baant den weg tot hereeniging in het huis des Vaders. De woorden: gijlieden gelooft in God, kunnen ook bevelender wijs vertaald worden, en worden hedendaags gemeenlijk alzoo overgezet; de aantoonende wijs voegt echter beter. Alsdan wil Jezus zeggen, dat zijne discipelen geen minder vertrouwen omtrent Hem moeten koesteren, dan zij omtrent God hebben. Dat men met God nooit bedrogen uitkomt, staat voor hen vast; welnu, dat zij hetzelfde van Hem gelooven en hunne ontroering zal bedaren. Hij kan evenmin als God ondergaan. Zoo wekt Hij hen op om ook dan als Hij aan het kruis hangt, ja, in het graf ligt, vastelijk in hunne harten te vertrouwen, dat Hij de Zoon van God is, die alles wat Hij van Zich zelven getuigd, en den zijnen toegezegd heeft, vervullen zal. Welk een grenzenloos vertrouwen eischt Hij hier van de zijnen! Hier verheft Hij Zich tot zijne volle hoogte; want door gelijk geloof in Zich als in God te eischen verheft Hij Zich tot de volle hoogte Gods. Dit doet Hij om den zijnen een tegenwicht te geven tegen de diepte, waarin Hij gereed was af te dalen.

In het huis mijns Vaders zijn vele woningen, 2*a*. 't Is waar, dat Jezus naar het huis wederkeert, van waar Hij uitgegaan was; maar ook in dat huis is ook voor de zijnen plaats. Dan alleen zou er voor de discipelen reden tot ontroering zijn, als het huis van zijn Vader te klein was, om meer dan ééne plaats aan te bieden.

Maar dit huis is een koninklijk paleis; er is plaats in voor velen. Bij den bouw van dit huis heeft de Goddelijke bouwheer rekening gehouden met de belofte, dat Abrahams zaad even talloos zou zijn als de sterren des hemels. Men verstaat alzoo Jezus' bedoeling verkeerd, als men meent, dat Hij over de verschillende graden der hemelsche heerlijkheid spreken wilde. Hij treedt hier niet op om onderricht in de verborgenheden des hemels te geven, maar om den troost der hereeniging toe te dienen. Van zelf spreekt het, dat wij ons het huis des Vaders niet op aardsche wijze moeten voorstellen. Dit mag er ons echter niet toe brengen om de hier gebezigde beeldspraak te vervluchtigen, door er slechts eene aanwijzing van de zaligheid in het gemeen in te zien. Kennelijk toch wijst zij op eene bepaalde plaats, waar Gods heerlijkheid woont, Christus lichaamlijk aanwezig is, en de zijnen eens zullen wonen.

Anderszins zou Ik het u gezegd hebben, 2b, dat is, indien er in het huis mijns Vaders geene plaats voor u was, en onze scheiding alzoo in plaats van tijdelijk eeuwig zou zijn, zou Ik het u niet verzwegen, maar reeds voorlang gezegd hebben. Hierop komt Jezus' woord neder. Zijn zwijgen hierover is alzoo een teeken geweest, dat er geene reden was om te vreezen, als zou Christus de zijnen in het vaderlijk huis niet kunnen ontvangen. Zeggen wil Hij alzoo dat er voor hen even goed als voor Hem eene woning bij den Vader is. *Ik ga heen om u plaats te bereiden*, 2c. Al is er in het huis zijns Vaders genoegzame ruimte, zoo is dat nog niet voldoende. De woningen moeten ook in gereedheid worden gebracht. Jezus stelt Zich hier voor als iemand, die zijn gezelschap vooruit reist, om in de plaats, waarheen de reis gericht is, alles voor de ontvangst in gereedheid te brengen. Daaruit verklaart zich dat Hij over Golgotha henen huiswaarts keert. Er zijn wel korter en liefelijker paden naar den hemel; Henoch en Elia hebben zulk eene moeielijke reis naar het Vaderhuis niet gehad, maar — zij gingen er ook niet heen om plaats te bereiden voor anderen. Wil Christus den zijnen plaats bereiden in het huis zijns Vaders, dan moet Hij zijn bloed voor hen storten, om dan, wegens zijn bloed, als Hoogepriester des Nieuwen Verbonds, voor God in den hemel te verschijnen. Zijn offer alleen ontsluit het Vaderhuis voor de zijnen. Beseffen zijne discipelen dit, dan zullen zij ophouden Hem toe te roepen: Meester, blijf bij ons!

En zoo wanneer Ik heen zal gegaan zijn, en u plaats zal bereid hebben, zoo kome Ik weder, en zal u tot Mij nemen, opdat gij ook zijn moogt, waar Ik ben, 3. Het is niet genoeg dat Christus plaats

bereide, Hij moet ook wederkomen, om hen van hier te halen, en naar de hemelsche woningen over te brengen. Ook dit zal Hij doen; op plechtige wijze belooft Hij het zijnen discipelen. Maar wat verstaat Hij door zijn wederkomen? Dit woord kan niet op zijne verschijningen na zijne opstanding zien; de wederkeer toch volgt eerst op de plaatsbereiding, en van deze weten wij, dat zij eerst door den ingang in het hemelsche heiligdom haar beslag verkreeg. Evenmin kan het op den dood der apostelen zien, als zou Jezus willen zeggen, dat Hij hen door den engel des doods tot Zich nemen zou; al te vreemd toch zou het zijn hiervan als van zijn wederkomen te spreken. Er schijnt dus voor ons denken niets over te schieten dan zijne wederkomst ten jongsten dage. Vergelijken wij echter het hier gesproken woord met woorden als deze: wij, namelijk de Vader en Ik, zullen tot hem komen en woning bij hem maken, vs 23, dan komen wij er onwillekeurig toe, om de hier gegevene belofte niet tot de genoemde wederkomst te beperken, maar in haar ook de geestelijke terugkeer van Jezus toegezegd te zien, die door de mededeeling des Heiligen Geestes tot stand kwam. Wat was met Jezus zelven geschied? Bij zijn doop daalde de Geest op Hem neder, en werden Hem de hemelen geopend. Toen werd de oorspronkelijke gemeenschap met den Vader weder tot hare oorspronkelijke hoogte gebracht; de hoogte van den Zoon, die in tegenstelling tot het steeds op zekeren afstand gehouden kind, alles ziet en hoort, wat de Vader doet en spreekt. Toen kon Hij, schoon op aarde, van Zichzelven zeggen dat Hij in den hemel was, Joh. 3 : 13, nog voor de hemelvaart opgevaren. Wat belooft Jezus nu aan zijne discipelen? Niets minder dan dat deze groote wending zijner eigene geschiedenis zich in hun leven herhalen zal. Ook zij zullen met den Heiligen Geest gedoopt worden, en daardoor in volle gemeenschap gebracht met hunnen ten hemel gevaren Heer. Zoo komt er plaats voor de belofte: zie Ik ben met u, al de dagen, tot de voleinding der wereld. Dat hiermede echter Jezus' gedachte niet ten volle weergegeven is, behoeft nauwelijks gezegd. Gelijk de gemeenschap met den Vader, die Hij hier op aarde oefende, voor het verlangen naar de hemelvaart plaats liet, zoo staat het ook hier. De gemeenschap met Christus, die door den Geest tot stand komt, is toch op enkel hoogst zeldzame, en alleen in den apostolischen tijd of in het apostolisch leven voorkomende uitzonderingen, eene gemeenschap des geloofs, niet des aanschouwens. Vandaar kan het leven hier op aarde, wegens deze onvolkomenheid der gemeenschap met Christus, een uitwonen van Hem heeten, 2 Cor. 5 : 6. Daarom

zegt Christus de volmaking zijner geestelijke hereeniging toe, gelijk deze tot stand komt door hunne opneming in den hemel, en hunne verheffing tot den staat des aanschouwens. Daarover, of deze volmaking bij den dood of bij de wederkomst tot stand komt, laat Hij Zich niet uit; dit toch hangt af van iets, wat te dier tijd nog niet kon en mocht geweten worden, daarvan namelijk of de wederkomst van Christus nog bij het leven of eerst na den dood der apostelen intreden zou. Zooveel is zeker: sterven zij vóór dien tijd, dan zal hun geest tot Christus in den hemel opgenomen worden, en straks, als Christus lichaamlijk wederkomt, zullen zij ook naar het lichaam bij Hem zijn. De hereeniging, die op den Pinksterdag tot stand komt, wordt door den dood zelfs niet tijdelijk te niet gedaan, maar eer inniger gemaakt; en heeft Jezus hun geest alvast tot Zich genomen, dan zal Hij ook hun stof uit het graf ophalen, opdat zij naar hun vollen mensch bij Hem zijn.

En waar Ik heenga, weet gij, en den weg weet gij, 4. Jezus weet dat zijne discipelen te weinig begrip hebben van wat Hij hun zegt, om uit zijne woorden den troost te putten, dien zij noodig hebben. Daarom lokt Hij hen zijdelings uit om nadere inlichting van Hem te vragen, door voor een oogenblik eene kennis bij hen te onderstellen, die zij wel in beginsel bezetten, maar in dadelijke uitwerking nog niet. *Thomas zeide tot Hem: Heere! wij weten niet, waar Gij heengaat; en hoe kunnen wij den weg weten?* 5. Nu antwoordt Thomas, de man van den bezwaarden geest, wien het, gelijk allen van zijne soort, eigen is om te spreken, als alle anderen van verslagenheid zwijgen. Hij bekent openhartig dat hij en zijne medediscipelen Jezus niet hebben begrepen; de Meester schijnt meer kennis bij hen te onderstellen dan zij werkelijk bezitten. De gedachten der discipelen zijn trouwens aan de aardsche dingen geketend. Hun is de Tempel het Vaderhuis; daarheen voert den Messias zijne bestemming en daarheen weten zij den weg. Het hemelsch Vaderhuis ligt te ver buiten hunnen geestelijken gezichtseinder, om er zich eene voorstelling van te kunnen maken; meer nog, het ligt huns inziens ver buiten den weg, waarover een Messias tot zijn troon komt. Als Jezus nu toch zegt dat Hij derwaarts gaat, begint het hun te schemeren; nu begrijpen zij er niets meer van. Het is hun, als verdween de Christus voor hunne oogen in een ondoordringbaar duister. Hoe zouden zij zich dan eene voorstelling kunnen maken van den weg der hereeniging met Hem in het Vaderhuis?

Jezus zeide tot hem: Ik ben de weg, en de waarheid, en het leven.

Niemand komt tot den Vader, dan door Mij, 6. In het hier gegeven antwoord spreekt Jezus niet langer van het huis des Vaders; 't is den Vader zelven, dien Hij hier op den voorgrond stelt. Ongetwijfeld doet Hij dit om op Zich zelven, als op den weg, die naar het huis des Vaders voert, den vollen nadruk te laten vallen. Dit toch wil Hij de zijnen laten gevoelen, dat zij alleen door Hem in gemeenschap kunnen komen met den Vader. Zal de Geest des Vaders over hen komen, en het huis des Vaders voor hen geopend worden, dan moet Hij den weg daartoe banen, door zijn leven ten offer te brengen. Zoo is Hij zelf den weg tot den Vader; om tot den Vader te komen moeten de zijnen in Hem gelooven, en als zij straks zijn bloed zien wegvloeien, niet wanhopen, maar zijn dood aanmerken als het geheim hunner vereeniging met den Vader. Door er bij te voegen, dat Hij „de waarheid en het leven" is, wijst Hij den grond aan, waarop Hij Zich „de weg tot den Vader" heet. Hij is de „waarheid", de vervulling van alle schaduwen, die eene voorbeeldende verzoening aanbrachten, en van alle profetieën, die de ware verzoening aankondigden. Hij is het „leven", de drager van het geestelijk, heilig en onvergankelijk leven, die het mededeelt aan elk, die door het geloof in gemeenschap met Hem treedt. Daardoor is Hij de weg tot den Vader, de Middelaar, die ons door zijn bloed met God verzoent, en door zijnen Geest tot zijne gemeenschap bekwaamt, opdat wij als zijne kinderen, met het Abba, Vader! op de lippen, toegang zouden hebben tot zijn huis en verschijnen zouden voor zijn aangezicht. Een andere weg tot den Vader is er niet. Wie buiten Christus om tot den Vader wil gaan, begeeft zich in een doolhof, waarin hij nimmer tot den Vader komen zal.

Indien gijlieden Mij gekend hadt, zoo zoudt gij ook mijnen Vader gekend hebben; en van nu aan kent gij Hem en hebt Hem gezien, 7. Hier gaat Christus nog eene schrede verder. Van zins om het geloof der discipelen tegen de naderende verzoeking te sterken, verheft Hij Zich in zijne volle hoogte, door hen op zijne eenheid met den Vader te wijzen. Hij is begonnen met hen op te wekken om zoowel in Hem als in den Vader te gelooven, vs. 1. Welnu, hier daalt Hij af tot den diepsten grond, waarop deze eisch rust, opdat de zijnen weten, dat Hij niet te veel van hen vraagt. Reeds heeft Hij Zich als de eenige weg tot den Vader aangekondigd. Hiermede vergenoegt Hij Zich echter niet. Want Hij is zoo één met den Vader, dat de onkunde der discipelen omtrent Dezen het gevolg is van hunne onbekendheid met hunnen Heer. Hadden zij

toch Jezus gekend, zij zouden ook den Vader gekend hebben; want de Zoon is niets minder dan zijne volle gelijkenis, „het afschijnsel zijner heerlijkheid en het afdruksel van zijn wezen”, Hebr. 1:2. Zij hebben slechts te gelooven, wat Hij hun thans verzekert, en de dageraad der kennisse Gods, des Vaders, gaat van stonde aan in hun binnenste op. Maar dan zullen zij ook even goed in Hem als in den Vader gelooven. Wie bewondert hier den meesterlijken loop niet door Jezus aan het gesprek gegeven? Deze herder laat zijnen schapen geen voedsel ontbreken; deze veldheer harnast zijne krijgsknechten vóór hij ze den strijd invoert ten volle.

Filippus zeide tot Hem: Heere! toon ons den Vader, en het is ons genoeg, 8. Kennelijk heeft Filippus de beteekenis van Jezus' woorden niet begrepen. Als hij toch beseft had, dat Jezus Zich hier als het beeld des Vaders aankondigde, zou hij zijne vraag niet gedaan hebben. Wel teekent zijne vraag dat hij grooten dunk van Jezus heeft; immers onderstelt zij dat Jezus vermag te doen wat Mozes eens begeerde. Maar tegelijk verraadt zijne vraag de zwakheid zijns geloofs in zijn Meester; want hij komt er eerlijk voor uit, dat hij aan diens verzekering niet genoeg heeft, en het teeken behoeft om ten volle gerust te zijn. Dat hij juist het hoogste vraagt, namelijk den Vader te mogen zien, verklaart zich uit Jezus' spreken over den Vader; het lag om zoo te zeggen het naast voor de hand. Men mag hieruit dan niet afleiden, dat hij alleen met het hoogste teeken tevreden wilde zijn. Kennelijk komt hier voorts uit dat er geene geringe genade noodig is om ons tot de volle kennis van Christus te brengen. Niemand kent Hem dan door den Vader. *Jezus zeide tot hem: ben Ik zoo langen tijd met ulieden, en hebt gij Mij niet gekend, Filippus? Die Mij gezien heeft, die heeft den Vader gezien; en hoe zegt gij: toon ons den Vader?* 9. Jezus' woord tot Filippus ademt wel droefheid, maar geene moedeloosheid; want Hij rekent op den Geest, die Hem ten volle aan de zijnen openbaren zal. Door Filippus bij zijn naam aan te spreken, wil Hij hem, om zoo te zeggen, als tot zich zelven terugbrengen; 't is alsof Hij tot hem zegt: maar Filippus! gij moest Mij beter kennen; van u liet zich zulk eene dwaze bede niet verwachten. Er is trouwens geen reden voor wie Christus gezien heeft om den Vader te willen zien; want door Hem te zien, ziet men den Vader. Zoo kan Christus spreken omdat Hij het volle beeld des Vaders is, en Dezen, ook in den menschelijken staat, volkomen vertoond en geopenbaard heeft door woord en werk beiden. Dat antwoord wijst op eene betrekking tusschen Christus

en den Vader, die een inniger karakter draagt, dan een van bloot zedelijken aard. Welk schepsel toch zou zoo kunnen spreken zonder zich aan Godslastering schuldig te maken? Zoo kan alleen Hij spreken, die van eeuwigheid uit den Vader geboren, en uit kracht daarvan, het beeld zijner goddelijke heerlijkheid is. In Hem alleen heeft de Vader Zich zichtbaar gemaakt; eene openbaring des Vaders buiten deze om te begeeren, zou zooveel zijn als de openbaring te miskennen, welke alreeds in den Christus gegeven is. Men zou er het onmogelijke door begeeren; de onzienlijke Vader kan alleen zichtbaar worden door zijn beeld in Zich te genereeren, en dit beeld aan de menschen in hunne eigene gestalte te openbaren.

Gelooft gij niet, dat Ik in den Vader ben, en de Vader in mij is? 10*a*. Deze vraag is eene toespeling op de bede van Filippus, omdat deze scheen te ontkennen, dat Christus in den Vader en de Vader in Christus was. Deze beide laatste uitdrukkingen zeggen niet hetzelfde. Dat Christus in den Vader is, wijst aan, dat Hij in den Vader het element zijns levens heeft; zoodat Hij al wat Hij zegt uit de wijsheid des Vaders put, en al wat Hij doet, in de kracht des Vaders doet. Hij leeft zijn leven niet buiten den Vader om, maar leeft des Vaders leven mede. Dat de Vader in Hem is, wil zeggen, dat deze den vollen rijkdom zijns goddelijken levens in Hem uitstort, gelijk eene fontein met hare wateren den stroom vult, dien zij van zich doet uitgaan. Zoo is de Vader voor den Zoon het element, waarin Hij Zich beweegt, en de Zoon voor den Vader het orgaan, waardoor Hij werkt. *De woorden, die Ik tot ulieden spreek, spreek Ik van Mijzelven niet, maar de Vader, die in Mij blijft, dezelve doet de werken,* 10*b*. De woorden: Ik spreek niet van Mijzelven, sluiten zich allernaast aan bij de verklaring: Ik ben in den Vader; en de verzekering, dat de Vader de werken des Zoons doet, aan de betuiging: de Vader blijft in Mij. Hier vestigt Jezus het oog van Filippus op de kenteekenen zijner goddelijkheid, die tot bewijs dienen van het door Hem gesproken woord: die Mij gezien heeft, heeft den Vader gezien. Met de woorden, over welke Hij spreekt, bedoelt Christus niet slechts de zoo even, vs. 9, gegevene verzekering, maar heel zijn onderricht. Zijne woorden, van kracht en wijsheid zoo vol, en zoo heilig van strekking, kunnen nooit van eigen vinding zijn, maar dragen het kenmerk aan zich, van gesproken te zijn als uit den boezem des Vaders. De Zoon spreekt den Vader slechts na; bewijst dit niet duidelijk dat Hij in den Vader is? Als Christus voorts zijne werken noemt, heeft Hij zijne wonderen op

het oog. Van deze zegt Hij, dat de Vader zelf ze door Hem doet, tot een teeken, dat de Vader blijvend in Hem is. Dat Christus hier eene lijn tusschen zijne woorden en zijne werken trekt, door bij de laatste de werkzaamheid des Vaders sterker te doen uitkomen, vindt zijne aanleiding in wat Hij vs. 11 gereed staat te zeggen. Aldaar toch roept Hij de wonderen op als bewijzen voor zijne woorden, omdat zij, in onderscheiding van deze, getuigenissen zijn, niet door Hemzelven, maar door een ander, namelijk door den Vader, ten zijnen behoeve afgelegd. *Gelooft Mij, dat Ik in den Vader ben, en de Vader in Mij is; en indien niet, zoo gelooft Mij om de werken zelve,* 11. Er is genoegzame grond om Christus op zijn woord te gelooven; want Hij spreekt uit den Vader. Maar wil men niet op zijn woord in Hem als in het Beeld des Vaders gelooven, dan geloove men toch den Vader, die in de werken, welke Hij zelf door Christus verricht, van zijne blijvende inwoning in Hem getuigenis aflegt. Hier wordt ons de bepaalde taak van het wonder aangewezen; het dient niet zoozeer om tot het geloof te brengen als wel om den mensch, die gelooven wil, maar door het woord niet ten volle overtuigd is, tot de volle zekerheid te brengen. Voor den mensch, die geestelijk genoeg gezind is, om in het woord zelf het wonder te zien, hebben de wonderen alzoo slechts eene ondergeschikte beteekenis; zij mogen Hem stoffe geven tot aanbidding, maar de baarmoeder zijns geloofs zijn ze niet.

Voorwaar, voorwaar zeg Ik ulieden: die in Mij gelooft, de werken, die Ik doe, zal hij ook doen, en zal meer doen dan deze, 12*a*. Het dubbel voorwaar, dat Jezus hier aan zijne woorden voorafgaan doet, wijst aan dat Hij iets zeggen zal, dat vanwege zijne ongewoonheid niet licht geloofd worden kan, zoodat eene bijzondere verzekering van zijne waarachtigheid niet overbodig is. Wat Hij hier getuigt, heeft in het algemeen de strekking om in het licht te stellen, dat wie in Hem gelooft, zelf het bewijs worden zal van wat Hij aangaande zijne gemeenschap met den Vader gezegd heeft. Immers zal hij de werken van Christus ook doen, namelijk de wonderen; ja, hij zal meer doen dan deze. De grootere, dat is, uitnemender werken, welke Christus hier den geloovige toezegt, hebben betrekking op den verwonderlijken ommekeer, die kort na Christus' hemelvaart, door tusschenkomst der apostelen, ja, der gewone discipelen, in de wereld gekomen is. Want terwijl de Christus slechts eenige eerstelingen van den akker Israëls geoogst had, hebben de zijnen eene tallooze schare uit alle volken in de hemelsche schuren ingezameld. Door hunne tusschenkomst is de wereld-

kerk gesticht, en gezalfd met den Heiligen Geest; het Koninkrijk der hemelen heeft vasten voet gekregen in de koninkrijken der wereld. Het zuurdeeg der waarheid is met het deeg van het leven der schepping gemengd geworden, en heeft, schoon nog slechts in het klein, een geheel van terreinen des levens geheiligd, die het leven der schepping in al zijne heerlijkheid uitkomen doen. Huisgezin en maatschappij, kunst en wetenschap zijn onder den adem van den christelijken geest iets nieuws geworden, en hebben hunne vrucht afgeworpen voor de eere Gods. *Want Ik ga heen tot mijnen Vader*, 12*b*. Hier geeft Jezus de reden aan, waarom zijne discipelen meerdere werken zullen doen dan Hij zelf. Daarin ligt zij, dat Hij, aan de rechterhand Gods gezeten, zijne kracht volkomener openbaren kan; zoolang Hij op aarde is, brengt zijne roeping mede, dat Hij den zaaier gelijk zij, die al weenende voortgaat, maar met zijne hemelvaart breekt zijn oogstfeest aan. Alsdan wordt Hem macht gegeven, om zijne apostelen te zalven met den Heiligen Geest, opdat Hij door hen, als door bekwame werkmiddelen, Zich een koninkrijk op aarde scheppe, dat eens alle rijken vermorselen zal. Zoo wordt zijne heerlijkheid daardoor, dat zijne discipelen grootere dingen doen dan Hij zelf, geenszins verminderd, maar veeleer geopenbaard; want Hij zelf is de werkmeester van al hun werk, de wijnstok, die door de ranken zijne vrucht voortbrengt. 't Is deze gedachte, welke Hij in de thans volgende woorden uitspreekt: *En zoo wat gij begeeren zult in mijnen naam, dat zal Ik doen*; *opdat de Vader in den Zoon verheerlijkt worde*, 13. *Zoo gij iets begeeren zult in mijnen naam, Ik zal het doen*, 14. Hier verklaart Christus de meerdere werken der zijnen. Zij werken ze niet van zich zelven, integendeel, zij vragen ze van den Vader. In het leven der apostelen neemt het gebed de eerste plaats in; zonder ophouden bidden zij om de werken Gods te mogen en te kunnen doen. Dit gebed moet geschieden in den naam van Jezus. Daartoe staat Jezus hun zijn naam af; de apostelen ontvangen van Hem het recht om bij den Vader van zijnen naam gebruik te maken, en te zeggen: Vader, uw Zoon zelf heeft ons vrijheid gegeven aan U te vragen, dat Gij ons zijne werken laat doen. Zulk een gebed geldt bij den Vader als eene bede van Christus; hoe zou Hij de apostelen dan afwijzen, daar Hij Christus zelf in hen afwijzen zou! Daarom verhoort de Vader al wat zij zóó van Hem bidden; namens Hem geeft de Zoon hun het licht en de kracht, die zij noodig hebben, om zijne werken te doen. Dit doet Hij om den Vader te verheerlijken; want de Zoon zoekt niets voor Zich, maar sticht Zich een rijk, om het den Vader

over te geven. Daartoe, dat de Vader verheerlijkt wordt, is Hij de aangewezene; de heerlijkheid Gods toch is in Zich zelve voor ons verborgen, en treedt niet dan in Christus voor ons te voorschijn.

Indien gij Mij liefhebt, zoo bewaart mijne geboden, 15. Hier gaat Christus er toe over om zijne jongeren te spreken over den Geest, door wiens kracht zij zijne werken doen zullen. Eerst wijst Hij hun in welken weg zij behooren te wandelen, zullen zij dezen Geest ontvangen. 't Is de weg der gehoorzaamheid aan wat Hij hun geboden heeft. Hierbij denkt Hij inzonderheid aan wat Hij zoo straks geboden had, namelijk dat zij in de eendracht en het geloove zouden volharden; meteen echter omvat Hij in zijne gedachte alles wat Hij ooit hun geboden hebben mocht. Deze gehoorzaamheid eischt Hij van hen in naam hunner liefde tot Hem. Het volgende, 16e vers, bevat de belofte, die aan het blijven in zijne geboden verbonden is. *En Ik zal den Vader bidden, en Hij zal u eenen anderen Trooster geven, opdat Hij bij u blijve in der eeuwigheid*, 16. Als de discipelen zijn woord bewaren, kan Jezus met vrijmoedigheid van den Vader den Heiligen Geest voor hen vragen, vgl. vs. 23, Zich bewust, dat zij wegens hunne in gehoorzaamheid zich openbarende liefde tot Hem zelven, voorwerpen van 's Vaders toegenegenheid geworden zijn. Wat Hij kan doen zal Hij doen, en al vraagt Hij van den Vader de hoogste gave, namelijk den Heiligen Geest, zijne bede zal niet worden geweigerd; wat Hij vraagt, de Vader zal het geven. Nog vóór Hij den naam van zijn plaatsvervanger noemt, laat Hij uitkomen wat deze voor hen zal zijn, door Hem Trooster te heeten. Dat woord dat eigenlijk de „te hulp geroepene" beteekent, wijst in het gewone leven den raadsman aan, die in het gericht den aangeklaagde bijstaat, door zijne zaak op te nemen, het woord voor hem te doen, en met goeden raad hem te dienen. Door den Geest „Trooster" of „Voorspraak" te heeten, wil Jezus zijnen discipelen den indruk geven, dat de Geest aan hunne zijde zal staan, om hen in allen nood te helpen; Hij zal hun kracht geven tot den strijd, wijsheid in de prediking, vrijmoedigheid tot het belijden, licht in alle verlegenheid, troost onder het lijden, redding uit nood. Hij zal den Meester niet slechts vervangen, maar ook vergoeden. 't Is alsof Jezus, ter voorkoming van mogelijke bezorgdheid, als zouden zij in den nieuwen Leidsman den ouden niet wedervinden, Hem opzettelijk met Zich zelven gelijk stelt door Hem een „anderen" Trooster te heeten. Trouwens waarborgt de omstandigheid, dat Jezus zelf Hem van den Vader voor hen vraagt, hun genoegzaam, dat Jezus' gemis hun ten volle door Hem

wordt vergoed. Hij weet wat zorg, wat hulp zijne jongeren behoeven; Hij gevoelt wat zij in Hem zullen verliezen, Hij ziet wereld en helle tegen hen gekeerd; zou Hij dan van hen weg gaan, en hun een Helper zenden, die in iets bij Hem achterstond? Neen, Hij kan heengaan en opvaren ten hemel; want de Geest, dien Hij, als Elia zijn mantel, uit den hemel afdalen doet, zal het hun aan niets laten ontbreken. Hij zal zelfs bij hen blijven in eeuwigheid; tusschen den Christus naar het vleesch en de discipelen komt nog eene tijdelijke scheiding; maar wanneer zal de Geest van hen wijken? Nooit; eeuwig zal Hij bij hen zijn!

Namelijk den Geest der waarheid, 17*a*. Hier begint Jezus den Trooster nader te omschrijven, opdat deze zijne discipelen geen vreemde zij. De Heilige Geest zelf zal zijne plaats bij hen vervangen. Geest der waarheid, heet Hij Hem, omdat Hij een Leermeester der waarheid is, die ons de waarheid in haar eigen karakter kennen doet. *Welken de wereld niet kan ontvangen; want zij ziet Hem niet en kent Hem niet*, 17*b*. Er wordt hier niet gezegd, dat het ongeloof en de onkunde der menschen den Geest als onoverkomelijke hinderpalen in den weg staan, als Hij op hen werken wil om hen tot geloof en bekeering te brengen. Iets anders wil Jezus zeggen. Dit namelijk, dat de natuurlijke menschen, voor wie deze wereld het hoogste is, onontvankelijk zijn voor den Geest der waarheid. Deze onontvankelijkheid berust op de geestelijke blindheid hunner harten; evenmin als het blinde oog het licht der zon, vermag de blinde wereld den Geest der waarheid in zich op te nemen. Geest vereenigt zich alleen met geest; alvorens de Geest der waarheid zijn intrek bij den mensch neemt, om dezen van zijn binnenste uit te bewerken, moet er bij den mensch het geestelijk zintuig aanwezig zijn, dat hem voor deze werking ontvankelijk maakt; een oog, om de Geest te onderscheiden; een oor, om den Geest te verstaan. Vandaar eischt de vleeschelijkheid van den mensch dat de Geest zelf plaats voor Zich in zijn binnenste bereide; Hij zelf moet ons voor zich ontvankelijk maken. Dat doet Hij door den mensch innerlijk, door eene onmiddellijke werking zijner kracht, tot een kind des geestes te herscheppen; door het wonder der wedergeboorte maakt Hij zijne inwoning in het menschenhart mogelijk, en bereidt Hij ze voor. *Maar gij kent Hem; want Hij blijft bij ulieden, en zal in u zijn*, 17*c*. De discipelen kunnen den Geest der waarheid wèl ontvangen; hen toch heeft Hij voor den Pinksterdag voorbereid. De troostzeggende woorden: want Hij blijft bij u; wijzen op de eigenaardige betrekking, waarin de Heilige

Geest reeds nu tot hen staat. Het woordje „blijft” moet niet gelezen worden alsof er stond: zal blijven; het wijst niet aan wat geschieden zal, maar wat reeds thans geschiedt. Reeds nu staat de Heilige Geest tot hen in eene blijvende, voortdurende verhouding; Hij blijft bij hen in gelijken zin als Jezus zegt dat Hij bij hen blijft, vs 25, dat is, Hij woont bij hen, en werkt alzoo voortdurend met Jezus mede, om den geestelijken zin, dien zij bij hunne wedergeboorte ontvangen hebben, te oefenen, opdat zij Christus' woord verstaan. Straks echter, als de Meester hen verlaten zal hebben, zal Hij dichter tot hen komen; woont Hij nu in hunne onmiddellijke nabijheid, alsdan zal Hij in hun binnenste zelf zijne woonplaats opslaan. De woorden: „en zal in u zijn” hangen alzoo niet, gelijk de woorden: „Hij blijft bij ulieden” van het woordje „want” af, maar vormen eene bijzondere belofte; de orde der gedachte is deze: omdat de Geest bij u blijft, kent gij Hem, en omdat gij Hem kent, zal Hij in u zijn. Wij hebben hier alzoo eene onderscheiding tusschen eene werking des Geestes, die naar, en eene werking des Geestes, die van de discipelen uitgaat; het is het onderscheid vóór en na den Pinksterdag.

Ik zal u geene weezen laten; Ik kome weder tot u, 18. Christus heeft de zijnen, vgl. hfdst. 13 : 33, als kinderkens aangesproken; uit de vaderlijke betrekking, waarin Hij Zich hierin tot hen stelde, vloeit voort, dat zij na zijnen dood den weezen gelijk zijn. Hij zal hen echter geen weezen laten; Hij keert tot hen weder. Wegens den samenhang van den hier toegezegden terugkeer met de onmiddellijk voorafgaande belofte des Geestes, hebben wij hier vooral te denken aan eene door den Geest tot stand komende hereeniging van Christus met de zijnen. Anders zou men òf aan de verschijningen na de opstanding, òf aan de wederkomst ten jongsten dage moeten denken. Maar aan den hier aangekondigden terugkeer worden in vs 20 zegeningen verbonden, die den apostelen eerst na het Pinksterfeest te beurt vielen, namelijk, het tot bewustzijn komen van hunne geestelijke eenheid met Christus. En wat de toepassing van het omtrent den terugkeer beloofde op de wederkomst ten jongsten dage betreft, zoo wordt deze gedrukt door wat in vs 23 beloofd wordt, naardien de daar toegezegde komst van Christus tot de zijnen, zijne wederkomst ten gerichte kennelijk in tijdsorde vooaf gaat. Wij meenen daarom dat Jezus eene hereeniging belooft, die door de mededeeling zijns Geestes tot stand komt, al blijft het waar, dat deze door zijne verschijning na de opstanding voorbereid en door de wederkomst ten jongsten dage voltooid wordt.

Nog eenen kleinen tijd, en de wereld zal Mij niet meer zien, maar gij zult Mij zien; want Ik leef, en gij zult leven, 19. Hier wijst Christus op het groot onderscheid tusschen zijne discipelen en de kinderen der wereld. Straks, als Hij gestorven, opgewekt en opgevaren is, ziet de wereld Hem niet meer; maar de discipelen zullen Hem ook dan aanschouwen. Waarom zal Hij door de zijnen gezien worden en niet door de wereld? 't Is omdat Hij leeft, en de zijnen met Hem leven. Uit het leven, dat Hij heeft, en in zijne opstanding voor de zijnen te voorschijn brengt, zal hun leven zijn oorsprong nemen; daarom zullen zij door het geloof zijne heerlijkheid aanschouwen, ook als deze voor het zinnelijk oog verborgen zal zijn. *In dien dag zult gij bekennen, dat Ik in mijnen Vader ben, en gij in Mij, en Ik in u,* 20. De dag, hier door Jezus bedoeld, is die, waarop de discipelen den Geest zullen ontvangen. Alsdan zal het hun geene moeite meer kosten om in te zien en te erkennen dat hun Meester één is met den Vader; het licht, dat de Geest in hun binnenste ontsteekt, vaagt alle nevelen weg. Zelve met Christus vereenigd, zal de vereeniging van Christus met den Vader hun niet raadselachtig en onverstaanbaar meer wezen.

Die mijne geboden heeft, en dezelve bewaart, die is het, die Mij liefheeft; en die Mij liefheeft, zal van mijnen Vader geliefd worden; en Ik zal hem liefhebben, en Ik zal Mijzelven aan hem openbaren, 21. Hier keert Jezus terug tot wat Hij vss. 15 en 16 gezegd had, en breidt het daar gesprokene iets breeder uit. Daar had Hij op den samenhang gewezen tusschen de gehoorzaamheid der discipelen aan zijne geboden, en zijn bidden tot den Vader om den anderen Trooster; hier dringt Hij nog dieper dezen samenhang in. Wij worden in de verborgenheden van het leven der liefde ingeleid. Waarom is de gehoorzaamheid aan de geboden van Jezus van zoo hooge beteekenis, dat zij den Christus beweegt om den Geest voor zijne gehoorzame volgers van den Vader te vragen? Omdat zij het teeken is dat de zijnen Hem liefhebben. Hij toch, die zijne geboden bewaart, hij is het, die Hem liefheeft; door zijne gehoorzaamheid verraadt hij even onopzettelijk, als onbedriegelijk zijne liefde. Wat is het gevolg? Dat de Vader op zijne beurt den liefhebber van Jezus liefheeft. De Vader heeft den Zoon zoo lief, dat zelfs het arme menschenkind, dat met Hem dezen Zoon bemint, zijne genegenheden tot Zich trekt; zoo zeker als Hij de haters van zijn kind haat, heeft Hij lief wie het liefhebben. Zou Christus zelf zijne beminnaars dan niet liefhebben? Liefde is onwederstaanbaar; laat een arm schepsel, dat verre beneden ons staat, ons beminnen, ons

hart wordt er onwillekeurig gevoelig onder, en geeft het eenige liefde terug. Zoo wekt onze liefde Christus' liefde tot ons op; die Mij liefheeft, Ik zal hem liefhebben, zegt Hij. Ook verbergt Hij zijne liefde niet; integendeel laat Hij ze aan de zijnen uit. Dat de Vader hetzelfde doet, zegt Hij hier nog niet; Hij zal het even later naar aanleiding van Judas' vraag zeggen; voorloopig spreekt Hij alleen over wat Hijzelf doen zal. Hij zal Zich namelijk aan den liefhebbenden discipel openbaren, waarmede Hij zeggen wil, dat Hij door den Heiligen Geest Hem tot volle kennis brengen zal van zijne goddelijke heerlijkheid. Thans wordt het duidelijk waarom Christus zijn bidden om den Trooster voor de zijnen afhankelijk stelt van hunne, in trouw aan zijne bevelen zich openbarende, liefde. Misschien zal iemand hier met bevreemding vragen, of de dingen dan zoo staan, dat Christus' liefde tot ons, ja, die des Vaders zelven eene vrucht is van onze liefde tot Hem en den Vader? Hoe, zou onze liefde de eerste, de oorspronkelijke, en Gods liefde tot ons eigenlijk wederliefde zijn! Geenszins; men versta Christus hier niet verkeerd. Er is in dezen tekst geene sprake van de liefde der ontferming, met welke God den schuldigen en goddeloozen mensch liefhad, als Hij hem voor de grondlegging der wereld uitverkoor, dan toch zou moeten gezegd, dat Gods liefde zich geheel uit zich zelve opgewekt heeft; wat was er in het schepsel dat haar gaande maken of gaande houden kon? het schepsel bracht geen olie aan, om dit vuur te voeden, maar water om het uit te blusschen. Waarvan is dan wèl sprake? Van de liefde, gelijk zij optreedt, nadat zich tusschen God en ons eene betrekking gevormd heeft, de liefde gelijk zij wegens de aantrekkelijkheid van haar voorwerp er vereeniging mede zoekt. Nu zal niemand ontkennen, dat het Christus niet hetzelfde is, of zijne discipelen Hem al dan niet gehoorzaam zijn en liefhebben. Het springt in het oog, dat Hij Zich terugtrekt van de ongehoorzamen, en hun de genade en eere onthoudt van gemeenzaam met Hem te zijn, en ze in het licht zijner heerlijkheid te doen wandelen. Maar hoe zou Hij Zich voor zijne liefhebbers verbergen? De geliefde nadert tot de liefhebbende; hier worden alle slagboomen opgeheven, het hart laat zijne sluiers vallen en giet zijne liefde in het hart des anderen uit, en de twee worden één. Daarom hebben wij, in geval wij doorgaande van teekenen en uitlatingen der liefde van Christus verstoken zijn, en in plaats van in het licht zijner heerlijkheid in duisternis wandelen, waarlijk reden om ons af te vragen, of onze ongerechtigheden ook tusschen Hem en ons scheiding maken. Want het is niet mogelijk dat

Christus Zich doorgaande verbergen zou voor wie Hem op het pad zijner geboden achterna loopt, vol verlangen dat Hij Zich omwende, om ons de heerlijkheid van zijn aangezicht te laten aanschouwen. Waarlijk, voor dezulken vraagt Hij van den Vader den Geest der wijsheid en der openbaring, vgl. Ef. 1 : 17, opdat zij de liefde van Christus mogen bekennen, die alle kennis te boven gaat, vgl. Ef. 3 : 16—19, en — tevergeefs bidt onze Hoogepriester nooit!

Judas, niet de Iskariot, zeide tot Hem: Heere, wat is het, dat Gij Uzelven aan ons zult openbaren, en niet aan de wereld? 22. Judas is dezelfde die bij Mattheüs en Markus de bijnamen van Lebbéüs en Thaddeüs ontvangt, de stoute, de krachtige. Het heeft hem teleurgesteld dat Jezus Zich alleen aan hem en zijne medeapostelen wil openbaren. Wat hij gewenscht en verwacht had, 't was eene uiterlijke en schitterende openbaring aan de wereld, die haar in eens voor altijd aan de voeten van den Messias brengen zou. Kondigden de profeten zulk eene openbaring niet aan? Wat is dan de reden dat de Christus in het Messiaansche plan zoo belangrijke wijziging brengt, door de openbaring zijner heerlijkheid tot den engen kring zijner liefhebbers te beperken? *Jezus antwoordde en zeide tot hem: zoo iemand Mij liefheeft, die zal mijn woord bewaren; en mijn Vader zal hem liefhebben, en Wij zullen tot Hem komen, en zullen woning bij Hem maken,* 23. Jezus geeft aan Judas de gevraagde opheldering niet. Hij herhaalt wat Hij vs 21 gezegd had, als wilde Hij zeggen: uwe wenschen en voorstellingen mogen zich in mijne woorden niet kunnen vinden, toch neem Ik ze daarom niet terug. Wij hebben hier echter geene bloote herhaling van het te voren gezegde, maar eene uitbreidende herhaling. Christus toch voegt tot de zoo even gegevene belofte, dat Hij Zich aan zijne gehoorzame discipelen openbaren zal, deze belofte toe, dat ook zijn Vader tot hen komen zal; meteen laat Hij het begrip openbaring in dat van inwoning overgaan. Ook hier zij opgemerkt, dat Christus hier niet spreekt van de eeuwige liefde des Vaders, met welke Hij de zijnen, nog vóór zij geboren waren, nog vóór de schepping der wereld heeft liefgehad; van deze liefde toch laat zich niet zeggen dat zij op onze gehoorzaamheid volgt, naardien zij onze vijandschap voorafging. Sprake is van de liefde met welke de Vader zijn eigen werk in ons liefheeft; aan deze liefde van welbehaaglijkheid gaat natuurlijk zijn werk in ons vooraf. Eerst heeft God ons lief in Christus, daarna heeft Hij Christus in ons lief. Altijd is Christus onmisbaar; buiten Hem om zou Hij ons niet hebben kunnen beminnen, toen wij zijnerzijds voorwerpen van gramschap

en onzerzijds vijanden van zijne heerlijkheid waren; ook thans zou Hij ons niet kunnen beminnen, hoewel wij met Hem verzoend zijn, zag Hij in ons niet de beginselen van het leven, dat in Christus is. Maar nu verklaart zich ook ten volle dat Hij inwoning bij ons wil maken; daarachter toch ligt als achtergrond zijne liefde tot den Zoon zelven. Omdat Hij één is met Christus zoekt Hij één te zijn met allen, die van Christus zijn, zoodat Hij met dezen al de zijnen in liefde omvat. Daarom komt Hij niet zonder, maar met Christus, woning bij ons maken; ja, Christus gaat, om zoo te spreken, voorop in de komst tot ons, reden waarom het opmerkelijk is, dat Hij eerst in vs 21 gesproken heeft van wat Hij zal doen, en eerst later, in vs. 23, begint te zeggen, dat de Vader even goed tot ons komen zal als Hij. Liefde is drang naar vereeniging; daarom vergenoegt de Vader Zich niet om Zich aan ons te openbaren, maar komt Hij bij ons woning maken. Deze uitdrukking wijst het innige en blijvende zijner vereeniging met ons aan. Zoo zien wij dat God en mensch elkander in Christus ontmoeten; de wille Gods en de wille der discipelen komt in één punt te zamen, dit namelijk dat beiden zich naar éénen uitstrekken. Er zijn geene woorden te vinden om de uitnemende waardij van Christus uit te spreken; al onze maten, waarmede wij haar meten willen, zijn te kort. Heil degenen die Hem liefhebben; want aan den drang naar vereeniging met Hem, die der liefde eigen is, beantwoordt niet alleen de drang zijner liefde tot vereeniging met ons, maar ook die des Vaders, dewijl Christus ons de verzekering geeft, dat niet slechts de begeerte onzer liefde naar vereeniging met Hem zal worden vervuld, maar dat wij zullen deelachtig worden, wat wij niet hadden durven begeeren: de vereeniging met den Vader. Opdat wij echter niet wanen dat de gemeenschap van Christus met ons van geringer waarde zou zijn, en ons minder eere zou aandoen, dan de gemeenschap des Vaders met ons, moeten wij er op letten dat Christus Zich met den Vader gelijk stelt, door te zeggen: Wij zullen tot Hem komen en woning bij Hem maken. Dit woordje *wij* zegt veel; want het wijst aan dat Hij het Zich geen roof acht Gode even gelijk te zijn. *Die Mij niet liefheeft, bewaart mijne woorden niet; en het woord, dat gijlieden hoort, is het mijne niet, maar des Vaders, die Mij gezonden heeft*, 24. Hier verklaart Christus waarom Hij Zich aan de wereld niet openbaart; zij heeft Hem niet lief en bewaart zijn woord niet, zoodat zij niet voldoet aan de voorwaarden, die aan het voorrecht van zijne openbaring verbonden zijn. Wat thans volgt kan eene toespeling zijn op de straf, welke de wereld zal treffen, omdat zij in Christus'

woord dat des Vaders verworpen heeft. Het ligt echter meer voor de hand, om deze woorden in betrekking te brengen tot wat Jezus zijnen discipelen omtrent de geestelijke natuur van zijn rijk gezegd had. Alsdan komt hunne strekking hier op neder: weet, dat mijn woord boven alle verdenking verheven is; het is geen menschelijk woord, buiten God om, maar een goddelijk woord, uit den Vader door Mij gesproken. Zoo opgevat, is het een antwoord aan Judas, wiens vraag twijfel aan het woord van zijn Meester scheen te verraden.

Deze dingen heb Ik tot u gesproken, bij u blijvende, 25. *Maar de Trooster, de Heilige Geest, welken de Vader zenden zal in mijnen naam, die zal u alles leeren, en zal u indachtig maken alles wat Ik u gezegd heb*, 26. Meer kan Jezus omtrent de aanstaande hereeniging niet zeggen; het thans gezegde is alles wat Hij hun voor het oogenblik kan mededeelen. Er blijven bij de zijnen moeielijke vragen en nevelachtige voorstellingen over; zijn woord begrijpen zij eigenlijk nog niet. Geen nood; de Trooster zal zijn werk aan hen voltooien. Christus heeft den akker met het zaad des woords bezaaid; de Heilige Geest zal het licht en den dauw gelijk zijn, die het gestrooide zaad tot ontkieming brengt en vrucht doet dragen. Hij zal hun al de woorden van Jezus in herinnering brengen en verklaren; dan zullen zij uitroepen: nu begrijp ik wat de Meester bedoeld heeft!

Vrede laat Ik u, mijnen vrede geef Ik u; niet gelijkerwijs de wereld hem geeft, geef Ik hem u. Uw hart worde niet ontroerd, en zijt niet versaagd, 27. Het wordt thans tijd om den paaschdisch te verlaten en naar den hof der olijven te gaan. Bij het sluiten van het heilig maal placht de huisvader den aanzittenden den vredegroet te brengen. Met de woorden: vrede zij u, wenschte men elkander de gunst van God toe, met al het heil, aan zijne gunst verbonden. Ook Jezus volgt dezen regel. Maar in zijnen mond verkrijgt deze heilgroet eene geheel eenige beteekenis. Ons: vrede zij u! is vaak eene ijdele plichtpleging en op zijn best een machtelooze wensch; Christus echter geeft ons den vrede zelven; zijn groet is eene daad. Uit den schat van zijn eigen heil verrijkt Hij de zijnen; dat is zijne erflating aan hen. Door zijnen zegen zullen zij, ook al scheidt Hij Zich naar het vleesch van hen, altijd geluk hebben, en alle dingen zullen hun medewerken ten goede. Dat zij dan rustig zijn; er is waarlijk geene reden om beroerd en verslagen te wezen.

Gij hebt gehoord, dat Ik tot u gezegd heb: Ik ga heen en kom weder tot u. Indien gij Mij lief hadt, zoo zoudt gij u verblijden, omdat Ik

gezegd heb: Ik ga heen tot den Vader; want mijn Vader is meerder dan Ik, 28. Ongetwijfeld hadden de discipelen Christus lief. Toch was er iets aan hunne liefde te berispen, dit namelijk, dat hunne begeerte om zijne tegenwoordigheid te genieten grooter was dan hun verlangen naar zijne verheerlijking bij den Vader. Er was nog iets zelfzuchtigs aan hunne liefde, en niets is met de liefde scherper in tegenspraak dan de zelfzucht. Daarom weigert Jezus een oogenblik om hunne liefde liefde te heeten; daarvoor staat zij nog te ver beneden haar eigen peil. Indien zij toch zóó lief hadden als zij behoorden, zóó geestelijk namelijk, als Hij zelf hen liefheeft, dan zouden zij in plaats van droevig, blijde zijn. Christus heeft immers niet verzwegen dat Hij tot den Vader heenging? Welnu, zijn Vader is meerder dan Hij; wie Hem dan liefheeft verblijde er zich over dat Hij tot den Vader wederkeert; dat de droefheid over het gemis zijner vleeschelijke tegenwoordigheid in de blijdschap over zijne wederkeering tot den Vader worde verslonden! De hier door Jezus gebezigde uitdrukking: „mijn Vader is meerder dan Ik" is menigvuldig aangehaald als zoogenaamd bewijs voor de beweering, dat de Zoon Gode geenszins even gelijk is, maar een soort van goddelijk wezen, aan den eigenlijken God ondergeschikt. Hiertegen heeft men van rechtzinnige zijde gezegd, dat Christus hier naar zijne menschelijke natuur spreekt. Calvijn merkt echter terecht op dat Christus hier geene vergelijking maakt tusschen zijne Godheid en de Godheid zijns Vaders, noch ook tusschen zijne menschelijke natuur en het goddelijk wezen zijns Vaders, maar veelmeer tusschen zijn tegenwoordigen staat, en de hemelsche heerlijkheid, waarin Hij stond ontvangen te worden. Toen de Zoon van den Vader uitging, om ons vleesch en bloed aan te nemen, en onder ons zijne tente op te slaan, daalde Hij af tot wie minder waren dan Hij; Hij verliet een paleis om in eene hut te gaan wonen, bij lieden, wier staat geene vergelijking met den zijnen toeliet. Maar thans is het juist omgekeerd. Hij staat gereed op te klimmen; want de Vader, tot wien Hij wederkeert, staat in heerlijkheid verre boven den nederigen staat, waartoe zijn kind Jezus afgedaald is. Bij dien Vader wacht Hem de heerlijkheid terug, die Hij voor de grondlegging der wereld had; als zijns gelijke zal Hij met Hem in éénen troon zitten, en in zijnen schoot liggen, om verzadigd te worden van vreugde voor zijn aangezicht, en de liefelijkheden uit zijne rechterhand eeuwiglijk te ontvangen, Ps. 16:11. Als de discipelen hierbij bedenken, dat Christus door zijne wederkeering tot den Vader hen allen tot den Vader opheft, zullen zij zich zoo-

wel met het oog op eigen belang als op zijn belang in zijn vertrek verblijden. Want Christus is ons tot geen Leidsman gesteld, om de schoone woorden van Calvijn hier over te nemen, ten einde ons blootelijk tot den cirkel der maan of der zon op te voeren, maar om ons één te maken met God den Vader. *En nu heb Ik het u gezegd, eer het geschied is; opdat, wanneer het geschied zal zijn, gij gelooven moogt*, 29. Welk eene teedere, herderlijke zorg ademt deze handeling van Jezus! Al begrijpen zij Hem thans niet, toch heeft Hij daarom niet vruchteloos tot hen gesproken; want zijn hier gesproken woord maakt, dat zij gelooven zullen als het straks vervuld zal zijn.

Ik zal niet veel meer met u spreken; want de overste dezer wereld komt, en heeft aan Mij niets, 30. *Maar opdat de wereld wete, dat Ik den Vader liefheb en alzoo doe, gelijkerwijs Mij de Vader geboden geboden heeft. Staat op, laat ons van hier gaan*, 31. Jezus zegt zijnen discipelen dat de tijd om veel te spreken vooreerst voorbij is. Daar ginds toch nadert satan, de overste dezer eeuw, met heel de wereld achter zich, om tegen Hem te strijden. Dat de discipelen echter gerust zijn. Satan heeft aan hun Meester niets; er is niets aan Hem wat den overste der wereld macht over Hem geven zou, niets zonder zonde, noch zwakheid. Bij dezen heilige zal de aanklager der broederen geene schuld, bij dezen sterke zal de moordenaar der menschen geene kwetsbare plek vinden. Als Jezus wilde, verpletterde Hij hem. Maar de Vader wil dat Hij zijn vleesch aan de macht der duisternis overgeven zou, opdat Hij haar alle macht over ons zou ontnemen. Eene profetie wacht thans hare vervulling, een raadsbesluit beheerscht zijn komenden dag. Zal de Zoon Zich tegen 's Vaders wil verzetten? Zelfs de schijn er van zij verre. Staat op, laat ons gaan — zoo spreekt Hij, en voegt de daad bij het woord, door Zich met de zijnen naar den hof te begeven, den vijand te gemoet. Openlijk wil Hij strijden, openlijk wil Hij lijden, en zoo tot een schouwspel worden voor aller stervelingen oog. 't Is opdat heel de wereld wete, dat Hij den Vader liefheeft, en alzoo doet, als deze Hem heeft geboden.

HOOFDSTUK XV.

PLICHTEN EN VERWACHTINGEN.

Jezus is thans met zijne discipelen op weg naar den Olijfberg. Intusschen zet Hij zijne tot hen gerichte rede voort. Het is zijn oogmerk aan hen het eigenaardige van de verhouding te laten gevoelen, waarin zij als zijne apostelen, tot Hem staan, èn thans, èn straks. Zoo zij deze verhouding wel begrijpen, zullen zij de plichten verstaan, welke zij op hen brengt, het lot, dat hen wacht, maar ook de verwachtingen, welke zij mogen voeden.

Ik ben de ware wijnstok, 1*a,* — zoo vangt Hij aan, wellicht naar aanleiding van het zien van eenen wijnstok op den weg. Voor Jezus is de natuurlijke wijnstok niets meer dan eene schaduw, door den wezenlijken wijnstok in de zichtbare wereld geworpen. Die wezenlijke wijnstok is Hij zelf. Men lette er op dat Christus iets anders doet dan Zich zelven met den wijnstok vergelijken. Er is hier meer dan eene toevallige overeenkomst, die gelegenheid tot vergelijking aanbiedt. Christus ziet in den wijstok iets onwezenlijks, dat er ja is, maar enkel als een ledige vorm, die zijne vervulling eischt, of als een afbeeldsel, dat naar het oorspronkelijke heenwijst, waarvan het afbeeldsel is. Welnu, wie den wijnstok wil zien, die geen vorm, geen beeld is, maar wezenlijkheid; den wijnstok, dien God op het oog had, toen Hij den wijnstok formeerde, zie Hem: de ware wijnstok is Hij! Wie zou Hem juist in den wijnstok gezocht hebben? Eerder zouden wij het beeld van den Christus in den fieren, hoogen eik zien. Christus gaat den eik echter voorbij; maar in den nederigen wijnstok, wiens onaanzienlijke stam in geenerlei opzicht den adel zijner vrucht verraadt, vindt Hij Zich zelven weder. Ach! wat zijn wij dwaas! Die eik, waarin wij zijn beeld zouden zoeken, brengt slechts zwijnenspijs voort, terwijl de wijnstok den beker der dankzegging vult, dien wij aan den heiligen disch opheffen. *En mijn*

Vader is de Landman, 1*b*, zoo vaart Jezus voort. Hieruit blijkt dat Jezus Zich niet bij den wilden, maar bij den gekweekten wijnstok vergeleek. Immers kent Hij den waren wijnstok een eigenaar toe, zijn Vader. Door Dezen landman des wijnstoks te heeten, laat Hij zeer eigenaardig en ongezocht uitkomen dat zijn Vader den wijnstok niet slechts in eigendom bezit, maar ook eigenhandig bearbeidt. Dat verzekert het welslagen der planting; de Vader toch zal geene mindere zorg aan zijnen wijnstok besteden, als de oostersche wijngaardenier dit aan zijnen wijnstok placht te doen. Dag en nacht waakt Hij dan ook over dezen wijnstok; want aan dezen wijnstok moet de vrucht van zijn arbeiden en raadslagen voortkomen. Zonder deze vrucht ware zijn Raad een ijdel ding geworden.

Alle rank, die in Mij geene vrucht draagt, die neemt Hij weg; en al wie vrucht draagt, die reinigt Hij, opdat zij meer vrucht drage, 2. Hier is weder, gelijk in het 1e vers, van den wijnstok sprake; toch heeft het beeld eenige uitbreiding ondergaan, omdat de wijnstok hier als ranken dragende voorgesteld wordt. Die ranken vormen wel met den wijnstok één geheel, maar zijn toch van den wijnstok onderscheiden. Er was in de geschiedenis van den wijnstok een tijd dat hij zonder ranken was; toen was hij wel een werkelijke wijnstok, maar toch geen volledige wijnstok, naardien deze zijne ranken noodig heeft om vrucht voort te brengen. Vooralsnog wijst Jezus niet aan wie de ranken zijn, welke Hij op het oog heeft; dit zal Hij eerst in vs. 4 doen, nadat Hij het vooraf, vss. 2 en 3, bij voorbaat heeft laten gevoelen. Wel zegt Hij, dat de door Hem bedoelde ranken, ranken van zijnen wijnstok zijn; met Hem zijn zij verbonden en uit Hem uitgegroeid, opdat Hij door hunne tusschenkomst vrucht voortbrengen zou. Om de vrucht toch is het den Vader te doen, niet om de rank; daarom neemt de hemelsche landman de onvruchtbare ranken weg, terwijl Hij de vruchtbare reinigt, om ze nog rijkere vrucht te doen voortbrengen. Geen oogenblik legt deze landman het snoeimes dan ook uit de hand. Ranken, tot vruchtdragen ongeschikt, worden, ook om te voorkomen dat zij den groei der vruchtbare belemmeren, van den wijnstok afgesneden. Ranken die vrucht beloven, worden gezuiverd van alles, wat hunne ontwikkeling belemmeren zou. Onwillekeurig zijn wij geneigd hier eene toespeling te zien op wat even te voren geschied was. Judas, de onvruchtbare rank, was verwijderd, terwijl de voetwasching gediend had, om de overige jongeren van den aardschen zin te reinigen. Wel was zulks niet rechtstreeks door den Vader gedaan, maar al was het door tusschenkomst van Jezus

geschied, zoo mocht het nochtans aan den Vader worden toegeschreven, naardien Jezus in zijnen Naam dit werk der uitzuivering had volbracht.

Gijlieden zijt nu rein om het woord, dat Ik tot u gesproken heb, 3. Hier begint Jezus zijne discipelen te troosten, door hun nog eens te zeggen, wat Hij te voren, na de voetwassching, tot hen gezegd had, met dit onderscheid, dat Hij thans, wegens het vertrek van Judas, niet gelijk toen eene uitzondering maakt. De uitdrukking „rein" moet in samenhang met het beeld van zoo even opgevat. Jezus verklaart dat de reinigende werkzaamheid, welke de Vader, als de hemelsche landman, aan de vruchtdragende rank verricht, bij hen alreede plaats gevonden had. Judas was zonder meer afgesneden; zij daarentegen waren gereinigd. Waardoor? Jezus heeft niet het oog op tuchtmiddelen, zooals tegenspoed en kruis, als zouden zijne discipelen door deze gereinigd zijn; dat blijkt duidelijk daaruit dat Hij het door Hem tot hen gesproken woord des Vaders als het reinigingsmiddel aangeeft. Wegens het tot hen gesproken woord zijn zij thans rein. Het oog heeft Hij hier bepaaldelijk op wat Hij tot hen gesproken had om hunne harten te zuiveren van alle gezindheden en verwachtingen, die tusschen hen en Judas punten van overeenkomst en aanraking vormden, nader gezegd, van de zucht om de eerste te zijn, en van de begeerte naar een messias van deze wereld. Stilzwijgend onderstelt Jezus dat zijn woord gehoorzaam door hen aangenomen is; anders toch zou het geene louterende werking op hen uitgeoefend hebben. Door hen rein te heeten verklaart Hij hen niet volmaakt, zoodat zij voortaan de zorg des hemelschen landmans niet meer zouden behoeven. Hij wil alleen zeggen, dat zij, dank het tot hen gesproken woord, in den grond huns harten, recht staan tegenover God, als lieden, die niet zich zelven beoogen, gelijk Judas, maar waarlijk hunnen heer liefhebben, en zijne belangen oprechtelijk zoeken. Het is niet meer noodig dat zij rein worden, maar slechts dat zij rein blijven, vgl. vs. 7.

Tot dit laatste wekt Jezus hen thans ernstig op. *Blijft in Mij en Ik in u. Gelijkerwijs de rank geene vrucht kan dragen van zich zelve, zoo zij niet in den wijnstok blijft; alzoo ook gij niet, zoo gij in Mij niet blijft*, 4. *Ik ben de wijnstok en gij de ranken; die in Mij blijft en Ik in hem, die draagt veel vrucht; want zonder Mij kunt gij niets doen*, 5. Deze woorden spreekt Christus om zijnen discipelen den weg tot het dragen van vrucht aan te wijzen. Heeft Hij hun zoo even gezegd, dat het den landman met zijnen wijnstok om vrucht te doen is, en niet om bladeren en ranken, dermate zelfs, dat hij

zonder genade wegsnijdt wat geene vrucht draagt, 't is dan ten volle in de orde, dat Jezus zijnen apostelen zegt, wat zij te doen hebben om vrucht te geven. Daartoe is noodig dat zij in Hem blijven en dat Hij in hen blijft; want evenmin als het mogelijk is, dat eene rank vrucht zou voortbrengen, als zij van den wijnstok afgesneden werd, is het onmogelijk dat iemand, al was hij ook zoo voortreffelijk als een apostel, van zich zelven vrucht dragen zou. De rank moet in den wijnstok, en de apostel in Christus blijven. Christus toch is de wijnstok en de apostelen zijn de ranken; hier spreekt Jezus onomwonden uit, wat Hij te voren stilzwijgend ondersteld had; Hij wil niet, vanwege het gewicht der zaak, dat er bij zijne apostelen eenig misverstand te dezen opzichte zij. Het blijven in Christus bestaat in eene bestendiging van de gemeenschap, waarin wij door het geloof tot Hem staan; het sluit de erkenning van zijne waardij, de liefde tot zijn persoon, de gehoorzaamheid aan zijn woord in zich; het onderstelt eene voortdurende verloochening van eigen wijsheid, wil en kracht, geboren uit het geloof, dat Christus ons gegeven is, om de geestelijke inhoud van onzen innerlijken mensch te worden. Die in Hem blijft, ontledigt zich dagelijks, opdat Christus het ledig, dat door deze aflegging van eigen leven in hem ontstaat, met Zich zelven vervulle. Dit blijven in Christus is alzoo geenszins iets dat van zelf spreekt, zoodat men zich rustig bij de zekerheid van in Hem te zijn zou mogen neerleggen. 't Is met den geloovige niet als met een uurwerk, dat van zelf loopt, als het eens opgewonden is; zal de gemeenschap aan Christus bestendigd worden, dan moet zij gedurig worden vernieuwd. Voorzeker gaat de ons in Christus bewarende genade van God uit, en niet van ons; wij worden in de kracht Gods bewaard tot de zaligheid; zoo wij trouwens onszelven bewaren moesten, zag het er droevig met ons uit. Maar deze werking der genade Gods gaat niet buiten ons om; wij worden niet al slapende bewaard, maar zoo, dat God ons bewerkt, om zelven te doen en te laten wat tot bestendiging onzer gemeenschap met Christus noodig is. Dat Christus voorts op de woorden: blijft in Mij, volgen laat: en Ik in u, heeft zijne reden. Hij wil er zijne apostelen door laten gevoelen, dat de eigenlijke oorzaak van het vrucht dragen der zijnen, bij Hem zelven gezocht worden moet. Alleen hierom doet het blijven in den wijnstok de rank vrucht dragen, dat het de weg is, waarin zij het sap van den wijnstok ontvangt; 't is dus uit de voedende werking van den wijnstok zelven, dat zich het zetten van vrucht aan de rank verklaart. Het geloof geeft slechts, omdat het ont-

vangt; daarin juist ligt het geheim zijner werking, dat het ons ontvankelijk maakt voor de vruchtbaar makende kracht van Christus. Daarom mag niemand zijne vrucht aan zich zelven toeschrijven; de vrucht siert de rank, maar eert den wijnstok; niemand zal wegens den druiftros de rank, maar elk zal wegens haar den wijnstok prijzen. Het is dan wel noodig dat de apostelen door het geloof in Christus blijven; maar waarom is het noodig? Omdat Christus anders niet blijven zou in hen, om uit hen zijne vrucht voort te brengen. Wat zou de geloovige trouwens zonder Christus doen? Men zie het aan Petrus; hoe goed was hij gestemd, hoe krachtig waren zijne voornemens, hoe vurig was zijne liefde! Maar omdat hij in eigene kracht optrad, en niet uit het geloof werkte, liep alles uit op ijdelheid, ja, erger nog, op zonde. Daarom zal elk, die ooit eenige vrucht voortgebracht heeft, het woord des Heeren bij den profeet beamen: uwe vrucht is uit Mij gevonden, Hos. 14:9. Men verlieze hierbij niet uit het oog, dat Christus niet den Vader, maar Zich zelven de wijnstok heet, waaruit de ranken kracht tot het voortbrengen van vrucht ontvangen. Al te veel toch wordt zulks, tot niet geringe schade des geestelijken levens, over het hoofd gezien. Veeltijds verwacht men de genade, die men tot het goede noodig heeft, onmiddellijk van God; men bidt en hoopt alsof de hemelsche landman den wijnstok niet telde, en buiten dezen om, rechtstreeks op het gebed, ons geven zou wat tot het dragen van vrucht noodig is. Dan klagen wij, dat wij niet ontvangen! Laat ons liever bedenken, dat wij met al onze gebeden God niet zullen bewegen om Christus even weinig te eeren, als wij. God heeft alle genade in Christus als in eene schatkamer besloten; Christus is de fontein, uit welke het water, dat ons vruchtbaar maakt, tot ons komt. Wie wat van God ontvangen wil, moet tot Christus gaan; men bedenke het wel! Het is zelfs niet genoeg dat wij op grond van Christus' verdienste van God genade vragen, om zijnen wil te doen en tot zijne eere te leven; God toch roept ons, om uit de vereeniging des geloofs met Christus te ontvangen, wat wij van God begeeren. Christus is ons geworden tot wijsheid en heiligmaking, zoowel als tot gerechtigheid en verlossing. Wij hebben met Christus niet afgedaan als wij in zijn bloed ter onzer rechtvaardiging geloofd hebben. Geenszins; in Hem moeten wij blijven, zullen wij vrucht dragen; tot elke geestelijke beweging behoeven wij zijne rechtstreeksche inwerking in ons; zonder Hem doen wij niets en buiten Hem ontvangen wij niets. Maar wie in Hem blijft, en Hem in zich houdt, zal zich niet over Hem te beklagen heb-

ben; Hij is een rijke en mededeelzame Christus, die niet alleen uit liefde tot ons, maar ook uit liefde tot den Vader, ons geeft wat wij noodig hebben om vrucht te dragen, opdat wij versierd, en de Vader verheerlijkt worde. Wie in Hem blijft en Hij in hem, draagt veel vrucht; veel, niet weinig. Daarvan zijn de apostelen het eerste bewijs; deze twaalf mannen, die minder dan de vele wijzen en machtigen waren, menschen van gelijke bewegingen als wij. Hebben zij niet de gansche wereld met het licht der waarheid vervuld, en den nacht des heidendoms niet verdreven? Ook wij zullen er in onze mate het bewijs van zijn, als wij, met hen, onze kracht zoeken in Christus, die het beginsel en de stoffe onzer heiligheid is.

Zoo iemand in Mij niet blijft, die is buiten geworpen, gelijkerwijs de rank, en is verdord; *en men vergadert dezelve, en men werpt ze in het vuur, en zij worden verbrand*, 6. Men lette er op dat Christus door de woorden: zoo iemand, te gebruiken, den indruk geeft, dat aan zijnen wijnstok nog meerdere ranken gevonden worden, dan de apostelen. Wij nemen er aanleiding uit, om de vermaning tot het blijven in Christus uit te breiden tot alle belijders van zijnen naam. Om deze klemmend te maken schetst Jezus ons het lot van den ontrouwen belijder, door te zeggen, dat het hem gaan zal als de onvruchtbare rank. Wat doet men met de afgesnedene ranken? Zie, daar liggen ze als onnut, geworpen buiten den wijngaard; straks vergadert men ze bijeen en werpt ze in het vuur; een weinig assche blijft er van hen over, dat is alles. De woorden: zoo iemand, wijzen aan, dat het oordeel over de ranken zonder aanzien des persoons geschieden zal; wie men ook zij, zoo men van Christus afvalt, 't zij in het verborgene, 't zij in het openbaar, als eene onnutte en hinderlijke rank zal men ten vure worden verwezen. Hier zien wij dat Christus in ons eigen belang onze vrees tot zijn bondgenoot maakt; dienen wij dan den Heere met eerbied en godsvrucht, want Hij is een verterend vuur. Het betaamt ons niet alleen, maar ook is het in ons eigen belang, dat wij acht geven op de vermaning om in Christus te blijven. Men zal hier misschien vragen, hoe het mogelijk is dat de afvalligen ranken worden geheeten, naardien de Schrift toch leert, dat zij, die in Christus zijn, in Hem bewaard worden tot de zaligheid. Men bedenke echter, dat ook zij, die niet blijvend met Christus verbonden zijn, omdat zij niet waarlijk met Hem verbonden waren, ranken kunnen worden genoemd, omdat hunne verhouding tot Hem soortgelijk vrucht is van zijne werking, als de verschijning van de on-

vruchtbare rank het van de werking des wijnstoks is. De wijnstok Christus brengt door de prediking des Woords en de kracht zijns Geestes, zoowel onvruchtbare als vruchtbare ranken voort; het ééne net haalt tegelijk onbruikbare en bruikbare visschen boven. Ook zij, die slechts voor een tijd gelooven, omdat zij van geestelijk leven ontbloot zijn, staan in samenhang met Christus; niet slechts in dezen zin, dat zij hier op aarde uiterlijk tot zijne gemeente behooren, maar inniger nog, zoo namelijk, dat zij zelfs verlicht kunnen zijn met de kennis zijner woorden, en vervuld met blijdschap over het Evangelie. Ja, zij kunnen zelfs de gaven des Heiligen Geestes, en met deze de krachten der toekomende eeuw deelachtig geworden zijn, Hebr. 6:4—6. Ook de onvruchtbare rank ontvangt eenig sap uit den wijnstok; hoe zou zij er anders zijn, en een tijd lang zóó op eene vruchtbare rank gelijken, dat zij er niet van te onderscheiden is? Maar wat tot het voortbrengen van vrucht noodig is, ontvangt zij niet; want hare innerlijke en verborgene hoedanigheid snijdt haar van de vruchtgevende sappen des wijnstoks af. Deze rank trekt van den wijnstok slechts tot zich wat zij noodig heeft om eene groene rank te zijn; zij beoogt uitsluitend zich zelve als rank aangemerkt. 't Is haar slechts te doen om er als rank te zijn, en aan den wijnstok te prijken, maar niet om vrucht te dragen; het sap, dat voor de vrucht, het doelwit der ranken, noodig is, begeert zij niet, en trekt zij niet tot zich. Die slechts voor eenen tijd gelooven of geene vrucht voortbrengen, nemen Christus nooit van heeler harte tot het oogmerk aan, waarmede de Vader Hem geeft, namelijk om uit Hem Gode vruchten te dragen. Zij mochten zijne wijsheid begeeren, om met haar te schitteren; zijne gerechtigheid, om wegens haar eene geruste conscientie te hebben; zijne kracht, om met haar te kunnen werken; zijn geest en zin begeerden zij niet. Zij mochten Hem nemen, zij gaven zich Hem niet, opdat Hij uit hen Gode vrucht voortbrengen zou; en voor zoover zij Hem namen, beoogden zij alleen hun vleeschelijk belang. Daarom konden zij niet in Hem blijven; in den tijd der verzoeking vallen zij af. Bestaat deze verzoeking in vervolging om des woords wil, dan wordt deze afval openbaar, en geschiedt de verzoeking door de zorgvuldigheden en begeerlijkheden dezes levens, dan blijft hij veeltijds verborgen. Wie echter ééns geestes met Christus is, valt nimmer af; de landman zorgt dat hij zijne vrucht blijft dragen. Men lette er dan ook op, dat Christus wel zegt: zoo iemand in Mij niet blijft, maar niet: zoo Ik in iemand niet blijf — want als Hij in ons is, Hij zelf, en niet slechts eenige van Hem uitgaande

kracht, dan gaat Hij nooit van ons uit: Hij blijft in dengene, in wien Hij is.

Indien gij in Mij blijft, en mijne woorden in u blijven, zoo wat gij wilt, zult gij begeeren, en het zal u geschieden, 7. Wat hier gezegd wordt vormt de tegenstelling met het voorgaande. Jezus wijst op het heil, dat zij, die in Hem blijven, deelachtig worden; de Vader geeft hun alles wat zij begeeren. Het verdient opmerking dat Jezus op de woorden; „indien gij in Mij blijft'" niet volgen laat: en Ik in u — maar: en mijne woorden in u blijven. Om de reden hiervan te verstaan, moeten wij bedenken dat Christus zijnen geest ons niet buiten zijn woord om mededeelt, evenmin als God ons zijne kracht tot onderhouding des lichaams buiten het voedsel om toekomen doet. Het geestelijk leven wordt wel buiten het woord om ons toegebracht, gelijk ook het natuurlijk leven buiten het voedsel om tot ons komt; maar onderhouden en volmaakt wordt het niet dan door het gehoorde woord. Daarom wil Christus dat zijne discipelen zijne woorden in zich behouden; zal zijne kracht in hen blijven, dan moet zijn woord in hen blijven: want in het woord is zijn geest belichaamd, en zijn geest deelt zich niet onbelichaamd mede. De Heilige Geest, die ons door het geloof met Christus in gemeenschap houdt, de rank in den wijnstok en den wijnstok in den rank blijven doet, bekwaamt ons dan ook om Christus' woorden te verstaan, bewaart ze in onze gedachtenis, bindt ze op onze harten, en beweegt ons om er ons op te verlaten en er gehoorzaam aan te zijn. De rank blijft in den wijnstok door het geloof, maar dat geloof slaapt niet, en is veeleer werkzaam om vertrouwensvol de woorden van Christus op te nemen, en in ons binnenste over te brengen; alsdan blijkt echter, dat wij meer dan woorden in ons ontvangen, namelijk den Christus zelven, die ze tot ons gesproken heeft. Door het woord deelt de wijnstok ons zijn sap mede, te weten zijnen Geest, zoodat wij eens geestes met Hem worden; hierdoor is de wijnstok even waarachtig in de rank als de rank in den wijnstok is. Dat moet ons een prikkel zijn om met Maria de woorden van Christus in onze harten te bewaren, en te zorgen dat de zorgvuldigheden en wellusten dezes levens het niet verdringen; inzonderheid hebben wij te waken tegen den geest des ongeloofs, die ons aan de waarachtigheid zijner woorden twijfelen doet. Niet weinig zijn zij te bestraffen, die zijne woorden minachten, en zeggen, dat het slechts woorden zijn; want ofschoon zij geestelijk schijnen te zijn, naardien zij zeggen het van den geest, niet van de letter te verwachten, verzoeken zij Christus, die ge-

zegd heeft, dat alle woord zijns monds, door het geloof in het hart opgenomen, er geest en leven blijkt te zijn. Wie zal dan het woord niet met blijdschap in zich ontvangen als hij bedenkt, dat hij er Christus zelven door in zich ontvangt? Wat voorts de belofte betreft, dat zij, die in Christus blijven, en zijne woorden in zich vasthouden, alles van God zullen ontvangen wat zij begeeren, zoo moeten wij niet meenen, dat ons vrijheid wordt gegeven om alles te bidden wat ons in den zin komt. Het ware trouwens onmogelijk dat God Zich tot dienaar van onzen willekeur stellen zou, gelijk Herodes, als hij uit vleeschelijk welbehagen in de dochter van Herodias, haar alles beloofde, wat zij van hem begeeren mocht. Ook zou het even goed strijden met ons belang als met zijne eere; wij weten toch hoe genegen wij zijn om dwaze dingen van God te begeeren. Dat Christus hier echter zoo onbepaald spreekt, verklaart zich daaruit, dat Hij zijne beloften doet aan hen, die in Hem blijven en in wie Hij blijft. Van dezulken toch laat zich verwachten, dat zij met geene onheilige en zelfzuchtige beden tot God zullen komen. Integendeel, waar er eene uitgeoefende vereeniging met Christus bestaat, worden zijne begeerten onze begeerten, zoodat het onmogelijk is dat zij niet verhoord zouden worden. Uitsluitend heeft Jezus hier dan ook het oog op de gebeden om vrucht te mogen dragen tot verheerlijking des Vaders; allernaast heeft Hij hierbij zijne apostelen op het oog, en verzekert Hij hun, dat zij op het in zijne gemeenschap gebeden gebed, alles zullen ontvangen, wat tot welslagen van hun werk noodig is. Het Pinksterfeest is het eerste bewijs van de vervulling dezer belofte. Een verder teeken er van hebben wij in de verhooring van hun gebed, dat teekenen en wonderen mochten geschieden, opdat zij met vrijmoedigheid den naam van Jezus mochten verkondigen, Hand. 4 : 29—31. Eindelijk — zijn wij zelven, vrucht als wij zijn van hun werk, niet het bewijs van de verhooring van hun gebed?

Hierin is mijn Vader verheerlijkt, dat gij veel vrucht draagt, 8*a*. Alzoo spreekt Jezus om zijne apostelen van de verhooring hunner gebeden ten volle te verzekeren. Zou de Vader hun onthouden wat zij noodig hebben om vruchtbaar te worden, nu het vaststaat, dat Hij verheerlijkt wordt, als zij vrucht voortbrengen? Men lette er op, dat het woordje *veel* hier niet ten overvloede staat, maar een wezenlijk deel van de hier uitgesprokene gedachte is. Een wijnstok kan moeielijk de eer des landmans heeten, als hij slechts enkele trossen, met weinige en kleine druifjes, voortbrengt; om 's landmans roem te wezen moet hij welgeladen zijn. Zoo eischt de eere

Gods dat de discipelen veel vrucht voortbrengen; daarom moeten zij er naar staan om overvloeiende te zijn in vruchten der gerechtigheid. Wat hierop volgt: *en gij zult mijne discipelen zijn*, 8*b*, zoude kunnen beteekenen: gij zult mijne discipelen blijken te zijn. Deze opvatting is wel niet onjuist, maar dient toch eenigszins verscherpt. Jezus houdt hier zijne discipelen, steeds in aansluiting aan het gebezigde beeld van wijnstok en ranken, hunne gewichtige bestemming voor oogen. Zij zijn de ranken, door welke Hij vrucht dragen zal; op hen wachten de grootere werken, die Hij-zelf nog niet gewrocht heeft; zonder apostelen zou Hij geene vrucht kunnen zetten, en zou zijn werk ijdel zijn. Door nu in Hem te blijven, zijn woorden even getrouw te bewaren als Hij de woorden zijns Vaders, en te bidden om vrucht te dragen, zullen zij waarlijk aan hunnen naam en hunne bestemming beantwoorden. Zij zullen worden wat zij zijn: zijne discipelen; nu reeds zijn zij ranken, maar dan zullen zij aan de bestemming der rank beantwoorden, door het dragen der vrucht. Dan zal de rank terug treden, en de wijnstok geprezen worden, en met Hem de landman, die dezen wijnstok plantte, en zijne ranken bekwaamde om vrucht te dragen.

Gelijkerwijs de Vader Mij liefgehad heeft, heb Ik ook u liefgehad; blijft in deze mijne liefde, 9. *Indien gij mijne geboden bewaart, zoo zult gij in mijne liefde blijven; gelijkerwijs Ik de geboden mijns Vaders bewaard heb, en blijf in zijne liefde*, 10. Hier put Christus Zich, om zoo te spreken, uit, ten einde zijne discipelen te bewegen om in Hem te blijven, als Hij straks van hen heengegaan zal zijn. Hij begint zeer teeder te spreken, en lokt hen zoo liefelijk mogelijk uit, om in Hem te blijven door hun zijne liefde te verklaren. Zij behoeven zijne liefde niet op te wekken: uit Zichzelven heeft Hij hen lief. Hoe zou Hij hen niet liefhebben? Om aan te wijzen wat vasten grond zijne liefde tot hen heeft, gaat Hij, om haar te verklaren, terug tot de liefde, met welke Hij zelf van den Vader bemind wordt. Als Hij echter van de liefde spreekt, met welke Hij van den Vader bemind wordt, sluit Hij de zijnen bij Zich in, zoodat Hij Zichzelven aanmerkt als het hoofd, in welk het geheele lichaam bemind is. De landman heeft in den wijnstok ook de ranken lief; zou de wijnstok zelf hen dan niet liefhebben? Zoo werpt Hij, om met Calvijn te spreken, hier een vast onderpand der goddelijke liefde ons in den schoot. Als Hij voorts de zijnen opwekt om in deze liefde te blijven, heeft Hij zijne eigene liefde op het oog; de inhoud der opwekking is niet deze: blijft Mij liefhebben; maar: leeft zoo dat mijne liefde tot u kan blijven uitgaan. Wat

moeten zij dan doen om in zijne liefde te blijven? Jezus zegt het hun; zij moeten er gelijken weg toe inslaan als Hij, dien der gehoorzaamheid aan het gebodene. Op dezen weg blijft Hij zelf in de liefde zijns Vaders; dat zij dan zijn voorbeeld volgen en doen wat Hij hun geboden heeft, en zij zullen in zijne liefde blijven, gelijk Hij in de liefde zijns Vaders. Wie uit deze vermaning zou willen afleiden, dat de genade Gods niet vast staat, tenzij zij door onze gehoorzaamheid ondersteund wordt, zou verkeerd doen. Want al is het ten volle waar, dat het welbehagen van Christus slechts op ons kan blijven, zoo wij de vrucht der gehoorzaamheid aan zijn woord dragen, zoo is er toch geen gevaar, dat het van ons wijken zou, om reden de Vader, op zijne voorbidding, krachtens den raad zijner genade, ons tot eene voortdurende gehoorzaamheid beweegt. Dat wij nochtans door Christus vermaand worden om gehoorzaam te zijn, heeft zijne reden; want de vermaning is het middel, door hetwelk God ons tot de gehoorzaamheid verwekt, welke wij schuldig zijn. Daarom moeten wij alle vermaning ontvangen in het geloof, dat God onze begeerte om zijnen woorde gehoorzaam te zijn, niet onvervuld laten zal, maar veeleer, naar de belofte van het nieuwe verbond, zijn bevel in ons zal uitwerken, gevende wat Hij eischt, en doende wat Hij beveelt.

Deze dingen heb Ik tot u gesproken, opdat mijne blijdschap in u blijve, en uwe blijdschap vervuld worde, 11. De uitdrukking „deze dingen,” slaat terug op de zoo even gegevene vermaningen om in Christus te blijven. Jezus geeft hier zijn oogmerk met deze vermaningen te kennen. Dit oogmerk is tweeledig. Vooreerst heeft Hij zijne eigene blijdschap op het oog. Hij verheugt er Zich in als zijne discipelen zijne woorden in gedachtenis houden, en er zich gehoorzaam aan onderwerpen. Waarom heeft Hij hen dan hiertoe vermaand? ’t Is opdat zijne blijdschap over hen niet in droefheid omgezet, noch eenigszins verminderd worde, maar blijvend zij. Maar dit is het eenige niet. Christus heeft ook het belang zijner discipelen op het oog; Hij legde hun geen lasten op, die hunne blijdschap van hen zouden wegnemen, maar wees hun de wegen aan, waarop hunne blijdschap volmaakt worden zou. De blijdschap, hier bedoeld, is die, welke het hart van den discipel vervult, als hij zich het voorwerp van de liefde zijns Meesters gevoelt.

Dit is mijn gebod, dat gij elkander liefhebt, gelijkerwijs Ik u liefgehad heb, 12. De woorden: dit is mijn gebod, wijzen de broederlijke liefde aan als het hoogste voorschrift, dat den discipelen van zijnentwege gegeven wordt. Dit schijnt eenigszins vreemd; is niet

de liefde tot Christus, en, in Hem, tot den Vader, het eerste gebod? Ongetwijfeld is dit laatste alzoo; men houde echter in het oog dat Christus tot menschen spreekt, die het eerste en groote gebod, de liefde tot God en Christus, alreede opvolgen. Aan dezulken kan zonder gevaar voor misverstand de broederlijke liefde als het groote gebod voorgesteld worden. God hebben zij reeds lief in Christus; welnu, zoo zij slechts in deze liefde blijven, behoeft hun niets anders geboden te worden, dan dat zij elkander liefhebben. Dat zij dan even goed met elkander vereenigd blijven als met hunnen Heer. Hij heeft hen liefgehad; dat is voor hen reden, en zij voor hen prikkel, om ook elkander met eene heilige liefde te beminnen. *Niemand heeft meer liefde dan deze, dat iemand zijn leven zette voor zijne vrienden,* 13. Jezus sluit Zich aan bij de woorden: gelijk Ik u liefgehad heb, en verklaart deze; Hij stelt de grootte zijner liefde in het licht. In de betrekking, waarin vrienden tot elkander staan, kan men geen grooter blijk van liefde geven, dan het offer des levens voor elkander in zich sluit. Verder kan de liefde niet gaan. Welnu, een blijk van zoo groote liefde heeft Jezus den zijnen gegeven; niets minder dan zijn leven heeft Hij voor hen gezet. De bedoeling, waarmede Jezus te dezer plaatse op de grootte zijner liefde wijst, ligt voor de hand. Hij wil er hunne liefde tot elkander door aanvuren. Zoo elk hunner zijnen broeder aanmerkt als iemand, voor wien Christus niets minder dan zijn eigen leven gezet heeft, zal hij in zijne oogen een kostbaar wezen worden, dat ons ten volle waardig is. Wij zullen hem, spijt veel onbeminnelijks dat aan hem mocht zijn, beminnen enkel omdat hij bemind is, en ons zelven hem niet onthouden, nu Christus niets minder dan zijn leven voor hem overgegeven heeft. Daartoe zal de wetenschap, dat wij Christus' discipelen zijn, krachtig medewerken. Immers mag hij, die discipel is van een meester, die zijn leven aan de zijnen gaf, hun, op zijn zachtst uitgedrukt, zijn hart niet onthouden. Johannes spreekt zelfs sterker, en niemand zal kunnen zeggen dat hij de grens overschrijdt van den eisch, dien de grootte van Christus' liefde op zijne discipelen brengt, als hij deze woorden terneder schrijft: hieraan hebben wij de liefde gekend, dat Hij zijn leven voor ons gesteld heeft, en wij zijn schuldig het leven voor de broeders te stellen, 1 Joh. 3:16. *Gij zijt mijne vrienden, zoo gij doet wat Ik u gebiede,* 14. Om zich te verzekeren, dat zij behooren onder zijne vrienden, en mitsdien voorwerpen zijn van de hoogst denkbare liefde, is het voldoende, maar ook noodzakelijk, dat zij aan zijn gebod gehoorzaam zijn. Welk een prikkel tot gehoorzaam-

heid! Zal niet het geloof, dat wij, door aan Christus gehoorzaam te zijn, in eene liefde blijven, die alle maat te boven gaat, er ons toe brengen om zijnen heiligen wil in plaats van den wil onzes vleesches over ons te laten regeeren? Te meer daar zijne geboden niet zwaar zijn; licht is zijn last, zacht is zijn juk. Wie ons trouwens zoo liefheeft, dat Hij zijn leven voor ons zet, zal ons geene lasten opleggen, die te zwaar om te dragen zijn.

Ik heet u niet meer dienstknechten; want de dienstknecht weet niet wat zijn heer doet; maar Ik heb u vrienden genoemd; want al wat Ik van mijnen Vader gehoord heb, heb Ik u bekend gemaakt, 15. Hier wijst Jezus aan dat Hij hen werkelijk zijne vrienden mag heeten; van zijnen kant toch heeft Hij hen niet als knechten, maar als vrienden behandeld. Met een knecht toch gaat de heer niet vertrouwelijk en openhartig om; Hij wijdt hem niet in zijne plannen en geheimen in, maar houdt deze voor hem verborgen. Doet Hij het tegendeel, dan verheft Hij er zijnen knecht tot vriend door. Dit heeft Jezus met zijne discipelen gedaan. Zij waren zijne dienstknechten; zij zouden Hem níet kunnen verwijten, dat Hij hun onrecht aangedaan had, als Hij hen buiten het heiligdom van zijn verborgen leven had gelaten. Echter heeft Hij hen als vrienden behandeld; want Hij heeft hun de verborgenheid van zijne hemelsche afkomst en van den raad zijns Vaders omtrent zijne verschijning geopenbaard. Wel had Hij hun nog niet alles gezegd, ja, zelfs nog veel voor hen verborgen gehouden, maar 't was niet uit gebrek aan liefde. Integendeel kwam het uit liefde voort, dat Hij hun vele dingen niet zeide; want zij zouden het niet hebben kunnen dragen. Daarbij rekende Christus met den Geest, die hun weldra alle dingen leeren zou; waarlijk, door hun niets minder dan den Geest des Vaders, die in Hem woonde, mede te deelen, zou Hij den titel van vriend, hun gegeven, schitterend rechtvaardigen. Als Jezus zegt dat Hij hen „niet meer” dienstknechten heet, ontkent Hij niet dat Hij hen reeds vroeger, Luk. 12:4, vrienden genoemd had; men bedenke echter, dat dit als eene uitzondering op den regel was, die geschiedde als een voorteeken van wat later van uitzondering regel worden zou. Dat de apostelen zich van hunnen kant dienstknechten van Christus blijven heeten, teekent hunne nederigheid. Hoe meer Christus hen verheft, des te lager stellen zij zich onder Hem.

Gij hebt Mij niet uitverkoren, maar Ik heb u uitverkoren, en Ik heb u gesteld, dat gij zoudt heengaan en vrucht dragen, en dat uwe vrucht blijve; opdat, zoo wat gij van den Vader begeeren zult in mijnen

naam, Hij u dat geve, 16. Ook deze woorden spreekt Christus om zijne discipelen tot besef van de grootte zijner liefde te brengen. Men merkt er uit, dat Hij Zich niet inhoudt, maar zijn hart ontsluit, om zijne liefde in het hart der zijnen als uit te gieten. Daartoe herinnert Hij hen, dat Hij hen geheel uit eigene beweging voor het apostolisch ambt bestemde en riep; zij waren Hem niet voor, maar Hij was hen voor. De uitdrukking toch: Ik heb u uitverkoren — zinspeelt op de plechtige roeping en aanstelling der twaalven, welke Lukas ons in het 6e hoofdstuk van zijn Evangelie verhaalt, vss. 12—16. Dat zij toch het treffelijke van het werk, waartoe zij gesteld zijn, beseffen! Gelijk de wijnstok de rank zet, zoo heeft Jezus hen gezet om vrucht voort te brengen; maar geene vrucht, die gelijk de vrucht des wijnstoks vergaat, neen, hunne vrucht blijft eeuwig. En wat is deze vrucht? Niets minder dan de grondvesting van het koninkrijk Gods op deze aarde. Daarom heeft Hij hun zijnen naam ten gebruike gegeven; zij mogen zijnen naam bij den Vader noemen, in alles wat zij voor hun ambt van Dezen te vragen hebben, opdat zij er zeker van zijn, dat hunne beden worden verhoord. Zoo zij bedenken, in wat innige verhouding Christus hen hierdoor tot Zich gesteld heeft, zullen zij zich hunnerzijds ten nauwste aan Hem verbinden. Hunne gansche ziel zal beheerscht worden door het besef, dat zij er zijn om zijnentwil, namelijk, om de middelen van tusschenkomst te zijn, door welke, in het koninkrijk Gods, de vrucht zijner zelfsofferande tot verschijning komt.

Dit gebied Ik u, opdat gij elkander liefhebt, 17. Hier ziet Jezus terug op alles wat in ons hoofdstuk medegedeeld is, als van Hem tot zijne apostelen gezegd. Hij wijst de strekking er van aan; 't is deze, dat zij elkander liefhebben. Van de verborgenheden der liefde heeft Hij tot hen gesproken. Opgeklommen is Hij tot de liefde, met welke de Vader Hem beminde, als tot den eersten oorsprong van alle liefde tot de menschen. Hij heeft gezegd hoe Hij in de liefde des Vaders bleef, namelijk door gehoorzaam te zijn aan wat Deze Hem geboden had. Maar wat had Deze Hem geboden? Alles wat de Vader Hem geboden heeft kan in het woord liefhebben worden saamgevat. De Vader toch heeft Hem geboden om zijne apostelen lief te hebben, en met hen, allen, die door hun woord, in Hem gelooven zullen. Alzoo blijft Christus in de liefde des Vaders door het liefhebben der zijnen. O, hoe onwrikbaar vast is zijne liefde tot ons, als het vaststaat, dat Hij niet in de liefde des Vaders blijven kan, dan door ons lief te hebben! Het is waarlijk

eene sterke en onverbreekbare keten, de keten, waaraan zijne liefde tot de zijnen is vastgelegd. Maar nu wil Hij ook, dat de zijnen op hunne beurt elkander liefhebben. Hunne onderlinge liefde is de vrucht, die aan dezen stam groeien moet. De liefde des Vaders tot ons, die overgegaan is in Christus, moet van Hem overgaan in ons, en zich openbaren in liefde tot de broederen. Hier vindt de heilige stroom der liefde haar einde; de broederliefde moet de openbaring en uitwerking zijn der liefde Gods. Zoo hooge beteekenis heeft onze broederliefde, dat wij zonder haar evenmin blijven kunnen in de liefde van Christus, als Christus zonder ons lief te hebben in de liefde des Vaders blijven kon. Vandaar heeft alles, wat Hij tot zijne apostelen gezegd heeft, tot strekking en oogmerk om hen tot het liefhebben te bewegen. God heeft ons liefgehad, opdat wij elkander liefhebben zouden. Hoe zou Hij behagen in ons hebben als wij haatten wat Hij zoo liefhad, dat Hij er zijnen Eenigen voor overgaf tot in den dood des kruises? Daardoor alleen, dat wij liefhebben, wie Hij heeft liefgehad, wordt onze eenheid met Hem volmaakt. Welk eene hooge beteekenis verkrijgt alzoo de broederlijke liefde! Zij blijkt iets meer te zijn dan een artikel van weelde in het christelijk leven; iets meer dan een sieraad, dat wel begeerlijk is, maar toch des noods kan gemist. Op haar loopt alle liefde uit. En de stroom van lof en dank, van wederliefde en toewijding, die van ons uit, tot God zich keert, kan slechts voorwaarts vloeien, en wordt slechts door God ontvangen, als wij eendrachtelijk, met éénen mond God verheerlijken, Rom. 15:6. In de brieven van Johannes vinden wij de hier door Jezus uitgesprokene gedachte telkens terug; men behoeft níet te vragen, of Johannes zijnen Meester ook begrepen heeft.

Thans gaat Christus tot een ander onderwerp over. Hij vestigt de aandacht zijner discipelen op den haat, dien de wereld hun om zijnentwil toedragen zal; dat doet Hij met de bedoeling om hen, tegen wat hen van den kant der vijandige wereld wedervaren zal, te wapenen.

Indien u de wereld haat, zoo weet, dat zij Mij eer dan u gehaat heeft, 18. Als zij van den kant der wereld vijandelijke bejegingen ondergaan, moeten zij bedenken, dat hun Meester eer dan zij door de wereld gehaat is geworden. Dan toch zullen zij het zeer natuurlijk vinden dat de wereld zich ook tegen hen keert. Deze laatste gedachte ontwikkelt Jezus in de thans volgende verzen. *Indien gij van de wereld waart, zoo zou de wereld het hare liefhebben; doch omdat gij van de wereld niet zijt, maar Ik u uit de wereld heb uit-*

verkoren, daarom haat u de wereld, 19. Als de wereld hen haat, moge het hun tot troost zijn, dat zij niets gedaan hebben, wat den haat der wereld rechtvaardigen zou; zij toch hebben tegen de wereld niets misdaan. De reden van den haat der wereld ligt buiten hen; waren zij van de wereld, dan zou deze hen liefhebben, naar de wet, dat de wereld zich tot het eigene aangetrokken gevoelt. Dat zij gehaat worden, komt eenvoudig daarvan dat zij van de wereld niet zijn. Zij vertegenwoordigen eene leer en een leven, die van de wereld niet zijn, maar lijnrecht tegen hare denkwijs en praktijk overstaan; ja, deze als onwaarachtig en onheilig veroordeelt en openbaar maken. De wereld zou niet zijn wat zij is, kon zij degenen verdragen, die niet van haar, maar van het Koninkrijk der hemelen zijn. Maar hoe komt het, dat de apostelen niet van de wereld zijn? Dat wijt de wereld terecht aan Christus. Christus heeft hen uit de wereld uitverkoren; ziedaar waarom deze hen haat. Bij het woord „uitverkoren" moeten wij niet denken aan de verkiezing tot het apostelambt, noch aan de goddelijke voorbeschikking; de verkiezing tot het ambt past niet in den samenhang der rede, en de verkiezing ter zaligheid niet bij het middelaarschap van den Heere. Jezus heeft het oog op het feit, dat Hij, geheel uit eigene beweging, hen door zijn: volg Mij, aan de wereld onttrok, en tot zijne discipelen maakte. Het ontga hierbij onze aandacht niet, dat Christus het gebied des Joodschen levens tot de wereld rekent; voor Hem is het onderscheid tusschen het ongeloovig Israël en de niet geloovige Heidenwereld weggevallen, en in beiden ziet Hij slechts onderscheidene openbaringen van het éene verschijnsel, dat der wereld, der van den Goddelijken Geest verstokene en door den vleeschelijken zin beheerschte menschenwereld. De apostelen mogen dan bedenken, dat het Christus is, die in hen lijdt; dat zal hun kracht geven om het lijden met opgerichten hoofde te dragen. *Gedenkt des woords, dat Ik u gezegd heb: een dienstknecht is niet meerder dan zijn heer. Indien zij Mij vervolgd hebben, zij zullen ook u vervolgen; indien zij mijn Woord bewaard hebben, zij zullen ook uw woord bewaren,* 20. Reeds vroeger had Jezus hun gezegd, dat de discipel niet boven den meester, de dienstknecht niet boven zijn heer is; het zij den discipel genoeg dat hij worde gelijk zijn meester, en den dienstknecht, dat hij worde gelijk zijn heer, Matth. 10 : 24, 25. In denzelfden zin en met gelijke bedoeling, herhaalt Jezus hier het toen gezegde. Zijn woord is van groot gewicht. Het wapent de apostelen tegen het hun wachtend lijden, en voorkomt het gevaar, dat hun dit als iets vreemds overkomen zou. Wij zien er uit, dat

niet elk tot den dienst van Christus geschikt is; wie zich zelf te goed en te teeder acht, om voor Hem te lijden, melde zich tot zijnen dienst niet aan. Christus heeft knechten noodig, die zich ten volle knecht gevoelen, en wel den meester sparen, maar zichzelven niet. Hoe geringeren dunk wij van ons zelven hebben, des te geschikter zijn wij om de vernederingen te verdragen, die in gelijke mate aan zijnen dienst verbonden zijn, als deze met getrouwheid waargenomen wordt. Men bedenke toch, als men zich in Christus' dienst begeeft, dat men in dienst treedt van eenen, die wel in den hemel verheerlijkt is, maar op aarde nog steeds den smaad zijns kruises draagt. De bijvoeging: indien zij Mij vervolgd hebben, zij zullen ook u vervolgen; indien zij mijn woord bewaard hebben, zij zullen ook het uwe bewaren — heeft geene andere strekking dan om de apostelen te laten gevoelen, dat de houding, welke de menschen tegenover Jezus en diens prediking hebben aangenomen, hun een voorteeken is van de houding, die zij zullen aannemen tegenover hen en hun woord. Wie tegen Hem was, zal ook tegen hen zijn, en wie zijn woord aannam, zal ook het hunne aannemen. *Maar al deze dingen zullen zij doen om mijns naams wil, omdat zij Hem niet kennen, die Mij gezonden heeft*, 21. Hier wijst Christus de eigenlijke oorzaak van den haat der wereld tegen de zijnen aan; de wereld kent zijnen Zender niet; kende zij den Vader, zij zou ook den Zoon kennen. De wereld is blind; daarom durft zij wat zij doet; anders toch zou zij den moed niet hebben om openlijk den strijd met God aan te binden.

Indien Ik niet gekomen ware, en tot hen gesproken had, zij hadden geene zonde; maar nu hebben zij geen voorwendsel voor hunne zonde, 22. Christus heeft de Joden zoo even voor blind verklaard; thans echter stelt Hij in het licht, dat hunne onwetenheid hen geenszins ontschuldigt. Was Hij niet leerende in hun midden opgetreden, het zou gunstiger met hen staan dan nu; in dat geval toch zou het hun niet als zonde aangerekend zijn, dat zij Hem niet als den gezondene des Vaders hadden erkend. Maar Christus heeft tot hen gesproken; niets van wat Hij bij den Vader gehoord had, heeft Hij hun verzwegen; hoe zullen zij zich dan over hunne verwerping van Hem ontschuldigen? Men zal misschien zeggen, dat zij van wege hunne blindheid te ontschuldigen zijn; wie toch zal den blinde verwijten, dat hij bij dag evenmin ziet als bij nacht? Toch is deze bedenking ongegrond; want de blindheid der Joden zou voorzeker van hen weggenomen zijn geworden, als hunne harten oprechte begeerte hadden gehad om het over hen schijnend licht te aan-

schouwen. Hoe zullen zij echter te ontschuldigen zijn, nu zij de duisternis liever gehad hebben dan het licht, omdat het licht ontdekte, wat de duisternis verborgen liet? Er lag achter het onvermogen om den Vader en Christus te herkennen, een haat tegen den Vader en Christus; men wilde God niet kennen, zooals Hij Zich in Christus openbaarde; daarom bleef men blind. Hierop wijst Christus als Hij vs. 23 zegt: *Die Mij haat, haat ook mijnen Vader.* De haat tegen Hem was in den grond een haat tegen zijnen Vader. Hoe zal men dan zich verontschuldigen met te zeggen, dat men niet zien kan? Hunne blindheid getuigt tegen hen; want als zij God hadden liefgehad, zouden zij Christus hebben gekend. De haat houdt den blinde blind; hoe zou de haat dat niet doen, daar hij zelfs den ziende blind maakt! *Indien Ik de werken onder hen niet gedaan had, die niemand anders gedaan heeft, zij hadden geene zonde; maar nu hebben zij ze gezien, en beiden Mij en mijnen Vader gehaat*, 24. Hier daalt Christus nog dieper af, om den Joden alle voorwendsel te ontnemen. Misschien zouden zij zich trachten te verontschuldigen met te zeggen, dat de woorden van Christus hun onverstaanbaar zijn geweest. Het zij zoo; maar de werken dan, in samenhang met die woorden gedacht? Was men niet geestelijk genoeg om het goddelijk karakter van Jezus' woorden te gevoelen, men had toch oogen om de wonderen te zien, met welke Hij het goddelijk gezag zijner woorden bevestigde. Waarlijk, Christus heeft hun geene oorzaak gegeven van Hem te verwerpen; eene overloopende maat van bewijzen en teekenen zijner zending van den Vader heeft Hij zijn volk toegediend. Hij kan tot Jeruzalem zeggen: gij hebt niet gewild. Als Christus hierop volgen laat: *Maar dit geschiedt, opdat het woord vervuld worde, dat in hunne wet geschreven is: zij hebben Mij zonder oorzaak gehaat*, 25, dan wil Hij voorkomen, dat zijne discipelen zich hierover verbazen zouden, te meer, omdat verwondering er over aanleiding tot ergernis er aan zou kunnen geven. De aanhaling is genomen uit de Psalmen, en wel uit Ps. 35 : 19 en Ps. 69 : 5. Dat Christus deze onder de Wet rekent, verklaart zich daaruit, dat het geheele Oude Testament alzoo wel geheeten werd, ten minste door de farizeeën, en dat niet ten onrechte, daar de leer der Profeten niets dan een aanhangsel van de Wet was. In de aangehaalde Psalmen betuigt David, als vertegenwoordiger van den Messias, dat men hem zonder oorzaak gehaat heeft. Dat de discipelen het weten; dan zullen zij getroost zijn over de verwerping van hunnen Heer. God had het alzoo besloten; wat voorzegd was moest ook vervuld. Voorts dient de uitdrukking:

„hunne wet” om in het licht te stellen, dat de Joden door hunne eigene wet veroordeeld worden, wegens hunne verwerping van Christus; in hun eigen Bijbel kunnen zij hun vonnis lezen.

Maar wanneer de Trooster zal gekomen zijn, dien Ik u zenden zal van den Vader, namelijk den Geest der waarheid, die van den Vader uitgaat, die zal van Mij getuigen, 26. *En gij zult ook getuigen; want gij zijt van den beginne met Mij geweest*, 27. Tot bemoediging zijner discipelen spreekt Jezus hier van de macht, die hen in den strijd met de wereld staande houden zal. Hij doet dit thans slechts in het voorbijgaan; later, vgl. hfdst. 16:5—15 zal Hij het hier gezegde breeder ontwikkelen. Zijn hart drijft Hem echter aan om reeds hier eene voorproef uit den troostbeker te geven. De wereld wil in de duisternis blijven, en de opgaande zon tegenhouden; zij meende trouwens den Christus voor goed tot zwijgen te brengen, door Hem te dooden, en zag op zijne grafstede neder als op het teeken van hare zegepraal over Hem. Maar Christus zal straks, als Hij den hemel ingegaan is, den Heiligen Geest zenden, en deze zal het voor Hem opnemen, en van Hem getuigenis geven. Deze getuige zal onwederlegbaar zijn; in kracht een stormwind gelijk, zal Hij alle hoogten nederwerpen, die zich tegen de waarheid verheffen. Deze Geest heet Christus, Trooster, wat hier zooveel als Beschermer beteekent; alzoo noemt Hij den Geest, omdat deze de apostelen tegen allen wederstand wapenen en tot overwinnaars der wereld maken zal. Door Hem Geest der waarheid te heeten, stelt Hij Hem tegenover den leugen, waarin de wereld leeft, en de duisternis, waarmede zij zich bedekt. De Geest zal het Licht zijn, dat den sluier van de oogen wegneemt, zoodat de menschen de waarheid onder de oogen zullen moeten zien. De woorden „die van den Vader uitgaat” kunnen niet op dezelfde verborgenheid zien, waarnaar de voorafgaande uitspraak „dien Ik u zenden zal van den Vader” henenwijst. Wij hebben hier geene noodelooze herhaling, maar eene verwijzing naar een eeuwig feit, met name, naar de verborgenheid, dat de Geest van eeuwigheid van den Vader uitgaat, gelijk de adem uit ons. Vandaar spreekt Christus van dezen uitgang des Heiligen Geestes in den tegenwoordigen tijd, dien, waarin men spreekt als men over eeuwige verschijnselen handelt, die buiten den tijd staan, zoodat zij verleden noch toekomst hebben, en als in een eeuwig heden geschieden. Over de Zending des Geestes, die een historisch feit is, spreekt Christus daarentegen in den toekomenden tijd. Zeer terecht is hierbij opgemerkt, dat er een samenhang is tusschen de

uitzending van den Geest op den Pinksterdag, en zijn eeuwigen uitgang van den Vader, gelijk er onbetwistbaar zulk een samenhang is tusschen de menschwording van den Zoon, en zijne eeuwige geboorte uit den Vader. Deze historische feiten wijzen terug op eeuwige verborgenheden, waarvan zij de historische openbaring zijn. De vraag: hoe de Geest van Christus getuigen zal: in de harten der apostelen, of nevens de apostelen, dient in laatstgenoemden zin beantwoord. Jezus spreekt van den strijd, dien de apostelen met de wereld te voeren hebben; nu belooft Hij hun dat de Heilige Geest hunne partij opnemen zal, door voor Christus getuigend in de wereld op te treden. Getuigen zal deze Geest door in hunnen mond het woord der prediking en der verantwoording te leggen; getuigen zal Hij door de wonderen, die in den naam van Jezus door hen of anderen zullen geschieden, en door de bovennatuurlijke gaven, die Hij uitsluitend aan de geloovigen geven zal; ook zal Hij getuigenis afleggen in de harten der geloovigen en in de conscientiën der tegenstanders. Waarlijk, de apostelen zullen niet alleen staan, maar een bondgenoot naast zich hebben, die tegen al hunne vijanden opweegt. Deze bondgenoot zal niet achter hen aan komen, maar hen in alles voorgaan; zelfs als de Geest zich in het afleggen van zijn getuigenis rechtstreeks van hunne tusschenkomst bedient, zullen zij de eersten niet zijn, maar zal Hij de eerste wezen, gelijk Jezus gezegd had: weest niet bezorgd wat gij spreken zult; want gij zijt het niet die spreekt, maar de Heilige Geest. De samenhang tusschen de beide laatste verzen van ons hoofdstuk is alzoo niet deze: de Geest zal in u, o apostelen, van Mij getuigenis afleggen, en daarna zult gij, door dit getuigenis bekrachtigd, ook zelven van Mij getuigen; maar: de Geest zelf zal het voornaamste werk doen, en door u of nevens u als zelfstandig getuige optreden, terwijl gij zelven bovendien en daarnaast een eigen getuigenis afleggen zult. Dit laatste getuigenis is dat wat de apostelen als oog- en oorgetuigen zullen afleggen, aangaande wat Jezus gedaan en geleerd heeft, inzonderheid aangaande zijne opstanding uit de dooden. Dit blijkt uit wat Jezus zegt: want gij zijt van den beginne met Mij geweest. Als zij het Evangelie verkondigen, dan doen zij dit als zulken, die vervuld zijn met den Geest; maar als zij getuigen van de historische feiten, beroepen zij zich niet op den Heiligen Geest, maar zeggen: hetgeen wij gezien hebben met onze oogen, hetgeen wij aanschouwd hebben, en onze handen getast hebben van het Woord des levens, dat verkondigen wij u, 1 Joh. 1 : 1—3. Zoo hebben de

Geest en de apostel elk eene eigene taak. De Heilige Geest verkondigt de geschiedenis niet; dat doen de apostelen; God sluit zich hier aan het gewone, menschelijke middel van kondgeving der historische dingen aan. Maar dat de apostelen de beteekenis der dingen, die zij gehoord en gezien hebben, kennen, deze dingen zonder er iets toe of af te doen mededeelen, en bekrachtigd worden om trots alle tegenspraak het Woord des levens te verkondigen, verklaart zich uit den in hen wonenden Geest des Vaders. Gedachtig dat het de roeping van den apostel was om als oog- en oorgetuige van Christus in de wereld op te treden, bepaalde men zich dan ook, bij het kiezen van een plaatsvervanger voor Judas, tot de mannen, die evenals de elven Jezus van zijn doop tot na zijne opstanding toe vergezeld hadden.

HOOFDSTUK XVI.

SLOTREDENEN.

Deze dingen heb Ik tot u gesproken, opdat gij niet geërgerd wordt, 1. Had Jezus zijnen discipelen de vervolgingen, die hun wachtten, niet te voren aangekondigd, dan zouden deze hun allicht eene ergernis geworden zijn, dat is, iets, dat hun moed en kracht verzwakt zou hebben, ja, hen in den afgrond van twijfelmoedigheid zou hebben gestort. Erge dingen toch staan hen te wachten. *Zij zullen u uit de synagoge werpen; ja, de ure komt, dat een iegelijk, die u zal dooden, zal meenen Gode een dienst te doen*, 2. Jezus wil zijne apostelen op het ergste voorbereiden. Hij heeft hun reeds gezegd dat men hen vervolgen zou, hfdst. 15:20; thans echter daalt Hij opzettelijk in de bijzonderheden van hun lijden af, opdat zij niet te licht zouden denken over wat hun wedervaren zou. Men zal heilige wapenen tegen hen keeren; want men zal hen met den ban straffen, en hiermede niet tevreden, hen in naam van den Heilige dooden. Sterker kan Jezus niet laten uitkomen, dat de haat, dien zij te verduren zullen hebben, groot zal zijn, dan door te zeggen, dat men Gode een dienst zal meenen te doen met hen te dooden. In plaats van door hun geweten in het vervolgen der apostelen weerhouden te worden, zal hun geweten hen er over prijzen; het dooden der heiligen zal hun toeschijnen een verdienstelijk werk te zijn. Hieruit kunnen de apostelen zonder moeite afleiden wat hun te wachten staat. De uitdrukking: uit de synagoge werpen, alsmede die van: Gode een dienst te doen, wijst heen naar de Joden, als naar de vervolgers. Kennelijk wil Jezus zijne apostelen wapenen tegen de schokkende ondervinding, die zij zullen opdoen van de toenemende vijandschap van een volk, dat eer dan elk ander bestemd scheen, om het Evangelie aan te nemen. *En deze dingen zullen zij u doen, omdat zij den Vader niet gekend hebben, noch Mij*, 3. Hier

herhaalt Christus, om het gewicht der zaak, wat Hij hfdst. 15 : 21 tot hen gezegd had. De apostelen ontvangen hier een wenk, om de vijanden te verdragen, wijl deze niet weten wat zij doen, en om zich boven hen te verheffen, wijl zij, hoe vroom zij ook schijnen te handelen, enkel door blinde onwetendheid voortgedreven worden. Voorts zien wij uit deze woorden hoe gevaarlijk het is God niet te kennen, daar wij alsdan gevaar loopen om voor godsdienst te houden, wat heiligschennis is. *Maar deze dingen heb Ik tot u gesproken, opdat, wanneer de ure zal gekomen zijn, gij dezelve moogt gedenken, dat Ik ze u gezegd heb; doch deze dingen heb Ik u van het begin niet gezegd, omdat Ik bij ulieden was*, 4. Hoe ontzettend hun lijden ook zijn mag, toch zal het de apostelen eer sterken dan verzwakken in het geloof, als zij zich, terwijl het over hen komt, slechts herinneren, dat het hun door hunnen Meester voorzegd was; dan toch zullen zij er zijne geloofwaardigheid en goddelijkheid in bevestigd zien. Tot nog toe had Jezus hen gespaard, door hun te verzwijgen wat hen in zijnen dienst wachtte. Thans echter zou het schadelijk voor hen zijn als Hij hun niet aankondigde, wat lijden hun was weggelegd, daar Hij hen verlaten gaat. Daarom wil Hij, voor Hij heengaat, hen op de donkere toekomst voorbereiden; zijn woord mag hen onaangenaam wakker schudden, het is toch noodig, dat zij uit hun droom ontwaken, wijl de Meester heengaat en de vijand nadert.

En nu ga Ik heen tot Dengenen, die Mij gezonden heeft, en niemand van u vraagt Mij: waar gaat Gij henen? 5. *Maar omdat Ik deze dingen tot u gezegd heb, zoo heeft de droefheid uw hart vervuld*, 6. Het doet Jezus pijnlijk aan dat zijne dispelen zich geheel en al overgeven aan de smart, welke de gedachte aan het heengaan van hunnen Heer bij hen opwekt, in plaats van troost te putten uit de wetenschap van de heilrijke vruchten, die zijn heengaan voor Hem zelven en voor hen afwerpen zal. Daarom lokt Hij hen door een zacht verwijt uit om Hem de inlichtingen te vragen, die Hij hun geven kan omtrent de plaats waar Hij heengaat, en de zegenrijke gevolgen, aan zijn vertrek verbonden. *Doch Ik zeg u de waarheid: het is u nut dat Ik wegga; want indien Ik niet wegga, zoo zal de Trooster tot u niet komen; maar indien Ik heenga, zoo zal Ik Hem tot u zenden*, 7. Ongetwijfeld zal de droefheid der discipelen getemperd worden als zij bedenken, dat het vertrek van Christus den weg baant voor den Geest om tot hen te komen. Daarom wijst Jezus hen daarop, en als vreest Hij, dat zij Hem niet zullen gelooven, zoo bevestigt Hij nadrukkelijk, dat het hun nut is, zoo Hij

voor den Geest plaats maakt. Men mocht hier vragen, of Christus dan den Heiligen Geest niet van den hemel kon doen afkomen, zoolang Hij hier op aarde verkeerde? Voorzeker zou men tevreden moeten zijn met het antwoord, dat de Vader het alzoo besloten heeft. Nochtans valt er op dit besluit eenig licht, als wij bedenken, dat de Christus ons den Geest niet mededeelen kan, alvorens Hij door de offerande zijns vleesches ons uit de slavernij der zonde vrijgekocht, en ons het recht om zonen Gods te worden verworven heeft; want de Geest wordt slechts aan den zoon gegeven. Daarom is het noodig dat Christus zijn aardsch leven aflegt. Maar evenzeer is het noodig dat Hij uit den offerdood opgewekt wordt tot mensch des geestes, en, in de hemelen, opgenomen, aldaar tot hoofd der zijnen verheven wordt. Hoe zal Hij ons den Geest des levens mededeelen, zoolang Hij zelf dood is? Het is zelfs niet genoeg dat Hij uit den dood herleeft; zal Hij ons den Geest mededeelen, dan moet Hij zelf ten volle vergeestelijkt zijn, daardoor dat zijn lichaam geestelijk is geworden, naardien Hij ons den Geest Gods uit den boezem zijner verheerlijkte menschheid mede te deelen heeft. De tweede Adam moet volgroeid zijn, alvorens Hij den zijnen uit zijne volheid den Heiligen Geest toeademen kan. Ook is het noodig dat Hij als Hoogepriester het hemelsche heiligdom ingaat, en machtiging van den Vader ontvangt, om de hemelsche zegeningen, welke aan de mededeeling des Geestes verbonden zijn, als hoofd der gemeente uit te deelen. Nog iets van gewicht mag hierbij niet over het hoofd gezien. De Geest komt om Hem te verheerlijken; zal de Christus echter door den Geest verheerlijkt worden op aarde, dan moet Hij eerst verheerlijkt zijn in den hemel, naardien het werk des Geestes juist daarin bestaat, dat Hij van Christus' verheerlijking in den hemel getuigenis aflegt op aarde; de uitstorting des Geestes zelve kan slechts teeken en bewijs van Christus' verheerlijking zijn.

En die gekomen zijnde, zal de wereld overtuigen van zonde, en van gerechtigheid, en van oordeel, 8. *Van zonde, omdat zij in Mij niet gelooven,* 9; *En van gerechtigheid, omdat Ik tot mijnen Vader heenga, en gij zult Mij niet meer zien,* 10; *En van oordeel, omdat de overste dezer wereld geoordeeld is,* 11. Hier kondigt Jezus de geestelijke overwinning aan, welke de Heilige Geest op de vijandige wereld behalen zal. De wereld moge sterk zijn, sterker is de Geest. Hij toch zal de wereld overtuigen. Het woord „overtuigen" heeft de beteekenis van terechtwijzen, met het nevenbegrip van bestraffen of beschamen. Jezus wil alzoo zeggen, dat de Geest de conscientiën

der menschen van de waarheid overtuigen, en hen in dien weg zedelijk overwinnen zal. Op den Pinkersterdag zien wij deze toezegging aanvankelijk vervuld; uit wat toen geschiedde blijkt tevens, dat de hier bedoelde bestraffende werking des Geestes deels tot verharding, deels tot bekeering leidt. De apostelen, van wie de Geest zich bij deze werking op de wereld bedient, worden hier niet genoemd; hunne personen treden ten volle in de schaduw tegenover de heerlijkheid van den Geest, van welke zij slechts de levende werktuigen zijn. De dingen, van welke de Geest de wereld overtuigen zal, zijn drieërlei: zonde, gerechtigheid, oordeel. Met opzet spreekt Jezus hier in het onbepaalde, omdat Hij aantoonen wil, dat de Geest de heerschende voorstelling, die de wereld thans aan deze woorden verbindt, in eene nieuwe omzetten zal; Christus wil den zin dezer woorden in geen opzicht beperken.

Allereerst zal de Geest de wereld overtuigen van zonde. Door tusschenkomst van de apostolische prediking zal Hij de wereld, allernaast de eigengerechtige, eigenlievende, Joodsche wereld, die slechts in den tollenaar, den goddelooze, den zedelooze, den heiden, een zondaar ziet, voor het kruis plaatsen, waaraan zij den Zoon van God opgehangen heeft. Zie, zal Hij zeggen: gij noemt u een licht dergenen, die in duisternis zijn, Rom. 2:19; maar zoudt gij, als gij de wijsheid Gods gekend hadt, den Heer der heerlijkheid gekruist hebben? 1 Cor. 2:8. Gij rekent u rechtvaardig; maar zoudt gij, als gij waarlijk der gerechtigheid deelachtig waart, wel verraders en moordenaren van den Heilige geworden zijn? Hand. 7:52 Op deze verpletterende vragen zal de wereld slechts kunnen zwijgen. Zoo zal de Geest, om de wereld van zonde te overtuigen, de stoffe zijner bewijsvoering halen uit haar ongeloof, gelijk zich dit openbaarde in de verwerping Jezus' van naam.

Voorts zal de Geest de wereld overtuigen van gerechtigheid. Gelijk Hij Zich van het kruis bediende om de wereld tot erkentenis van hare zonde te brengen, zoo zal Hij Zich op de hemelvaart beroepen, om de gerechtigheid van Christus in het licht te stellen. Dat is de zin der woorden: omdat Ik tot Mijnen Vader heenga en gij Mij niet meer zien zult. Smartelijk is zijn heengaan voor de jongeren; maar dat zij hunne tranen weerhouden, want Christus vaart op naar den hemel, en deze hemelvaart is het bewijsstuk, waarmede de Geest de wereld overtuigt, dat de Gekruiste, in plaats van zondaar te zijn, de gerechtigheid zelve was. Op den Pinksterdag zal de Geest de hemelvaart door zijne nederdaling op de discipelen van Jezus bewijzen, om dan, door den mond der apostelen, uit

dit onweerlegbaar bewijsstuk tot de rechtvaardigheid van Christus te besluiten. De geschiedenis van alle volgende eeuwen zal aantoonen welk eene kracht van deze bewijsvoering uitgaat, beide ten leven en ten doode.

Jezus zegt niet dat alle menschen door de bewijsvoering des Geestes tot bekeering zullen gebracht; dit alleen toch staat vast, dat de Geest een bewijs van zoo klemmenden aard leveren zal, dat niemand het kan weerstaan, tenzij hij eigen geweten op den mond slaat. Bij hen echter die voor het getuigenis des Geestes buigen, zal de groote ommekeer in de opvatting van zonde en gerechtigheid ontstaan, welke de Geest door zijne bewijsvoering beoogde te bewerken. Zij zullen in het ongeloof, dat Christus verwerpen doet, de zonde bij uitnemendheid zien, de zonde, waardoor de mensch zijne algeheele verdorvenheid bezegelt. Dit zullen zij op zich zelven toepassen. Zich zelven in het licht van hun ongeloof beziende, zullen zij, gelijk wij dit bemerken aan Paulus, erkennen dat hunne gerechtigheid en godsdienstigheid slechts een dekmantel was, die hen belette hun zondigen staat onder de oogen te zien. Erkennen zullen zij, dat hun ongeloof tegen hen getuigt als bewijs van hunne blindheid en vleeschelijkheid, ja van hunne vijandschap tegen God. Waren zij toch in stede van uit den leugen, uit de waarheid geweest, zoo zouden zij in Christus het licht der wereld herkend, en tot dat licht gekomen zijn. Alzoo zal de Geest uit hun ongeloof stoffe ontleenen om hen van hunne algeheele verdorvenheid te overtuigen. Ongetwijfeld bestond de natuurlijke weg om tot kennis van hun zondigen staat te komen in het bezien van zich zelven in den spiegel der wet; door de wet toch is de kennis van goed en kwaad, en daarmede de maatstaf gegeven, waaraan de mensch zich slechts behoeft te meten, om te zien, dat hij voor God niet kan bestaan. Maar omdat Israël geen oogen had om zich in dezen spiegel te bezien, heeft God hen overgegeven aan hunne ongeloovigheid, opdat Hij uit hare onzalige vrucht, gelijk deze in de verwerping van den Messias openbaar wordt, hun afdoende bewijzen zou, dat zij, spijt hunnen waan van rechtvaardig te zijn, vijanden van het heilige waren. Wat zij op Sinai zich niet wilden laten gezeggen, namelijk dat zij ten kwade geneigd en ten goede onbekwaam waren, verdoemelijk voor God, zullen zij op Golgotha gedwongen worden te bemerken. Omdat zij zich door Mozes niet van zonde hebben laten overtuigen, zal God de dingen zoo sturen, dat zij zelven Hem het bewijs van hunne verwerpelijkheid in handen geven, door hunne

weigering om te gelooven in Christus. Is de mensch eens van zonde overtuigd, dan zal hij de gemeenschap met Christus even sterk begeeren, als hij zich weleer tegen Hem verzet heeft, dermate zelfs, dat hij gemeenschap zoekt aan diens dood, om zelf een doode te worden aan de zonde, en aan alles, waaraan de zonde aanleiding nam om te zondigen: de wet en de wereld. Eén graf zal hij met Christus zoeken, blijkens zijne vraag om den doop in diens naam. Met Christus toch verlangt hij op te staan tot de dienstbaarheid der gerechtigheid; want hij heet zijne uiterlijke en slaafsche gehoorzaamheid aan de letter der wet niet langer gerechtigheid, en ziet nergens gerechtigheid dan in Christus. Christus is hem de mensch gelijk de wet dezen eischt; en omdat hij weet, dat Christus zijne gerechtigheid niet alleen op ons overdraagt, maar ook in ons overbrengt, zoo strekt hij als een in zich zelf machtelooze de armen naar Hem uit, om uit zijne volheid genade te ontvangen tot het voortbrengen van de vrucht eener wezenlijke gerechtigheid. Men ziet het, de Geest heeft den blik op de dingen omgewend door het de harten te doen; de woorden: zonde en gerechtigheid, hebben door zijne werking de nieuwe beteekenis gekregen, waarin zij tot hun recht gekomen zijn.

Voorts zal de Geest overtuigen van oordeel. Hij zal op het kruis en op de hemelvaart wijzen als op de beide groote feiten, die in de geschiedenis van hemel en aarde eene beslissende wending hebben gebracht. Satan, de overste der wereld, toch is geoordeeld, dat is, veroordeeld, ten ondergang gedoemd en ten verderve verwezen. God had gewacht om hem te vonnissen tot hij zich ten volle ontmaskerd, en daardoor openbaar gemaakt had als een, die de hoogste straf waardig was. Tot dusverre had hij zich voorgedaan als engel des lichts; hij had, als ware het hem om handhaving der gerechtigheid te doen, in zijne kwaliteit van hemelsche overheid, aan welke de handhaving der orde in de schepping opgedragen is, de gerichten Gods over de menschen ingeroepen, en zelfs de heiligsten niet gespaard, maar hen bij God verdacht gemaakt, en hen voor de zeve zijner verzoeking opgeëischt. Maar ziet, de Christus is gekomen, de eerste, aan wien hij niets had, Joh. 14:30*b*. Vergeefs heeft satan getracht de macht met Hem te deelen, door de hem overgegevene wereld aan Christus af te staan, zoo Deze hem de eer der aanbidding wilde toebrengen, en zoo als souverein der wereld wilde erkennen. Christus bleek niet gekomen te zijn om satans opvolger, maar om satans rechter te worden. Van het oogenblik aan, dat satan dit merkte, bracht hij al zijne

macht tegen Christus te velde, en trok aan de spits van Israël en van de Heidenen tegen Hem op. Maar door het kruis, waaraan de Christus schijnbaar van hem overwonnen was, is hij zelf met al de zijnen overwonnen, Col. 2:15. Het kruis is onze opstanding, maar zijn val geworden. Want door het kruis heeft Christus de wereld met God verzoend, Col. 1:20, en daarmede aan de heerschappij des satans in beginsel een einde gemaakt, naardien de rechtvaardigheid, die tegen ons was, en ons aan de macht der zonde en des doods overgaf, nu aan onze zijde staat, en onze vrijmaking van zonde en dood eischt, zoodat satan ons niet langer beschuldigen en verderven kan. Dat is het eenige niet; hem is niet slechts de gelegenheid afgesneden om de gerechtigheid Gods ten eigen bate tegen ons te keeren, en zoo de wereld in de macht van zonde en dood te houden, dat is, in zijne macht, er is meer geschied. De Christus is tot erfgenaam en Heer der wereld gesteld; gelijk de ondergaande wereld aan satan toevalt, haren verleider, alzoo de verzoende wereld aan den Zoon, haren Verzoener. Daar zit Christus, de Menschenzoon, nu in éénen troon met den Vader; zijne verheffing is de feitelijke veroordeeling des satans, zijne ontzetting uit zijn ambt van handhaver der gerechtigheid, dat hij slechts ten bate van zijn hoogmoed waargenomen had, om er ons menschen door uit den weg te ruimen, en het genot te smaken, van God van zijne schepping te hebben gescheiden. Wat schiet hem thans over, nu hij wet en recht niet meer tegen ons keeren kan? Niets schiet hem over dan tegen de Kerk te woeden, en de wereld te verleiden. En ja, Christus heeft macht en sterkte genoeg om hem in één oogenblik voor altijd onschadelijk te maken, en hem van de aarde te bannen, gelijk hij reeds uit den hemel gebannen is. Maar dit doet Christus niet vóór satan zijn laatsten dienst aan den Raad des Vaders bewezen heeft, en het zijne heeft gedaan om de wereld rijp te maken voor het gericht, dat tot hare uitzuivering moet dienen. Zelfs is satans macht na zijne veroordeeling nog grooter dan te voren, in de dagen, die het kruis en de hemelvaart voorafgingen; maar mag zij grooter zijn, ons is zij minder gevaarlijk. Satan toch kan thans geene heilige wapenen meer tegen ons keeren, geen vloek der wet, geen goddelijk strafvonnis; de wapenen, met welke hij thans tegen ons strijdt, behooren tot het ongeheiligde scheppingsleven; zij zijn zijne tot list gewordene oorspronkelijke wijsheid en zijne in geweld omgezette oorspronkelijke kracht; ziedaar alles. Maar daar staat tegenover, dat de gemeente, sinds Christus van het kruis naar den troon

klom, begiftigd is met den Heiligen Geest, die haar over alle list en geweld des satans doet triumfeeren. Daarom past haar geene vreeze, zelfs dan niet als zij ziet, dat satan zijne kracht en macht overdraagt op het rijk dezer wereld, om zoo rijk tegenover rijk te stellen, zijn rijk tegenover Christus' rijk, en rijksvormig in de wereld op te treden. Zijn optreden is wederrechtelijk; hij heeft geen steun dan in zich zelven; hij is wel nog niet ontkracht, maar toch reeds gevonnisd, en wel nog niet van hier, maar toch uit den hemel gebannen. Verpletterd moge hij nog niet zijn, toch haast de dag, waarop hij verpletterd zal worden, verpletterd door God onder de voeten der heiligen.

Nog vele dingen heb Ik u te zeggen, doch gij kunt die nu niet dragen, 12. Zoo straks zeide Jezus dat Hij hun alles bekend gemaakt had, wat Hij van zijnen Vader gehoord had, vgl. hfdst. 15 : 15; hier verklaart Hij dat Hij hun nog vele dingen te zeggen heeft. Het een strijdt niet tegen het ander; alleenlijk wordt het woordje „alles", in hfdst. 15 : 15 gebruikt, hier toegelicht en beperkt. Jezus wil zeggen, dat Hij hun wel alles bekend gemaakt heeft, wat zij konden dragen, maar toch niet alles wat Hij bekend had kunnen maken; want er is nog veel dat Hij verzwijgen moest, omdat zij niet geschikt waren om het te begrijpen, en het lichtelijk verkeerd zouden hebben opgevat. Want gelijk het natuurlijk voedsel gepast moet zijn voor den leeftijd en de kracht van den mensch, die het gebruikt, zoo behoort ook het voedsel des woords strenge rekening te houden met de geestelijke vatbaarheid, van hen, aan wie het zich aanbiedt, zal het niet schadelijk in plaats van nuttig werken. Onder de dingen, welke de discipelen thans nog niet dragen konden, verstaat Jezus alles „wat in de apostolische geschriften verder gaat dan het woord van Christus in de Evangeliën"; bepaaldelijk denken wij hierbij aan de verhouding van Oud en Nieuw Verbond, aan de verwerping van de Joden en de verheffing der Heidenen tot erfgenamen der belofte, aan de lotgevallen der Kerk in den loop der eeuwen, en wat dies meer zij. Van al deze waarheden had Christus niet onomwonden kunnen spreken; zijn onderricht had zich hier tot het zaaien van kiemen moeten bepalen, welke de Geest later tot ontwikkeling brengen zou. Daaruit verklaart zich het onderscheid tusschen het breedere gezichtsveld der brieven en het engere der Evangeliën; men lette er op dat Jezus zelf hier zijdelings op dit onderscheid heenwijst. *Maar wanneer die zal gekomen zijn, namelijk de Geest der waarheid, Hij zal u in al de waarheid leiden,* 13*a*. Wat Christus begonnen is zal de Geest vol-

tooien; deze orde van werking trouwens vindt haren grond in de orde van werking tusschen het grondleggend Woord en den voleindigenden Geest in God. De betiteling van den Geest als „Geest der Waarheid”, staat in samenhang met het werk, dat Jezus als door Hem te verrichten aankondigt. Hij toch zal de apostelen in al de waarheid leiden; de apostelen — men houde dat in het oog. Voorzeker ook de gewone geloovigen ontvangen den Geest, en worden door Hem in de waarheid geleid, doch niet zóó als de apostelen; de Goddelijke Gids maakt dezen zelven tot gidsen, hen, niet ons, omdat Hij hun oog zóó richt, dat zij niet verkeerd kunnen zien, en hun mond zóó stiert, dat zij niet onjuist kunnen spreken. De waarheid wordt hier voorgesteld als een gebied, waarop men een gids noodig heeft, die ons den weg wijst. Deze gids is Gods eigen Geest. Alvast is Jezus de gids der zijnen geweest, maar Hij heeft geenszins het volle gebied der waarheid met hen doorwandeld; welnu, waar Hij hen niet gebracht heeft, zal de Geest hen brengen. Men gevoelt dat Jezus hier eene soort van tegenstelling maakt tusschen Zich en den Geest; Hij leidt in de waarheid, maar niet in „al” de waarheid, dat doet alleen de Geest. Om ten volle te begrijpen, dat alleen de Geest in al de waarheid kan leiden, houde men in het oog, dat er waarheden zijn, zoo hoog verheven, zoo lijnrecht inloopende tegen wat wij willen, en zoo verre gelegen buiten den kring van ons denken, dat geen leermeester ze ons leeren kan dan een, die gelijk de Heilige Geest, ons geschikt maakt om ze te verstaan en genegen om ze aan te nemen, door ons zelven geestelijk te maken, en ons uit den kinderlijken tot den mannelijken staat op te heffen. Nog waren de discipelen kinderen; hoe zou de Christus hun dan mannenspijs voorzetten kunnen? Alleen de Geest zou het kunnen, omdat Hij, door zijne zelfmededeeling, hen tot mannen maken zou. Meteen leeren wij hier, dat in deze tegenwoordige bedeeling niets meer aan de gemeente geopenbaard zal worden, dan wat door het apostolisch woord aan haar geopenbaard is; de Geest toch zal de apostelen in de „volle” waarheid leiden, zoodat wij aan de Schrift, waarin de vrucht des Geestes door hen nedergelegd is, ten volle genoeg hebben. Wie dan meent, dat men aan de Schrift nog iets toedoen moet, alsof zij niet volledig was, beschuldigt de apostelen van ontrouw, of wel hij berispt den Geest, als zou deze zijn werk niet ten volle gedaan hebben. Aan het apostolisch woord zijn wij gebonden; niemand mag zeggen, dat de Geest hem eene andere of verder reikende verklaring van Christus' woorden gegeven heeft, dan de apostelen

ontvangen hebben; noch ook dat hem buiten de apostolische tusschenkomst om iets aangaande de waarheid is geopenbaard, ook al kwam het, wat zijn inhoud betreft, met het apostolisch woord overeen. Hier zij alle geestdrijverij bij den wortel afgesneden. Leidde de Geest de apostelen in de waarheid, door hen Christus' woord te doen verstaan, ons doet Hij het, door ons in het apostolisch woord in te leiden.

Door van den Geest te zeggen: *want Hij zal van Zich zelven niet spreken; maar zoowat Hij gehoord zal hebben, zal Hij spreken, en de toekomende dingen zal Hij u verkondigen,* 13*b*., wijst Jezus aan, dat de apostelen goeden grond hebben om te gelooven, dat de Geest hen in alle waarheid leiden zal. Daartoe begint Jezus ontkennend te spreken; de Geest zal niet spreken van Zich zelven. Wil Jezus hier eenige vrees wegnemen, als zoude de Geest iets onvertrouwbaars verkondigen? Neen, zoo iets zou waarlijk overbodig zijn; wel is het spreken uit zich zelven bij het schepsel liegen, maar bij het schepsel ook alleen. Als de Geest uit Zich zelven spreekt, spreekt Hij uit God, wiens Geest Hij is. Maar waarom zegt Jezus dan niet het tegendeel van wat Hij zegt, namelijk, dat de Geest uit Zich zelven spreken zal? Dit toch schijnt meer dan iets geschikt om zijne discipelen tot vertrouwensvolle overgifte aan de leiding des Geestes te bewegen. Toch kon Christus alzoo niet spreken. Het is zijn oogmerk om zijne discipelen te doen gevoelen dat de Geest niet komt om nieuwe waarheden te openbaren, en daarmede iets aan de leer van Christus toe te voegen, maar om reeds geopenbaarde waarheden te doen verstaan. De Geest treedt alzoo niet op als eene eigene bron van openbaring der waarheid; Hij beperkt zijne taak tot het gebied, dat Christus geopend had, en leidt daarin rond, zonder dit gebied ook slechts eenigszins uit te breiden, door er waarheden aan toe te voegen. Hij behoeft dat trouwens ook niet; het vleesch geworden Woord heeft ons God, zooals Hij ter zaligheid moet gekend, ten volle geopenbaard. Dit is het wat Jezus te kennen geven wil, als Hij zegt, dat de Geest niet van Zich zelven spreken zal. Daarin ligt zelfs nog iets meer opgesloten, dit namelijk, dat de Geest op het gebied der waarheid geenszins openbarend optreden zal gelijk Christus, maar slechts verklarend. Christus en de Geest zijn niet te vergelijken bij twee leeraren, die na elkander optreden, en onafhankelijk van elkander wel hetzelfde prediken, maar zoo, dat elk der beiden zelfstandig uit den schat zijner eigene kennis spreekt; veeleer is de Geest te vergelijken bij den uitlegger, die na het vertrek van den prediker, den hoorders verklaart, wat

zij niet hebben begrepen, den samenhang der rede in het licht stelt, en door de gevolgtrekkingen uit de gegevene stellingen af te leiden, de strekking van het gehoorde tot zijn vollen omvang uit-uiteenzet. De Geest is geene zon, die op eene zon volgt, Christus, maar degene, die de oogen opent om het Licht der wereld te zien. Hij is het Woord niet, dat ons de waarheid brengt, maar de kracht Gods, die ons het zaad des Woords in ons binnenste ontvangen doet, en uit dat zaad tot eenen nieuwen mensch opwassen. Zoo Hij straks eigene openbaringen geeft, dan zal men bemerken, dat deze niet de in Christus geopenbaarde waarheid raken, maar het ambtelijk leven der apostelen, Hand. 13 : 2, of het bestuur der wereld, Hand. 11 : 28; treedt Hij daarentegen op het gebied der waarheid op, dan ontvouwt Hij slechts het reeds in kiem geopenbaarde. Men zal dan ook de beginselen, van wat Hij den apostelen openbaart, steeds terugvinden kunnen in het door Christus gesproken woord; worden Hem de openbaringen, die de leer des heils raken, toegeschreven, zooals 1 Cor. 2 : 10, dan denke men niet aan kondgevingen van nieuwe, nooit te voren verkondigde dingen, maar van ontplooiingen van wat reeds vroeger door Christus' woord aanwezig was. Hij spreekt alleen wat Hij gehoord heeft, namelijk van den Vader en van den Zoon, Hij die Geest van beiden is, vgl. 1 Cor. 2 : 10. Als Jezus hierbij voegt, dat de Geest het toekomende verkondigen zal, wil Hij zeggen, dat deze niet slechts den gekomenen, maar ook den komenden Christus aan de zijnen zal doen kennen; Hij zal niet alleen langs den stroom van Jezus' aardsch leven teruggaan tot aan zijnen voorwereldlijken, aanvangloozen oorsprong, maar ook den komenden Jezus te gemoet gaan, door de wegen aan te wijzen, langs welke Hij wederkeert. Zoo zal zijn werk Christus in diens gansche volheid en omvang omvatten.

Die zal Mij verheerlijken; want Hij zal het uit het mijne nemen, en zal het u verkondigen, 14. Hier verklaart Christus nader waarom de Geest der waarheid niet van Zich zelven spreken zal. Dit toch staat in nauwen samenhang met het oogmerk zijner zending. Dit oogmerk is niet om Zich zelven, maar om Christus te verheerlijken. Zoo wil het de Vader; heeft de Zoon den Vader verheerlijkt, op zijnen beurt zal de Geest den Zoon verheerlijken. Daartoe echter is noodig, dat de Geest er zich toe bepale om de stoffe van zijn werk enkel en alleen aan Christus te ontleenen. Christus' persoon, woord en werk, ziedaar de eenige tekst, gelijk men zeer terecht gezegd heeft, dien de Geest in het binnenste der Apostelen toelichten zal. Daardoor zal Hij Christus verheerlijken, dat is, zijn

heerlijk beeld in hen doen leven, en door hen, in de kerk. Zoo is de Geest den zonnestraal gelijk, die het juweel, waarin hij zich breekt, naar alle kanten uitschitteren doet. Christus behoeft trouwens om verheerlijkt te worden slechts geopenbaard te worden. Thans wordt het duidelijk waarom de Geest niet eerder komen kon, maar wachten moest op Christus' verheerlijking in den hemel; 't was immers zijn hemelsch beeld, dat Hij door zijne stralen in het hart der apostelen werpen moest! Zoo ontvangt Christus zijn loon in zijne verheerlijking door den Geest. Hij heeft hier zijne eere niet gezocht, maar de eere des Vaders; diens naam heeft Hij geopenbaard, en Zich zelven slechts, omdat Hij den Vader niet openbaren kon dan door het Zich zelven te doen. Aan het slot van zijn werk luidde het in zijn mond niet: Ik heb mijnen naam den menschen geopenbaard, maar, den naam des Vaders. Sprak Hij van Zich zelven, dan stelde Hij voorop, wat zijne betrekking tot den Vader deed kennen, zijn Zoonschap; schoon Hij wist, dat de openbaring dezer verborgenheid aanleiding geven zou tot zijne vernedering en verdonkering door den dood des kruises. Daarentegen liet Hij slechts bedektelijk uitkomen, wat eere en roem op Hem gebracht zou hebben, namelijk, dat Hij de Messias, de David was. Opdat de Vader verheerlijkt worden zou, heeft Hij Zich overgegeven tot een dood, die er op berekend was, om eigene heerlijkheid als uit te wisschen. Maar nu zal de Geest dan ook zijnen naam uit de diepte der donkerheid ophalen; de wolken zullen door zijn adem worden weggevaagd, en de zon zal in hare volle kracht worden gezien. Gelijk de Zoon slechts arbeidde voor den Vader, arbeidt de Geest slechts voor den Zoon. Zich zelven daarentegen zal de Geest op den achtergrond plaatsen; zijne eigene verborgenheid zal Hij ons niet verder dan ons strikt van noode is, onthullen. Zou zich daaruit niet verklaren dat wij zoo veel meer van den Vader en den Zoon weten, dan van den Geest? Uit heilige donkerheid valt het licht op Christus neer! *Al wat de Vader heeft is het mijne; daarom heb Ik gezegd, dat Hij uit het mijne zal nemen, en u verkondigen*, 15. Hier laat Jezus uitkomen waarom het mogelijk is, dat de Geest des Vaders zijne taak beperken kan tot het verkondigen van wat uit Christus is. 't Is omdat alles wat van den Vader is, ook dat van Christus is. Christus en de Vader zijn één; Hij is de wijsheid, de raad, de afdruk, de heerlijkheid des Vaders; Diens woord is zijn woord, Diens werk is zijn werk; de Vader is in Hem; ziedaar waarom de Geest niet verder dan Christus behoeft te gaan, om den apostelen eene volledige openba-

ring van God te geven. Deze uitspraak stelt ons de Godheid van Christus ten volle in het licht. Ware Hij bloot mensch, hoe zou de Geest, die God is, Zich uitsluitend aan Hem binden?

Ten overvloede zij hier nog opgemerkt, dat Christus in alles wat Hij hier van den Geest zegt, diens personeele wijze van bestaan zeer duidelijk uitkomen doet; inzonderheid daardoor, dat Hij, schoon het woord geest in het oorspronkelijke onzijdig is, bij dit woord het mannelijk voornaamwoord plaatst.

Na alzoo zijne discipelen gewezen te hebben op wat hun wachtte, keert Jezus terug tot wat op dit oogenblik hunne harten vervulde, de naderende scheiding.

Een kleinen tijd en gij zult Mij niet zien; en wederom een kleinen tijd, en gij zult Mij zien; want Ik ga heen tot den Vader, 16. De kleine tijd, dat zij Hem niet zouden zien, is die, welke met zijn sterven begint en met zijne opstanding eindigt. Dan volgt er wederom een kleine tijd dat zij Hem zien zullen; dat is de tijd tusschen de opstanding en de hemelvaart. De slotwoorden: want Ik ga heen tot den Vader — geven de reden van het tijdelijk niet zien, en het tijdelijk wèl zien aan; dit vreemd verschijnsel verklaart zich daaruit, dat de ure van zijn terugkeer tot den Vader, van Wien Hij uitgegaan is, is aangebroken. Dit heengaan eischt den dood, die de zijnen tijdelijk van Hem scheidt, en de hemelvaart, die het wederzien bij de opstanding evenzeer tijdelijk maakt. *Sommigen dan uit zijne discipelen zeiden tot elkander: wat is dit, dat Hij tot ons zegt: eenen kleinen tijd, en gij zult Mij niet zien; en wederom eenen kleinen tijd, en gij zult Mij zien; en: want Ik ga heen tot den Vader?* 17. *Zij zeiden dan: wat is dit dat Hij zegt: eenen kleinen tijd? wij weten niet wat hij zegt*, 18. Wat voor ons ten volle duidelijk is, was destijds voor de discipelen nevelachtig. Zij durven hunnen Meester geene nadere inlichtingen vragen; misschien vreezen zij meer te zullen hooren dan hun lief is. Aangaande deze verzen is terecht opgemerkt dat zij de getrouwheid van het Johannesisch verhaal doen uitkomen; een latere schrijver zou zich niet op die wijze te midden van het gebeurde hebben kunnen verplaatsen. *Jezus dan bekende, dat zij Hem wilden vragen, en zeide tot hen: vraagt gij daarvan onder elkander, dat Ik gezegd heb; eenen kleinen tijd, en gij zult Mij niet zien; en wederom eenen kleinen tijd, en gij zult Mij zien?* 19. Hier geeft Jezus den zijnen op nieuw eene proef van zijne alwetendheid; want Hij doet hen bemerken, dat Hij, ook zonder door hen ingelicht te worden, alles weet wat er in hunne harten omgaat. *Voorwaar, voorwaar Ik zeg u, dat gij zult schreien en kla-*

gelijk weenen, maar de wereld zal zich verblijden; en gij zult bedroefd zijn, maar uwe droefheid zal tot blijdschap worden, 20. Hier verplaatst Jezus Zich in hun gemoedstoestand, en beschrijft Hij de tegenstrijdige en snelwisselende aandoeningen, welke zijn dood en zijne opstanding in hun binnenste zullen verwekken. Door een beeld uit het natuurlijk leven der vrouw laat Hij hun gevoelen, hoe plotseling de hevigste smart bij hen in de hoogste vreugde omslaan zal. *Eene vrouw, wanneer zij baart, heeft droefheid, dewijl hare ure gekomen is; maar wanneer zij het kindeken gebaard heeft, zoo gedenkt zij de benauwdheid niet meer, om de blijdschap, dat een mensch ter wereld geboren is*, 21. Barenswee is geen stervenssmart; hoe droevig en angstig het ook maken mag, toch is het de voorbode van leven en vreugde. Met het kind komt de blijdschap; in deze is zelfs de herinnering aan het even te voren doorstaan lijden verslonden. Zoo zal het ook met de discipelen gaan; aan den hemel hunner vreugde zal op den dag des wederziens geen wolkje overblijven van de op Golgotha geledene smart. *En gij hebt dan nu wel droefheid, maar Ik zal u wederom zien, en uw hart zal zich verblijden, en niemand zal uwe blijdschap van u wegnemen*, 22. Men lette er op, dat Jezus hier de uitdrukking bezigt: Ik zal u wederzien, en niet zegt: gij zult Mij wederzien, al had Hij het laatste kunnen zeggen. Met opzet spreekt Hij zoo om zijnen jongeren den indruk te geven, dat Hij zelf, na door den dood van hen eene korte wijle gescheiden te zijn, zich weer met hen in gemeenschap stellen zal. Hun wederzien zal niet vergezeld gaan van de pijnlijke gewaarwording, dat de veranderde staat zijns levens zijne gezindheden omtrent hen mede veranderd heeft, of ten minste Hem op een afstand van hen heeft gebracht, die elk vertrouwelijk verkeer uitsluit. Integendeel, Hij zelf zal hen opzoeken en tot hen komen, en er Zich in verblijden dat Hij hen wederziet, en Zich met hen in gemeenschap stellen als in de goede dagen van ouds. Verlangen zij naar Hem, Hij zijnerzijds verlangt straks niet minder vurig om hen weder te zien, en door zijn wederkeer de klove te dempen, welke zijn dood even goed in zijn verkeer met hen als in het hunne met Hem had gemaakt.

En in dien dag zult gij Mij niets vragen. Voorwaar, voorwaar Ik zeg u: al wat gij den Vader bidden zult in mijnen naam, dat zal Hij u geven, 23. Men zal misschien vragen hoe de blijdschap der discipelen over het wederzien van hunnen heer blijvend, ja, volkomen kon zijn, naardien de hemelvaart op het wederzien volgen zou. Jezus zou geene rekening met deze vraag gehouden heb-

ben, als zijne woorden, waarbij Hij den Zijnen het wederzien aankondigde, niet verder gereikt hadden dan tot het korte tijdsverloop tusschen opstanding en hemelvaart. Uit wat Hij echter aan het slot zijner troostende rede zegt, treedt duidelijk in het licht, dat Hij niet slechts op het wederzien met lichamelijke oogen het oog had, maar evenzeer op de geestelijke gemeenschap, welke na de hemelvaart tot hare volle hoogte komen zou. Want wel gaat Hij weer van hen weg, omdat Hij opvaart tot den Vader, maar Hij doet hen alvast naar hunnen innerlijken mensch in zijne verhooging deelen; op het Pinksterfeest heft Hij ze op tot eene hoogte, hoog genoeg, om te voorkomen, dat het gemis aan zijne lichamelijke aanschouwing de gemeenschap met Hem afsnijden, en hiermede de blijdschap des wederziens van hen nemen zou. Kennelijk heeft Jezus hier het oog op wat de Heilige Geest zal doen; die toch zal hen op zijne goddelijke vleugelen opwaarts heffen tot in den geopenden hemel; daar zullen zij een Christus zien, die hun niet langer een vraagteeken is, maar, ontsluierd, alle vraag naar Zich overbodig maakt. Thans zien zij Hem, en zeggen: wij weten niet wat Hij zegt; dan echter zullen zij Hem niet zien en nochtans kennen. Daarom zal hunne blijdschap over het wederzien niet van hen weggenomen worden. Met zijne opstanding breekt een dag der vreugde voor hen aan, die zelfs door de wolken der hemelvaart niet verdonkerd wordt. 't Is dan ook opmerkelijk, en kennelijk een teeken der vervulling van het hier aangekondigde, dat Lukas ons mededeelt, hoe de discipelen met groote blijdschap van den berg der hemelvaart naar Jeruzalem wederkeerden, Luk. 24 : 52.

Maar er is meer; de blijdschap der apostelen kan volkomen zijn; geene ruimte blijft er over voor de vrees, dat de hemelvaart hun de gelegenheid ontnemen zou, om op elk gegeven oogenblik van Christus te vragen, wat hun, allernaast tot hun ambtelijk werk, van noode is. Christus geeft hun zijn naam; van dien naam mogen zij gebruik maken bij den Vader, door in denzelven alles van den Vader te vragen wat hun van noode is. Thans vragen zij wat zij behoeven aan Hem; met zijnen naam gedekt, mogen zij voortaan de groote schrede verder gaan, en zich met hunne bede rechtstreeks tot den Vader wenden. 't Is dan even onmogelijk dat hunne bede geweigerd zou worden, als dat door den Vader iets geweigerd zou worden aan Christus zelven. Want in den naam van Christus te bidden zegt onnoemelijk veel. Het is een bidden in het vertrouwen dat ons gebed uitdrukking is van Christus' wil; het is een bidden in het vertrouwen dat Christus ons door zijne gehoorzaamheid

recht op het gevraagde verwierf; het is een bidden in het vertrouwen, dat wat ons gegeven wordt, Christus ten bate komt, naardien het dient tot volmaking Zijns geestelijken lichaams. Wie beseft, hoe de kracht van het gebed door het geloovig gebruik van dezen heiligen en machtigen naam verhoogd, ja, dat de verhooring er volstrektelijk door verzekerd wordt, zal het betreuren, dat er zoo weinig in dien naam wordt gebeden. Wanneer worden onze gebeden door de kracht van dien naam tot in het hoogste heiligdom opwaarts gedragen?

Tot nog toe hebt gij niet gebeden in mijnen naam; bidt, en gij zult ontvangen, opdat uwe blijdschap vervuld zij, 24. Dat de discipelen tot nog toe niet in den naam van Christus gebeden hadden, was verklaarbaar; Christus was dagelijks bij hen; alles wat zij wilden weten of tot hun dienst behoefden, konden zij rechtstreeks van Hem vragen. Daarom beperkten zij zich in hun gebed tot den Vader tot de dingen, die des Vaders waren, en in het volmaakte gebed uitgedrukt zijn; maar alles wat zij begeerden te weten, en alle wijsheid tot hun dienst, vroegen zij uitsluitend aan Jezus. 't Was daarom noodig dat Jezus van hen ging, mits met achterlating van de erfenis zijns naams; anders toch zouden de zijnen in de hier genoemde zaken niet tot den Vader gegaan zijn. Alzoo onttrekt Christus hun zijne vleeschelijke tegenwoordigheid, opdat zij, door het geloof in zijnen naam, tot de hemelsche tegenwoordigheid des Vaders zelve verheven zouden worden. Alsdan zullen zij bij ondervinding de kracht van zijnen naam leeren kennen; enkel toch op dezen naam zullen zij alles, hoeveel en hoe kostbaar het ook zij, dat zij tot hun ambt noodig hebben, uit de schatkamer des hemels ontvangen. Zoo zal de mate hunne blijdschap vol worden? Hoe zullen zij over den ten hemel gevarenen treuren, als zij ervaren, dat het geloof in zijnen naam hun alles van den Vader zelven toekomen doet? In plaats van te treuren zullen zij in de blijdschap volmaakt zijn, en kunnen zeggen: altijd droevig, ja, maar ook altijd blijde.

Deze dingen heb Ik door gelijkenissen tot u gesproken; *maar de ure komt*, *dat Ik niet meer door gelijkenissen tot u spreken zal*, *maar u vrij uit van den zal Vader verkondigen*, 25. *In dien dag zult gij in mijnen naam bidden; en Ik zeg u niet, dat Ik den Vader voor u bidden zal*, 26; *want de Vader zelf heeft u lief, dewijl gij Mij liefgehad hebt*, *en hebt geloofd dat Ik van God ben uitgegaan*, 27.

Vs. 25 slaat terug op wat vs. 23 gezegd was: in dien dag zult gij Mij niets vragen. Jezus had Zich in zijne rede van beelden bediend; Hij had aan den wijnstok en de ranken, aan den heer en

den knecht, aan de moedersmart en de moedervreugde de beelden ontleend, onder welke Hij de geestelijke dingen aan de zijnen voorstelde. Hoe zou Hij anders dan in beeld tot hen spreken? Zij waren nog geestelijk onmondige kinderkens; eerst na zijne hemelvaart zouden zij als mondige zonen worden behandeld. Aan een kind nu geeft men aanschouwelijk onderwijs; het beeld moet het woord den weg tot zijn geest banen. Zoodra de discipelen echter tot den rang eens zoons waren verheven, zou de vorm van onderricht worden gewijzigd, en tot de hoogte verheven, waarop hij soortgelijk beantwoordt aan den nieuwen, mannelijken staat der discipelen, als de gelijkenis aan hun tegenwoordig, kinderlijk standpunt. Tot den Zoon spreekt de Vader vrij uit; alzoo zou ook Christus straks vrij uit, met vermijding van alle beeldspraak, hun verkondigen wat Hij bij den Vader gehoord had. Daarmede zou van zelf aan alle misverstand en onzekerheid, voor welke de gelijkenis ruimte open laat, de pas worden afgesneden, en eene kennis hun worden medegedeeld, die in juistheid en klaarheid niets te wenschen overliet. Als Christus ons laat merken dat Hij-zelf Zich met dat onderricht belast, wil Hij Zich zelven voorstellen als Dengene, die ook na zijne hemelvaart de leermeester zijner jongeren blijft. Want de Geest, die hun alles leeren zal, gaat van Hem uit, en put uit Hem; daarom kan Hij het onderricht des Geestes als zijn eigen voorstellen.

Het 26e en 27e vers staat in samenhang met de vs. 23*b* gegevene verzekering, dat het gebed in zijnen naam alle genade, die zij als apostelen noodig hebben, over hen brengen zal. In hfdst. 14 : 16 had Jezus gezegd, dat Hij den Vader om den Trooster bidden zou; hier verplaatst Hij Zich naar den tijd, waarop deze bede verhoord is. Onder de leiding van den Trooster, die hen Abba, Vader, zeggen doet, bidden zij thans zelven tot den Vader, in zijnen naam. Dat Christus zelf alsdan nog voor hen bidden zal, wordt hun niet gezegd; men lette er echter op, dat het ook niet beslist wordt ontkend. Waarom hier zoo in het onbepaalde gesproken wordt, zal ons niet duister meer toeschijnen als wij bedenken, dat Jezus hier opening voor zijne voorbidding houden wil. Zoolang zij zoo nauw met Hem vereenigd blijven, dat zijn naam in hen is, is het niet noodig, dat Hij als hun voorspraak bij den Vader optreedt. De Vader zelf toch heeft hen lief, omdat zij Christus, zijnen geliefden en geheiligden Zoon, liefgehad en geloofd hebben. Hij zal hooren zoodra, ja, eer zij tot Hem in den naam van Christus roepen; zonder eenig bezwaar te maken zal de Vader hun geven wat zij vragen, en in zijn ijver om hen te helpen, alle voorbidding voor-

komen. Noodig is het alleen dat hun gebed door den naam van Christus gedragen wordt; want dat is den Vader het teeken dat zij Christus liefhebben en gelooven. Indien de apostelen echter zondigen, dan wordt het anders; hier geldt het woord: indien iemand gezondigd heeft, wij hebben eenen voorspraak bij den Vader, Jezus Christus, den Rechtvaardige, 1 Joh. 2:1. Zoo wil Christus zeggen dat Hij voor hen bidden zal zoo vaak zij zijne tusschenkomst zullen behoeven; meteen echter wijst Hij hun de hoogte van het standpunt aan, waartoe Hij hen door den Geest zal verheffen, door hun te zeggen, dat het gebed in zijnen naam eene bijzondere tusschenkomst zijnerzijds overbodig maken zal. Alvast zullen zij hier op aarde, in gelijke mate als hunne vereeniging met Christus volkomen is, verheven worden tot den staat, waarin de volmaakten verkeeren, die geen Voorbidder meer behoeven.

Ik ben van den Vader uitgegaan, en ben in de wereld gekomen; wederom verlaat Ik de wereld en ga heen tot den Vader, 28. Hier geeft Christus hun alvast eene proeve van het „vrij uit" spreken, dat Hij zoo even als den vorm van onderricht aangewezen had, waarvan Hij Zich na hunne verheffing tot den zoonsrang bedienen zou. Onbewimpeld kondigt Hij hun zijn vertrek aan; duidelijker dan thans kan Hij niet spreken. Om zijne hemelvaart te verklaren gaat Hij op zijne vleeschwording terug; naar den Vader keert Hij weder, omdat Hij van den Vader is uitgegaan. Hoe zou Hij hier blijven? De wereld is zijn vaderland niet; Hij komt uit den hemel, en keert naar den hemel.

Dat vrije woord brengt de discipelen aan het spreken. Vele stemmen verdringen zich om den Meester.

Zijne discipelen zeiden tot Hem: zie, nu spreekt Gij vrij uit, en zegt geene gelijkenis, 29. *Nu weten wij dat Gij alle dingen weet, en Gij hebt niet van noode dat U iemand vrage. Hierom gelooven wij dat Gij van God uitgegaan zijt*, 30.

Er is een licht in hun binnenste opgegaan; in dit licht is hun geloof als herboren. De Meester wist alles. Vóór men Hem iets vraagt, geeft Hij het gewenschte antwoord, vgl. vs. 19. Wie zou nu nog twijfelen of Hij van God uitgegaan is? Waarlijk, Hij is Gods Zoon!

Jezus antwoordde hun: gelooft gij nu? 37. Volgens deze vertaling van het oorspronkelijke beantwoordt Jezus hunne belijdenis met eene vraag, die de degelijkheid van hun geloof in twijfel trekt, alsof Hij zeggen wilde: nu gelooft gij, ja, maar zult gij straks ook gelooven? Was dit het geval, hoe zou Hij dan even later met

zooveel verheffing voor het geloof zijner discipelen danken, en zeggen: zij hebben waarlijk bekend dat Ik van U uitgegaan ben, en hebben geloofd dat Gij Mij gezonden hebt, hfdst. 17:8. Het is daarom beter om op het voetspoor van sommige handschriften het vraagteeken weg te laten, en de woorden van Jezus op te vatten als eene bevestiging, waarvan de zin hierop nederkomt: zoo hebt gij dan eindelijk de hoogte des geloofs bereikt, waartoe Ik u met al mijn spreken heb willen verheffen. Zoo verkrijgt heel de geschiedenis van Jezus' samenspreking met de zijnen in deze gewichtvolle ure, eene slotsom. In de heerlijke belijdenis zijner discipelen oogst Jezus met de blijdschap van den landman, die de vrucht zijns arbeids huiswaarts haalt, de vrucht van zijn werk aan de zijnen in. Hij kan niet van hen scheiden, en niet overgaan tot de hoogepriesterlijke bede, waarin Hij hen aan de zorg zijns Vaders overdragen zou, voor Hij uit hunnen mond deze belijdenis ontvangen had. Hij had reeds vroeger van hen gelijke belijdenis gehoord; maar had zij nog niet de beteekenis van thans, wijl de discipelen destijds nog niet wisten, dat Hij heengaan zou naar den Vader. Daarom wilde Hij eene belijdenis van hen hebben, die van grooter gewicht was, als afgelegd in het bewustzijn, dat Hij van deze wereld weggaan zou. Daarom legde Hij het met al zijn spreken er op toe om zulk eene belijdenis van hen te ontvangen. Hij zeide hun eerst omwonden, daarna vrij uit, dat Hij naar den Vader wederkeeren zou, en verklaarde dit vreemd verschijnsel, dat hun allicht tot ergernis had kunnen worden, door eene verwijzing naar zijn uitgang uit den Vader. Dat zij ook thans gelooven, thans, nu alles tegen hunne begeerte en verwachting inloopt, stemt Hem tot dank aan den Vader. Hunne belijdenis klinkt Hem als eene wonderschoone muziek in de ooren. Judas mocht tegelijk met het droombeeld van den aardschen Christus den echten loslaten, niet alzoo deze elve. De aardsche Christus verdween voor hunne oogen, om plaats te maken voor eenen, die van God afkwam, hier slechts tijdelijk vertoefde, en tot God terugging; toch gelooven zij, dat Hij is, wie Hij zegt. Waarlijk, thans kan de Heere zijn onderhoud eindigen; zijn werk is volbracht.

Toch wil Hij nog een laatste woord spreken om hen in hun geloof te sterken. *Ziet, de ure komt, en is nu gekomen, dat gij zult verstrooid worden, een iegelijk naar het zijne, en gij Mij alleen zult laten; en nochtans ben Ik niet alleen, want de Vader is met Mij,* 32. *Deze dingen heb Ik tot u gesproken, opdat gij in Mij vrede hebt. In de wereld zult gij verdrukking hebben; maar hebt goeden moed, Ik*

heb de wereld overwonnen, 33. Om hen te wapenen tegen wat op het punt staat te geschieden, zegt Jezus het hun vooruit. Er zal iets geschieden, waardoor zij allen van Hem verstrooid worden; Hem, den herder, zullen wolven aangrijpen, en zij, zijne kudde, stuiven verschrikt uiteen. Zij zullen Hem alleen laten; 't is zoo, Johannes zal Hem volgen, maar van Hem zwijgen, en Petrus zal Hem volgen, Hem maar verloochenen. Op Golgotha zal niemand hunner met Hem zijn. Dat zij echter ook in de ure van beproeving aan de zoo even afgelegde belijdenis vasthouden. Zij hebben er goeden grond voor; want al wordt Jezus van hen alleen gelaten, de Vader laat Hem niet alleen; zelfs als Hij uitroepen zal: mijn God, mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten? blijft zijn woord vast staan: Ik en de Vader zijn één. Er is voor de zijnen geene reden om te wankelen zoolang hun Meester niet wankelt; en ziet, Hij weet alles wat Hem overkomen zal, en is gerust. Dat zijn vrede in hen overga; de blik op Hem, die overwint door zich te laten overwinnen, vervulle hun hart met heldenmoed. Waarom heeft Hij thans zoo veel, zoo lang tot hen gesproken? 't Was om hen vast te doen staan in den nakenden storm. Met Hem hebben zij in de wereld niet veel meer dan verdrukking te wachten; laten zij echter goedsmoeds zijn; hun Heer heeft de wereld overwonnen.

HOOFDSTUK XVII.

HET HOOGEPRIESTERLIJK GEBED.

Dit heeft Jezus gesproken, en Hij hief zijne oogen op naar den hemel, en zeide: Vader! de ure is gekomen; verheerlijk uwen Zoon, opdat ook uw Zoon U verheerlijke, 1. Jezus heeft zijne woorden tot zijne discipelen voleindigd; Hij begint thans te spreken tot den Vader. Zijn woord tot Hem is eene bede. Niet in het verborgene spreekt Hij deze bede uit, maar voor de ooren zijner discipelen; want Hij wil dat zij weten zullen, en wij met hen, wat Hij bidt. Naar den hemel heft Hij zijne oogen op als een, die het aangezicht des Vaders zoekt; want de hemel is als een doorzichtig voorhangsel, dat de heerlijkheid Gods, die van het binnenste heiligdom uitstraalt, eenigszins te aanschouwen geeft. De aanspraak: Vader! heeft op zijne lippen eene geheel bijzondere beteekenis; zij is er uiting van het besef eener betrekking, die eenig is, omdat zij eeuwig is. Christus toch is Gods eeuwige, eenige Zoon. Men lette er dan ook op, dat Hij in den aanvang van zijn gebed over Zich zelven in den derden persoon spreekt, door in plaats van: Mij, te zeggen: uw Zoon. Zoo toch doet Hij om Hem, tot wien Hij bidt, op de teedere en heilige betrekking te wijzen, die de afwijzing zijner bede onmogelijk maakt, en hare verhooring bij voorbaat verzekert.

Dat een zoon zijnen vader om iets bidt, is evenzeer in de orde als het tegen de orde zou zijn dat een vader zijnen zoon om iets bidden zou. Maar toch geschiedt hier, als de Zoon van God tot zijnen Vader bidt, iets geheel bijzonders. Het verraadt immers dat Hem iets ontbreekt; maar hoe zou iets aan Eenen ontbreken, die den Vader even gelijk is, omdat Hij God is met Hem? Zoo teekent de omstandigheid, dat Hij iets te vragen heeft, zijn overgang uit de gestalte Gods in de gestalte des dienstknechts, Fil. 2:6, 7. Was er in de goddelijke gestalte geene plaats voor de bede, thans is de bede ten volle op hare plaats.

Plechtig luidt de aanvang der bede: de ure is gekomen. 't Is de ure, die de beslissende wending in zijnen staat brengen zal; de ure des lijdens, de ure des stervens, aangemerkt als overgang naar de heerlijkheid. Zich dit bewust, bidt Hij om verheerlijkt te worden. Niet ontijdig vraagt Hij alzoo zijne heerlijkheid terug. Hij is de knechtelijke gestalte niet moede, en wil de wederkeering in de goddelijke gestalte niet verhaasten. Zoo Hij niet wist dat de „ure" gekomen was, zou Hij niet gelijk thans bidden. De bede om verheerlijkt te worden is geene bede om ondersteuning onder het lijden, ten einde dit, Gode tot heerlijkheid, te kunnen ondergaan, en evenmin eene bede om door den Geest op aarde tot eere gebracht te worden, maar eene bede om persoonlijke verheerlijking. De Zoon begeert dat de Vader Hem tot eene hoogte van heerlijkheid verheffe, die aan de diepte van zijne vernedering beantwoordt. Het oog heeft Hij op de opstanding en de hemelvaart, en op zijne verheffing tot de goddelijke macht, tot welke beide den weg banen. Uit de goddelijke gestalte uitgegaan, niet alleen om in de gedaante van een mensch te worden gevonden, maar ook om in de gestalte van een dienstknecht in te gaan, begeert Hij dat de vrucht zijner gehoorzaamheid Hem toegebracht worde, in zijne verheffing uit de knechtelijke gestalte tot het goddelijk koningschap.

De heiligheid zijner bede ademt in de woorden: opdat ook uw Zoon U verheerlijke. Satan zoekt zijne eigene eere; maar de Zoon beoogt met zijne verheerlijking de verheerlijking des Vaders. Hij eindigt niet in Zich zelf, maar in den Vader; Hij verliest Zich niet in zijn eigen glans, maar wil zijn licht op den Vader doen vallen. Gelijk Hij vernederd wilde worden, opdat de Vader zou worden verhoogd, zoo wil Hij verheerlijkt worden, opdat de glans des Vaders uitblinke. Welk eene heiligheid!

In vs. 2*a*: *gelijkerwijs Gij Hem macht gegeven hebt over alle vleesch*, wijst Jezus aan wat Hem recht geeft om zijne verheerlijking te vragen. Wat Hij bidt, is in volle overeenstemming met wat de Vader Hem krachtens zijn besluit heeft toegezegd. Niet iets anders begeert Hij dan wat God Hem beloofd heeft; Hij weet dat Hij bidt naar Gods wil. Rechtens toch is Hij van God tot een hoofd van alle hoofd gesteld, Matth. 11 : 27; daarom mag Hij bidden dat de Vader het ook feitelijk doe.

Door er op te laten volgen: *opdat al wat Gij Hem gegeven hebt, Hij hun het eeuwige leven geve*, 2*b* toont Jezus te weten, waartoe de Vader alle dingen in zijne hand gesteld heeft. Iets hoogers wilde God, toen Hij Christus macht over alle vleesch gaf, dan een

Bedwinger der wereld. De zaliging zijner uitverkorenen had Hij er mede op het oog; hun wilde Hij in Hem een volkomenen Verlosser geven. Hij had ze aan Christus gegeven, dat is, onder diens macht en hoede gesteld, zoodat de gansche zorg voor hunne zaliging op dezen rustte. Wijl alle schepselen zich tegen hunne zaliging verzetteden, en zij zelve tot verweer geheel machteloos waren, was het noodig dat de hand van hun Verlosser met goddelijke kracht werd gesterkt. Daarom bidt deze dat Hem de toegezegde heerlijkheid worde geschonken, opdat Hij zijne kudde midden door de wolven heen, veilig naar den Vader leiden mag. Met opzet heet Christus de zijnen: gegevenen des Vaders; want Hij wil laten uitkomen hoe onmogelijk het is, dat de Vader Hem eene taak opdragen zou, en de middelen onthouden om ze te volbrengen. Hoe zou Hij trouwens den Vader verheerlijken, als Hij diens uitverkorenen het eeuwige leven niet gaf? De zaliging der zijnen ligt in de verheerlijking des Vaders besloten; hierin toch wordt de Vader verheerlijkt, dat de uitverkorenen, aan de macht der duisternis ontrukt, enkel door de kennis van zijnen naam des eeuwigen levens deelachtig worden, van kinderen der duisternis omgezet in luchters van zijn licht. In vs. 3: *en dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen, den eenigen waarachtigen God, en Jezus Christus, dien Gij gezonden hebt,* geeft Jezus eene omschrijving van het eeuwige leven, dat Hij den zijnen geven zal. Om Hem te verstaan moeten wij aan het woord kennen een dieperen zin dan dien van weten verbinden. Christus toch wil ons niet leeren, dat wetenschap de weg tot zaligheid is, zoodat de geleerdsten de gelukkigsten zouden zijn. Niet het weten van wat God in Zich zelf of voor anderen is, wordt hier bedoeld. Hij alleen wordt geacht God te kennen, die weet wat God voor hem in het bijzonder is; 't is eene toepassende kennis, die Christus hier op het oog heeft. Christus zelf maakte tusschen kennis en kennis onderscheid, als Hij de wetenschap, welke de Samaritanen van God hadden verwierp, hoewel zij uit de Schriften geput was; want omdat God Zich in de Schrift niet als hun God geopenbaard had, zoo was hunne wetenschap geene kennis van wat God voor hen was. De hier door Jezus bedoelde kennis, is vrucht van het geloof in het Evangelie; zij bestaat in eene door verlichting des Heiligen Geestes gewerkte verzekerdheid, dat Hij Zich zelven ons tot een God geeft, om ons uit zijne volheid te vervullen. Kennen valt hier saam met gelooven, gelijk geloof ook kennis heet, Jes. 53 : 11.

Dat in deze kennis het „eeuwige leven" zelf gesteld wordt, zal

niemand, die haar bezit, verwondering baren. Ware God niet de „eenige, waarachtige" God, gelijk Jezus Hem hier heet, dan zou er reden tot verwondering zijn. Maar nu Hij alleen beantwoordt aan het begrip van het oneindige leven, spreekt het van zelf, dat wie in het geloof, dat God zijn deel is, Hem aanschouwt, en zich den rijkdom zijns levens bewust wordt, het eeuwige leven in zich gevoelt. Door deze kennis worden onze harten niet alleen met vrede en vreugde vervuld, maar met den hemel zelf. Eeuwig leven — dit zegt meer dan dat wij het hoogste genot deelachtig worden; het zegt vóór alles, dat wij Gods leven zelf ontvangen. Zóó levende is God, dat wie door het geloof in aanraking met Hem komt, begint te leven met Hem. Het licht schept hier leven; daarom heeten de heiligen, als uit het licht geboren, ook kinderen des lichts. Het licht der zon mag het leven voeden; dit licht verwekt het, en na het verwekt te hebben, voert het kracht er aan toe. Want van de aanschouwing Gods gaat eene vernieuwende en verheerlijkende kracht in ons uit, zoodat wij naar het beeld Desgenen, dien wij kennen, vervormd worden tot heiligheid en heerlijkheid. Hier wordt men wat men ziet. Alzoo kan zonder overdrijving gezegd, dat het eeuwige leven, het leven in zijne hoogste volkomenheid, in de bevrediging van al zijne behoeften, gedacht, enkel en alleen gelegen is in de kennis van God.

Van geen gering gewicht is de bijvoeging: en Jezus Christus, dien Gij gezonden hebt. Dat de Vader voorop gesteld werd, moet ons niet doen wanen, als zouden wij eerst God kennen, om daarna ter aanvulling, tot de kennis van Christus te komen. De kennis van Christus is geen toevoegsel, maar weg tot de kennis van God, namelijk tot die, welke met het eeuwige leven samenvalt. Ter zaligheid toch wordt God niet anders gekend dan in het aangezicht van Jezus, aangemerkt als de Christus, dat is, als degene, dien Hij gezonden heeft om Zich zoo aan ons te openbaren als tot onze zaliging noodig was. Buiten Christus is God onze God en Vader niet, maar onze Vijand en Rechter. Buiten Christus zijn dezelfde volmaaktheden, die anders onze zaligheid uitmaken, ons bronnen van verschrikking. Is God alwetend, dan zal Hij zeker mijne zonden vinden; alwijs, dan zal zijn net mij vangen; machtig, dan is mijn weerstand ijdel; heilig, dan zal zijn vuur mij verteeren; rechtvaardig, dan zal zijn mond mij verdoemen. Eerst dan als ik Christus ken als dengene, die de verzoening mijner zonden en de gerechtigheid van mijn persoon is, mij geworden tot verlossing, wordt de kennis Gods mijn leven. Dan toch staan zijne

deugden niet tegen mij over, maar aan mijn kant, om mijne zaligheid te eischen en uit te werken. Terwijl alzoo de kennis van God buiten Christus eene bron van rampzaligheid wordt, zoo brengt de kennis van God in Christus den hemel in ons binnenste.

Naardien Christus ons de kennis van God reeds hier mededeelt, zoo kan gezegd dat de zijnen reeds hier het eeuwige leven hebben. Zij hebben het hier echter slechts in kiem; in zijne volheid hoort het de toekomst toe. Immers staat de mededeeling van het eeuwige leven in rechtstreekschen samenhang met de verheerlijking van Christus. Dit blijkt zoo duidelijk uit de heilige historie. De opstanding van Christus bracht zijne discipelen als in het voorportaal des hemels. Nog verder bracht hen zijne hemelvaart; want zij bracht over hen het Pinksterfeest, dat de sluizen des hemels hun opende. Het overige doet zijne zitting ter rechterhand Gods, en zal zijne koninklijke wederkomst doen. Hoe hooger Hij klimt, des te hooger klimmen wij. Onze volle gemeenschap aan het eeuwige leven moet wachten op de volmaking zijner verheerlijking. Daarom doen wij ons zelven schande aan als wij niet met Hem bidden: Vader, verheerlijk uwen Zoon! Wij bidden om de zaligheid, het is wèl; maar laat ons niet vergeten, dat zij de verheerlijking van Christus tot voorwaarde heeft.

Ik heb U verheerlijkt op de aarde, 4*a*, zoo luidt de betuiging, welke Christus aan de reeds afgelegde toevoegt. God verheerlijken zegt zooveel als zijn luister te laten uitblinken; welnu, de Zoon betuigt plechtig dat Hij zonder eenige tekortkoming God verheerlijkt heeft op aarde. Zoo kan geen mensch van zich zelven getuigen; dat kan de Christus alleen zeggen. In den nacht van onkunde, die hare vleugelen op deze aarde had doen vallen, heeft Hij het licht der goddelijke heerlijkheid ontstoken, en voor aller oog God verheerlijkt. Waardoor heeft Hij dit gedaan? Dat zegt Hij in de woorden: *Ik heb voleindigd het werk, dat Gij Mij gegeven hebt om te doen*, 4*b*. Had Hij zijne eigene eer gezocht, dan zou Hij uit Zich zelven gesproken en naar eigen goedvinden gehandeld hebben, hfdst. 5:30; 7:18. Maar Hij zocht de eere zijns Vaders. Door niets te spreken dan het woord, dat Hij bij Hem gehoord, en niets te werken, dan wat Hij bij Hem gezien had, liet Hij den Vader uitkomen. Hoe hoog toch moest God in het bewustzijn der menschen stijgen, nu het bleek, dat zijn Zoon niets sprak dan uit Hem, en niets deed dan volgens Hem! Hierdoor viel zijn leven tevens ten volle saam met de openbaarmaking des Vaders. Door zijn woord en zijn werk tot den getrouwen afdruk van 's Vaders

woord en wil te maken, liet Christus den Vader ten volle uitkomen, ja, uitschitteren, voor aller oog, in den glans zijner waarheid en heiligheid, macht en barmhartigheid. Als Hij sprak en werkte, stegen de wierookwolken der lofzegging dan ook rondom Hem op naar den Vader. Naardien Hij al het werk, dat de Vader Hem te doen gegeven had, voleindigd heeft, met de nauwgezetheid van een dienstknecht en de liefde van een zoon, heeft Hij volle recht om te bidden: *en nu, verheerlijk Mij, Gij Vader! bij Uzelven, met de heerlijkheid, die Ik bij U had, eer de wereld was*, 5. Grondvestte Hij zoo even zijne bede op het goddelijk besluit, vs. 2, thans wijst Hij op zijne persoonlijke verdienste; naardien Hij al zijn werk voleindigd heeft, mag Hij al zijne heerlijkheid terug vragen. Trouwens hield het besluit des Vaders in zich, dat de heerlijkheid, welke de Zoon afgelegd had, door Hem niet dan in den weg van gehoorzaamheid herwonnen worden zou. Zijne heerlijkheid moest niet slechts getuigenis afleggen van de liefde, met welke Hij bemind was, hfdst. 17 : 24, maar ook van de liefde met welke Hij bemind had; zij moest zoowel vrucht van gehoorzaamheid als van generatie zijn. Dat werpt op zijne aanneming van de gestalte des dienstknechts een nieuw en verrassend licht; zij toch opent Hem de gelegenheid om de oneindige liefde, met welke Hij bemind was door den Vader, met eene oneindige liefde te beantwoorden. Men meene dan ook niet, dat Hij de goddelijke heerlijkheid tot den prijs der menschelijke gestalte terugvraagt; 't is slechts de knechtelijke gestalte, welke Hij afleggen wil. In de gestalte des menschen wil Hij tot in eeuwigheid de kroon der goddelijke heerlijkheid dragen; deze toch is de gestalte, die er getuigenis van aflegt, dat Hij den Vader verheerlijkt heeft op aarde, even volkomen als Deze Hem verheerlijkt had voor de grondlegging der wereld.

Als Jezus heerlijkheid vraagt, ontkent Hij niet dat Hij heerlijkheid heeft. Hij heeft ze reeds nu; hoe zouden zijne discipelen anders kunnen zeggen dat zij tijdens zijne inwoning onder ons zijne heerlijkheid aanschouwd hebben, als eene, die den eenigen Zoon des Vaders teekende, hfdst. 1 : 14? Zijne woorden en werken wezen door hunne volkomenheid Hem aan als Gods Zoon, en Hij zelf bracht, in zijn getuigenis over zijn Zoonschap, onder woord, wat zijne werken van Hem getuigden. Maar 't was juist door de heerlijkheid, die Hij bezat, dat uitkwam, wat Hij aan heerlijkheid miste. Elk moest toch erkennen, dat Hij, al had Hij door zijne vleeschwording en zijne vernedering niets van zijn goddelijk wezen verloren, nochtans in eenen staat verkeerde, die aan zijne goddelijke

waardigheid niet beantwoordde. Hij bezat de heerlijkheid niet, die Hij bij den Vader had, eer de wereld was. Zoolang Hij nog lijden en sterven kon, nog aan wet en gebod onderworpen was, en gehouden om den last en vloek onzer zonde te dragen, en niet opgewekt tot heerlijkheid, niet opgevaren ter rechterhand Gods, om in de kracht en volmacht des Vaders alle dingen te regeeren, is zijne heerlijkheid bij haren oorspronkelijken staat ten achter. Door deze oorspronkelijke heerlijkheid terug te vragen, geeft de Zoon een wel zijdelingsch, maar tot sprekend getuigenis van zijne eeuwigheid; want in de taal der Schrift valt alles wat buiten den kring van het worden ligt, dat is van de wereld, der eeuwigheid, anders gezegd, der Godheid toe. Ook blijkt het, dat de Zoon van God, na zijne vleeschwording en tijdens zijne vernedering, Zich zijne oorspronkelijke heerlijkheid ten volle bewust bleef; zij was de kroon, naar welke Hij Zich uitstrekte, en het wit, waarnaar Hij joeg, Hebr. 12:2. De wetenschap, dat Hij van eeuwigheid heerlijkheid bij den Vader had, niet in de gedachte des Vaders, maar in eeuwige werkelijkheid, verliet Hem hier op aarde niet; zijne vernedering werd er te pijnlijker door, maar hare beteekenis en waardij ook te grooter. Daarom vraagt Hij er te vertrouwensvoller om; wat Hem van eeuwigheid eigen was, kan niet tot in eeuwigheid van Hem genomen worden; het is vast en zeker dat de Vader Hem in zijne oorspronkelijke gestalte zal doen wederkeeren, omdat zij zijne eeuwige gestalte is. Dat zijne discipelen het hooren! Zij vragen voor hunnen Meester de heerlijkheid van David en Salomo; Hij zelf de heerlijkheid Gods. Zijne blikken snellen het gouden tijdvak van zijns volks historie voorbij, zij overschrijden de grens van den tijd, zij dringen door tot wat vóór iets werd. Niets minder wil Hij, dan eene heerlijkheid, die volle weerschijn is van de heerlijkheid Gods, en met opzet laat Hij de zijnen hooren dat Hij er om bidt, opdat zij, tot tegenwicht tegen de ergernis des kruises, weten zouden dat Hij God is uit God.

Thans gaat Jezus over tot het gebed voor zijne apostelen, vss. 6–19. Had Hij Zich zelven de wijnstok en hen de ranken geheeten, 't is dan ten volle in de orde, dat de bede om zijne eigene verheerlijking in die om de bewaring der apostelen overgaat. Wat is een wijnstok zonder tot vruchtdragen geschikte ranken? 't Is door tusschenkomst der apostelen dat Christus zijne taak, de zaliging van 's Vaders uitverkorenen, volbrengen zal. Zonder hen zou zijn offer geen vrucht dragen. Met het oog hierop, worden de twaalven mannen van beteekenis, en bevreemdt het ons niet, dat de bede

voor hen zoo breede plaats in het hoogepriesterlijk gebed inneemt.

Alvorens Jezus de bede zelve aan den Vader voordraagt, zegt Hij Hem, wat Hem recht geeft om het te doen. *Ik heb uwen naam geopenbaard den menschen, die Gij Mij uit de wereld gegeven hebt*, 6*a*. Het deel van de taak hunner vorming, dat Hem opgedragen was, heeft Hij vervuld; want Hij heeft hun den naam des Vaders geopenbaard. Voorzeker was God den discipelen van huis uit geen onbekende; hadden zij Mozes en de profeten niet? Reeds wisten zij dat God hun Vader was, Jes. 63 : 10; maar de volle beteekenis van dezen naam heeft Christus hen eerst doen kennen. Hij toch heeft hun de verborgenheid geopenbaard van het eeuwig vaderschap Gods, door Zich zelven aan hen als zijn eeniggeboren Zoon voor te stellen; in Zich zelven heeft Hij hun den Vader doen kennen. Ook heeft Hij hen in de gedachten en raadslagen des Vaders ingeleid, en hun de werken en wonderen des Vaders getoond. Eindelijk heeft Hij hun gezegd, dat de Vader Hem tot hen gezonden had, opdat zij, door zijne tusschenkomst, tot den rang van erfgenamen zijner heerlijkheid zouden worden verheven. Hij heeft in één woord de geheimenissen der liefde Gods geopenbaard, die aan niemand bekend konden zijn dan aan den Zoon zijns schoots; nu weten zij dat de Vader den Zoon liefheeft, en hen met Hem verbonden heeft, opdat de liefde, met welke Hij Hem liefheeft, op hen overgaan zou. Door te laten volgen: *zij waren uwe, en Gij hebt Mij dezelve gegeven, en zij hebben uw woord bewaard*, 6*b*, dringt Jezus zijne bede nader aan. De beide gronden, hier aangewezen, zal Hij vss. 7—10 breeder ontwikkelen.

Eerst knoopt Hij Zich vast aan de laatste verzekering: en zij hebben uw woord bewaard door te zeggen: *nu hebben zij bekend, dat alles, wat Gij Mij gegeven hebt, van U is*, 7. *Want de woorden, die Gij Mij gegeven hebt, heb Ik hun gegeven, en zij hebben ze ontvangen, en zij hebben waarlijk bekend, dat Ik van U uitgegaan ben, en hebben geloofd dat Gij Mij gezonden hebt*, 8. Naardien Christus de genade, welke Hij vraagt, alleen voor menschen vragen kan, die alreede in zijnen naam gelooven, zegt Hij den Vader, dat zij, ten wier behoeve Hij bidt, aan dat vereischte beantwoorden. Hij heeft niet vergeefs aan hen gearbeid; in hunne straks, vgl. hfdst. 16 : 30, afgelegde belijdenis, gaven zij Hem het bewijs, dat zijn spreken tot hen de vrucht des geloofs gedragen had. Zij hebben beleden, dat alles, wat de Vader voor hen aan Christus gegeven had, waarlijk van den Vader kwam. De woorden toch, die Christus van den Vader ontvangen had, om ze tot hen te spreken, hebben

zij als woorden des Vaders aangenomen, door het geloof dat Hij van God gezonden en uitgegaan was. Wat zou onthouden kunnen worden aan wie gelooft? Laat het hart van elk, die met de apostelen, Christus erkent als de Zoon des Vaders, getroost zijn; er is niets dat Christus niet voor hem bidden, en de Vader hem niet geven zou.

Hierop keert Jezus terug tot wat Hij gezegd had: zij waren uwe, en Gij hebt Mij dezelve gegeven, in de woorden: *Ik bid voor hen; Ik bid niet voor de wereld, maar voor degenen, die Gij Mij gegeven hebt; want zij zijn uwe,* 9. *En al het mijne is uwe, en het uwe is mijne; en Ik ben in hen verheerlijkt,* 10. Hier wijst Jezus, ter versterking zijner bede, op haar eigenaardig karakter, bepaald als het wordt door de betrekking, waarin zij, voor wie Hij bidt, tot den Vader en tot Hemzelven staan.

Zijne apostelen behooren niet tot de wereld, dat is, tot de ongeheiligde menigte menschen; uit deze zijn zij niet slechts door een bijzonder besluit, maar ook door de vernieuwende werking der genade, van den Vader afgezonderd, en Christus gegeven, als ranken, die de hemelsche Landman den wijnstok ontgroeien deed. Christus' bede is alzoo geene bede voor vreemden, waarin zich erbarming met een rampzalige uitspreekt; 't is geene bede, die met de goddelijke vrijmacht rekening te houden heeft, om aan haar over te laten, wie degenen zullen zijn, in betrekking tot wie zij verhoord wordt, gelijk de bede aan het kruis: Vader: vergeef het hun! of de bede van straks: opdat de wereld bekenne, dat Gij Mij gezonden hebt, vs. 23. Den Vader bidt Hij voor geheiligden, die, al zijn zij Hem gegeven, toch 's Vaders eigendom gebleven zijn, naardien er tusschen Hem en den Vader volle gemeenschap van bezit bestaat. Als een mensch wat aan zijn vriend geeft, dan houdt het gegevene op eigendom des schenkers te zijn; geeft echter een vader wat aan zijn kind, of een man aan zijne vrouw, dan blijft het eigendom gemeenschappelijk, wijl er eenheid van leven bestaat, die eenheid van bezit medebrengt. Zal de Vader dan zijne eigene schatten niet bewaren? Voorzeker; want het is onmogelijk dat Hij, aan wat Hij aan niemand minder dan aan zijnen eenigen Zoon gegeven heeft, niet de hoogste waarde hechten zou.

Anders zou het staan, zoo de Vader redenen had, om Zich over de apostelen te schamen, als over wezens, die voor Christus nutteloos waren. Maar zoo is het niet. Christus toch legt de plechtige verzekering voor zijn aangezicht af, dat Hij in hen verheerlijkt is. Hiermede wil Jezus zeggen, dat zijne apostelen de luchters zijn,

waaruit het licht zijner heerlijkheid reeds nu zijn schijnsel verspreidt. De wereld kent Hem niet; zij verdonkert zelfs zijnen glans door hare lastering van zijnen naam. Zijne jongeren echter kennen Hem; de spiegel van hun geheiligd bewustzijn weerkaatst het beeld zijner heerlijkheid. Zij verheerlijken Hem door Hem te belijden. Wijl alzoo Christus zelf er het hoogste belang bij heeft, dat zijne discipelen van den Vader bewaard worden, kan Hij hun belang met volle vrijmoedigheid aan Dezen opdragen. Zal de Vader niet voor den luchter zorgen, wegens het licht dat in hem gezet is, of, om in Christus' eigene beeldspraak te blijven, voor de rank, aan welke de vrucht des wijnstoks bezig is zich te zetten?

Thans gaat Christus tot de bede zelve over. Hij leidt ze in met de woorden: *En Ik ben niet meer in de wereld, maar deze zijn in de wereld, en Ik kom tot U,* 11*a*. Hier wijst Jezus op wat Hem aanleiding geeft om met zijne bede voor de zijnen tot den Vader te komen. Zij zullen van zijne lichamelijke tegenwoordigheid beroofd worden; want Hij staat op het punt hen te verlaten. Met éénen voet is Hij de wereld reeds uit; nog ééne schrede en Hij is bij den Vader, zoodat Hij reeds nu zeggen kan, dat Hij niet meer in de wereld is. Maar al zijn de zijnen niet „van" de wereld, zoo zijn zij toch in de wereld. Zij blijven achter; want Hij kan ze niet medenemen naar den Vader. Alleen van Hem uitgegaan, keert Hij alleen tot Hem weder. Hoe zou Hij dan van hen kunnen scheiden, zonder hen eerst aan de bescherming des Vaders op te dragen?

Thans volgt de bede zelve: *Heilige Vader! bewaar ze in uwen naam, die Gij Mij gegeven hebt, opdat zij één zijn, gelijk als Wij,* 11*b*.

Christus spreekt hier den Vader met opzet als de Heilige aan, hoewel wij verwachten zouden, dat Hij Hem, wijl het de bewaring der zijnen gold, als de Almachtige aanspreken zou. Men houde echter in het oog, dat Christus vóór alles de bewaring zijner discipelen in den staat der genade, beoogt; zijne bede komt hierop neder, dat de zijnen onder alle verzoekingen mogen volharden in het geloof en de heiligheid. Daartoe is meer noodig dan de hulpe der goddelijke macht; die zou voldoende zijn, gold het hier slechts eene lichamelijke bewaring. Maar nu kan de bede om hunne bewaring slechts hierdoor verhoord worden, dat de Vader hen in zijne gemeenschap blijven doet. Meer hebben zij echter niet van noode; want naardien de Vader heilig is, zijn de zijnen door het blijven in zijne gemeenschap voldoende bewaard. Om voor vallen bewaard te blijven, is het genoeg dat het licht hen met zijne vleugelen blijve dekken. Het algemeen geloof in de schuts van het heilige

wordt hier van het valsche element, dat er in verborgen ligt, gezuiverd; het heilige beveiligt niet, gelijk men waant, tegenover het recht, maar tegenover de verzoeking, en het doet zulks, doordien het ons mede heilig maakt. Jezus bidt dan ook, dat de zijnen „in den naam" des Vaders bewaard mogen worden, anders gezegd, dat de Vader hen steeds in het licht zijner kennis doe wandelen, opdat zij blijven in het geloof, en vasthouden aan de openbaring, welke Christus hun aangaande Hem gegeven heeft. Dan zullen zij één blijven onder elkander, en in stede van vele, elkander weersprekende en bestrijdende getuigenissen af te leggen, samen éénzelfde woord tot de wereld spreken, en eendrachtig werken aan den bouw van den geestelijken tempel. Door er bij te voegen: gelijk als Wij een zijn, drukt Jezus zijne begeerte uit, dat de geestelijke eenheid tusschen zijne apostelen door hare heiligheid, innigheid en duurzaamheid een waardig afdruksel zij van de eenheid tusschen den Vader en Hemzelven; zie voorts vs. 21. Door er nogmaals op te wijzen, dat Hij bidt voor wezens, die de Vader aan Hem gegeven heeft, dringt Jezus even als te voren zijne bede aan. Ons geeft Hij hiermede een voorbeeld om onder onze gebeden onze sterkte te zoeken in de genadige verkiezing des Vaders. Want het is onmogelijk, dat de Vader de uitvoering van zijnen eeuwigen raad omtrent de zijnen ter halverwege zou laten steken. De lezing: dien (namelijk den naam) Gij Mij gegeven hebt, beveelt zich, spijt er van, dat gewichtige handschriften ze steunen, niet aan; naardien het aan ons Evangelie, ja, aan geheel de Schrift vreemd is, om van een aan Jezus gegeven naam te spreken.

In vs. 12 komt Christus terug op wat Hij in het vorige vers gezegd had van zijn heengaan uit deze wereld: *Toen Ik met hen in de wereld was, bewaarde Ik hen in uwen naam; die Gij Mij gegeven hebt, heb Ik bewaard, en niemand uit hen is verloren gegaan dan de zoon der verderfenis, opdat de Schrift vervuld worde,* 12. *Maar nu kom Ik tot U, en spreek dit in de wereld, opdat zij mijne blijdschap vervuld mogen hebben in zich zelven,* 13. Tot dusver heeft Jezus zelf over hen gewaakt; nu Hij echter heengaat, is het noodig dat de Vader krachtig optrede, en zijn werk op Zich neme. Hieruit moeten wij niet afleiden dat Christus, na zijn vertrek uit de wereld, ophouden zou een Bewaarder der zijnen te zijn; hier toch is alleen sprake van de zichtbare bewaring, die bij zijn sterven een einde nam. Zeggen wil Hij slechts, dat Hij voortaan de zijnen alleen door den Geest des Vaders bewaren kan. Als Hij daarom den Vader hunne bewaring opdraagt, dan vraagt Hij ingewikkeld dat

de Geest des Vaders door zijne tusschenkomst den zijnen gegeven worde, om hen, tijdens zijn afwezen, bij het geloof in den naam des Vaders en in zijnen naam te bewaren. Met volle vrijmoedigheid kan Hij den Vader hierom bidden; want Hij-zelf heeft alles gedaan wat tot bewaring van 's Vaders eigendom noodig was. Ons zij het tot een wenk, dat wij eerst dan vrijmoedigheid hebben om anderen aan Gods zorge op te dragen, als wij zelve het onze aan hen doen. 't Is zoo, één uit de twaalven is verloren gegaan, allernaast voor zijne bestemming en het koninkrijk; de gedachte aan het eeuwig verderf toch ligt in het woord verloren wel mede besloten, maar treedt toch op den achtergrond, tegenover het verloren zijn uit den heiligen kring der geroepenen tot het apostelambt. Dat ook Hij onder de „van den Vader gegevenen" meegeteld wordt, zou dan slechts stoffe van bevreemding opleveren, wees de term te dezer plaatse eene goddelijke handeling aan, die verkiezing tot zaligheid ten achtergrond had. Alsdan toch zou men terecht vragen of het dan niet vast staat, dat zij, die ter zaligheid verkoren zijn, ook zeker zalig worden. Maar in den samenhang, waarin hier ter plaatse van een gegeven zijn sprake is, wordt allernaast een gegeven zijn tot den dienst des apostelschaps bedoeld, zoodat de mogelijkheid overblijft, dat de gegevene, in geval van ontrouw, door een ander wordt vervangen. Er kon aldus onder de twaalven een zoon des verderfs zijn, dat is, naar de beteekenis dezer Hebreeuwsche zegswijze, een, wiens ondergang onvermijdelijk was; ten verderve moest hij gaan, omdat hij uit het verderf afkomstig was. Men lette er op dat aan Judas hier gelijke naam gegeven wordt als aan den Antichrist. De verwijzing naar de omstandigheid, dat Judas uitvallen moest, opdat de Schrift vervuld zou worden, dient geenszins om hem van zijne verantwoordelijkheid te ontslaan, als zou hem door de profetie een nooddwang opgelegd zijn geweest. De dingen toch gebeuren niet omdat zij voorzegd zijn, maar zouden ook gebeurd zijn, als waren zij niet voorzegd. Zijn zij echter eens te voren aangekondigd, dan eischt de heiligheid van de profetie, dat zij ook geschieden. Alzoo zou men kunnen zeggen dat de voorzegging dient om het voorzegde vast te maken, tot een teeken, dat het goddelijk besluit onveranderlijk is.

Vormde het tweede gedeelte van vs. 12 eigenlijk een tusschenzin, in vs. 13 keert Jezus terug tot de gedachte, in het eerste gedeelte van het eerstgenoemde vers uitgesproken. Ik kom tot U — zoo roept Hij den Vader als van verre tegen; het is een kreet der vreugde, die de boodschap zijner wederkomst over den afgrond

henendraagt, welke Hem nog van den hemel scheidt. Hij voegt er bij, dat Hij met opzet dit zegt, terwijl Hij nog bij de zijnen is, opdat zij niet wanen, dat Hij in het donker des doods verdwijnt, maar weten dat Hij de armen des Vaders te gemoet snelt, en even blijde zijn als Hij.

Ik heb hun uw woord gegeven; en de wereld heeft ze gehaat, omdat zij van de wereld niet zijn, gelijk Ik van de wereld niet ben, 14. *Ik bid niet, dat Gij hen uit de wereld wegneemt, maar dat Gij hen bewaart van den booze,* 15. *Zij zijn niet van de wereld, gelijkerwijs Ik van de wereld niet ben,* 16.

Als wij nauwkeurig op de bede van Jezus letten, dan bemerken wij, dat Hij telkens weer den nadruk legt op wat zijne discipelen met Hem gemeen hebben, hierop bepaaldelijk, dat zij evenmin als Hij van deze wereld zijn. Hij drukt ze zoo dicht mogelijk aan zijne borst en breidt zijne vleugelen ten volle over hen uit; telkens zegt Hij den Vader dat zij geene vreemden zijn, maar, even goed als Hij, tot het vaderland behooren, waarin Hij-zelf zijne plaatse heeft. Heeft Hij zoo even er op gewezen, dat de Vader hen uit de wereld afgezonderd en Hem toegevoegd had, alsmede op het merkteeken, dat zij, in hun geloof, van hunne heiliging dragen, hier voegt Hij er wat nieuws aan toe. Op den haat der wereld wijst Hij als op een nieuw teeken er van dat zij van de wereld niet zijn; want als zij van de wereld waren, zou de wereld hen niet haten. Om te laten uitkomen dat de haat der wereld het heilige in hen raakt, en mitsdien een teeken hunner heiliging is, voegt Hij er bij, dat Hij hun het woord des Vaders gegeven heeft; als wil Hij zeggen: de haat, waarin de wereld tegen hen ontvlamd is, Heilige Vader, geldt eigenlijk U, naardien de wereld hen haat omdat zij uw woord gelooven, dat Ik namens U hun verkondigd heb. De bedoeling, met welke Jezus zoo sterk en zoo herhaaldelijk laat uitkomen, dat de zijnen in vollen samenhang met Hem staan, is duidelijk te onderscheiden; Hij wil er den Vader op wijzen, hoe onmogelijk het is dat de Vader zijne bede voor hen niet verhooren zou, naardien hun belang van het zijne niet is af te scheiden. Staat het dan zoo, dat de wereld zelve door haren haat een stempel op hunne heiliging uit de wereld gedrukt heeft, dat de Vader dan hunne heiliging bevestige, door hen te bewaren van den booze. Want hoewel Christus wegens de omstandigheid, dat zij van de wereld niet zijn, zou kunnen bidden dat de Vader hen met Hem opname in den hemel, doet Hij dit wegens hunne apostolische bestemming niet; maar daarom juist is het noodig dat de Vader

hen bewaart. Al zijn zij niet van de wereld, toch zijn zij in de wereld; daar wacht hen allerlei verzoeking, naardien de helle al hare kracht inspannen zal om hen door verlokking of verschrikking in hunnen loop tegen te houden. Dat de Vader hen van het booze beware, opdat het de helle niet gelukke hen moedeloos of vermetel te maken, noch om hun geloof zijne zuiverheid, hunne samenwerking hare vastheid te ontnemen, of de vrucht van hun werk te rooven.

De thans volgende bede: *Heilig hen in uwe waarheid; uw woord is de waarheid*, 17, is onderscheiden van die van straks: bewaar ze in uwen naam, vs. 11. Wordt daar gevraagd dat zij bewaard mogen worden bij de zuivere leer, hier, dat zij afgezonderd en bekrachtigd mogen worden tot de verkondiging der waarheid aan de wereld. Als Jezus bidt dat de Vader hen heilige, heeft Hij hun ambt op het oog, en vraagt Hij, dat de Vader hen in zijnen dienst stelle en met zijnen Geest zalve. Heeft de Vader Hem zijne leerlingen gegeven, opdat zij bij Hem als ter schoole zouden gaan, en tot het apostolisch ambt opgeleid worden, de ure is gekomen, waarop Hij den Vader verklaart, dat zij in den wijngaard uitgestooten kunnen worden; dat de Vader hen dan uit zijne handen overneme, en zijn getuigenis over hen bekrachtige. Naardien er alzoo hier geene sprake is van de persoonlijke heiliging der apostelen, zoo is er geene reden om de woorden „in de waarheid'', te vertalen, „door de waarheid'', en deze voor te stellen als het middel, waardoor hunne heiliging tot stand komt. Wij hebben het woordje „in'' zijn gewonen zin te laten, en de waarheid hier te denken als het gebied, waarop de hier gevraagde heiliging zich beweegt en betrekking heeft. Jezus begeert dat de Vader hen wijde tot den dienst des Woords. Niet zonder reden omschrijft Hij daarom de waarheid nader als het Woord Gods; want Hij verwijst er mede naar de roeping der apostelen om de waarheid onder woord te brengen, door haar aan de wereld te verkondigen.

Deze bede versterkt Hij door te laten volgen: *Gelijkerwijs Gij Mij gezonden hebt in de wereld, alzoo heb Ik hen ook in de wereld gezonden*, 18. Door de apostelen te heiligen, heeft de Vader slechts het werk van den Zoon voort te zetten. Is Hij in de wereld gezonden, ook zij zijn in de wereld gezonden; Hij, door den Vader, zij, door Hem. Wij moeten hierbij niet denken, dat Christus den Vader voor een voldongen feit plaatst; zoo iets toch zou strijden met de orde der heiligheid. Christus toch handelde op last en in den geest des Vaders als Hij zijne discipelen apostelen maakte;

hunne zending lag trouwens in de zijne besloten, en was er de voortzetting en volmaking van. Zoo heeft Christus een vasten grond onder de voeten, als Hij den Vader om de heiliging zijner apostelen bidt; want deze is de voltooiing zijner eigene zending. Door den wijnstok te planten, had Zich de Vader van zelf verbonden om hem ook zijne ranken te geven.

Te meer daar Christus zelf het zijne doet om hen te heiligen, gelijk Hij laat uitkomen als Hij zegt: *En Ik heilig Mij zelven voor hen, opdat ook zij geheiligd mogen zijn in waarheid*, 19. Omdat hunne zending uitvloeisel en voortzetting is van de zijne, wordt hunne heiliging ten volle door de zijne bepaald; zij kunnen slechts dan ten volle geheiligd worden, als zijne eigene heiliging voleindigd is. Nu lijdt het voorzeker geen twijfel dat Hij van den Vader alreede geheiligd is; geheiligd was Hij naar zijn eigen getuigenis, Joh. 10:36, vóór Hij in de wereld gezonden werd. Vergete men echter niet, dat het niet genoeg is, geheiligd te zijn; de heiliging wordt eerst dan eene afgeslotene handeling, als hij, die geheiligd is, ook zelf zich geheiligd heeft. Voor het levenlooze geldt deze wet natuurlijk niet; maar tegenover het levenlooze werkt het begrip, dat in de heiliging besloten ligt, zich ook niet ten volle uit. Maar als personen geheiligd worden, dan staat het anders; hier is heiliging van Gods wege aanwijzing tot heiliging van onzentwege, en eerst als deze laatste tot stand gekomen is, is men geheiligd in waarheid, dat is, zóó, als God het wil. Dit gold ook van den Christus. Daarom heeft deze heel zijn leven lang Zich zelven geheiligd; iets, wat Hij hen uitkomen laat, door van zijne heiliging in den tegenwoordigen tijd te spreken, en te zeggen: Ik heilig Mij zelven. Nochtans heeft Hij tevens het oog op wat Hij doen zal, als Hij zijne heiliging zal voltooien, door Zich Gode ten slachtoffer te wijden op Golgotha. Zelfs ziet Hij nog verder; onder zijne heiliging toch begrijpt Hij ook zijne verheerlijking, waarbij Hij uit de dooden opstaat en ten hemel opvaart, om Zich Gode te hergeven, en uitsluitend Gode te leven, als een die van de zonde gerechtvaardigd, Rom. 6:10, en van de zondaren afgescheiden is, Hebr. 7:26. Eerst hierdoor toch is zijne heiliging, dat is, zijne wijding voltooid, dat Hij vrij van den last, om dienstbaar te zijn aan de veroordeeling der zonde, en uit de gemeenschap met de zondige wereld uitgetreden, in een verheerlijkt lichaam, tot de volle gemeenschap des Vaders wederkeert. Als Jezus nu zegt dat Hij Zich voor, dat is, ten behoeve, ten bate der zijnen heiligt, te weten, opdat ook zij in waarheid geheiligd zouden zijn, dan gaat Hij van zekere onder-

stelling uit. 't Is de onderstelling, dat zijne apostelen eerst dan tot hun ambtelijk werk ten volle geheiligd kunnen worden, als Hij zelf zijne heiliging tot haar hoogtepunt heeft gebracht. Hoe wel gegrond deze onderstelling is, springt in het oog. Zelfs als hier uitsluitend sprake was van hunne persoonlijke heiliging, nader gezegd, van hunne persoonlijke toewijding tot hun ambtelijk werk, zou de voltooiing van Christus' heiliging voorwaarde tot de hunne zijn. Wat toch zou hun geloof tot de hoogte opvoeren, waarop het sterker wordt dan de wereld, anders dan de wetenschap, dat hun Heer Zich door den offerdood henen tot de heerlijkheid des Vaders verheven had? Wat zou hen tot een arbeid prikkelen, die niets minder dan barenssmarte was, anders dan de bewustheid, dat zij dienstknechten waren van een Heer, die de smart, ja, den vloek en den dood had getrotseerd, om den wil des Vaders te volbrengen en de wereld voor Hem te herwinnen? Het is niet mogelijk dat de rank hare vrucht zetten kan vóór de wijnstok volwassen is. Maar vooral zal de gegrondheid der onderstelling uitkomen als wij letten op de redenen, die er, buiten de apostelen om, voor gevonden worden, en op welke hier allernaast het oog dient gevestigd. Niet eer kan de Geest des Vaders de apostelen in de wereld uitzenden, vóór van den Christus verkondigd kan worden, dat Hij Zich, door de offerande zijns lichaams, en door zijne wederkeering tot den Vader, ten volle geheiligd heeft. Niet als een Christus, die nog bezig is Zich te heiligen, laat God Hem aan de wereld verkondigen, maar als een die zijne heiliging heeft volbracht, opdat elk, die in Hem gelooft, van stonde aan den Geest deelachtig zou worden, die hem tot den rang van zoon en erfgenaam verheft. Zoo moet de uitzending en de toerusting van den dienaar wachten op den heer; de Pinksterdag, waarop de twaalven door den Geest gezalfd en uitgezonden werden, eischt den Christus, die van Golgotha in de diepten der aarde nederdaalt, en van den Olijfberg tot de hoogten der hemelen opwaarts klimt. Men verlieze niet uit het oog, dat de uitzending der apostelen eene voortzetting is van de uitzending van Christus zelven. In het woord, dat zij prediken, wordt Christus zelf van God tot de wereld gezonden, gelijk Petrus in Hand. 3 : 26 rondweg zegt; in het apostolisch woord hebben wij de voltooiing van het door Christus' dood en hemelvaart schijnbaar afgebroken werk van zijne uitzending in de wereld, waartoe Hij geheiligd was. Maar hoe zou het dan mogelijk zijn, dat de heiliging der apostelen tot het ambt des woords een historisch feit werd, voor de Christus, die door hunne tusschenkomst tot de wereld werd gezonden, van-

wege zijne heiliging, verkondigd kon worden als eene oorzaak der eeuwige zaligheid? Hebr. 5:9.

In vs. 20: *En Ik bid niet alleen voor dezen, maar ook voor degenen, die door hun woord in Mij gelooven zullen,* gaat Jezus er toe over, om, tegelijk met de apostelen, alle geloovigen met de vleugelen zijner voorbidding te overdekken. Hoe zou Hij trouwens voor de rank bidden, en niet voor de vrucht, om wier wille de rank er is?

Waartoe Hij voor allen bidt, zegt ons vs. 21: *Opdat zij allen één zijn, gelijkerwijs Gij, Vader, in Mij, en Ik in U, dat ook zij in ons één zijn; opdat de wereld geloove, dat Gij Mij gezonden hebt.*

Jezus begeert alzoo, dat de vereeniging aller geloovigen in God volmaakt worde. Deze begeerte bevreemdt ons niet. Hem toch was het opgedragen, om in de bedeeling van de volheid der tijden alles weer in Zich zelven tot één te vergaderen, Ef. 1:10. Voor de vervulling dezer taak had Hij zijn leven over, Joh. 11:52. Hij is dan ten volle gerechtigd om alles van den Vader te vragen, wat de zijnen noodig hebben, om tot de volle vereeniging met elkander, en met God en Hem te komen.

Christus vat de eenheid der geloovigen zeer diep op. Het is Hem niet genoeg dat zij in belijdenis der waarheid één zijn, en samen in één kerkelijk verband leven. Voorzeker wil Hij de uiterlijke, zichtbare eenheid, maar Hij wil ze als belichaming van eene innerlijke en geestelijke. Eene eenheid wil Hij, die wel verre van menschelijk verklaarbaar te zijn, een goddelijk wonderwerk is, dat der wereld de erkentenis afdwingt: de Christus is uit God.

Welke eenheid wil Hij dan? De woorden: „gelijkerwijs Gij, Vader in Mij, en Ik in U, dat zij ook in ons één zijn", helpen ons aan het antwoord. Zij doen ons zien, dat Christus eene eenheid wil, die een heilig en bovennatuurlijk karakter heeft, eene, die haren wortel, hare vastigheid, haar doelwit in God heeft, in den Vader en in Hem. Deze eenheid komt niet door den wil der vereenigden tot stand, maar daardoor, dat deze te zamen vereenigd zijn onder een gemeenschappelijk Hoofd, Christus, en, naardien Christus één is met den Vader, ook met Dezen. 't Is de Heilige Geest, wiens inwoning in de harten deze vereeniging met God in Christus tot eene innerlijke en levende maakt, zoodat allen willen, wat God wil. Hierdoor ontstaat het verschijnsel, dat de velen samen hetzelfde willen, namelijk de volbrenging van Gods geboden en de verheerlijking van Gods naam. Alsmede dat zij elkander liefhebben, niet slechts omdat de een den ander als een met God vereenigde aanmerkt, maar ook, omdat zij gelooven dat God hen aan elkander lichaams-

gewijs verbonden heeft, om door en voor elkander te leven. Zoo stoeit de eendracht op den heiligen, mystieken wortel der eenheid in God; van deze is zij de openbaring naar buiten, en uit deze hernieuwt zij onophoudelijk hare kracht. Deze is de eenheid welke Christus voor de zijnen van den Vader vraagt. Waarlijk vraagt Hij veel! Niets minder toch sluit zijne bede in zich, dan dat de Vader de zijnen mede opneme in het leven der gemeenschap tusschen zich en Christus. 't Is eene bede, dat de Vader de liefde, met welke Hij Christus bemint, op hen doe overgaan, hen deelgenoot make zijner verborgenheden en erfgenaam zijner heerlijkheid, en hen het in God verborgen leven der liefde doe medeleven. Wat zal Hij echter minder vragen? Zal Hij in volle gemeenschap met hen staan, dan is het, vanwege zijne eenheid met den Vader noodig, dat ook deze hen in volle gemeenschap met Zich zette. De bruidegom, gereed om zijne verbintenis met zijne bruid te voltrekken, vraagt, dat zijn Vader haar ten volle als kind erkenne, evengoed als Hem. Eene plaats vraagt Hij voor haar bij den Vader! Ook met het oog op de wereld bidt Jezus om alles, wat noodig is, om de eenheid van al de zijnen in God tot stand te brengen; want Hij wil de wereld, door de openbaring dier eenheid, tot het geloof brengen, dat Hij waarlijk van den Vader gezonden is. Het woord gelooven komt in het Nieuwe Testament steeds in gunstigen zin voor, en hier ter plaatse is niets, dat ons aanleiding geeft om het in ongunstigen zin, als aanwijzing van eene gedwongene overtuiging op te vatten. Zoo zien wij hier eene verborgenheid aangewezen, deze namelijk, dat Christus door zijne vereeniging met de gemeente Zich den weg baant tot de toebrenging der wereld.

Maar welke eenheid heeft Hij hier rechtstreeks op het oog: die der geloovigen onderling, of die tusschen God en hen? Wij moeten hierop antwoorden, dat Hij van de eenheid der geloovigen met God en Christus spreekt, maar deze op het oog heeft, gelijk zij zich naar den kant der wereld henen openbaart, in de gemeenschap aller heiligen aan elkander in God.

De hier bedoelde eenheid aller geloovigen openbaart zich aan de wereld allernaast in hunne onderlinge liefde. In de gemeenschap der heiligen zegt niemand: ben ik mijns broeders hoeder? Hier rekent elk zich met Christus van God aan allen gegeven, en mitsdien aan allen schuldig; ter andere zijde weet hij allen gegeven aan zich, opdat hij zich van allen late dienen, zich bewust dat een lid slechts in gemeenschap met het geheel des lichaams leven en groeien kan. Vandaar tracht men in de gemeenschap der heiligen

alles wat in de onderlinge wisselwerking stoornis brengen kan, te vermijden; hier verdraagt men elkander, en neemt elkander aan; hier bidt de een voor den ander, de droefheid wordt zoowel samen gedeeld als de vreugde, en voor elkander stelt men zelfs zijn leven.

Als nu de wereld de gemeenschap der heiligen aanschouwen zal, dan zal zij tot de erkentenis komen, dat Christus van den Vader gezonden is. Immers is het iets wonderlijks, dat menschen uit verschillende volken, van huis uit gewoon elkander als vreemden, om niet te zeggen als vijanden te beschouwen, samen eene gemeenschap vormen, waarin „niet meer is Griek en Barbaar" en allen zich één verklaren in Christus. Hier geeft de heer aan den slaaf den broederkus; hier noemt de meesteres hare dienstmaagd hare zuster; niet man of vrouw ziet men in elkander, maar Christus! Dit verschijnsel, nooit te voren gezien, ja, steeds van allen onmogelijk geacht, laat zich alleen daaruit verklaren, dat Christus van den Vader gezonden is, om alles wat door de zonde uiteengerukt was, weer tot één te vergaderen. De Geest Gods heeft de oogen der menschen slechts te openen voor de bewijsvoering, omtrent de goddelijkheid van Christus' zending, in deze vrucht zijns werks gegeven. Voor de gemeente bevat zulks een beteekenisvollen wenk. Zij mag zich niet vergenoegen met der wereld het woord te prediken; bij het woord toch behoort het wonder. Kan zij het woord niet steunen met wonderen, die tot de zinnen spreken, dat zij het bekrachtige met wonderen, die tot het geweten spreken, door der wereld het schouwspel aan te bieden eener liefde, die niet van deze wereld is. Als de wereld ziet, dat de liefde der christenen vereenigt wat zij zelve nooit samenbrengen kon, dan zal zij opklimmen tot de erkentenis, dat hun Hoofd zijn moet, wat de zijnen van Hem belijden. Hoe zou zulk een schouwspel niet aangrijpen? Zelfs de engelen zijn door de gemeenschap der heiligen in verrukking gebracht, Ef. 3 : 6.

Maar het goddelijk karakter van de vereeniging der geloovigen komt ook rechtstreeks uit. Het blijkt dat zij met God vereenigd zijn, gelijk Christus met Hem vereenigd is, zoodat hunne onderlinge eenheid een bovennatuurlijken achtergrond heeft. Daaruit blijkt het dat zij den Geest van God en van Christus deelachtig zijn. Zij, de onwetenden, de machteloozen dezer wereld, worden met goddelijke gaven versierd, die elk vragen doen: vanwaar komen dezen die wijsheid en die krachten? In de gemeenschap des Geestes weten zij, wat God alleen weet, de diepten zijns heilsraads, zoodat engelen van hen zouden kunnen leeren; in de gemeenschap zijns Geestes worden zij bekwaamd om de grootere

werken te doen, welke Christus hun aangekondigd had; in de gemeenschap des Geestes ontvangen zij kracht om het priesterlijk leven van Christus, zij het ook nog slechts op verren afstand, na te volgen. Zal de wereld dan niet moeten bekennen dat Hij, door wiens tusschenkomst en in wiens naam zoo innige gemeenschap met God tot stand komt, van Hem gezonden is? O mochten wij beseffen, dat de Geest het zegel is op Christus; dan zouden wij vuriger bidden om in zijne gemeenschap het merkteeken van Christus' heerlijkheid te dragen, tot overtuiging der wereld.

Zijne voorbede voor de zijnen ondersteunt Jezus door te verwijzen naar wat Hij-zelf reeds gedaan heeft, om hare verhooging te bevorderen. *En Ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij Mij gegeven hebt*, 22*a*. Zoo spreekt Hij tot den Vader; men lette er op, dat Hij niet zonder opzet het woordje Ik voorop stelt. Het naaste oogmerk hiervoor geeft Hij aan in de onmiddellijk volgende worden: *opdat zij één zijn, gelijk als Wij één zijn*; 22*b*. *Ik in hen en Gij in Mij; opdat zij volmaakt zijn in één, en opdat de wereld bekenne, dat Gij Mij gezonden hebt, en hen liefgehad hebt, gelijk Gij Mij liefgehad hebt*, 23.

Welke is de heerlijkheid, die Jezus den zijnen gegeven heeft? Ongetwijfeld zet zijne liefde tot hen hun reeds heerlijkheid bij; tot hoe hooge eer toch stijgt eene arme maagd, als een vorst haar tot zijne bruid kiest! Maar toch stelt Christus Zich niet tevreden met de heerlijkheid der zijnen te zijn, door hen tot voorwerpen zijner liefde te stellen; Hij geeft hun de heerlijkheid, die Hij van den Vader ontvangen had. Hij verheft zijne bruid tot deelgenoote zijner kroon; tusschen zich en haar wil Hij eene volle gemeenschap van goederen. Met haar deelt Hij zijne erfenis; zijn koninkrijk wordt de parel van hare kroon, opdat zij zelve de parel van zijne kroon zij. De zijnen zullen het beeld zijner heerlijkheid dragen; en wel zoo ten volle, dat zij zijnen glans op Hem terug werpen zullen. Reeds nu heeft Hij hun zijne heerlijkheid gegeven in de belofte, straks zal Hij ze hun geven metterdaad. En waartoe dat? Volgens zijne eigene woorden doet Hij het èn met het oog op den Vader, èn met het oog op de wereld. De waardigheid des Vaders eischt, dat de bruid zijns Zoons slechts in vorstelijk gewaad voor zijn aangezicht verschijne. Welnu, Christus zal ze zoo heerlijk maken, dat de Vader in hare heerlijkheid de heerlijkheid herkent, die Hij haren Heer heeft gegeven. Daardoor zullen zij één zijn, gelijk Hij en de Vader; dat is, ten volle opgenomen worden in de gemeenschap, die er tusschen Christus en den Vader bestaat: volmaakt één met God. Door er bij te voegen: „Ik in hen en Gij

in Mij,” wil Hij in het licht stellen, dat Hij, door in de verheerlijking der zijnen, zijne gemeenschap met hen te voltrekken, hen van zelf in gemeenschap met den Vader brengt, naardien deze in Hem is; ’t is ons voldoende dat Hij-zelf tot de zijnen inga, om hen met den Vader zelven te vereenigen. Ook met het oog op de wereld draagt Christus zijne heerlijkheid op de zijnen over. Niet alleen opdat de wereld bekenne, dat Hij de Zoon des Vaders is, maar ook opdat zij bekenne, dat de zijnen kinderen des Vaders zijn. Heeft Hij zoo even gebeden dat zijne gemeente van den Vader bekwaamd werde, om tot bewijs te dienen van de goddelijkheid zijner zending, hier voegt Hij er iets aan toe; Hij wil dat de gemeente zelve verheerlijkt worde in de wereld, daardoor, dat aan haar van elk gezien worde dat de Vader haar heeft liefgehad, ja, dat de Vader haar deelen doet in de liefde, met welke Hij den Eerstgeborenen zelven bemint. Wien moet het hier niet treffen, dat de Christus hier gelijke zorg voor de eere der zijnen toont te hebben, als voor zijne eigene eere en voor de eere zijns Vaders? Het middel, waardoor Hij der wereld de erkentenis afdwingt, dat de zijnen even goed door den Vader als door Hem bemind zijn, mag welgekozen heeten; het lijdt toch geen twijfel of de ongeloovigste vijand zal tot deze erkentenis komen, als hij de gemeente in éénen troon zal zien zitten met Christus. Het woord „wereld” hebben wij hier in den uitgebreidsten zin op te vatten; alle mensch wordt er mede bedoeld. Bij „bekennen” hebben wij te denken aan eene erkenning in het algemeen, ’t zij eene vrijwillige, ’t zij eene gedwongene. Ons zij het voorts geen geringe troost, dat Christus onze smaadheid zal doen verdwijnen in den glans der heerlijkheid, waarmede Hij ons overdekken zal.

Het gebed nadert zijn einde. In gelijke mate neemt de ontroering van Jezus toe; het verraadt zich uit de plechtige herhaling van het woord: *Vader!* waarmede Hij zijne laatste bede inleidt. Hij spreekt als een die sterven gaat, en zijne laatste beschikkingen maakt; daarom zegt Hij: *Ik wil* — deze besliste toon toch verklaart zich uit de omstandigheden van het oogenblik, die Hem aanleiding geven om zijne uiterste wilsbeschikking te maken. Dit woord: Ik wil — kan geen schepsel Hem nazeggen; het teekent den Zoon, die het geen roof acht Gode even gelijk te zijn. En wat wil Hij? Hoort wat Hij zegt: *dat waar Ik ben, ook die bij Mij zijn, die Gij Mij gegeven hebt,* 24*a*. Hier bidt Hij om onze hemelvaart; Hij wil niet alleen, maar met ons zijn; het huis hierboven zou zijne ruste niet zijn, vond Hij er de zijnen niet. De liefde wil

niet alleen zijn; zij verlangt haar voorwerp bij zich. Jezus kan ons evenmin missen als wij Hem; zijn verlangen naar ons overtreft zelfs zeer verre ons verlangen naar Hem. Heeft Hij in onze tente gewoond, nu wil Hij, dat wij in zijn huis zullen wonen. Hier vermaakt Hij Zich den zijnen. Door er op te wijzen, dat zij, die Hij bij Zich wil, Hem van den Vader gegeven zijn, doet Hij het goed recht zijner bede uitkomen. Immers is het niet meer dan billijk, dat Hij, na de zijnen van den Vader ontvangen te hebben, ook blijvend in hun bezit gesteld worden wil. Het oogmerk, waarmede Hij hen bij Zich begeert, geeft Hij aan in de woorden: *opdat zij mijne heerlijkheid mogen aanschouwen, die Gij Mij gegeven hebt*, 24*b*. Ongetwijfeld zagen de zijnen reeds hier iets van zijne heerlijkheid, maar soortgelijk als iemand, die in eene duistere plaats het licht der zon door de reten van de geslotene vensteren ziet. Daarom bidt Christus dat zij in het volle licht zijner heerlijkheid gezet worden. Hem in zijne heerlijkheid te aanschouwen, zegt zooveel als Hem te zien in het bezit en de uitoefening van al de rechten, die Hem als Zoon van God eigen zijn, en die Hij, als vrucht zijner vernedering, ook in hoedanigheid van Middelaar ontvangen heeft. Dat deze bede ten volle in de orde is, springt in het oog; hebben de zijnen Hem in zijne smaadheid gezien, dan eischt zijne eere, dat Hij ook in zijne heerlijkheid aan hen voorgesteld worde. Zoo alleen kunnen zijn getuigenis van zijn Zoonschap, en hun geloof in zijn Zoonschap ten volle worden bevestigd. Hoe grooten zegen de aanschouwing zijner heerlijkheid voorts over de zijnen brengen zal, laat zich slechts bij benadering zeggen. Zij zal hen aan den Verheerlijkte gelijkvormig maken: wij zullen Hem gelijk zijn; want wij zullen Hem zien, gelijk Hij is, 1 Joh. 3:2. Dan zullen zij de hoogte kunnen meten, waartoe Hij hen verhief, naardien Hij hen van zijne eigene heerlijkheid erfgenamen maakte. Wat zal het hen verwonderen, dat een, zoo heerlijk als Hij, hen kon beminnen! Hoe zal de aanblik zijner heerlijkheid hun hart in vlam zetten! Wat wedijver zal er onder hen zijn om zijnen lof te verkondigen! Onafgebroken zullen zij Hem aanstaren; en al kwam er eene nieuwe schepping, zij zou het oog niet van Hem doen afwenden. Als Jezus voorts tot den Vader zegt: *want Gij hebt Mij liefgehad vóór de grondlegging der wereld*, 24*c*, dan wijst Hij een samenhang aan tusschen de heerlijkheid, die Hem gegeven, en de liefde, waarmede Hij bemind is. Liefde bekleedde Hem met heerlijkheid. Kon zij het laten? God had in den Zoon het afdruksel zijns wezens; zijne liefde tot Hem viel ten volle met de liefde tot Zich zelven

saam. Door den Zoon te eeren, eerde Hij Zich zelven. Daarom stelde Hij Hem tot erfgenaam en doelwit van alle dingen; alle schepsel bracht Hij aan zijne voeten. Zijne eigene heerlijkheid toch wilde Hij aan Hem aanschouwen. Hierom heeft Christus aan zijnen luister eene onuitsprekelijke vreugde; in haar toch aanschouwt Hij de liefde des Vaders. Satan geniet in zijn glans zich zelven; Hij den Vader, die Hem in zijne heerlijkheid het bewijs zijner liefde gaf. Daarom zal de aanblik zijner heerlijkheid de liefde der zijnen volmaken; want naarmate zij Hem bemind zullen zien door den Vader, zullen zij, door diens liefde aangevuurd, zelven Hem liefhebben.

Rechtvaardige Vader! de wereld heeft U niet gekend; maar Ik heb U gekend, en deze hebben bekend, dat Gij Mij gezonden hebt, 25. *En Ik heb hun uwen naam bekend gemaakt, en zal hem bekend maken; opdat de liefde, waarmede Gij Mij liefgehad hebt, in hen zij, en Ik in hen,* 26.

Een verheven schouwspel heeft zich voor onze oogen ontrold. De eerstgeborene Zoon keert naar het huis zijns Vaders terug; maar trok Hij alleen uit, niet onverzeld keert Hij weder. Eene schare, die niemand tellen kan, brengt Hij met Zich mede. Wie is Hij, die Zich vermeten durft, voor ons eene plaats te vragen in het heiligdom, dat serafijnen niet dan met omvleugeld aangezicht durven binnengaan? Vreest niet; Christus weet wat Hij doet. Hij deinst niet terug voor den cherub der goddelijke rechtvaardigheid, dien Hij op zijnen weg ontmoet; dat zijn Vader rechtvaardig is, is Hem veeleer tot steun in zijn doen. Want alleen de vreemde heeft haar te vreezen; de wereld, die God niet kent, en in deze onkunde haren afval van Hem verraadt, die haar schuldig maakt voor zijn aangezicht. Hij kent God, gelijk een kind zijn Vader, en — Hij niet alleen. Ook zij, die Hij met Zich naar het huis zijns Vaders brengt, zijn niet van de wereld. Zij kennen Hem; en wie Hem kent, kent ook den Vader. Heeft de Vader zelf hen niet van Hem geleerd, en tot Hem getrokken? Hoe toch zouden zij anders geloofd hebben, dat Hij van den Vader gezonden was! Daarom kon Hij met vrijmoedigheid voor hen vragen, dat zij met Hem den hemel mogen ingaan; wat niet van de wereld is, is van zelf van den hemel. 't Is waar, dat zij den Vader nog niet ten volle kennen; maar Hij heeft Zich verbonden om diens naam ten volle aan hen bekend te maken, opdat de liefde, met welke de Vader Hem bemint, ten volle op hen overga. Hij-zelf zal Zich in volle gemeenschap met hen stellen, en in hen zijn, zoodat de Vader Hem zelven in hen zal kunnen beminnen.

HOOFDSTUK XVIII.

VAN GETHSEMANÉ NAAR GABBATHA.

Jezus, dit gezegd hebbende, ging uit met zijne discipelen over de beek Kedron, waar een hof was, in welken Hij ging, en zijne discipelen, 1. Kedron heette eene smalle beek even buiten Jeruzalem; zij stroomt door het dal Josafat, dat tusschen den Tempelheuvel en den Olijfberg inligt. Negen maanden van het jaar is zij droog. Eene kleine brug verbindt hare oevers; gaat men deze brug over, van Jeruzalem uit, dan ziet men rechts eene kleine, met olijven beplante ruimte, welke volgens de overlevering de hof van Gethsemané is. *En Judas, die Hem verried, wist ook die plaats, dewijl Jezus aldaar dikwijls vergaderd was geweest met zijne discipelen,* 2. Vermoedelijk behoorde deze hof aan een van Jezus' vrienden, en had deze hem aan Jezus afgestaan, om er met zijne discipelen saam te komen, zoo vaak Hij wilde. Daar was waarschijnlijk de plaats, waar Hij met zijne discipelen overnachtte, vgl. Luk. 21 : 37, en gewoon was met zijne discipelen heen te gaan, vgl. Luk. 22 : 39. *Judas dan, genomen hebbende de bende krijgsknechten, en eenige dienaars van de overpriesters en farizeën, kwam aldaar met lantaarnen, en fakkels, en wapenen,* 3. Door de „bende" hebben wij de afdeeling van romeinsche krijgsknechten te verstaan, welke het Sanhedrin van Pilatus gevraagd had, om bij Jezus' gevangenneming behulpzaam te zijn. Een eigen overste voerde haar aan, vs. 12. De verder vermelde dienaren zijn de beambten en wachters van den Tempel of van het Sanhedrin; ook de huisknechten van den Hoogepriester hadden zich, blijkens vs. 10, bij hen aangesloten.

Jezus dan wetende alles wat over Hem komen zou, ging uit, en zeide tot hen: wien zoekt gij? 4. Jezus treedt bij de nadering der bende naar voren, en gaat haar alleen te gemoet; waarschijnlijk ging Hij den hof uit. Hiermede had Hij de bedoeling om voor de

veiligheid zijner discipelen te zorgen. Zijne vraag heeft ten doel om hen, die Hem komen gevangen nemen, openlijk te doen verklaren, om wien het hun eigenlijk te doen is. Men moet hierbij in het oog houden, dat Jezus hier vertegenwoordigers der wettige macht tegenover Zich had. Hadden deze ook zijne discipelen opgeeischt, dan zou Hij hen niet aan hunne handen hebben mogen onttrekken. *Zij antwoordden Hem: Jezus, den Nazarener. Jezus zeide tot hen: Ik ben het. En Judas, die Hem verried, stond ook bij hen,* 5. Door op zijne vraag alleen zijn naam te noemen, geven zij Hem vrije baan voor zijne discipelen, en volkomen recht om te eischen, dat zij deze vrijuit laten gaan. Zijn mannelijk antwoord: „Ik ben de persoon, dien gij zoekt, Ik, en niemand anders," ontslaat hen van de noodzakelijkheid, om naar zijn persoon te zoeken, en daartoe heel den kring der zijnen te omsingelen, en gevangen te nemen. Men merkt er uit dat Jezus met een bewonderenswaardig beleid allen maatregel voorkomt, die den veiligen aftocht zijner discipelen in gevaar zou hebben gebracht. Daar Johannes voorts den kus van Judas niet vermelden wil, omdat de andere evangelisten dit reeds hadden gedaan, wil hij toch laten bemerken, dat Judas zijn aandeel aan Jezus' gevangenneming had. *Als Hij dan tot hen zeide: Ik ben het, gingen zij achterwaarts, en vielen ter aarde,* 6. Hier toont Jezus wat macht er van Hem uitgaat. Waarlijk, waartoe zouden al die krijgsknechten en wapenen wel gediend hebben, als Hij van zijne macht gebruik had willen maken? Waarschijnlijk hebben wij het ons zoo voor te stellen, dat de voorsten der bende plotseling terugwijken, door deze onverhoedsche beweging de anderen op den grond doen vallen, en zelven mede nederstorten. Hier toont Jezus dat Hij, wel verre van door overmacht er toe gedrongen te zijn, Zich vrijwillig aan zijne vijanden overgaf. *Hij vraagde hun dan wederom: wien zoekt gij? En zij zeiden: Jezus den Nazarener,* 7. *Jezus antwoordde: Ik heb u gezegd, dat Ik het ben. Indien gij dan Mij zoekt, zoo laat dezen heengaan,* 8. Met opzet herhaalt Jezus zijne vraag; Hij wil de dienaren der rechterlijke macht nog eens doen verklaren, dat zij uitsluitend last hebben om Hem gevangen te nemen. Nadat zij nog eens betuigd hebben, dat zij Jezus den Nazarener zoeken, eischt Hij vrijen uitgang voor zijne discipelen. Reeds heeft Hij hun gezegd, dat Hij de man is, dien zij zoeken; waarom maken zij dan geen vrije baan voor zijne discipelen? *Opdat het woord vervuld zou worden, dat Hij gezegd had: uit degenen, die Gij Mij gegeven hebt, heb Ik niemand verloren,* 9. Te voren had Jezus dit woord gesproken, vgl. hfdst. 17:12; van-

daar ligt het op zijn weg om het thans te bevestigen. Ongetwijfeld had dit woord vóór alles een geestelijken zin, en sloeg op de bewaring der twaalven voor hunne apostolische bestemming. Dit neemt echter niet weg dat het ook hun lijfsbehoud onder de thans gegevene omstandigheden raakte, naardien de gevangenneming der discipelen tot dingen zou geleid hebben, die hen voor hunne bestemming verloren deden gaan. Immers zouden zij, waren zij met Hem voor het gericht geplaatst, vanwege de zwakheid huns geloofs, Hem verloochend, maar daarmede ook hun ambt verloren hebben. Of, bijaldien zij Hem al getrouw waren geweest, en met Hem gestorven waren, zoo zouden zij de kroon niet hebben kunnen verwerven, die zij door de vervulling van hun ambt te behalen hadden. Door zijne jongeren te behouden, behoudt Hij heel zijne kerk; in deze twaalven heeft Hij ons allen behouden.

Simon Petrus dan, hebbende een zwaard, trok hetzelve uit, en sloeg des hoogepriesters dienstknecht, en hieuw zijn rechteroor af. En de naam van den dienstknecht was Malchus, 10. Hier werkt Petrus onopzettelijk Jezus tegen; hij brengt niet alleen zijn persoon, maar ook de heilige zaak van zijn Meester in gevaar, door den schijn op zijn koninkrijk te brengen alsof het van deze wereld was. Haast zou hij het den Meester onmogelijk gemaakt hebben om straks tot Pilatus te zeggen, dat zijn rijk niet van deze wereld was, omdat zijne dienaren anders voor Hem gestreden zouden hebben. Het verhaal verraadt voorts kennelijk den ooggetuige. De evangelist kent den naam, ja, de verwanten, vs. 26, van Malchus; zelfs de bijzonderheid dat het afgehouwen oor het rechte was, is voor zijne aandacht. Zoo verdicht men niet! *Jezus dan zeide tot Petrus: steek uw zwaard in de scheede. Den drinkbeker, dien Mij de Vader gegeven heeft, zal Ik dien niet drinken?* 11. Hier gebiedt Jezus zijnen driftigen apostel om zijnen strijd te staken. Zijne handeling moge goed gemeend zijn, ja, getuigenis afleggen van zijne overgegevenheid aan zijn Meester, toch valt zij af te keuren, omdat zij niet overeenkomstig den wil van God is, en als een eigenwillige dienst is aan te merken. Hier zien wij het voorbeeld van een ijver zonder verstand, dat is, zonder kennis van wat Gode welbehagelijk is. Petrus heeft veel vuur, maar weinig licht; indien hij bedacht had dat het ons niet vrij staat om tegen de Overheid het zwaard te trekken, zou hij het niet uit de scheede hebben gehaald. Terwijl hij het werk der heiligen meent te doen, doet hij het werk der gewelddoeners. Ons allen geeft Jezus hier een wenk om ons geloof niet door het zwaard, maar met den mond te bewijzen; hier worden

wij geroepen tot den lijdelijken tegenstand, dien de Schrift de lijdzaamheid der heiligen heet. Als Christus hier Petrus' hulp afwijst door Zich op den wille des Vaders te beroepen, dat Hij dezen drinkbeker drinken zal, moeten wij Hem wèl verstaan. Want hiermede verbiedt Hij zijnen discipelen de vlucht niet; Hij spreekt alleen van Zich zelven. Hieruit kunnen wij afleiden, dat wij ons aan gevaar en lijden mogen onttrekken, tenzij ons blijken mocht dat ons van God zelven een drinkbeker toegereikt wordt.

De bende dan, en de oversten over duizend, en de dienaars der Joden namen Jezus gezamenlijk en bonden Hem, 12, *en leidden Hem henen, eerst tot Annas; want hij was de vrouws vader van Kajafas, welke deszelven jaars hoogepriester was,* 13. *Kajafas nu was degene, die den Joden geraden had, dat het nut was, dat één mensch voor het volk stierf,* 14. De drie andere evangelisten hadden alleen het verhoor bij Kajafas vermeld; Johannes vult hun verhaal aan, door het voorloopig onderzoek te vermelden, dat bij Annas plaats had. Op zijne beurt gaat hij voorbij wat algemeen bekend was, te weten, het verhoor bij Kajafas. Als reden, waarom men Jezus eerst naar Annas bracht, geeft hij de bloedverwantschap aan, waarin deze priester tot Kajafas stond. Daar de leden van den Raad nog niet bijeen waren belastte men misschien Annas met het voorloopig verhoor. Deze sluwe priester toch was beter dan iemand geschikt om een beschuldigde in zijn eigen woord te vangen. *En Simon Petrus volgde Jezus, en een ander discipel. Deze discipel nu was den hoogepriester bekend, en ging met Jezus in des hoogepriesters zaal,* 15. Wie de discipel is, die met Petrus de zaal van den hoogepriester inging, wordt niet gezegd; het naamlooze der aanwijzing doet ons echter aan Johannes zelven denken. *En Petrus stond buiten aan de deur. De andere discipel dan, die den hoogepriester bekend was, ging uit, en sprak met de deurwaarster, en bracht Petrus in,* 16. Daar Johannes met het huis des hoogepriesters bekend was, kostte het hem geene moeite, om het binnen te gaan, en kon hij het zonder argwaan te ver wekken intreden. Op verzoek van Petrus verkrijgt hij van de deurwaarster verlof om dezen binnen te leiden. *De dienstmaagd dan, die de deurwaarster was, zeide tot Petrus: zijt gij ook niet uit de discipelen van dezen mensch? Hij zeide: ik ben niet,* 17. Dat de deurwaarster aan Petrus vraagt, of hij ook tot Jezus' discipelen behoort, verklaart zich uit zijne bekendheid met Johannes, wien zij als discipel van Jezus kent. Petrus' ontkennend antwoord verklaart zich niet alleen uit zijne vrees om in het rechtsgeding betrokken te worden, maar ook uit beduchtheid voor de gevolgen

van zijn zoo even tegen de Overheid zijns volks gepleegd geweld. *En de dienstknechten en de dienaars stonden, hebbende een kolenvuur gemaakt, omdat het koud was, en warmden zich. Petrus stond bij hen en warmde zich*, 18. De laatste woorden van dit vers wijzen ons aan dat het verhaal van Petrus' verloochening voortgezet worden zal. Voor een oogenblik echter breekt de evangelist het af, om tot het wedervaren van Jezus weder te keeren. Dit onderscheidt zijn verhaal van dat der drie andere evangelisten, die het doorloopend geven.

De hoogepriester dan vraagde Jezus van zijne discipelen en van zijne leer, 19. *Jezus antwoordde hem: Ik heb vrijuit gesproken tot de wereld; Ik heb allen tijd geleerd in de Synagoge en in den Tempel, waar de Joden van alle plaatsen samenkomen; en in het verborgene heb Ik niets gesproken*, 20. *Wat ondervraagt gij Mij? ondervraag degenen, die het gehoord hebben, wat Ik tot hen gesproken heb; zie deze weten wat Ik gezegd heb*, 21. Het voorloopig onderzoek werd ten huize van Annas geleid; de vraag, of Annas dan wel Kajafas hoogepriester was, die het leidde, kan niet wel met zekerheid worden beslist. De ondervraging zelve geschiedde kennelijk met de booze bedoeling om uit Jezus' antwoorden eene beschuldiging tegen Hem op te maken. Kennelijk toch was men in verlegenheid; 't was geene lichte zaak om het woord van Eenen, die gesproken had gelijk nooit eenig mensch, tegen Hem te keeren. De hoogepriester wil ingelicht worden omtrent het aantal zijner volgelingen, en de strekking zijner prediking. Jezus vergenoegt Zich met een beroep op het publiek karakter van zijn optreden. Niet tot Hem, maar tot het volk, richte de hoogepriester zijne vraag naar zijne leer. Hij is geen stichter van een geheim genootschap, en geen verkondiger van dingen, die niet van allen mogen worden gehoord. *En als Hij dit zeide, gaf een van de dienaren, die daarbij stond, Jezus een kinnebakslag, zeggende: antwoordt Gij alzoo den hoogepriester?* 22. *Jezus antwoordde hem: indien Ik kwalijk gesproken heb, betuig van het kwade; en indien wèl, waarom slaat gij Mij?* 23. De dienaar gevoelde zeer wel, dat Jezus' antwoord aan den hoogepriester een onuitgesproken verwijt in zich bevatte. Jezus had Zich als de Gezondene des Vaders den volke aangekondigd; was het dan niet de plicht van den geestelijken overste des volks om zich op de hoogte van zijn doen en leeren te stellen, ten einde zich omtrent Hem te verzekeren? In plaats er van had de trotsche, om den geestelijken welstand des volks zich niet bekommerende Sadduceër, het ver beneden zich geacht, om met den Nazarener zich in te

laten. Eerst de vrees, dat zijn verder optreden gevaarlijk zou worden voor de rust van den Staat, had hem er toe gebracht om zich met Hem te bemoeien. Zoo heer, zoo knecht. Door Jezus een slag in het aangezicht te geven, wil de slaafsche dienaar zich bij zijn meester aangenaam maken. Dat Jezus zijn eigen voorschrift om de rechterwang toe te keeren aan wie de linkerwang staat, niet letterlijk nakomt, heeft zijne reden. Door te zwijgen zou Hij den schijn op Zich laden van Zich schuldig te gevoelen; daarom geeft Hij openlijk getuigenis van zijne onschuld tegenover den overste zijns volks. Meteen leeren wij hieruit, dat Christus ons niet aan de letter van bovengenoemd voorschrift heeft willen binden. Het is Hem genoeg als wij tegenover hen, die ons onrecht aandoen, zoo welgezind zijn, dat wij, om hen door verdraagzaamheid te ontwapenen, en hen te winnen voor het koninkrijk Gods, tot de uiterste toegevendheid bereid zijn. Niet alleen moeten wij in dat geval ons recht niet laten gelden, maar zelfs hunne boosheid ruimte laten. Het kan echter zijn dat andere en hoogere belangen, ja, dat het belang van den vijand het tegendeel eischt; welnu, de discipel handele naar den eisch van het oogenblik, volgens het voorbeeld van zijn Meester. Hiervoor alleen drage hij zorg dat hij in de liefde blijve: geeft hij den booze de linkerwang, hij doe het uit liefde; en laat hij zijn recht tegenover hem gelden, hij doe het uit liefde.

(Annas dan had Hem gebonden gezonden tot Kajafas, den hoogepriester), 24. Dat vers wordt, met weglating van de teekens, die er het karakter van een tusschenzin aan bijzetten, ook aldus vertaald: Annas nu zond Hem gebonden tot Kajafas, den hoogepriester. Volgens de laatste vertaling, die in den laatsten tijd de algemeene is, verandert thans het tooneel. Jezus wordt van Annas naar Kajafas gevoerd, en het voorloopig verhoor, dat onder leiding of ten minste met medewerking van Annas geschiedde, en alleen door Johannes wordt vermeld, maakt plaats voor het eigenlijke verhoor, dat met de veroordeeling eindigde, en door de drie andere evangelisten wordt beschreven.

En Simon Petrus stond en warmde zich. Zij zeiden dan tot hem: zijt ook gij niet uit zijne discipelen? Hij loochende het en zeide: ik ben niet, 25. Waarschijnlijk bewoonden Annas en Kajafas hetzelfde hoogepriesterlijk paleis, elk eene van de beide helften, die door een gemeenschappelijk open hof van elkander gescheiden waren. In dien hof bevond zich Petrus. Reeds had hij bij het binnentreden van het paleis zijnen Meester verloochend. Hier in den hof zou hij het overige doen. Een der met hem om het vuur staande knechten

vraagt hem, of hij ook een discipel van Jezus is. Uit vergelijking met de andere evangelisten laat zich afleiden, dat de deurwaarster over hem met eene van hare gezellinnen sprak, die op hare beurt den ommestand de vraag in den mond gaf, welke men tot den apostel richtte. Op nieuw volgt een ontkennend antwoord. *Een van de dienstknechten des hoogepriesters, die maagschap was van dengene, dien Petrus het oor afgehouwen had, zeide: heb ik u niet gezien in den hof met Hem?* 26. *Petrus dan loochende het wederom. En terstond kraaide de haan*, 27. De verzoeking klimt in kracht; Petrus is in gevaar herkend te worden door een bloedverwant van den man, tegen wien hij zich in den hof misgrepen heeft. Wat zal hij doen? Zijne kracht was reeds door de beide voorafgaande verloocheningen gebroken, hier zinkt zij geheel weg. Voor de derde maal verloochent de apostel zijnen Meester. Op dit oogenblik kraait de haan; het herinnert hem aan de voorspelling van zijnen heer. Dit was waarschijnlijk het oogenblik, waarop Jezus door den hof werd geleid, om van Annas naar Kajafas te worden gebracht, en in het voorbijgaan hem aanzag.

Zij dan leidden Jezus van Kajafas in het rechthuis. En het was 's morgens vroeg; en zij gingen niet in het rechthuis, opdat zij niet verontreinigd zouden worden, maar opdat zij het pascha eten mochten, 28. De leden van het Sanhedrin brachten zelven Jezus naar den romeinschen landvoogd. In het rechthuis, dat is, het gebouw, waarin de landvoogd tijdens zijn verblijf te Jeruzalem zijn zetel had, gingen zij echter niet, om zich niet te verontreinigen. Aan den avond toch van den dag moest het Pascha worden gegeten, en behoorden zij rein te zijn; daar nu het rechthuis niet van zuurdeesem gezuiverd was, vreesden zij zich te zullen verontreinigen als zij er in gingen.

Pilatus dan ging tot hen uit, en zeide: wat beschuldiging brengt gij tegen dezen mensch? 29. De Joden hadden gewenscht dat hij zeggen zou: wat straf eischt gij tegen dezen mensch? Pilatus echter maakt gebruik van zijn recht om de rechtzaak zelfstandig te behandelen; hij laat de leden van den Raad slechts de rol van aanklagers. *Zij antwoordden en zeiden tot hem: indien deze geen kwaaddoener ware, zoo zouden wij u Hem niet overgeleverd hebben*, 30. Dat mannen, zoo achtbaar en vertrouwbaar als zij, iemand aan een heidenschen rechter overleveren, moet naar hun oordeel Pilatus voldoend bewijs zijner schuld zijn; hier is alle verder onderzoek overbodig, ja, beleedigend. De Joden willen de rechters blijven; Pilatus moet zich vergenoegen met de rol van beul. *Pilatus dan zeide tot hen: neemt*

gij Hem, en oordeelt gij Hem naar uwe wet, 31*a*. Willen de Joden niet dat hij als rechter optrede, dan moeten zij ook niet tot hem komen, maar zelven over Jezus vonnis vellen, overeenkomstig hunne eigene wet. Pilatus wil alles doen of niets. *De Joden dan zeiden tot hem: het is ons niet geoorloofd iemand te dooden*, 31*b*. Zij zouden voorzeker doen, wat Pilatus zeide, stond het hun slechts vrij om Jezus ter dood te brengen. Maar omdat de Romeinen hun het recht om iemand te dooden ontnomen hebben, zijn zij wel genoodzaakt om Pilatus' medewerking in te roepen. *Opdat het woord van Jezus vervuld wierd, dat Hij gezegd had, beteekenende hoedanigen dood Hij sterven zou*, 32. Dat voegt Johannes hierbij om ons de hand Gods te laten zien. Had het Sanhedrin het besproken recht nog bezeten, zoo zou het Jezus naar Mozes' wet gesteenigd hebben; want deze wet had op de godslastering de straf der steeniging gezet. Daarom kon Jezus' woord, dat Hij aan het kruis verhoogd worden zou, niet vervuld worden, tenzij Hij naar het romeinsche recht geoordeeld werd. De Romeinen toch straften met het kruis. Wij hebben er dus Gods hand in op te merken, dat Pilatus zich niet bij de rechtshandeling van het Sanhedrin nederlegde, ofschoon hij zulks had kunnen doen, zonder met zijnen plicht jegens den Keizer in strijd te komen, maar zelfstandig opgetreden, de zaak van Jezus voor het romeinsche recht bracht. *Pilatus dan ging wederom in het rechthuis, en riep Jezus, en zeide tot Hem: zijt Gij de Koning der Joden?* 33. Het verhaal van den evangelist heeft hier eene leemte, die wij bij Lukas (hfdst. 23 : 2) aangevuld vinden. Gedwongen om bij Pilatus eene beschuldiging tegen Jezus in te dienen, houden zij de eigenlijke aanklacht terug. Zij vreezen toch dat de landvoogd zich met deze niet zal willen inlaten, wijl zij over den godsdienst loopt. Daarom dienen zij eene beschuldiging in, aan welke Pilatus zich niet kan onttrekken, omdat zij het recht van den Keizer raakt. Jezus zou verboden hebben om den Keizer schatting te betalen, met het oog er op, dat Hij-zelf de Koning der Joden was. Dit geeft Pilatus aanleiding om Hem te vragen, of Hij Zich voor den Koning der Joden houdt. *Jezus antwoordde hem: zegt gij dit van uzelven, of hebben het u anderen van Mij gezegd?* 34. Jezus antwoordt met de wedervraag, of Pilatus dit al dan niet in zijne hoedanigheid van rechter vraagt; legt zijn eigen hart hem deze vraag in den mond, of doet een ander dit? Alvorens Jezus antwoordt, wil Hij dat Pilatus de verhouding tusschen zich en Hem belijne; is het Pilatus te doen om van Hem onderricht te worden, dan wel, om eene bekentenis af te nemen. Uiteraard bepaalt het standpunt, dat Pilatus tegen-

over hem inneemt, het karakter van het antwoord, dat Jezus hem op zijne vraag geven zal. *Pilatus antwoordde: ben ik een Jood? uw volk, en de overpriesters hebben U aan mij overgeleverd; wat hebt Gij gedaan?* 35. Met verachting werpt de heiden den schijn van zich af, als zou hij evenals de Jood belang stellen in het Messiaansche vraagstuk; zoo Jezus' eigen volksgenooten en oversten Hem niet bij hem aangeklaagd hadden, zou hij zich met Jezus niet in het minst hebben bemoeid. Zijdelings geeft hij hier een getuigenis van Jezus' onschuld; want alzoo zou hij niet hebben kunnen spreken, als hij in Jezus' gedrag iets verdachts opgemerkt had, dat aanleiding gaf om Hem van samenspanning tegen den Keizer te verdenken. Voorts merkt men uit den haast, dien hij heeft om tot de zaak zelve te komen, den man, wien het verdriet, er zich mede te moeten bemoeien. *Jezus antwoordde: Mijn koninkrijk is niet van deze wereld. Indien mijn Koninkrijk van deze wereld ware, zoo zouden mijne dienaars gestreden hebben, opdat Ik den Joden niet ware overgeleverd; maar nu is mijn Koninkrijk niet van hier*, 36. Jezus erkent hiermede dat Hij een Koninkrijk heeft, en dienaren, die in zijnen dienst zijn. Maar met terugslag op de vraag, of Hij Koning der Joden is, zegt Hij dat zijn Koninkrijk niet van deze wereld is, opdat Pilatus niet denken mocht, dat zijn beschuldigde zwanger ging van het plan, om zich tegenover den Keizer tot Joodsch koning te laten uitroepen. Wel is zijn Koninkrijk in deze wereld, maar van deze wereld is het niet, noch nu, noch straks. Het komt uit den hemel; op menschelijke kracht is het niet gegrondvest, en door aardsche middelen wordt het niet bevestigd. Het komt niet met uiterlijk gelaat; ook heeft het zijn zetel niet hier of daar, in Jeruzalem of in Rome, maar in de harten dergenen, die zich aan zijn gezag onderwerpen, en zijner hemelsche zegeningen deelachtig zijn. De wereld moge van zijn Koninkrijk zijn, zijn Koninkrijk is van deze wereld niet. Dat zijne dienaren niet voor Hem gestreden hebben, zelfs niet om te voorkomen, dat Hij den Joden overgeleverd worden zou, bewijst ten volle wat Hij hier zegt; indien zij niet eens streden om zijne gevangenneming te voorkomen, hoe zouden zij dan strijden, om Hem den weg te banen naar den troon? Van een rijk, welks dienaren niet met zwaard en speer kampen, heeft de Keizer evenmin iets te vreezen, als het zelf van zwaard en speer iets te duchten heeft, onbereikbaar als het in zijn hemelsch en geestelijk karakter is voor uiterlijk geweld. *Pilatus dan zeide tot Hem: zijt Gij dan een Koning?* 37*a*. Hij heeft Jezus slechts ten halve begrepen; 't is geen wonder voorwaar. Hoe zou een man, die voor

het eerst in zijn leven van een koninkrijk hoorde, dat van den hemel was, en zonder de middelen, waardoor een Koninkrijk hier op aarde wordt opgericht, zich den weg herwaarts baande, verstaan wat hij hoorde? Daarom zegt hij tot Jezus: Gij erkent dan toch dat Gij een koning zijt? *Jezus antwoordde: gij zegt, dat Ik een Koning ben. Hiertoe ben Ik geboren, en hiertoe ben Ik in de wereld gekomen, opdat Ik der waarheid getuigenis geven zou. Een iegelijk, die uit de waarheid is, hoort mijne stem,* 37*b*. Jezus antwoordt in den spreektrant der rabbijnen; gij zegt het, is zooveel als: het is zoo. Heeft Hij zoo even gezegd dat zijn rijk van deze wereld niet is, thans gaat Hij het van het ontkennende tot het stellige over, om aan te wijzen, hoe het zich in deze wereld eene plaats geeft. Het komt er door Hem; Hij is er de Stichter van. Daardoor grondvest Hij het, dat Hij getuigenis geeft aan de waarheid. Dat is zijne levenstaak; daartoe is Hij geboren, en daartoe in de wereld gekomen; het eerste wijst zijne natuurlijke bestemming, het andere zijne hemelsche afkomst aan. Hij is Vorst in het rijk des lichts. Zijne macht ligt in zijn woord. Hij heeft slechts te spreken, en het rijk is er. Want zonder eenige uitzondering vallen allen, die uit de waarheid zijn (vgl. hfdst. 3:21; 7:17; 8:47; 10:16) Hem toe; geen hunner, die in zijn woord de stem der waarheid niet herkent, en Hem niet te voet valt, om Hem als zijn Koning te erkennen. Zoo vormt zich van zelf zijn Koninkrijk. Dat Christus zich hier Koning van het rijk der waarheid noemt, is van groote beteekenis; want het wijst aan dat zijne discipelen geene gemeenschap vormen, waarin elk naar eigen goeddunken zou mogen leeren. De zijnen staan, allernaast op het gebied der gedachte, onder zijn onbepaald gezag, zoodat niemand hunner iets voor waar verkondigen mag, waar zijn koninklijke stempel niet op staat; evenmin als iemand in een aardsch koninkrijk eene munt mag uitgeven, waarop het koninklijk beeld niet wordt gevonden. Christus is niet geboren en in de wereld gekomen om een republiek der vrije gedachte, maar om een koninkrijk der waarheid te stichten. *Pilatus zeide tot Hem: wat is waarheid!* 38*a*. In dezen uitroep geeft zich het lichtzinnig ongeloof lucht, dat de mogelijkheid ontkent om tot zekerheid omtrent het bovennatuurlijke te komen. *En als hij dat gezegd had, ging hij wederom uit tot de Joden, en zeide tot hen: ik vind geene schuld in Hem,* 38*b*. Het eenige, waarvan hij door Jezus' spreken overtuigd wordt, is van diens onschuld aan de Hem ten laste gelegde misdaad. Een dweper of wijsgeer mag hij misschien in Hem zien, maar een mededinger des Keizers niet. Zijn rechts-

gevoel brengt er hem toe om Jezus ten aanhoore van het gansche volk onschuldig te verklaren. Maar tegelijk verloochent hij, uit vrees voor oproer, zijnen rechterlijken plicht om den vrijgesprokene nu ook los te laten. *Doch gij hebt eene gewoonte, dat ik u op het Pascha eenen loslate. Wilt gij dan, dat ik u den Koning der Joden loslate?* 39. Van den oorsprong dezer gewoonte weten wij niets; daar zij met het Paaschfeest in betrekking stond, was zij wellicht eene toespeling op Israëls bevrijding uit de Egyptische dienstbaarheid. In aansluiting aan deze gewoonte, stelt Pilatus, vol vertrouwen op 's volks welwillende gezindheid tegenover Jezus, diens loslating voor; hij wist toch dat de oversten Hem uit jaloezie over de gunst, waarin Hij bij de schare stond, aan hem overgeleverd hadden, Matth. 27 : 18. Door Hem den Joden als hun Koning voor te stellen, wil hij den goeden uitslag van zijn pogen bevorderen; want hij vleit er hunnen nationalen trots door. Intusschen verlaagt hij het gezag, dat hij vertegenwoordigt, door de beslissing over Jezus' loslating in de hand der volksmenigte te leggen. Niet Jezus komt den Keizer te na, maar hij. *Zij dan riepen allen wederom, zeggende: niet dezen, maar Bar-abbas! En Bar-abbas was een moordenaar*, 40. Uit de andere evangelisten laat zich afleiden, dat Bar-abbas de partij van de daad vertegenwoordigde, die in onderscheiding van de behoudzuchtige sadduceën en van de gematigde farizeën, tot allen prijs het herstel der nationale onafhankelijkheid wilde. Men kan zich voorstellen hoe fel de haat van de sadduceën en farizeën tegen Jezus was, daar hij er hen toe bracht, om een man voor hem te trekken, die zoo sterk mogelijk tegen hunne staatkunde gekant was, en wiens beginselen hunne belangen met ondergang bedreigden. Door Bar-abbas te kiezen, braken zij de lieden baan, die straks het gansche Joodsche volk langs den weg der revolutie naar den afgrond hebben gesleurd. Nooit was de Jood blinder dan voor Gabbatha!

HOOFDSTUK XIX.

HET STERVEN DES HEEREN.

Toen nam Pilatus dan Jezus, en geeselde Hem, 1. Volgens de Romeinsche wet moest de misdadiger, alvorens hij gekruist werd, gegeeseld worden. In de hoop om 's volks medelijden met Jezus op te wekken, onderwerpt Pilatus Jezus aan deze wreede straf; zonder het te willen, nadert hij telkens dichter tot het kruis. De geeseling geschiedde niet op Joodsche, maar op Romeinsche wijze, namelijk met roeden of riemen, aan wier uiteinden men kleine stukjes ijzer of lood bevestigd had. De veroordeelde, aan een lagen paal gebonden, moest in gebukte houding, met gespannen rug, de slagen afwachten. Niet zelden waren de gevolgen binnen korten tijd doodelijk. *En de krijgsknechten, eene kroon van doornen gevlochten hebbende, zetten die op zijn hoofd, en wierpen Hem een purperen kleed om,* 2, *En zeiden: wees gegroet, Gij Koning der Joden! En zij gaven Hem kinnebakslagen,* 3. Gelijk de Joden Jezus in zijne profetische waardigheid gehoond hadden, gaven de Heidenen zijne koninklijke heerlijkheid der bespotting prijs. De beleedigingen, Hem hier aangedaan, gelden niet zoozeer zijn persoon, als wel zijn volk; in Hem willen de Romeinsche krijgsknechten Israël wegens zijne Messiaansche verwachtingen bespotten. De slagen, Hem in het aangezicht toegebracht, nadat men de kroon van doornen op zijn hoofd gezet, en den purperen mantel om zijne schouderen geworpen heeft, voltooien het werk der versmading. Men kan iemand haast niet meer krenken dan door hem in het aangezicht te slaan, omdat er op het aangezicht de glans der goddelijke gelijkenis ligt. Met opzet laat Pilatus den moedwil der krijgsknechten vrij spel; want hij hoopt dat de smaad, Jezus hier in het openbaar aangedaan, hun menschelijk medelijden, of anderszins hunnen nationalen trots prikkele, en hen bewege om partij voor den Mensch en landgenoot te kiezen. *Pilatus*

dan kwam wederom uit, en zeide tot hen: ziet ik breng Hem tot ulieden uit, opdat gij weet, dat ik in Hem geene schuld vind, 4. *Jezus dan kwam uit, dragende de doornen kroon en het purperen kleed. En Pilatus zeide tot hen: Ziet, de mensch!* 5. De Landvoogd bidt het volk om zich tevreden te stellen met de aan Jezus toegediende straf; men zie toch den mensch in Hem, en voele toch met den mensch mede. Hij bedenkt echter niet dat de aanblik zijner vernedering voedsel geven moest aan de gedachte, dat Hij onmogelijk de Zoon van God kon zijn. Het middel werkte juist het tegendeel uit van wat het beoogde. *Als Hem dan de overpriesters en de dienaren zagen, riepen zij, zeggende: Kruis Hem, kruis Hem!* 6*a*. Daaruit, dat het de overpriesters zijn, die geholpen door hunne dienaren, Jezus' dood eischen, blijkt dat de haat van het volk tegen Jezus niet zoo groot was als de hunne, en eerst door hunne tusschenkomst een oogenblik tot gelijke hoogte steeg; doorgaans trouwens was een volk beter dan zijne leidslieden. *Pilatus dan zeide tot hen: neemt gijlieden Hem en kruist Hem; want ik vind in Hem geene schuld,* 6*b*. Willen de Joden Jezus volstrekt den kruisdood zien sterven, dat zij Hem dan voor hunne eigene verantwoording kruisigen; hij, Pilatus wil zich tot een gerechtelijken moord niet leenen. *De Joden antwoordden hem: wij hebben eene wet, en naar onze wet moet Hij sterven; want Hij heeft Zich zelven Gods Zoon gemaakt,* 7. Pilatus' vastberadenheid dwingt de Joden om met de eigenlijke aanklacht voor den dag te komen, welke zij tot dusver teruggehouden hadden, uit vreeze dat zij onontvankelijk zou worden verklaard. Hierdoor plaatsen zij Pilatus voor een nieuw en moeilijk vraagstuk. De Romeinen vergunden den overwonnenen volken om naar hunne eigene burgerlijke en godsdienstige wetten te leven. Ook de Joden deelden in dit voorrecht. Pilatus liet hun de volle vrijheid om wegens vergrijpen tegen hunne wet alle straffen op te leggen, die het leven van den gestrafte niet raakten. Nu eischte Mozes' wet echter in sommige gevallen de straffe des doods. Werd het persoonlijk belang niet getroffen, door de weigering der Romeinsche overheid om de toepassing der doodstraf toe te staan, zooals bij de misdaad van overspel het geval was, dan legde men zich bij het onvermijdelijke neder. Iets anders werd het als het persoonlijk belang den dood des zondaars eischte, zooals hier, waar de gansche toekomst van het farizeïsme door Jezus' loslating in gevaar werd gebracht. Geen wonder dat men, op zelfbehoud bedacht, ditmaal eischte dat de Romein zich naar de wet der Joden schikken zou, door Jezus

ter dood te veroordeelen. Boven de moeielijkheid, waarin de wending, die de Joden in den gang van het rechtsgeding brachten, hem wikkelde, kan Pilatus zich slechts verheffen, door zich, en allen aardschen rechter met zich, onbevoegd te verklaren, om in een geschil, dat het bovennatuurlijke raakte, uitspraak te doen. Ware hij verstandig geweest, dan had hij met Gallio gezegd: ik wil hierover geen rechter zijn, en zou hij het oordeel over Jezus' Zoonschap aan God zelven hebben overgelaten. Wij bemerken echter niet dat Pilatus zich tot dit standpunt weet te verheffen; hij vergenoegt zich om de Joden in het nieuwe spoor niet te volgen, en zich te houden aan de eerst ingebrachte beschuldigingen. Hij gevoelt zich trouwens niet bij machte om zijnen beschuldigde te beoordeelen; de Christus is hem een raadsel, dat hem benauwt. *Toen Pilatus dan dit woord hoorde, werdt hij meer bevreesd;* 8, *en hij ging wederom in het rechthuis, en zeide tot Jezus: van waar zijt Gij? Maar Jezus gaf hem geen antwoord,* 9. Wat de Joden van Jezus zeiden had op Pilatus eene aan hunne bedoeling tegengestelde uitwerking; bij de vrees, dat hij zich aan een onschuldige vergrijpen mocht, kwam de vrees dat hij zich aan een goddelijken zou bezondigen. De vraag: van waar zijt Gij? kan onmogelijk beteekenen: wat landsman zijt Gij? want Pilatus wist dat Jezus uit Galilea was, Luk. 23:7. Ook daaruit blijkt, dat deze vraag diepere beteekenis heeft, dat Jezus er op zwijgt. Waarom toch zou Hij, als zij slechts eene vraag naar zijne nationaliteit was geweest, ze niet beantwoord hebben? Zijt Gij van deze wereld of van eene andere wereld? dat is de beteekenis der vraag. Met opzet beantwoordt Jezus haar niet. Niet alleen omdat Hij door getuigenis van zijn Zoonschap te geven den raad Gods niet wilde belemmeren, maar vooral, omdat Hij zijnen rechter diens onbevoegdheid wil doen gevoelen om over zijn Zoonschap te oordeelen. Voorts zeide zijn zwijgen genoeg; want had men Hem ten onrechte ten laste gelegd, dat Hij Zich Gods Zoon had geheeten, dan zou Hij Zich evenzeer verantwoord hebben als te voren, toen het de beschuldiging van staatkundigen aard gold. *Pilatus dan zeide tot Hem: spreekt Gij tot mij niet? weet Gij niet dat ik macht heb U te kruisigen, en macht heb U los te laten?* 10. De nadruk valt hier op de woorden *tot mij*, die in het oorspronkelijke dan ook in den zin vooraan staan. *Jezus antwoordde: gij zoudt geene macht hebben tegen Mij, indien het u niet van boven gegeven ware; daarom, die Mij aan u heeft overgeleverd, heeft grooter zonde,* 11. Legt Pilatus op zijne macht den nadruk, Jezus doet tot tegenwicht hem zijne

afhankelijkheid en verantwoordelijkheid gevoelen. Zegt Pilatus: ik heb macht over U — Jezus ontkent het niet, maar herinnert hem: dat hij niet, gelijk God, zijne macht uit zich zelven heeft, maar van God macht over Hem heeft ontvangen. Daaruit alleen, dat God Jezus in zijne macht gesteld heeft, verklaart zich, wat anders, met het oog op Jezus' hoogheid, onverklaarbaar zou zijn. Als om hem te laten gevoelen, wie hier eigenlijk de meerdere is, treedt Jezus zelf als rechter op. Wat Hij van zijn Zoonschap kan laten uitkomen, zonder de Hem gestelde grens van zelfopenbaring te overschrijden, wil Hij niet terughouden; de Zoon handhaaft een oogenblik zijn koninklijk recht om te richten. Beiden, Pilatus en de Joden legt Hij tegenover elkander in de weegschaal; beiden verklaart Hij, maar in ongelijke mate, schuldig voor God. Pilatus is schuldig omdat hij zijne macht over Jezus tegen Jezus gebruikt; grooter echter is de zonde der Joden, naardien zij zich met misdadige oogmerken van Pilatus' wettige macht bedienen, hem persende tot onrecht. De sluwheid, die het ambtsgezag tot dienst van het kwaad dwingt, is schuldiger dan de zwakheid, die den ambtsplicht voor het geweld doet buigen. Dit woord huldigde en veroordeelde Pilatus in éénen adem; de Zoon sprak er Zich in uit, die den Vader eert, door het diens dienaar te doen, en tegelijk den dienaar gevoelen doet, dat hij den Zoon zijns Heeren tegenover zich heeft. *Van toen af zocht Pilatus Hem los te laten; maar de Joden riepen, zeggende: indien gij dezen loslaat, zoo zijt gij des keizers vriend niet; een iegelijk, die zich zelven koning maakt, wederspreekt den keizer*, 12. Pilatus is diep getroffen. Al zijne vorige pogingen om Jezus' loslating te bewerken waren als niets in vergelijking van thans; met alle kracht zette hij er zich toe om een uitweg voor de bevrijding van zijnen gevangene te zoeken. Maar — de Joden zijn hem te machtig. Ziende, dat Pilatus ongeneigd is om Jezus in naam hunner wet ter dood te veroordeelen, keeren zij tot de eerst ingebrachte beschuldiging terug, ja, gaan nog een stap verder, en dreigen Pilatus zelven mede in het geding te betrekken. Jezus heeft het zaad van oproer tegen den keizer gezaaid; als Pilatus Hem dan loslaat, dan is hij 's keizers vriend niet, maar Jezus' medeplichtige. Alleen door Jezus te kruisigen kan hij zich zuiveren van den op hem komenden schijn van vijandschap tegen den keizer. Wat het beteekende de achterdocht van Tiberius, den keizer dier dagen, op te wekken, wist Pilatus even goed als elk. *Als Pilatus dan dit woord hoorde, bracht hij Jezus uit, en zat neder op den rechterstoel, in de plaats, genaamd Lithostrotos, maar in het*

Hebreeuwsch Gabbatha, 13. Pilatus geeft zich gewonnen; de vrees voor den keizer deed de vrees voor den Christus wijken. Omdat het vonnis in tegenwoordigheid van den beschuldigde moest uitgesproken, laat hij Jezus buiten het rechthuis brengen. Zelf zet hij zich neder in den rechterstoel, op het steenen plaveisel voor het rechthuis, dat in het Hebreeuwsch Gabbatha, verhevenheid genoemd werd. *En het was de voorbereiding van het Pascha, en omtrent de zesde ure; en hij zeide tot de Joden: ziet, uw koning*, 14. *Maar zij riepen: neem weg, neem weg, kruis Hem!* 15*a*. Het tweede vierde deel, van den te zes uren aangevangen dag, was reeds ingetreden, en ten deele verloopen; het ging reeds naar den middag toe. Om drie ure des middags moesten de paaschlammeren worden geslacht; elk had bovendien het zijne te doen om zich tot den heiligen maaltijd voor te bereiden. Dit maakt de Joden over den tragen gang van het geding ongeduldig. Dat Pilatus, na Jezus tot hem uitgebracht te hebben, niet terstond tot vonnissen overgaat, maar nog een laatste beroep op hunnen volkstrots doet, door hun Jezus als hun koning voor te stellen, doet hun ongeduld ten top stijgen. Misschien vatten zij het ook als eene beleediging op, dat iemand, zoo diep vernederd, als de man, op wien Pilatus hen wijst, van hem hun Koning geheeten wordt. Hun toon wordt gebiedend; nog een oogenblik, en er is oproer. Pliatus zeide tot hen: *zal ik uwen Koning kruisigen? De overpriesters antwoordden: wij hebben geenen koning dan den keizer*, 15*b*. Er ademt verontwaardiging in Pilatus' uitroep. De vraag zelve is als eene herinnering van Gods wege aan Israël, dat het door Christus te verwerpen een zelfmoord aan zich plegen zal. 's Volks antwoord bevat de verklaring dat zij hun recht, om Messiaansch volk te zijn, prijs geven, en zich voor goed aan de heidensche wereldmacht overleveren. Zelfs al was Christus de Messias niet geweest, zou dat woord hen de verwerping waardig gemaakt hebben. Wel moet hun haat tegen Jezus groot zijn geweest, daar hij er hen toe brengt, om hun hoogste ideaal te verloochenen, en zich onder den Heiden te verlagen, enkel om den Christus eene plaats aan het kruis te verzekeren. God zal hen dan ook naar hun eigen woord doen; Israël zal den keizer dienen tot aan het einde der eeuwen! *Toen gaf hij Hem dan hun over, opdat Hij gekruist zou worden*, 16*a*. Het beslissend oogenblik is gekomen; Pilatus geeft Jezus over aan Israël. Met het korte woord, waarmede de Romeinen den veroordeelde zijn vonnis pleegden aan te kondigen: gij zult naar het kruis gaan, is het lot der wereld beslist. Pilatus — neen, God zelf geeft den Christus

over aan den vloek der wet, opdat Hij door zijne gehoorzaamheid tot in den dood des kruises, eene eeuwige gerechtigheid over ons brengen zou. *En zij namen Jezus, en leidden Hem weg*, 16*b*. Hier wordt het woord van Jesaja vervuld: als een lam werd Hij ter slachting geleid, hfdst. 53 : 7; zwijgend liet Hij Zich wegleiden, een schaap gelijk, dat stom is voor het aangezicht zijner scheerders. *En Hij, dragende zijn kruis, ging uit naar de plaats, genaamd Hoofdschedelplaats, welke in het Hebreeuwsch genaamd wordt Golgotha;* 17, *alwaar zij Hem kruisigden, en met Hem twee anderen, aan elke zijde eenen en Jezus in het midden*, 18. Het kruis, dat Hij draagt, wijst aan, dat Hij tot vloek gemaakt wordt; laat ons dan geloovig bedenken dat Hij ons verlost heeft van den vloek der wet, door een vloek te worden voor ons, Gal. 3 : 13. Daarom wordt Hij ook als het rechte zoenoffer aangewezen, daarmede dat men Hem de heilige legerplaats uitleidt, om Hem daarbuiten aan den vloek prijs te geven; want de lichamen der dieren, wier bloed door den hoogepriester in het heiligdom ingedragen werd, werden verbrand buiten de legerplaats, Hebr. 13 : 11, 12. Dit spore ons aan om ons met Hem buiten de legerplaats te begeven, en zijnen smaad op ons te nemen, over welks zwaarte wij niet al te zeer zullen klagen, als wij bedenken dat wij er een schat mede wegdragen, beter dan van goud en zilver. Elk zou wel een last van goud en zilver naar zijn huis willen dragen, al was hij nog zoo zwaar, en in nog zoo vuilen zak gebonden, zoo hij wist, dat het goud en zilver er het zijne door werd. Zullen wij dan den last des kruises van ons afwerpen, nu het zeker is, dat deze eens in heerlijkheid omgezet wordt? Meteen worden wij er aan herinnerd dat wij Christus steeds buiten de legerplaats te zoeken hebben; op de plaatsen der eere, in de kringen dergenen, die het denken en doen, of de conscientiën der menschen beheerschen, zoekt men Christus tevergeefs. Niemand schame zich zijner; hij, die reden heeft om Zich onzer te schamen, heeft het niet gedaan, al bracht het onze schande op Hem; zullen wij ons zijns dan schamen? Laat ons liever beschaamd zijn over ons zelven, dat wij over Christus de schande hebben gebracht van midden tusschen twee moordenaren aan een kruis te moeten sterven, als een vloek tusschen gevloekten. Want onze misdaden konden niet uitgedelgd worden tenzij eene volle mate van vernedering over het hoofd van den Gezegende uitgegoten werd. Wie zal hier niet schrikken voor de afgrijselijkheid der zonde, die zulk eene voldoening noodig maakt, en niet sidderen voor de rechtvaardigheid, die zelfs den heilige niet spaart, als Hij voor goddeloozen

intreedt? Maar wie zal tevens niet ontroerd worden door den onmetelijken rijkdom der liefde Gods, die voor kruiswaardige menschen zijnen Zoon, die eenswezens met Hem is, tot een schuldoffer stelt? Laat ons dan naar Golgotha gaan, niet om er even te vertoeven, en dan weer naar de legerplaats terug te keeren, maar om er onze tente op te slaan, en hare pinnen vast te maken, als zulken die er hunne woonplaats hebben gekozen, ten einde er te leven en te sterven.

Thans deelt Johannes ons eenige bijzonderheden mede, hem als ooggetuige bekend, tot aanvulling van het verhaal der andere Evangeliën. Dat hij ze mededeelt, vindt zijne naaste aanleiding in het voedsel dat zij onder het kruis aan zijn geloof hebben gegeven, en in zijn oogmerk en zijne begeerte om er ook het geloof zijner lezers door te sterken. Zij doen ons zien dat God het in dezen donkeren nacht, waarin het sterkste geloof geschud werd, niet aan de noodigste lichtpunten ontbreken liet. Vergeten wij echter niet dat de dingen, die dienen zouden om ons geloof te sterken, allernaast dienden om Jezus' lijden te vermeerderen; geen troost komt tot ons dan ten zijnen koste. *En Pilatus schreef ook een opschrift, en zette dat op het kruis; en er was geschreven:* JEZUS DE NAZARENER, DE KONING DER JODEN, 19. *Dit opschrift dan lazen velen van de Joden; want de plaats, waar Jezus gekruist werd, was nabij de stad; en het was geschreven in het Hebreeuwsch, in het Grieksch, en in het Latijn,* 20. *De overpriesters dan der Joden zeiden tot Pilatus: Schrijf niet: De Koning der Joden; maar dat Hij gezegd heeft: Ik ben de Koning der Joden,* 21. *Pilatus antwoordde: wat ik geschreven heb, dat heb ik geschreven,* 22. Het was gebruikelijk dat de gekruisten een bord boven hun hoofd hadden hangen, waarop het misdrijf, wegens welk zij gekruist werden, in leesbare letters vermeld werd. God stiert het met opzicht tot Jezus alzoo, dat het opschrift boven zijn hoofd, tegen alle gewoonte in, geene misdaad vermeldt. Pilatus, van God zelven ditmaal standvastig gemaakt, houdt zijne verklaring aangaande Jezus' onschuld vol; zelfs als de overpriesters der Joden hem verzoeken om het opschrift zoo te wijzigen dat het eene beschuldiging tegen Jezus wordt, weigert hij hen ter wille te zijn. Zelfs reikt de strekking van het opschrift verre over Pilatus' bedoeling henen; want het wijst Jezus aan voor wat Hij werkelijk is: de Koning der Joden. Pilatus wilde zich door dat opschrift op de Joden wreken, naardien het de gansche wereld toeriep, dat de Joodsche natie zelve in den persoon van haren koninklijken vertegenwoordiger gekruist werd. Maar naar Gods bedoeling diende het om Jezus áls

den Zoon en erfgenaam van David te verkondigen, als den steen, door de bouwlieden wel weggeworpen, maar straks van God tot hoofd des hoeks gesteld. De drie talen, waarin dit opschrift geschreven was, het Hebreeuwsch, de taal van het volk, het Grieksch, de taal van de wereld, het Latijn, de taal van den Keizer, wezen aan dat de naam van Christus eens overal verkondigd worden zou. Israël moge zijnen Koning kruisigen, God zal Hem, waar Davids troon Hem geweigerd wordt, in zijnen eigenen troon eene plaats afstaan; het Koninkrijk zal in Israëls plaats den Heidenen worden gegeven; ten laatste zal God, ten teeken van het welbehagen, dat Hij in Hem heeft, zijne vijanden met Hem verzoenen, en het overblijfsel Israëls al rouwklagende doen zoeken naar David, hunnen Koning, Hos. 3 : 5. *De krijgsknechten dan, als zij Jezus gekruisigd hadden, namen zijne kleederen, (en maakten vier deelen, voor elken krijgsknecht een deel) en den rok. De rok nu was zonder naad, van boven af geheel geweven,* 23. *Zij dan zeiden tot elkander: laat ons dien niet scheuren, maar laat ons daarover loten, wiens die zijn zal. Opdat de Schrift vervuld worde, die zegt: zij hebben mijne kleederen onder zich verdeeld, en over mijne kleeding hebben zij het lot geworpen. Dit hebben dan de krijgsknechten gedaan,* 24. Van het recht dat de romeinsche wet den uitvoerders van doodvonnissen op de kleederen der veroordeelden gaf, maakten Jezus' beulen gebruik. Zij verdeelden zijn gewaad onder hun vieren, de muts, de gordel, het opperkleed, en het schoeisel. Het onderkleed echter, de zoogenaamde rok, kon niet verdeeld worden, daar hij naar de wijze van het gewaad der priesters uit één stuk was geweven, en te veel waarde had, om vaneen te worden gescheurd. Daarom besloot men door het lot te laten beslissen, wiens het zijn zou. Op zich zelf was dat voor Jezus eene pijnlijke vernedering. Reeds van het verdeelen der kleederen laat zich dat zeggen; want zoo iets roept den veroordeelde toe, dat Hem niets overblijft dan te sterven. Maar door zijn gewaad te verloten wordt Hem nog grooter hoon aangedaan; men verlaagt er om zoo te spreken Hem zelven tot speelbal door. Johannes wijst op deze gevoellooze handeling der krijgsknechten, niet zoozeer echter om door dezen trek de schilderij van Jezus' vernedering volledig te maken, als wel om ons te laten zien, dat hier eene profetie werd vervuld. Onzen evangelist toch is het eigen om met bepaalde voorliefde alles in het licht te stellen, wat gediend heeft om zijn eigen geloof te sterken, opdat ook het onze er door bevestigd worden zou. De hier besprokene profetie vindt men in Psalm 22, alwaar David als

profeet het lijden van zijnen Zoon en Heer beschrijft. Zoo gebruikte God de krijgsknechten om, zonder te weten wat zij deden, Christus als de ware David te stempelen; op dat laatste wil Johannes de aandacht vestigen als hij zegt: dat hebben dan de krijgsknechten gedaan. *En bij het kruis van Jezus stonden zijne moeder, en zijner moeders zuster, Maria, de vrouw van Klopas, en Maria Magdalena,* 25. *Jezus nu, ziende zijne moeder, en den discipel, dien Hij liefhad, daarbij staande, zeide tot zijne moeder: Vrouw, zie uwen Zoon!* 26. *Daarna zeide Hij tot den discipel: zie, uwe moeder! En van die ure aan nam haar de discipel in zijn huis,* 27. Eenige vrouwen, bij wie de liefde de vreeze uitgedreven had, hadden zich op korten afstand van het kruis geplaatst, en zagen toe. Onder haar was ook Jezus' moeder. Toen Jezus haar zag, sprak Hij haar aan; Hij wilde niet zwijgend van haar scheiden. Vele woorden voegde Hij haar niet toe; aan een kruis spreekt men kort. Maar er lag in het weinige, dat Hij tot haar sprak, eene overmaat van liefde. Hij wees zijne moeder op een anderen zoon, die zijne plaats bij haar vervullen zou. 't Was Johannes, de discipel, die tevens zijn vriend was. Tegelijk beval Hij Johannes om haar als zijne moeder aan te nemen, en haar een zoon te zijn, die haar in alles herinnerde aan den zoon, dien zij thans sterven zag. Geen betere keuze voorwaar kon Jezus doen; want onder al zijne discipelen was niemand zoo geschikt als Johannes om Maria's hart van den aardschen tot den hemelschen Christus te verheffen, dan de schrijver van het vierde evangelie. Door haar te zeggen, dat haar zoon Gods Zoon was, zou hij zachtkens en teeder haar vleesch van Hem los maken, en haren geest aan Hem verbinden. Hier geeft Jezus een roerend getuigenis aan zijne kinderlijke liefde; want wel moet zijne liefde tot zijne moeder groot zijn geweest, naardien zij Hem midden onder de snijdendste smarten, beide der lichaam en der ziele, aan hare smart denken en voor hare belangen zorgen deed. Wel liet Hij Zich evenmin door de tranen zijner moeder als door de lasteringen der spotters bewegen om van het kruis af te komen; want Hij had zijne moeder niet boven den Vader lief. Maar nadat Hij getoond had, dat Hij den Vader boven alles eerde, door op Diens wille Zich over te geven aan het kruis, dacht Hij ook aan zijne moeder. Hij eerde haar door voor haar te zorgen; hoewel Hij schijnbaar niets meer te geven had, toonde Hij toch nog alles te hebben, wat zijne moeder behoefde; Hij geeft haar een zoon. *Hierna Jezus, wetende dat nu alles volbracht was, opdat de Schrift zoude vervuld worden, zeide: Mij dorst!* 28. *Er stond dan een vat vol*

ediks, en zij vulden eene spons met edik, en omleiden ze met hysop, en brachten ze aan zijnen mond, 29. Johannes vult het verhaal der andere evangelisten hier met eenige voor ons geloof zeer belangrijke bijzonderheden aan, die ons zien doen, dat Jezus zelf den gang zijns lijdens stierde. 't Is in overeenstemming met zijn doorgaand streven om Christus voor te stellen als dengene, die in zijn lijden en sterven niet slechts iets onderging, straf en vloek namelijk, maar zelf werkzaam was, als een, die Zich Gode heiligde, zijn leven aflegde en tot een offer stelde. Midden tusschen den smaad zijner vernedering laat hij telkens den glans zijner heerlijkheid uitkomen. Hij begint met ons te zeggen, dat Jezus Zich bewust, dat alles, wat de raad Gods omtrent zijn lijden bepaald had, aan Hem vervuld was, uitriep dat Hem dorstte; meteen voegt hij er bij, dat Jezus dit deed opdat de Schrift vervuld worden zou. Wij hebben dit zoo op te vatten, dat Jezus Zich aan den eindpaal van zijn lijdensweg gekomen wist; nog maar ééne schrede, en Hij mocht sterven. Eene enkele profetie slechts moest nog vervuld; 't was die van den 69sten Psalm: in mijnen dorst hebben zij Mij edik te drinken gegeven, vs. 22*a*. Alvorens ook deze profetie aan Hem vervuld was, kon Hij zijnen geest niet in 's Vaders handen bevelen; daarom opent Hij zelf den weg tot hare vervulling, door te zeggen dat Hem dorst. Daar alles aan Hem volbracht was, is er niets dat Hem verhindert, om den laatsten slagboom tusschen Hem en den dood op te heffen; van dat heilig recht maakt Hij gebruik. Men reikt Hem op den hysopstengel den edik toe, dien men gewoon was voor de kruiselingen in gereedheid te houden. Jezus neemt den edik tot Zich; dat was het laatste, dat de wereld Hem gaf. Onmiddellijk hierop volgt het einde. *Toen Jezus dan den edik genomen had, zeide Hij: het is volbracht!* 30*a*. Alvorens zijnen geest den Vader over te geven, heeft Jezus zijne verzekerdheid, dat de ingeschonken beker zijns lijdens tot den laatsten druppel toe geledigd was, in zijn plechtig: het is volbracht! voor aller oor uitgesproken. Hij wilde ons doen weten, dat Hij het kruis niet ontvlood, maar, hoe bitter het ook was aan een hout des vloeks te hangen, niet eer zijne ziele Gode overgaf, voor Gods raad ten volle aan Hem volbracht was. Zulks was te meer noodig omdat het zeer ongewoon was, dat Hij zoo spoedig den geest gaf; gewoonlijk toch duurde het twaalf uren, eer de kruiseling stierf, soms leefde hij zelf wel tot den derden dag. Zoo heeft Christus, uit teedere bezorgdheid voor ons, allen twijfel willen voorkomen aangaande de volkomenheid zijner gewillige gehoorzaamheid aan den raad des Vaders, dat Hij alle straffen onzer

zonde dragen en den beker der goddelijke gramschap als uitzuigen zou. *En het hoofd buigende, gaf den geest*, 30*b*. Zijn geest werd niet tegen wil en dank van Hem genomen; Hij gaf hem vrijwillig Gode over. Van zijne bevoegdheid om zijn leven voor Zich te behouden, maakte Hij geen gebruik. Wèl beschikte Hij over zijne macht om zijn leven af te leggen; zijn leven toch nam Hij en gaf het aan God. Zoo was zijn sterven zoowel iets dat Hij deed, als iets, dat Hij onderging; zijn dood was eene daad. Het verkreeg er ten volle het karakter van een offer door, waarbij het heiligste leven zich zelf in den dood overgaf, om te dienen tot bedekking van onze zonde, en tot onze gerechtigheid in het gericht. Daarom is het voor ons van beteekenis te weten, dat Hij niet bewusteloos stierf, noch als een wien de kracht om te leven ontzonk, maar met volle wetenschap, en met de kracht van een, wiens stem van verre gehoord wordt, den geest gaf. Met volle gerustheid kon Hij dan ook zijnen geest in de macht en zorge des Vaders toebetrouwen, gelijk Hij deed toen Hij met groote stem riep: Vader in uwe handen beveel Ik mijnen geest. De Priester had zijn offer gebracht; zijne opwekking ten derden dage zou toonen, dat er niets aan ontbroken had. *De Joden dan, opdat de lichamen niet aan het kruis zouden blijven op den sabbat, dewijl het de voorbereiding was (want die dag des sabbats was groot) baden Pilatus, dat hunne beenen zouden gebroken, en zij weggenomen worden*, 31. De Romeinen lieten de kruiselingen zoolang aan het kruis hangen als zij leefden; de Joden echter verzochten Pilatus dat hij Jezus, met de beide andere gekruisten, van het kruis afnemen mocht, na hen eerst de beenen gebroken te hebben. Zij toch oordeelden het strijdig met de heiligheid van den naderenden sabbat, dat de lichamen der gekruisigden den sabbat over aan het kruis zouden blijven. Te meer daar de sabbat van thans een bijzonder gewichtige dag was; immers viel hij samen met den eersten feestdag van de Paaschweek, met den dag, waarop het lam gegeten werd. De Mozaïsche Wet voorzag in het onderhavig geval niet; zij verbood alleen dat de lijken der opgehangenen den nacht over aan het hout zouden worden gelaten, en het land hiermede verontreinigd. Want zij ging uit van de veronderstelling dat men geene levenden, maar slechts dooden aan een hout ophing. Naardien de mogelijkheid echter open bleef, dat de gekruisten vóór of tijdens den sabbat zouden sterven, achtten de Joden het raadzaam, om te verzoeken, dat zij nog vóór den sabbat afgenomen werden. Ook afgedacht hiervan was dat wenschelijk, naardien de geest der wet het medebracht, en het niet met de heiligheid en

feestelijkheid van den dag strookte, dat zich in Jeruzalems onmiddellijke nabijheid het schouwspel van een vloekgericht vertoonde. Hun verzoek, dat de beenen der gekruisigden gebroken zouden worden, had betrekking op het romeinsch gebruik om de beenen der gekruisigden met zware knuppels te verbrijzelen, voor het geval, dat men hunnen dood wilde verhaasten of ten minste verzekeren. Pilatus willigde het verzoek der Joden in. *De krijgsknechten dan kwamen, en braken wel de beenen des eersten, en des anderen, die met Hem gekruisigd was;* 32, *maar komende tot Jezus, als zij zagen, dat Hij nu gestorven was, zoo braken zij zijne beenen niet,* 33. *Maar een der krijgsknechten doorstak zijne zijde met eene speer, en terstond kwam er bloed en water uit,* 34. Op twee bijzonderheden, voor ons geloof van geen gering belang, wijst Johannes ons hier; ten eerste dat men Jezus' beenen niet brak, en ten tweede, dat men zijne zijde doorstak. Op deze beide bijzonderheden, niet op de opmerking dat er bloed en water uit de wonde vloeide, slaat het 35e vers: *En die het gezien heeft, die heeft het getuigd, en zijne getuigenis is waarachtig; en hij weet, dat hij zegt, hetgeen waar is, opdat ook gij gelooven moogt.* Er bestaat toch geene afdoende reden om bij de uitvloeiing van bloed en water aan een wonder te denken, en er uit af te leiden dat het lichaam van Jezus terstond na den dood op den weg der herleving gebracht werd. Veeleer schijnt Johannes alleen te willen zeggen, dat de speersteek, die, gelijk men weet, toegebracht werd met de bedoeling om aan Jezus' leven zoo noodig een einde te maken, eigenlijk overbodig was. Zoo alleen komt het woordeke: „terstond" tot zijn recht; want het wordt er bijgevoegd om aan te wijzen dat Jezus alreeds gestorven was, opdat wij niet denken zouden dat zijn dood door den speersteek zelven veroorzaakt zou zijn. Anders toch zou men allicht wanen, dat de uitvloeiing van water en bloed, die een bekend teeken des doods is, later had plaats gehad, en het gevolg was van een dood, Hem door de wonde der speer toegebracht. Dat Johannes ons het overbodige van de handeling des krijgsknechts uitkomen laat, staat in verband met wat hij ons aangaande het oogmerk, waarmede God den moedwil van dezen ruwen mensch alzoo richtte, zeggen wil. Vooraf echter verzekert hij ons op zeer ernstigen toon, niet alleen dat hij ons niet bedriegen wil, door ons iets te zeggen, dat hij zelf niet gelooft, maar ook, dat hij er zeker van is zich niet te vergissen en bedrogen te zijn. Hij-zelf toch heeft het gezien. *Want deze dingen zijn geschied, opdat de Schrift vervuld worde: geen been zal van Hem verbroken worden,* 36. *En wederom zegt eene andere Schrift: zij*

zullen zien in welken zij gestoken hebben, 37. Nu zien wij hoe de bijzonderheden, met welke Johannes de Evangeliën zijner voorgangers aanvult, ons geloof kunnen sterken. Voorzeker bewijzen zij op zich zelven Jezus' Messiasschap niet; wat hier toch met Jezus gebeurde, kon met elken kruiseling geschieden. Maar nu Wet en Profetie vooruit hadden afgeschaduwd en voorzegd, dat de beenen van het ware Lam Gods niet gebroken zouden worden, en dat de Christus van zijn volk doorstoken worden zou, dient het tot geene geringe versterking onzes geloofs, dat Jezus ook deze merkteekenen van het Messiasschap draagt, ja, dat God zelf, tegen alle verwachting in, Hem deze merkteekenen indrukt. Men maakt zich gereed om zijne beenen te breken; maar door zijnen dood verrast, breken zij zijne beenen niet. Men wil zich van zijnen dood volle zekerheid geven, en vervult er onbewust eene profetie door. Nooit was de bijzondere Voorzienigheid Gods kennelijker werkzaam dan op Golgotha. De teksten die Johannes aanhaalt, worden gevonden in Ex. 12:46 en Zach. 12:10. Het gebod om geen been van het Lam te breken, wortelde allernaast in den eerbied voor het heilige; tegelijk echter diende het om het paaschlam tot eene schaduw te stellen van Hem, wiens bloed wel voor Gods aangezicht uitgegoten worden zou, maar wiens lichaam in zijn geheel moest blijven, omdat het ten derden dage ons tot eene fontein des levens moest opgewekt. Wat de profetie omtrent het doorsteken betreft, zoo voorzegt zij dat Israël in den persoon van den Messias Jehova zelven doorsteken zal; had de kruisiging van Jezus deze voorzegging alreede vervuld, nog vollediger doet zulks de speersteek, die niet slechts gelijk de nagelen des kruises zijne uiterste leden, maar zijn hart zelf doorboort. Dat Johannes voorts deze dingen verhaalt, spruit volgens vs. 35 voort uit zijne begeerte, dat ook zij, die geen ooggetuigen waren van wat hier geschiedde, uit dezelve gelijke sterking des geloofs mogen ontvangen als hij zelf er uit ontving.

Thans gaat Johannes over tot Jezus' begrafenis; ook hier vult hij, gelijk in het vorige stuk, de reeds bestaande Evangeliën aan. *En daarna Jozef, van Arimathea, (die een discipel van Jezus was, maar bedekt om de vreeze der Joden) bad Pilatus, dat hij mocht het lichaam van Jezus wegnemen; en Pilatus liet het toe. Hij dan ging, en nam het lichaam van Jezus weg*, 38. Volgens het romeinsche recht moesten de lijken der terechtgestelde misdadigers uitgeleverd worden, zoo hunne verwanten of vrienden die opeischten. Van dat recht maakte Jozef van Arimathea, de uit de andere Evangelieën

ons bekende rijke raadsheer, gebruik. Had hij tot dusverre uit vrees voor de Joden zijn geloof in Christus verborgen gehouden, thans doet hij dit niet langer, maar komt er openlijk voor uit, dat hij discipel van den gekruisigde is. Hier wordt Jezus' woord, dat het tarwegraan dan juist overvloedige vrucht voortbrengt, als het gestorven is, zeer kennelijk bevestigd. De laatste werd de eerste; want terwijl de discipelen zich verstaken, treedt de raadsheer openlijk op, om door de wegneming van het lichaam tegen heel den Raad en tegen een gansch volk te getuigen. *En Nicodemus kwam ook (die des nachts tot Jezus eerst gekomen was), brengende een mengsel van mirre en aloë, omtrent honderd ponden gewichts*, 39. Bij Jozef voegde zich Nicodemus; hij, die den levenden Jezus slechts bij nachte durfde bezoeken, ontziet zich niet om bij dage tot den gekruisten Jezus te gaan. De mirre, die hij medebracht, was eene welriekend gom, en de aloë een welriekend hout; beide werden in poedervorm tot bestrijking van de linnen zwachtels gebruikt, waarmede men de dooden placht te omwikkelen. Het gewicht dezer specerij, ongeveer 33 Ned. ponden, legt een liefelijk getuigenis af van de hoogachting, die men voor Jezus gevoelde. Deze specerijen strooide men waarschijnlijk gedeeltelijk tusschen de zwachtels, terwijl men een ander gedeelte in het graf nederlegde; nauwkeuriger toepassing van de gewone zalving toch liet de tijd moeielijk toe, daar de sabbatsavond naderde. *En er was in de plaats, waar Hij gekruisigd was, een hof, en in den hof een nieuw graf, in hetwelk nog nooit iemand gelegd was geweest*, 41. *Aldaar dan leiden zij Jezus, om de voorbereiding der Joden, overmits het graf nabij was*, 42. Men koos dit graf, omdat het nabij Golgotha was, wijl de nadering van den sabbat tot haast dwong; daar het tevens Jozefs eigendom was, lag het voor de hand er zich ter begraving van Jezus van te bedienen. Het teekende Jozefs eerbied voor Jezus, dat hij Hem in eigen familiegraf eene plaatse gaf; men weet toch hoe hoog de Joden hunne graven schatten. Dat het graf nieuw was, wordt met opzet vermeld om te laten uitkomen, hoe God zorgde, dat aan het lichaam van Christus alle eer aangedaan werd. Niet slechts legden rijken Hem tusschen specerijen in het eigen graf neder, maar het lichaam werd tevens behandeld als dat van een vorst; want als men een vorst iets toedient, bezigt men uitsluitend voorwerpen, die nog niet gebruikt zijn. Vervuld werd hier de profetie dat de Christus bij de rijken in zijnen dood zou zijn. De begrafenis mocht het laagtepunt van Christus' vernedering zijn, zij was meteen de eerste trap opwaarts. De eere, die Hem bij zijne graflegging

aangedaan werd, was als een voorspel der opwekking uit de dooden. Wat Jozef en Nicodemus deden, zij deden het zonder eene andere bedoeling dan om den Christus te eeren. Maar God had met dit alles zijn eigen oogmerk. Hij wilde er mede toonen, dat het lichaam, welks bloed tot verzoening der zonde had gediend, aan den priester die het geofferd had, verheerlijkt hergeven worden zou, opdat Deze zelf er door hergeven zou worden aan ons. Zelf deed Hij grooter eere aan den begravene dan Jozef of Nicodemus; want Hij zette er eene wacht van engelen om heen.

HOOFDSTUK XX.

DE OPSTANDING DES HEEREN.

Thans zal Johannes ons beschrijven hoe het geloof der discipelen door Jezus' opstanding tot zijne volle hoogte wordt gebracht. Eene beschrijving van wat er in het graf zelf gebeurde, zoekt gij bij hem, gelijk bij alle evangelisten vergeefs. Gelijk de mensch over de geboorte van zijn kind een sluier werpt, en zich vergenoegt om haar aan te kondigen, zoo ook God. Hij laat ons zien hoe de Opgewekte gezocht en gevonden werd, maar tevergeefs zoekt gij in de evangeliën een tekst als deze: en tegen den morgenstond begon Jezus in zijn graf te leven. Een verdichter zou de geboorte van Jezus uit de dooden met niet weinig omhaal hebben beschreven; God echter vergenoegt Zich om ons den Opgewekte te laten zien, zooals Hij buiten zijn graf op het tooneel der historie optreedt.

In de eerste tien verzen van dit hoofdstuk verhaalt Johannes ons hoe hij zelf tot het geloof aan Jezus' opstanding gebracht werd.

En op den eersten dag der week ging Maria Magdalena vroeg, als het nog duister was, naar het graf, en zag den steen van het graf weggenomen, 1. Van de andere vrouwen spreekt Johannes niet, omdat alleen Magdalena beteekenis heeft voor het oogmerk van zijn verhaal: ons te laten zien, welke de gronden waren, waarop hij aan de opstanding geloofde nog vóór hij den Opgewekte had gezien. Hij levert ons niet zoozeer eene historie der opstanding, als wel eene rechtvaardiging van het geloof, dat hij als apostel der gemeente verkondigt, en gebruikt de historie, wat hare bijzonderheden betreft, niet verder dan hij ze hiertoe noodig heeft. In Johannes zoeke men toch niet den historieschrijver, maar den getuige. *Zij liep dan, en kwam tot Simon Petrus, en tot den anderen discipel, welken Jezus liefhad, en zeide tot hen: zij hebben den Heere weggenomen uit het graf, en wij weten niet waar zij Hem gelegd*

hebben, 2. Dat Magdalena van „wij" spreekt, wijst zijdelings aan, dat zij zich niet alleen bij het graf bevond, maar in gezelschap van anderen; wie die anderen waren zeggen ons de drie eerste evangeliën. Medegesleept door den indruk van het oogenblik snelt Magdalena naar de stad terug, om aan Petrus en Johannes te zeggen dat zij het graf ledig bevonden had. De andere vrouwen, kalmer dan zij, gaan het graf in en ontvangen er de boodschap van den engel. *Petrus dan ging uit, en de andere discipel, en zij kwamen tot het graf*, 3. *En deze twee liepen tegelijk; en de andere discipel liep vooruit, sneller dan Petrus, en kwam eerst tot het graf*, 4. *En als hij nederbukte, zag hij de doeken liggen; nochtans ging hij er niet in*, 5. *Simon Petrus dan kwam, en volgde hem, en ging in het graf, en zag de doeken liggen;* 6, *en den zweetdoek, die op zijn hoofd geweest was, zag hij niet bij de doeken liggen, maar in het bijzonder in eene andere plaats samengerold*, 7. Johannes, vlugger, misschien ook jonger dan Petrus, loopt vooruit en is het eerst bij het graf. Schuchter blijft hij aan den ingang er van staan. Hij bukt zich, om er in te zien, merkt dat het ledig is, en niets in zich bevat dan de doeken, waarin men het lichaam gewikkeld had; van ontroering gaat hij er echter niet in. Daar komt Petrus hem achterna; doortastender dan hij, treedt hij het graf in, en vestigt zeer nauwkeurig zijn oog op de doeken; hij wijst er Johannes op, dat deze doeken in alle orde opgerold zijn, en dat de zweetdoek, dat is de doek, waarmede het aangezicht van den doode omwonden werd, in eene afzonderlijke plaats was gelegd. Blijkbaar was het lichaam van Jezus dus niet gestolen; want geen dief zou zich den tijd hebben gegund om de doeken van het lichaam af te winden en ordelijk op te rollen; ook zou het hem niet in de gedachte gekomen zijn om den zweetdoek in het bijzonder saam te rollen, en op eene afzonderlijke plaats neder te leggen. De orde, waarmede deze doeken opgerold en nedergelegd waren, wees onwedersprekelijk aan, dat hier geene menschenhand werkzaam was geweest. *Toen ging dan ook de andere discipel er in, die het eerst tot het graf gekomen was, en zag het, en geloofde*, 8. Johannes wordt door het zien der doeken in eens overtuigd, dat Jezus uit de dooden was opgestaan. Hij heeft geen ander teeken of bericht meer noodig; in de orde, waarin de doeken opgerold en gelegd zijn, ziet hij voldoend bewijs dat zijn meester niet als een doode, maar als een levende, die zijne lijkwade, als niet meer noodig, aflegde, uit het graf uitgekomen is. Door te zeggen dat hij geloofde, geeft hij zich echter meer een verwijt dan eene lofspraak. Dit blijkt uit

wat volgt: *want zij wisten nog de Schrift niet, dat Hij van de dooden moest opstaan*, 9. Hier verklaart Johannes het verschijnsel dat hij, en zijne mede-apostelen, eerst door teekenen overtuigd moesten worden, dat Jezus uit de dooden opgestaan was, vóór zij het geloofden. Het kwam, omdat zij niet wisten wat de Schrift omtrent zijne opstanding voorzegd had. Hun ongeloof wortelde niet in onwil, maar in onkunde; woorden als deze: Gij zult mijne ziel in het graf niet verlaten, Ps. 16 : 10; als Hij zijne ziel tot een schuldoffer gesteld zal hebben, zal Hij de dagen verlengen, Jes. 53 : 10, waren voor hen als klanken; daargelaten nog dat zoovele profetieën, die de heerlijkheid van den Messias en zijn Koninkrijk aankondigen, zijne opstanding onderstelden. Hun geloof was niet behoorlijk uit zijne natuurlijke bron, de Schrift, gevoed; vandaar was het zoo zwak, dat het teeken noodig werd, om te voorkomen, dat het niet geheel bezweek. *De discipelen dan gingen wederom naar huis*, 10, Petrus twijfelmoedig, Johannes vertrouwensvol; dat zij echter naar huis gingen, in plaats van Christus' opstanding te verkondigen, wijst aan dat het geloof van den eenen nog vóór de geboorte stond, en dat van den andere nog pas geboren was, zoodat er nog geene kracht tot belijden van uitging. Trouwens moest het eerst door aanschouwing tot de hoogte gebracht worden, waarop het getuigend optreden kon in de wereld.

Thans gaat de evangelist er toe over om mede te deelen langs welke wegen zijne mede-apostelen tot het geloof werden gebracht.

Voorbereidend hiertoe werkte de thans medegedeelde verschijning van Jezus aan Maria Magdalena. *En Maria stond buiten bij het graf, weenende. Als zij dan weende, bukte zij in het graf*, 11; *en zag twee engelen in witte kleederen zitten, eenen aan het hoofd, en eenen aan de voeten, waar het lichaam van Jezus gelegen had*, 12. Maria, met Petrus en Johannes naar het graf teruggekeerd, blijft, na het vertrek der beide jongeren, alleen achter; het is haar niet mogelijk van het graf te scheiden. Hare tranen zeggen, hoe bitter het haar verdriet, dat zij Jezus' lichaam niet vindt. Terwijl zij in het graf bukt, om te zien, of het dan werkelijk ledig is, ontwaart zij twee engelen, in het wit gekleed. Deze engelen vereeren Christus, door bij de plaatse, waar Hij gelegen had, de wacht te houden. Men kan zien dat het tijdperk van Christus' verheffing aangebroken is. *En die zeiden tot haar: Vrouw, wat weent gij? Zij zeide tot hen: omdat zij mijnen Heere weggenomen hebben, en ik weet niet, waar zij Hem gelegd hebben*, 13. Zoover is zij verwijderd van de gedachte aan Jezus' opstanding, dat zelfs de verschijning van twee hemelsche

wezens haar nog niet op het denkbeeld brengt, als zou er eene opstanding geschied zijn. Daaruit kunnen wij zien, dat Maria's geloof aan de verrijzenis van Christus geene vrucht eener verbeelding was, die door de verwachting of het verlangen geprikkeld zou zijn geweest. Zij was zoo weinig op de aanschouwing van den Opgewekten voorbereid, dat zij er door verrast werd. Zij vond den levende, terwijl zij zoo vervuld was met de begeerte naar het doode lichaam, dat zij voor niets anders oor noch oog had. *En als zij dit gezegd had, keerde zij zich achterwaarts, en zag Jezus staan; en zij wist niet dat het Jezus was,* 14. Teleurgesteld, dat de engelen haar niets van het lichaam van Jezus zeggen, keert zij zich van hen af, en wendt zij zich om, en ziet rond, als iemand die iets zoekt. Daar staat Jezus voor haar; maar zij wist niet dat het Jezus was. Dat zij Jezus niet herkende, laat zich het eenvoudigst hieruit verklaren dat er niet de minste verwachting in hare ziele was Hem levende te zullen ontmoeten. Er kan bij in aanmerking genomen worden, dat de rust en kalmte van zijn voorkomen, alsmede het ongewoon gewaad, waarin Hij Zich aan haar vertoonde, Hem op den eersten oogopslag minder kenbaar maakten. *Jezus zeide tot haar: Vrouw! wat weent gij? wien zoekt gij? Zij, meenende dat het de hovenier was, zeide tot hem: Heere! zoo gij Hem weggedragen hebt, zeg mij, waar gij Hem gelegd hebt, en ik zal Hem wegnemen,* 15. *Jezus zeide tot haar: Maria! Zij, zich omkeerende, zeide tot Hem: Rabbouni! hetwelk is gezegd, Meester,* 16. Jezus' vraag: wien zoekt gij? aan die der engelen toegevoegd, is als eene vingerwijzing om nauwkeurig acht op Hem te geven; want door in plaats van: „wat" zoekt gij? te vragen „wien" zoekt gij, laat Jezus haar bemerken dat Hij wist, dat zij een bepaalden persoon zocht. Vergeefs; Maria herkent Hem niet, en keert Hem den rug toe, zoodra zij bemerkt, dat Hij hare wedervraag niet beantwoordt; weer wendt zij zich tot het graf, dat haar als met onweerstaanbare kracht tot zich trekt. Daar hoort zij eensklaps haren naam noemen, op een toon, dien alleen Jezus in zijn klank leggen kon. Wie bewondert hier de zielkundige wijsheid van Jezus niet; om Maria hare bezinning weer te geven, noemt Hij haar bij haren naam; niets toch brengt den mensch zoo tot zich zelf als het hooren van zijn naam. Het middel heeft doel getroffen; Maria herkrijgt het meesterschap over zich zelve; zij aanschouwt, zij herkent. Zij keert zich om. Rabbouni, mijn Meester! is het eenige wat zij uitbrengen kan. Ook Jezus zwijgt; hier spreekt de stilte krachtiger dan alle woord. Nu werpt zij zich aan zijne voeten, en grijpt deze vast, vgl. Matth. 8:9.

Jezus zeide tot haar: Raak Mij niet aan, want Ik ben nog niet opgevaren tot mijnen Vader, 17*a*. Dat woord van Jezus is voor Magdalena ten volle gepast. Magdalena wil Hem bij zijne voeten vasthouden; zij bedenkt niet dat zij Hem ontmoet op zijnen weg naar den hemel. Daarom weet zij niet wat zij doet. Wie Hem toch hier op aarde zou willen houden, nog vóór Hij ten hemel opgevaren is, zou de volmaking zijner verheerlijking willen tegenstaan. Laat Maria dan niet met eene halve opstanding, niet met eene gedeeltelijke verheerlijking tevreden zijn, maar haren Heer van zich laten, opdat Hij ten hemel opvare en Zich aan de rechterhand des Vaders zette. Eerst dan zou er reden zijn om zijne voeten te grijpen, als Hij verscheen als een die uit den hemel wederkeerde; maar nu verloochene Magdalena's liefde zich, en late hare begeerte naar onmiddellijke gemeenschap met haren Heer los. Alvorens Hij toch in volle gemeenschap met haar treden kan, moet Hij, door de hemelvaart, Zich in volle gemeenschap stellen met den Vader. Magdalena houde Hem op weg naar den Vader niet tegen; alvorens Hij tot haar wederkeert moet Hij tot den Vader wederkeeren; niet als een, die ten halve, maar als een, die ten volle verheerlijkt is, even hoog verhoogd als weleer gesmaad, in den vollen glans zijner schoonheid keert Hij tot zijne bruid weder, en voltrekt Hij zijne verbintenis met haar. *Maar ga heen tot mijne broederen, en zeg hun: Ik vare op tot mijnen Vader en uwen Vader, en tot mijnen God en uwen God*, 17*b*. Magdalena heeft Hem Meester genoemd; welnu zij toone dan dat zij zijne dienares wil zijn, door van Hem te gaan, en zijnen discipelen zijne hemelvaart aan te kondigen. Door hare tusschenkomst wil Hij zijnen naam zijnen broederen verkondigen, gelijk de 22e Psalm aangekondigd had, dat Hij doen zou. Welk eene eere voor Magdalena, de vrouw, die van zeven duivelen bezeten was geweest! Zij mag de dienaresse van Jezus' broederen, de leermeesteresse van Jezus' apostelen zijn, en eene boodschap brengen, blijder dan ooit op aarde verkondigd is, zoo zelfs, dat zij de boodschap van den engel in den nacht der geboorte, in uitnemendheid te boven gaat. Als Christus de apostelen zijne broederen noemt, wil Hij hun den indruk geven, dat de band door zijne opstanding en hemelvaart eer vernauwd dan losser gemaakt is; want Hij zal hen in zijne verheffing laten deelen. De Vader toch, tot wien Hij opvaart, de God, met wien Hij Zich in volle gemeenschap stelt, is hun Vader en hun God; de Vader, de God, met wien Hij ook hen in volle gemeenschap stellen zal. Door Zich van hen te scheiden en naar den Vader te gaan, brengt Hij hen zelven tot

den Vader; zijne hemelvaart tegen te houden zou gelijk staan met het de volmaking van eigene gemeenschap met God te doen. Dit woord heeft Hij bevestigd op den Pinksterdag, als Hij zijnen Geest in hunne harten uitstortte, die hen met Hem zeggen doet: Abba, Vader; en ten volle zal Hij het vervullen in den dag, waarop Hij hen tot Zich neemt in het hemelsche Vaderhuis, waar Hij heengaat om hun plaatse te bereiden. Intusschen ontga het onze aandacht niet, dat Jezus, in het oogenblik zelf, waarop Hij zijnen discipelen hun deel aan zijne gemeenschap met God toezegt, een onderscheid maakt tusschen zijne en hunne betrekking tot Hem. Want Hij zegt niet: onze God en onze Vader — maar toont, dat God in een anderen zin zijn God en Vader is dan waarin Hij hun God en Vader is, door te zeggen: mijn Vader en uw Vader, mijn God en uw God. Zijne liefde bleef steeds heilig, en overschreed, ook op het hoogtepunt van haren gloed, nimmer de grenzen, die God en mensch vaneen scheiden; nooit vermengde zij wat zij vereenigde. *Maria Magdalena ging en boodschapte den discipelen, dat zij den Heere gezien had, en dat Hij haar dit gezegd had,* 18. Zij ging — welk een offer moest hare liefde niet brengen! Liever wilde zij gehoorzamen dan genieten. Trouwens werd haar een treffelijk werk gegeven. Bracht hare moeder, Eva, als dienaresse des satans, het evangelie der omwenteling in de wereld, dat ons in de slavernij der zonde en des doods voerde, aan Magdalena de eere om te boodschappen dat het vrouwenzaad is geboren, dat de werken des satans te niet zal doen. Hier herroept de vrouw zich zelve. Is het niet opmerkelijk dat God tot eerste verkondigster van het Evangelie eene vrouw uitkiest, die meer dan eene de vrucht had ingeoogst van de verbintenis met satan; eene vrouw, die als slavin van zeven duivelen, een tijdlang hun leven had geleefd, en als ter helle toe vernederd was? Deze vrouw, met opzet uit de slaven des satans gekozen, om den eersten dienst aan het Evangelie te bewijzen, deed door de boodschap, die zij bracht, in den nacht, waarin de apostelen verkeerden, de eerste schemering rijzen.

Meer dan de eerste schemering echter niet; want eerst de Heer zelf voerde hen door zijne persoonlijke verschijning den vollen dag in. Reeds aan den avond van denzelfden dag, waarop Hij aan Magdalena verscheen, openbaarde Hij Zich aan hen. *Als het dan avond was, op denzelven eersten dag der week, en als de deuren gesloten waren, waar de discipelen vergaderd waren, om de vreeze der Joden, kwam Jezus en stond in het midden, en zeide tot hen: Vrede zij ulieden!* 19. De hier bedoelde verschijning is dezelfde als die in

Luk. 24 : 36 en Mark. 16 : 14 verhaald wordt. Zij was wel door de boodschap van Magdalena voorbereid, maar toch onverwacht. Terwijl de deuren der opperzaal gesloten waren, stond Jezus ineens in het midden zijner aldaar bijeenvergaderde discipelen. De strijdvraag, of Hij de deuren door een wonder voor Zich opende, dan wel of Hij door de deuren heendrong, rekent niet met de omstandigheid, dat de Christus, na zijne opstanding, niet meer behoorde tot het geheel en niet meer onderworpen was aan de ordeningen dezer wereld. Door de opstanding niet tot de tegenwoordige wereld teruggekeerd, maar de toekomende wereld ingegaan, was er geen wonder meer noodig, om Hem onmiddellijk daar te doen zijn, waar Hij wezen wilde; het wonder was voor Hem natuurlijk geworden. Maar omdat wij het wonder niet kunnen verklaren, is het ons onmogelijk om te zeggen hoe Jezus bij geslotene deuren ineens in het midden der zijnen stond; wij moeten volstaan met ontkennenderwijs te spreken, en te zeggen, dat Hij noch de deuren behoefde te openen, noch door de deuren behoefde heen te dringen. Zijn plotseling verschijnen geschiedde volgens de wet des hoogeren levens, van welke wij niets meer kunnen zeggen, dan dat zij bestaat in eene zoo volstrekte heerschappij van den geest over het lichaam, dat dat laatste wegens dezelve geestelijk heeten kan. De gewone groet, van welken men zich bij de ontmoeting van vrienden bediende: vrede zij u, krijgt onder de omstandigheden, waaronder hij hier wordt toegebracht, eene groote beteekenis; in verband met de verschijning van Hem, die dat woord der groetenis uitspreekt, bevat zij eene uitnoodiging, om zich te laten vervullen met een vrede, die vrucht is van het allen twijfel en alle smart verslindend geloof aan zijne verrijzenis. *En dit gezegd hebbende, toonde Hij hun zijne handen en zijne zijde. De discipelen dan werden verblijd als zij den Heere zagen*, 20. Men ziet hieruit dat Jezus' lichaam op dezen tijd nog de teekenen zijns lijdens droeg. Niemand oordeele dat strijdig met de waardigheid zijner opstanding; want naardien Christus om onzentwil uit den dood verrezen is, zoo was het betamelijk dat er geene meerdere verheerlijking met zijne opwekking gepaard ging, dan ons belang toeliet. Nu eischte ons belang, dat zijne apostelen door zien en tasten overtuigd konden worden van de waarheid zijner verrijzenis; er moest bij hen niet de geringste twijfel kunnen overblijven, of Jezus wel met een waarachtig en met zijn eigen lichaam aan hen verschenen was. Opdat wij zouden gelooven, moesten zij kunnen zeggen, dat zij ons verkondigen wat zij met hunne oogen gezien, en met hunne handen

getast hebben, van het woord des levens, 1 Joh. 1:1. Daarom wilde Christus de teekenen zijner versmaadheid wel zoolang dragen, tot het geloof der zijnen ze in zijn lichaam overbodig maakte. Zoo zien wij dat de zwakheid huns geloofs zijne verheerlijking tegenhield; eerst naarmate zij in het geloof wiessen, kon Hij wassen in heerlijkheid. Christus echter snelt de zijnen niet vooruit, als een die zich dermate haast naar de kroon, dat zij, die achter Hem zijn, zijn spoor kwijt raken; want Hij wil zijne heerlijkheid niet ingaan vóór de zaligheid der zijnen verzekerd is. Om gelijke reden, waarom Hij veertig dagen lang zijne wederkeering tot den Vader vertraagde, deed Hij de teekenen des lijdens in zijn vleesch achterblijven. Al te dwaas zou het echter zijn, om te wanen, dat Christus nog heden ten dage eene doorstokene borst en doornagelde handen hebben zou. *Jezus dan zeide wederom tot hen: Vrede zij ulieden!* 21*a*. Jezus herhaalt zijnen vredegroet. Bij de eerste groetenis merkte Hij hen als zijne schapen aan; gelijken groet had Hij tot de gansche kerk kunnen richten. Thans echter spreekt Hij hen in hun ambt als apostel aan, en brengt Hij hun, met het oog op het werk, dat zij straks in de wereld zullen verrichten, den vrede toe, die uit de zekerheid zijner opstanding geboren wordt. Deze opstanding toch maakt hen tot rotsen, die niet buigen of breken, hoe fel de baren er ook tegen bruisen en hoe hevig de stormen er ook tegen woeden, omdat zij hun de zegepraal van Christus' zaak waarborgt. Dat deze tweede groetenis hen als apostelen op het oog heeft, blijkt uit wat onmiddellijk op haar volgt: *gelijkerwijs Mij de Vader gezonden heeft, zende Ik ook ulieden*, 21*b*. Voor de leerlingen van Jezus is thans het tijdperk der voorbereiding afgeloopen; zij weten nu alles, wat zij noodig hebben te weten, om hun ambt te kunnen vervullen. Het oogenblik is gekomen waarop zij in dienst kunnen worden gesteld; van leerlingen kunnen zij leeraars worden. Daarom stelt Jezus hen plechtig tot apostelen aan. Vroeger had Hij ze wel uitgezonden om het koninkrijk Gods te prediken, Luk. 9:2; maar tot hunne eigene oefening, en als helpers en wegbereiders van Christus, evenals dit later met de zeventigen het geval was, geenszins echter als apostelen. Zij ontvingen toch bij deze eerste uitzending geen eigenlijk en blijvend ambt, gelijk thans. Nu echter draagt Christus zijn leeraarsambt op hen over; voortaan zullen zij in zijne plaats de verborgenheden van het koninkrijk Gods verkondigen, en ze tot fondament leggen van den nieuwen Godstempel. Daarom maakt Christus gebruik van zijn recht op om zijne beurt uit te zenden, gelijk toen Hij-zelf ge-

zonden was; de Vader toch, die Hem zond, om Zijnen Naam en Raad aan de menschen te openbaren, gaf Hem macht om anderen gelijk werk op te dragen, omdat Hij wilde dat de verkondiging des Evangelies niet een kleinen tijd, maar altijd zou duren, en niet tot één volk beperkt zijn, maar over de gansche wereld zich uitstrekken zou. Zoo is de zending der apostelen eene voortzetting van het werk, dat de Vader in de zending des Zoons begon. Dat zet aan hun ambt een eenigen glans en een goddelijk gezag bij. Vandaar dat Christus hen zoo plechtig tot het apostolisch ambt roept; want Hij wil, ook met het oog op hunne geringheid naar het vleesch, ons doen weten waarvoor wij hen te houden hebben. Wachten wij ons echter om uit het gezegde af te leiden, dat Christus hun hier het meesterschap over de gemeente geven zou; immers lette men er op, dat Hij de apostelen niet tot koningen en priesters maakt, maar toch dienaren, die het woord met den mond te prediken en door de tucht te handhaven hebben, zoodat zij ten volle gebonden blijven aan Hem als aan hunnen heer. *En als Hij dit gezegd had, blies Hij op hen, en zeide tot hen: ontvangt den Heiligen Geest,* 22. De woorden: als Hij dit gezegd had — brengen de medeeling des Geestes rechtstreeks in verband met de opdracht der Evangelieverkondiging. Alleen door de gave des Geestes toch werden de apostelen tot hun ambt bekwaamd; zonder haar zouden zij ongeschikte en onbetrouwbare apostelen zijn. Door op hen te blazen stelt Christus Zich zelven voor als degene, van wien de Geest tot hen uitgaan zal; zij zullen den Geest als een in Hem wonenden en van Hem uitgaanden Geest ontvangen. De blazing zelve stelt op zinnebeeldige wijze de betrekking van den Heiligen Geest tot God voor; Hij is God van God uitgeademd. Ook dient deze blazing om den Heiligen Geest in zijne levenwekkende kracht voor te stellen; want gelijk de adem Gods den eersten mensch tot eene levende ziel maakte, alzoo zal Hij de apostelen met geestelijke kracht vervullen. Hierbij moeten wij indachtig zijn, dat Jezus de mededeeling des Geestes hier niet slechts afbeeldt, maar metterdaad tot stand brengt. Want de gebiedende toon, waarop Christus spreekt, als Hij zegt: ontvangt den Heiligen Geest — veroorlooft niet aan eene bloot zinnebeeldige handeling te denken, die slechts naar het Pinksterfeest verwijzen zou. Zij onderstelt eene werkelijke mededeeling des Geestes op het oogenblik zelf. Toch is hier van de volledige uitstorting des Geestes nog geene sprake; men wane niet dat Johannes hier de geschiedenis van het Pinksterfeest verhaalt, en dit naar den dag der Opstanding verplaatst. De

apostelen ontvangen hier den Geest voor zoover zij Dezen thans noodig hadden. Zij geloofden thans in een opgewekten Christus; zou echter dat geloof met zijne wortelen niet uitsluitend in hun zien en hun tasten rusten, maar in de Schrift zelve, als geloof in iets dat geschieden moest, dan was het noodig, dat de Geest hun gegeven werd, om hun de Schrift te openen. Zoo omschrijft Lukas dan ook de vrucht van de hier vermelde toeblazing des Geestes, als eene opening van het verstand der discipelen, om het getuigenis der Schriften omtrent Christus te verstaan, Luk. 24 : 45. Op den Pinksterdag zou hun door den Geest de gave worden geschonken om hunne wetenschap van den Christus de wereld in te dragen, en hunne prediking met teekenen te bevestigen. Zoo zien wij, dat ook in het innerlijk leven der apostelen niets met sprongen is geschied. Wel kwam de Geest, als Hij over hen uitgestort werd, plotseling over hen, maar telkens werd deze wending in hun leven door eene vroegere mededeeling des Geestes voorbereid. De Geest maakte steeds voor den Geest plaats. Gelijk de discipelen bij hunne eerste uitzending door den Geest bekwaamd werden om de eerste beginselen van de leer des Koninkrijks te leeren, en de kranken enkel door het woord te genezen, zoo worden zij hier door den Geest voorbereid voor wat op den Pinksterdag geschieden zal, als zij de volle mate van hun deel aan zijne gemeenschap zullen ontvangen. *Zoo gij iemands zonden vergeeft, dien worden zij vergeven; zoo gij iemands zonden houdt, dien zijn zij gehouden*, 23. Het ambt en de gave hebben betrekking op een werk, dat de apostelen te verrichten hebben; 't is het werk der verzoening tusschen God en de wereld, gelijk Paulus leert, als hij 2 Cor. 5 : 19, 20 zichzelven en zijne mede-apostelen gezanten Gods heet, in de zaak van Christus, in welke God het woord der verzoening gelegd heeft, zoodat God zelf door hen vermaant, als zij van Christus' wege de menschen bidden om zich met God te laten verzoenen. Daaruit vloeit voort dat de verzekeringen, die zij omtrent de vergeving, maar ook omtrent het houden der zonden aan de menschen brengen, geen menschelijk karakter, maar een goddelijken stempel dragen. Als gezanten Gods worden zij door Christus gemachtigd om allen, die hun evangelie gehoorzaam zijn, van Gods wege de vergeving hunner zonden aan te kondigen, met al de vruchten, die aan deze grondleggende genade verbonden zijn. Zij die deze verzekering van de apostelen ontvangen, kunnen er zeker van zijn dat God Zich naar hun woord richten zal, en het geenszins beschamen. Opdat wij alzoo het apostolisch woord, als het ons de zaligheid toezegt,

niet minachten, en er ons veeleer met vertrouwen des harten op verlaten zouden, geeft Christus het hier de eere, die het toekomt. Zoo verheft Hij niet de personen der apostelen, alsof zij, buiten hunne prediking om, macht zouden hebben om naar eigen goeddunken over de goddelijke barmhartigheid te beschikken, maar hun evangelie. Het ontga dan ook onze aandacht niet, dat zij alleen hun, die hun evangelie met een waarachtig hart aannemen, de zonden vergeven, maar het oordeel, of de aanneming van het evangelie met een waarachtig hart geschiedt, Gode overlaten. Alzoo vergeven zij de zonden niet op volstrekte en onvoorwaardelijke wijze, maar vergenoegen zich, om de vergiffenis aan de oprechte aanneming van hun evangelie te verbinden. Evenzoo verdoemen zij niemand in hunnen eigenen naam, maar kondigen zij den ongeloovigen aan, dat God hen wegens hun ongeloof veroordeelt, tenzij dan dat zij zich bekeeren en gelooven. Naar dat getuigenis zal God in den dag des gerichts, ja aanvankelijk reeds hier, de menschen oordeelen. Hebben de apostelen in den naam van Christus den geloovigen vergiffenis van zonden verkondigd, God zal hun woord bevestigen, en de zonden nimmermeer toerekenen; omgekeerd echter zal Hij ze nimmer wegnemen van hen, aan wie zijne apostelen, om hunner ongeloovigheid wil, verklaard hebben, dat hunne zonden voor hunne rekening bleven. Hieruit moeten wij leeren om aan de verzekering van de vergiffenis onzer zonden, die door het apostolisch woord tot ons komt, genoeg te hebben, en geene openbaring der goddelijke genade naast dat apostolisch getuigenis begeeren. Want de Geest vergewist ons wel van de oprechtheid onzes geloofs, opdat wij weten zouden dat deze verzekering ons waarlijk geldt, maar eert overigens het apostolisch woord, door er het zijne niet naast te plaatsen, maar er zich toe te bepalen om onze harten zoo te bewerken, dat wij aan het apostolisch woord genoeg hebben, en er ons ten volle op verlaten.

En Thomas, een van de twaalven, gezegd Didymus, was met hen niet, toen Jezus daar kwam, 24. Waarschijnlijk had Thomas vernomen, dat er in de kringen der broederen een gerucht liep, als zou Jezus zijn opgestaan; ook wist hij ongetwijfeld dat zijne medediscipelen aan den avond saamkomen zouden, om onderling te bespreken, wat er toch waar van mocht zijn. Toch kon het Thomas niet bewegen om den weg in te slaan, die hem tot zekerheid omtrent de opstanding van zijnen Meester brengen kon. Jezus' dood had hem allen moed benomen, en zijne veerkracht ten volle ver-

lamd; liefst hield hij zich alleen. Ook lag de gedachte aan Jezus' opstanding zoo ver buiten zijn gezichtskring, dat niets, zelfs niet het loopend gerucht van den dag, hem prikkelde tot nader onderzoek. 't Is alles uitgekomen gelijk ik gezegd heb — zoo sprak hij ongetwijfeld tot zich zelven; hij had den dood zijns Meesters te gemoet gezien voor het geval dat deze Zich in Jeruzalem waagde, vgl. hfdst. 11 : 16, en zoo was het geschied ook. Ten volle was hij terug gezonken in de stemming, waaruit hij in hfdst. 14 : 15 sprak; hij wist niet waar Christus heengegaan was; hoe zou hij den weg dan weten om tot Hem te gaan? Als een verdwaald mensch, die den moed opgeeft om den rechten weg te vinden, zet hij zich neder, om lijdelijk te wachten op wat er geschieden zal. *De andere discipelen dan zeiden tot hem: wij hebben den Heere gezien. Doch hij zeide tot hen: indien ik in zijne handen niet zie het teeken der nagelen, en mijnen vinger steek in het teeken der nagelen, en steek mijne hand in zijne zijde, ik zal geenszins gelooven*, 25. Ziedaar Thomas' antwoord aan de jongeren, toen deze hem zeiden, hoeveel zijne afwezigheid op den bewusten avond hem had doen missen. Zijdelings bevatte het eene verklaring dat hij hen allen voor lichtgeloovige menschen aanzag; het is trouwens aan het ongeloof steeds eigen om het geloof lichtvaardigheid te heeten. De discipelen zeiden: wij hebben den Heere gezien; Thomas antwoordt: maar ik wil meer zien dan gij; de teekenen der nagelen moet ik zien in hand en zijde. Zelfs verklaart hij in deze gewichtige zaak zijne oogen niet voldoende te vertrouwen; tasten moet hij, den vinger in het teeken der nagelen leggen, en de hand steken in de doorboorde zijde. Hardnekkig houdt hij aan dezen eisch vast; zijne stijfzinnigheid teekent zich in de breedsprakige en nadrukkelijke wijze van zijn spreken. Ongetwijfeld zou hij zulk een eisch niet gesteld hebben, had hij aan het profetisch woord geloofd, dat de opstanding van den Christus aankondigde. Nochtans heeft God het alzoo beschikt, dat een der apostelen door zien en tasten tot het geloof gedwongen moest worden, opdat wij te vaster zouden gelooven, en niet geschokt worden door de vrees, dat de apostelen zonder alzijdig onderzoek geloofd zouden hebben.

En na acht dagen waren zijne discipelen wederom binnen, en Thomas met hen; en Jezus kwam als de deuren gesloten waren, en stond in het midden, en zeide: Vrede zij ulieden! 26. Dat de leerlingen de Paaschweek te Jeruzalem doorbrachten, sprak van zelf; opmerkelijk is het echter dat zij ook den dag na afloop van het feest te Jeruzalem bleven, en aan zijn avond evenals acht dagen

te voren samen vergaderden. Misschien wilden zij niet vertrekken vóór ook Thomas geloofde; dit dwalend schaap mocht niet verloren gaan. Misschien koesterden zij de stille hoop dat Jezus om Thomas' wil hen met eene vernieuwde verschijning verrassen zou. Veel was reeds gewonnen dat Thomas zich ditmaal tot hen voegde; wie zich in den weg der middelen stelt, toont dat hij niet onwillig is om tot het einde te komen. Ziet, daar staat Jezus in eens in hun midden! De deuren waren om de vreeze der Joden gesloten; het hinderde den Opgewekte niet. De oude twistvraag, of Hij de deuren opende dan wel door de deur heendrong, blijve hier onbesproken; slechts zij gezegd, dat wij verstandigst doen hier aan een wonder te denken, dat door geen van beide genoemde gevallen kan verklaard. Het schijnt dat Jezus bepaaldelijk om Thomas' wil aan deze verschijning een bovennatuurlijk karakter bijzette. *Daarna zeide Hij tot Thomas: breng uwen vinger hier, en zie mijne handen, en breng uwe hand en steek ze in mijne zijde; en wees niet ongeloovig, maar geloovig*, 27. Door zich terstond tot Thomas te wenden, laat Jezus uitkomen dat zijne verschijning om diens wille plaats grijpt. De herder moet ook zijn laatste schaap terug hebben. Letterlijk overstelpt Hij zijnen discipel met teekenen zijner heerlijkheid. Niet alleen geeft Hij hem zijn vollen eisch, door hem te vergunnen om zich in den weg van zien en tasten te overtuigen, dat zijn oude Meester thans levend voor hem staat, Hij doet meer. Want door Thomas' eigene woorden aan te halen, openbaart Hij Zich aan hem als dengene, die niet van noode heeft, dat iemand Hem zegt, wat in den mensch is, omdat Hij alle dingen weet. Men ziet het dat Hij aan Thomas eene volle, ja overloopende maat toereikt, van zins, om zijn geloof op te voeren tot eene hoogte, die beantwoordt aan de diepte, waartoe het gezonken was. De zachte vermaning om niet ongeloovig, maar geloovig te zijn, deed het overige; zij was een zachten regen gelijk, die diep in den bodem indringt, om de aarde murw te maken. *En Thomas antwoordde en zeide tot Hem: mijn Heer en mijn God!* 28. Thans is het Thomas onmogelijk langer ongeloovig te zijn. Zoo zal het eens allen mensch onmogelijk zijn om niet aan Christus te gelooven; want aller oog zal Hem eens zien. Maar omdat zij tegen hun wil in tot het geloof gedwongen worden, vervult hun geloof hen met verschrikking in plaats van met vreugde. Zoo staat het met Thomas echter niet. Hij is blijde dat hij gelooft; zijn ongeloof was hem een last, welks zwaarte zijne ziel ter aarde nederboog; 't was geen vijandschap tegen de waarheid, die hem in den weg stond, maar vleeschelijke

zin. Daarom brengt zijn geloof niet de helle, maar den hemel in zijn binnenste. Zijne hope was met Christus begraven, zijne hope rijst met Christus uit het graf op. Ongemengd is zijne vreugd niet; want zoo hoog zijn Meester in zijne schatting rees, zoo diep daalde hij zelf in eigene schatting neder. Hij is in zijne beschouwing over zich zelven letterlijk omgekeerd; een geheel ander mensch is hij geworden. Datgene, waar hij zoo even niets van begreep, namelijk dat de Christus door den dood henen zijne heerlijkheid ingaan moest, is hem thans zonneklaar geworden. Hoe schaamt hij zich over zijn ongeloof; niet langer heet hij het bedachtzame wijsheid, maar noemt het gelijk het is, dwaasheid en onverstand. Voortaan zal Thomas in niemand meer gelooven dan in Christus, en in niemand minder dan in zich zelven. Want zoo diep hij in eigene schatting daalt, zoo hoog rijst Christus voor zijne oogen opwaarts. Van den laagsten trap op den ladder des geloofs bereikt hij met éénen sprong den hoogsten; de laatste wordt de eerste. Zijne belijdenis laat die van al zijne medediscipelen achter zich; zóó heeft Petrus zelfs nooit beleden. Hij heet Jezus zoowel zijn God als zijn Heer. De kreet toch: mijn God — is niet tot den Vader, maar tot Jezus zelven gericht; anders zou Johannes niet geschreven hebben: en hij zeide tot Hem, tot Jezus; ook kan de uitdrukking: mijn Heer, op niemand dan Jezus zien. Men lette er op, dat Jezus den titel, onder welken Thomas Hem aanspreekt, niet afwijst, gelijk de engel uit de Openbaring, hfdst. 19 : 10, de aanbidding, die Johannes hem wilde toebrengen. Hij laat Zich God heeten; 't was er Hem trouwens om te doen, het geloof der zijnen te verheffen tot de hoogte, waarop het tot zijne Godheid reiken kon. De belijdenis van Thomas is alzoo de heerlijke slotsom van Christus' zelfopenbaring aan zijne jongeren. *Jezus zeide tot hem: omdat gij Mij gezien hebt, Thomas! zoo hebt gij geloofd; zalig zijn zij, die niet zullen gezien hebben, en nochthans zullen geloofd hebben*, 29. Jezus ontkent hier niet dat Thomas door zijn geloof zalig wordt, maar spreekt alzoo, om ons allen te waarschuwen, dat wij zijn voorbeeld niet volgen door gelijken eisch te stellen als hij. Met de hemelvaart toch breekt er een nieuw tijdperk in de geschiedenis aan, gekenmerkt door een volslagen gemis van onder zinnelijk bereik vallende openbaringen des Verrezenen. Alsdan zal men, om zalig te worden, moeten gelooven, zonder gezien te hebben; voor het geloof blijft geen andere grondslag over dan het apostolisch getuigenis. Thomas' eisch is, ja, ingewilligd, maar waarom? Juist opdat de grondslag van het apostolisch getuigenis, waaraan het geloof voortaan ge-

noeg hebben moet, hecht genoeg zou zijn om alle eeuwen door het geloof tot grondslag te dienen. Niet den discipel had Jezus op het oog, als Hij tot zijnen eisch afdaalde; Thomas moest zien en tasten, opdat het voor ons niet noodig zou zijn te zien en te tasten. Wie alzoo in deze dagen niet gelooven wil vóór hij ziet, zal verloren gaan; het oogenblik waarop hij ziet, valt saam met het oogenblik, waarop hij rampzalig wordt. Men wane niet, dat Christus, door telkens op den eisch des ongeloofs te verschijnen, het apostolisch getuigenis onvoldoende verklaren, en als een slag in het aangezicht geven zal.

Jezus dan heeft nog wel vele andere teekenen in de tegenwoordigheid zijner discipelen gedaan, die niet zijn geschreven in dit boek, 30. *Maar deze zijn geschreven opdat gij gelooft dat Jezus is de Christus, de Zone Gods, en opdat gij geloovende, het leven hebt in zijnen naam,* 31. Tot het slot van zijn evangelie genaderd, geeft Johannes rekenschap van zijn schrijven. Het is als ducht hij dat wij denken zouden: hier, in dit evangelie, hebben wij nu een volledig verslag van wat Jezus gedaan heeft. Zulk eene gedachte zou de eer zijns Heeren te na komen; daarom deelt hij ons mede, dat Jezus nog veel meerdere en andere teekenen heeft gedaan, dan in zijn evangelie beschreven zijn. Zijn boek geeft ons wel een voldoend, maar geen volledig beeld van Jezus' wonderen; men wete het wel, opdat men niet te gering over Christus denke. Dat Johannes geenszins bij uitsluiting of zelfs allernaast het oog heeft op de verschijningen van Jezus na de opstanding, maar op alle teekenen, die Hij gedaan heeft, zij in het voorbijgaan opgemerkt. Voorts deelt hij ons mede met welk oogmerk hij ons in zijn evangelie de er in vermelde teekenen beschreven heeft. Hij deed het voor hen, die gelooven moeten zonder gezien en gehoord te hebben, opdat zij gelooven zouden. Hierdoor vervult hij zijne taak als apostel; door het gesproken woord tot een geschreven woord te maken verkondigt hij Christus aan alle eeuwen. „De taak van apostel en van geschiedschrijver vallen bij hem saam." Hij sluit met de plechtige, met de troostrijke, in Gods naam gegevene verzekering, dat wie gelooft dat Jezus is de Christus, de Zone Gods, het leven heeft in zijnen naam. Jezus is de Christus, de Koning, wien de Profeten aankondigden, maar Hij is nog meer: de Zoon van God. God is in Hem en Hij in God; daarom heeft elk, die Hem erkent voor wat Hij is, in zijne gemeenschap niets minder dan het eeuwige leven.

HOOFDSTUK XXI.

DE VERSCHIJNING AAN DE ZEE VAN TIBERIAS.

Eigenlijk is thans het evangelie ten einde; het doel van den heiligen schrijver, ons aan te wijzen dat Jezus de Christus, de Zoon van God is, opdat wij gelijk zijne apostelen in Hem gelooven mogen, is bereikt. Wat thans volgt zou een aanhangsel tot het evangelie kunnen heeten, dat de hand van Johannes, den apostel er aan toegevoegd heeft. Dit aanhangsel is ten volle op zijne plaats; het vormt om zoo te spreken een overgang tot de Handelingen der Apostelen. Tot inhoud toch heeft het de mededeeling van wat naar Jezus' woord zijne discipelen, inzonderheid Petrus en Johannes wachtte.

Na dezen openbaarde Jezus Zich zelven wederom den discipelen aan de zee van Tiberias, 1*a*. Jezus' discipelen zijn, naar zijn bevel, in hun vaderland teruggekeerd. Onder de verschijningen, die hun daar, volgens Jezus' belofte, Matth. 28 : 7, 10, te beurt vielen, kiest Johannes er eene enkele uit, en wel die, welke allernaast zijnen vriend Petrus en hem zelven gold, ofschoon zij tevens voor al de apostelen en voor heel de Kerk beteekenis had. Vandaar draagt dit hoofdstuk een persoonlijk karakter; na zijn evangelie voleindigd te hebben, zet de evangelist er om zoo te spreken zijne handteekening onder, in den vorm van eene mededeeling, uit het intieme verkeer met zijnen Meester genomen. *En Hij openbaarde Zich aldus:* 1*b*. *Er waren te zamen Simon Petrus, en Thomas, gezegd Didymus, en Nathanaël, die van Kana in Galiléa was, en de zonen van Zebedéus, en twee andere van zijne discipelen,* 2. Slechts zeven van de elf discipelen zijn hier bijeen, en zelfs moet dit getal tot vijf worden terug gebracht, als wij, wat zeer waarschijnlijk is, onder de twee ongenoemden geene apostelen, maar discipelen uit den wijderen

kring te verstaan hebben. De nauwkeurige opnoeming verraadt den ooggetuige. *Simon Petrus zeide tot hen: ik ga visschen. Zij zeiden tot hem: wij gaan ook met u. Zij gingen uit, en traden terstond in het schip; en in dien nacht vingen zij niets*, 3. Dat deze discipelen tot hun vorig bedrijf wederkeerden, was zeer in de orde; Jezus nam hen niet langer voor zijne rekening, en had hun nog geene aanwijzingen omtrent hun werk gegeven. Het scheen echter of het oude werk niet meer wilde vlotten; want hoewel zij terstond bij het vallen van den avond in het schip gingen, vingen zij den ganschen nacht niets. Dit had echter zijne beteekenis; het moest hen herinneren aan een gelijken nacht, die aan hunne roeping tot visschers van menschen voorafging, Luk. 5, en hun eene aanwijzing zijn, dat God hun aardsch beroep afbrak, om hun een treffelijker werk te geven; het beroep zou plaats maken voor het ambt. *En als het nu morgenstond geworden was, stond Jezus op den oever; doch de discipelen wisten niet dat het Jezus was*, 4. *Jezus dan zeide tot hen: Kinderkens! hebt gij niet eenige toespijs? Zij antwoordden Hem: neen*, 5. Voorloopig wil Jezus onbekend blijven; alleen door het teeken wil Hij Zich openbaren. Daarom kiest Hij om hen aan te spreken een woord, dat eigenlijk mijne *jongens* beteekent, en waarmede de meesters hunne knechten pleegden aan te spreken, terwijl Hij met opzet het gewone woord „kind", dat eene vriendschappelijker, vertrouwelijker betrekking onderstelt, ditmaal niet gebruikt. Door toespijs bedoelt Hij hier gebraden visch, die men gemeenlijk bij het brood van het ochtendmaal nuttigde. *En Hij zeide tot hen: werpt het net aan de rechterzijde van het schip, en gij zult vinden. Zij wierpen het dan, en konden hetzelve niet meer trekken van wege de menigte der visschen*, 6. De goede raad om het eens aan de andere zijde van het schip te beproeven kon licht opgevolgd; en ziet, wat een vangst! Deze overvloedige vangst moest hun eene aanschouwelijke voorstelling geven van het welslagen van hunnen apostolischen arbeid. Ook de bijzonderheden hebben hier beteekenis. De linkerzijde van het schip, waar men vruchteloos gevischt had, stelt het Joodsche arbeidsveld voor, waar de apostelen vergeefs op zouden arbeiden; want al zouden zij er vele zielen vangen, het groote oogmerk van hun optreden, de nationale bekeering tot den Messias van den kant der Joden, zou niet worden bereikt. Maar aan de heidensche rechterzijde was hun een groote oogst bereid. Als zij deze dingen straks verstaan, zal het hun blijken, dat Jezus hen hier wapent tegen de teleurstelling, die hun in het eerste tijdperk hunner apostolische werkzaamheid wacht, en hen

bemoedigt door het vooruitzicht op de rijke schadeloosstelling, die hen in de volkerenwereld toeft. Zoo tracht Hij zijne apostelen geleidelijk van het oude naar het nieuwe arbeidsveld over te brengen. *De discipel dan, welken Jezus liefhad, zeide tot Petrus: het is de Heer! Simon Petrus dan, hoorende dat het de Heer was, omgordde het opperkleed (want hij was naakt) en wierp zich zelven in de zee*, 7. Hier teekent zich Johannes als de profeet met den adelaarsblik; hij is de eerste die den Heer herkent. Is hij de man der aanschouwing, Petrus toont zich de man van de daad; want terwijl Johannes zegt wat hij ziet, en voorts op het schip blijft, om te wachten op wat komen zal, haast Petrus zich om zich tot zijnen Heer te begeven. Zoo groot is Petrus' haast, dat hij, wegens zijne naaktheid verplicht om zich te kleeden, zich tot het noodzakelijkste beperkt, en met achterlating van het onderkleed, enkel het oppergewaad aanschiet. Ook deze bijzonderheden hebben beteekenis. Zij wijzen aan, dat Johannes op het schip der Kerk blijven zal, maar dat Petrus weldra door den doop des marteldoods met zijnen verheerlijkten Heer in het hemelsch moederland hereenigd worden zal, gelijk hij zich in de golven geworpen had, om zich tot den herleefden te voegen.

Is de vischvangst het beeld van den arbeid der apostelen, de maaltijd, vss. 8—14, stelt de vreugde voor, die hun ten loon voor hun werk bereid is.

En de andere discipelen kwamen met het scheepje, (want zij waren niet verre van het land, maar omtrent tweehonderd ellen) slepende het net met de visschen, 8. *Als zij dan aan het land gegaan waren, zagen zij een kolenvuur liggen, en visch daarop liggen, en brood*, 9. Hier is Jezus de gastheer; Hij heeft door zijne wondermacht den maaltijd bereid. *Jezus zeide tot hen: brengt van de visschen, die gij nu gevangen hebt*, 10. Ook deze bijzonderheid verklaart zich uit de zinnebeeldige strekking van al wat hier geschiedt. De maaltijd stelt de vreugde voor, welke den apostelen na volbrachten arbeid bij Jezus wacht; maar aan dien maaltijd mag de vrucht van hun werk niet gemist. De geloovigen toch worden door hunne werken gevolgd, Openb. 14:13; zij zullen de vrucht van hunnen arbeid eten, Ps. 138:2. Hier wordt alzoo de gedachte uitgesproken dat de zielen, die de apostelen uit de wereldzee vangen, hunne kroon en blijdschap in den dag van Christus zullen zijn. *Simon Petrus ging op, en trok het net op het land, vol groote visschen, tot honderd drie en vijftig; en hoewel er zoo vele waren, zoo scheurde het net niet*, 11. Dat het net niet scheurde, ofschoon er zoo vele groote visschen

in waren, wijst aan, dat de Heere voor de Kerk zoo zorgen zal, dat niet een dergenen, die door het woord der apostelen gelooven, op weg naar den hemel omkomen zal. *Jezus zeide tot hen: komt herwaarts! houdt het middagmaal. En niemand van de discipelen durfde Hem vragen: wie zijt Gij? wetende dat het de Heere was*, 12. Men ziet, dat de discipelen lang niet zoo vertrouwelijk meer met hunnen Heer waren als te voren; zij gevoelen zich tegenover Hem als aardsche wezens tegenover een hemelsch wezen. Schuchter blijven zij op een afstand staan, en treden niet eer toe, vóór Jezus zelf hun verzoekt om met Hem maaltijd te houden. Ook durven zij Hem niet vragen wie Hij is, om hiermede een gesprek met Hem te openen; de gedachte: het is de Heer, houdt er hen van terug. *Jezus dan kwam, en nam het brood, en gaf het hun, en den visch desgelijks*, 13. Dat Jezus met hen het morgenmaal gebruikt, geeft een tegenwicht aan den indruk, dien zijne verschijning op hen maakte, dienstig om hunne schuchterheid door vertrouwelijkheid te vervangen; want het gezamenlijk eten is in het Oosten een teeken van gemeenzaamheid en eene bezegeling van vriendschap. *Dit was nu de derde maal, dat Jezus zijnen discipelen geopenbaard is, nadat Hij van de dooden opgewekt was*, 14. Men houde hierbij in het oog dat Johannes alleen de verschijningen in rekening brengt, die aan de bijeengekomene apostelen te beurt vielen. Wellicht maakt de evangelist deze opmerking om een misverstand te voorkomen, dat bij de lezing van Mattheüs en Markus zou kunnen ontstaan, alsof Jezus eerst in Galilea aan de verzamelde apostelen verschenen zou zijn.

Wat thans volgt, geschiedt met het oog op Petrus. Persoonlijk heeft hij reeds vergiffenis van zijnen Heer ontvangen, maar dit is niet genoeg. Hij heeft door zijne verloochening van Jezus zijn apostolisch ambt verbeurd; 't is dan noodig dat hij in zijn ambt hersteld worde. Daartoe gaat Jezus thans over. Kennelijk is alles voor de gelegenheid van het oogenblik ingericht. Aan de eene zijde herinnert de wonderdadige vischvangst Petrus er aan, dat hij onder gelijke omstandigheden tot zijn ambt geroepen was; ten anderer zijde verwijst het kolenvuur naar een dergelijk vuur, waarbij hij zijnen Heer verloochend had. En omdat het hier eene herstelling in het ambt geldt, geschiedt deze niet, gelijk de persoonlijke vergiffenis, in het verborgene, maar in tegenwoordigheid van apostolische getuigen, die geacht kunnen worden de geheele Kerk te vertegenwoordigen.

Toen zij dan het middagmaal gehouden hadden, zeide Jezus tot

Simon Petrus: Simon, zoon van Jona, hebt gij Mij liever dan dezen? Hij zeide tot Hem: Ja, Heere, Gij weet dat ik U liefheb. Hij zeide tot hem: weid mijne lammeren! 15. Dat Jezus zijnen discipel niet aanspreekt bij den naam, dien deze krachtens zijn ambt ontving, dien van Petrus, Rotsman, maar als Simon, zoon van Jona, geschiedt met opzet. Jezus kan hem op dit oogenblik niet als ambtsdrager toespreken; want hij heeft zijn ambt verbeurd. Daarom noemt Hij hem gelijk hij heette vóór Hij hem tot het ambt riep. De vraag: hebt gij Mij liever dan dezen? treft doel; want zij zinspeelt op zijne hooghartige verklaring, Matth. 26 : 33: al werden zij ook allen aan U geërgerd, ik zal nimmermeer geërgerd worden. Jezus vraagt, of Petrus zich ook thans nog voor sterker in de liefde tot Hem houdt dan zijne broederen. Alleen bij deze opvatting wordt de vraag wat zij naar de gelegenheid van het oogenblik behoort te zijn, eene zijdelingsche en kiesche, maar toch door merg en been snijdende verwijzing naar de geschiedenis van zijnen val. De verouderde meening dat Jezus hier vraagt of Petrus Hem liever heeft dan zijn bedrijf, houdt geene rekening met de omstandigheid dat hier eene herstelling in het ambt plaats grijpt; zij zou alleen bij eene eerste roeping tot het ambt op hare plaats zijn. Dat Petrus bereid was om zijn bedrijf te laten varen, had hij reeds overlang en ook nog zoo even te duidelijk getoond, dan dat het hem nog gevraagd behoefde te worden. Het ja, waarmede Petrus' antwoord aanvangt, slaat niet terug op wat hij aan het paaschmaal van de kracht zijner liefde gezegd had, maar op het liefhebben zelf; het wordt uiteengezet in de woorden: Gij weet dat ik U liefheb. Petrus kiest voor liefhebben een ander woord dan Jezus gebruikte, en wel een, dat de grootte zijner liefde uitkomen laat. Het door Jezus gebezigde woord duidt eene liefde aan, die in hoogachting wortelt; dat van Petrus reikt verder, en sluit het denkbeeld van verlangen naar eene wederzijdsche gemeenschap, waarin liefde door liefde beantwoord wordt, in zich. Van een behaagziek zich vergelijken met de broederen is thans geene sprake meer; in den smeltkroes der verzoeking is de liefde tegelijk gelouterd en gesterkt. Dat Petrus Hem liefheeft, is voor Jezus voldoende. De liefde is de vervulling van het ambt; daarom kan Jezus het hem terug geven. Wie den herder liefheeft zal ook de kudde liefhebben; vandaar het woord: weid mijne lammeren. Door het woord lammeren wordt de kudde in haar geheel aangewezen, zóó echter, dat zij aangemerkt wordt in hare zwakheid, die een herder eischt, wiens teedere zorg zich tot elk der schapen in het bijzonder uitstrekt. Geene gering blijk van

vertrouwen voorwaar gaf Jezus aan Petrus door hem in de kudde zijn kostbaarsten schat toe te vertrouwen, verkregen tot den prijs zijns eigenen bloeds. Voller kan Hij zijnen discipel niet in eere herstellen. *Hij zeide wederom tot hem ten tweeden maal: Simon, zoon van Jona! hebt gij Mij lief? Hij zeide tot Hem: ja Heere! Gij weet dat ik U liefheb. Hij zeide tot hem: hoed mijne schapen*, 16. Dat Jezus tot twee, ja, tot driemalen toe zijne vraag herhaalt, slaat terug op Petrus' drievoudige verloochening; driemalen moet de discipel zijne liefde betuigen, omdat hij driemalen gezegd heeft: ik ken dezen mensch niet. Bij de tweede vraag laat Jezus het *meer dan dezen* weg; het oogmerk toch, waarmede Hij er dit zoo even bijvoegde, is bereikt, naardien Petrus in zijn antwoord geene vergelijkingen maakte, maar zich vergenoegde met zijne liefde te betuigen. Petrus' antwoord is woordelijk aan het reeds gegevene gelijk. De toezegging van Jezus echter, die hierop volgt, is eenigszins van de zoo even gegevene onderscheiden. In plaats van hoeden, zegt Hij weiden; in plaats van lammeren, schapen. Zekere opklimming valt hier niet te ontkennen; terwijl hoeden meer op de zorg voor de zwakken ziet, heeft weiden eene ruimere strekking, daar het de besturing en regeering der kudde in zich sluit. Daarom wordt van schapen en niet van lammeren gesproken; ook afgedacht van hare zwakheid, heeft de kudde de leidende hand eens herders noodig. *Hij zeide tot hem ten derden maal: Simon, zoon van Jona! hebt gij Mij lief? Petrus werd bedroefd omdat Hij ten derden maal tot hem zeide: hebt gij Mij lief? en zeide tot Hem: Heere! Gij weet alle dingen, Gij weet dat ik U liefheb. Jezus zeide tot hem: weid mijne schapen*, 17. Bij deze derde vraag neemt Jezus het woord, dat Petrus gekozen had om zijne liefde uit te drukken, van hem over; Hij versterkt er zijne vraag door, niet om te grieven echter, maar om zijn discipel eene zoo krachtig mogelijke verzekering uit te lokken. Dat Jezus voor de derde maal dezelfde vraag doet, maakt Petrus bedroefd; het heeft toch den schijn alsof Jezus zijne oprechtheid niet ten volle vertrouwt. Niets trouwens doet de liefde grooter pijn dan wantrouwen van den kant des beminden. Daarom beroept Petrus zich krachtiger nog dan hij reeds deed op Jezus' wetenschap. De woorden: Gij weet dat ik U liefheb, zou men nog tot een schepsel kunnen zeggen; zoo kan een vader tot zijn kind, een kind tot zijn vader spreken. Maar hier voegt Petrus Jezus iets toe wat alleen tot God gezegd mag; want hij zegt: Gij weet dat ik U liefheb, omdat Gij alle dingen weet. Hier verheft zich zijn geloof tot de hoogte van Thomas' geloof; want het beroept zich op God in Christus. In

deze goddelijke alwetendheid zoekt het hart van den apostel zijne sterkte; door zich op haar te beroepen levert het een onbedriegelijk bewijs zijner oprechtheid. Daarom haast Christus Zich om Petrus te troosten door hem te zeggen, dat hij zijne schapen weiden mag. De lezing schapen schijnt hier niet de ware te zijn, en voor die van schaapkens plaats te moeten maken. In dat woord schaapkens vat Christus lammeren en schapen, zwakkeren en sterkeren, en daarmede de beide reeds gegevene lastgevingen bijeen. Meteen doet Hij, door het teederheid ademend woord schaapkens te gebruiken, Petrus gevoelen, hoe zeer zijne kudde van Hem bemind wordt, opdat hij er gelijk teedere gezindheden tegenover de kudde in het hart van den apostel door overplanten zou.

Thans volgt eene aankondiging van het onderscheiden lot der twee voornaamste apostelen, Petrus en Johannes.

Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: toen gij jonger waart, gorddet gij uzelven, en wandeldet alwaar gij wildet; maar wanneer gij zult oud geworden zijn, zoo zult gij uwe handen uitstrekken, en een ander zal u gorden, en brengen waar gij niet wilt, 18. *En dit zeide Hij, beteekenende, met hoedanigen dood hij God verheerlijken zou,* 19*a*. Thans is Petrus nog een vrij man; hij beschikt over zich zelven. Hij leeft in de vrijheid der jeugd; maar op de jeugd volgt de machtelooze ouderdom. Zoo komt er ook voor hem een tijd, waarop anderen met hem doen zullen wat zij willen, en hij zelf niet wil. Zij zullen hem binden en naar de gerichtsplaats voeren; daar zal hij door de daad, gelijk zoo even door het woord, zijne verloochening van onlangs herroepen.

En dit gesproken hebbende zeide Hij tot hem: volg Mij, 19*b*. Het woord: „volg Mij" moet letterlijk opgevat; aan Petrus wordt bevolen om Jezus achterna te wandelen. Maar toch heeft het eene geestelijke strekking; dit volgen is een zinnebeeld van de trouw met welke Petrus zijnen Heer heeft te volgen op een weg van gehoorzaamheid, die ten laatste op den marteldood uitloopt. *En Petrus, zich omkeerende, zag den discipel volgen, welken Jezus liefhad, die ook in het avondmaal op zijne borst gevallen was, en gezegd had: Heere! wie is het, die U verraden zal?* 20. Gehoorzaam aan het gegeven bevel gaat Petrus Jezus achterna. Daar hij echter schreden achter zich hoort, keert hij zich om en ziet achterwaarts. Daar wandelt ook Johannes met hem, Jezus na. De vrijheid, welke Johannes hier neemt, wordt ons verklaard door verwijzing naar zijne vertrouwelijke verhouding tot den Meester. Johannes, die reeds vroeger, aan het paaschmaal, eene vertrouwelijke mededee-

ling van Jezus ontvangen had, acht het niet onbescheiden om zich ook thans tusschen Hem en Petrus te mengen. *Als Petrus dezen zag, zeide hij tot Jezus: Heere! maar wat zal deze?* 21. Petrus verlangt te weten, of zijn vriend Johannes hem evenzeer in den marteldood volgen zal als hij thans in letterlijken zin Hem volgt. *Jezus zeide tot hem: indien Ik wil dat hij blijve totdat Ik kome, wat gaat het u aan? volg gij Mij*, 22. Jezus wil niet dat Petrus in het verborgene van Gods raad zoeke in te dringen. Hij late Johannes over aan zijnen Meester; want het komt hem niet toe te weten wat deze over hem besluiten zal. Hij denke liever aan wat op zijnen weg ligt; hij volge Jezus; dat zij hem genoeg. *Dat woord dan ging uit onder de broederen, dat deze discipel niet zou sterven. En Jezus had tot hem niet gezegd, dat hij niet sterven zou, maar: indien Ik wil, dat hij blijve totdat Ik kome, wat gaat het u aan?* 23. Hier zien wij hoe licht ook onder heiligen het woord van Jezus voorwerp van misverstand worden kan. Terecht paste men de uitdrukking „totdat Ik kome" toe op de wederkomst van Christus ten jongsten dage. Terecht ging men uit van de gedachte, dat zij, die tot aan deze komst zullen overblijven, niet zullen sterven. Maar op het woordje „indien" lette men niet; terwijl Jezus slechts onderstellender wijs had gesproken, vatte men zijn woord op alsof het stelligerwijs gesproken was. Men verloor uit het oog, dat in dit geval het tot Petrus gericht woord: wat gaat het u aan? geen zin zou hebben; had Jezus toch aangekondigd dat Johannes niet sterven, maar zijne wederkomst beleven zou, dan zou Hij Petrus het antwoord gegeven hebben, waarvan Hij zegt, dat Hij het hem onthoudt. Jezus wil alzoo alleen te kennen geven, dat Petrus niet langer de vraag moet stellen, of Johannes al dan niet sterven zal.

Thans volgt het naschrift:

Deze is de discipel, die van deze dingen getuigt, en deze dingen geschreven heeft; en wij weten dat zijne getuigenis waarachtig is, 24. *En er zijn nog vele andere dingen, die Jezus gedaan heeft, welke, zoo zij elk bijzonder geschreven werden, ik acht, dat ook de wereld zelve de geschrevene boeken niet zou bevatten*, 25.

Dit naschrift ziet op den inhoud van heel het evangelie, en niet slechts op dien van het laatste hoofdstuk. Het is niet onwaarschijnlijk dat het afkomstig is van den kring van apostelen en ooggetuigen, die zich rondom Johannes bewoog, en volgens de overlevering bij hem op de vervaardiging van dit evangelie had aangedrongen. Volgens de oudste overlevering, in het Fragment van

Muratori aangeteekend, drongen Johannes' medediscipelen, met de opzieners der kerken, hem tot het schrijven van zijn evangelie. Nadat zij drie dagen met hem gevast en gebeden hadden, werd aan den apostel Andreas geopenbaard, dat Johannes alles in zijn eigen naam beschrijven moest; de anderen zouden er dan hun zegel aan hechten. Is deze overlevering juist, dan hebben wij in dit naschrift het zegel dier mannen. Hij, die het, blijkens het „ik" van vs. 25, in aller naam geeft, is dan waarschijnlijk de apostel Andreas.

BS2615 .A54
Johannes' Evangelie aan de gemeente
Princeton Theological Seminary–Speer Library
1 1012 00063 7431